श्रीपद्मपुराणम् सृष्टिखण्डम्
प्रथमोऽध्यायः श्रीविष्णवेनमः स्वच्छंचंद्रा वदातंकरिकरमकरक्षोभसंजातफेनं ब्रह्मोद्भूतिप्रसक्तैर्व्रतनियमपरैः सेवितंविप्रमुख्यैः कारालंकृतेनत्रिभुवनगुरुणाब्रह्मणादृष्टिपूतं
संभोगाभोगरम्यंजलमशुभहरंपौष्करं
वःपुनातु १
सूतमेकांतमासीनंव्यासशिष्यंमहामतिः
लोमहर्षणनामावाउग्रश्रवसमाहतत् २
ऋषीणामाश्रमांस्तातगत्वाधर्मान्समासतः
पृच्छतांविस्तराद्ब्रूहियन्मत्तःश्रुतवानसि ३
वेदव्यासान्मयापुत्रपुराणान्यखिलानिच
तवाख्यातानिप्राप्तानिमुनिभ्योवदविस्तरात् ४
प्रयागेमुनिवर्यैश्चयथापृष्टःस्वयंप्रभुः
पृष्टेनचानुशिष्टास्तेमुनयोधर्मकांक्षिणः ५
देशंपुण्यमभीप्संतोविभुनाचहितैषिणा
सुनाभंदिव्यरूपंचसत्यगंशुभविक्रमं ६

अनौपम्यमिदंचक्रंवर्तमानमतंद्रिताः
पृष्टतोयातनियमात्पदंप्राप्स्यथयद्धितम् ७
गच्छतोधर्मचक्रस्ययत्रनेमिर्विशीर्यते
पुण्यःसदेशोमंतव्यइत्युवाचस्वयंप्रभुः ८
उक्त्वाचैवमृषीन्सर्वानदृश्यत्वमगात्पुनः
गंगावर्तसमाहारोनेमिर्यत्रव्यशीर्यत ९
ईजिरेदीर्घसत्रेणऋषयोनैमिषेतदा
तत्रगत्वातुतान्ब्रूहिपृच्छतोधर्मसंशयान् १०
उग्रश्रवास्ततोगत्वाज्ञानविन्मुनिपुंगवान्
अभिगम्योपसंगृह्यनमस्कृत्वाकृतांजलि ११
तोषयामासमेधावीप्रणिपातेनतानृषीन्
तेचापिसत्रिणःप्रीताःससदस्यामहात्मने १२
तस्मैसमेत्यपूजांचयथावत्प्रतिपेदिरे
ऋषयऊचुः
कुतस्त्वमागतःसूतकस्माद्देशादिहागतः १३
कारणंचागमेब्रूहिवृंदारकसमद्युते सूतउवाच
पित्राहंतुसमादिष्टोव्यासशिष्येणधीमता १४
शुश्रूषस्वमुनीन्गत्वायत्तेपृच्छंतितद्वद
वदंतुभगवंतोमांकथयामिकथांतुयां १५

पुराणंचेतिहासंवाधर्मानथपृथग्विधान् तांगिरंमधुरांतस्यशुश्रुवुरृषिसत्तमाः १६
अथतेषांपुराणस्यशुश्रूषासमपद्यत दृष्ट्वातमतिविश्वस्तंविद्वांसंलौमहर्षणिं १७
तस्मिन्सत्रेकुलपतिस्सर्वशास्त्राविशारदः
शौनकोनाममेधावीविज्ञानारण्यकेगुरुः १८
इत्थंतद्भावमालंब्यधर्माञ्छुश्रूषुराहतम्
त्वयासूतमहाबुद्धेभगवान्ब्रह्मवित्तमः १९
इतिहासपुराणार्थंव्यासःसम्यगुपासितः दुदोहिथमतिंतस्यत्वंपुराणाश्रयांशुभां २०
अमीषांविप्रमुख्यानांपुराणंप्रतिसम्प्रति
शुश्रूषाऽस्तेमहाबुद्धेतछ्रावयितुमर्हसि २१
सर्वेहीमेमहात्मानोनानागोत्राःसमागताः
स्वान्स्वानंशान्पुराणोक्ताञ्छृण्वन्तुब्रह्मवादिनः २२
संपूर्णेदीर्घसत्रेस्मिंस्तांस्त्वंश्रावयवैमुनीन्
पाद्मंपुराणंसर्वेषांकथयस्वमहामते २३

कथंपद्मंसमुद्भूतंब्रह्मतत्रकथंन्वभूत्प्रोद्भूतेनकथंसृष्टिःकृतातांतुतथावद २४
एवंपृष्टस्ततस्तांस्तुप्रत्युवाचशुभांगिरम्
सूक्ष्मंचन्यायसंयुक्तंप्राब्रवीद्रौ
महर्षणिः २५
प्रीतोस्म्यनुगृहीतोस्मिभवद्भिरिहचोदनात्
पुराणार्थंपुराणज्ञैःसर्वधर्मपरायणैः २६
यथाश्रुतंसुविख्यातंतत्सर्वंकथयामिवः
धर्मएषतुसूतस्यसद्भिर्दृष्टः सनातनः २७
देवतानामृषीणांचराज्ञांचामिततेजसाम्
वंशानांधारणंकार्यंस्तुतीनांचमहात्मनाम् २८
इतिहासपुराणेषुदृष्टायेब्रह्मवादिनः नहिवेदेष्वधीकारः कश्चित्सूतस्यदृश्यते २९
वैन्यस्यहिपृथोर्यज्ञेवर्त्तमानेमहात्मनः
मागधश्चैवसूतश्चतमस्तौतांनरेश्वरम् ३०
तुष्टेनाथतयोर्द्दत्तोवरोराज्ञामहात्मना
सूतायसूतविषयोमगधोमागधायच ३१
तत्रसूत्यांसमुत्पन्नः सूतोनामेहजायते
एन्द्रे
सत्रेप्रवृत्तेतुग्रहयुक्तेबृहस्पतौ ३२

तमेवेंद्रं बार्हस्पत्येतत्रसूतोव्यजायत शिष्यहस्तेनयत्पृक्तमभिभूतंगुरोर्हविः ३३
अधरोत्तरधारेणजज्ञेतद्वर्णसंकरम् येत्रक्षत्रात्समभवन्ब्राह्मण्याश्चैवयोनितः ३४
पूर्वेणैवतुसाधर्म्याद्वैधर्मास्तेप्रकीर्तिताः
मध्यमोह्येषसूतस्यधर्मः क्षेत्रोपजीविनः ३५
पुराणेष्वधिकारोमेविहितोब्राह्मणैरिह दृष्ट्वाधर्ममहंपृष्टोभवद्भिर्ब्रह्मवादिभिः ३६
तस्मात्सम्यग्भुविब्रूयांपुराणमृषिपूजितम्
पितॄणांमानसीकन्यावासवंसमपद्यत ३७
अपध्याताचपितृभिर्मत्स्यगर्भेबभूवसा
अरणीवहुताशस्यनिमित्तंपुण्यजन्मनः ३८
तस्यांबभूवपूतात्मामहर्षिस्तुपराशरात्
तस्मैभगवतेकृत्वानमः सत्यायवेधसे ३९
पुरुषायपुराणायब्रह्मवाक्यानुवर्तिने
मानवच्छद्मरूपायविष्णवेशंसितात्मने ४०
जातमात्रंचयंवेदउपतस्थेससंग्रहः
मतिमंथानमाविध्ययेनासौश्रुतिसागरात् ४१
प्रकाशोजनितोलोकेमहाभारतचंद्रमाः भारतंभानुमान्विष्णुर्यदिनस्युरमीत्रयः

४२
ततोऽज्ञानतमॐधस्यकावस्थाजगतोभवेत् कृष्णद्वैपायनंव्यासंविद्धिनारायणंप्रभुम् ४३
कोह्यन्यः
पुंडरीकाक्षान्महाभारतकृद्भवेत्
तस्मादहमुपाश्रौषंपुराणंब्रह्मवादिनः ४४
सर्वज्ञात्सर्वलोकेषुपूजिताद्दीप्ततेजसः
पुराणंसर्वशास्त्राणांप्रथमंब्रह्मणास्मृतम् ४५
उत्तमंसर्वलोकानांसर्वज्ञानोपपादकम् त्रिवर्गसाधनंपुण्यंशतकोटिप्रविस्तरम्
४६
निःशेषेषुचलोकेषुवाजिरूपेणकेशवः
ब्रह्मणस्तुसमादेशाद्वेदानाहृतवानसौ ४७
अंगानिचतुरोवेदान्पुराणन्यायविस्तरम्
असुरेणाखिलंशास्त्रमपहृत्यात्मसात्कृतम् ४८
मत्स्यरूपेणाजहारकल्पादावुदकार्णवे
अशेषमेतदवददुदकांतर्गतोविभुः ४९
श्रुत्वाजगादचमुनीन्प्रतिवेदांश्चतर्मुखः
प्रवृत्तिस्सर्वशास्त्राणांपुराणस्याभवत्तदा ५०
कालेनाग्रहणंदृष्ट्वापुराणस्यतदाविभुः

व्यासरूपस्तदाब्रह्मासंग्रहार्थंयुगेयुगे ५१
चतुर्लक्षप्रमाणेनद्वापरेद्वापरेजगौ
तदाष्टादशधाकृत्वाभूलोकेस्मिन्प्रकाशितं ५२
अद्यापिदेवलोकेषुशतकोटिप्रविस्तरम् तदेवात्रचतुर्लक्षंसंक्षेपेणनिवेशितम् ५३
प्रवक्ष्यामिमहापुण्यंपुराणंपाद्मसञ्ज्ञितम्
सहस्रंपञ्चपञ्चाशत्पंचखण्डैस्समन्वितम् ५४
तत्रादौसृष्टिखण्डंस्याद्भूमिखण्डंततःपरम्
स्वर्गखण्डंततः पश्चात्ततः पातालखण्डकम् ५५
पञ्चमंचततः ख्यातमुत्तरंखण्डमुत्तमम् एतदेवमहापद्ममुद्भूतंयन्मयंजगत् ५६ तद्वृत्तान्ताश्रयंयस्मात्पाद्ममित्युच्यतेततः
एतत्पुराणममलंविष्णुमाहात्म्यनिर्मलम् ५७
देवदेवोहरिर्यद्वैब्रह्मणेप्रोक्तवान्पुरा
ब्रह्मणाभिहितंपूर्वंयावन्मात्रंमरीचये ५८

एतदेवचवैब्रह्मापाद्मंलोकेजगादवै सर्वभूताश्रयंतच्चपाद्ममित्युच्यतेबुधैः ५९
पाद्मंतत्पंचपंचाशत्सहस्राणीहपठ्यते
पंचभिःपर्वभिःप्रोक्तंसंक्षेपाद्व्यासकारितात् ६०
पौष्करंप्रथमंपर्वयत्रोत्पन्नः
स्वयंविराट्
द्वितीयंतीर्थपर्वस्यात्सर्वग्रहगणाश्रयम् ६१
तृतीयपर्वग्रहणाराजानोभूरिदक्षिणाः
वंशानुचरितंचैवचतुर्थेपरिकीर्तितम् ६२
पंचमेमोक्षतत्वंचसर्वतत्वंनिगद्यते
पौष्करेनवधासृष्टिः
सर्वेषांब्रह्मकारिता ६३
देवतानांमुनीनांचपितृसर्गस्तथापरः द्वितीयेपर्वताश्चैवद्वीपाः सप्तससागराः ६४
तृतीयेरुद्रसर्गस्तुदक्षशापस्तथैवच
चतुर्थेसंभवोराज्ञांसर्ववंशानुकीर्त्तनम् ६५
अन्त्येपवर्गसंस्थानंमोक्षशास्त्रानुकीर्त्तनम्
सर्वमेतत्पुराणेऽस्मित्कथयिष्यामिवोद्विजाः ६६
इदंपवित्रंयशसोनिधानमिदंपितॄणामतिवल्लभ

ंस्यात्
इदंचदेवस्यसुखायनित्यमिदंमहापातकभिच्चपुंसाम् ६७
इति
श्रीपद्मपुराणेप्रथमेसृष्टिखंडेपुराणाव तारेप्रथमोऽध्यायः १

द्वितीयोऽध्यायं
सूतउवाच
नमस्येसर्वलोकानांविश्वस्यजगतःपतिम्
यइमंकुरुतेभावंसृष्टिरूपंप्रधानवित् १
लोककृल्लोकतत्वज्ञोयोगमास्थाययोगवित्
असृजत्सर्वभूतानिस्थावराणिचराणि च २
तमजंविश्वकर्माणंचित्पतिंलोकसाक्षिणम्
पुराणाख्यानजिज्ञासुर्व्रजामिशरणंविभुम् ३
ब्रह्मविष्णुगिरीशेभ्योनमस्कृत्वासमाहितः
इंद्रायलोकपालेभ्यः सवित्रेचसमाधिना ४
मुनीनांचवरिष्ठायवसिष्ठायमहात्मने तद्वक्त्रे भाततपसेजातूकर्ण्यायचाक्षुषे ५
तस्मैभगवतेनत्वावेदव्यासायवेधसे पुरुषायपुराणायभृगुवाक्यानुवर्तिने ६ तस्मादहमुपाश्रौषंपुराणंब्रह्मवादिनः सर्वज्ञात्सर्वलोकेषुपूजिताद्दीप्ततेजस

ः ७
अव्यक्तंकारणंयत्तन्नित्यंसदसदात्मकम्
महदादिविशेषांतंसृजतीतिविनिश्चयः ८
अण्डेहिरण्मयेपूर्वंब्रह्मणः
सूतिरुत्तमा
अंडस्यावरणंचाद्भिरपामपिचतेजसा ९
वायुनातस्यवायोः खात्तद्भूतादितआवृतम्
भूतादिर्महताचापिअव्यक्तेनावृतोमहान् १०
प्रादुर्भावश्चलोकानामंडएवोपवर्णितः
नदीनांपर्वतानांचप्रादुर्भावोनुवर्ण्यते ११
मन्वंतराणांसंक्षेपात्कल्पानांचोपवर्णनम्
ब्रह्मवृक्षलयब्रह्मप्रजासर्गोपवर्णनम् १२
कल्पानांसंचरश्चैवजगतःस्थापनंतथा
शयनंचहरेरप्सुपृथिव्युद्धरणंपुनः १३
दशधाजन्मसंचारोभृगुशापेनकेशवे
सन्निवेशोयुगादीनांसर्वाश्रमविभाजनम् १४
स्वर्गस्थानविभागश्चमर्त्यानांस्वर्गचारिणां
पशूनांपक्षिणांचैवसंभवः परिकीर्त्तितः १५
तथानिर्वचनंकल्पंस्वाध्यायस्यपरिग्रहः प्रतिसर्गाः पुनः प्रोक्ताब्रह्मणोबुद्धिपूर्वकाः १६

त्रयोन्येऽबुद्धिपूर्वास्तेतथालोकानकल्पयत्
ब्रह्मणोवदनेभ्यश्चभृग्वादीनांसमुद्भवः १७
कल्पयोरंतरंप्रोक्तंप्रतिसंधिश्चसर्गयोः
भृग्वादीनामृषीणांचप्रजासर्गोपवर्णनम् १८
वसिष्ठस्यचब्रह्मर्षेर्ब्रह्मत्त्वंपरिकीर्त्तितम्
स्वायंभुवस्यचमनोस्ततश्चाप्यनुकीर्तनम् १९
उक्तोनाभेर्विसर्गश्चरजसश्चमहात्मनः द्वीपानांचसमुद्राणांपर्वतानांचकीर्तनम् २० द्वीपभेदसमुद्राणामन्तर्भावश्चसप्तसु कीर्त्यन्तेयोजनाग्रेणयेचतत्रनिवासिनः २१
तदीयानिचवर्षाणिनदीभिःपर्वतैःसह जंबूद्वीपादयोद्वीपाःसमुद्रै सःप्तभिर्वृताः २२
अंडस्यांतस्त्विमेलोकाः
सप्तद्वीपाचमेदिनी
सूर्याचंद्रमसोश्चारोग्रहाणां
ज्योतिषांतथा २३
कीर्त्यतेध्रुवसामर्थ्यात्प्रजानांचशुभ

ाशुभम्
ब्रह्मणानिर्मितःसौरः
स्यंदनोर्थवशात्स्वयम् २४
कल्पितो भगवांस्तेनप्रसर्पतिदिवाकरः
सूर्यादीनांस्यंदनानांध्रुवादेवप्रवर्त्तनं २५
कल्पितःशिंशुमारश्चयस्यपुच्छेध्रुवःस्थितः
संभवांतेचसंहारः संहारांतेचसंभवः २६
देवतानामृषीणांचमनोःपितृगणस्यच नशक्यंविस्तराद्वक्तुमित्युक्तंचसमासतः २७
अतीतानागतानांवैसमंस्वायंभुवेनतु मन्वंतरेषुदेवानांप्रजेशानांचकीर्तनम् २८
नैमित्तिकःप्राकृतिकस्तथैवात्यंतिकः स्मृतः
त्रिविधःसर्वभूतानांकल्पितःप्रतिसंचरः २९
अनावृष्टिर्भास्कराच्चघोरः संवर्त्तकानलः मेघाश्चैकार्णवायेतुतथारात्रिर्महात्मनः ३०
संध्यालक्षणमुद्दिष्टंतथाब्राह्मंविशेषतः
भूतानांचापिलोकानांसप्तानामनुवर्णनम् ३१

संकीर्त्यंतेमयाचात्रपापानांरौरवादयः
सर्वेषामेवसत्वानांपरिणामविनिर्णयः ३२
ब्रह्मणःप्रतिसर्गश्चसर्वसंहारवर्णनम्
कल्पेकल्पेचभूतानांमहतामपिसंक्षयः ३३
सुसंख्यायचबुद्ध्वावैब्रह्मणश्चाप्यनित्यताम्
दौरात्म्यंचैवभोगानांसंसारस्यचकष्टताम् ३४
दुर्ल्लभत्वंचमोक्षस्यवैराग्याद्दोषदर्शनम्
व्यक्ताव्यक्तंपरित्यज्य
सत्वंब्रह्मणिसंस्थितम् ३५
नानात्वदर्शनात्सुस्थस्ततस्तदभिवर्त्तते
ततस्तापत्रयातीतोविरूपाख्योनिरंजनः ३६
आनंदंब्रह्मणःप्राप्तोनबिभेतिकुतश्चन इतिकृत्यसमुद्देशः प्रमाणस्योपवर्णितः ३७
कीर्त्यंतेजगतोयत्रसर्गप्रलयविक्रियाः प्रवृत्तिश्चापिभूतानांनिवृत्तीनांफलानिच ३८
प्रादुर्भावोवसिष्ठस्यशक्तेर्जन्मतथैवचसौदासान्निग्रहस्तस्यविश्वामित्रकृतेनच ३९
पराशरस्यचोत्पत्तिरदृश्यन्त्यांयथाविभोः

जज्ञेपितॄणांकन्यायांव्यासश्चापियथामुनिः ४०
शुकस्यचयथाजन्मपुत्रस्यसहधीमतः
पराशरस्यविद्वेषोविश्वामित्रकृतोयथा ४१
वसिष्ठसंभृतश्चाग्निर्विश्वामित्रजिघांसया
संधानहेतोर्विभुनाजीर्णःकण्वेनधीमता ४२
देवेनविप्राविप्राणांविश्वामित्रहितैषिणा
एकंवेदंचतुःपादंचतुर्धापुनरीश्वरः ४३
यथाबिभेदभगवानव्यासः सर्वेष्वनुग्रहात्
तस्यशिष्यप्रशिष्यैश्चशाखाभेदाः पुनः
कृताः ४४
प्रयागेमुनिवर्यैश्चयथापृष्टः
स्वयंप्रभुः
कृष्णेनचानुशिष्टास्ते
मुनयोधर्मकांक्षिणः ४५
एतत्सर्वंयथातत्वमाख्यातंद्विजसत्तमाः मुनीनांधर्मनित्यानांलोकतंत्रमनुत्तमम् ४६
ब्रह्मणायत्पुराप्रोक्तं
पुलस्त्यायमहात्मने
पुलस्त्येनाथभीष्मायगंगाद्वारेप्रभाषितम् ४७
धन्यंयशस्यमायुष्यंसर्व्वपापप्रणाशनम्
कीर्तनंश्रवणंचास्यधारणंचविशेषतः ४८

सूतेनानुक्रमेणेदंपुराणंसंप्रकाशितम् ब्राह्मणेषुपुरायच्चब्रह्मणोक्तंसविस्तरम् ४९
पादमस्यविदन्सम्यग्योधीयीतजितेद्रियः
तेनाधीतंपुराणंस्यात्सर्वंनास्त्यत्रसंशयः ५०
योविद्याच्चतुरोवेदान्सांगोपनिषदोद्विजः
पुराणंचविजानातियः सतस्माद्विचक्षणः ५१
इतिहासपुराणाभ्यांवेदंसमुपबृंहयेत्
बिभेत्यल्पश्रुताद्वेदोमामयंप्रतरिष्यति ५२
अधीत्यचैकमध्यायंस्वयंप्रोक्तंस्वयंभुवा
आपदःप्राप्यमुच्येतयथेष्टांप्राप्नुयाद्गतिम् ५३
पुरापरंपरांवक्तिपुराणंतेनवैस्मृतम् निरुक्तिमस्ययोवेदसर्वपापैः प्रमुच्यते ५४
ऋषयोह्यब्रुवन्सूतंकथंभीष्मेणसङ्गतः ब्रह्मणोमानसःपुत्रः पुलस्त्योभगवानृषिः ५५
दुर्लभंदर्शनंयस्यनरैः पापसमन्वितैः अत्याश्चर्यमिदंसूतक्षत्रियेणकथंमुनिः ५६
आराधितोबृहद्भूतस्तन्नोवदमहामते

कीदृशंवातपस्तेनकोवान्योनियमः कृतः ५७ येनतुष्टोमुनिर्ब्राह्मस्तथातेनप्रभाषितः
पर्ववाप्यथपर्वार्धंसमग्रंवाप्रभाषितम् ५८
यस्मिन्स्थानेयथादृष्टःपुलस्त्योभगवानृषिः
तन्नोवदमहाभागकल्याः स्मश्रवणेवयम् ५९
सूतउवाच
यत्रगंगामहाभागासाधूनांहितकारिणी
विभिद्यपर्वतंवेगान्निःसृतालोकपावनी ६०
गंगाद्वारेमहातीर्थेभीष्मः पितृपरायणः
शुश्रूषुःसुचिरंकालंमहतांनियमेस्थितः ६१
यावद्वर्षशतंसाग्रंपरमेणसमाधिना ध्यायमानः परंब्रह्मत्रिकालंस्नानमाचरत् ६२
पितॄन्देवांस्तर्पयतःस्वाध्यायेनमहात्मनः
आत्मानंकर्षतश्चास्यतुष्टोदेवःपितामहः ६३
उवाचतनयंब्रह्मापुलस्त्यमृषिसत्तमम् सत्वंदेवव्रतंभीष्मंवीरंकुरुकुलोद्भवम् ६४
तपसःसंनिवर्त्तस्वकारणंचास्यकीर्त्तय पितॄन्भक्त्यामहाभागोध्यायमानस्समास्थितः ६५

योह्यस्यमनसःकामस्तंसंपादयमाचिरम् पितामहवचः श्रुत्वापुलस्त्योमुनिसत्तमः ६६
गंगाद्वारमथागत्यभीष्मंवचनमब्रवीत्
वरंवरयभद्रं तेयत्तेमनसिवर्त्तते ६७
तुष्टस्तेतपसावीरसाक्षाद्देवःपितामहः
ब्रह्मणाप्रेषितस्तेहंवरान्दास्यामिकांक्षितान् ६८
भीष्मोपितद्वचःश्रुत्वामनःश्रोत्रसुखावहम्
उन्मील्यनयनेदृष्ट्वापुलस्त्यंपुरतः
स्थितम् ६९
अष्टांगप्रणिपातेननत्वातंमुनिसत्तमम्
उवाचप्रणतोभूत्वासर्वांगालिगितावनिः ७०
अद्यमेसफलंजन्मदिनंचेदंसुशोभनम्
भवतश्चरणौदृष्टौजगद्वंद्यौमयात्विह ७१
तपसश्चफलंप्राप्तंयद्दृष्टोभगवान्मया
वरप्रदोविशेषेणसंप्राप्तश्चनदीतटे ७२
इयंब्रसीमयाक्लप्ताआस्यतां सुखदाकृता
अर्घ्यपात्रेतुपालाशेदूर्वाक्षतसुमैःकुशैः ७३
सर्षपैश्चदधिक्षौद्रैर्यवैश्चपयसासह
अष्टांगोह्येषनिर्द्दिष्टोह्यर्घोहिमुनिभिःपुरा ७४
श्रुत्वैतद्वचनंतस्यभीष्मस्यामिततेजसः उपविष्टोब्रह्मसुतःपुलस्त्योभगवानृषिः

७५
विष्टरंसहपाद्येनअर्घपात्रंमुदान्वितः जुजोषभगवान्प्रीतःसदाचारेणतेनतु ७६
पुलस्त्यउवाच
सत्यवान्दानशीलोसिसत्यसंधिर्नरेश्वरः
ह्रीमान्मैत्रःक्षमाशीलोविक्रांतः
शत्रुशासने ७७
धर्मज्ञस्त्वंकृतज्ञस्त्वंदयावान्प्रियभाषिता
मान्यमानयिताविज्ञोब्रह्मण्यः
साधुवत्सलः ७८
तुष्टस्तेहंसदावत्सप्रणिपातपरस्यवै
प्रब्रूहित्वंमहाभागकथनंतेवदाम्यहम् ७९
भीष्मउवाच
भगवन्भगवान्ब्रह्माकस्मिन्कालेस्थितोविभुः
सृष्टिंचकारवैपूर्वंदेवादीनांवदस्वमे ८०
स्थितिंवाभगवान्विष्णुःकथंरुद्र
स्तुनिर्मितः
कथंवाऋषयोदेवास्सृष्टास्तेनमहात्मना ८१
कथंपृथ्वीकथंव्योमकथंचेमेतुसागराः कथंद्वीपाःपर्वताश्चग्रामारण्यपुराणिच ८२
मुनीन्प्रजापतींश्चैवसप्तर्षीन्प्रवरानपि
वर्णान्वायुंपुरास्थानंगंधर्वान्यक्षरा

क्षसान् ८३
तीर्थानिसरितोवाथसूर्यादीन्ग्रहतारकान्यथाससर्जभगवांस्तथामेत्वंवदस्वह ८४
पुलस्त्यउवाच
परःपराणांपरमःपरमात्मापितामहः
रूपवर्णादिरहितोविशेषणविवर्जितः ८५
अपक्षयविनाशाभ्यांपरिणामर्द्धिजन्मभिः गुणैर्विवर्जितःसर्वैःसभातीतिहिकेवलम् ८६
सर्वत्रासौसमश्चापिवसन्ननुपमोमतः भावयन्ब्रह्मरूपेणविद्वद्भिःपरिपठ्यते ८७
तंगुह्यंपरमंनित्यमजमक्षयमव्ययम्
तथापुरुषरूपेणकालरूपेणसंस्थितम् ८८
तंनत्वाहंप्रवक्ष्यामियथासृष्टिंचकारह
पूर्वंतुपद्मशयनादुत्थायजगतःप्रभुः ८९
गुणव्यंजनसंभूतःसर्गकालेनराधिप
सात्विकोराजसश्चैवतामसश्चत्रिधामहान् ९०
प्रधानतत्वेनसमंतथाबीजादिभिर्वृतः
वैकारिकस्तैजसश्चभूतादिश्चैवतामसः ९१
त्रिविधोयमहंकारोमहत्तत्त्वादजायत
भूतेंद्रियाणांपंचानांतथाकर्मेन्द्रि
यैःसह ९२
पृथिव्यापस्तथातेजोवायुराकाशमेवच
एकैकशःस्वरूपेणकथयामियथोत्तरम् ९३
शब्दमात्रमथाकाशंभूतादिःखंसमावृणोत्

अथाकाशंविकुर्वाणंस्पर्शमात्रंससर्जह ९४
बलवानेषवैवायुस्तस्यस्पर्शोगुणोमतः
आकाशंशब्दमात्रंतुस्पर्शमात्रंसमावृणोत् ९५
ततोवायुर्विकुर्वाणोरूपमात्रंससर्जह
ज्योतीरूपन्तुतद्वायुस्तद्रू
पगुणमुच्यते ९६
स्पर्शरूपस्तुवैवायूरूपमात्रंसमावृणोत्ज्योतिश्चापिविकुर्वाणंरसमात्रंससर्जह ९७
संभवंतिततॐभांसिरूपमात्रंसमावृणोत् विकुर्वाणानिचांभांसिगंधमात्रंससर्जिरे ९८
संघातोजायतेतस्मात्तस्यगंधोमतोगुणः तैजसानीन्द्रियाण्याहुर्देवावैकारिकादश ९९
एकादशम्मनश्चात्रदेवावैकारिकाःस्मृताः त्वक्चक्षुर्नासिकाजिह्वाश्रोत्रमत्रचपंचमम् १००
एतेषांतुमतंकृत्यंशब्दादिग्रहणंपुनः वाक्पाणिपादपायूनिचोपस्थंतत्रपञ्चमम् १०१
विसर्गशिल्पगत्युक्तिर्गुणाएषांविपर्ययात्
आकाशवायुतेजांसिसलिलंपृथिवीतथा १०२ शब्दादिभिर्गुणैर्वीरयुक्तानीत्युत्तरो

त्तरैः
शांताघोराश्चमूढाश्चविशेषास्तेनतेस्मृताः १०३
नानावीर्याःपृथग्भूतास्ततस्तेसंहतिंविना
नाशक्नुवन्प्रजाः
स्रष्टुमसमागम्यकृत्स्नशः १०४
समेत्यान्योन्यसंयोगात्परस्परसमाश्रयात्
एकसंघातलक्षाश्चसंप्राप्यैक्यमशेषतः १०५
पुरुषाधिष्ठितत्वाच्चव्यक्तानुग्रहणेतथा
महदादयोविशेषांताह्यंडमुत्पादयंतिवै १०६
तत्क्रमेणविवृत्तंतुजलबुद्बुदवत्समम्
तत्राव्यक्तस्वरूपोसौव्यक्तरूपीजनार्दनः १०७
ब्रह्माब्रह्मस्वरूपेणस्वयमेवव्यवस्थितः
मेरुरुल्बमभूत्तस्यजरायुश्चमहीधराः १०८
गर्भोदकंसमुद्राश्चतस्यासंश्चमहात्मनः
तत्रद्वीपास्समुद्रा
श्चसज्योतिर्लोकसंग्रहः १०९
तस्मिन्नंडेऽभवन्वीरसदेवासरमानुषाः
वारिवह्न्यनिलाकाशैर्वृतैर्भूतादिनाबहिः ११०
वृतंदशगुणैरंडंभूतादिर्महतातथा

अव्यक्तेनावृतोराजंस्तैःसर्वैःसहितोमहान् १११
एभिरावरणैःसर्वैःसर्वभूतैश्चसंयुतम्
नारिकेलफलंयद्वद्बीजंबाह्यदलैरिव ११२
ब्रह्मास्वयंचजगतोविसृष्टौसंप्रवर्त्तते
सृष्टिंचपात्यनुयुगंयावत्कल्पविकल्पना ११३
ससंज्ञांयातिभगवानेकएवजनार्दनः सत्वभुग्गुणवान्देवोह्यप्रमेयपराक्रमः ११४
तमोद्रेकंचकल्पांतेरूपंरौद्रं करोतिच
राजेंद्राखिलभूतानिभक्षयत्यतिभीषणः ११५
भक्षयित्वाचभूतानिजगत्येकार्णवीकृते
नागपर्यंकशयनेशेतेसर्वस्वरूपधृक् ११६
प्रबुद्धश्चपुनःसृष्टिंप्रकरोतिचरूपधृक्
सृष्टिस्थित्यंतकरणाद्ब्रह्मविष्णुशिवात्मकः ११७
स्रष्टासृजतिचात्मानंविष्णुःपाल्यंचपातिच
उपसंह्रियतेचापिसंहर्त्ताचस्वयंप्रभुः ११८
पृथिव्यापस्तथातेजोवायुराकाशमेवच सएवसर्वभूतेशोविश्वरूपोयतोव्ययः ११९ सर्गादिकंततोस्यैवभूतस्थमुपकारकम्

सएवसृज्यःसचसर्गकर्त्तासएवपाल्यंप्रतिपाल्यतेयतः
ब्रह्माद्यवस्थाभिरशेषमूर्त्तिर्ब्रह्मावरिष्ठोवरदोवरेण्यः १२०
इति
श्रीपद्मपुराणेप्रथमेसृष्टिखंडेपुराणाव तारेद्वितीयोऽध्यायः २

तृतीयोऽध्यायं
भीष्मउवाच
निर्गुणस्याप्रमेयस्यशुद्धस्याथमहात्मनः
कथंसर्गादिकर्त्तृत्वंब्रह्मणोह्युपपद्यते १
पुलस्त्यउवाच
शक्तयःसर्वभावानामचिंत्याज्ञानगोचराः
यत्ततोब्रह्मणस्तास्तुसर्गाद्याभावशक्तयः २
उत्पन्नःप्रोच्यतेविद्वान्नित्यएवोपचारतः
निजेनतस्यमानेनआयुर्वर्षशतंस्मृतम् ३
तत्पराख्यंपरार्द्धंचतदर्द्धंपरिकीर्त्तितम्
काष्ठापंचदशाख्यातानिमेषानृपसत्तम ४
काष्ठास्त्रिंशत्कलात्रिंशत्कलामौहूर्त्तिकोविधिः

तावत्संख्यैरहोरात्रंमुहूर्त्तैर्मानुषंस्मृतम् ५
अहोरात्राणितावंतिमासःपक्षद्वयात्मकः
तैष्षड्भिरयनंवर्षमयनेदक्षिणोत्तरे ६
अयनंदक्षिणंरात्रिर्देवानामुत्तरंदिनम्दिव्यैर्वर्षसहस्रैस्तुकृतत्रेतादिसंज्ञितम् ७
चतुर्युगंद्वादशभिस्तद्विभागंनिबोधमे
चत्वारित्रीणिद्वेचैकंकृतादिषुयथाक्रमम् ८
दिव्याब्दानांसहस्राणियुगेष्वाहुःपुराविदः
तत्प्रमाणैःशतैःसंध्यापूर्वातत्राभिधीयते ९
संध्यांशकश्चतत्तुल्योयुगस्यानंतरोहियःसंध्यासंध्यांशयोरंतःकालोयोनृपसत्तम १०
युगाख्यःसतुविज्ञेयःकृतत्रेतादिसंज्ञितः
कृतंत्रेताद्वापरंचकलिश्चैवचतुर्युगम्
११
प्रोच्यतेतत्सहस्रंतुब्रह्मणोदिवसंनृप
ब्रह्मणोदिवसेराजन्मनवश्चचतुर्दश १२
भवंतिपरिमाणंचतेषांकालकृतंशृणु
सप्तर्षयःसुराःशक्रोमनुस्तत्सूनवोनृप १३
एककालेहिसृज्यंतेसंह्रियंतेचपूर्ववत् चतर्युगानांसंख्यातासाधिकाह्येकसप्ततिः

१४
मन्वंतरंमनोःकालःसुरादीनांचपार्थिव
अष्टौशतसहस्राणिदिव्ययासंख्ययास्मृतः १५
द्विपंचाशत्तथान्यानिसहस्राण्यधिकानिच
त्रिंशत्कोट्यस्तुसंपूर्णाःसंख्याताःसं
ख्ययानृप १६
सप्तषष्टिस्तथान्यानिनियुतानिमहामते
विंशतिश्चसहस्राणिकालोयमधिकंविना १७
मन्वंतरस्यसंख्येयंमानुषैरिहवत्सरैः
चतुर्द्दशगुणोह्येषकालोब्राह्ममहःस्मृत
म् १८
ब्राह्मोनैमित्तिकोनामतस्यांतेप्रतिसंच
रः
तदाहिदह्यतेसर्वंत्रैलोक्यंभूर्भुवादिक
म् १९
जनंप्रयांतितापार्त्तामहर्लोकनिवासिनः
एकार्णवेतुत्रैलोक्येब्रह्माब्रह्मविदा
ंवरः २०
भोगिशय्यागतः शेतेत्रैलोक्यग्रासबृंहितः
जनस्थैर्योगिभिर्द्देवश्चिंत्यमानोजगद्
विभुः २१
तत्प्रमाणांहितांरात्रिंतदंतेसृजतेपुनः
एवंतुब्रह्मणोवर्षमेवंवर्षशतंचतत् २२
शतंहितस्यवर्षाणांपरमायुर्महात्मनः
एकमस्यव्यतीतंतुपरार्धंब्रह्मणोनघ २३
तस्यान्तेभून्महाकल्पःपाद्मइत्यभिविश्र

नमस्तेसर्वभूतायनमस्तेपरमात्मने ३२
मामुद्धरास्मादद्यत्वंत्वत्तोहंपूर्वमुत्थिता
परमात्मन्नमस्तेस्तुपुरुषात्मन्नमोस्तुते ३३
प्रधानव्यक्तरूपायकालभूतायतेनमः
त्वंकर्त्तासर्वभूतानांत्वंपातात्वंविनाशकृत् ३४
सर्गादौयःपरोब्रह्माविष्णुरुद्रा
त्मरूपधृक्
भक्षयित्वाचसकलंजगत्येकार्णवीकृते ३५
शेषेत्वमेवगोविन्दचिन्त्यमानोमनीषिभिः
भवतोयत्परंरूपंतन्नजानातिकश्चन ३६
अवतारेषुयद्रूपंतदर्चन्तिदिवौकसः
त्वामाराध्यपरंब्रह्मयातामुक्तिंमुमुक्षवः ३७
वासुदेवमनाराध्यकोहिमोक्षमवाप्स्यति यद्रू
पंमनसाग्राह्यंयद्ग्राह्यंचक्षुरादिभिः ३८
बुद्ध्य्चायत्परिछेद्यंतद्रूपमखिलंतव
त्वन्मय्यहंत्वदाधारात्वत्सृष्टात्वामुपाश्रिता ३९
माधवीमितिलोकोयमभिधत्तेततोहिमाम्
एवंसंस्तूयमानस्तुपृथिव्यापृथिवीधरः ४०
सामस्वरध्वनिःश्रीमान्जगर्जपरिघर्घरम्

ततःसमुत्क्षिप्यधरांस्वदंष्ट्रयामहावराहः स्फुटपद्मलोचनः रसातलादुत्पलपत्रसन्निभः समुत्थितोनीलइवाचलोमहान् ४१
उत्तिष्ठतातेनमुखानिलाहतंतदाप्लवांभोजनलोकसंश्रयान्
सनंदनादीनपकल्मषान्मुनींश्चकारभूयोपिपवित्रतास्पदम् ४२
प्रयांतितोयानिखुराग्रविक्षतेरसातलेऽध
कृतशब्दसंततिः
बलाहकानांचततिस्तुतस्यश्वासानिलास्तापरितःप्रयाति ४३
उत्तिष्ठतस्तस्यजलार्द्र
कुक्षेर्महावराहस्यमहींविदार्य
विधून्वतोवेदमयंशिरीरंरोमांतरस्थामुनयोजुषंति ४४
जनेश्वराणांपरमेशकेशवप्रभुर्गदाशंखदरासिचक्रधृक्
प्रभूतिनाशस्थितिहेतुरीश्वरस्त्वमेवनान्यत्परमंचयत्पदम् ४५
पादेषुवेदास्तवयूपदंष्ट्रादंतेषुयज्ञाःश्रुतयश्चवक्त्रे
हुताशजिह्वोसितनूरुहाणिदर्भाःप्रभोयज्ञपुमांस्त्वमेव ४६
द्यावापृथिव्योरतुलप्रभावयदंतरंतद्वपुषातवैव

व्याप्तंजगद्वापिसमस्तमेतद्धितायविश्वस्यविभोभवत्वम् ४७
परमात्मात्वमेवैकोनान्योस्तिजगतःपते ४८
तवैषमहिमायेनव्याप्तमेतच्चराचरं
ज्ञानस्वरूपमखिलंजगदेतदबुद्धयः ४९
अर्थस्वरूपंपश्यंतोभ्राम्यंतेतमसःप्लवेयेतुज्ञानविदश्शुद्धचेतसस्तेऽखिलंजगत् ५०
ज्ञानात्मकंप्रपश्यंतित्वद्रू पंपरमेश्वर
प्रसीदसर्वभूतात्मन्भवायजगतस्त्विमाम् ५१
उद्धरोर्वीममेयात्मन्निमग्नामब्जलोचन
सृत्वोद्रि
क्तोसिभगवन्गोविंदपृथिवीमिमाम् ५२
समुद्धरभवायेशकुरुसर्वजगद्धितं
एवंसंस्तूयमानश्चपरमात्मामहीधरः ५३
उज्जहारक्षितिंक्षिप्रंन्यस्तवान्समहार्णवे
तस्योपरिजलौघेस्यमहतीनौरिवस्थिता ५४
ततःक्षितिंसमांकृत्वापृथिव्यामचिनोद्गिरीन्
यथाविभागंभगवाननादिःपुरुषोत्तमः ५५
भूविभागंततःकृत्वासप्तद्वीपान्यथातथं
भूताद्यांश्चतुरोलोकान्पूर्ववत्समकल्पयत् ५६

ब्रह्मणेविष्णुनापूर्वमेतदेवप्रदर्शितंतुष्टेनदेवदेवेनत्वंदेवः पुरुषोत्तमः ५७
त्वयामयाजगच्चेदंधार्यंपाल्यंचयत्नतः
येषांत्वसुरमुख्यानांवरोदत्तोमयाधुना ५८
देवानांहितकामेनहंतव्यास्तेत्वयाविभो अहंसृष्टिंकरिष्यामिसाचपाल्यात्वयाविभो ५९
एवमुक्तोगतोविष्णुर्देवादीनसृजद्विभुः
अबुद्धिपूर्वकस्तस्यप्रादुर्भूतस्तमोमयः ६०
तमोमोहोमहामोहस्तामिस्रोह्यन्धसंज्ञकः
पंचधावस्थितःसर्गोध्यायतस्तुमहात्मनः ६१
बहिरंतश्चाप्रकाशःसंवृतात्मानगात्मकः
मुख्यानागायतश्चोक्तामुख्यसर्गस्ततस्त्वयं ६२
तंदृष्ट्वासाधकंसर्गममन्यदपरंप्रभुः
तस्याभिध्यायतस्सर्गस्तिर्यक्स्रोतोभ्यवर्तत ६३
यस्मात्तिर्यक्प्रवृत्तिःस्यात्तिर्यक्स्रोतस्ततःस्मृतः
पश्वादयस्तेविख्यातास्तमःप्रायाह्यवेदिनः ६४
उत्पथग्राहिणश्चैवतेज्ञानेज्ञानमानिनः अहंकृतास्त्वहंमानाअष्टाविंशद्विधात्मकाः
अंतः प्रकाशास्तेसर्वआवृतास्तेपरस्परम्

६५
तमप्यसाधकंमत्वाध्यायतोन्यस्ततोभवत् ऊर्द्ध्वस्रोतस्तृतीयस्तुसात्विकोर्ध्वमवर्तत ६६
तेसुखप्रीतिबहुलाबहिरंतरनावृताः
प्रकाशाबहिरंतश्चऊर्द्ध्वस्रोतास्ततःस्मृताः ६७
तुष्टात्मनस्तृतीयस्तुदेवसर्गस्तुसंस्मृतः
तस्मिन्सर्गेभवत्प्रीतिर्निष्पन्नेब्रह्मणस्तदा ६८
ततोन्यंसतदादध्यौसाधकंसर्गमुत्तमम्
असाधकांस्तुतान्ज्ञात्वामुख्यसर्गादिसंभवान् ६९
तथाभिध्यायतस्तस्यसत्याभिध्यायिनस्ततः
प्रादुर्भूतस्तदाव्यक्तादर्वाक्स्रोतस्तुसाधकः ७०
यस्मादर्वाक्प्रवर्तंतेततोऽवाक्स्रोतसस्तुते
तेचप्रकाशबहुलास्तमोद्रिक्तारजोधिकाः ७१
तस्मात्तेदुःखबहुलाभूयोभूयश्चकारिणः प्रकाशाबहिरंतश्चमनुष्याःसाधकाश्चते ७२ पंचमोनुग्रहःसर्गःसचतुर्द्धार्व्यवस्थितः
विपर्ययेणसिद्ध्य्चाशक्त्यातुष्टयातथैव

च ७३
विवृत्तंवर्त्तमानंचतेनजानंतिवैपुनः
भूतादिकानांभूतानांषष्ठःसर्गःसउच्यते ७४
तेपरिग्राहिणः सर्वेसविभागतरास्तुते चोदनाजाप्यशीलाश्चज्ञेयाभूतादिकास्तुते ७५
इत्येतेकथिताःसर्गाःषडत्रनृपसत्तम प्रथमोमहतस्सर्गोद्वितीयोब्रह्मणस्तुयः ७६
तन्मात्राणांद्वितीयस्तुभूतसर्गोहिसस्मृतः
वैकारिकस्तृतीयस्तुसर्गश्चैंद्रि यकःस्मृतः ७७
इत्येषप्राकृतःसर्गःसंभूतोबुद्धिपूर्वकः
मुख्यसर्गश्चतुर्थस्तुमुख्यावैस्थावराःस्मृताः ७८
तिर्यक्स्रोतश्चयःप्रोक्तस्तिर्यग्योन्यस्सउच्यते
ततोर्ध्वस्रोतसांषष्ठोदेवसर्गस्तुसस्मृतः ७९
ततोर्वाक्स्रोतसांसर्गःसप्तमःसतुमानुषः अष्टमोनुग्रहःसर्गःसात्विकस्तामसस्तुसः ८०
पंचैतेवैकृताःसर्गाःप्राकृतास्तुत्रयःस्मृताः

प्राकृतोवैकृतश्चैवकौमारोनवमःस्मृतः ८१
एतेतवसमाख्यातानवसर्गाःप्रजापतेः
प्राकृतावैकृताश्चैवजगतोमूलहेतवः ८२
सृजतोजगदीशस्यकिमन्यच्छ्रोतुमर्हसि
भीष्मउवाच
संक्षेपात्कथिताःसर्गादेवादीनांगुरोस्तथा ८३
विस्तराच्छ्रोतुमिच्छामित्वत्तोमुनिवरोत्तम
पुलस्त्यउवाच
कर्मभिर्भाविताःसर्वेकुशलाकुशलैस्तुते ८४
ख्यात्यातयाह्यनिर्मुक्ताःसंहारेह्युपसंहृताः
स्थावरान्तास्सुराद्यास्तुप्रजाराजंश्चतुर्विधाः ८५
ब्रह्मणःकुर्वतःसृष्टिंजज्ञिरेमानसाःस्मृताः
ततोदेवासुरपितॄन्मानुषांस्तुचतुष्टयं ८६
सिसृक्षुरंभांस्येतानिस्वमात्मानमयूयुजत्
मुक्तात्मनस्ततोजातादुरात्मानःप्रजापतेः ८७
सिसृक्षोर्जघनात्पूर्वंजज्ञिरेत्वसुरास्ततः
तत्याजतांततोदुष्टान्तमोमात्रात्मिकांत

नुं ८८
सातुत्यक्तातनुस्तेनराजेंद्रा
भूद्विभावरी
सिसृक्षुरन्यदेहस्थःप्रीतिमापुस्ततःसुराः ८९
सत्वोद्रिक्ताःसमुद्भूतामुखतोब्रह्मणोनृप त्यक्तासापितनुस्तेनसत्वप्रायमभूद्दिनं ९०
ततोहिबलिनोरात्रावसुरादेवतादिवा सत्वमात्रात्मिकांचैवततोन्यांजगृहेतनुम् ९१
पितृवन्मन्यमानस्यपितरस्तस्यजज्ञिरे उत्ससर्जपितॄन्कृत्वाततस्तामपिसप्रभुः ९२
साचोत्सृष्टाभवत्संध्यादिननक्तांतरास्थितिः
रजोमात्रात्मिकामन्यांजगृहेसतनुंततः ९३
रजोमात्रोत्कटाजातामनुष्याःकुरुसत्तम
तामप्याशुसतत्याजतनुमाद्यांप्रजापतिः ९४
ज्योत्स्नासमभवच्चापिप्राक्संध्यायाभिधीयते
ज्योत्स्नागमेतुबलिनोमनुष्याःपितरस्तथा ९५
राजेंद्रसंध्यासमयेतस्मात्तेप्रभवंतिवै ज्योत्स्नारात्र्!

यहनीसन्ध्याचत्वार्येतानिवैविभोः ९६
ब्रह्मणस्तुशरीराणित्रिगुणोपाश्रयाणिच
रजोमात्रात्मिकामेवततोन्यांजगृहेतनुं ९७
ततःक्षुद्ब्रह्मणोजाताजज्ञेकोपस्तयाकृतः
क्षुत्क्षामोह्यंधकारेतुसोसृजद्भगवांस्ततः ९८
विरूपाअत्तुकामास्तेसमधावंततंप्रभुम्
रक्षतामेषयैरुक्तंराक्षसास्तेततोभवन् ९९
ऊचुःखादामइत्यन्येयेतेयक्षास्तुतेभवन्
अतिभीतस्यतान्दृष्ट्वाकेशाःशिर्यन्तिवेधसः १००
हीनाश्चशिरसोभूयःसमारोहंतितेशिरः सर्पणात्तेभवन्सर्पाहीनत्वादहयःस्मृताः १०१
ततःक्रुद्धेनवैस्रष्ट्राक्रोधात्मानोविनिर्मिताः
वर्णेनकपिशेनोग्राभूतास्तेपिशिताशिनः १०२
धयतोगांसमुद्भूतागंधर्वास्तस्यतत्क्षणात्
पिबंतोजज्ञिरेवाचंगंधर्वास्तेनतेऽभवन् १०३
एतानिसृष्ट्वाभगवान्ब्रह्मातच्छक्तिचोदितः
ततःस्वच्छंदतोऽन्यानिवयांसिवयसोऽसृजत्

१०४
अवयोवक्षसश्चक्रेमुखतोजांश्चसृष्टवान् सृष्टवानुदराद्गाश्चमहिषांश्च प्रजापतिः १०५
पद्भ्यांचाश्वान्समातंगान्रासभान्गवयान्मृगान्
उष्ट्रानश्वतरांश्चैवन्यंकूनन्याश्चजातयः १०६
ओषध्यःफलमूलिन्योरोमभ्यस्तस्यजज्ञिरे
त्रेतायुगमुखेब्रह्माकल्पस्यादौनृपोत्तम १०७
सृष्ट्वापश्वोषधीस्सम्यक्युयोजसतदाध्वरे
गामजंमहिषम्मेषमश्वाश्वतरगर्दभान् १०८
एतान्ग्राम्यपशूनाहुरारण्यांश्चनिबोधमेश्वापदोद्विखुरोहस्तीवानरःपञ्चमःखगः १०९
उष्ट्रकाःपशवष्षष्ठास्सप्तमास्तुसरीसृपाः
गायत्रंचऋचश्चैवत्रिवृत्सोमंरथन्तरम् ११०
अग्निष्टोमंचयज्ञानांनिर्ममेप्रथमान्मुखात्
यजूंषित्रैष्टुभंछन्दःस्तोमंपञ्चदशंतथा १११
बृहत्सामतथोक्थंचदक्षिणादसृजन्मुखात् सामानिजगतीच्छन्दःस्तोमंसप्तदशंतथा ११२

वैरूपमतिरात्रंचपश्चिमादसृजन्मुखात्
एकविंशमथर्वाणमप्तोर्यामाणमेवच ११३
आनुष्टुभंसवैराजमुत्तरादसृजन्मुखात्
उच्चावचानिभूतानिगात्रेभ्यस्तस्यजज्ञिरे ११४
सुरासुरपितॄन्सृष्ट्वामनुष्यांश्चप्रजापतिः
ततःपुनःससर्जासौसकल्पादौपितामहः ११५
यक्षान्पिशाचान्गंधर्वांस्तथैवाप्सरसांगणान्
सिद्धकिन्नररक्षांसिसिंहान्पक्षिमृगोरगान् ११६
अव्ययंचव्ययंचैवयदिदंस्थाणुजंगमम् तत्ससर्जतदाब्रह्माभगवानादिकृद्विभुः ११७
तेषांयेयानिकर्माणिप्राक्सृष्ट्यांप्रतिपेदिरे
तान्येवप्रतिपद्यंतेसृज्यमानाःपुनःपुनः ११८
हिंस्राहिंस्रेमृदुक्रूरेधर्माधर्मावृतानृते
तद्भाविताःप्रपद्यंतेतस्मात्तत्तस्यरोचते ११९
इंद्रियार्थेषुभूतेषुशरीरेषुचसप्रभुः नानात्त्वंविनियोगंचधातैवव्यसृजत्स्वयं १२०

नामरूपंचभूतानांकृत्यानांचप्रपंचनम्
वेदशब्देभ्यएवादौदेवादीनांचकारसः १२१
ऋषीणां नामधेयानियथावेदेश्रुतानिवै
यथानियोगंयोग्यानिअन्येषामपिसोकरोत् १२२
यथर्तावृतुलिगानिनानारूपाणिपर्यये
दृश्यंतेतानितान्येवतथाभावायुगादिषु १२३
करोत्येवंविधांसृष्टिंकल्पादौसपुनःपुनःसिसृक्षुश्शक्तियुक्तोसौसृज्यशक्तिप्रचोदितः १२४
भीष्मउवाच
अर्वाक्स्रोतास्तु कथितोभवतायस्तुमानुषः
ब्रह्मन्विस्तरतोब्रूहिब्रह्मातमसृजद्यथा १२५
यथासवर्णानसृजद्गुणांश्चसमहामुने
यच्चतेषांस्मृतंकर्मविप्रादीनांतदुच्यताम् १२६
पुलस्त्यउवाच
सत्वाभिध्यायिनःपूर्वंसिसृक्षोर्ब्रह्मणःप्रजाः
अजायंतकुरुश्रेष्ठसत्वोद्रिक्तामुखात्प्रजाः १२७
वक्षसोरजसोद्रिक्तास्तथान्याब्रह्मणोभवन्
रजसस्तमसश्चैवसमुद्रिक्तास्तथोरुतः १२८
पद्भ्यामन्याःप्रजाब्रह्माससर्जकुरुसत्तम

तमःप्रधानास्ताःसर्वाश्चातुर्वर्ण्यमिदंततः १२९
ब्राह्मणाःक्षत्रियावैश्याःशूद्रा
श्चनृपसत्तम
पादोरुवक्षस्थलतोमुखतश्चसमुद्गताः १३०
यज्ञनिष्पत्तयेसर्वमेतद्ब्रह्माचकारह चातुर्वर्ण्यंमहाराजयज्ञसाधनमुत्तमम् १३१
यज्ञेनाप्यायितादेवावृष्ट्युत्सर्गेणमानवाः
आप्यायंतेधर्मयज्ञायतःकल्याणहेतवः १३२
निष्पद्यंतेनरैस्तेतुसुकर्मनिरतैःसदा
विरुद्धाचरणापेतैःसद्भिःसन्मार्गगामिभिः १३३
स्वर्गापवर्गंमानुष्यात्प्राप्नुवंतिनरानृप
यच्चाभिरुचितंस्थानंतद्यांतिमनुजाविभो १३४
प्रजास्ताब्रह्मणासृष्टाश्चातुर्वर्ण्यव्यवस्थितौ
सम्यक्शुद्धाःसमाचाराचरणानृपसत्तम १३५
यथेच्छावासनिरताःसर्वबाधाविवर्जिताः
शुद्धांतःकरणाःशुद्धाधर्मानुष्ठाननिर्मलाः १३६
शुद्धेचतासांमनसिशुद्धांतःसंस्थितेहरौ शुद्धज्ञानंप्रपश्यंतिब्रह्माख्यंयेनतत

्पदं १३७
ततःकालात्मकोयोसौविरिंचावासउच्यते
संसारपातमत्यर्थंघोरमल्पाल्पसारवत् १३८
अधर्मबीजभूतंतत्तमोलोभसमुद्गतम् प्रजासुतासुराजेंद्ररागादिक्रमसाधनम् १३९
ततःसासहजासिद्धिस्तेषांनातीवजायते
राजन्वश्यादयश्चान्याःसिद्धयोष्टौभवंतियाः १४०
तासुक्षीणास्वशेषासुवर्द्धमानेचपातके
द्वंद्वाभिभवदुःखार्तास्ताभवंतिततःप्रजाः १४१
ततोदुर्गाणिताश्चक्रुर्वार्क्षंपार्वतमौदकम्
धान्वनंचतथादुर्गंपुरंखार्वटकादियत् १४२
गृहाणिचयथान्यायंतेषुचक्रुःपुरादिषु
शीततापादिबाधानांप्रशमायमहामते १४३
प्रतिहारमिमंकृत्वाशीतादेस्ताःप्रजाःपुनः
वार्तोपायंततश्चक्रुर्हस्तसिद्धिंचकर्मजाम् १४४
ब्रीहयश्चयवाश्चैवगोधूमाअणवस्तिलाः
प्रियंगुकोविदाराश्चकोरदूषाःसचीनकाः १४५
माषामुद्गामसूराश्चनिष्पावाःसकुलत्थकाः
अढकाश्चणकाश्चैवशणास्सप्तदशस्मृताः १४६
इत्येताओषधीनांतुग्राम्याणांजातयोनृप

ओषध्योयज्ञियाश्चैवग्राम्यावन्याश्चतुर्दश १४७
ब्रीहयःसयवामाषागोधूमाअणवस्तिलाः
प्रियंगुसप्तमाह्येताअष्टमास्तुकुलुत्थकाः १४८
श्यामाकस्त्वथनीवारोवर्तुलस्सगवेधुकः अथवेणुयवाःप्रोक्तास्तद्वन्मर्कटकानृप १४९
ग्राम्यावन्याःस्मृताह्येताओषध्यश्चचतुर्दश
यज्ञनिष्पत्तयेतद्वत्तथासांहेतुरुत्तमः १५०
एताश्चसहयज्ञेनप्रजानांकारणंपरम् परापरविदःप्राज्ञास्ततोयज्ञान्वितन्वते १५१
अहन्यहन्यनुष्ठानंयज्ञानांपार्थिवोत्तम उपकारकरंपुंसांक्रियमाणंफलार्थिनाम् १५२ येषांचकालसृष्टोसौपपाबिंदुर्महामते मर्यादांस्थापयामासयथास्थानंयथागुणम् १५३
वर्णानामाश्रमाणांचधर्मान्धर्मभृतांवर लोकांश्चसर्ववर्णानांसम्यग्धर्मानुपालिनाम् १५४
प्राजापत्यंब्राह्मणानांस्मृतंस्थानंतुपार्थिव
स्थानमैंद्रं

क्षत्रियाणांसङ्ग्रामेष्वनिवर्तिनाम् १५५
वैश्यानाम्मारुतंस्थानंस्वधर्ममनुवर्तिनाम्
गान्धर्वंशूद्र जातीनांपरिचर्यासुवर्तिनाम् १५६
अष्टाशीतिसहस्राणांयतीनामूर्द्ध्वरेतसाम्
स्मृतंतेषांतुयत्स्थानं
तदेवगुरुवासिनाम् १५७
सप्तर्षीणांचयत्स्थानंस्मृतंतद्वैवनौकसाम्
प्राजापत्यंगृहस्थानांन्यासिनांब्राह्मसंज्ञितम् १५८
योगिनाममृतंस्थानंब्रह्मणःपरमंपदं एकांतिनःसदोद्युक्ताध्यायिनोयोगिनोहिये १५९
तेषांतत्परमंस्थानंयत्तत्पश्यंतिसूरयः
गतागतानिवर्त्तंतेचंद्रा
दित्यादयोग्रहाः १६०
अद्यापिननिवर्तंतेनारायणपरायणाः
तामिस्रमंधतामिस्रंमहारौरवरौरवम् १६१
असिपत्रवनंघोरंकालसूत्रमवीचिमत् विनिंदकानांवेदस्ययज्ञव्याघातकारिणाम् १६२
स्थानमेतत्समाख्यातंस्वधर्मत्यागिनश्चय

े
ततोभिध्यायतस्तस्यजज्ञिरेमानसाःप्रजाः १६३
तच्छरीरसमुत्पन्नैःकायस्थैःकरणैःसह क्षेत्रज्ञाःसमवर्त्तंतगात्रेभ्यस्तस्यधीमतः १६४
तेसर्वेसमवर्तंतयेमयाप्रागुदाहृताः
देवाद्याःस्थावरांताश्चत्रैगुण्यविषयेस्थिताः १६५
एवंभूतानिसृष्टानिस्थावराणिचराणिच यदास्यताःप्रजाःसर्वानव्यवर्द्धंतधीमतः १६६
अथान्यान्मानसान्पुत्रान्सदृशानात्मनोऽसृजत्
भृगुंमांपुलहंचैवक्रतुमंगिरसंतथा १६७
मरीचिंदक्षमत्रिंचवसिष्ठंचैवमानसान्
नवब्रह्माणइत्येतेपुराणेनिश्चयंगताः १६८
सनंदनादयोयेचपूर्वंसृष्टास्तुवेधसा नतेलोकेष्वसज्जंतनिरपेक्षाःप्रजासुते १६९
सर्वेह्यागतविज्ञानावीतरागाविमत्सराः तेष्वेवंनिरपेक्षेषुलोकसृष्टौमहात्मनः १७०
ब्रह्मणोभून्महान्क्रोधस्त्रैलोक्यदहनक्षमः
तस्यक्रोधात्समुद्भूतंज्वालामालावदीपित

म् १७१
ब्रह्मणस्तुतदाज्योतिस्त्रैलोक्यमखिलंदहत्
भ्रकुटीकुटिलात्तस्यललाटात्क्रोधदीपितात् १७२
समुत्पन्नस्तदारुद्रो
मध्याह्नार्कसमप्रभः
अर्द्धनारीनरवपुःप्रचण्डोतिशरीरवान् १७३
विभजात्मानमित्युक्त्वातंब्रह्मांतर्दधेःततः
तथोक्तोसौद्विधास्त्रीत्वंपुरुषत्वंतथाकरोत् १७४
बिभेदपुरुषत्वंचदशधाचैकधाचसः
सौम्यासौम्यैस्तथारूपैःशांतैःस्त्रीत्वंचसप्रभुः १७५
बिभेदबहुधाचैवस्वरूपैरसितैःसितैः
ततोब्रह्मास्वयंभूतंपूर्वंस्वायंभुवंप्रभुम् १७६
आत्मानमेवकृतवान्प्रजापत्येमनुंनृप शतरूपांचतांनारींतपोनिर्द्धूतकल्मषाम् १७७
स्वायंभुवोमनुर्नामपत्नीत्वेजगृहेप्रभुः
तस्माच्चपुरुषाद्देवीशतरूपाव्यजायत १७८ प्रियव्रतोत्तातनपादप्रसूत्याकूतिसंज्ञितम्

ददौप्रसूतिंदक्षायआकूतिंरुचयेपुरा १७९ प्रजापतिःसजग्राहतयोर्जज्ञेसदक्षिणः पुत्रोयज्ञोमहाभागदंपत्योर्मिथुनंततः १८०
यज्ञस्यदक्षिणायांतुपुत्राद्वादशजज्ञिरे
यामाइतिसमाख्यातादेवाः स्वायंभुवेमनौ १८१
प्रसूत्यांचतथादक्षश्चतस्रोविंशतिंतथा ससर्जकन्यास्तासांतुसम्यङ्नामानिमेशृणु १८२
श्रद्धालक्ष्सीर्धृतिःपुष्टिस्तुष्टिर्मेधाक्रियातथा बुद्धिर्लज्जावपुःशांतिरृद्धिः
कीर्तिस्त्रयोदशी १८३
पत्न्यर्थंप्रतिजग्राहधर्मोदाक्षायिणीःप्रभुः
ताभ्यःशिष्टायवीयस्पएकादशसुलोचनाः १८४
ख्यातिःसत्यथसंभूतिः स्मृतिःप्रीतिःक्षमातथा सन्नतिश्चानसूयाचऊर्ज्जास्वाहास्वधातथा १८५
भृगुर्भवोमरीचिश्चतथाचैवांगिरामुनिः अहंचपुलहश्चैवक्रतुर्मुनिवरस्तथा १८६ अत्रिर्वसिष्ठोवह्निश्चपितरश्चयथाक्रमम्

ख्यात्याद्याजगृहुःकन्यामुनयोराजसत्तम १८७
श्रद्धाकामंबलंलक्ष्मीर्नियमंधृतिरात्मजम्
संतोषंचतथातुष्टिर्लोभंपुष्टिरसूयत १८८ मेधाश्रुतंक्रियादण्डंनयंविनयमवेच बोधंबुद्धिस्तथालज्जाविनयंवपुरात्मजम् १८९
व्यवसायंप्रजज्ञेवैक्षेमंशान्तिरसूयत सुखमृद्धिर्यशःकीर्तिरित्येतेधर्मसूनवः १९०
कामान्नंदीसुतंहर्षंधर्मपौत्रमसूयत हिंसाभार्यात्वधर्मस्यतस्यजज्ञेतदानृतं १९१
कन्याचनिकृतिस्ताभ्यांभयंनरकएवच मायाचवेदनाचैवमिथुनंद्वंद्वमेवच १९२ तयोर्जज्ञेथवैमायामृत्युंभूतापहारिणम् वेदनायास्ततश्चापिदुःखंजज्ञेथरौरवात् १९३
मृत्योर्व्याधिजराशोकतृष्णाक्रोधाश्चजज्ञिरे
दुःखोत्तराः
स्मृताह्येतेसर्वेचाधर्मलक्षणाः १९४ नैषांभार्यास्तिपुत्रोवातेसर्वेह्यूर्द्ध्वरेतसः
रौद्राण्येतानिरूपाणिब्रह्मणोनृवरात्मज

१९५
नित्यंप्रलयहेतुत्वंजगतोस्यप्रयांतिवै रुद्र
सर्गंप्रवक्ष्यामियथाब्रह्माचकारहा १९६ कल्पादावात्मनस्तुल्यंसुतंप्रध्यायतस्ततः
प्रादुरासीत्प्रभोरंकेकुमारोनीललोहितः १९७
रुदन्वैसुस्वरंसोथद्रवंश्चनृपसत्तम किंरोदिषीतितंदेवोरुदंतंप्रत्युवाचह १९८ नामधेहीतितंसोथप्रत्युवाचप्रजापतिम् रोदनाद्रुद्रनामासिमारोदीर्धैर्यमावह १९९
एवमुक्तःपुनस्सोथसप्तकृत्वोरुरोदह ततोन्यानिददौतस्मैसप्तनामानिवैप्रभुः २००
मूर्त्तीनांचैवमष्टानांस्थानान्यष्टौचकारह
भवंशर्वमथेशानंतथापशुपतिंनृप २०१
भीममुग्रंमहादेवमुवाचसपितामहः
सूर्योजलंमहीवह्निर्वायुराकाशमेवच २०२
दीक्षितोब्राह्मणः सोमइत्येतेतनवः कमात् एवंप्रकारोरुद्रोसौसतींभार्यामविंदत २०३
दक्षकोपाच्चतत्याजसासतीस्वंकलेवरम् हिमवद्दुहितासाभून्मेनायांनृपसत्तम २०४

उपयेमेपुनश्चैवयाचित्वाभगवान्भवः
दाक्षीधातृविधातारौभृगोःख्यातिरसूयत २०५
श्रियंचदेवदेवस्यपत्नीनारायणस्यया २०६
इतिश्रीपाद्मपुराणेप्रथमेसृष्टिखंडेतृतीयोध्यायः ३

चतुर्थोऽध्यायं
भीष्मउवाच
क्षीराब्धौतुतथालक्ष्मीः किलोत्पन्नामयाश्रुता ख्यात्यांभृगोःसमुत्पन्नाएतदाहकथंभवान् १
कथंचदक्षदुहितादेहंत्यक्तवतीशुभा
मेनायांगर्भसंभूतिमुमायाजन्मएवच २
किमर्थंदेवदेवेनपत्नीहैमवतीकृता
विरोधंचाथदक्षेणभगवांस्तुब्रवीतुमे ३
पुलस्त्यउवाच
इदंचशृणुभूपालयत्पृष्टोहमिहत्वया श्रीसंबंधोमयाप्पेषश्रुतआसीत्पितामहात् ४
अत्रिपुत्रस्तुदुर्वासाःपरिभ्राम्यन्महीमिमाम्
विद्याधरीकरेमालांदृष्ट्वासौगन्धिकींशुभाम् ५
याचयामासमेदेहिजटाजूटेकरोम्यहम्
इतिविद्याधरीतेनपृष्टासाऋषिणातथा ६

ददौतस्मैमुदायुक्तातांमालांसतदानृप
गृहीत्वासुचिरंकालंशिरोमालांबबंधह ७
उन्मत्तप्रेतवद्विप्रः
शोभमानोब्रवीदिदम्
इयंविद्याधरीकन्यापीनोन्नतपयोधरा ८
शोभालंकारसौभाग्यैर्युक्तादृष्टाततोमनःक्षोभमायातिमेचाद्यनाहंकामेविचक्षणः ९
व्रजामितावदन्यत्रसौभाग्यंस्वंप्रदर्शयन्
एवमुक्त्वासराजेंद्रपरिबभ्राममेदिनीम् १०
एरावतंसमारूढंराजानंत्रिदिवौकसाम्
त्रैलोक्याधिपतिंशक्रंभ्राजमानंशचीपतिम् ११
तामात्मशिरसोमालांभ्रमदुन्मत्तषट्पदाम्
आदायामरराजायचिक्षेपोन्मत्तवन्मुनिः १२
गृहीत्वादेवराजेनमालासागजमूर्द्धनि
मुक्तारराजसामालाकैलासेजाह्नवीयथा १३
मदांधकारिताक्षोसौगंधाघ्राणेनवारणः
करेणादायचिक्षेपतांमालांपृथिवीतले १४
ततश्चुक्रोधभगवान्दुर्वासामुनिपुंगवः राजेंद्रदेवराजानंक्रुद्धश्चेदमुवाचह १५
एश्वर्यमददुष्टात्मन्नतिस्तब्धोसिवासव श्रियोधामस्रजंयस्मान्मद्दत्तान्नाभिनंदसि १६

त्रैलोक्यश्रीरतोमूढविनाशमुपयास्यति मद्दत्ताभवतामालाक्षिप्तायस्मान्महीतले १७
तस्मात्प्रणष्टलक्ष्मीकंत्रैलोक्यंतेभविष्यति
यस्यसंजातकोपस्यभयमेतिचराचरम् १८ तंमांत्वमतिगर्वेणदेवराजावमन्यसे महेंद्रोवारणस्कंधादवतीर्यत्वरान्वितः १९
प्रसादयामासमुनिंदुर्वाससमकल्मषम्
प्रसाद्यमानः सतदाप्रणिपातपुरःसरम् २०
नाहंक्षमिष्येबहुनाकिमुक्तेनशतक्रतो
इत्युक्त्वाप्रययौविप्रोदेवराजोपितंपुनः २१
आरुह्यैरावतंनागंप्रययावमरावतीम्
ततःप्रभृतिनिःश्रीकंसशक्रंभुवनत्रयम् २२
नयज्ञाः संप्रवर्तंतेनतपस्यंतितापसाः
नचदानानिदीयंतेनष्टप्रायमभूज्जगत् २३
एवमत्यंतनिःश्रीकेत्रैलोक्येसत्त्ववर्जिते
देवान्प्रतिबलोद्योगंचक्रुर्दैतेयदानवाः २४
विजितास्त्रिदशादैत्यैरिंद्राद्याः
शरणंययुः
पितामहंमहाभागंहुताशनपुरोगमाः २५
यथावत्कथितेदेवैर्ब्रह्माप्राहतथासुरान

्
क्षीरोदस्योत्तरंकूलंजगामसहितःसुरैः २६
गत्वाजगादभगवान्वासुदेवंपितामहः
उत्तिष्टविष्णोशीघ्रंत्वंदेवतानांहितंकुरु २७
त्वयाविनादानवैस्तुजिताःसर्वेपुनःपुनः
इत्युक्तःपुंडरीकाक्षःपुरुषःपुरुषोत्तमः २८
अपूर्वरूपसंस्थानान्दृष्ट्वादेवानुवाचहतेजसोभवतांदेवाः करिष्याम्युपबृंहणम् २९
वदाम्यहंयत्क्रियतांभवद्भिस्तदिदंसुराः आनीयसहितादैत्यैः क्षीराब्धौसकलौषधीः ३०
मंथानंमंदरंकृत्वानेत्रंकृत्वाचवासुकिम्
मथ्यताममृतंदेवाः सहायेमय्यवस्थिते ३१
सामपूर्वंचदैतेयांस्तत्रसम्भाष्यकर्मणिसमानफलभोक्तारोयूंयचात्रभविष्यथ ३२
मथ्यमानेचतत्राब्धौयत्समुत्पद्यतेऽमृतम्
तत्पानाद्वलिनोयूयममराः संभविष्यथ ३३
तथैवाहंकरिष्यामियथात्रिदशविद्विषः
नप्राप्स्यंत्यमृतंदेवाः
केवलंक्लेशभागिनः ३४
इत्युक्तादेवदेवेनसर्वएवततःसुराः
संधानमसुरैः कृत्वायत्नवंतोऽमृतेभवन् ३५
सर्वौषधीः समानीयदेवदैतेयदानवाः

क्षिप्त्वाक्षीराब्धिपयसिशरदभ्रामलत्विषि ३६
मंथानंमंदरंकृत्वानेत्रंकृत्वाचवासुकिम्
ततोमथितुमारब्धाराजेंद्रतरसामृतम् ३७
विबुधाःसहिताःसर्वेयतःपुच्छंततःस्थिताःविष्णुनावासुकेर्द्दैत्याःपूर्वकायेनिवेशिताः ३८
तेतस्यप्राणवातेनवह्निनाचहतत्त्विषः
निस्तेजसोऽसुराःसर्वेबभूवुरमरद्युते ३९
तेनैवमुखनिःश्वासवायुनाथबलाहकैः
पुच्छप्रदेशेवर्षद्भिस्तदाचाप्पयिताःसुराः ४०
क्षीरोदमध्येभगवान्ब्रह्माब्रह्मविदांवरः
महादेवोमहातेजाविष्णुपृष्ठनिवासिनौ ४१
बाहुभ्यांमंदरंगृह्यपद्मवत्सपरंतपः
शृंखलेचतदाकृत्वागृहीत्वामंदराचलम् ४२
देवानांदानवानांचबलमध्येव्यवस्थितः क्षीरोदमध्येभगवान्कूर्मरूपीस्वयंहरिः ४३
अन्येनतेजसादेवानुपवृंहितवान्हरिः
मथ्यमानेततस्तस्मिन्क्षीराब्धौदेवदानवैः ४४
हविर्धान्यभवत्पूर्वंसुरभिःसुरपूजिता
जग्मुर्मुदंतदादेवादानवाश्चमहामते ४५

व्याक्षिप्तचेतसःसर्वेबभूवुस्तिमितेक्षणाः
किमेतदितिसिद्धानांदिविचिंतयतांतदा ४६
बभूववारुणीदेवीमदाघूर्णितलोचना
कृतावर्त्ताततस्तस्मात्प्रस्खलंतीपदेपदे ४७
एकवस्त्रामुक्तकेशीरक्तांतस्तब्धलोचना
अहंबलप्रदादेवीमांवागृह्णन्तुदानवाः ४८
अशुचिंवारुणींमत्वात्यक्तवंतस्तदासुराःजगृहुस्तांतदादैत्याग्रहणान्तेसुराभवत् ४९
मंथनेपारिजातोभूद्देवश्रीनंदनोद्रुमः
रूपौदार्य्यगुणोपेतास्ततश्चाप्सरसांगणाः ५०
षष्टिकोट्यस्तदाजातास्सामान्यादेवदानवैः
सर्वास्ताःकृतपूर्वास्तुसामान्याःपुण्यकर्मणा ५१
ततःशीतांशुरभवद्देवानांप्रीतिदायकः
ययाचेशंकरोदेवोजटाभूषणकृन्मम ५२
भविष्यतिनसंदेहोगृहीतोयंमयाशशी
अनुमेनेचतंब्रह्माभूषणायहरस्यतु ५३
ततोविषंसमुत्पन्नंकालकूटंभयावहं
तेनचैवार्दितास्सर्वेदानवाःसहदैवतैः ५४
महादेवेनतत्पीतंविषंगृह्ययदृच्छया
तस्यपानान्नीलकंठस्तदाजातोमहेश्वरः ५५

पीतावशेषंनागास्तुक्षीराब्धेस्तुसमुत्थितम्
ततोधन्वंतरिर्जातःश्वेतांबरधरःस्वयम् ५६
विभ्रत्कमंडलुंपूर्णममृतस्यसमुत्थितः
ततःस्वस्थमनस्कास्तेवैद्यराजस्यदर्शनात् ५७
ततश्चाश्वःसमुत्पन्नोनागश्चैरावतस्तथा
ततस्फुरत्कांतीमतिविकासिकमलेस्थिता ५८
श्रीर्द्देवीपयसस्तस्मादुत्थिताधृतपंकजा
तांतुष्टवुर्मुदायुक्ताःश्रीसूक्तेनमहर्षयः ५९
विश्वावसुमुखास्तस्यागंधर्वाःपुरतोजगुःघृताचीप्रमुखास्तत्रननृतुश्चाप्सरोगणाः ६०
गंगाद्याःसरितस्तोयैःस्नानार्थमुपतस्थिरे
दिग्गजाहेमपात्रस्थमादायविमलंजलम् ६१
स्नापयांचक्रिरेदेवींसर्वलोकमहेश्वरीम्क्षीरोदस्तुस्वयंतस्यैमालामम्लानपंकजाम् ६२
ददौविभूषणान्यंगेविश्वकर्माचकारह दिव्यमाल्यांबरधरांस्नातांभूषणभूषिताम् ६३
इंद्राद्याश्चामरगणाविद्याधरमहोरगाः दानवाश्चमहादैत्याराक्षसाःसहगुह्यकैः ६४

कन्यामभिलषन्तिस्मततोब्रह्माउवाचह
वासुदेवत्वमेवैनांमयादत्तांगृहाणवै ६५
देवाश्चदानवाश्चैवप्रतिषिद्धामयात्विह
तुष्टोहंभवतस्तावदलौल्येनेहकर्मणा ६६
सातुश्रीर्ब्रह्मणाप्रोक्तादेविगछस्वकेशवं
मयादत्तंपतिंप्राप्यमोदस्वशाश्वतीःसमाः ६७
पश्यतांसर्वदेवानांगतावक्षस्थलंहरेः ततोवक्षस्थलंप्राप्यदेवंवचनमब्रवीत् ६८ नाहंत्याज्यासदादेवसदैवादेशकारिणी वक्षस्थलेनिवत्स्यामिसर्वस्यजगतःप्रिय ६९
ततोवलोकितादेवाविष्णुवक्षस्थलस्थया लक्ष्म्याराजेंद्र सहसापरांनिर्वृतिमागताः ७०
उद्वेगंचपरंजग्मुर्द्दैत्याविष्णुपराङ्मुखाः
त्यक्तास्तुदानवालक्ष्म्याविप्रचित्तिपुरोगमाः ७१
ततस्तेजगृहुर्दैत्याधन्वंतरिकरस्थितम्
अमृतंतन्महावीर्य्यादैत्याः
पापसमन्विताः ७२
माययालोभयित्वातुविष्णुःस्त्रीरूपसंश्रयः
आगत्यदानवान्प्राहदीयतांमेकमंडलुः ७३

युष्माकंवशगाभूत्वास्थास्यामिभवतांगृहेतांदृष्ट्वारूपसंपन्नांनारींत्रैलोक्यसुंदरीम् ७४
प्रार्थयानास्सुवपुषंलोभोपहतचेतसः दत्त्वामृतंतदातस्यैततोपश्यन्ततेग्रतः ७५
दानवेभ्यस्तदादायदेवेभ्यःप्रददेमृतं ततःपपुःसुरगणाःशक्राद्यास्तत्तदामृतम् ७६
उद्यतायुधनिस्त्रिंशादैत्यास्तांस्तेसमभ्ययुः
पीतेमृतेचबलिभिर्जितादैत्यचमूस्ततः ७७
वध्यमानादिशोभेजुःपातालंविविशुश्चते
ततोदेवामुदायुक्ताःशंखचक्रगदाधरम् ७८
प्रणिपत्ययथापूर्वंप्रययुस्तेत्रिविष्टपम्
ततः प्रभृतितेभीष्मस्त्रीलोलादानवाभवन् ७९
अपध्यातास्तुकृष्णेनगतास्तेतुरसातलम् ततःसूर्यःप्रसन्नाभःप्रययौस्वेनवर्त्मना ८०
जज्वालभगवांश्चोच्चैश्चारुदीप्तिर्हुताशनः
धर्मेचसर्वभूतानांतदामतिरजायत ८१
श्रियायुक्तंचत्रैलोक्यंविष्णुनाप्रतिपालितं

देवास्तुतेतदाप्रोक्ताब्रह्मणालोकधारिणा ८२
भवतांरक्षणार्थायमयाविष्णुर्नियोजितः
उमापतिश्चदेवेशोयोगक्षेमंकरिष्यतः ८३
उपास्यमानौसततंयुष्मत्क्षेमकरौयतः
ततःक्षेम्यौसदाचैतौभविष्येतेवरप्रदौ ८४
एवमुक्त्वातुभगवान्जगामगतिमात्मनः
अदर्शनंगतेदेवेसर्वलोकपितामहे ८५
देवलोकंगतेशक्रेस्वंलोकंहरिशंकरौ
प्राप्तौतुतत्क्षणाद्देवौस्थानंकैलासमेवच ८६
ततस्तुदेवराजेनपालितंभुवनत्रयम्
एवंलक्ष्मीर्महाभागाउत्पन्नाक्षीरसागरात् ८७
पुनःख्यात्यांसमुत्पन्नाभृगोरेषासनातनीश्रियासहसमुत्पन्नाभृगुणाचमहर्षिणा ८८
स्वनाम्नानगरीचैवकृतापूर्वंसरित्तटे
नर्मदायांमहाराजब्रह्मणाचानुमोदिता ८९
लक्ष्मीःपुरंस्वपित्रेस्वंसहकुञ्चिकयाऽप्यच
आगतादेवलोकंसाऽयाचतागत्यवैपुनः ९०
लोभान्नदत्तं तुपुरंप्रार्थयानायदापुनः
भृगोःसकाशान्नावापतदाचैवाहकेशवम् ९१
परिभूतातुपित्राहंगृहीतंनगरंमम
तस्यहस्तात्त्वमाक्षिप्यपुरंतच्चानयस्वयम् ९२

तंगत्वापुंडरीकाक्षोदेवश्चक्रगदाधरः
भृगुंसानुनयंप्राहकन्यायैपुरमर्पय ९३
कुञ्चिकातालिकेचोभेदीयेतांचप्रसादतः
भृगुस्तंकुपितः
प्राहनार्पयिष्याम्यहंपुरम् ९४
नलक्ष्म्यास्तत्पुरंदेवमयाचेदंस्वयंकृतम्
भगवन्नैवदास्यामित्यजाक्षेपंतुकेशव ९५
तंप्राहदेवोभूयोपिलक्ष्म्यास्तत्पुरमर्पय
सर्वथातुत्वयात्याज्यंवचनान्मेमहामुने ९६
ततःकोपसमाविष्टोभृगुरप्याहकेशवम् पक्षपातेनमांसाधोभार्यायाबाधसेधुना ९७ नृलोकेदशजन्मानिलप्स्यसेमधुसूदन भार्यायास्तेवियोगेनदुःखान्यनुभविष्यसि ९८
एवंशापंददौतस्मैभृगुःपरमकोपनः विष्णुनाचपुनस्तस्यदत्तःशापोमहात्मना ९९ नचापत्यकृतांप्रीतिंप्राप्स्यसेमुनिपुंगव
शापंदत्त्वाऋषेस्तस्यब्रह्मलोकंजगामह १००
पद्मजन्मानमाहेदंदृष्ट्वादेवस्तुकेशवः भगवंस्तवपुत्रोसौभृगुःपरमकोपनः १०१ निष्कारणंचतेनाहंशप्तोजन्मानिमानुषे

लप्स्यसेदशधात्वंहिततोदुःखान्यनेकशः १०२
भार्यावियोगजापीडाबलपौरुषनाशिनी
त्यत्क्वाचाहमिमंलोकंशयिष्येचमहोदधौ १०३
देवकार्येषुसर्वेषुपुनश्चावाहनंक्रियाःतथाब्रुवंतंतंदेवंब्रह्मालोकगुरुस्तदा १०४
प्रसादनार्थंविष्णोस्तुस्तुतिमेतांचकारह
त्वयासृष्टंजगदिदंपद्मंनाभौविनिःसृतम्
तत्रचाहंसमुत्पन्नस्तववश्यश्चकेशव १०५
त्वंत्रातासर्वलोकानांस्रष्टात्वंजगतःप्रभो
त्रैलोक्यंनत्वयात्याज्यमेषएववरोमम १०६
दशजन्ममनुष्येषुलोकानांहितकाम्यया
स्वयंकर्त्तानतेशक्तःशापदानायकोपिवा १०७
कोयंभृगुःकथंतेनशक्यंशप्तुंजनार्दन
मानयस्वसदाविप्रान्ब्राह्मणास्तेतनुस्स्वयम् १०८
योगनिद्रा
मुपास्वत्वंक्षीराब्धौस्वपिहीश्वर कार्यकालेपुनस्त्वांतुबोधयिष्यामिमाधव १०९
भगवन्नेषतावत्तुत्वच्छक्त्याचोपवृंहितःसर्वकार्यकरःशक्रस्तवैवांशेनशत्रुहा ११० त्रैलोक्यंपालयन्नेवत्वदाज्ञांसकरिष्यति

एवंस्तुतस्तदाविष्णुर्ब्रह्माणमिदमुक्तवान् १११
सर्वमेतत्करिष्यामियन्मांज्ञापयसेप्रभो अदर्शनंगतोदेवोब्रह्मातंनाभिजज्ञिवान् ११२
गतेदेवेतदाविष्णौब्रह्मालोकपितामहः भूयश्चकारवैसृष्टिंलोकानांप्रभवःप्रभुः ११३
तंदृष्ट्वातारदःप्राहवाक्यंवाक्यविदांवरः
सहस्रशीर्षापुरुषःसहस्राक्षःसहस्रपात्
सर्वव्यापीभुवःस्पर्शादध्यतिष्ठद्दशांगुलम् ११४
यद्भूतंयच्चवैभाव्यंसर्वमेवभवान्यतः
ततोविश्वमिदंतातत्वत्तोभूतंभविष्यति ११५
त्वत्तोयज्ञःसर्वहुतःपृषदाज्यंपशुर्द्विधा
ऋचस्त्वत्तोथसामानित्वत्तएवाभिजज्ञिरे ११६
त्वत्तोयज्ञास्त्वजायंतत्वत्तोश्वाश्चैवदंतिनः
गावस्त्वत्तःसमुद्भूताःत्वत्तोजातावयोमृगाः ११७
त्वन्मुखाद्ब्राह्मणाजातास्त्वत्तःक्षत्रमजायत
वैश्यास्तवोरुजाः शूद्रा

स्तवपद्भ्यांसमुद्गताः ११८
अक्ष्णोःसूर्योनिलःश्रोत्राच्चंद्र
मामनसस्तव
प्राणॐतःसुषिराज्जातोमुखादग्निरजायत ११९
नाभितोगगनंद्यौश्चशिरसःसमवर्त्तत
दिशःश्रोत्रात्क्षितिःपद्भ्यांत्वत्तःसर्वमभूदिदम् १२०
न्यग्रोधःसुमहानल्पेयथाबीजेव्यवस्थितः
ससर्ज्जविश्वमखिलंबीजभूतेतथात्वयि १२१
बीजांकुरसमुद्भूतोन्यग्रोधःसमुपस्थितः विस्तारंचयथायातित्वत्तःसृष्टौतथाजगत् १२२
यथाहिकदलीनान्यात्वक्पत्रेभ्योऽभिदृश्यते
एवंविश्वमिदंनान्यत्त्वत्स्थमीश्वरदृश्यते १२३
ह्लादिनीत्वयिशक्तिस्सात्वय्येकासहभाविनी
ह्लादतापकरीमिश्रात्वयिनोगुणवर्जिते १२४
पृथग्भूतैकभूतायसर्वभूतायतेनमः
व्यक्तंप्रधानंपुरुषोविराट्सम्राट्तथाभवान् १२५
सर्वस्मिन्सर्वभूतस्त्वंसर्वःसर्वस्वरूपधृक्
सर्वंत्वत्तःसमुद्भूतंनमः सर्वात्मनेततः १२६

सर्वात्मकोसिसर्वेशसर्वभूतस्थितोयतः कथयामिततःकिंतेसर्वंवेत्सिहृदिस्थितं १२७
योमेमनोरथोदेवसफलः सत्वयाकृतः
तप्तंसुतप्तंसफलंयद्दृष्टोसिजगत्पते १२८
ब्रह्मोवाच
तपसस्तत्फलंपुत्रयद्दृष्टोहंत्वयाधुना
मद्दर्शनंहिविफलंनारदेहनजायते १२९
वरंवरयतस्मात्त्वंयथाभिमतमात्मनः
सर्वंसंपद्यतेतातमयिदृष्टिपथंगते १३०
नारदउवाच
भगवन्सर्वभूतेशसर्वस्यास्तेभवान्हृदि किमज्ञातंतवस्वामिन्मनसायन्मयेप्सितम् १३१
कृतात्वयायथासृष्टिर्मयादृष्टातथाविभो तेनमेकौतुकंजातंदृष्ट्वादेवर्षिदानवान् १३२
पुलस्त्यउवाच
नारदस्यपितातुष्टोब्रह्मादेवोदिवस्पतिःनारदायवरंप्रादादृषीणामुत्तमोभवान् १३३
भवितामत्प्रसादेनकलिकेलिकथाप्रियः
गतिश्चतेऽप्रतिहतादिविभूमौरसातले १३४
यज्ञोपवीतसूत्रेणयोगपट्टावलंबिका
छत्रिकाचतथावीणाअलंकारायतेनघ १३५
विष्णोः समीपेरुद्रस्यतथाशक्रस्यनारद द्वीपेषुपार्थिवानांतुसदाप्रीतिंचलप्स्

यसे १३६
वर्णानांतुभवान्शास्तावरोदत्तोमयातव
तिष्ठपुत्रयथाकामंसेव्यमानःसुरैर्द्दिवि १३७
इति श्रीपाद्मपुराणेप्रथमेसृष्टिखण्डे लक्ष्म्युत्पत्तिर्नामचतुर्थोऽध्यायः ४

पञ्चमोऽध्यायं
भीष्मउवाच
कथंसतीदक्षसुतादेहंत्यक्तवतीशुभा दक्षयज्ञस्तुरुद्रेणविध्वस्तःकेनहेतुना १
एतन्मेकौतुकंब्रह्मन्कथंदेवोमहेश्वरः
जगामाथक्रोधवशंत्रिपुरारिर्महायशाः २
पुलस्त्यउवाच
गंगाद्वारेपुराभीष्मदक्षोयज्ञमथारभत्
तत्रदेवासुरगणाः पितरोथमहर्षयः ३
समाजग्मुर्मुदायुक्ताः
सर्वेदेवाःसवासवाः
नागायक्षाःसुपर्णाश्चवीरुदोषधयस्तथा ४
कश्यपोभगवानत्रिः पुलस्त्यःपुलहःक्रतुः
प्रचेतसॐगिराश्चैववसिष्ठश्चमहातपाः ५
तत्रवेदींसमांकृत्वाचातुर्होत्रंन्यवेशयत्
होतावसिष्ठस्तत्रासीदंगिराध्वर्युसत्तमः ६

बृहस्पतिरथोद्गाताब्रह्मावैनारदस्तथा
यज्ञकर्मप्रवृत्तौतुहूयमानेषुचाग्निषु ७
आगतावसवः सर्वआदित्याद्वादशैवतु
अश्विनौमरुतश्चैवमनवश्चचतुर्दश ८
एवंयज्ञेप्रवृत्तेतुहूयमानेषुचाग्निषु
विभूतिंतांपरांतत्रभक्ष्यभोज्यकृतांशुभाम् ९
आलोक्यसर्वतोभूमिंसमंताद्दशयोजनम्
महावेदीकृतातत्रसर्वैस्तत्रसमन्वितैः १०
सर्वान्देवान्शक्रमुख्यान्यज्ञेदृष्ट्वासतीशुभा
तदासानुनयंवाक्यंप्रजापतिमभाषत ११
सत्युवाच
एरावतंसमारूढोदेवराजः शतक्रतुः पत्न्याशच्यासहायातः कृतावासःशतक्रतुः १२
पापानांयोयमयिताधर्मेणाधर्मिणांप्रभुः पत्न्याधूमोर्णयासार्द्धमिहायातः
सदृश्यते १३
यादसांचपतिर्द्देवोवरुणोलोकभावनः
गौर्य्यापत्न्यासहायातः
प्रचेतामंडपेत्विह १४
सर्वयक्षाधिपोदेवः पुत्रोविश्रवसोमुनेः
पत्न्यात्विहसमायातः सहदेव्याधनाधिपः १५
मुखं यः सर्वदेवानांजंतूनामुदरेस्थितः
वेदायदर्थमुत्पन्नास्सोयंयज्ञमुपागतः १६

निऋतीराक्षसेन्द्रोऽसौदिक्पतित्वेनियोजितः सचत्विहागतस्तातपत्न्यासार्द्धंक्रताविह १७
आयुःप्रदोजगत्यस्मिन्ब्रह्मणानिर्मितः
पुरा
प्राणोपानोव्यानउदानस्समानाह्वयस्तथा १८
एकोनपंचाशत्केनगणेनपरिवारितः यज्ञेप्रजापतिश्चासौवायुर्देवः समागतः १९
द्वादशात्माग्रहाध्यक्षः
चक्षुषीजगतस्त्विह
पातिवैभुवनंसर्वंदेवानां यः परायणः २०
आयुषश्चवनानांचदिवसानांपतिर्हियः
संज्ञापतिरिहायातो भास्करोलोकपावनः २१
अत्रिवंशसमुद्भूतोद्विजराजोमहायशाः
नयनानंदजननोलोकनाथोधरातले २२
ओषधीनांपतिश्चापिवीरुधामपिसर्वशः
उडुनाथः सपत्नीकइहायातः शशीतव २३
वसवोष्टौसमायाताअश्विनौचसमागतौ
वृक्षोवनस्पतिश्चापिगन्धर्वाप्सरसांगणाः २४
विद्याधराभूतसंघाबेतालायक्षराक्षसाः पिशाचाश्चोग्रकर्माणस्तथान्येजीवहारकाः २५
नद्योनदाः समुद्रा

श्चद्वीपाश्चसहपर्वतैः
ग्राम्यारण्याश्चपशवोयदिङ्गंयच्चनेङ्गति २६
कश्यपोभगवानत्रिर्वसिष्ठश्चापरैःसह
पुलस्त्यःपुलहश्चैवसनकाद्यामहर्षयः २७
पुण्याराजर्षयश्चैवपृथिव्यांयेचपार्थिवाः
वर्णाश्चाश्रमिणश्चैवसर्वेयेकर्मकारिणः २८
किमत्रबहुनोक्तेनब्राह्मीसृष्टिरिहागताभगिन्योभागिनेयाश्चभगिनीपतयस्त्विमे २९
स्वभार्यासहिताःसर्वेसपुत्रास्सहबांधवाः
त्वयासमर्चिताःसर्वेदानमानपरिग्रहैः ३०
आमंत्रणामंत्रितानांसर्वेषांमाननाकृता
एकएवात्रभगवान्पतिर्मेनसमागतः ३१
विनातेनत्विदंसर्वंशून्यवत्प्रतिभातिमेमन्येचाहंतुभवतापतिर्मेननिमंत्रितः ३२
विस्मृतस्तेभवेन्नूनंसर्वंशंसतुमेभवान्पुलस्यउवाच
तस्यास्तदुक्तंवचनंश्रुत्वादक्षःप्रजापतिः ३३
पतिस्न्नेहसमायुक्तांप्राणेभ्योपिगरीयसीम्
अंकमारोप्यतांबालांसाध्वींपतिपरायणाम् ३४

पतिव्रतांमहाभागांपतिप्रियहितैषिणीम्
प्राहगंभीरभावेनशृणुवत्सेयथातथम् ३५
येनाद्यकारणेनेहपतिस्तेननिमंत्रितः
कपालपात्रधृक्चर्मीभस्मावृततनुस्तथा ३६
शूलीमुण्डीचनग्नश्चश्मशानेरमतेसदा
विभूत्याङ्गानिसर्वाणिपरिमार्ष्टिचनित्यशः ३७
व्याघ्रचर्मपरीधानोहस्तिचर्मपरिच्छदः
कपालमालंशिरसिखट्वागंचकरेस्थितं ३८
कट्यांवैगोनसंबध्वालिगेऽन्स्थावलयंतथा
पन्नगानांतुराजानमुपवीतंचवासुकिम् ३९
कृत्वाभ्रमतिचानेनरूपेणसततंक्षितौ
नग्नागणाःपिशाचाश्चभूतसंघाह्यनेकशः ४०
त्रिनेत्रश्चत्रिशूलीचगीतनृत्यरतस्सदा
कुत्सितानि तथान्यानिसदातेकुरुतेपतिः ४१
त्रपाकरोभवेन्मह्यंदेवानांसंनिधिःकथं
कीदृक्चवसनंतस्यकेतनंप्रतिनार्हति ४२
एतैर्दोषैर्मयावत्सेलोकानांचैवलज्जया
नाह्वानंतुकृतंतस्यकारणेनमयासुते ४३
यज्ञस्यास्यसमाप्तौतुपूजांकृत्वात्वयासह
आनीयतवभर्त्तारंत्वयासह त्रिलोचनम् ४४
त्रैलोक्यस्याधिकांपूजांकरिष्यामिचसत्कृतैः
एतत्तेसर्वमाख्यातंत्रपायाःकारणंमहत् ४५
नात्रमन्युस्त्वयाकार्यः

सर्वःस्वंभागमर्हति अन्यजन्मनियैर्यादृक्कृतंकर्मशुभाशुभम् ४६
इहजन्मनितेतादृक्पुत्रिकेभुंजते फलम्
परितापंमाकृथास्त्वंफलंभुंक्ष्वपुराकृतम् ४७
श्रियंपरगतांदृष्ट्वारूपसौभाग्यशोभनाम्रूपंचकांतिसौभाग्यंरम्याण्याभरणानिच ४८
कुलेमहतिवैजन्मवपुश्चातीवसुंदरम्
पूर्वभाग्यैस्तुलभ्यंतेनरैरेतानिसुव्रते ४९
मात्मानंपरिनिंदेथामाचभाग्यानिसुव्रते
फलंचैवंविधिकृतंदातुंकस्यतुकःक्षमः ५०
नास्तिवैबलवान्कश्चिन्नमूढोनचपंडितः
पाडिंत्यंचबलंचैवजायतेपूर्वकर्मणः ५१
एतेदेवादिवंप्राप्ताःशोभमानाःस्थिताश्चिरम्
पुण्येनतपसाचैवक्षेत्रेषुविविधेषुच ५२
यदेभिरार्जितंपुण्यंतस्यैतेफलभागिनः
एवमुक्ताततः सातुसतीभीष्मरुषान्विता ५३
विनिंदमानापितरंक्रोधेनारुणितेक्षणा
एवमेतद्यथातातत्वयाचोक्तंममाग्रतः ५४
सर्वोजनःपुण्यभागीपुण्येनलभतेश्रियं
पुण्येनलभतेजन्मपुण्येभोगाःप्रतिष्ठिताः ५५
तदयंजगतामीशःसर्वेषामुत्तमोत्तमः

स्थानान्येतानिसर्वेषांदत्तान्येतेनधीमता ५६
येगुणास्तस्यदेवस्यवक्तुंजिह्वापिवेधसःनशक्ता ख्यापनेतस्यदेवस्यपरमेष्ठिनः ५७
भस्मास्थिचकपालानिश्मशानेवसतिस्तथा गोनसाद्याश्चयेसर्पाः सर्वेतेभूषणीकृताः
५८
भूतप्रेतगणास्तस्यपिशाचागुह्यकास्तथा
एषधाताविधाताचएषपालयितादिशः ५९
प्रसादेनचरुद्रस्यप्राप्तस्वर्गः
पुरंदरः
यदिरुद्रेस्तिदेवत्वंयदिसर्वगतःशिवः ६०
सत्येनतेनतेयज्ञंविध्वंसयतुशंकरः
यद्यस्तिमेतपःकिंचित्कश्चिद्धर्मोथवाकृतः ६१
फलेनतस्यधर्मस्ययज्ञस्तेनाशमर्हति
प्रियाहंयदिदेवस्ययदिमांतारयिष्यति ६२
तेनसत्येनतेगर्वःसमाप्तिमभिगच्छतु इत्युक्त्वायोगमास्थायस्वदेहस्थेनतेजसा ६३
निर्ददाहतदात्मानंसदेवासुरपन्नगैः किंकिमेतदितिप्रोक्तेगंधर्वगणगुह्यकैः ६४
गंगाकूलेतदामुक्तोदेहोवैक्रुद्धयातया सौनकंनामतत्तीर्थंगंगायाःपश्चिमेतटे ६५ श्रुत्वारुद्र

स्तुतद्वार्त्तांपत्न्यानाशसुदुःखितः
हंतुंयज्ञंधीरभवत्देवानामिहपश्यताम् ६६
गणकोटिःसमादिष्टाग्रहावैनायकास्तथा
भूतप्रेतपिशाचाश्चदक्षयज्ञविनाशने ६७
तैर्गत्वाविबुधास्सर्वेयज्ञेनिर्जित्यनाशिताः
हतेयज्ञेतदादक्षोनिरुत्साहोनिरुद्यमः ६८
उपगम्याब्रवीत्त्रस्तोदेवदेवंपिनाकिनम्नज्ञातोसिमयादेवदेवानांप्रभुरीश्वरः ६९
त्वमस्यजगतोधीशःसुरास्सर्वेत्वयाजिताः कृपांकुरुमहेशानगणान्सर्वान्निवर्त्तय
७०
गणैर्नानाविधैर्घोरैर्नानाभूषणभूषितैः
नानावदनदंतौष्ठैर्नानाप्रहरणोद्यतैः ७१
नानानागेंद्रसंदष्टजटाभारोपशोभितैः
सुदृढोद्धतदर्पाढ्यैर्घोरैर्घोरनिघातिभिः ७२
कामरूपैरकांतैश्चर्सवकामसमन्वितैः
अनिवार्यबलैश्चोग्रैर्योगिभिर्योगगामिभिः ७३
व्यालोलकेसरजटैर्दंष्ट्रोत्कटहसन्मुखैःकरींद्रकरटाटोपपाटवैःसिंहदेहिभिः ७४
केचित्परमदाघ्राणघूर्णद्दीपसमप्रभैः
विचित्रचित्रवसनैर्द्धीरधीरवारदिभिः ७५
मृगव्याघ्रसिंहरुतैस्तरक्ष्वजिनधारिभिःभुजंगहारवलयकृतयज्ञोपवीतकैः ७६

शूलासिपट्टिशधरैःपरशुप्रासहस्तकैः
वज्रक्रकचकोदंडकालदंडास्त्रपाणिभिः ७७
गणेश्वरैःसुदुर्द्धर्षैर्वृतःसूर्योग्रहैरिव
देवदेवमहादेवनष्टोयज्ञोदिवंगतः ७८
मृगरूपधरोभूत्वाभयभीतस्तुशंकर
नमःशङ्खाभदेवायसगणायसनंदिने ७९
वृषासनायसोमायक्रतुकालांतकायच
नमोदिक्चर्मवस्त्रायनमस्तेतीव्रतेजसे ८०
ब्रह्मणेब्रह्मदेहायब्रह्मण्यायामितायचगिरीशायसुरेशायईशानायनमोनमः ८१
रुद्रायप्रतिवज्रायशिवायक्रथनायच
सुरासुराधिपतयेयतीनांपतयेनमः ८२
धूम्रोग्रायविरूपाययज्वनेघोररूपिणे
विरूपाक्षाशुभाक्षायसहस्राक्षायवैनमः ८३
मुंडायचंडमुण्डायवरखट्वाङ्गधारिणे
कव्यरूपायहव्यायसर्वसंहारिणेनमः ८४
भक्तानुकंपिनेत्यर्थंरुद्र
जाप्यस्तुतायच
विरूपायसुरूपायरूपाणांशतकारिणे ८५
पंचास्यायशुभास्यायचंद्रास्यायनमोनमः
वरदायवरार्हायकूर्मायचमृगायच ८६
लीलालकशिखंडायकमंडलुधरायच
विश्वनाम्नेथविश्वायविश्वेशायनमोनमः ८७
त्रिनेत्रत्राणमस्माकंत्रिपुरघ्नविधीयतां

वाङ्मनःकायभावैस्तुप्रपन्नस्यमहेश्वर ८८
एवंस्तुतस्तदादेवोदक्षेणापन्नदेहिना
दिव्येनानेनस्तोत्रेणभृशमाराधितस्तदा ८९
समग्रंतेयज्ञफलंमयादत्तंप्रजापते
सर्वकामप्रसिर्द्ध्य्थंफलंप्राप्स्यस्यनुत्तमम् ९०
एवमुक्तोभगवताप्रणम्याथसुरेश्वरम्
जगामस्वनिकेतंतुगणानामेवपश्यताम् ९१
पत्न्याःशोकेनवैदेवोगंगाद्वारेतदास्थितः
तांसतींचिंतयानस्तुक्वनुसामेप्रियागता
९२
तस्यशोकाभिभूतस्यनारदोभवसंन्निधौ
सातेसतीयादेवेशभार्याप्राणसमामृता ९३
हिमवद्दुहितासाचमनागर्भसमुद्भवा
जग्राहदेहमन्यंसावेदवेदार्थवेदिनी ९४
श्रुत्वादेवस्तदाध्यानमवतीर्णामपश्यत कृतकृत्यमथात्मानंकृत्वादेवस्तदास्थितः ९५
संप्राप्तयौवनादेवीपुनरेवविवाहिता एवंहिकथितंभीष्मयथायज्ञोहतःपुरा ९६
इति
श्रीपाद्मपुराणेप्रथमेसृष्टिखण्डेदक्षय ज्ञविध्वंसोनामपञ्चमोऽध्यायः ५

षष्ठोऽध्यायः

भीष्मउवाच
देवानांदानवानांचगंधर्वोरगरक्षसाम् उत्पत्तिंविस्तरेणेमांगुरोब्रूहियथाविधि १
पुलस्त्यउवाच
संकल्पाद्दर्शनात्स्पर्शात्पूर्वेषांसृष्टिरुच्यते
दक्षात्प्राचेतसादूर्ध्वंसृष्टिर्मैथुनसंभवा २
यथाससर्जचैवासौतथैवशृणुकौरव
यदातुसृजतस्तस्यदेवर्षिगणपन्नगान् ३
नवृद्धिमगमल्लोकस्तदामैथुनयोगतः
दक्षःपुत्रसहस्राणितदासिक्न्यामजीजनत् ४
तांस्तुदृष्ट्वामहाभागान्सिसृक्षून्विविधाःप्रजाः
नारदःप्राहहर्यश्वान्दक्षपुत्रान्समागतान् ५
भुवःप्रमाणंसर्वंतुज्ञात्वोर्द्धमधएववाततःसृष्टिंविशेषेणकुरुध्वमृषिसत्तमाः ६
तेतुतद्वचनंश्रुत्वाप्रयाताःसर्वतोदिशम्
अद्यापिननिवर्त्तंतेसमुद्रादिवसिंधवः ७
हर्यश्वेषुप्रणष्टेषुपुनर्दक्षःप्रजापतिः
वीरिण्यामेवपुत्राणांसहस्रमसृजत्प्रभुः ८

शबलाश्वानामतेचसमेताःसृष्टिकर्मणि नारदोनुगतान्प्राहपुनस्तान्पूर्ववन्मुनिः ९
भुवःप्रमाणंसर्वंतुज्ञात्वाभ्रातॄनथोपुनः
आगत्यचपुनःसृष्टिंकरिष्यथविशेषतः १०
तेपितेनैवमार्गेणजग्मुर्भ्रात्रनुगास्तदा
ततःप्रभृतिनभ्रातुःकनीयान्मार्गमिच्छति ११
अन्वेष्टादुःखमाप्नोतितेनतत्परिवर्जयेत्
ततस्तेष्वपिनष्टेयुषष्टिकन्याःप्रजापतिः १२
वीरिण्यांजनयामासदक्षःप्राचेतसस्तदा
प्रादात्सदशधर्मायकश्यपायत्रयोदश १३
विंशतिसप्तसोमायचतस्रोरिष्टनेमिने द्वेचैवभृगुपुत्रायद्वेकृशाश्वायधीमते १४
द्वेचैवांगिरसेप्रादात्तासांनामानिविस्तरात्
शृणुत्वंदेवमातॄणांप्रजाविस्तारमादितः १५
अरुंधतीवसुर्जामिर्लम्बाभानुर्मरुत्वतीसंकल्पाचमुहूर्ताचसाध्याविश्वाचभामिनी १६

धर्मपत्न्यःसमाख्यातास्तासांपुत्रान्निबोधमे
विश्वेदेवास्तुविश्वायाःसाध्यासाध्यानजीजनत् १७
मरुत्वत्यांमरुत्वंतोवसोस्तुवसवस्तथा
भानोस्तुभानवोजातामूहूर्त्तायामुहूर्तजाः १८
लंबायांघोषनामानोनागवीथीतुजामिजा
पृथिवीतलसंभूतमरुंधत्यामजायत १९
संकल्पायास्तुसंकल्पावसुसृष्टिंनिधारय
ज्योतिष्मतंश्चयेदेवाव्यापकाःसर्वतोदिशम् २०
वसवस्तेसमाख्यातास्तेषांनामनिमेशृणु
आपोध्रुवश्चसोमश्चधरश्चैवानिलोनलः २१
प्रत्यूषश्चप्रभासश्चवसवोष्टौप्रकीर्तिताः
आपस्यपुत्राश्चत्वारःश्रांतोवैतण्डएवच २२
अपिशांतोमुनिर्वभ्रुर्यज्ञरक्षाधिकारिणः
ध्रुवस्यकालःपुत्रस्तुवर्चाःसोमादजायत २३
द्रविणोहव्यवाहश्चधरपुत्राविमौस्मृतौ
कल्पांतस्थस्ततःप्राणोरमणःशिशिरोपिच २४
मनोहरोधवश्चाथशिवोवाथहरेःसुताः
शिवोमनोजवंपुत्रमविज्ञातगतिप्रदम् २५

अवापचानलःपुत्रानग्निप्रायगुणांस्ततः तत्रशाखोविशाखश्चनिगमेषुस्वयंभुवः २६ अपत्यंकृत्तिकानांचकार्तिकेयस्ततःस्मृतः
प्रत्यूषस्यऋभुःपुत्रोमुनिर्नामाथदेवलः २७
विश्वकर्माप्रभासस्यपुत्रःशिल्पीप्रजापतिः
प्रासादभवनोद्यानप्रतिमाभूषणादिषु २८
तटाकारामकूपेषुत्रिदशानांचवर्द्धकिः
अजैकपादहिर्बुध्न्योविरूपाक्षोथरैवतः २९
हरश्चबहुरूपश्चत्र्यंबकश्चसुरेश्वरः
सावित्र्रश्चजयंतश्चपिनाकीचापराजितः ३०
एतेरुद्रास्समाख्याताएकादशगणेश्वराः
एतेषांमानसानांतुत्रिशूलवरधारिणाम् ३१
कोट्यश्चतुरशीतिस्तुतत्पुत्राश्चाक्षयामताः
दिक्षुसर्वासुयेरक्षांप्रकुर्वन्तिगणेश्वराः ३२
एतेवैपुत्रपौत्राश्चसुरभीगर्भसंभवाः
कश्यपस्यप्रवक्ष्यामिपुत्रपौत्रादिपत्निषु ३३
अदितिर्दितिर्दनुश्चैवअरिष्टासुरसातथा
सुरभिर्विनताचैवताम्राक्रोधवशाइरा ३४
कद्रू
खसामुनिस्तद्वत्तासुपुत्रान्निबोधमे

तुषितानामयेदेवाश्चाक्षुषस्यांतरेमनोः ३५
वैवस्वतेंतरेचैवआदित्याद्वादशस्मृताः
इन्द्रो
धाताभगस्त्वष्टामित्र्रोऽथवरुणोऽयमा ३६
विवस्वान्सवितापूषाअंशुमान्विष्णुरेवच
एतेसहस्रकिरणाआदित्यादाद्वशस्मृताः ३७
मारीचात्कश्यपाज्जाताःपुत्र्रास्तेऽदितिनंदनाः
कृशाश्वस्यऋषेःपुत्रादेवप्रहरणाःस्मृताः ३८
एतेदेवगणास्तातप्रतिमन्वंतरेषुच
उत्पद्यंतेविलीयंतेकल्पेकल्पेतथैवच ३९
दितिःपुत्रद्वयंलेभेकश्यपादितिनःश्रुतम्
हिरण्यकशिपुंचैवहिरण्याक्षंतथैवच ४०
हिरण्यकशिपोस्तद्वज्जातंपुत्रचतुष्टयम्प्रह्लादश्चानुह्लादश्चसंह्लादोह्लादएवच ४१
प्रह्लादपुत्राआयुष्मान्शिबिर्वाष्कलिरेवच
विरोचनश्चतुर्थस्तुसबलिपुत्रमाप्तवान् ४२
बलेःपुत्रशतंत्वासीद्बाणज्येष्ठंततोनृपधृतराष्ट्रस्तथासूर्य्योविवस्वानंशुतापनः ४३

निकुम्भनामागुर्वक्षःकुक्षिर्भौमोथभीषणः
एवमन्येतुबहवोबाणोज्येष्ठोगुणाधिकः ४४
बाणस्सहस्रबाहुस्तु सर्वास्त्रगुणसंयुतः
तपसातोषितोयस्यपुरेवसतिशूलधृत् ४५
महाकालत्वमगमत्सार्थ्यंयस्यपिनाकिनः
हिरण्याक्षस्यपुत्रोभूदंधकोनामनामतः ४६
भूतसंतापनश्चैवमहानागस्तथैवच एतेभ्यःपुत्रपौत्राणांकोटयः सप्तसप्ततिः ४७
महाबलामहाकायानानारूपामहौजसः दनुःपुत्रशतंलेभेकश्यपाद्वरदर्पितम् ४८ विप्रचित्तिःप्रधानोभूदेषांमध्येमहाबलःद्विरष्टमूर्द्धाशकुनिस्तथाशंकुशिरोधरः ४९
अयोमुखःशंबरश्चकपिलोवामनस्तथा
मरीचिर्मागधश्चैवहरिर्गजशिरास्तथा ५०
निद्राधरश्चकेतुश्चकेतुवीर्यःशतक्रतुः
इन्द्रमित्रग्रहश्चैवबज्रनाभस्तथैवच ५१
एकवस्त्रोमहाबाहुर्बज्राक्षस्तारकस्तथा असिलोमापुलोमाचविकुर्वाणोमहासुरः ५२
स्वर्भानुर्वृषपर्वाचएवमाद्यादनोस्सुताः
स्वर्भानोः सुप्रभाकन्याशचीचैवपुलोमजा ५३
उपदानवीमयस्यासीत्तथामंदोदरीकुहूः

शर्मिष्ठासुंदरीचैवचंडाचवृषपर्वणः ५४
पुलोमाकालकाचैववैश्वनरसुतेउभे
बह्वपत्योमहासत्वोमारीचस्यपरिग्रहः ५५
तयोःषष्टिसहस्राणिदानवानांपुराभवन्
पौलोमान्कालखंजांश्चमारीचोजनयत्पुरा ५६
अवध्यायेनराणांवैहिरण्यपुरवासिनः
चतुर्मुखाल्लब्धवरायेहताविजयेनतु ५७
विप्रचित्तिः सिंहिकायांनवपुत्रानजीजनत्
हिरण्यकशिपोर्येवैभागिनेयास्त्रयोदश ५८
कंसः शंखश्चराजेन्द्रनलोवातापिरेवच
इल्वलोनमुचिश्चैवखसृमश्चांजनस्तथा ५९
नरकःकालनाभश्चपरमाणुस्तथैवच कल्पवीर्यश्चविख्यातोदनुवंशविवर्द्धनः ६०
संह्लादस्यतुदैत्यस्यनिवातकवचाःकुले अबध्याःसर्वदेवानांगंधर्वोरगराक्षसाम् ६१
येहताबलमाश्रित्यअर्जुनेनरणाजिरे
षट्कन्याजनयामासताम्रामारीचवीर्यतः ६२
शुकींश्येनींचभासींचसुगृध्रींगृध्रिकांशुचिम्
शुकीशुकानुलूकांश्चजनयामासधर्मतः ६३
श्येनीश्येनांश्चभासीचकुररानप्यजीजनत्
गृध्रीगृध्रान्सुगृध्रीचपारावतविहंगमान् ६४
हंससारसकारंडप्लवान्शुचिरजीजनत्

एतेताम्रासुताःप्रोक्ताविनतायानिशामय ६५
गरुडः पतगश्रेष्ठोऽरुणश्चेशःपतत्रिणाम्
सौदामिनीतथाकन्यायेयंनभसिविश्रुता ६६
संपातिश्चजटायुश्चअरुणस्यसुतावुभौ
संपातिपुत्रोवभ्रुश्चशीघ्रगश्चातिविश्रुतः ६७
जटायोः कर्णिकारश्चशतगामीचविश्रुतौ तेषामसंख्यमभवत्पक्षिणांपुत्रपौत्रकम्
६८
सुरसायांसहस्रंतुसर्पाणामभवत्पुरा
! सहस्रंप्रापसुव्रता ६९
प्रधानास्तेषुविख्याताष्षडिवंशतिररिन्दम
शेषवासुकिकर्कोटशंखैरावतकंवलाः ७०
धनंजयमहानीलपद्माश्वतरतक्षकाः
एलापत्रमहापद्मधृतराष्ट्रबलाहकाः ७१
शंखपालमहाशंखपुष्पदंष्ट्रंशुभाननाः
शंखरोमाचनहुषोरमणः पणिनस्तथा ७२
कपिलोदुर्मुखश्चापिपतंजलिमुखास्तथा
एषामनंतमभवत्सर्वेषांपुत्रपौत्रकम् ७३
प्रायशोयत्पुरादग्धंजनमेजयमंदिरे
रक्षोगणंक्रोधवशासुनामानमजीजनत् ७४
दंष्ट्रिणांनियुतंतेषांभीमसेनादगात्क्षयम्
दंष्ट्रिगोमायुकाकादीन्महिषीर्गोवराङ्गनाः ७५

सुरभिर्जनयामासकश्यपात्त्त्रितयंपुरा
मुनिर्मुनीनांचगणंगणमप्सरसांतथा ७६
तथाकिन्नरगंधर्वानरिष्टाजनयद्बहून्
तृणवृक्षलतागुल्ममिरासर्वमजीजनतत् ७७
खसातुयक्षरक्षांसिजनयामासकोटिशः
एतेकश्यपदायादाःशतशोथसहस्रशः ७८
एषमन्वंतरेभीष्मसर्गःस्वारोविषेस्मृतः
ततस्त्वेकोनपंचाशन्मरुतःकश्यपाद्दितिः
जनयामासधर्मज्ञसर्वानमरवल्लभान् ७९
इति
श्रीपाद्मपुराणेप्रथमेसृष्टिखण्डेषष्ठो ध्यायः ६

सप्तमोऽध्यायः भीष्मउवाच
दितेःपुत्राःकथंजातामरुतोदेववल्लभाः देवैर्जग्मुश्चसापत्नैःकस्मात्सख्यमनुत्तमम् १
पुलस्त्यउवाच
पुरादैवासुरेयुद्धेहतेषुहरिणासुरैः पुत्रपौत्रेषुशोकार्तागताभूलोकमुत्तमम् २
पुष्करेषुमहातीर्थेसरस्वत्यास्तटेशुभे भर्त्तुराराधनपरातपउग्रंचचारह ३ दितिर्वैदैत्यमातातुऋषिकार्येणसुव्रता फलाहारातपस्तेपेकृच्छ्रचांद्रायणादिभिः

४
यावद्वर्षशतंसाग्रंजराशोकसमाकुला
ततःसातपसातप्तावसिष्ठादीनपृछत ५
कथयंतुभवंतोमेपुत्रशोकविनाशनम्
व्रतंसौभाग्यफलदमिहलोकेपरत्रच ६
ऊचुर्वसिष्ठप्रमुखाज्येष्ठस्यपूर्णिमाव्रतम्
यस्यप्रसादादभवत्सुतशोकविवर्जिता ७
भीष्मउवाच
श्रोतुमिच्छाम्यहंब्रह्मन्ज्येष्ठस्यपूर्णिमाव्रतम्
सुतानेकोनपंचाशद्येनलेभेपुनर्दितिः ८
पुलस्त्यउवाच
यद्वसिष्ठादिभिःपूर्वंदित्यैसंकथितंव्रतम्
विस्तरेणतदेवेदंमत्सकाशान्निशामय ९
ज्येष्ठेमासिसितेपक्षेपौर्णमास्यांयतव्रता
स्थापयेदव्रणंकुंभंसिततण्डुलपूरितम् १०
नानाफलयुतंतद्वदिक्षुदंडसमन्वितम्
सितवस्त्रयुगच्छन्नंसितचंदनचर्चितम् ११
नानाभक्ष्यसमोपेतंसहिरण्यंतुशक्तितः ताम्रपात्रंगुडोपेतंतस्योपरिनिवेशयेत् १२
तस्मादुपरिब्रह्माणंसौवर्णंपद्मकोटरे कुर्यात्शर्करयोपेतांसावित्रींतस्यवामत

ः १३
गंधंधूपंतयोर्दद्याद्गीतंवाद्यंचकारयेत्
तदभावेकथंकुर्याद्यथापद्मेपितामहः १४
ब्रह्माह्वयांचप्रतिमांकृत्वागुडमयींशुभाम्
शुक्लपुष्पाक्षततिलैरर्चयेत्पद्मसंभवम्
१५
ब्राह्मायपादौसंपूज्यजंघेसौभाग्यदायच
विरिंचायोरुयुग्मंचमन्मथायेतिवैकटिम् १६
स्वच्छोदरायेत्युदरमतंद्रा
येत्युरोविधेः
मुखंपद्ममुखायेतिबाहूवैवेदपाणये १७
नमःसर्वात्मनेमौलिमर्च्चयेच्चापिपंकजम्ततःप्रभातेतत्कुंभंब्राह्मणायनिवेदयेत् १८
ब्राह्मणंभोजयेद्भक्त्यास्वयंतुलवणंविना
भक्त्याप्रदक्षिणंदद्यादिमंमंत्रमुदीरयेत् १९
प्रीयतामत्रभगवान्सर्वलोकपितामहः त्दृदयेसर्वलोकानांयस्त्वानंदोभिधीयते २०
अनेनविधिनासर्वंमासिमासिसमाचरेत् उपवासीपौर्णमास्यामर्चयेद्ब्राह्ममव्ययम् २१

फलमेकंचसंप्राश्यशर्वर्यांभूतलेस्वपेत्ततस्त्रयोदशेमासिघृतधेनुसमन्विताम् २२
शय्यांदद्याद्विरिंचायसर्वोपस्करसंयुताम्
ब्रह्माणंकांचनंकृत्वासावित्रींरजतैस्तथा २३
पद्मात्मकःसृष्टिकर्त्तासावित्रीमुपलभ्यतु
वस्त्रैर्द्विजंसपत्नीकंपूज्यभक्त्याविभूषणैः २४
शक्त्यागवादिकंदद्यात्प्रीयतामित्युदीरयेत्
होमंशुक्लैस्तिलैः
कुर्याद्ब्रह्मनामानिकीर्तयेत् २५
गव्येनसर्पिषातद्वत्पायसेनचधर्मवित्
विप्रेम्योथधनंदद्यात्पुष्पमालांचशक्तितः २६
यःकुर्याद्विधिनानेनपौर्णमास्यांस्त्रियोपिवा
सर्वपापविनिर्मुक्तःप्राप्नोतिब्रह्मसात्म्यताम् २७
इहलोकेवरान्पुत्रान्सौभाग्यंध्रुवमश्नुते
योब्रह्मासस्मृतोविष्णुरानंदात्मामहेश्वरः २८
सुखार्थीकामरूपेणस्मरेद्देवंपितामहम्

एवंश्रुत्वाचकारासौदितिःसर्वमशेषतः २९
कश्यपोव्रतमाहात्म्यादागत्यपरयामुदा
चकारकर्कशांभूयोरूपलावण्यसंयुताम् ३०
वरैराछंदयामाससातुवव्रेवरंवरम्
पुत्रंशक्रवधार्थायसमर्थंचमहौजसम् ३१
वरयामिमहात्मानंसर्वामरनिषूदनम् उवाचकश्यपो वाक्यमिंद्रहंतारमूर्जितम् ३२
प्रदास्याम्यहमेतेनकिन्त्वेतत्क्रियतांशुभे
आपस्तंबींतुकृत्वेष्टिंपुत्रीयामद्यसुस्तनि ३३
विधास्यामिततोगर्भंस्पृष्ट्वाहंतेस्तनौशुभे
भविष्यतिशुभोगर्भोदेविशक्रनिषूदनः ३४
आपस्तबींततश्चक्रेपुत्रेष्टिंद्रविणाधिकाम्
इंद्रशत्रोभवस्वेतिजुहावचहविस्त्वरन् ३५
देवाश्चमुमुर्हुर्दैत्याविमुखाश्चैवदानवाः
दित्यांगर्भमथाधत्तकश्यपःप्राहतांपुनः ३६
मुखंतेचंद्रप्रतिमंस्तनौबिल्वफलोपमौ अधरौविद्रुमाकारौवर्णश्चातीवशोभनः ३७ त्वांदृष्ट्वाहंविशालाक्षिविस्मरामिस्व

िकांतनुम्
तदेवंगर्भःसुश्रोणिहस्तेनोप्तस्तनौतव ३८
त्वयायत्नेविधातव्योह्यस्मिन्गर्भेवरानने
संवत्सरशतंत्वेकमन्स्न्वतपोवने ३९
संध्यायांनैवभोक्तव्यंगर्भिण्यावरवर्णिनि
नस्थातव्यंनगंतव्यंवृक्षमूलेषुसर्वदा ४०
नोपस्करेषुनिविशेन्मुसलोलूखलादिषु
जलंचनावगाहेतशून्यागारंचवर्जयेत् ४१
वल्मीकेषुनतिष्ठेतनचोद्विग्नमनाभवेत्
ननखेनलिखेद्भूमभौनांगारेनचभस्मनि ४२
नशयालुःसदातिष्ठेद्व्यायामंचविवर्जयेत्नतुषांगारभस्मास्थिकपालेषुसमाविशेत् ४३
वर्जयेत्कलहंलोके गात्राभ्यंगंतथैवच नमुक्तकेशीतिष्ठेत नाशुचिःस्यात्कथंचन ४४
नशयीतोत्तरशिराःनचैवाधःशिराःक्वचित् नवस्त्रहीनानोद्विग्नानचार्द्रचरणासती ४५
नामंगल्यांवदेद्वाचंनचहास्याधिकाभवेत्
कुर्याच्चगुरुभिर्नित्यंपूजांमांगल्यतत्परा ४६
सर्वौषधीभिःसृष्टेनवारिणास्नानमाचरेत्
कृतरक्षातुशुश्रूषावाचापूजनतत्परा ४७
तिष्ठेत्प्रसन्नवदनाभर्तृप्रियहितेरता

नगर्हयेच्चभर्तारंसर्वावस्थमपिक्वचित् ४८
कृशाहंदुर्बलाचैववार्द्धक्यंममचागतम्
स्तनौमेचलितौस्थानान्मुखंचवलिभंगुरम् ४९
एवंविधात्वयाचाहंकृतेतिनवदेत्क्वचित्
स्वस्त्यस्तुतेगमिष्यामितथेत्युक्तस्तयापुनः ५०
पश्यतांसर्वभूतानांतत्रैवांतरधीयत
ततःसाभर्तृवाचोक्तविधिनासमतिष्ठत ५१
अथज्ञात्वातथेंद्रो
पिदितेःपार्श्वमुपागतः
विहायदेवसदनंतांशुश्रूषुरवस्थितः ५२
दितेश्छिद्रातं!रप्रेप्सुरभवत्पाकशासनः
विपरीतॐतरव्यग्रःप्रसन्नवदतोबहिः ५३
अजानन्निवतत्त्कार्यमात्मनश्शुभमाचरन् ततोवर्षशतांतेसान्यूनेतुदिवसैस्त्रिभिः ५४
मेनेकृतार्थमात्मानंप्रीत्याविस्मितमानसा
अकृत्वापादयोः शौचंशयानामुक्तमूर्धजा ५५ निद्राभरसमाक्रांतादिवापरशिराःक्वचित् ततस्तदंतरंलब्ध्वाप्रविश्यांतः शचीपतिः ५६
वज्रेणसप्तधाचक्रेतंगर्भंत्रिदशाधिपः ततःसप्तचतेजाताःकुमाराःसूर्यवर्चसः ५७ रुदंतःसप्ततेबालानिषिद्धादानवारिणा

भूयोपिरुदमानांस्तानेकैकान्सप्तधाहरिः ५८
चिच्छेदवज्रहस्तोवैपुनःस्तूदरसंस्थितान्
एवमेकोनपंचाशद्भूत्वातेरुरुदुर्भृशम् ५९
इंद्रोनिवारयामासमारुदध्वंपुनःपुनः
ततःसचिंतयामासवितर्कमितिवृत्रहा ६०
कर्मणःकस्यमाहात्म्यात्पुनःसंजीवितास्त्वमी
विदित्वापुण्ययोगेनपौर्णमासीफलंत्विदम्
६१
नूनमेतत्परिणतमथवाब्रह्मपूजनात्
वज्रेणाभिहताः संतोनविनाशमुपाययुः ६२
एकोप्यनेकतामापयस्मादुदरगोपनम्
अवध्यानूनमेतेवैतस्माद्देवाभवंत्विति ६३
यस्मान्मारुदइत्युक्तारुदंतोगर्भसंभवाःमरुतोनामतेनाम्नाभवंतुसुखभागिनः ६४
ततःप्रसाद्यदेवेशःक्षमस्वेतिदितिंपुनः
अर्थशास्त्रंसमास्थायमयैतद्दुष्कृतंकृतम् ६५
कृत्वामरुद्गणंदेवैःसमानममराधिपः
दितिंविमानमारोप्यससुतामगमद्दिवम् ६६
यज्ञभागभुजःसर्वेमरुतस्तेततोभवन्
नजग्मुरैक्यमसुरैरतस्तेसुरवल्लभाः ६७
भीष्मउवाच
आदिसर्गस्त्वयाब्रह्मन्कथितोविस्तरेणमे

प्रतिसर्गश्चयोयेषामधिपांस्तान्वदस्वमे ६८
पुलस्त्यउवाच
यदाभिषिक्तःसकलेपिराज्येपृथुर्द्धरित्र्यामधिपोबभूव तथौषधीनामधिपंचकारयज्ञव्रतानांतपसांचसोमम् ६९
नक्षत्रताराद्विजवृक्षगुल्मलतावितानस्यचरुक्मगर्भम्
अपामधीशंवरुणंधनानांराज्ञांप्रभुंवैश्रवणंचतद्वत् ७०
विष्णुंरवीणामधिपंवसूनामग्निंचलोकाधिपतिंचकार
प्रजापतीनामधिपंचदक्षंचकारशक्रंमरुतामधीशम् ७१
दैत्याधिपानामथदानवानांप्रह्लादमीशंचयमंपितॄणाम्
पिशाचरक्षःपशुभूतयक्षवेतालराजंह्यथशूलपाणिम् ७२
प्रालेयशैलंचपतिंगिरीणामीशंसमुद्रं
सरितामधीशम्
गंधर्वविद्याधरकिन्नराणामीशंपुनश्चित्ररथंचकार ७३
नागाधिपंवासुकिमुग्रवीर्यंसर्पाधिपंतक्षकमादिदेश
दिग्वारणानामधिपंचकारगजेंद्र

मैरावणनामधेयम् ७४
सुपर्णमीशंपततामथार्वतांराजानमुच्चैःश्रवसंचकार
सिंहंमृगाणांवृषभंगवांचप्लक्षंपुनः
सर्ववनस्पतीनाम् ७५
पितामहःपूर्वमथाभ्यषिंचदेतान्पुनःसर्वदिशाधिनाथान्
पूर्वेशदिक्पालमथाभ्यषिंचन्नाम्नासुवर्माणमरातिकेतुं ७६
ततोधिपंदक्षिणतश्चकारसर्वेश्वरंशंखपदाभिधानम्
सकेतुमंतंदिगधीशमीशंचकारपश्चाद्भुवनांडगर्भः ७७
हिरण्यरोमाणमुदग्दिगीशंप्रजापतिंमेघसुतंचकार
अद्यापिकुर्वंतिदिशामधीशाः
सदावहंतस्तुभुवोभिरक्षाम् ७८
चतुर्भिरेतैःपृथुनामधेयोनृपोभिषिक्तःप्रथमःपृथिव्याम्
गतेंतरेचाक्षुषनामधेयेवैवस्वतंचक्रुरिमंपृथिव्यां ७९
गतेंतरेचाक्षुषनामधेयेवैवस्वताख्येचपुनःप्रवृत्ते
प्रजापतिःसोस्यचराचरस्यबभूवसूर्यान्वयजःसचिह्नः ८०
पुलस्त्यउवाच

मन्वंतराणिसर्वाणिमनूनांचरितानियत्
प्रमाणंचैवकल्पस्यतत्सृष्टिंचसमासतः ८१
एकचित्तःप्रसन्नात्माशृणुकौरवनंदन
यामानामपुरादेवाआसन्स्वायंभुवांतरे ८२
सप्तैवऋषयःपूर्वंयेमरीच्यादयःस्मृताः
आग्नीध्रश्चाग्निबाहुश्चविभुःसवनएवच ८३
ज्योतिष्मान्द्युतिमान्भव्योमेधामेधातिथिर्वसुः
स्वायंभुवस्यास्यमनोर्दशैतेवंशवर्द्धनाः ८४
प्रतिसर्गममीकृत्वाजग्मुस्तेपरमंपदम् एवंस्वायंभुवंप्रोक्तंस्वारोचिषमतःपरम् ८५
स्वारोचिषस्यतनयाश्चत्वारोदेववर्चसः नभोनभस्यप्रभृतिर्भावनःकीर्तिवर्द्धनः ८६
दत्तोग्निश्च्यवनस्तंभःप्राणःकश्यपएवच
अर्वाबृहस्पतिश्चैवसप्तसप्तर्षयोभवन् ८७
तदादेवाश्चतुषिताःस्मृतास्वारोचिषेंतरेहवींद्रसुःकृतोमूर्तिरापोज्योतिरथः
स्मृतः ८८
वसिष्ठस्यसुताःसप्तयेप्रजापतयस्तदा
द्वितीयमेतत्कथितंमन्वंतरमतःपरं ८९
अन्यच्चैवप्रवक्ष्यामितथामन्वंतरंशुभं
मनुर्नामौत्तमिस्तत्रदशपुत्रानजीजनत् ९०
इषऊर्जस्तनूजश्चशुचिःशुक्रस्तथैवच

मधुश्चमाधवश्चैवनभस्योथनभस्तथा ९१
सहःसहस्यएतेषामुत्तमःकीर्तिवर्द्धनः
भानवस्तत्रदेवाःस्युरूर्जाःसप्तर्षयःस्मृताः ९२
कौकभिण्डिःकुतुण्डश्चदाल्भ्यःशंखःप्रवाहितः
मितिश्चसंमितिश्चैवसप्तैतेयोगवर्द्धनाः ९३
मन्वंतरंचतुर्थंतुतामसंनामविश्रुतं
कपिःपृथुस्तथैवाग्निरकपिःकविरेवच ९४
तथैवजन्यधामानौमुनयःसप्तनामतः
साध्यादेवगणायेचकथितास्तामसेंतरे ९५
अकल्मषस्तपोधन्वीतपोमूलस्तपोधनः
तपोराशिस्तपस्यश्चसुतपस्यःपरंतपः ९६
तामसस्यसुताःसर्वेदशवंशविवर्द्धनाः
पंचमस्यमनोस्तद्वद्रैवतस्यांतरंशृणु ९७
देवबाहुःसुबाहुश्चपर्ज्यन्यःसमयोमुनिः हिरण्यरोमासप्ताश्वः सप्तैतेऋषयःस्मृताः
९८
देवाश्चभूतरजसस्तथाप्रकृतयःस्मृताः
अवशस्तत्वदर्शीचवीतिमान्हव्यपःकपिः ९९
मुक्तोनिरुत्सुकःसत्वोनिर्मोहोथप्रकाशकः
धर्मवीर्यबलोपेतादशैतेरेवतात्मजाः १००
भृगुःसुधामाविरजःसहिष्णुर्नारदस्तथा
विवस्वान्कृतिनामाचसप्तसप्तर्षयोपरे १०१

चाक्षुपस्यांतरेदेवालेखानामपरिश्रुताः विभवोथपृथक्चानुकीर्तितास्त्रिदिवौकसः १०२
चाक्षुषस्यांतरेप्राप्तेदेवानांपंचमोजनः
रुरुप्रभृतयस्तद्वच्चाक्षुषस्यसुतादश १०३
प्रोक्ताःस्वायंभुवेवंशेयेमयापूर्वमेवते
अन्तरंचाक्षुषंचैवमयातेपरिकीर्तितं १०४
सप्तमंचप्रवक्ष्यामियद्वैवस्वतमुच्यते
अत्रिश्चैववसिष्ठश्चकश्यपोगौतमस्तथा १०५
भारद्वाजस्तथायोगीविश्वामित्रःप्रतापवान्
जमदग्निश्चसप्तैतेसांप्रतंतेमहर्षयः १०६
कृत्वाधर्मव्यवस्थानंप्रयान्तिपरमंपदं
सावर्ण्यस्यप्रवक्ष्यामिमनोर्भावितथांतरं १०७
अश्वत्थामाशरद्वांश्चकौशिकोगालवस्तथा
शतानंदःकाश्यपश्चरामश्चऋषयस्मृताः १०८
धृतिर्वरीयान्यवसुःसुवर्णोधृतिरेवच
वरिष्णुवीर्यःसुमतिर्वसुश्शुक्रश्चवीर्यवान् १०९
भविष्यस्यार्कसावर्णेर्मनोःपुत्राःप्रकीर्तिताः
रौच्यादयस्तथान्येपिमनवःसंप्रकीर्तिताः

११०
रुचेःप्रजापतेःपुत्रोरौच्योनामभविष्यतिमनुर्भूतिसुतस्तद्वद्भौत्योनामभविष्यति १११
ततस्तुमेरुसावर्णिर्ब्रह्मसुनुर्मनुःस्मृतः
ऋभुश्चॠतुधामाचविष्वक्सेनोमनुस्तथा ११२ अतीतानागताश्चैवमनवःपरिकीर्तिताः वर्षाणांयुगसाहस्रमेभिर्व्याप्तंनराधिप ११३
स्वेस्वेन्तरेसर्वमिदंसमुत्पाद्यचराचरंकल्पक्षयेनिवृत्तेतुमुच्यंतेब्रह्मणासह ११४
अमीयुगसहस्रान्तेविनश्यन्तिपुनःपुनः ब्रह्माद्याविष्णुसायुज्यंततोयास्यंतिवैनृप ११५
इतिश्रीपाद्मपुराणेप्रथमेसृष्टिखंडेमन् वंतरवर्णनंनामसप्तमोध्यायः ७

अष्टमोध्यायः
भीष्मउवाच
बहुभिर्द्धरणीभुक्ताभूपालैःश्रूयतेपुरापार्थिवाःपृथिवीयोगात्पृथिवीकस्ययोगतः १ किमर्थंचकृतासंज्ञाभूमेस्सापारिभाषिकी गौरितीयंचसंज्ञावाभुवः कस्माद्ब्रवीहिमे २

पुलस्त्यउवाच
पुराकृतयुगस्यासीदंगोनामप्रजापतिः
मृत्योस्तुदुहितातेनपरिणीतातिदुर्मुखी ३
सुनीथानामतस्यास्तुवेनोनामसुतःपुरा
अधर्मनिरतःकामीबलवान्वसुधाधिपः ४
लोकस्याधर्मकृच्चापिपरभार्यापहारकः
अथतस्यप्रसिद्यर्थंजगदर्थंमहर्षिभिः ५
अनुनीतोपिनददावशुद्धात्माऽभयंततः
शापेनमारयित्वैनमराजकभयार्दिताः ६
ममंथुर्ब्राह्मणास्तस्यबलाद्देहमकल्मषाः
तत्कायान्मथ्यमानात्तुजनिताम्लेच्छजातयः ७
शरीरेमातुरंशेनकृष्णांजनसमप्रभाः
पितुरंशस्यसंगेनधार्मिकोधर्मकारकः ८
उत्पन्नोदक्षिणाद्धस्तात्सधनुःसशरोगदी
दिव्यतेजोमयःपुत्रस्सरत्नकवचांगदः ९
पृथुरेवाभवन्नाम्नासचविष्णुरजायत
सविप्रैरभिषिक्तःसंस्तपःकृत्वासुदुष्करं १०
विष्णोर्वरेणसर्वस्यप्रभुत्वमगमत्प्रभुः
निःस्वाध्यायवषट्कारंनिर्द्धर्मंवीक्ष्यभूतलं ११
वेद्धुमेवोद्यतःकोपाच्छरेणामितविक्रमः
ततोगोरूपमास्थायभूःपलायितुमुद्यता १२

पृष्ठेत्वन्वगमत्तस्याःपृथुःसेषुशरासनःततःस्थित्वैकदेशेतुकिंकरोमितिचाब्रवीत् १३
पृथुरप्यवदद्वाक्यमीप्सितंदेहिसुव्रते
सर्वस्यजगतःशीघ्रंस्थावरस्यचरस्यच १४
तथेतिचाब्रवीद्भूमिर्दुदोहसनराधिपः
स्वकेपाणौपृथुर्वत्संकृत्वास्वायंभुवंमनुं १५
तदन्नमभवद्दुग्धंप्रजाजीवंतियेनतु ततस्तुऋषिभिर्दुग्धावत्सःसोमस्तदाभवत् १६
दोग्धावाचस्पतिरभूत्पात्रंवेदस्तपोरसः देवैश्चवसुधादुग्धामरुद्दोग्धातदाभवत् १७
इन्द्रो
वत्सःसमभवत्क्षीरमूर्ज्जस्वलंबलं
देवानांकांचनंपात्रंपितृणांराजतंतथा १८
अंतकश्चाभवद्दोग्धायमोवत्सःस्वधारसः
बिलंचपात्रंनागानांतक्षकोवत्सकोभवत् १९
विषंक्षीरंततोदोग्धाधृतराष्ट्रोभवत्पुनः
असुरैरपिदुग्धेयंआयसेशत्रुपीडनम् २०
पात्रेमायामभूद्वत्सःप्राल्हादिस्तुविरोचनः
दोग्धात्रिमूर्द्धातत्रासीन्मायायेनप्रवर्तिता २१

यक्षैश्चवसुधादुग्धापुरांतर्द्धानमीप्सुभिः
कृत्वाविश्वावसुंवत्संमणिमंतंमहीपते २२
प्रेतरक्षोगणैर्दुग्धावसारुधिरमुल्वणं
रौप्यनाभोभवद्दोग्धासुमालीवत्सएवच २३
गंधर्वैश्चपुनर्दुग्धावसुधासाप्सरोगणैःवत्संचित्ररथंकृत्वागंधान्पद्मदलेतथा २४
दोग्धावसुरुचिर्नामाथर्ववेदस्यपारगः
गिरिभिर्वसुधादुग्धारत्नानिविविधानिच २५
औषधानिचदिव्यानिदोग्धामेरुर्महीधरः वत्सोभूद्धिमवांस्तत्रपात्रंशैलमयंपुनः २६
वृक्षैश्चवसुधादुग्धाक्षीरंछिन्नप्ररोहणं
पालाशपात्रेदोग्धातुसालःपुष्पवनाकुलः २७
प्लक्षोभवत्ततोवत्सःसर्ववृक्षवनाधिपः
एवमन्यैश्चवसुधातथादुग्धायथेच्छतः २८
आयुर्द्धनानिसौरव्यंचपृथौराज्यंप्रशासति
नदारिद्र्यंतथारोगीनाधनोनचपापकृत् २९
नोपसर्गानचाघातःपृथौराज्यंप्रशासति नित्यंप्रमुदितालोकादुःखशोकविवर्जिताः ३०
धनुःकोट्याचशैलेंद्रानुत्सार्यसमहाबलः भूमंडलंसमंचक्रेलोकानांहितकाम्यया ३१ नपुरग्रामदुर्गाणिनचायुधधरानराः

म्रियंतेयत्रदुःखंचनार्थशास्त्रस्यचादरः ३२
धर्मैकतानाःपुरुषाःपृथौराज्यंप्रशासति
कथितानिचपात्राणियत्क्षीरंचयथातव ३३
येषांयेनरुचिस्तत्रतेभ्योदत्तंविजानता यज्ञश्रीदेषुसर्वेषुमयातुभ्यंनिवेदितं ३४
दुहितृत्वंगतायस्मात्पृथोःपृथ्वीमहामतेतस्यानुसारयोगाच्चपृथिवीविश्रुताबुधैः ३५
भीष्मउवाच
आदित्यवंशमखिलंवदब्रह्मन्यथाक्रमं सोमवंशंचतत्त्वज्ञयथावद्वक्तुमर्हसि ३६
पुलस्त्यउवाच
विवस्वान्कश्यपात्पूर्वमदित्यामभवत्पुरा
तस्यपत्नीत्रयंतद्वत्संज्ञाराज्ञीप्रभातथा ३७
रैवतस्यसुताराज्ञीरेवतंसुषुवेसुतं
प्रभाप्रभातंसुषुवेत्वाष्ट्रंसंज्ञातथामनुं ३८
यमश्चयमुनाचैवयमलौचबभूवतुः
ततस्तेजोमयंरूपमसहंतीविवस्वतः ३९
नारीमुत्पादयामासस्वशरीरादनिंदितां
त्वाष्ट्रीस्वरूपरूपेणनाम्नाछायेतिभामिनी ४०

किंकरोमीतिपुरतःसंस्थितांतामभाषत छायेत्वंभजभर्तारंमदीयंतंवरानने ४१ अपत्यानिमदीयानिमातृस्नेहेनपालय तथेत्युक्त्वाचसादेवमगात्कामायसुव्रता ४२
कामयामासदेवोपिसंज्ञेयमितिचादरात् जनयामाससावर्णिंमनुंमनुस्वरूपिणम् ४३ सवर्णत्वाच्चसावर्णेर्मनोर्वैवस्वतस्यतु
ततःसुतांचतपतींत्वाष्ट्रींचैवक्रमेणतु ४४
छायायांजनयामाससंज्ञेयमितिभास्करः छायास्वपुत्रेत्वधिकंस्नेहंचक्रेमनौतदा ४५
नचक्षमेमनुःपूर्वस्तद्यमःक्रोधमूर्छितःसंतर्जयामासतदापादमुत्क्षिप्यदक्षिणं ४६
शशापचयमंछायाभवतुक्रिमिसंयुतः
पादोयमेकोभवितापूयशोणितविस्रवः ४७
निवेदयामासपितुर्यमःशापेनधर्षितः
निःकारणमहंशप्तोमात्रादेवसकोपया ४८
बालभावान्मयाकिंचिदुद्यतश्चरणःसकृत्
मनुनावार्यमाणापिममशापमदाद्विभो ४९
प्रायोनमातासास्माकमसमास्नेहतोयतः
देवोप्याहयमंभूयःकिकरोमिमहामते ५०
सौख्यात्कस्यनदुःखंस्यादथवाकर्मसंततिः
अनिवार्याभवस्यापिकाकथान्येषुजंतुषु ५१

कृकवाकुस्तवपदेसक्रिमिंभक्षयिष्यति खंजंचरुचिरंचैवपादमेतद्भविष्यति ५२ एवमुक्तःसमाश्वस्तस्तपस्तीव्रंचकारह वैराग्यात्पुष्करेतीर्थेफलफेनानिलाशनः ५३
पितामहंसमाराध्ययावद्वर्षायुतंपुनः तपःप्रभावाद्देवेशःसंतुष्टःपद्मसंभवः ५४ वव्रेसलोकपालत्वंपितृलोकंतथाक्षयं धर्माधर्मात्मकस्यास्यजगतस्तुपरीक्षणम् ५५
एवंसलोकपालत्वमगमत्पद्मसंभवात्
पितॄणामाधिपत्यंचधर्माधर्मस्यचानघ ५६
विवस्वानथतज्ज्ञात्वासंज्ञायाःकर्मचेष्टितं
त्वष्टुःसमीपमगमदाचचक्षेसरोषवान् ५७
तमुवाचततस्त्वष्टासांत्वपूर्वमिदंवचः
तवासहंतीभगवंस्तेजस्तीव्रंतमोनुद ५८
बडवारूपमास्थायमत्सकाशमिहागता
निवारितामयासाचत्वद्भयेनदिवस्पते ५९
यस्मादविज्ञातमनामत्सकाशमिहागता
तस्मान्मदीयंभवनंप्रवेष्टुंनतवार्हति ६०
एवमुक्ताजगामाशुमरुदेशमनिंदिता
बडवारूपमास्थायभूतलेसंप्रतिष्ठिता ६१
तस्मात्प्रसादंकुरुमेयद्यनुग्रहभागहम् अपनेष्यामितेतेजःकृत्वायंत्रेदिवाकरम् ६२

रूपंतवकरिष्यामिलोकानंदकरंप्रभो
तथेत्युक्तःसरविणाभ्रमेकृत्वादिवाकरं ६३
पृथक्चकारतेजश्चचक्रंविष्णोःप्रकल्पयत्त्रिशूलंचापिरुद्रस्यवज्रमिंद्र
स्यचापरं ६४
दैत्यदानवसंहर्तृसहस्रकिरणात्मकं
रूपंचाप्रतिमंचक्रेत्वष्टापद्भ्यामृतेमहत् ६५
नशशाकचतद्द्रष्टुंपादरूपंरवेःपुनः अद्यापिचततः पादौनकश्चित्कारयेत्क्वचित् ६६
यःकरोतिसपापिष्ठोगतिमाप्नोतिनिंदितां
कुष्ठरोगमवाप्नोतिलोकेस्मिन्दुःखसंज्ञितं ६७
तस्मान्नधर्मकामार्थीचित्रेष्वायतनेषुचनक्वचित्कारयेत्पादौदेवदेवस्यधीमतः ६८
ततःसभगवान्गत्वाभूर्लोकममराधिपः
कामयामासकामार्तोमुखएवदिवाकरः ६९
अश्वरूपेणमहतातेजसाचसमन्वितः
संज्ञाचमनसाक्षोभमगमद्भयविह्वला ७०
नासापुटाभ्यामुत्सृष्टंपरोयमितिशंकया
तस्याथरेतसोजातावश्विनावितिनःश्रुतम् ७१
दस्रौश्रुतित्वात्संजातौनासत्यौनासिकाग्रतः
ज्ञात्वाचिराच्चतंदेवंसंतोषमगमत्परं ७२
विमानेनागमत्स्वर्गेपत्न्यासहमुदान्वित

ः
सावर्ण्योपिमनुर्मेरावद्यापितपतेतपः ७३
शनिस्तपोबलाच्चापिग्रहाणांसमतांगतः
यमुनातपतीचैवपुनर्नद्यौबभूवतुः ७४
विष्ठिर्घोरात्मिकातद्वत्कालत्वेनव्यवस्थिता
मनोर्वैवस्वतस्यापिदशपुत्रामहाबलाः ७५
इलस्तुप्रथमस्तेषांपुत्रेष्ट्यासमकल्पियः
इक्ष्वाकुःकुशनाभश्चअरिष्टोधृष्टएवच ७६
नरिष्यंतःकरूषश्चशर्यातिश्चमहाबलः पृषध्रश्चाथनाभागः सर्वेतेदिव्यमानुषाः
७७
अभिषिच्यमनुःपूर्वमिलंपुत्रंसधार्मिकम्जगामतपसेभूयःपुष्करंसतपोवनं ७८
अथाजगामसिध्यर्थंतस्यब्रह्मावरप्रदः
वरंवरयभद्रं तेमानवेययथेप्सितं ७९
उवाचसतदादेवंपद्माक्षंपद्मजंविभुं
वंशेमेधर्मसंयुक्ताःपृथिव्यांसर्वपार्थिवाः ८०
भवेयुरीश्वराःस्वामिन्प्रसादात्तवकंजज तथेत्युक्त्वातुदेवेशस्तत्रैवांतरधीयत ८१
ततोयोध्यांसमागत्यसमतिष्ठद्यथापुरा अथैकदारथारूढइलोनिजसुतोमनोः ८२ निर्जगामार्थसिध्यर्थमिनप्रायांमहीमिमा

ं
भ्रमन्द्वीपानिसर्वाणिक्ष्माभृतःसंप्रसाधयन् ८३
जगामोपवनंशंभोरथाकृष्टःप्रतापवान्
कल्पद्रुमलताकीर्णंनाम्नाशरवणंमहत् ८४
रमतेयत्रदेवेशःसोमःसोमार्द्धशेखरः
उमयासमयस्तत्रपुराशरवणेकृतः ८५
पुंनामसंज्ञंयत्किंचिदागमिष्यतिनोवनं
स्त्रीत्वमेष्यतितत्सर्वंदशयोजनमंडले ८६
अज्ञातसमयोराजाइलः शरवणंगतः
स्त्रीत्वंजगामसहसाबडवाश्वोऽभवत्क्षणात् ८७
पुरुषत्वेकृतंसर्वंस्त्रीकायेविस्मृतंततः
इलेतिसाभवन्नारीपीनोन्नतघनस्तनी ८८
उन्नतश्रोणिजघनापद्मपत्रायतेक्षणा पूर्णेन्दुवदनातन्वीविलासिन्यसितेक्षणा
८९
पीनोन्नतायतभुजानीलकुंचितमूर्द्धजा
तनुलोमासुवदनामृदुगद्गदभाषिणी ९०
श्यामागौरेणवर्णेनतनुताम्रनखांकुरा
कार्मुकभ्रूयुगोपेताहंसावरणगामिनी ९१
भ्रममाणावनेतस्मिन्चिंतयामासभामिनी
कोमेपितावाभ्रातावाकोमेत्राताभवेदिह ९२
कस्यभर्त्तुरहंदत्ताकियद्वर्षास्मिभूतले

चिंतयंतीचददृशे सोमपुत्रेणसाङ्गना ९३
इलारूपसमाक्षिप्तमनसावरवर्णिनी
बुधस्तदाप्तयेयत्नमकरोत्कामपीडितः ९४
विशिष्टाकारवान्मुंडीसकमंडलुपुस्तकः
वेणुदंडकृतावेशःपवित्रकखनित्रकः ९५
द्विजरूपःशिखीब्रह्मनिगदन्कर्णकुंडली
वटुभिश्चार्थिभिर्युक्तःसमित्पुष्पकुशोदकैः ९६
कालेन्विष्यांततस्तस्मिन्नाजुहावसतामिलाम्
बहिर्वनस्यांतरितःकिलपादपमंडपे ९७
ससंभ्रममकस्माच्चसोपालंभमिवाभवत्
त्यक्त्वाग्निहोत्रशुश्रूषांक्वगतामंदिरान्मम ९८
इयंविहारबेलातेअतिक्रामतिसांप्रतम् एह्येहिपृथुसुश्रोणिसंभ्रांताकेनहेतुना
९९
इयंसायंतनीवेलाविहारस्येहवर्त्तते
कृत्वोपलेपनंपुष्पैरलंकुरुगृहंमम १००
साब्रवीद्विस्मृताहंचसर्वमेवतपोधन
आत्मानंत्वांचभर्त्तारंकुलंचवदमेनघ १०१
बुधःप्रोवाचतांतन्वीमिलात्वंवरवर्णिनी
अहंचकामुकोनामबहुविद्योबुधःस्मृतः १०२
तेजस्विनःकुलेजातःपितामेब्राह्मणाधिपः
इतिसातस्यवचनात्प्रविष्टाबुधमंदिरम् १०३
रत्नस्तंभसमाकीर्णंदिव्यमायाविनिर्मितम

्
इलाकृतार्थमात्मानंमेनेतद्भवनेस्थिता १०४
अहोवृत्तमहोरूपमहोधनमहोकुलम् ममचास्यचभर्त्तुर्वाअहोलावण्यमुत्तमम् १०५
रेमेचसातेन सममतिकालमिलावने सर्वभोगमयेगेहेयथेंद्रभवनेतथा १०६ अथान्विष्यंतोराजानंभ्रातरस्तस्यमानवाः इक्ष्वाकुप्रमुखाजग्मुस्तदाशरवणांतिकम् १०७
ततस्तेददृशुःसर्वेवडवामग्रतःस्थिताम्
रत्नपर्यंतकिरणदीप्यमानामनुत्तमाम् १०८
संप्राप्यप्रत्यभिज्ञानात्सर्वेविस्मयमागताः
अयंचंद्रप्रभोनामवाजीतस्यमहात्मनः १०९
अगमद्वडवारूपमुत्तमंकेनहेतुना ततस्तुमैत्रावरुणिंपप्रछुः स्वपुरोहितम् ११०
किमेतदित्यभूच्चित्रंवदयोगविदांवर
वसिष्ठोप्यब्रवीत्सर्वंदृष्ट्वातंध्यानचक्षुषा १११
समयःशंभुदयिताकृतःशरवणेपुरा
यःपुमान्प्रविशेच्चात्रसनारीत्वमवाप्स्यति ११२
अयमश्वोपिनारीत्वमगाद्राज्ञासहैवतु

इलःपुरुषतामेतियथासौधनदोपमः ११३
तथैवयत्नःकर्त्तव्यआराध्यचपिनाकिनम्
ततस्तेमानवाजग्मुर्यत्रदेवोमहेश्वरः ११४
तुष्टवुर्विविधैः
स्तोत्रैःपार्वतीपरमेश्वरौ
तावूचतुरलंचैषसमयःकिंनुसांप्रतं ११५
इक्ष्वाकोरश्वमेधेनयत्फलंस्यात्तदावयोःदत्वाकिंपुरुषोवीरःसभविष्यत्यसंशयम् ११६
तथेत्युक्त्वातुतेसर्वेजग्मुर्वैवस्वतात्मजाः
इष्ट्वाश्वमेधेनततइलाकिंपुरुषोभवत् ११७
मासमेकंपुमान्वीरःस्त्रीत्वंमासमभूत्पुनः
बुधस्यभवनेतिष्ठन्निलोगर्भधरोभवत् ११८
अजीजनत्पुत्रमेकमनेकगुणसंयुतम्
बुधउत्पाद्यतंपूरुंसस्वर्गमगमत्पुनः ११९
इलस्यनाम्नातद्वर्षमिलावृतमभूत्तदा
सोमार्कवंशजोराजाइलोभूद्वंशवर्द्धनः १२०
एवंपुरूरवाःपूरोरभवद्वंशवर्द्धनः इक्ष्वाकुरर्कवंशस्यतथैवोक्तोनरेश्वरः १२१
इलःकिंपुरुषत्वेचसुद्युम्रइतिचोच्यते
पुनःपुत्रत्रयमभूत्सूद्युम्नस्यापराजितम् १२२
उत्कलोथगयस्तद्वद्धरिताश्वश्चवीर्यवान्
उत्कलस्योत्कलानामगयस्यतुगयापुरी १२३

हरिताश्वस्यदिग्याम्यासंज्ञाताकुरुभिःसह
प्रतिष्ठानेभिषिच्याथसपुरूरवसंसुतम् १२४
जगामेलावृतंभोक्तुंदिव्यंवर्षंफलाशनः
इक्ष्वाकुर्ज्येष्ठदायादोमध्यदेशमवाप्तवान् १२५
नरिष्यंतस्यपुत्रोभूच्छुकोनाममहाबलः नाभागादंबरीषस्तुधृष्टस्यतुसुतत्रयम् १२६
धृष्टकेतुःस्वधर्माथोरणधृष्टश्चवीर्यवान्
आनर्तोनामशर्यातेःसुकन्याचैवदारिका १२७
आनर्तस्याभवत्पुत्रोरोचमानःप्रतापवान्
आनर्तोनामदेशोभून्नगरीचकुशस्थली १२८
रोचमानस्यरेवोभूद्रेवाद्रैवतएवच
ककुद्मीचापरंनामज्येष्ठःपुत्रशतस्यच १२९
रेवतीतस्यसाकन्याभार्यारामस्यविश्रुता
करूषाच्चैवकारूषाबहवःप्रथिताभुवि १३०
पृषध्रोगोवधाच्छूद्रोगुरुशापादजायत
इक्ष्वाकुपुत्रानाम्नाथविकुक्षिनिमिदंडकाः १३१
श्रेष्ठाःपुत्रशतस्यासन्पंचाशच्चाथतत्सुताः
मेरोरुत्तरतस्तेतुजाताःपार्थिवसत्तमाः १३२
चत्वारिंशत्तथाष्टान्येशतमध्येचयेभवन्

मेरोर्दक्षिणतश्चैवराजानस्तेप्रकीर्तिताः १३३
ज्येष्ठात्ककुत्स्थनामाभूत्सुतस्तस्यसुयोधनः
तस्यपुत्रःपृथृर्नामविश्वस्तस्यपृथोःसुतः १३४
आर्द्र
स्तस्यचपुत्रोभूद्युवनाश्वस्ततोभवत्
युवनाश्वस्यपुत्रोभूच्छावस्तोनामवीर्यवान् १३५
निर्मितायेनशावस्तीह्यंगदेशेनराधिप
शावस्ताद्बृहदश्वोभूत्कुवलाश्वस्ततोभवत् १३६
धुंधुमारत्वमगमद्धुंधुंहत्वाऽसुरंपुरा तस्यपुत्रास्त्रयोजातादृढाश्वोघृणिरेवच १३७
कपिलाश्वश्चविख्यातोधौंधुमारिःप्रतापवान्
दृढाश्वस्यप्रमोदस्तुहर्यश्वस्तस्यचात्मजः १३८
हर्यश्वस्यनिकुंभोभूत्संहताश्वस्ततोभवत्
अकृताश्वोरणाश्वश्चसंहताश्वसुतावुभौ १३९
युवनाश्वोरणाश्वस्यमांधाताचततोभवत्
मांधातुःपुरुकुत्सोभूद्धर्मसेतुश्चपार्थिवः १४०

मुचुकुन्दश्चविख्यातश्शक्रमित्रःप्रतापवान्
पुरुकुत्सस्यपुत्रोभूद्दुस्सहोनर्मदापतिः १४१
संभूतिस्तस्यपुत्रोभूत्त्रिधन्वाचततोभवत्
त्रिधन्वनःसुतोजातस्त्रय्यारुणइतिस्मृतः १४२
तस्यसत्यव्रतोनामतस्मात्सत्यरथःस्मृतः
तस्यपुत्रहरिश्चन्द्रोहरिश्चंद्रा
च्चरोहितः १४३
रोहताच्चवृकोजातोवृकाद्बाहुरजायत सगरस्तस्यपुत्रोभूद्राजापरमधार्मिकः १४४
द्वेभार्येसगरस्यापिप्रभाभानुमतीतथा
ताभ्यामाराधितःपूर्वमौर्वाग्निःपुत्रकाम्यया १४५
और्वस्तुष्टस्तयोःप्रादाद्यथेष्टंवरमुत्तमम्
एकाषष्टिसहस्राणिसुतमेकंतथापरा १४६
अगृह्णाद्वंशकर्तारंप्रभाऽगृह्णाद्बहून्सुतान्
एकंभानुमतीपुत्रमगृह्णादसमंजसं १४७
ततःषष्टिस्रणिसुषुवेयादवीप्रभा खनंतःपृथिवींदग्धाविष्णुनायेश्वमार्गणे १४८

असमंजस्तुतनयोह्यंशुमान्नामविश्रुतः तस्यपुत्रोदिलीपस्तुदिलीपात्तुभगीरथः १४९
येनभागीरथीगङ्गातपःकृत्वावतारिता भगीरथस्यतनयोनाभागइतिविश्रुतः १५० नाभागस्यांबरीषोभूत्सिंधुद्वीपस्ततोभवत्
तस्यायुतायुःपुत्रोभूदृतुपर्णस्ततोभवत् १५१
तस्यकल्माषपादस्तुसर्वकर्माततःस्मृतः
तस्यानरण्यःपुत्रोभून्निघ्नस्तस्यसुतोभवत् १५२
निघ्नपुत्रावुभौजातावनमित्ररघूत्तमौ
अनमित्रोवनमगादरिनाशकृतेनृप १५३
रघोरभूद्दिलीपस्तुदिलीपाच्चाप्यजस्तथा दीर्घबाहुरजाज्जातःप्रजापालस्ततोभवत् १५४
ततोदशरथोजातस्तस्यपुत्रचतुष्टयं नारायणात्मकाः सर्वे रामस्तस्याग्रजोभवत् १५५ रावणांतकरस्तद्वद्रघूणांवंशवर्द्धनः वाल्मीकिर्यस्यचरितंचक्रेभार्गवसत्तमः १५६
तस्यपुत्रःकुशोनामइक्ष्वाकुकुलवर्द्धनः अतिथिस्तुकुशाज्जातोनिषधस्तस्यचात्मजः १५७

नलस्तुनिषधाज्जातोनभास्तस्मादजायत
नभसःपुंडरीकोभूत्क्षेमधन्वाततःपरम् १५८
तस्यपुत्रोभवद्वीरोदेवानीकःप्रतापवान्
अहीनगुस्तस्यसुतःसहस्राश्वस्ततःपरः १५९
ततश्चंद्रावलोकस्तुतारापीडस्ततोभवत्
तस्यात्मजश्चन्द्रगिरिश्चंद्र
स्तस्यसुतोभवत् १६०
श्रुतायुरभवत्तस्माद्भारतेयोनिपातितः
नलौद्वावेवविख्यातौवंशेयस्यविशेषतः १६१
वीरसेनसुतस्तद्वन्नैषधश्चनराधिपः
एतेविवस्वतोवंशेराजानोभूरिदक्षिणाः १६२
इक्ष्वाकुवंशप्रभवाःप्राधान्येनप्रकीर्तिताः १६३
इति
श्रीपाद्मपुराणेप्रथमेसृष्टिखण्डेआदित् यवंशकथनंनामाष्टमोध्यायः ८

नवमोध्यायः
भीष्मउवाच
भगवन्श्रोतुमिच्छामिपितॄणांवंशमुत्तमम्रवेश्चश्राद्धदेवस्यसोमस्यचविशेषतः १ पुलस्त्यउवाच
हंततेकथयिष्यामिपितॄणांवंशमुत्तमम् स्वर्गेपितृगणाः सप्तत्रयस्तेषाममूर्तयः २
मूर्तिमंतोथचत्वारःसर्वेषाममितौजसां

अमूर्त्तयःपितृगणावैराजस्यप्रजापतेः ३
यजन्तियान्देवगणावैराजाइतिविश्रुताः
येवैतेयोगविभ्रष्टाःप्रापुर्लोकान्सनातनान् ४
पुनर्ब्रह्मदिनांतेतुजायंतेब्रह्मवादिनः
संप्राप्यतांस्मृतिंभूयोयोगंसांख्यमनुत्तमम् ५
सिद्धिंप्रयांतियोगेनपुनरावृत्तिदुर्ल्लभाम्
योगिनामेवदेयानितस्माच्छाद्धानिदातृभिः ६
एतेषांमानसीकन्यापत्नीहिमवतोमता मैनाकस्तस्यदायादः क्रौचस्तस्यसुतोभवत् ७
क्रौंचद्वीपःस्मृतोयेनचतुर्थोधृतसंयुतःमेनातुसुषवेतिस्रःकन्यायोगवतीस्ततः ८ उमैकपर्णापर्णाचतीव्रव्रतपरायणाः रुद्रस्यैकाभृगोश्चैकाजैगीषव्यस्यचापरा ९
दत्ताहिमवताबालाः सर्वलोकतपोधिकाः पितॄणांलोकसंगीतंकथयामिशृणुष्वतत् १० लोकाःसोमपथानामयत्रमारीचनंदनाः वर्त्तंतेयेनपितरोयान्देवाभावयन्त्यलम् ११
अग्निष्वात्ताइतिख्यातायज्वानोयत्रसंस्

थिताः
अच्छोदानामतेषांतुकन्याभूद्वरवर्णिनी १२
अच्छोदंचसरस्तत्रपितृभिर्निर्मितंपुरा
अच्छोदाथतपश्चक्रेदिव्यंवर्षसहस्रकम् १३
आजग्मुःपितरस्तुष्टादास्यन्तःकिलतेवरम्दिव्यरूपधराःसर्वेदिव्यमाल्यानुलेपनाः १४
सर्वेप्रधानाबलिनःकुसुमायुधसन्निभाः तन्मध्येमावसुंनामपितरंवीक्ष्यसांगना १५ वव्रेवरार्थिनीसंगंकुसुमायुधपीडिता योगाद्भ्रष्टातुसातेनव्यभिचारेणभामिनी १६
धरान्नस्पृशतेपूर्वंप्रयाताथभुवस्तले तथैवामावसुर्योयमिच्छांचक्रेनतांप्रति १७
धैर्येणतस्यसालोकेअमावास्येतिविश्रुता पितॄणांवल्लभायस्माद्दत्तस्याक्षयकारिका १८
अच्छोदाधोमुखीदीनालज्जितातपसःक्षयात् सापितॄन्प्रार्थयामासपुनरात्मसमृद्धये १९
विलज्जमानापितृभिरिदमुक्तातपस्विनी भविष्यमथचालोक्यदेवकार्यंचतेतदा २० इदमूचुर्महाभागाःप्रसादशुभयागिरा दिविदिव्यशरीरेणयत्किंचित्क्रियतेबुधैः २१

तेनैवतत्कर्मफलंभुज्यतेवरवर्णिनी सद्यःफलंतिकर्माणिदेवत्वेप्रेत्यमानुषे २२
तस्मात्त्वंसुकृतंकृत्वाप्राप्स्यसेप्रेत्ययत्फलम्
अष्टाविंशेभवित्रीत्वंद्वापरेमत्स्ययोनिजा २३
व्यतिक्रमात्पितॄणांतुकष्टंकुलमवाप्स्यसि
तस्माद्रा
ज्ञोवसोःकन्यात्वमवश्यंभविष्यसि २४
कन्यात्वेदेवलोकांस्तान्पुनःप्राप्स्यसिदुर्ल्लभान्
पराशरस्यवीर्येणपुत्रमेकमवाप्स्यसि २५
द्वीपेतुबदरीप्रायेबादरायणमप्युत
सवेदमेकंबहुधाविभजिष्यतितेसुतः २६
पौरवस्यात्मजौद्वौतुसमुद्राशं! स्यशंतनोः
विचित्रवीर्यस्तनयस्तथाचित्रांगदोनृपः २७
इमावुत्पाद्यतनयौक्षेत्रजौतस्यधीमतः प्रौष्ठपद्यष्टकाभूयःपितृलोकेभविष्यसि २८
नाम्नासत्यवतीलोकेपितृलोकेतथाष्टका आयुरारोग्यदानित्यंसर्वकामफलप्रदा २९ भविष्यसिपरेलोकेनदीत्वंचगमिष्यसि

पुण्यतोयासरिच्छ्रेष्ठालोकेष्वच्छोदनामिका ३०
इत्युक्तासागणैस्तैस्तुतत्रैवांतरधीयत
साप्यापचारित्रफलंमयायदुदितंपुरा ३१
विभ्राजोनामयेचान्येदिविसंतिसुवर्चसः
लोकाबर्हिषदोयत्रपितरःसंतिसुव्रताः ३२
यत्रबर्हिषियुक्तानिविमानानिसहस्रशः
संकल्पपादपायत्रतिष्ठंतिफलदायिनः ३३
यदभ्युदयशालासुमोदंतेश्राद्धदायिनः
येदानवासुरगणागंधर्वाप्सरसांगणाः ३४
यक्षरक्षोगणास्तेचयजंतिदिविदेवताः पुलस्त्यपुत्राःशतशस्तपोयोगबलान्विताः ३५
महात्मानोमहाभागाभक्तानामभयंकराः एतेषांपीवरीकन्यामानसीदिविविश्रुता ३६ योगिनीयोगमाताचतपश्चक्रेसुदारुणं प्रसन्नोभगवांस्तस्यावरंवव्रेतुसा ततः ३७
योगवंतंसुरूपंचभर्तारंविजितेंद्रियम्
देहिदेवप्रसन्नस्त्वंयदितेवदतांवर ३८
उवाचदेवोभविताव्यासपुत्रोयदाशुकः
भवित्रीतस्यभार्यात्वंयोगाचार्यस्यसुव्रता ३९
भविष्यतिचतेकन्याकृत्तीनामाथयोगिनी
पांचालपतयेदेयासात्वतायतुसातदा ४०
जननीब्रह्मदत्तस्ययोगसिद्धांतगास्मृता

कृष्णगौरश्चशंभुश्चभविष्यंतिचतेसुताः ४१
सर्वकामसमृद्धेषुविमानेष्वपिपावनाः
किंपुनः श्राद्धदाविप्राभक्तिमंतः
क्रियान्विताः ४२
गौर्नामकन्यायेषांतुमानसीदिविराजते
सुकन्यादयितापत्नीसाध्यानांकीर्तिवर्द्धिनी ४३
मरीचिगर्भनामानोलोकेमार्तंडमंडले
पितरोयत्रतिष्ठंतिहविष्मंतॐगिरःसुताः ४४
तीर्थश्राद्धप्रदायांतियत्रक्षत्रियसत्तमाः
राज्ञांतुपितरस्तेवैस्वर्गभोगफलप्रदाः ४५
एतेषांमानसीकन्यायशोदानामविश्रुता पत्नीयांशुमतःश्रेष्ठास्नुषापंचजनस्यच ४६
जनन्यथदिलीपस्यभगीरथपितामही
लोकाःकामदुघानामकामभोगफलप्रदाः ४७
सुस्वधानामपितरोयत्रतिष्ठन्तितेसुताः
आज्यपानामलोकेषुकर्दमस्यप्रजापतेः ४८
पुलहाग्रजदायादावैश्यास्तान्भावयंतिह यत्रश्राद्धकृतः सर्वेपश्यंतियुगपद्गताः ४९
मातृभ्रातृपितृस्वसॄःसखिसंबंधिबांधवान् अपिजन्मायुतैर्दृष्टाननुभूतान्सहस्रशः ५०

एतेषांमानसीकन्याविरजानामविश्रुता
सापत्नीनहुषस्यासीद्ययातेर्जननीतथा ५१
एषाष्टकाभवत्पश्चाद्ब्रह्मलोकगतासती
त्रयएतेगणाःप्रोक्ताश्चतुर्थंतुवदाम्यहम् ५२
लोकाःसुमनसोनामब्रह्मलोकोपरिस्थिताः
सोमपानामपितरोयत्रतिष्ठंतिशाश्वतं ५३
धर्ममूर्तिधराःसर्वेपरतोब्रह्मणःस्मृताः
उत्पन्नाःप्रलयांतेतुब्रह्मत्वंप्राप्ययोगिनः ५४
कृत्वासृष्ट्यादिकंसर्वेमानसेसांप्रतंस्थिताः
नर्मदानामतेषांतुकन्यातोयवहासरित् ५५
भूतानिपुनतीयातुपश्चिमोदधिगामिनी
तेभ्यःसर्वत्रमनुजाःप्रजासर्गेचनिर्मितम् ५६
ज्ञात्वाश्राद्धानिकुर्वंतिधर्मभावेनसर्वदा
सर्वदातेभ्यएवास्यप्रसादाद्योगसंततिः ५७
पितॄणामदिसर्गेतुश्राद्धमेवंविनिर्मितम्
सर्वेषांराजतंपात्रमथवाराजतान्वितम् ५८
दत्तंस्वधांपुरोधायपितॄन्प्रीणातिसर्वदा
आग्नीध्रसोमपाभ्यांतुकार्यमाप्यायनंबुध

ैः ५९
अग्न्यभावेतुविप्रस्यपाणौवाथजलेपिवा अजाकर्णेश्वकर्णेवागोष्ठेवाथशिवांतिके ६०
पितॄणाममलंस्थानंदक्षिणादिक्प्रशस्यते
प्राचीनावीतमुदकंतिलसंत्यागमेवच ६१
खडिगनामामिषंचैवमन्नंश्यामाकशालयः
यवनीवारमुद्गेक्षुशुक्लपुष्पफलानिच ६२
वल्लभानिप्रशस्तानिपितॄणामिहसर्वदा
दर्भामाषष्षष्टिकान्नंगोक्षीरंमधुसर्पिषी ६३
शस्त्राणिचप्रवक्ष्यामिश्राद्धेवर्ज्यानियानिच
मसूरशणनिष्पावाराजमाषाःकुलुत्थकाः ६४
पद्मबिल्वार्कदुत्तूरपारिभद्राटरूषकाः
नदेयाःपितृकार्येषुपयश्चाजाविकंतथा ६५
कोद्रवोदारवरटकपित्थंमधुकातसी
एतान्यपिनदेयानिपितॄभ्यःश्रियमिच्छता ६६
पितृन्प्रीणातियोभक्त्यातेपुनः
प्रीणयंतितं
यच्छंतिपितरः
पुष्टिंस्वांगारोग्यंप्रजाफलम् ६७
देवकार्यादपिपुनःपितृकार्यंविशिष्यते
देवताभ्यःपितॄणांतुपूर्वमाप्यायनंस्मृतम् ६८
शीघ्रप्रसादास्त्वक्रोधानिस्संगाःस्थिर

सौहृदाः
शांतात्मानःशौचपराःसततंप्रियवादिनः ६९
भक्तानुरक्ताःसुखदाःपितरःपर्वदेवताः
हविष्मतामाधिपत्येश्राद्धदेवःस्मृतोरविः ७०
एतद्धिसर्वमाख्यातंपितृवंशानुकीर्त्तनम्
पुण्यंपवित्रमारोग्यंकीर्त्तनीयंनृभिःसदा ७१
भीष्मउवाच
श्रुत्वैतदखिलंभूयःपराभक्तिरुपस्थिता
श्राद्धकालंविधिंचैवश्राद्धमेवतथैवच ७२
श्राद्धेषुभोजनीयायेश्राद्धवर्ज्याद्विजातयः
कस्मिन्वासरभागेतुपितृभ्यः
श्राद्धमारभेत् ७३
अन्नंदत्तंकथंयातिश्राद्धेवैब्रह्मवित्तम
विधिनाकेनकर्त्तव्यंकथंप्रीणातितान्पितॄन् ७४
पुलस्त्यउवाच
कुर्यादहरहःश्राद्धमन्नाद्येनोदकेनच
पयोमूलफलैर्वापिपितृभ्यःप्रीतिमावहन् ७५
नित्यंनैमित्तिकंकाम्यंत्रिविधंश्राद्धमुच्यते
नित्यंतावत्प्रवक्ष्यामिअर्घ्यावाहनवर्

जितम् ७६
अदैवतंविजानीयात्पार्वणंपर्वसुस्मृतम्
पार्वणंत्रिविधंपोक्तंशृणुयत्नान्महीपते ७७
पार्वणेयनियोज्यास्तुतान्शृणुष्वनराधिपपंचाग्निःस्नातकश्चैवत्रिसौपर्णःषडंगवित् ७८
श्रोत्रियःश्रोत्रियसुतोविधिवाक्यविशारदः
सर्वज्ञोवेदवान्मंत्रीज्ञानवंशकुलान्वितः ७९
त्रिणाचिकेतस्त्रिमधुःश्रुतेष्वन्येषुसंस्थितः
पुराणवेत्ताब्रह्मज्ञःस्वाध्यायीजपतत्परः ८०
ब्रह्मभक्तः पितृपरःसूर्यभक्तोथवैष्णवः
ब्राह्मणोयोगनिष्ठात्माविजितात्मासुशीलवान् ८१
एतेतोष्याःप्रयत्नेनवर्जनीयानिमान्शृणुपतितस्तत्सुतःक्लीबःपिशुनोव्यंगरोगितः ८२

सर्वेतेश्राद्धकालेतुत्याज्यावैधर्मदर्शिभिः
पूर्वेद्युरपरेद्युर्वाविनीतांश्चनिमंत्रयेत् ८३

निमंत्रितांश्चपितरउपतिष्ठंतितान्द्विजान्
वायुभूतानिगच्छंतितथासीनानुपासते ८४
दक्षिणंजानुचालभ्यवामंपात्यनिमंत्रयेत् अक्रोधनैःशौचपरैःसुस्नातैर्ब्रह्मवादिभिः ८५
भवितव्यंभवद्भिस्तुमयाचश्राद्धकर्मणि
पितृयज्ञंविनिर्वर्त्यतर्पणारव्यंतुयोग्निमान् ८६
पिंडान्वाहार्यकंकुर्याच्छ्राद्धमिंदुक्षयेतथा
गोमयेनानुलिप्तेतुदक्षिणाप्लवनस्थले ८७
श्राद्धंसमारभेद्भक्त्यागोष्ठेवाजलसन्निधौ
अग्निमान्निर्वपेत्पित्र्यं
चरुंवासक्तुमुष्टिभिः ८८
पितृभ्योनिर्वपामीतिसर्वंदक्षिणतोन्यसेत्
अभिघार्यततःकुर्यान्निर्वापत्रयमग्रतः ८९
तेवितस्त्यायताःकार्याश्चतुरङ्गुलविस्तृताः
दर्वीत्रयंचकुर्वीतखादिरंरजतान्वितम् ९० रत्निमात्रंपरिश्लक्ष्णंहस्ताकाराग्रमुत्तमम्
उदपात्राणिकांस्यस्यमेक्षणंचसमित्कुशम्

९१
तिलपात्राणिसद्वासोगंधधूपानुलेपनम्
आहरेदपसव्यंचसर्वंदक्षिणतःशनैः ९२
एवमासाद्यतत्सर्वंभवनस्योत्तरेंतरे
गोमयेनानुलिप्तायांगोमूत्रेणचमंडलम् ९३
साक्षताभिःसपुष्पाभिरद्भिःसव्यापसव्यवत्
विप्राणांक्षालयेत्पादावभिवंद्यपुनःपुनः ९४
आसनेषूपविष्टेषुदर्भवत्सुविधानतः
उपस्पृष्टोदकान्विप्रानुपवेश्यानुमंत्रयेत् ९५
द्वौदैवेपितृकृत्येत्रीनेकैकंचोभयत्रवाभोजयेदीश्वरोपीहनकुर्याद्विस्तरंबुधः ९६
दैवपूर्वंनिवेद्याथविप्रानर्घादिनाबुधैः
अग्नौकुर्यादनुज्ञातोविप्रैर्विप्रोयथाविधि ९७
स्वगृह्योक्तेनविधिनाकालेकृत्वासमंततः अग्नीषोममयाभ्यांतुकुर्यादाप्यायनंबुधः ९८
दक्षिणाग्नौप्रणीतेनसएवाग्निर्द्विजोत्तमः
यज्ञोपवीतान्निर्वर्त्यततःपर्युक्षणादिकम् ९९
प्राचीनावीतिनाकार्यमेतत्सर्वंविजानता

लब्ध्वातस्माद्विशेषेणपिंडान्कुर्वीतचोदकं १००
दद्यादुदकपात्रैस्तुसलिलंसव्यपाणिना दद्यात्सर्वंप्रयत्नेनदमयुक्तोविमत्सरः १०१
विधायरेखांयत्नेननिर्वपेदवनेजनं दक्षिणाभिमुखःकुर्यात्ततोदर्भान्निधायवै १०२
निधायपिंडमेकैकंसर्वंदर्भोपरिक्रमात् निर्वपेदथदर्भेषुनामगोत्रानुकीर्तनैः १०३
तेषुदर्भेषुतंहस्तंविमृज्याल्लेपभागिनां
तथैवचजपंकुर्यात्पुनःप्रत्यवनेजनम् १०४ जलयुक्तंनमस्कृत्यगंधधूपार्चनादिभिः एवमावाह्यतत्सर्वंवेदमंत्रैर्यथोदितैः १०५
एकाग्नरेकएवाद्भिर्निर्वपेद्दर्विकांतथा
ततःकृत्वानरोदद्यात्पितृभ्यस्तुकुशान्बुधः १०६
ततःपिंडादिकंकुर्यादावाहनविसर्जनम्
ततोगृहीत्वापिंडेभ्योमात्राःसर्वाःक्रमेणतु १०७
तानेवविप्रान्प्रथममाशयित्वाचमानवः
वर्णयन्भोजयेदन्नमिष्टंपूतंचसर्वदा १०८

वर्जयेत्क्रोधपरतांस्मरन्नारायणांहरिम्तृप्तान्ज्ञात्वापुनः कुर्याद्विकिरंसार्ववर्णिकं १०९
विधृत्यसोदकंत्वन्नंसतिलंप्रक्षिपेद्भुवि
आचांतेषुपुनर्दद्याज्जलंपुष्पाक्षतोदकम् ११०
स्वधावाचनकंसर्वंपिंडोपरिसमाचरेत्
देवाद्यंतंप्रकुर्वीतश्राद्धनाशोन्यथाभवेत् १११
विसृज्यविप्रान्प्रणतस्तेषांकृत्वाप्रदक्षिणम्
दक्षिणांदिशमाकांक्षन्पितॄनुद्दिश्यमानवः ११२
दातारोनोभिवर्द्धंतांवेदाःसन्ततिरेवच श्रद्धाचनोमाव्यगमद्बहुदेयंचनोस्त्विति ११३
अन्नंचनोबहुभवेदतिथींश्चचलभेमहि याचितारश्चनःसंतुमाचयाचिष्मकंचन ११४ एतदग्निमतःप्रोक्तमन्वाहार्यंतुपार्वणंयथेंदुसंक्षयेतद्वदन्यत्रापिनिगद्यते ११५
पिडांस्तुगोजविप्रेभ्योदद्यादग्नौजलेपिवा
वप्रांतेवाथविकिरेदापोभिरथवापयेत् ११६ पत्नींतुमध्यमंपिंडंप्राशयेद्विनयान्वि

ताम्
आधत्तपितरोगर्भंपुत्रसंतानवर्द्धनं ११७
तावन्निर्वापणंतिष्ठेद्यावद्विप्राविसर्जिताः
वैश्वदेवंततःकुर्यान्निवृत्तःपितृकर्मणः ११८
इष्टैःसहततःशांतोभुंजीतपितृसेवितम्
पुनर्भोजनमध्वानंयानमायासमैथुनम् ११९
श्राद्धकृच्छ्राद्धभुग्योवासर्वमेतद्विवर्जयेत्
स्वाध्यायंकलहंचैवदिवास्वप्नंचसर्वदा १२०
अनेनविधिनाश्राद्धंत्रिवर्गस्येहनिर्वपेत्
कन्याकुंभवृषस्थेर्केकृष्णपक्षेषुसर्वदा १२१
यत्रयत्रप्रदातव्यंसपिंडीकरणात्मकम्
तत्रानेनविधानेनदेयमग्निमतासदा १२२
अतःपरंप्रवक्ष्यामिब्रह्मणायदुदीरितम्
श्राद्धंसाधारणंनामभुक्तिमुक्तिफलप्रदम् १२३
अयनेविषुवेचैवअमावस्यार्कसंक्रमे
अमावस्याष्टकाकृष्णपक्षपंचदशीषुच १२४
आद्रार्म!घारोहिणीषुद्र
व्यब्राह्मणसंगमे
गजच्छायाव्यतीपातेविष्टिवैधृतिवासरे १२५

वैशाखस्यतृतीयायानवमीकार्तिकस्यच
पंचदशीतुमाघस्यनभस्येचत्रयोदशी १२६
युगादयःस्मृताह्येताःपितॄपक्षोपकारिकाःतथामन्वंतरादौचदेयंश्राद्धंविजानता १२७
अश्वयुङ्नवमीचैवद्वादशीकार्तिकेतथा
तृतीयाचैत्रमासस्यतथाभाद्रपदस्यच १२८
फाल्गुनस्यत्वमावास्यापौषस्यैकादशीतथा
आषाढस्यापिदशमीमाघमासस्यसप्तमी १२९
श्रावणेचाष्टमीकृष्णातथाषाढीचपूर्णिमा
कार्तिकीफाल्गुनीचैवाज्येष्ठेपंचदशीसिता १३०
मन्वंतरादयस्त्वेतादत्तस्याक्षयकारिकाःपानीयमप्यत्रतिलैर्विमिश्रंदद्यात्पितृभ्यःप्रयतोमनुष्यः १३१
श्राद्धंकृतंतेनसमास्सहस्रंरहस्यमेतत्पितरोवदंति
वैशाख्यामुपवासेषुतथोत्सवमहालये १३२
तीर्थायतनगोष्ठेषुद्वीपोद्यानगृहेषुच
विविक्तेषूपलिप्तेषुश्राद्धंदेयंविजानता १३३
विप्रान्पूर्वेपरेचाह्निविनीतात्मानिमंत्रयेत्
शीलवृत्तगुणोपेतान्वयोरूपसमन्वितान् १३४
द्वौदैवेपितृकृत्येत्रीनेकैकमुभयत्रवा भोजयेत्सुसमृद्धोपिनप्रकुर्वीतविस्तरम् १३५

विश्वेदेवान्यवैःपुष्पैरभ्यर्च्यासनपूर्वकं
पूरयेत्पात्रयुग्मंतुस्थाप्यंदर्भपवित्रके १३६
शन्नोदेवीत्यपःकुर्याद्यवोसीतियवानपि
गंधपुष्पैस्तुसंपूज्यविश्वान्देवान्प्रतिन्यसेत् १३७
विश्वेदेवासइत्याभ्यामावाह्यविकिरेद्यवान्
यवोसिधान्यराजस्त्वंवारुणोमधुमिश्रितः १३८
निर्णुदःसर्वपापानांपवित्रऋषिसंस्तुतः गंधपुष्पैरलंकृत्ययादिव्येत्यर्घमुत्सृजेत् ३९
अभ्यर्च्यगंधाद्युत्सृज्यपितृयज्ञंसमारभेत्
दर्भासनादिकृत्वादौत्रीणिपात्राणिचार्चयेत् १४०
सपवित्राणिकृत्वादौशन्नोदेवीत्यपः
क्षिपेत्
तिलोसीतितिलान्कुर्याद्गन्धपुष्पादिकंपुनः १४१
पात्रंवनस्पतिमयंतथापर्णमयंपुनः
राजतंवाप्रकुर्वीततथासागरसंभवम् १४२
सौवर्णंराजतंताम्रंपितॄणांपात्रमुच्यतेरजतस्यकथावापिदर्शनंदानमेवच १४३

राजतैर्भाजनैरेषांपितॄणांरजतान्वितैः वार्यपिश्रद्धयादत्तमक्षयायोपकल्पते १४४ अद्यापिपितृपात्रेषुपितॄणांराजतान्वितम्
शिवनेत्रोद्भवंयस्मादुत्तमंपितृवल्लभम् १४५
एवंपात्राणिसंकल्प्ययथालाभंविमत्सरः यादिव्येतिपितुर्नामगोत्रेदर्भान्करेन्यसेत् १४६
पितॄनावाहयिष्यामितथेत्युक्तः सतैःपुनः
उशंतस्त्वातथायन्तुऋग्म्यामावाहयेत्पितॄन् १४७
यादिव्येत्यर्घ्यमुत्सृज्यदद्याद्गंधादिकंततः
वस्त्रोत्तरंदर्भपूर्वंदत्वासंश्रयमादितः १४८
पितृपात्रेनिधायाथन्युब्जमुत्तरतोन्यसेत्
पितृभ्यःस्थानमसीतिनिधायपरिवेषयेत् १४९
तत्रापिपूर्वतःकुर्यादग्निकार्यंविमत्सरः
उभाभ्यामपिहस्ताभ्यामाहृत्यपरिवेषयेत् १५०
उशन्तस्त्वेतितंदर्भंपाणिभक्तंविशेषतः गुणान्वितैश्चशाकाद्यैर्नानाभक्ष्यैस्तथैवच १५१

अन्नंचसदधिक्षीरंगोघृतंशर्करान्वितं मासंप्रीणातिवैसर्वान्पितॄनित्याहपद्मजः १५२
द्वौमासौमत्स्यमांसेनत्रीमासान्हारिणेनतु
औरभ्रेणाथचतुरःशाकुनेनाथपंचवै १५३
वाराहस्यतुमांसेनषण्मासंतृप्तिरुत्तमा
सप्तलोहस्यमांसेनतथाष्टावाजकेनतु १५४
पृषतस्यतुमांसेनतृप्तिर्मासान्नवैवतु
दशमासांश्चतृप्यंतेवराहमहिषामिषैः १५५
शशकूर्मयोस्तुमांसेनमासानेकादशैवतु
संवत्सरंतुगव्येनपयसापायसेनवा १५६
सौकरेणतुतृप्यंतेमासान्पंचदशैवतु
वार्ध्रीणसस्यमांसेनतृप्तिर्द्वादशवार्षिकी १५७
कालशाकेनचानंत्यंखड्गमांसेनचैवहि
यत्किंचिन्मधुनामिश्रंगोक्षीरंदधिपायसम् १५८
दत्तमक्षयमित्याहुःपितरःपूर्वदेवताः
स्वाध्यायंश्रावयेत्पित्र्यंपुराणान्यखिलानिच १५९
ब्रह्मविष्ण्वर्करुद्राणांस्तवानिविविधानिच
इंद्रेशसोमसूक्तानिपावमानीश्चशक्तितः १६०
बृहद्रथंतरंतत्रज्येष्टसामाथरोरवं

तथैवशांतिकाध्यायंमधुब्राह्मणमेवच १६१
मण्डलब्राह्मणंतद्वत्प्रीतिकारिचयत्पुनः
विप्राणामात्मनश्चापितत्सर्वंसमुदीरयेत् १६२
भारताध्ययनंकार्यंपितॄणांपरमप्रियं भुक्तवत्सुचविप्रेषुभोज्यतोयादिकंनृप १६३
सार्ववर्णिकमन्नाद्यमानयेत्सावधारणं समुत्सृजेद्भुक्तवतामग्रतोविकिरान्भुवि १६४
अग्निदग्धाश्चयेजीवायेप्यदग्धाःकुलेमम भूमौदत्तेनतृप्यंतुतृप्तायांतुपरांगतिं १६५
येषांनमातानपितानबधुर्नचापिमित्रंनतथान्नमस्ति
तत्तॄप्तयेन्नंभुविदत्तमेतत्पयातुयोगाययतोयतस्ते १६६
असंस्कृतप्रमीतानांत्यागिनांकुलभागिनां उछिष्टभागधेयानांदर्भेषुविकिरासनं १६७
तृप्तान्ज्ञात्वोदकंदद्यात्सकृद्विकिरणेतथा
विप्रलिप्तमहीपृष्टेगोशकृन्मूत्रवारिणा १६८
निधायदर्भान्विधिवद्दक्षिणाग्रान्प्रयत्नतः

सर्ववर्णविधानेनपिंडांश्चपितृयज्ञवत् १६९
अवनेजनपूर्वंतुनामगोत्रंतुमानवः उक्त्वापुष्पादिकंदत्वाकृत्वाप्रत्यवनेजनं १७०
ज्ञात्वापसव्यंसव्येनपाणिनात्रिःप्रदक्षिणं
पितृवन्मातृकंकार्यंविधिवद्दर्भपाणिना १७१
दीपप्रज्वालनंतद्वत्कुर्यात्पुष्पार्चनंबुधः
तथाचांतेषुचाचम्यदद्याच्चापःसकृत्सकृत् १७२
तथापुष्पाक्षतान्पश्चादक्षय्योदकमेवच सतिलंनामगोत्रेणदद्याच्छक्त्याचदक्षिणाम् १७३
गोभूहिरण्यवासांसिभव्यानिशयनानिच दद्याद्यदिष्टंविप्राणामात्मनःपितुरेवच १७४
वित्तशाठ्येनरहितःपितृभ्यःप्रीतिमावहेत्
ततःस्वधावाचनकंविश्देवेवेषुचोदकं १७५
दत्वाशीःप्रतिगृह्णीयाद्द्विजेभ्योपियथाबुधः
अघोराःपितरःसंतुसंत्वित्युक्तःपुनर्द्विजैः १७६

गोत्रंतथावर्द्धतांतुतथेत्युक्तश्चतैःपुनः
स्वस्तिवाचनकंकुर्यात्पिंडानुद्धृत्यभक्तितः १७७
उच्छेषणंतुतत्तिष्ठेद्यावद्विप्रविसर्जनम्
ततोगृहबलिकुर्यादितिधर्मोव्यवस्थितः १७८
उच्छेषणंभूमिगतमजिह्मस्याशठस्यच
दासवर्गस्यतत्पिंडंभागधेयंप्रचक्षते १७९
पितृभिर्निर्मितंपूर्वमेतदाप्यायनंसदा अव्रतानामपुत्राणांस्त्रीणामपिनराधिप १८०
ततःस्थानाग्रतःस्थित्वाप्रतिगृह्यांबुपात्रिकां
वाजेवाजेतिचजपन्कुशाग्रेणविसर्जयेत् १८१
बहिःप्रदक्षिणंकुर्यात्पदान्यष्टावनुव्रजेत्
बंधुवर्गेणसहितःपुत्रभार्यासमन्वितः १८२
निवृत्यप्रणिपत्याथप्रयुज्याग्निंसमंत्रवित्
वैश्वदेवंप्रकुर्वीतनैत्यिकंबलिमेवच १८३
ततस्तुवैश्वदेवांतेसभृत्यसुतबांधवः भुंजीतातिथिसंयुक्तःसर्वंपितृनिषेवितं १८४
एतच्चानुपनीतोपिकुर्यात्सर्वेषुपर्वसु श्राद्धंसाधारणंनामसर्वकामफलप्रदम्

भार्याविरहितोप्येतत्प्रवासस्थोपिभक्तिमान् १८५
शूद्रोप्यमंत्रकंकुर्यादनेनविधिनानृप तृतीयमाभ्युदयिकंवृद्धिश्राद्धंविधीयते १८६
उत्सवानंदसंस्कारेयज्ञोद्वाहादिमंगले
मातरःप्रथमंपूज्याःपितरस्तदनंतरं १८७
ततोमातामहाराजन्विश्वेदवास्तथैवच
प्रदक्षिणोपचारेणदध्यक्षतफलोदकैः १८८
प्राङ्मुखोनिर्वपेत्पिण्डान्पूर्वांश्चैवपुरातनान्
संपन्नमित्यभ्युदयेदद्यादर्घंद्वयोर्द्वयोः १८९
युग्माद्विजातयः पूज्यावस्त्राकल्पांबरादिभिः तिलकार्यंयवैःकार्यंतच्चसर्वानुपूर्वकं १९०
मंगल्यानिचसर्वाणिवाचयेद्द्विजपुंगवान् एवंशूद्रो
पिसामान्यंवृद्धिश्राद्धंचसर्वदा १९१
नमस्कारेणमंत्रेणकुर्याद्दानानिवैबुधः
दानंप्रधानंशूद्रस्यइत्याहभगवान्प्रभुः
दानेनसर्वकामाप्तिस्तस्यसंजायतेयतः १९२
इतिश्रीपाद्मपुराणेप्रथमेसृष्टिखंडेसाधारणाभ्युदयकीर्तनंनामनवमोध्यायः ९

दशमोध्यायः
पुलस्त्यउवाच
एकोद्दिष्टंततोवक्ष्येयदुक्तंब्रह्मणापुरा
मृतेपुत्रैर्यथाकार्यमाशौचंचपितुर्यदि १
दशाहंशावमाशौचंब्राह्मणस्यविधीयते
क्षत्रियेषुदशद्वेचपक्षंवैश्येषुचैवहि २
शूद्रेषुमासमाशौचंसपिंडेषुविधीयते
नैशमाचूडमाशौचंत्रिरात्रंपरतःस्मृतम् ३
जननेप्येवमेवस्यात्सर्ववर्णेषुसर्वदा
अस्थिसंचयनादूर्ध्वमङ्गस्पर्शोविधीयते ४
प्रेतायपिंडदानंतुद्वादशाहंसमाचरेत् पाथेयंतस्यतत्प्रोक्तंयतःप्रीतिकरंमहत्
५
यस्मात्प्रेतपुरंप्रेतोद्वादशाहेननीयतेगृहेपुत्रकलत्रंचद्वादशाहंप्रपश्यति ६
तस्मान्निधेयमाकाशेदशरात्रंपयस्तथा
सर्वदाहोपशांत्यर्थमध्वश्रमविनाशनम् ७
ततस्त्वेकादशाहेपिद्विजानेकादशैवतु गोत्रादिसूतकांतेचभोजयेन्मनुजोद्विजान् ८
द्वितीयेह्निपुनस्तद्वदेकोद्दिष्टंसमाचरेत्
नावाहनाग्नौकरणंदैवहीनंविधानतः ९ एकंपवित्रमेकोर्घएकःपिंडोविधीयते उपतिष्ठतामितिवदेद्देयंपश्चात्तिलोदकं

१०
स्वास्तिब्रूयाद्विप्रकरेविसर्गेचाभिरम्यताम्
शेषंपूर्ववदत्रापिकार्यंवेदविदोविदुः ११
अनेनविधिनासर्वमनुमासंसमाचरेत्
सूतकांतेद्वितीयेह्निशय्यांदद्याद्विलक्षणाम् १२
कांचनंपुरुषंतद्वत्फलवस्त्रसमन्वितम्
प्रपूज्यद्विजदांपत्यंनानाभरणभूषितम् १३
उपवेश्यतुशय्यायांमधुपर्कंततोददेत्
रजतस्यतुपात्रेणदधिदुग्धसमन्वितम् १४
अस्थिलालाटिकंगृह्यसूक्ष्मंकृत्वाविमिश्रयेत्
पाययेदिद्वजदांपत्यंपितृभक्त्यासमन्वितः १५
एषएवविधिर्दृष्टःपार्वतीयैर्द्विजोतमैःतेनदुष्टातुसाशय्यानग्राह्याद्विजसत्तमैः १६
गृहीतायांतुतस्यांहिपुनःसंस्कारमर्हति
वेदेचैवपुराणेचशय्यासर्वत्रगर्हिता १७
ग्रहीतारस्तुजायन्तेसर्वेनरकगामिनः ग्रथितांवसुजालेनशय्यांदांपत्यसेविताम् १८
येस्पृशंतिनजानंतःसर्वेनरकगामिनः नवश्राद्धेनभोक्तव्यंभुक्त्वाचांद्रायणंचरेत् १९

पितृभक्त्यातुपुत्राणांकार्यमेवसदाभवेत्
वृषोत्सर्गंचकुर्वीत देयाचकपिलाशुभा २०
उदकुंभश्चदातव्योभक्ष्यभोज्यफलान्वितः
यावदब्दंनरश्रेष्ठसतिलोदकपूर्वकम् २१
ततःसंवत्सरेपूर्णेसपिंडीकरणंभवेत्
सपिंडीकरणादूर्द्ध्वंप्रेतःपार्वणभुग्यतः २२
वृद्धिपूर्वेषुकार्येषुगृहस्थस्यभवेत्ततः
सपिंडीकरणंश्राद्धंदेवपूर्वंनियोजयेत् २३
पितॄनावाहयेत्तत्रपृथक्प्रेतंविनिर्दिशेत्
गंधोदकतिलैर्युक्तंकुर्यात्पात्रचतुष्टयम् २४
अर्घ्यार्थंपितृपात्रेषुप्रेतपात्रंप्रसेचयेत्
तद्वत्संकल्प्यचतुरःपिंडान्पितृपरस्तदा २५
येसमानाइतिद्वाभ्यामन्नंतु विभजेत्रिधा अनेनविधिनाचार्घ्यंपूर्वमेवप्रदापयेत् २६
ततःपितृत्वमापन्नस्सचतुर्थस्तदात्वनु अग्निष्वात्तादिमध्येतुप्राप्नोत्यमृतमुत्तमम् २७

सपिण्डीकरणादूर्ध्वंपृथक्तस्मैनदीयते पितृष्वेवचदातव्यंतत्पिंडंयेषुसंस्थितम् २८
ततःप्रभृतिसंक्रान्तावुपरागादिपर्वसु
त्रिपिंडमाचरेच्छ्राद्धमेकोद्दिष्टंमृतेहनि २९
एकोद्दिष्टंपरित्यज्यमृताहेयः समाचरेत्
सदैवंपितृहासस्यात्तथाभ्रातृविनाशकः ३०
मृताहेपार्वणंकुर्वन्नधोयातिसमानवः
संपृक्तेस्वर्गतीभावेप्रेतमोक्षोयतोभवेत् ३१
आमश्राद्धंतदाकुर्याद्विधिज्ञःश्राद्धदस्ततः
तेनाग्नौकरणंकुर्यात्पिडांस्तेनैवनिर्वपेत् ३२
त्रिभिः सपिंडीकरणंमासैक्येत्रितयेतथा यदाप्राप्स्य तिकालेनतदामुच्येतबंधनात् ३३
मुक्तोपिलेपभागित्वंप्राप्नोतिकुशमार्जनात्
लेपभाजश्चतुर्थाद्यास्त्रयः
स्युःपिंडभागिनः ३४
पिण्डदःसप्तमस्तेषांसपिंडाःसप्तपूरुषाःभीष्मउवाच
कथंहव्यानिदेयानिकव्यानिचजनैरिह ३५
गृह्णंतिपितृलोकेवाप्रायःकेकैर्निगद्यत

े
यदिमर्त्येद्विजोभुंक्तेहूयतेयदिवानले ३६
शुभाशुभात्मकाःप्रेतास्तदन्नंभुंजतेकथम्
पुलस्त्यउवाच
वसुस्वरूपाःपितरोरुद्राश्चैवपितामहाः ३७
प्रपितामहास्तथादित्याइत्येषावैदिकीश्रुतिः
नामगोत्रंपितॄणांतुप्रापकंहव्यकव्ययोः ३८
श्राद्धस्यमन्त्रतस्तत्वमुपलभ्येतभक्तितः
अग्निष्वात्तादयस्तेषामाधिपत्येव्यवस्थिताः ३९
नामगोत्रास्तदादेशाभवंत्युद्भवतामपि
प्राणिनःप्रीणयत्येतदर्हणंसमुपागतं ४०
दिव्योयदिपितामातागुरुःकर्मानुयोगतः
तस्यान्नममृतंभूत्वादिव्यत्त्वेप्यनुगच्छति ४१
दैत्यत्वेभोगरूपेणपशुत्वेपितृणंभवेत्
श्राद्धान्नंवायुरूपेणनागत्वेप्युपतिष्ठति ४२
पानंभवतियक्षत्वेराक्षसत्वेतथामिषं
दानवत्वेतथापानंप्रेतत्वेरुधिरोदकम् ४३

मनुष्यत्वेन्नपानादिनानाभोगवतांभवेत् रतिशक्तिस्त्रियःकान्तेऽन्येषांभोजनशक्तिता ४४
दानशक्तिःसविभवारूपमारोग्यमेवच
श्राद्धपुष्पमिदंप्रोक्तंफलंब्रह्मसमागमः ४५
आयुःपुत्रान्धनंविद्यांस्वर्गंमोक्षंसुखानिच
प्रयच्छन्तितथाराज्यंप्रीताःपितृगणानृप ४६
श्रूयतेचपुरामोक्षंप्राप्ताःकौशिकसूनवःपंचभिर्जन्मसंबधैः प्राप्ताब्रह्मपरंपदम् ४७
भीष्मउवाच
कथंकौशिकदायादाःप्राप्तायोगमनुत्तमम् पंचभिर्जन्मसंबन्धैःकथंकर्मक्षयोभवेत् ४८
पुलस्त्यउवाच
कौशिकोनामधर्मात्माकुरुक्षेत्रेमहानृषिः
नामतःकर्मतस्तस्यपुत्राणांतन्निबोधमे ४९
स्वसृपःक्रोधनोहिंस्रः पिशुनःकविरेवच
वाग्दुष्टःपितृवर्तीचगर्गशिष्यास्तदाभवन् ५०
पितर्युपरतेतेषामभूद्दुर्भिक्षमुल्बणं
अनावृष्टिश्चमहतीसर्वलोकभयंकरी ५१

गर्गादेशाद्वनेदोग्ध्रद्यंरक्षंतिचतपोधनाः
खादामःकपिलामेतांवयंक्षुत्पीडिताभृशं ५२ इतिचिंतयतांपापंलघुः प्राहतदानुजः यद्यवश्यमियंवध्याश्राद्धरूपेणयोज्यतां ५३
श्राद्धेनियोज्यमानायांपापंनश्यतिनोध्रुवं
एवंकुर्वित्यनुज्ञातःपितृवर्तीतदानुजैः ५४
चक्रेसमाहितःश्राद्धमुपयुज्याथतांपुनः द्वौदैवेभ्रातरोकृत्वापित्र्येत्रींश्चापरान्क्रमात् ५५ तथैकमतिथिंकृत्वाश्राद्धदः स्वयमेवतु चकारमंत्रवच्छ्राद्धंस्मरन्पितृपरायणः ५६
तदागत्वाविशंकास्तेगुरवेचन्यवेदयन् व्याघ्रेणनिहताधेनुर्वत्सोयंप्रतिगृह्यतां ५७
एवंसाभक्षिताधेनुःसप्तभिस्तैस्तपोधनैः
वैदिकंबलमाश्रित्यक्रूरेकर्माणिनिर्भयाः ५८
ततः कालेप्रणष्टास्तेव्याधादशपुरेभवन्
जातिस्मरत्वंप्राप्तास्तेपितृभावेनभाविताः ५९
तत्रविज्ञायवैराग्यंप्राणानुत्सृज्यधर्

मतः
लोकैरवीक्ष्यमाणास्तेतीर्थांतेनशनेनतु ६०
संजातामृगरूपास्तेसप्तकालंजरेगिरौ प्राप्तविज्ञानयोगास्तेतत्यजुस्तांनिजांतनुम् ६१
मम्रुःप्रपतनेनाथजातवैराग्यमानसाः मानसेचक्रव्राकास्तेसंजाताःसप्तयोगिनः ६२
नामतःकर्मतःसर्वेसुमनाःकुसुमोवसुः चित्तदर्शीसुदर्शीचज्ञाताज्ञानस्यपारगः ६३
ज्येष्ठानुरक्ताःश्रेष्ठास्तेसप्तैतेयोगपावनाः
योगभ्रष्टास्त्रयस्तेषांबभूवुश्चलचेतसः ६४
दृष्ट्वाविभ्राजमानंतमणुहंस्त्रीभिरन्वितम्
क्रीडंतंविविधैर्भोगैर्महाबलपराक्रमम् ६५
पञ्चालान्वयसंभूतंप्रभूतबलवाहनम् राज्यकामोभवत्त्वेकस्तेषांमध्येजलौकसाम् ६६
पितृवर्तीचयोविप्रःश्राद्धकृत्पितृवत्सलः
अपरौमंत्रिणौदृष्ट्वाप्रभूतबलवाहनौ ६७

मंत्रित्वेचक्रतुश्चेच्छामस्मिन्मर्त्यौद्विजोत्तमौ
विभ्राजपुत्रस्त्वेकोभूद्ब्रह्मदत्तइतिस्मृतः ६८
मंत्रिपुत्रौतथाचैवपुंडरीकसुबालकौ
ब्रह्मदत्तोभिषिक्तस्तुकांपिल्येनगरोत्तमे ६९
पंचालराजोविक्रांतःश्राद्धकृत्पितृवत्सलः
योगवित्सर्वजंतूनांचित्तवेत्ताभवत्तदा
७०
तस्यराज्ञोभवद्भार्यासुदेवस्यात्मजातदासन्नतिर्नामविख्याताकपिलायाभवत्पुरा ७१
पितृकार्येनियुक्तत्वादभवद्ब्रह्मवादिनी
तयाचकारसहितःसराज्यंराजनंदनः ७२
कदाचिद्गतउद्यानंतयासहसपार्थिवः
ददर्शकीटमिथुनमनंगकलहान्वितम् ७३
पिपीलिकामधोवक्त्रांपुरतःकीटकामुकः
पंचबाणाभितप्तांगःसगद्गदमुवाचह ७४
नत्वयासदृशीलोकेकामिनीविद्यतेक्वचित् मध्येक्षीणातिजघनाबृहद्वक्त्रातिगामिनी ७५
सुवर्णवर्णसदृशीसद्वक्त्राचारुहासिनी आलक्ष्यतेचवदनंगुडशर्करवत्सलं ७६ भोक्ष्यसेमयिभुक्तेत्वंस्नासिस्नातेतथा

मयि
प्रोषितेमयिदीनात्वंक्रुद्धेचभयचंचला ७७
किमर्थंवदकल्याणिसदाधोवदनास्थिता
सातमाहज्वलत्कोपाकिमालपसिरेशठ ७८
त्वयामोदकचूर्णंतुमांविहायापिभक्षितम्
प्रादास्त्वंतदतिक्रम्यमामन्यस्यैसमन्मथः ७९
पिपीलकउवाच
त्वत्सादृश्यान्मयादत्तमन्यस्यैवरवर्णिनि
तदेकमपराधंमेक्षंतुमर्हसिभामिनि ८०
नैवंपुनःकरिष्यामित्यजकोपंचसुस्तनि
स्पृशामिपादौसत्येनप्रणतस्यप्रसीदमे ८१
रुष्टायांत्वयिसुश्रोणिमृत्युर्मेपुरतोभवेत्
तुष्टायांत्वयिवामोरुपूर्णाःसर्वमनोरथाः ८२
पूर्णचंद्रोपमंवक्त्रंस्वादेमृतरसोपमम्
निर्भरंपिबसुश्रोणिकामासक्तस्यमेसदा ८३
एतन्मत्वाशुभेकार्यासर्वदातुकृपामयि
इतिसावचनंश्रुत्वाप्रसन्नाचाभवत्ततः ८४
आत्मानमपर्ययामासमोहनायपिपीलिका
ब्रह्मदत्तोपितत्सर्वंज्ञात्वासस्मयमाहसत् ८५
सर्वसत्वरुतज्ञानीप्रभावात्पूर्वकर्मणःभीष्मउवाच

कथंसर्वरुतज्ञोभूद्ब्रह्मदत्तोनराधिपः ८६
तच्चापिचाभवत्कुत्रचक्रवाकचतुष्टयं
तन्मेकथयसर्वज्ञकुलेकस्यचसुव्रतम् ८७
पुलस्त्यउवाच
तस्मिन्नेवपुरेजाताश्चवाकाअथोनृप ८८
वृद्धद्विजस्यदायादाविप्राजातिस्मराबुधाः
धृतिमांस्तत्त्वदर्शीचविद्यावर्णस्तपोधिकः ८९
नामतःकर्मतश्चैवसुदरिद्रस्यतेसुताः
तपसेबुद्धिरभवत्तेषांवैद्विजजन्मनां ९०
यास्यामःपरमांसिद्धिमूचुस्तेद्विजसत्तमाः
तत्तेषांवचनंश्रुत्वासुदरिद्रोमहातपाः ९१
उवाचदीनयावाचाकिमेतदितिपुत्रकाः अधर्मएषवःपुत्रापितातानित्युवाचह ९२ वृद्धंपितरमुत्सृज्यदरिद्रं वनवासिनम् क्वनुधर्मोत्रभवितामांत्यक्त्वा गतिमेवच ९३
ऊचुस्तेकल्पितावृत्तिस्तवतातवचश्शृणु व्रतमेतत्पुराराज्ञःसतेदास्यतिपुष्कलं ९४
धनंग्रामसहस्राणिप्रभातेपठतस्तव कुरुक्षेत्रेतुयेविप्राव्याधादशपुरेतुय

े ९५
कालंजरेमृगाभूताश्चक्रवाकास्तुमानसे इत्युक्त्वापितरंजग्मुस्तेवनंतपसेपुनः ९६
वृद्धोपिसद्विजोराजन्जगामस्वार्थसिद्धये
अणुहोनामवैभ्राजःपञ्चालाधिपतिःपुरा ९७
पुत्रार्थीदेवदेवेशंपद्मयोनिंपितामहम्
आराधयामासविभुंतीव्रव्रतपरायणः ९८
ततःकालेनमहतातुष्टस्तस्यपितामहः
वरंवरयभद्रं तेहृदयेभीप्सितंनृप ९९
अणुहउवाच
पुत्रंमेदेहिदेवेशमहाबलपराक्रमम् पारगंसर्वविद्यानांधार्मिकंयोगिनांवरम्
१००
सर्वसत्वरुतज्ञंमेदेहियोगिनमात्मजम्
एवमस्त्वितिविश्वात्मातमाहपरमेश्वरः १०१
पश्यतांसर्वभूतानांतत्रैवांतरधीयत
ततःसतस्यपुत्रोभूद्ब्रह्मदत्तःप्रतापवान् १०२
सर्वसत्वानुकंपीचसर्वसत्वबलाधिकः सर्वसत्वरुतज्ञश्चसर्वसत्वेश्वरेश्वरः१ ०३
अथसत्वेनयोगात्मासपिपीलकमागतः यत्रतत्कीटमिथुनंरममाणमवस्थितम् १०४ ततःसासन्नतिर्दृष्ट्वाप्रहसंतंसुविस्मि

तं
किमप्याशंकमानासातमपृच्छन्नरेश्वरम् १०५
सन्नतिरुवाच
अकस्मादतिहासोयंकिमर्थमभवन्नृप
हास्यहेतुंनजानामियदकालेकृतंत्वया १०६
अवदद्राजपुत्रोसौतंपिपीलिकभाषितम्
रागवद्विरसोत्पन्नमेतद्धास्यंवरानने १०७
नचान्यत्कारणंकिंचिद्धास्यहेतुःशुचिस्मिते
नसामन्यततंदेवीप्राहालीकमिदंतव १०८
अहमेवेहहसितानजीविष्येत्वयाधुना कथंपिपीलिकालापंमर्त्योवेत्तिसुरादृते १०९
तस्मात्त्वयाहमेवाद्यहसिताकिमतःपरम् ततोनिरुत्तरोराजाजिज्ञासुस्तद्वचोहरेः ११०
आस्थायनियमंतस्थौसप्तरात्रमकल्मषः स्वप्नान्तेप्राहतंब्रह्माप्रभातेपर्यटन्पुरम् १११
वृद्धद्विजोत्तमाद्वाक्यंसर्वंज्ञास्यतितेप्रिया
इत्युक्त्वांतर्दधेब्रह्माप्रभातेचनृपःपुरात् ११२
निर्गच्छन्मन्त्रिसहितःसभार्योवृद्धमग्रतः
गदंतंविप्रमायांतंवृद्धंचसददर्शह ११३

ब्राह्मणउवाच
येविप्रमुख्याःकुरुजांगलेषुदाशास्तथादाशपुरेमृगाश्च
कालंजरेसप्तचचक्रवाकायेमानसेतेत्रवसंतिसिद्धाः ११४
इत्याकर्ण्यवचस्तस्यसपपातशुचान्वितः
जातिस्मरत्वमगमत्तौचमंत्रिवरात्मजौ ११५
कामशास्त्रप्रणेतातुबाभ्रव्यःसतुबालकः पंचालइतिलोकेषुविश्रुतःसर्वशास्त्रवित् ११६
पुंडरीकोपिधर्मात्मावेदशास्त्रप्रवर्तकः
भूत्वाजातिस्मरौशोकात्पतितावग्रतस्तथा ११७
हावयंकर्मविभ्रष्टाःकामतःकर्मबंधनात् एवंविलप्यबहुशस्त्रयस्तेयोगपारगाः ११८ विस्मयाच्छ्राद्धमाहाम्यमभिनंद्यपुनःपुनः
सतुतस्मैधनंदत्त्वाप्रभूतग्रामसंयुतम् ११९
विसृज्यब्राह्मणंतंचवृद्धंधनमदान्वितम् आत्मीयंनृपतिःपुत्रंनृपलक्षणसंयुतम् १२०
विष्वक्सेनाभिधानंचराजाराज्येभ्यषेचयत्मानसेसलिलेसर्वेततस्तेयोगिनांवराः १२१
ब्रह्मदत्तादयस्तस्मिन्पितृभक्ताविमत्सराः

सन्नतिश्चाभवद्धृष्टामयैवतवदर्शितम् १२२
राजन्योगफलंसर्वंयदेतदभिलक्ष्यते
तथेतिप्राहराजापिपुरस्तादभिनंदयन् १२३
त्वत्प्रसादादिदंसर्वंमयैवंप्राप्यतेफलम् १२४
ततस्तेयोगमास्थायसर्वएववनौकसः
ब्रह्मरंध्रेणपरमंपदमापुस्तपोबलात् १२५
एवमायुर्धनंविद्यांस्वर्गमोक्षसुखानिच
प्रयच्छंतिसुतंराज्यंनृणांतुष्टाःपितामहाः १२६
इदंचपितृमाहात्म्यंब्रह्मदत्तस्यवैनृप
द्विजेभ्यःश्रावयेद्विद्वान्शृणोतिपठतेपिवा
कल्पकोटिशतंसाग्रंब्रह्मलोकेमहीयते १२७
इति
श्रीपाद्मपुराणेप्रथमेसृष्टिखंडेपितृमा हात्म्यकथनंनामदशमोऽध्यायः १०

एकादशोध्यायः
भीष्मउवाच
कस्मिन्वासरभागेतुश्राद्धीश्राद्धंसमाचरेत्
तीर्थेषुकेषुवैश्राद्धंकृतंबहुफलंद्विज १
पुलस्त्यउवाच
तीर्थंतुपुष्करंनामयत्तुश्रेष्ठतमंस्मृ

तम्
सर्वेषांद्विजमुख्यानांमनोरथमिवस्थितम् २
तत्रदत्तंहुतंजप्तमनन्तंभवतिध्रुवम्
पितॄणांवल्लभंनित्यमृषीणांपरमंमतम् ३
नंदाथललितातद्वत्तीर्थंमायापुरीशुभा
तथामित्रपदंराजंस्ततःकेदारमुत्तमम् ४
गंगासागरमित्याहुःसर्वतीर्थमयंशुभम्
तीर्थंब्रह्मसरस्तद्वच्छतद्रुसलिलंशुभम् ५
तीर्थंतुनैमिषंनामसर्वतीर्थफलप्रदम्
गंगोद्भेदस्तुगोमत्यांयत्रोद्भूतःसनातनः ६
तथायज्ञवराहस्तुदेवदेवश्चशूलधृक्
यत्रतत्कांचनंदानमष्टादशभुजोहरः ७
नेमिस्तुधर्मचक्रस्यशीर्णायत्राभवत्पुरा
तदेतन्नैमिशारण्यंसर्वतीर्थनिषेवितम् ८
देवदेवस्यतत्रापिवराहस्यचदर्शनम्
यःप्रयातिसपूतात्मानारायणपुरंव्रजेत् ९
कोकामुखंपरंतीर्थमिन्द्र मार्गोपिलक्ष्यते अथापिपितृतीर्थंतुब्रह्मणोव्यक्तजन्मनः १०
पुष्करारण्यसंस्थोसौयत्रदेवःपितामहः विरिंचिदर्शनंश्रेष्ठमपवर्गफलप्रदम् ११

कृतंनाममहापुण्यंसर्वपापनिषूदनम्
यत्राद्योनारसिंहस्तुस्वयमेवजनार्दनः १२
तीर्थमिक्षुमतीनामपितॄणांचशुभावहा
तुष्यन्तिपितरोनित्यंगंगायमुनसंगमे १३
कुरुक्षेत्रंमहापुण्यंयत्रमार्गोपिलक्ष्यते
अद्यापिपितृतीर्थंतुसर्वकामफलप्रदम् १४
नीलकण्ठमितिख्यातंपितृतीर्थंनराधिप
तथाभद्रसरःपुण्यंसरोमानसमेवच १५
मंदाकिनीतथाऽच्छोदाविपाशाचसरस्वती
सर्वमित्रपदंतद्वद्वैद्यनाथंमहाफलम् १६
क्षिप्रानदीतथापुण्यातथाकालञ्जरशुभम् तीर्थोद्भेदंहरोद्भेदंगर्भभेदंमहालयम्
१७
भद्रेश्वरंविष्णुपदंनर्मदाद्वारमेवच
गयापिंडप्रदानेनसमान्याहुर्महर्षयः १८
एतानिपितृतीर्थानिसर्वपापहराणिच
स्मरणादपिलोकानांकिमुश्राद्धप्रदायिनाम् १९
ॐकारंपितृतीर्थंतुकावेरीकपिलोदकम्
संभेदश्चण्डवेगायांतथैवामरकंटकम् २०
कुरुक्षेत्राच्चद्विगुणंतस्मिन्स्नानादिकंभवेत्
शुक्लतीर्थंतुविख्यातंतीर्थंसोमेश्वरंपरम् २१
सर्वव्याधिहरंपुण्यंफलंकोटिगुणाधिकम्

श्राद्धेदानेतथाहोमेस्वाध्यायेचापिसन्निधौ २२
कायावारोहणंनामदेवदेवस्यशूलिनः
अवतारंरोचमानंब्राह्मणावसथेशुभे २३
जातंतत्सुमहापुण्यंतथाचर्मण्वतीनदी
शूलतापीपयोष्णीचपयोष्णीसंगमस्तथा २४
महौषधीचारणाचनागतीर्थप्रवर्त्तिनी
महावेणानदीपुण्यामहाशालस्तथैवच २५
गोमतीवरुणातद्वत्तीर्थंहौताशनंपरम्
भैरवंभृगुतुंगंचगौरीतीर्थमनुत्तमम् २६
तीर्थंवैनायकंनामवस्त्रेश्वरमनुत्तमम्
तथापापहरंनामपुण्यावेत्रवतीनदी २७
महारुद्रं महालिगंदशार्णाचमहानदी
शतरुद्राशताह्वाचतथापितृपदंपुरम् २८
अंगारवाहिकातद्वन्नदौद्वौशोणघर्घरौ
कालिकाचनदीपुण्यापितराचनदीशुभा २९
एतानिपितृतीर्थानिशस्यंतेस्नानदानयोः श्राद्धमेतेषुयद्दत्तंतदनंतफलंस्मृतम् ३०
शतावटानदीज्वालाशरद्वीचनदीतथा द्वारकाकृष्णतीर्थंचतथाह्युदक्सरस्वती ३१
नदीमालवतीनामतथाचगिरिकर्णिका
धूतपापंतथातीर्थंसमुद्रेदक्षिणेतथा ३२
गोकर्णोगजकर्णश्चतथाचक्रनदीशुभा
श्रीशैलंशाकतीर्थंचनारसिंहमतःपरम् ३३

महेंद्रं चतथापुण्यापुण्याचापिमहानदी
एतेष्वपिसदाश्राद्धमनंतफलदंस्मृतम् ३४
दर्शनादपिपुण्यानिसद्यःपापहराणिवै
तुंगभद्रानदीपुण्यातथाचक्ररथीतिच ३५
भीमेश्वरंकृष्णवेणाकावेरीचांजनानदी
नदीगोदावरीपुण्यात्रिसंध्यापूर्णमुत्तमम् ३६
तीर्थंत्रैयंबकंनामसर्वतीर्थनमस्कृतम्
यत्रास्तेभगवान्भीमःस्वयमेवत्रिलोचनः ३७
श्राद्धमेतेषुसर्वेषुदत्तंकोटिगुणंभवेत्
स्मरणादपिपापानिव्रजंतिशतधानृप ३८
श्रीपर्णाचनदीपुण्याव्यासतीर्थमनुत्तमम्
तथामत्स्यनदीकाराशिवधारातथैवच ३९
भवतीर्थंचविख्यातंपुण्यतीर्थंचशाश्वतम्पुण्यंरामेश्वरंतद्वद्वेणापुरमलंपुरम् ४०
अंगारकंचविख्यातमात्मदर्शमलंबुषम् वत्सव्रातेश्वरंतद्वत्तथागोकामुखंपरम् ४१
गोवर्द्धनंहरिश्चंद्रं पुरश्चन्द्रं
पृथूदकम्
सहस्राक्षंहिरण्याक्षंतथाचकदलीनदी ४२
नामधेयानिचतथातथासौमित्रिसंगतम्
इंद्रनीलंमहानादंतथाचप्रियमेलकम् ४३

एतान्यपिसदाश्राद्धेप्रशस्तान्यधिकानिच
एतेषुसर्वदेवानांसांनिध्यंपठ्यतेयतः ४४
दानमेतेषुसर्वेषुभवेत्कोटिशताधिकम्
बाहुदाचनदीपुण्यातथासिद्धवटंशुभम् ४५
तीर्थंपाशुपतंचैवनदीपर्यटिकातथा
श्राद्धमेतेषुसर्वेषुदत्तंकोटिशतोत्तरम् ४६
तथैवपंचतीर्थंचयत्रगोदावरीनदी
युतालिगसहस्रेणसव्येतरजलावहा ४७
जामदग्न्यस्यतत्तीर्थंमोदायतनमुत्तमम्
प्रतीकस्यभयात्सिद्धायत्रगोदावरीनदी ४८
तीर्थंतद्धव्यकव्यानामप्सरोगणसंयुतम्
श्राद्धाग्निदानकार्यंचतत्रकोटिशताधिकम् ४९
तथासहस्रलिगंचराघवेश्वरमुत्तमम् सेन्द्रकालानदीपुण्यातत्रशक्रोगतःपुरा
५०
निहत्यनमुचिंमित्रंतपसास्वर्गमाप्तवान्तत्रदत्तंनरैःश्राद्धमनंतफलदंभवेत् ५१
पुष्करंनामवैतीर्थंशालग्रामंतथैवच
शोणपातश्चविख्यातोयत्रवैश्वानराशयः ५२
तीर्थंसारस्वतंचैवस्वामितीर्थंतथैवच
मलंदरानदीपुण्याकौशिकीचंद्रकातथा ५३
विदर्भाचाथवेगाचपयोष्णीप्राङ्मुखापरा
कावेरीचोत्तरांगाचतथाजालंधरोगिरिः ५४
एतेषुश्राद्धतीर्थेषुश्राद्धमानंत्यमश्

नुते
लोहदंडंतथातीर्थंचित्रकूटस्तथैवच ५५
दिव्यंसर्वत्रगंगायास्तथानद्यास्तटंशुभम्
कुब्जाम्रकंतथातीर्थमूर्वशीपुलिनंतथा ५६
संसारमोचनंतीर्थंतथैवऋणमोचनम्
एतेषुपितृतीर्थेषुश्राद्धमानंत्यमश्नुते ५७
अट्टहासंतथातीर्थंगौतमेश्वरमेवच
तथावसिष्ठतीर्थंचभारतंचततःपरम् ५८
ब्रह्मावर्तंकुशावर्तंहंसतीर्थंतथैवच
पिंडारकंचविख्यातंशंखोद्धारंतथैवच ५९
भांडेश्वरंबिल्वकंचनीलपर्वतमेवच
तथाचबदरीतीर्थंसर्वतीर्थेश्वरेश्वरम् ६०
वसुधाराह्वयंतीर्थंरामतीर्थंतथैवच
जयंतीविजयाचैवशुक्लतीर्थंतथैवच ६१
एषुश्राद्धप्रदातारः प्रयांतिपरमंपदम्
तीर्थंमातृगृहंनामकरवीरपुरंतथा ६२
सप्तगोदावरीनामसर्वतीर्थेश्वरेश्वरम् तत्रश्राद्धंप्रदातव्यमनंतफलमीप्सुभिः ६३
कीकटेषुगयापुण्यापुण्यंराजगृहंवनम् च्यवनस्याश्रमंपुण्यंनदीपुण्यापुनःपुना ६४
विषयाराधनंपुण्यंनदीयातुपुनःपुना यत्रगाथाविचरतिब्रह्मणापरिकीर्तिता ६५

एष्टव्याबहवःपुत्रायद्येकोपिगयांव्रजेत्
यजेतवाश्वमेधेननीलंवावृषमुत्सृजेत् ६६
एषागाथाविचरतितीर्थेष्वायतनेषुच
सर्वेमनुष्याराजेंद्र
कीर्त्तयंतःसमागताः ६७
किमस्माकंकुलेकश्चिद्गयांयास्यतियःसुतःप्रीणयिष्यतितान्गत्वासप्तपूर्वांस्तथापरान् ६८
मातामहानामप्येवंश्रुतिरेषाचिरंतनी
गंगायामस्थिनिचयंगत्वाक्षेप्स्यतियःसुतः ६९
तिलैःसप्ताष्टभिर्वापिदास्यतेचजलांजलिम्
अरण्यत्रितयेवापिपिंडदानंकरिष्यति ७०
प्रथमंपुष्करारण्येनैमिषेतदनंतरं
धर्मारण्यंपुनःप्राप्यश्राद्धंभक्त्याप्रदास्यति ७१
गयायांधर्मपृष्ठेवासरसिब्रह्मणस्तथा
गयाशीर्षवटेचैवपितॄणांदत्तमक्षयम् ७२
व्रजन्कृत्वानिवापंयस्त्वध्वानंपरिसर्पति
नरकस्थान्पितॄन्सोपिस्वर्गंनयतिसत्वरं ७३
कुलेतस्यनराजेंद्रप्रेतोभवतिकश्चन प्रेतत्वंमोक्षभावंचपिंडदानाच्चगच्छति

७४
एकोमुनिस्ताम्रकराग्रहस्तोह्याम्रेषुमूलेसलिलंददाति
आम्राश्चसिक्ताःपितरश्चतृप्ताएकाक्रियाद्व्यर्थकरीप्रसिद्धा ७५
गयायांपिण्डदानस्यनान्यद्दानंविशिष्यते एकेनपिंडदानेनतृप्तास्तेमोक्षगामिनः ७६
!
गयासुतीर्थेषुनरैःप्रदत्तंतद्धर्महेतुंप्रवरंवदंति ७७
सर्वात्मनासुरुचिनामहाचलमहानदी येतुपश्यंतितांगत्वामानसेदक्षिणोत्तरे ७८
प्रणम्यद्विजमुख्येभ्यःप्राप्तं
तैर्जन्मनःफलं यद्यदिच्छतिवैमर्त्यस्तत्तदाप्नोत्यसंशयम् ७९
एषतूद्देशतःप्रोक्तस्तीर्थानांसग्रहोमया
वागीशोपिनशक्नोतिविस्तरात्किमुमानुषः ८०
सत्यंतीर्थंदयातीर्थंतीर्थमिन्द्रियनिग्रहः
वर्णाश्रमाणांगेहेपितीर्थंशमउदाहृतम् ८१
येषुतीर्थेषुयच्छ्राद्धंतत्कोटिगुणमिष्यते
गयायांयत्तुवैश्राद्धंतच्छ्राद्धमपवर्ग

दम् ८२
यस्मात्तस्मात्प्रयत्नेनतीर्थेश्राद्धंविधीयते
प्रातःकालोमुहूर्तांस्त्रीन्संगवस्तावदेवतु ८३
मध्याह्नस्त्रिमुहूर्तःस्यादपराह्णस्ततःपरम्
सायाह्नस्त्रिमुहूर्तःस्याच्छ्राद्धंतत्रनकारयेत् ८४
राक्षसीनामसावेलागर्हितासर्वकर्मसु
अह्नोमुहूर्ताव्याख्यातादशपंचचसर्वदा ८५
तत्राष्टमोमुहूर्तोयःसकालःकुतपःस्मृतः
मध्याह्नात्सर्वदायस्मान्मंदीभवतिभास्करः ८६
तस्मादनंतफलदस्तत्रारंभोविशिष्यते
खड्गपात्रंचकुतपस्तथानैपालकंबलम् ८७
रुक्मंदर्भास्तिलागावोदौहित्रश्चाष्टमःस्मृतः
पापंकुत्सितमित्याहुस्तस्यतत्तापकारिणः ८८
अष्टावेतेयतस्तस्मात्कुतपाइतिविश्रुताः ऊर्ध्वंमुहुर्त्तात्कुतपान्महूर्त्तंचचतुष्टयम् ८९
मुहूर्त्तपंचकंचैवस्वधावाचनमिष्यते
विष्णुदेहसमुद्भूताःकुशाःकृष्णतिलास्तथा ९०

श्राद्धस्यलक्षणंकालमितिप्राहुर्मनीषिणः
तिलोदकांजलिर्देयोजलांतेतीर्थवासिभिः ९१
सदर्भहस्तेनैकेनगृहेश्राद्धंगमिष्यति
पुण्यंपवित्रमायुष्यंसर्वपापविनाशनम् ९२
ब्रह्मणाचैवकथितंतीर्थश्राद्धानुकीर्तनम्
शृणोतियःपठेद्वापिश्रीमान्संजायतेनरः ९३
श्राद्धकालेचवक्तव्यंतथातीर्थनिवासिभिःसर्वपापोपशांन्त्यर्थमलक्ष्मीनाशनंमतं ९४
इदंपवित्रंयशसोनिधानमिदंमहापातकनाशनंच ब्रह्मार्करुद्रै रभिपूजितंचश्राद्धस्यमाहात्म्यमुशंतितज्ज्ञाः ९५
इतिश्रीपाद्मपुराणेप्रथमेसृष्टिखंडेश्राद्धप्रकरणंनामएकादशोऽध्यायः ११

द्वादशोऽध्यायः
भीष्मउवाच
सोमवंशःकथंजातःकथयात्रविशारद तद्वंशेकेतुराजानोबभूवुः कीर्तिवर्द्धनाः १
पुलस्त्यउवाच
आदिष्टोब्रह्मणापूर्वमत्रिःसर्गविधौपुरा

अनंतरंनामतपःसृष्ट्यर्थंतप्तवान्विभुः २
यदानंदकरंब्रह्मभगवन्क्लेशनाशनं
ब्रह्मरुद्रेन्द्र
सूर्याणामभ्यंतरमतींद्रियं ३
शान्तिंकृत्वात्ममनसातदत्रिःसंयमेस्थितः
माहात्म्यंतपसोवापिपरमानंदकारकं ४
यस्माद्वंशपतिःसार्द्धंसमयेतदधिष्ठितः
तंदृष्ट्वाचष्टसोमेनतस्मात्सोमोभवद्विभुः ५
अथसुस्रावनेत्राभ्यांजलंतत्रात्रिसंभवम्
द्योतयद्विश्वमखिलंज्योत्स्नयासचराचरम् ६
तद्दिशोजगृहुस्तत्रस्त्रीरूपेणासहृच्छयाः
गर्भोभूत्वोदरेतासांस्थितः
सोप्यत्रिसंभवः ७
आशाश्चमुमुचुर्गर्भमशक्ताधारणेततः
समादायाथतंगर्भमेकीकृत्यचतुर्मुखः ८
युवानमकरोद्ब्रह्मासर्वायुधधरंनरम्
स्यंदनेथसहस्तेनवेदशक्तिमयेप्रभुः ९
आरोप्यलोकमनयदात्मीयंसपितामहः
ततोब्रह्मर्षिभिःप्रोक्तंह्यस्मत्स्वामीभवत्वयम् १०
ऋषिभिर्देवगंधर्वैरप्सरोभिस्तथैवच

स्तूयमानस्यतस्याभूदधिकंमहदंतरम् ११ तेजोवितानादभवद्भुविदिव्यौषधीगणः तद्दीप्तिरधिकातस्माद्रात्रौभवतिसर्वदा १२
तेनौषधीशःसोमोभूद्द्विजेष्वपिहिगण्यते
वेदधामारसश्चायंयदिदंमंडलंशुभम् १३
क्षीयतेवर्द्धतेचैवशुक्लेकृष्णेचसर्वदाविंशतिंचतथासप्तदक्षःप्राचेतसोददौ १४
रूपलावण्यसंयुक्तास्तस्मैकन्याः
सुवर्चसः
ततः शक्तिसहस्राणांसहस्राणिदशैवतु १५
तपश्चकारशीतांशुर्विष्णुध्यानैकतत्परः
ततस्तुष्टश्चभगवांस्तस्मैनारायणोहरिः १६
वरंवृणीष्वचोवाचपरमात्माजनार्दनः
ततोवव्रेवरंसोमः शक्रलोकेयजाम्यहम् १७
प्रत्यक्षमेवभोक्तारोभवंतुम ममंदिरे राजसूयेसुरगणाब्रह्माद्यायेचतुर्विधाः १८
रक्षपालःसुरोस्माकमास्तांशूलधरोहरः तथेत्युक्तःसमाजह्रेराजसूयंतुविष्णुना १९
होतात्रिर्भृगुरध्वर्युरुद्गाताचचतुर्मुखः
ब्रह्मत्वमगमत्तस्यउपद्रष्टाहरिःस्वयम् २०
सदस्याःसर्वदेवास्तुराजसूयविधिःस्मृतः

वसवोध्वर्यवस्तद्वद्विश्वेदेवास्तथैवच २१
त्रैलोक्यंदक्षिणातेनऋत्विग्भ्यःप्रतिपादिता
सोमःप्राप्याथदुष्प्राप्यमैश्वर्यं
सृष्टिसत्कृतं २२
सप्तलोकैकनाथत्वंप्राप्तस्स्वतपसातदा
कदाचिदुद्यानगतामपश्यदनेकपुष्पाभरणोपशोभाम् २३
बृहन्नितंबस्तनभारखेदांपुष्पावभंगेप्यतिदुर्बलांगीं
भार्यांचतांदेवगुरोरनंगबाणाभिरामायतचारुनेत्रां २४
तारांसताराधिपतिःस्मरार्तःकेशेषुजग्राहविविक्तभूमौ
सापिस्मरार्तासहतेनरेमेतद्रू
पकांत्याहृतमानसैव २५
चिरंविहृत्याथजगामतारांविधुर्गृहीत्वास्वगृहंततोपि
नतृप्तिरासीत्स्वगृहेपितस्यतारानुरक्तस्यसुखागमेषु २६
बृहस्पतिस्तद्विरहाग्निदग्धस्तद्ध्य्नानिष्ठैकमनाबभूव
शशाकशापंनचदातुमस्मैनमंत्रशस्त्राग्निविषैरनेकैः २७
तस्यापकर्तुंविविधैरुपायैर्नैवाभिचारैर

पिवागधीशः
सयाचयामासततस्तुदेवंसोमंस्वभार्यार्थमनंगतप्तः २८
सयाच्यमानोपिददौनभार्यांबृहस्पतेःकामवशेनमोहितः
महेश्वरेणाथचतुर्मुखेनसाध्यैर्मरुद्भिःसहलोकपालैः २९
ददौयदातांनकथंचिदिंदुस्तदाशिवःक्रोधपरोबभूव
योवामदेवप्रथितःपृथिव्यामनेकरुद्रा
र्चितपादपद्मः ३०
ततःसशिष्योगिरिशः पिनाकीबृहस्पतेः
स्नेहवशानुबद्धः
धनुर्गृहित्वाजगवंपुरारिर्जगामभूतेश्वरसिद्धजुष्टः ३१
युद्धायसोमेनविशेषदीप्तस्तृतीयनेत्रानलभीमवक्त्रः
सहैवजग्मुश्चगणेश्वराणांविंशाधिकाषष्टिरथोग्रमूर्तिः ३२
यक्षेश्वराणांसगणैरनेकैर्युतोन्वगात्स्यंदनसंस्थितानां
वेतालयक्षोरगकिन्नराणांपद्मेनचैकेनतथार्बुदानाम् ३३
लक्षैस्त्रिभिर्द्वादशभीरथानांसोमोप्यगात्तत्रविवृद्धमन्युः शनैश्चरांगारकवृद्धतेजानक्षत्रदैत्यासु

रसैन्ययुक्तः ३४
जग्मुर्भयंसप्ततथैवलोकाधरावनद्वीपसमुद्र गर्भाः
ससोममेवाभ्यगमत्पिनाकीगृहीतदीप्तास्त्रविशालवह्निः ३५
अथाभवद्भीषणभीमसोमसैन्यद्वयस्याथमहाहवोसौ
अशेषसत्वक्षयकृत्प्रवृद्धस्तीक्ष्णप्रधानोज्वलनैकरूपः ३६
शस्त्रैरथान्योन्यमशेषसैन्यंद्वयोर्जगामक्षयमुग्रतीक्ष्णैः
पतंतिशस्त्राणितथोज्वलानिस्वर्भूमिपातालमलंदहंति ३७
!
क्रोधाद्ब्रह्मशिरोमुमोचसोमोपिसोमास्त्रममोघवीर्यं
तयोर्निपातेनसमुद्र
भूम्योरथांतरिक्षस्यचभीतिरासीत् ३८
तदासुयुद्धंजगतांक्षयायप्रवृद्धमालोक्यपितामहोपि
ततःप्रविश्याथकथंचिदेवनिवारयामाससुरैः
सहैव ३९
अकारणंकिंक्षयकृज्जनानांसोमत्वयापीदमकार्यकार्यं
यस्मात्परस्त्रीहरणायसोमत्वयाकृतंयुद्धमतीवभीमम् ४०

पापग्रहस्त्वंभविताजनेषुपापोस्यलंवह्निमुखाशिनांत्वं भार्यामिमामर्पयवाक्पतेस्त्वंप्रमाणयन्नेवमदीयवाचम् ४१
तथेतिचोवाचहिमांशुमालीयुद्धादपाक्रामदतः प्रशांतः
! ४२
पुलस्त्यउवाच
ततः संवत्सरस्यांतेद्वादशादित्यसन्निभः
दिव्यपीताम्बरधरोदिव्याभरणभूषितः ४३
तारोदरविनिष्क्रान्तःकुमारस्सूर्यसन्निभः
सर्वार्थशास्त्रविद्विद्वान्हस्तिशास्त्रप्रवर्त्तकः ४४
नामयद्राजपुत्रोयंविश्रुतोराजवैद्यकः
राज्ञःसोमस्यपुत्रत्वाद्राजपुत्रोबुधःस्मृतः ४५
जनानांतुसतेजांसिसर्वाण्येवाक्षिपद्बलीब्रह्माद्यास्तत्रचाजग्मुर्देवादेवर्षिभिःसह ४६
बृहस्पतिगृहेसर्वेजातकर्मोत्सवेतदा पप्रच्छुस्तेसुरास्तारांकेनजातःकुमारकः ४७
ततःसालज्जितातेषांनकिंचिदवदत्तदा पुनःपुनस्तदापृष्टालज्जयंतीवरांगना ४८ सोमस्येतिचिरादाहततोगृह्णाद्विधुःसुतं

बुधइत्यकरोन्नामप्रादाद्राज्यंचभूतले ४९
अभिषेकंततःकृत्वाप्रदानमकरोद्विभुः
ग्रहमध्यंप्रदायाथब्रह्माब्रह्मर्षिभिर्युतः ५०
पश्यतांसर्वभूतानांतत्रैवांतरधीयत
इलोदरेचधर्मिष्ठंबुधःपुत्रमजीजनत् ५१
अश्वमेधशतंसाग्रमकरोद्यस्स्वतेजसा
पुरूरवाइतिख्यातःसर्वलोकनमस्कृतः ५२
हिमवच्छिखरेरम्येसमाराध्यपितामहं लोकैश्वर्यमगाद्राजन्सप्तद्वीपपतिस्तदा ५३
केशिप्रभृतयोदैत्यास्तद्भृत्यत्वंसमागताः
उर्वशीयस्यपत्नीत्वमगमद्रूपमोहिता ५४
सप्तद्वीपावसुमतीसशैलवनकानना
धर्मेणपालितातेनसर्वलोकहितैषिणा ५५
चामरग्रहणाकीर्तिःस्वयंचैवांगवाहिका
ब्रह्मप्रसादाद्देवेंद्रो
ददावर्द्धासनंतदा ५६
धर्मार्थकामान्धर्मेणसमवेतोभ्यपालयत्
धर्मार्थकामास्तंद्रष्टुमाजग्मुःकौतुकान्विताः ५७
जिज्ञासवस्तच्चरितंकथंपश्यतिनःसमम्
भक्त्याचक्रेततस्तेषामर्घ्यपाद्यादिकंततः ५८

आसनत्रयमानीयदिव्यंकनकभूषणम् निवेश्याथाकरोत्पूजामीषद्धर्मेधिकांपुनः ५९
जग्मतुस्तौचकामार्थावतिकोपंनृपंप्रति
अर्थःशापमदात्तस्मैलोभात्त्वं
नाशमेष्यसि ६०
कामोप्याहतवोन्मादोभवितागंधमादने कुमारवनमाश्रित्यवियोगाच्चोर्वशीभवात् ६१
धर्मोप्याहचिरायुस्त्वंधार्मिकश्चभविष्यसि
संततिस्तवराजेद्रयावदाचंद्रतारकम् ६२
शतशोवृद्धिमायातिननाशंभुवियास्यति
षष्टिंवर्षाणिचोन्मादऊर्वशीकामसंभवः ६३
अचिरादेवभार्यापिवशमेष्यतिचाप्सराः
इत्युक्त्वांतर्दधुः
सर्वेराजाराज्यंतदान्वभूत् ६४
अहन्यहनिदेवेंद्रं द्रष्टुंयातिपुरूरवाः
कदाचिदारुह्यरथंदक्षिणांबरचारिणा ६५
सार्धंशक्रेणसोऽपश्यन्नीयमानामथांबरे केशिनादानवेंद्रेणचित्रलेखामथोर्वशीम् ६६
तंविनिर्जित्यसमरेविविधायुधपातनैः पुराशक्रोपिसमरेयेनवज्रीविनिर्जितः ६७ मित्रत्वमगमत्तेनप्रादादिंद्रा

यचोर्वशीं
ततःप्रभृतिमित्रत्वमगमत्पाकशासनः ६८
सर्वलोकेतिशयितंपुरूरवसमेवतम्
प्राहवज्रीतुसंतुष्टोनीयतामियमेवच ६९
सापुरूरवसःप्रीत्यैचागायच्चरितंमहत्
लक्ष्मीस्वयंवरंनामभरतेनप्रवर्तितम् ७०
मेनकांचोर्वशींरंभांनृत्यध्वमितिचादिशत्
ननर्तसलयंतत्रलक्ष्मीरूपेणचोर्वशी ७१
सापुरूरवसंदृष्ट्वानृत्यंतीकामपीडिता
विस्मृताभिनयंसर्वंयत्पुरातनचोदितम् ७२
शशापभरतःक्रोधाद्वियोगात्तस्यभूतले
पंचपंचाशदब्दानिलताभूताभविष्यसि ७३
ततस्तमूर्वशीगत्वाभर्त्तारमकरोच्चिरं
शापानुभवनांतेचऊर्वशीबुधसूनुना ७४
अजीजनत्सुतानष्टौनामतस्तान्निबोधमे
आयुर्दृढायुर्वश्यायुर्बलायुर्धृतिमान्वसुः ७५
दिव्यजायुःशतायुश्चसर्वेदिव्यबलौजसः
आयुषोनहुषःपुत्रोवृद्धशर्मातथैवच ७६
रजिर्दंडोविशाखश्चवीराःपंचमहारथाः
रजेःपुत्रशतंजज्ञेराजेयाइतिविश्रुतं ७७
रजिराराधयामासनारायणमकल्मषं तपसातोषितोविष्णुर्वरंप्रादान्महीपतेः ७८
देवासुरमनुष्याणामभूत्सविजयीतदा

अथदेवासुरंयुद्धमभूद्वर्षशतत्रयम् ७९ प्रह्लादशक्रयोर्भीमंनकश्चिद्विजयीतयोःततोदेवासुरैःपृष्टःपृथग्देवश्चतुर्मुखः ८०
अनयोर्विजयीकःस्याद्र जिर्यत्रेतिसोब्रवीत् जयायप्रार्थितोराजासहायस्त्वंभवस्वनः ८१
दैत्यैःप्राहयदिस्वामीवोभवामिततस्त्वलम्
नासुरैःप्रतिपन्नंतत्प्रतिपन्नंसुरैस्तदा ८२
स्वामीभवत्वमस्माकंबलनाशयविद्विषः
ततोविनाशिताःसर्वेयेवध्यावज्रपाणिनः ८३
पुत्रत्वमगमत्तुष्टस्तस्येंद्र कःर्मणाततः
दत्त्वेंद्रायपुराराज्यंजगामतपसेरजिः
८४
रजिपुत्रैस्तदाछिन्नंबलादिंद्रस्यवैयदा
यज्ञभागश्चराज्यंचतपोबलगुणान्वितैः ८५
राज्यभ्रष्टस्ततः शक्रोरजिपुत्रनिपीडितः
प्राहवाचस्पतिंदीनः
पीडितोऽस्मिरजेःसुतैः ८६
नयज्ञभागोराज्यंमेपीडितस्यबृहस्पते
राज्यलाभायमेयत्नंविधत्स्वधिषणाधिप ८७
ततोबृहस्पतिः शक्रमकरोद्बलदर्पितम्
ग्रहशांतिविधानेनपौष्टिकेनचकर्मणा ८८

गत्वाथमोहयामासरजिपुत्रान्बृहस्पतिः जिनधर्मंसमास्थायवेदबाह्यंसधर्मवित् ८९ वेदत्रयीपरिभ्रष्टांश्चकारधिषणाधिपः वेदबाह्यान्परिज्ञायहेतुवादसमन्वितान् ९०
जघानशक्रोवज्रेणसर्वान्धर्मबहिष्कृतान्नहुषस्यप्रवक्ष्यामिपुत्रान्सप्तैवधार्मिकान् ९१
यतिर्ययातिश्शर्यातिरुत्तरःपरएवच
अयतिर्वियतिश्चैवसप्तैतेवंशवर्द्धनाः ९२
यतिःकुमारभावेपियोगीवैखानसोभवत्
ययातिरकरोद्राज्यंधर्मैकशरणःसदा ९३
शर्मिष्ठातस्यभार्याभूद्दुहितावृषपर्वणः
भार्गवस्यात्मजाचैवदेवयानीचसुव्रता ९४
ययातेःपंचदायादास्तान्प्रवक्ष्यामिनामतः
देवयानीयदुंपुत्रंतुर्वसुंचाप्यजीजनत् ९५
तथाद्रुह्यमणंपूरुंशर्मिष्ठाजनयत्सुतान्
यदुःपूरूश्चभरतस्तेवैवंशविवर्द्धनाः ९६
पूरोर्वंशंप्रवक्ष्यामियत्रजातोसिपार्थिव
यदोस्तुयादवाजातायत्रतौबलकेशवौ ९७
भारावतारणार्थायपांडवानांहितायच

यदोःपुत्राबभूवुश्चपंचदेवसुतोपमाः ९८
सहस्रजित्तथाज्येष्ठःक्रोष्टानीलोञ्जिकोरघुः
सहस्रजितोदायादःशतजिन्नामपार्थिवः ९९
शतजितश्चदायादास्त्रयःपरमधार्मिकाः
हैहयश्चहयश्चैवतथातालहयश्चयः १००
हैहयस्यतुदायादोधर्मनेत्रःप्रतिश्रुतः
धर्मनेत्रस्यकुंतिस्तुसंहतस्तस्यचात्मजः १०१
संहतस्यतुदायादोमहिष्मान्नामपार्थिवः आसीन्महिष्मतःपुत्रोभद्रसेनःप्रतापवान् १०२
वाराणस्यामभूद्राजाकथितःपूर्वमेवहि भद्रसेनस्यपुत्रस्तुदुर्दमोनामधार्मिकः १०३
दुर्दमस्यसुतोभीमोधनकोनामवीर्यवान् धनकस्यसुताह्यासन्चत्वारोलोकविश्रुताः १०४
कृताग्निःकृतवीर्यश्चकृतधर्मातथैवच
कृतौजाश्चचतुर्थोभूत्कृतवीर्याच्चसोर्जुनः १०५
जातोबाहुसहस्रेणसप्तद्वीपेश्वरोनृपः
वर्षायुतंतपस्तेपेदुश्चरंपृथिवीपतिः १०६
दत्तमाराधयामासकार्त्तवीर्योत्रिसंभवम्तस्मैदत्तोवरान्प्रादाच्चतुरःपुरुषोत्तमः १०७

पूर्वंबाहुसहस्रंतुसवव्रेराजसत्तमः अधर्मंध्यायमानस्यभीतिश्चापिनिवारणम् १०८
युद्धेनपृथिवींजित्वाधर्मेणावाप्यवैबलम्
संग्रामेवर्तमानस्यवधश्चैवाधिकाद्भवेत् १०९
एतेनेयंवसुमतीसप्तद्वीपासपत्तना सप्तोदधिपरिक्षिप्ताक्षात्रेणविधिनाजिता ११०
जज्ञेबाहुसहस्रंचइच्छतस्तस्यधीमतः
सर्वेयज्ञामहाबाहोस्तस्यासन्भूरिदक्षिणाः १११
सर्वेकांचनयूपास्तेसर्वेकांचनवेदिकाः
सर्वेदेवैश्चसंप्राप्ताविमानस्थैरलंकृतैः ११२
गंधर्वैरप्सरोभिश्चनित्यमेवापिसेविताः
यस्ययज्ञेजगौगाथागंधंर्वोनारदस्तथा ११३
कार्त्तवीर्यस्यराजर्षेर्महिमानंनिरीक्ष्यसः
ननूनंकार्त्तवीर्यस्यगतिंयास्यंतिपार्थिवाः १४
यज्ञैर्दानैस्तपोभिश्चविक्रमेणश्रुतेनचसप्तद्वीपाननुचरन्वेगेनपवनोपमः ११५
पंचाशीतिसहस्राणिवर्षाणांचनराधिपः
सप्तद्वीपपृथिव्याश्चचक्रवर्तीबभूवह ११६

सएवपशुपालोभूत्क्षेत्रपालःसएवहि
सएववृष्ट्यापर्जन्योयोगित्वादर्जुनोभवत् ११७
योसौबाहुसहस्रेणज्याघातकठिनत्वचा
भातिरश्मिसहस्रेणशारदेनेवभास्करः ११८
एषनाममनुष्येषुमाहिष्मत्यांमहाद्युतिः
एषवेगंसमुद्रस्यप्रावृट्कालेभजेतवै ११९
क्रीडतेस्वसुखायेविप्रतिस्रोतोमहीपतिः ललनाःक्रीडतातेनप्रतिबद्धोर्मिमालिनी
१२०
ऊर्मिभ्रुकुटिमालासाशंकिताभ्येतिनर्मदा एषएवमनोर्वंशेत्ववगाहेन्महार्णवम् १२१
करेणोद्धृत्यवेगंतुकामिनीप्रीणनेनतु
तस्यबाहुसहस्रेणक्षोभ्यमाणेमहोदधौ १२२
भवंतिलीनानिश्चेष्टाःपातालस्थामहासुराःतदूरुक्षोभचकिताअमृतोत्पादशंकिताः १२३
नतानिश्चलमूर्द्धानोभवंतिचमहोरगाः
एषधन्वीचचिक्षेपरावणंप्रतिसायकान् १२४
एषधन्वीधनुर्गृह्यउत्सिक्तंपंचभिःशरैः
लंकेशंमोहयित्वातुसबलंरावणंबलात् १२५
निर्जित्यबद्ध्वात्वानीयमाहिष्मत्याम्बबंधतम्
ततोगतोहंतस्याग्रेअर्जुनंसंप्रसादयन् १२६
मुमोचराजन्पौत्रंमेसख्यंकृत्वाचपार्थिवः

तस्यबाहुसहस्रस्यबभूवज्यातलस्वनः १२७ युगांताग्नेःप्रवृत्तस्ययथाज्यातलनिःस्वनः
अहोबलंविधेर्वीर्यंभार्गवःसयदाच्छिनत् १२८
मृधेसहस्रंबाहूनांहेमतालवनंयथा यंवसिष्ठस्तुसंक्रुद्धोह्यर्जुनंशप्तवान्विभुः १२९
यस्माद्वनंप्रदग्धंतेविश्रुतंममहैहय तस्मात्तेदुष्कृतंकर्मकृतमन्योहनिष्यति १३०
छित्वाबाहुसहस्रंतेप्रमथ्यतरसाबली
तपस्वीब्राह्मणस्त्वांवैवधिष्यतिसभार्गवः १३१
तस्यरामोथहंतासीन्मुनिशापेनधीमतः
तस्यपुत्रशतंत्वासीत्पंचतत्रमहारथाः १३२
कृतास्त्राबलिनःशूराधर्मात्मानोमहाबल
शूरसेनश्चशूरश्चधृष्टोवैकृष्णएवच १३३
जयद्ध्वजःसवैकर्ताअवन्तिश्चरसापतिः
जयध्वजस्यपुत्रस्तुतालजंघोमहाबलः १३४
तस्यपुत्राश्शतान्येवतालजंघाइतिस्मृताःतेषांपंचकुलान्यासन्हैहयानांमहात्मनाम् १३५
वीतिहोत्राश्चसंजाताभोजाश्चावंतयस्तथा तुंडकेराश्चविक्रांतास्तालजंघाःप्रकीर्तिताः १३६

वीतिहोत्रसुतश्चापिअनंतोनामवीर्यवान् दुर्जयस्तस्यपुत्रस्तुबभूवामित्रकर्षणः १३७
सद्भावेनमहाराजःप्रजाधर्मेणपालयन् कार्तवीर्यार्जुनोनामराजाबाहुसहस्रधृत् १३८
येनसागरपर्यंताधनुषानिर्जितामही यस्तस्यकीर्तयेन्नामकल्यमुत्थायमानवः १३९
नतस्यवित्तनाशःस्यान्नष्टंचलभतेपुनः कार्तवीर्यस्ययोजन्मकथयेदिहधीमतः यथायष्टायथादातास्वर्गलोकेमहीयते १४० इति
श्रीपाद्मपुराणेप्रथमेसृष्टिखंडेयदुवंश कीर्तनंनामद्वादशोऽध्यायः १२

त्रयोदशोऽध्यायः
पुलस्त्यउवाच
क्रोष्टोःशृणुत्वंराजेंद्र वंशमुत्तमपूरुषम् यस्यान्ववायेसंभूतोविष्णुर्वृष्णिकुलोद्वहः १
क्रोष्टोरेवाभवत्पुत्रोवृजिनीवान्महायशाः
तस्यपुत्रोभवत्स्वातिःकुशंकुस्तत्सुतोभ

वत् २
कुशंकोरभवत्पुत्रोनाम्नाचित्ररथोस्यतु
शशबिंदुरितिख्यातश्चक्रवर्तीबभूवह ३
अत्रानुवंशश्लोकोयंगीतस्तस्यपुराभवत्
शशबिंदोस्तुपुत्राणांशतानामभवच्छतम् ४
धीमतांचारुरूपाणांभूरिद्रविणतेजसाम्
तेषांशतप्रधानानांपृथुसाह्वामहाबलाः ५
पृथुश्रवाःपृथुयशाःपृथुतेजाःपृथूद्भवः
पृथुकीर्तिः पृथुमतोराजानःशशबिंदवः ६
शंसंतिचपुराणज्ञाःपृथुश्रवसमुत्तमम्
ततश्चास्याभवन्पुत्राःउशनाशत्रुतापनः ७
पुत्रश्चोशनसस्तस्यशिनेयुर्नामसत्तमः
आसीत्शिनेयोःपुत्रोयःसरुक्मकवचोमतः ८
निहत्यरुक्मकवचोयुद्धेयुद्धविशारदः धन्विनोविविधैर्बाणैरवाप्यपृथिवीमिमाम् ९
अश्वमेधेददाद्रा जाब्राह्मणेभ्यश्चदक्षिणां जज्ञेतुरुक्मकवचात्परावृत्परवीरहा १० तत्पुत्राजज्ञिरेपंचमहावीर्यपराक्रमाः रुक्मेषुःपृथुरुक्मश्चज्यामघः परिघोहरिः ११
परिघंचहरिंचैवविदेहेस्थापयत्पिता रुक्मेषुरभवद्राजापृथुरुक्मस्तथाश्रयः १२
ताभ्यांप्रव्राजितोराज्याज्ज्यामघोवसदा

श्रमे
प्रशांतश्चाश्रमस्थस्तुब्राह्मणेनविबोधितः १३
जगामधनुरादायदेशमन्यंध्वजीरथी
नर्मदातटएकाकीकेवलंवृत्तिकर्शितः १४
ऋक्षवंतंगिरिंगत्वामुक्तमन्यैरुपाविशत्ज्यामघस्याभवद्भार्याशैब्यापरिणतासती १५
अपुत्रोप्यभवद्राजाभार्यामन्यामचिंतयन् तस्यासीद्विजयोयुद्धेतत्रकन्यामवाप्यसः १६
भार्यामुवाचसंत्रासात्स्नुषेयंतेशुचिस्मिते
एवमुक्त्वाब्रवीदेनंकस्यकेयंस्नुषेतिवै १७
राजोवाच
यस्तेजनिष्यतेपुत्रस्तस्यभार्याभविष्यति
तस्याःसातपसोग्रेणकन्यायाः संप्रसूयत १८
पुत्रंविदर्भंसुभगंशैब्यापरिणतासती
राजपुत्र्यांतुविद्वांसौस्नुषायांक्रथकौशिकौ १९
लोमपादंतृतीयंतुपुत्रंपरमधार्मिकम्
पश्चाद्विदर्भोजनयच्छूरंरणविशारदम् २०
लोमपादात्मजोबभ्रुर्धृतिस्तस्यतुचात्मजः
कौशिकस्यात्मजश्चेदिस्तस्माच्चैद्यनृपा

ःस्मृताः २१
क्रथोविदर्भपुत्रोयःकुंतिस्तस्यात्मजोभवत्
कुंतेर्धृष्टस्ततोजज्ञे धृष्टात्सृष्टः
प्रतापवान् २२
सृष्टस्यपुत्रोधर्मात्मानिवृत्तिः
परवीरहा
निवृत्तिपुत्रोदाशार्होनाम्नासतुविदूरथः २३
दाशार्हपुत्रोभीमस्तुभीमाज्जीमूतउच्यतेजीमूतपुत्रोविकृतिस्तस्यभीमरथःसुतः २४
अथभीमरथस्यापिपुत्रोनवरथःकिल
तस्यचासीद्दशरथः शकुनिस्तस्यचात्मजः २५
तस्मात्करंभस्तस्माच्चदेवरातोबभूवह
देवक्षत्रोभवद्राजादेवरातान्महायशाः २६
देवगर्भसमोजज्ञेदेवक्षत्रस्यनंदनः
मधुर्नाममहातेजामधोःकुरुवशःस्मृतः २७
आसीत्कुरुवशात्पुत्रः
पुरुहोत्रःप्रतापवान्
अंशुर्जज्ञेथवैदर्भ्यांद्रवंत्यांपुरुहोत्रतः २८
वेत्रकीत्वभवद्भार्याअंशोस्तस्यांव्यजायत
सात्वतःसत्वसंपन्नः सात्वतान्
कीर्तिवर्द्धनः २९
इमांविसृष्टिंविज्ञायज्यामघस्यमहात्मनः

प्रजावानेतिसायुज्यंराज्ञःसोमस्यधीमतः ३०
सात्वतान्सत्वसंपन्नाकौसल्यासुषुवेसुतान्
तेषांसर्गाश्चचत्वारोविस्तरेणैवतान्शृणु ३१
भजमानस्यसृंजय्यांभाजनामासुतोभवत्
सृंजयस्यसुतायांतुभाजकास्तुततोभवन् ३२
तस्यभाजस्यभार्येद्वेसुषुवातेसुतान्बहून्
नेमिंचकृकणंचैववृष्णिंपरपुरंजयं ३३
तेभाजकाःस्मृतायस्माद्भजमानाद्विजज्ञिरे
देवावृधः पृथुर्नाममधूनांमित्रवर्द्धनः ३४
अपुत्रस्त्वभवद्राजाचचारपरमंतपः पुत्रः सर्वगुणोपेतोममभूयादितिस्पृहन् ३५
संयोज्यकृष्णमेवाथपर्णाशायाजलंस्पृशन्
सातोयस्पर्शनात्तस्यसांनिध्यंनिम्नगाह्यगात् ३६
कल्याणंचरतस्तस्यशुशोचनिम्नगाततः
चिंतयाथपरीतात्माजगामाथविनिश्चयम् ३७
भूत्वागच्छाम्यहंनारीयस्यामेवंविधः सुतः
जायेततस्मादद्याहंभवाम्यस्यसुतप्रदा ३८
अथभूत्वाकुमारीसाबिभ्रतीपरमंवपुः

ज्ञापयामासराजानंतामियेषनृपस्ततः ३९
अथसानवमेमासिसुषुवेसरितांवरा
पुत्रंसर्वगुणोपेतंबभ्रुंदेवावृधात्परम् ४०
अत्रवंशेपुराणज्ञाब्रुवंतीतिपरिश्रुतम्गुणान्देवावृधस्याथकीर्त्तयंतोमहात्मनः ४१
बभ्रुःश्रेष्ठोमनुष्याणांदेवैर्देवावृधःसमः
षष्टिःशतंचपुत्राणांसहस्राणिचसप्ततिः ४२ एतेमृतत्वंसंप्राप्ताबभ्रोर्देवावृधादपि
यज्ञदानतपोधीमान्ब्रह्मण्यस्सुदृढव्रतः ४३
रूपवांश्चमहातेजाभोजोतोमृतकावतीम्
शरकान्तस्यदुहितासुषुवेचतुरःसुतान् ४४
कुकुरंभजमानंचश्यामंकंबलबर्हिषम्
कुकुरस्यात्मजोवृष्टिर्वृष्टेस्तुतनयोधृतिः ४५
कपोतरोमातस्यापितित्तिरिस्तस्यचात्मजः
तस्यासीद्बहुपुत्रस्तुविद्वान्पुत्रोनरिःकिल ४६
ख्यायतेतस्यनामान्यच्चंदनोदकदुंदुभिः अस्यासीदभिजित्पुत्रस्ततोजातःपुनर्वसुः ४७
अपुत्रोह्यभिजित्पूर्वमृषिभिःप्रेरितोम

ुदा
अश्वमेधंतुपुत्रार्थमाजुहावनरोत्तमः ४८
तस्यमध्येविचरतःसभामध्यात्समुत्थितः
अन्धस्तुविद्वान्धर्मज्ञोयज्ञदातापुनर्वसुः ४९
तस्यासीत्पुत्रमिथुनंवसोश्चारिजितःकिल
आहुकश्चाहुकीचैवख्यातामतिमतांवर ५०
इमांश्चोदाहरंत्यत्रश्लोकांश्चातिरसात्मकान्
सोपासंगानुकर्षाणांतनुत्राणांवरूथिनाम्
५१
रथानांमेघघोषाणांसहस्राणिदशैवतु
नासत्यवादिनोभोजानायज्ञानासहस्रदाः ५२
नाशुचिर्नाप्यविद्वांसोनभोजादधिकोभवत्
आहुकांतमनुप्राप्तइत्येषोन्वयउच्यते ५३
आहुकश्चाप्यवंतीषुस्वसारंचाहुकींददौ
आहुकस्यैवदुहितापुत्रौद्वौसमसूयत ५४
देवकंचोग्रसेनंचदेवगर्भसमावुभौ
देवकस्यसुताश्चैवजज्ञिरेत्रिदशोपमाः ५५
देववानुपदेवश्चसुदेवोदेवरक्षितः
तेषांस्वसारःसप्तैववसुदेवायताददौ ५६
देवकीश्रुतदेवाचयशोदाचश्रुतिश्रवा
श्रीदेवाचोपदेवाचसुरूपाचेतिसप्तमी ५७
नवोग्रसेनस्यसुताःकंसस्तेषांचपूर्वजः न्यग्रोधस्तुसुनामाचकंकःशंकुःसुभूश्चयः ५८

अन्यस्तुराष्ट्रपालश्चबद्धमुष्टिःसमुष्टिकः
तेषांस्वसारःपंचासन्कसाकंसवतीतथा ५९ सुरभीराष्ट्रपालीचकंकाचेतिवरांगनाः उग्रसेनःसहापत्योव्याख्यातःकुकुरोद्भवः ६०
भजमानस्यपुत्रोभूद्रथिमुख्योविदूरथः राजाधिदेवःशूरश्चविदूरथसुतोभवत् ६१ राजाधिदेवस्यसुतौजज्ञातेवीरसंमतौ क्षत्रव्रतेतिनिरतौशोणाश्वःश्वेतवाहनः ६२
शोणाश्वस्यसुताःपंचशूरारणविशारदाः शमीचराजशर्माचनिमूर्त्तःशत्रुजिच्छुचिः ६३
शमीपुत्रःप्रतिक्षत्रःप्रतिक्षत्रस्यचात्मजः
प्रतिक्षत्रसुतोभोजोहृदीकस्तस्यचात्मजःहृदीकस्याभवन्पुत्रादशभीमपराक्रमाः ६४
कृतवर्माग्रजस्तेषांशतधन्वाचसत्तमः
देवार्हश्चसुभानुश्चभीषणश्चमहाबलः ६५
अजातश्चविजातश्चकरकश्चकरंधमः
देवार्हस्यसुतोविद्वान्जज्ञेकंबलबर्हिषः ६६
असमौजास्ततस्तस्यसमौजाश्चसुतावुभौ
अजातपुत्रस्यसुतौप्रजायेतेसमौजसौ ६७
समौजःपुत्राविख्यातास्त्रयःपरमधार्मिका

ः
सुदंशश्चसुवंशश्चकृष्णइत्यनुनामतः ६८
अंधकानामिमंवंशंयःकीर्तयति नित्यशः
आत्मनोविपुलंवंशंप्रजामाप्नोत्ययंततः ६९
गांधारीचैवमाद्री
चक्रोष्टोर्भार्येबभूवतुः
गांधारीजनयामाससुनित्रंमित्रवत्सलम् ७०
माद्रीयुधाजितंपुत्रंततोवैदेवमीढुषं
अनमित्रंशिनिंचैवपंचात्रकृतलक्षणाः ७१
अनमित्रसुतोनिघ्नोनिघ्नस्यापिचद्वौसुतौप्रसेनश्चमहावीर्यःशक्तिसेनश्चतावुभौ ७२
स्यमंतकंप्रसेनस्यमणिरत्नमनुत्तमं
पृथिद्वयांमणिरत्नानांराजेतिसमुदात्दृतम् ७३
हृदिकृत्वासुबहुशोमणिंतंसव्यराजत
मणिरत्नंययाचेथराजार्थंशौरिरुत्तमम् ७४
गोविंदश्चनतंलेभेशक्तोपिनजहारसः
कदाचिन्मृगयांयातःप्रसेनस्तेनभूषितः ७५
बिलेशब्दंसशुश्रावकृतंसत्त्वेनकेनचित् ततःप्रविश्यसबिलंप्रसेनोह्यृक्षमासदत् ७६
ऋक्षःप्रसेनंचतथाऋक्षंचापिप्रसेनजित् आसाद्ययुयुधातेतौपरस्परजयेच्छया ७७ हत्वाऋक्षःप्रसेनंचततस्तंमणिमाददात् प्रसेनंतुहतंश्रुत्वागोविंदःपरिशंकितः ७८

सत्राजित्रातुतद्भ्रात्रायादवैश्चतथापरैः
गोविंदेनहतोनूनंप्रसेनोमणिकारणात् ७९ प्रसेनस्तुगतोरण्यंमणिरत्नेनभूषितः तंदृष्ट्वानिजघानाथनत्यजन्तंस्यमंतकम् ८०
जघानैवाप्रदानेनशत्रुभूतंचकेशवः
इतिप्रवादस्सर्वत्रख्यातस्सत्राजिताकृतः ८१
अथदीर्घेणकालेनमृगयांनिर्गतः पुनः
यदृच्छयाचगोविंदोबिलाभ्याशमथागमत् ८२
ततश्शब्दंयथापूर्वंसचक्रेऋक्षराड्बली
शब्दंश्रुत्वातुगोविंदःखङ्गपाणिःप्रविश्यच ८३
अपश्यज्जांबवंतंचऋक्षराजंमहाबलं
ततस्तूर्णंहृषीकेशस्तमृक्षमतिरंहसा ८४
जांबवंतंसजग्राहक्रोधसंरक्तलोचनः
दृष्ट्वाचैनंतथाविष्णुंकर्मभिर्वैष्णवींतनुं ८५
तुष्टावऋक्षराजोपिविष्णुसूक्तेनसत्वरं
ततस्तुभगवांस्तुष्टोवरेणसमरोचयत् ८६
जाम्बवानुवाच
इष्टंचक्रप्रहारेणत्वत्तोमेमरणंशुभम्
कन्याचेयंममसुताभर्त्तारंत्वामवाप्नुयात् ८७
योयंमणिःप्रसेनात्तुहत्वाचैवाप्तवानहम्

सत्वयागृह्यतांनाथमणिरेषोऽत्रवर्त्तते ८८
इत्युक्तोजांबवंतंवैहत्वाचक्रेणकेशवः
कृतकार्योमहाबाहुःकन्यांचैवाददौतदा ८९
ततःसत्राजितेचैतन्मणिरत्नंसवैददौ
यल्लब्धमृक्षराजाच्चसर्वयादवसन्निधौ ९०
तेनमिथ्याप्रवादेनसंतप्तोयंजनार्दनः
ततस्तेयादवाःसर्वेवासुदेवमथाब्रुवन् ९१
अस्माकंमनसिह्यासीत्प्रसेनस्तुत्वयाहतः एकैकस्यास्तुसुंदर्योदशसत्राजितःसुताः ९२
सत्योत्पन्नास्सुतास्तस्यशतमेकंचविश्रुताः
विख्याताश्चमहावीर्याभंगकारश्चपूर्वजः ९३
सत्याव्रतवतीस्वप्नाभंगकारस्यपूर्वजा सुषुवुस्ताःकुमारांश्चशिनीवालःप्रतापवान् ९४
अभंगोयुयुधानश्चशिनिस्तस्यात्मजोभवत्
तस्माद्युगंधरःपुत्राश्शतंतस्यप्रकीर्तिताः ९५
अनमित्राह्वयोयोवैविख्यातोवृष्णिवंशजः
अनमित्रात्शिनिर्जज्ञेकनिष्ठोवृष्णिनंदनः ९६
अनमित्राच्चसंजज्ञेवृष्णिवीरोयुधाजितः
अन्यौचतनयौवीरावृषभश्चित्रएवच ९७

ऋषभःकाशिराजस्यसुतांभार्यामनिंदितां
जयंतश्चजयंतींचशुभांभार्यामविंदत ९८
जयंतस्यजयंत्यांवैपुत्रःसमभवत्ततः
सदायज्वातिधीरश्चश्रुतवानतिथिप्रियः ९९
अक्रूरःसुषुवेतस्मात्सुदक्षोभूरिदक्षिणः
रत्नकन्याचशैब्याचअक्रूरस्तामवाप्तवान्
१००
पुत्रानुत्पादयामासएकादशमहाबलान्
उपलंभंसदालंभमुत्कलंचार्य्यशैशवं १०१
सुधीरंचसदायक्षंशत्रुघ्नंवारिमेजयं
धर्मदृष्टिंचधर्मंचसृष्टिमौलितथैवच १०२
सर्वेचप्रतिहर्तारोरत्नानांजज्ञिरेचते अक्रूराच्छूरसेनायांसुतौद्वौकुलनंदनौ १०३
देववानुपदेवश्चजज्ञातेदेवसंमतौ
अश्विन्यांत्रिचतुःपुत्राःपृथुर्विपृथुरेवच १०४
अश्वग्रीवोश्ववाहुश्चसुपार्श्वकगवेषणौ
रिष्टनेमिःसुवर्चाचसुधर्मामृदुरेवच १०५
अभूमिर्बहुभूमिश्चश्रविष्ठाश्रवणेस्त्रियौ
इमांमिथ्याभिशप्तिंयोवेदकृष्णस्यबुद्धिमान् १०६
नसमिथ्याभिशापेनअभिगम्यश्चकेनचित् एक्ष्वाकीसुषुवेपुत्रंशूरमद्भुतमीढुषम्

१०७
मीढुषाजज्ञिरेशूराभोजायांपुरुषादश वसुदेवोमहाबाहुःपूर्वमानकदुंदुभिः १०८ देवभागस्तथाजज्ञेतथादेवश्रवाःपुनः अनावृष्टिंकुनिश्चैवनंदिश्चैवसकृद्यशाः १०९
श्यामःशमीकःसप्ताख्यःपंचचास्यवरांगनाः श्रुतकीर्तिःपृथाचैवश्रुतदेवीश्रुतश्रवाः ११०
राजाधिदेवीचतथापंचैतावीरमातरः वृद्धस्यश्रुतदेवीतुकारूषंसुषुवेनृपम् १११
कैकेयाच्छ्रुतकीर्तेस्तुजज्ञेसंतर्दनोनृपः
श्रुतश्रवसिचैद्यस्यसुनीथःसमपद्यत ११२
राजाधिदेव्याःसंभूतोधर्माद्भयविवर्जितःशूरःसख्येनबद्धोसौकुंतिभोजेपृथांददौ ११३
एवंकुंतीसमाख्याचवसुदेवस्वसापृथा
कुंतिभोजोददात्तांतुपांडोर्भार्यामनिंदिताम् ११४
पाण्ड्वर्थेसूतदेवीसादेवपुत्रान्महारथान्
धर्माद्युधिष्टिरोजज्ञेवाताज्जज्ञेवृकोदरः ११५
इंद्राद्धनंजयश्चैवशक्रतुल्यपराक्रमः योऽसौत्रिपुरुषाज्जातस्त्रिभिरंशैर्महा

रथः ११६
देवकार्यकरश्चैवसर्वदानवसूदनः
अवध्याश्चापिशक्रस्यदानवायेनघातिताः ११७
स्थापितस्सतुशक्रेणलब्धवर्चास्त्रिविष्टपे
माद्रवत्यांतुजनितावश्विनावितिनःश्रुतम् ११८
नकुलःसहदेवश्चरूपसत्वगुणान्वितौ
रोहिणीपौरवीनामभार्याचानकदुंदुभेः ११९
लेभेचेष्टंसुतंरामंसारणंचरणप्रियम्
दुर्धरंदमनंचैवपिंडारकमहाहनुं १२०
अथमायात्वमावास्यादेवकीयाभविष्यति तस्यांजज्ञेमहाबाहुःपूर्वंतुसप्रजापतिः
१२१
अनुजाताभवत्कृष्णासुभद्राभद्रभाषिणी
विजयोरोचमानस्तुवर्धमानश्चदेवलः १२२
एतेसर्वेमहात्मानउपदेव्यांप्रजज्ञिरे
अगावहंमहात्मानंबृहद्देवीव्यजायत १२३
बृहद्देव्यांस्वयंजज्ञेमन्दकोनामनामतः
सप्तमंदेवकीपुत्रंरेमंतंसषुवेसुतम् १२४
गवेषणंमहाभागंसंग्रामेष्वपराजितम्
श्रुतदेव्याविहारेतुवनेविचरतापुरा १२५
वैश्यायांसमधाच्छौरिःपुत्रंकौशिकमग्रजम्
श्रुतंधरातुराज्ञीतुसौरगंधपरिग्रहः १२६
पुत्रंचकपिलंचैववसुदेवात्मजोबली

जनानांचविषादोभूत्प्रथमःसधनुर्द्धरः १२७ सौभद्रश्चाभवश्चैवमहासत्वौबभूवतुः देवभागसुतश्चापिप्रस्तावःसबुधःस्मृतः १२८
पण्डितंप्रथमंबाहुदेवश्रवसमुत्तमम् इक्ष्वाकुकुलतोयस्यमनस्विन्यायशस्विनी १२९
निवृत्तशत्रुःशत्रुघ्नःश्रद्धातस्मादजायत
गंडूषायामपत्यानिकृष्णस्तुष्टःशतंददौ १३०
सचंद्रं तुमहाभागंवीर्यवंतंमहाबलम्
रंतिपालश्चरंतिश्चनंदनस्यसुतावुभौ १३१
शमीकपुत्राश्चत्वारोविक्रांताःसुमहाबलाः
विरजश्चधनुश्चैवव्योमस्तस्यससृंजयः १३२
अनपत्योभवद्व्योमःसृजयस्यधनंजयः योजायमानोभोजत्वंराजर्षित्वमवाप्तवान् १३३
कृष्णस्यजन्माभ्युदयंयः कीर्तयतिनित्यशः शृणोतिवानरोनित्यंसर्वपापैः प्रमुच्यते १३४
अथदेवोमहादेवःपूर्वंकृष्णःप्रजापतिः विहारार्थंसदेवोसौमानुषेष्वप्यजायत १३५ देवक्यांवसुदेवेनतपसापुष्करेक्षणः चतुर्बाहुस्तुसंजातोदिव्यरूपोजनाश्रयः

१३६
श्रीवत्सलक्षणंदेवंदृष्ट्वादेवैःसलक्षणम्
उवाचवसुदेवस्तंरूपंसंहरवैप्रभो १३७
भीतोहंदेवकंसस्यततस्त्वेतद्ब्रवीमिते
ममपुत्राहतास्तेनश्रेष्ठाःषड्भीमविक्रमाः १३८
वसुदेववचःश्रुत्वारूपंसंहरदच्युतः अनुज्ञाप्यतुतंशौरिर्नन्दगोपगृहेनयत् १३९
दत्वातंनंदगोपायरक्ष्यतामितिचाब्रवीत् अतस्तुसर्वकल्याणंयादवानांभविष्यति १४० अयंतुगर्भोदेवक्यायावत्कंसंहनिष्यति तावत्पृथिव्यांभविताक्षेमोभारावहःपरम् १४१
येवैदुष्टास्तुराजानस्तांस्तुसर्वान्हनिष्यति
कौरवाणांरणेभूतेसर्वक्षत्रसमागमे १४२
सारथ्यमर्जुनस्यायंस्वयंदेवःकरिष्यति
निःक्षत्रियांधरांकृत्वाभोक्ष्यतेशेषतांगताम् १४३
सर्वंयदुकुलंचैवदेवलोकंनयिष्यति
भीष्मउवाच
कएषवसुदेवस्तुदेवकीकायशस्विनी १४४
नंदगोपश्चकश्चैवयशोदाकामहाव्रता
याविष्णुंपोषितवतीयांसमातेत्यभाषत १४५

यागर्भंजनयामासयाचैनंसमवर्द्धयत् पुलस्त्यउवाच
पुरुषःकश्यपश्चासावदितिस्तत्प्रियास्मृता १४६
कश्यपोब्रह्मणॐशस्तुपृथिव्याअदितिस्तथानंदोद्रोणस्समाख्यातोयशोदाथधराभवत् १४७
अथकामान्महाबाहुर्देवक्याःसमपूरयत्
येतयाकांक्षिताःपूर्वमजात्तस्मान्महात्मनः १४८
अचिरंसमहादेवःप्रविष्टोमानुषींतनुं
मोहयन्सर्वभूतानियोगाद्योगीसमाययौ १४९
नष्टेधर्मेतथायज्ञेविष्णुर्वृष्णिकुलेविभुः
कर्तुंधर्मव्यवस्थानमसुराणांप्रणाशनम् १५०
रुक्मिणीसत्यभामाचसत्यानाग्निजितीतथा सुमित्राचतथाशैब्यागांधारीलक्ष्मणातथा १५१
सुभीमाचतथामाद्रीकौशल्याविजयातथा एवमादीनिदेवीनांसहस्राणिचषोडश १५२ रुक्मिणीजनयामासपुत्रान्शृणुविशारदान् चारुदेष्णंरणेशूरंप्रद्युम्नञ्चमहाबलम् १५३
सुचारुंचारुभद्रञ्चसदश्वंह्रस्वमेवच सप्तमञ्चारु गुप्तञ्चचारु भद्रञ्चचारुकं १५४

चारुहासंकनिष्ठञ्चकन्याञ्चारुमतींतथा
जज्ञिरेसत्यभामायाभानुर्भीमरथःक्षणः १५५
रोहितोदीप्तिमांश्चैवताम्रबंधोजलंधमः
चतस्रोजज्ञिरेतेषांस्वसारश्चयवीयसीः १५६
जांबवत्याःसुतोजज्ञेसांबश्चैवातिशोभनः
सौरशास्त्रस्यकर्त्ता
वैप्रतिमामंदिरस्यच १५७
मूलस्थानेनिवेशश्चकृतस्तेनमहात्मना
तुष्टेनदेवदेवेनकुष्ठरोगोविनाशितः १५८
सुमित्रंचारुमित्रंचमित्रविंदाव्यजायत मित्रबाहुःसुनीथश्चनाग्नजित्यांबभूवतुः
१५९
एवमादीनिपुत्राणांसहस्राणिनिशामय
अशीतिश्चसहस्राणांवासुदेवसुतास्तथा १६०
प्रद्युम्नस्यचदायादोवैदर्भ्यांबुद्धिसत्तमः
अनिरुद्धोरणेयोद्धाजज्ञेस्यमृगकेतनः १६१
काम्यासुपार्श्वतनयासांबाल्लेभेतरस्विनम्
सत्त्वप्रकृतयोदेवाःपराःपंचप्रकीर्तिताः १६२
तिस्रःकोट्यःप्रवीराणांयादवानांमहात्मनां
षष्टिः शतसहस्राणिवीर्यवंतोमहाबलाः १६३
देवांशाःसर्वएवेहउत्पन्नास्तेमहौजसः
दैवासुरेहतायेवाअसुरास्तुमहाबलाः १६४

इहोत्पन्नामनुष्येषुबाधंतेसर्वमानवान्
तेषामुद्धरणार्थायउत्पन्नायादवेकुले १६५
कुलानांशतमेकंचयादवानांमहात्मनाम्
विष्णुस्तेषांप्रणेताचप्रभुत्वेचव्यवस्थितः १६६
निदेशस्थायिनस्तस्यऋद्ध्य्तेंसर्वयादवाः
भीष्मउवाच
सप्तर्षयः कुबेरश्चयक्षोमणिधरस्तथा १६७
सात्यकिर्नारदश्चैवशिवोधन्वंतरिस्तथा
आदिदेवस्तथाविष्णुरेभिस्तुसहदैवतैः १६८
किमर्थंसहसंभूताःसुरसम्भूतयःक्षितौ
भविष्याःकतिवाचास्यप्रादुर्भावामहात्मनः १६९
सर्वक्षेत्रेषुसर्वेषुकिमर्थंमिहजायते यदर्थमिहसंभूतोविष्णुर्वृष्ण्यंधकेकुले १७०
पुनः
पुनर्मनुष्येषुतन्मेत्वंब्रूहिपृच्छतः पुलस्त्यउवाच
शृणुभूपप्रवक्ष्यामिरहस्यातिरहस्यकम् यथादिव्यतनुर्विष्णुर्मानुषेष्विहजायते १७१
युगांतेतुपरावृत्तेकालेप्रशिथिलेप्रभुःदेवासुरमनुष्येषुजायतेहरिरीश्वरः १७२ हिरण्यकशिपुर्दैत्यस्त्रैलोक्यस्यप्रशा

सिता
बलिनाधिष्ठितेचैवपुनर्लोकत्रयेक्रमात् १७३
सख्यमासीत्परमकंदेवानामसुरैःसह युगाख्यादशसंपूर्णाआसीदव्याकुलंजगत् १७४ निदेशस्थायिनश्चापितयोर्देवासुरास्वयं बद्धोबलिर्विमर्दोयंसुसंवृत्तःसुदारुणः १७५
देवानामसुराणांचघोरःक्षयकरोमहान् कर्तुंधर्मव्यवस्थांचजायतेमानुषेष्विह १७६
भृगोःशापनिमित्तंतुदेवासुरकृतेतदा भीष्मउवाच
कथंदेवासुरकृतेहरिर्देहमवाप्तवान् १७७
दैवासुरंयथावृत्तंतन्मेकथयसुव्रत
पुलस्त्यउवाच
तेषांजयनिमित्तंवैसंग्रामास्युःसुदारुणाः १७८
अवतारादशद्वौचशुद्धामन्वंतरेस्मृताः
नामधेयंसमासेनशृणुतेषांविवक्षितम् १७९
प्रथमोनारसिंहस्तुद्वितीयश्चापिवामनः
तृतीयस्तुवराहश्चचतुर्थोऽमृतमंथनः १८०
संग्रामःपंचमश्चैवसुघोरस्तारकामयः
षष्ठोह्याडीवकाख्यश्चसप्तमस्त्रैपुरस्तथा १८१
अष्टमश्चांधकवधोनवमोवृत्रघातनः

ध्वजश्चदशमस्तेषांहालाहलस्ततःपरं १८२
प्रथितोद्वादशस्तेषांघोरःकोलाहलस्तथा
हिरण्यकशिपुर्दैत्योनरसिंहेनसूदितः १८३
वामनेनबलिर्बद्धस्त्रैलोक्याक्रमणेपुराहिरण्याक्षोहतोद्वंद्वेप्रतिवादेतुदैवतैः १८४
दंष्ट्रयातुवराहेणसमुद्रस्थोद्विधाकृतः प्रह्लादोनिर्जितोयुद्धिद्रेणामृतमंथने १८५
विरोचनस्तुप्राह्लादिर्नित्यमिन्द्र
वधोद्यतः
इंद्रेणैवचविक्रम्यनिहतस्तारकामये १८६
अशक्नुवत्सुदेवेषुत्रिपुरंसोढुमासुरम्
मोहयित्वाऽमृतेपीतेगोरूपेणासुरारिणा १८७
नासन्जीवयितुंशक्याभूयोभूयोमृतासुराः
निहतादानवाःसर्वेत्रैलोक्येत्र्यंबकेणतु १८८
असुराश्चपिशाचाश्चदानवाश्चांधकेवधे
हतादेवमनुष्यैस्तेपितृभिश्चैवसर्वशः १८९
संपृक्तोदानवैर्वृत्रोघोरेकोलाहलेहतः
तदाविष्णुसहायेनमहेंद्रेणनिपातितः १९०
हतस्ततोमहेंद्रेणमायाछन्नस्तुयोगवित् वज्रेणक्षणमाविश्यविप्रचित्तिःसहानुगः १९१
दैत्याश्चदानवाश्चैवसंयुताःकृत्स्नशस्तुते

एतेदैवाऽसुरावृत्ताःसंग्रामाद्वादशैवतु १९२
देवासुरक्षयकराःप्रजानांचहितायवै हिरण्यकशिपूराजावर्षाणामर्बुदंबभौ १९३ द्विसप्ततिंतथान्यानिनियुतान्यधिकानितु अशीतिचसहस्राणित्रैलोक्यैश्वर्यवानभूत् १९४
पर्यायेणतुराजाभूद्बलिर्वर्षार्बुदंपुनः
षष्ठिंचैवसहस्राणिनियुतानिचविंशतिं १९५
बलिराज्याधिकारेतुयावत्कालश्चकीर्तितः
तावत्कालंतुप्रह्लादोनिर्वृतोह्यसुरैःसह १९६
जयार्थमेतेविज्ञेयाअसुराणांमहौजसः
त्रैलोक्यमिदमव्यग्रंमहेंद्रेणानुपाल्यते १९७
असम्पन्नमिदंसर्वंयावद्वर्षायुतंपुनः
पर्यायेणैवसम्प्राप्तेत्रैलोक्यंपाकशासने १९८
ततोऽसुरान्परित्यज्ययज्ञोदेवानगच्छत
यज्ञेदेवानथगतेदितिजाःकाव्यमब्रुवन् १९९
दैत्याऊचुः-
हृतंमघवताराज्यंत्यक्त्वायज्ञःसुरान्गतः
स्थातुंनशुक्नुमोह्यत्रप्रविशामोरसातलम् २००

एवमुक्तोब्रवीदेतान्विषण्णान्सांत्वयन्गिरा
माभैष्टधारयिष्यामितेजसास्वेनवोऽसुराः २०१
मंत्राश्चौषधयश्चैवधरायांयत्तुवर्तते मयितिष्ठतितत्सर्वंपादमात्रंसुरेषुवै २०२
तत्सर्वंचप्रदास्यामियुष्मदर्थेधृतंमयाततोदेवास्तुतान्दृष्ट्वाधृतान्काव्येनधीमता २०३
अमंत्रयंतदेवावैसंविग्नास्तज्जिघृक्षयाकाव्योह्येषइदंसर्वंव्यावर्तयतिनोबलात् २०४
साधुगच्छामहेतूर्णंयावन्नच्यावयेतवै प्रसह्यजित्वाशिष्टांस्तुपातालंप्रापयामहे २०५
ततोदेवास्तुसंरब्धादानवानुपसृत्यह
ततस्तेवध्यमानास्तैः
काव्यमेवाभिदुद्रुवुः २०६
ततःकाव्यस्तुतान्दृष्ट्वातूर्णंदेवैरभिद्रुतान्
रक्षाकार्येणसंहृत्यदेवेभ्यस्तान्सुरार्दितान् २०७
काव्यंदृष्ट्वास्थितंदेवानिर्विशंकास्तुतेजहुः
ततःकाव्योनुचिंत्याथब्रह्मणोवचनंहितम्

२०८
तानुवाचततःकाव्यःपूर्ववृत्तमनुस्मरन् त्रैलोक्यंवोहृतंसर्वंवामनेनत्रिभिःक्रमैः २०९
बलिर्बद्धोहतोजंभोनिहतश्चविरोचनः महासुराद्वादशसुसंग्रामेषुसुरैर्हताः २१०
तैस्तैरुपायैर्भूयिष्ठानिहतास्तुप्रधानतः
केचिच्छिष्टाश्चयूयंवैयुद्धंनास्तीतिमेमतम् २११
नीतयोवोविधातव्याउपासेकालपर्ययात् यास्याम्यंहमहादेवंमंत्रार्थंविजयावहम् २१२
अप्रतीपांस्ततोदेवान्मंत्रान्प्राप्यमहेश्वरात्
योत्स्यामहेपुनर्देवैस्ततःप्राप्स्यथवैजयम् २१३
ततस्ते कृतसंवादादेवानूचुस्तदासुराः
न्यस्तशस्रावयंसर्वेनिःस्सन्नाहारथैर्विना २१४
वयंतपश्चरिष्यामःसंवृतावल्कलैस्तथा
देवास्तेषांवचश्रुत्वासत्याभिव्याहृतंततः २१५
ततोन्यवर्तयन्सर्वेविज्वरामुदिताश्चते न्यस्तशस्त्रेषुदैत्येषुविनिवृत्तास्तद

ासुराः २१६
ततस्तानब्रवीत्काव्यउपाध्वंतपसिस्थिताःनिरुत्सिक्तास्तपोयुक्ताःकालंकार्यार्थसाधकम् २१७
पितुराश्रमसंस्थावैमांप्रतीक्षथदानवाः
तानुद्दिश्यासुरान्काव्योमहादेवंप्रपद्यत २१८
शुक्रउवाच
मंत्रानिच्छाम्यहंदेवयेनसन्तिबृहस्पतौ
पराभवायदेवानामसुराणांजयायच २१९
एवमुक्तोब्रवीद्देवोव्रतंत्वंचरभार्गव
पूर्णंवर्षसहस्रंतुकणधूममधःशिराः २२०
यदिपास्यसिभद्रं तेततोमंत्रानवाप्स्यसि
तथेतिसमनुज्ञाप्यशुक्रस्तुभृगुनंदनः २२१
पादौसंस्पृश्यदेवस्यबाढमित्यब्रवीद्वचःव्रतंचराम्यहंदेवत्वयादिष्टोद्यवैप्रभो २२२
आदिष्टोदेवदेवेनकृतवान्भार्गवोमुनिः
तदातस्मिन्गतेशुक्रेअसुराणांहितायवै २२३
मंत्रार्थेतनुतेकाव्योब्रह्मचर्यंमहेश्वरात्
तद्बुद्ध्वानीतिपूर्वंवैराजन्यास्तुतदासुखं २२४
अस्मिश्छिद्रे तदामर्षाद्देवास्तानभिदुद्रुवुः दंशिताःसायुधाःसर्वेबृहस्पतिपुरःसराः

२२५
दृष्ट्वासुरगणादेवान्प्रगृहीतायुधान्पुनः
उत्पेतुस्सहसासर्वेसंत्रस्तास्तान्वचोब्रुवत् २२६
दैत्याऊचुः
न्यस्तशस्त्रावयंदेवाआचार्येव्रतमास्थिते
दत्वाभवंतस्त्वभयंसंप्राप्तानोजिघांसया २२७
अनमर्षावयंसर्वेत्यक्तशस्त्राश्चसंस्थिताः
चीरकृष्णाजिनधरानिष्क्रियानिष्परिग्रहाः २२८
रणेविजेतुंदेवांश्चनशक्ष्यामःकथंचन अयुद्धेनप्रपत्स्यामःशरणंकाव्यमातरम् २२९
ज्ञापयामःकृच्छ्रमिदंयावन्नाभ्येतिनोगुरुः
निवृत्तेचतथाशुक्रेयोत्स्यामोदंशितायुधाः २३०
एवमुक्त्वाचतेन्योन्यंशरणंकाव्यमातरम् प्रापद्यंतततोभीतास्तेभ्योऽदादभयंतुसा २३१
नभेतव्यंनभेतव्यंभयंत्यजतदानवाः मत्सन्निधौवर्त्ततांवोनभीर्भवितुर्महति

२३२
तयाभिरक्षितांस्तांश्चदृष्ट्वादेवास्तदाऽसुरान्
अभिजग्मुःप्रसह्यैतानविचार्यबलाबलम् २३३
ततस्तान्बध्यमानांस्तुदेवैर्दृष्ट्वासुरांस्तदा
देवीक्रुद्धाब्रवीद्देवान्निद्र
यामोहयाम्यहम् २३४
संभृत्यसर्वसंभारान्निद्रासां!
व्यसृजत्तदा
तस्तंभदेवीचबलाद्योगयुक्तातपोधना २३५
ततस्तंस्तभितंदृष्ट्वाइन्द्रं
देवाश्चमूढवत्
प्राद्रवंतततोभीताइन्द्रं
दृष्ट्वावशीकृतम् २३६
गतेषुसुरसंघेषुविष्णुरिंद्रमभाषत
विष्णुरुवाच
मांत्वंप्रविशभद्रं
तेरक्षिष्येत्वांसुरोत्तम २३७
एवमुक्तस्ततोविष्णुंप्रविवेशपुरंदरः
विष्णुसंरक्षितंदृष्ट्वादेवीक्रुद्धावचोऽब्रवीत् २३८
एषत्वांविष्णुनासार्धंदहामिमघवन्बलात् मिषतांसर्वभूतानां दृश्यतांमेतपोबलम् २३९
तयाभिभूतौतौदेवाविंद्रविष्णूबभूवतुः

कथंमुच्येयसहितोविष्णुरिंद्रमभाषत २४०
इंद्रो
ब्रवीज्जहिह्येनांयावन्नौनदहेत्प्रभो
विशेषेणाभिभूतोस्मिजहीमांजहिमाचिरम् २४१
ततःसमीक्ष्यविष्णुस्तांस्त्रीवधेकृच्छ्रमास्थितः
अभिध्यायततःशक्रमापन्नंसत्वरंप्रभुः २४२
ततःसत्वरयायुक्तःशीघ्रकारीभयान्वितः
ज्ञात्वाविष्णुस्ततस्तस्याःक्रूरंदेव्याश्चिकीर्षितम् २४३
क्रुद्धश्चचक्रमादायशिरश्चिछेदवैभयात्
तंदृष्ट्वास्त्रीवधंघोरंचुक्रोधभृगुरीश्वरः २४४
ततोहिशप्तोभृगुणाविष्णुर्भार्यावधेकृतेभृगुरुवाच
यत्त्वयाजानताधर्ममवध्यास्त्रीनिषूदिता २४५
तस्मात्त्वंसप्तकृत्वोहिमानुषेषूपयास्यसि
ततस्तेनाभिशापेननष्टेधर्मेपुनःपुनः २४६ लोकस्यचहितार्थायजायतेमानुषेष्विह अथव्याहृत्यविष्णुंसतदादायशिरःस्वयम् २४७
समानीयततःकायंपाणौगृह्येदमब्रवीत् भृगुरुवाच
एषात्वंविष्णुनादेविहतासंजीवयाम्यहं २४८

यदिकृत्स्नोमयाधर्मोज्ञायतेचरितोपिवा तेनसत्येनजीवस्वयदिसत्यंब्रवीम्यहम् २४९ ततस्तांप्रोक्ष्यशीताद्भिर्जीवजीवेतिसोब्रवीत्
ततोभिव्याहृतेतस्मिन्देवीसंजीवितातदा २५०
ततस्तांसर्वभूतानिदृष्ट्वासुप्तोत्थितामिव
साधुसाध्वितिदृष्ट्वैववचस्तांसर्वतोब्रुवन् २५१
एवंप्रत्याहृतातेनदेवीसाभृगुणातदा
मिषतांदैवतानांहितदद्भुतमिवाभवत् २५२
असंभ्रांतेनभृगुणापत्नीसंजीवितापुनः
दृष्ट्वाचेंद्रो
नालभतशर्मकाव्यभयात्पुनः २५३
प्रजागरेततश्चेंद्रोजयंतीमिदमब्रवीत्
संधिकामोभ्यधाद्वाक्यंस्वांकन्यांपाकशासनः २५४
इन्द्रउवाच
एषकाव्योह्यनिंद्रायव्रतंचरति दारुणम् तेनाहंव्याकुलःपुत्रिकृतोमतिमतादृढम् २५५
तैस्तैर्मनोनुकूलैश्चउपचारैरतंद्रिता आराधयतथापुत्रियथातुष्येतसद्विजः २५६ गच्छत्वंतस्यदत्तासिप्रयत्नंकुरुमत्कृते

एवमुक्ताजयंतीसावचःसंगृह्यवैपितुः २५७
अगच्छद्यत्रघोरंसतपोह्यारभ्यतिष्ठति
तंदृष्ट्वाचपिबंतंसाकणधूममधोमुखम् २५८
यक्षेणपात्यमानंचकुंडधारेणपावनम् दृष्ट्वातंयतमानंतुदेवीकाव्यमवस्थितम् २५९
शत्रूपघातेश्राम्यंन्तंदुर्बलस्थितिमास्थितम्
पित्रायथोक्तंवाक्यंसाकाव्येकृतवतीतदा २६०
गीर्भिश्चैवानुकूलाभिःस्तुवंतीवल्गुभाषिणी
गात्रसंवाहनैःकालेसेवमानात्वचःसुखैः २६१ व्रतचर्यानुकूलाभिरुपास्यबहुलाःसमाः पूर्णेधूमव्रतेतस्मिन्घोरेवर्षसहस्रके २६२
वरेणछंदयामासशिवःप्रीतोभवत्तदा महेश्वरउवाच
एतद्व्रतंत्वयैकेनचीर्णंनान्येनकेनचित् २६३
तस्माद्वैतपसाबुद्ध्य्श्राउ!तेनचबलेनच तेजसाचसुरान्सर्वांस्त्वमेकोभिभविष्यसि २६४
यच्चकिंचिन्मयिब्रह्मन्विद्यतेभृगुनंदनप्रतिदास्यामितत्सर्वंत्वयावाच्यंनकस्यचित् २६५

किंभाषितेनबहुनाअवध्यस्त्वंभविष्यसि तान्दत्वातुवरांस्तस्मैभार्गवायपुनःपुनः २६६
प्रजेशत्वंधनेशत्वमवध्यत्वंचवैददौ
एतान्लब्ध्वावरान्काव्यःसंप्रहृष्टतनूरुहः २६७
एवमाभाष्यदेवेशमीश्वरंनीललोहितम्
प्रज्ञान्वितस्ततस्तस्मैप्राञ्जलिप्रणतोभवत् २६८
ततःसॐतर्हितेदेवेजयंतीमिदमब्रवीत्
कस्यत्वंसुभगेकावादुःखितेमयिदुःखिता २६९
महतातपसायुक्ताकिमर्थंमांजिगीषसि
अनयासंस्थिताभक्त्याप्रश्रयेणदमेनच २७०
स्नेहेनचैवसुश्रोणिप्रीतोस्मिवरवर्णिनिकिमिच्छसिवरारोहेकस्तेकामःसमुद्यतः २७१
तंतेसंपादयाम्यद्ययद्यपिस्यात्सुदुष्करम्
एवमुक्ताब्रवीदेनंतपसाज्ञातुमर्हसि २७२
चिकीर्षितंहिमेब्रह्मंस्त्वंवैवदयथातथम्
एवमुक्तोब्रवीदेनंदृष्ट्वादिव्येनचक्षुषा २७३
मयासहत्वंसुश्रोणिशतवर्षाणिभामिनि सर्वभूतैरदृश्यांतःसंप्रयोगमिहेच्छसि २७४
देविइंदीवरश्यामेवरार्हेवामलोचने

एवंवृणोषिकामांस्त्वंददेवैवल्गुभाषिते २७५
एवंभवतुगच्छावगृहंमेमत्तकाशिनि
ततःसगृहमागम्यजयंत्यासहचोशना २७६
तयासहावसद्देव्याशतवर्षाणिभार्गवः
अदृश्यःसर्वभूतानांमाययासंशितव्रतः २७७
कृतार्थमागतंज्ञात्वाशुक्रंसर्वेदितेस्सुताः
अभिजग्मुर्गृहंतस्यमुदितास्तेदिदृक्षवः २७८
गतायदानपश्यंतिमाययासंवृतंगुरुम्
लक्षणंतस्यचाबुद्ध्वानाद्यागच्छतिनोगुरुः २७९
एवंतेस्वानिधिष्ण्यानिगताःसर्वेयथागताःततोदेवगणास्सर्वेगत्वांगिरसमब्रुवन् २८०
दानवालयेतुभगवान्गत्वातत्रचतांचमूम्
मोहयित्वात्मवशगांक्षिप्रमेवतथाकुरु २८१
धिषणस्तान्सुरानाहएवमेवव्रजाम्यहम् तेनगत्वादानवेंद्रप्रःह्लादोवैवशीकृतः २८२
शुक्रोभूत्वास्थितस्तत्रपौरोहित्यंचकारसः
स्थितोवर्षशतंसाग्रमुशनातावदागतः २८३
दनुपुत्रैस्ततोदृष्टःसभायांतुबृहस्पतिः
उशनाएकएवात्रद्वितीयःकिमिहागतः २८४
सुमहत्कौतुकंचात्रभविताविग्रहोदृढम्

किंवदिष्यतिलोकोयंद्वारियोयंव्यवस्थितः २८५
सभायामास्थितोयोयंगुरुः किंनोवदिष्यति
एवंप्रजल्पतांतेषांदनूनांकविरागतः २८६
स्वरूपधारिणंतत्रदृष्ट्वासीनंबृहस्पतिम्
उवाचवचनंक्रुद्धःकिमर्थंत्वमिहागतः २८७
शिष्यान्मोहयसेमेत्वंयुक्तंसुरगुरोस्तवमूढास्तेत्वांनजानंतित्वन्मायामोहिताध्रुवम् २८८
तन्नयुक्तंतवब्रह्मन्परशिष्यप्रधर्षणम्व्रजत्वंदेवलोकंस्वंतिष्ठधर्ममवाप्स्यसि २८९
शिष्योहिमेकचःपूर्वंहतोदानवपुंगवैः
विद्यार्थीतनयोब्रह्मंस्तवायोग्यागतिस्त्विह २९०
श्रुत्वातुतस्यतद्वाक्यंस्मितंकृत्वावदद्गुरुः
संतिचोराःपृथिव्यांयेपरद्रव्यापहारिणः २९१
एवंविधानदृष्टाश्चरूपदेहापहारिणः वृत्रघातेनचेंद्र
स्यब्रह्महहत्यापुराभवत् २९२
लोकायतिकशास्त्रेणभवतासातिरस्कृता
जानामित्वामांगिरसंदेवाचार्यंबृहस्पतिम् २९३

मद्रूपधारिणंप्राप्तंसर्वेपश्यतदानवाः एषवोमोहनायालंप्राप्तोविष्णुविचेष्टितैः २९४
तदेनंशृंखलैर्बद्ध्वाक्षिपेतलवणार्णवे पुनरेवाब्रवीच्छुक्रःपुरोधायंदिवौकसाम् २९५
मोहितानूनमेतेनक्षयंयास्यथदानवाः भोअहंदानवेंद्रेहवंचितोऽस्मिदुरात्मना २९६
किमर्थंभवतात्यक्तःकृतश्चान्यःपुरोहितःदेवाचार्यॐगिरःपुत्रएषएवबृहस्पतिः २९७
वंचितोसिनसंदेहोहितार्थंतुदिवौकसाम्
त्यजस्वैनंमहाभागशत्रुपक्षजयावहम् २९८
अनुशिष्यभयाद्यातःपूर्वमेवमहंप्रभो
जलमध्येस्थितःपीतोमहादेवेनशंभुना २९९
उदरस्थस्यमेजातंसाग्रंवर्षशतंकिल उदराच्छुक्ररूपेणशिश्नेनाहंविसर्जितः ३००
वरदःप्राहमांदेवश्शुक्रेष्टंत्वंवरंवृणु
मयावृतोवरंराजन्देवदेवःपिनाकधृत् ३०१
मनसाचिंतिताह्यर्थामानसेयेस्थितावराः
भवंतुमयितेसर्वेप्रसादात्तवशंकर ३०२
एवमस्त्वितिदेवेनप्रेषितोऽस्मितवांतिकम्
तावदत्राभवच्चायंपुरोधास्तेबृहस्पतिः

३०३
दृष्टःसत्यंदानवेंद्रमयोक्तंत्वंनिशामय
बृहस्पतिस्तदावाक्यंप्रह्लादंप्रत्यभाषत ३०४
नाहमेतंप्रजानामिदेवंवादानवंनरम्
मद्रूपधारिणंराजन्वंचनार्थंतवागतम् ३०५
ततस्तेदानवाःसर्वेसाधुसाध्वितिवादिनः पुरोधाःपौर्विकोनोस्तुयोवाकोवाभवत्विति ३०६
नानेनकार्यमस्माकंयातुह्येषयथागतः सक्रोधमशपत्काव्योदानवेंद्रान्समागतान् ३०७
त्यक्तोयथाहंयुष्माभिस्तथासर्वांश्चिरादिव
गतश्रीकान्गतप्राणान्पश्येयंदुःखजीविकान् ३०८
सुघोरामापदंप्राप्तानचिरादेवसर्वशः एवमुक्त्वागतःकाव्योयदृच्छातस्तपोवनम् ३०९
तस्मिन्गतेततःशुक्रेस्थितस्तत्रबृहस्पतिः
पालयन्दानवांस्तत्रकिंचित्कालमतिष्ठत ३१०
ततोबहुतिथेकालेअतिक्रांतेनरेश्वर संभूयदानवाःसर्वेपर्यपृछंस्तदागुरुम् ३११

संसारेस्मिन्नसारेतुकिंचिज्ज्ञानंप्रयच्छनः
येनमोक्षंव्रजामश्चप्रसादात्तवसुव्रत ३१२
ततःसुरगुरुःप्राहकाव्यरूपीतदागुरुः ममाप्येषामतिःपूर्वंयायुष्माभिरुदाहृता ३१३
क्षणंकुर्वंतुसहिताश्शुचीभूयसमाहिताः ज्ञानंवक्ष्यामिवोदैत्याअहंवैमोक्षदायियत् ३१४
एषाश्रुतिर्वैदिकीयाऋग्यजुःसामसंज्ञितावैश्वानरप्रसादात्तुदुःखदाप्राणिनामिह ३१५
यज्ञश्राद्धंकृतंक्षुद्रै रैहिकस्वार्थतत्परैः येत्वमीवैष्णवाधर्मायेचरुद्रकृतास्तथा ३१६
कुधर्मादारसहितैर्हिंसाप्रायाःकृताहितैः
अर्द्धनारीश्वरोरुद्र
कःथंमोक्षंगमिष्यति ३१७
वृतोभूतगणैर्भूरिभूषितश्चास्थिभिस्तथा
नस्वर्गोनैवमोक्षोत्रलोकाःक्लिश्यंतिवैतथा ३१८
हिंसायामास्थितोविष्णुःकथंमोक्षंगमिष्यति

रजोगुणात्मकोब्रह्मास्वांसृष्टिमुपजीवति ३१९
देवर्षयोथयेचान्येवैदिकंपक्षमाश्रिताः
हिंसाप्रायाःसदाक्रूरामांसादाः
पापकारिणः ३२०
सुरास्तुमद्यपानेनमांसादाब्राह्मणास्त्वमी
धर्मेणानेनकःस्वर्गंकथंमोक्षंगमिष्यति ३२१
यच्चयज्ञादिकंकर्मस्मार्तंश्राद्धादिकंतथा
तत्रनैवापवर्गोस्तियत्रैषाश्रूयतेश्रुतिः ३२२
यज्ञंकृत्वापशुंहत्वाकृत्वारुधिरकर्दमम्
यद्येवंगम्यतेस्वर्गोनरकःकेनगम्यते ३२३
यदिभुक्तमिहान्येनतृप्तिरन्यस्यजायते दद्यात्प्रवसतः श्राद्धंनसभोजनमाहरेत् ३२४
आकाशगामिनोविप्राःपतितामांसभक्षणात् तेषांनविद्यतेस्वर्गोमोक्षोनैवेहदानवाः ३२५
जातस्यजीवितंजंतोरिष्टंसर्वस्यजायते आत्ममांसोपमंमांसंकथंखादेतपंडितः ३२६ योनिजास्तुकथंयोनिंसेवंतेजंतवस्त्वमी मैथुनेनकथंस्वर्गंयास्यंतेदानवेश्वर

मृद्भस्मनायत्रशुद्धिस्तत्रशुद्धिस्तुकाभवेत् ३२७
विपरीततमंलोकंपश्यदानवयादृशम्
विण्मूत्रस्यकृतोत्सर्गेशिश्नापानेतुशोधनम् ३२८
नसंभारोस्तिवदनेमृदातोयेनवापुनः
भुक्तेवाभोजनेराजन्कथंनापानशिश्नयोः ३२९
क्रियतेशोधनंतद्वद्विपरीतास्थितिस्त्वियम्
यत्रप्रक्षालनंप्रोक्तंतत्रतेनैवकुर्वते ३३०
तारांबृंहस्पतेर्भार्यांहृत्वासोमःपुरागतः
तस्यांजातोबुधःपुत्रोगुरुर्जग्राहतांपुनः ३३१
गौतमस्यमुनेःपत्नीमहल्यांनामनामतः
अगृह्णात्तांस्वयंशक्रःपश्यधर्मोयथाविधः ३३२
एतदन्यच्चजगतिदृश्यतेपापदायकम्
एवंविधोयत्रधर्मःपरमार्थोमतस्तुकः ३३३
वदस्वत्वंदानवेंद्रवदभूयोवदामिते
गुरोस्तुगदितंश्रुत्वापरमार्थान्वितंवचः ३३४
जातकौतूहलास्तत्रविविक्तास्तुभवार्णवात्
दानवाऊचुः

दीक्षयस्वगुरोसर्वान्प्रपन्नान्भक्तितःस्थितान् ३३५
येनवैनपुनर्मोहंव्रजामस्तवशासनात्
सुविरक्ताःस्मसंसारेशोकमोहप्रदायिनि ३३६
उद्धरस्वगुरोसर्वान्केशाकर्षेणकूपतः
कस्यदेवस्यशरणंगच्छामोब्राह्मणोत्तम ३३७
दैवतंचप्रपन्नानांप्रकाशयमहामते
स्मरणेनोपवासेनध्यानधारणयातथा ३३८
पूजोपहारेचकृतेअपवर्गस्तुलभ्यते विरक्तास्स्मकुटुंबेतुभूयोनात्रयतामहे
३३९
एवंचैवगुरुश्छन्नस्तैरुक्तोदनुपुंगवैः
चिंतयामासतत्कार्यंकथमेतत्करोम्यहम् ३४०
कथमेतेमयापापाःकर्तव्यानरकौकसः
विडंबनाच्छ्रुतेर्बाह्यास्त्रैलोक्येहास्यकारिणः ३४१
इत्युक्त्वाधिषणोराजंश्चिन्तयामासकेशवम्
तस्यतच्चिंतितंज्ञात्वामायामोहंजनार्दनः ३४२
समुत्पाद्यददौतस्यप्राहचेदंबृहस्पतिम्
मायामोहोयमखिलांस्तान्दैत्यान्मोहयिष्यति ३४३
भवतासहितःसर्वान्वेदमार्गबहिष्कृतान्
एवमादिश्यभगवानंतर्द्धानंजगामह ३४४
तपस्यभिरतान्सोथमायामोहोगतोऽसुरान्

तेषांसमीपमागत्यबृहस्पतिरुवाचह ३४५अं अनुग्रहार्थंयुष्माकंभक्त्याप्रीतस्त्विहागतः
योगीदिगम्बरोमुण्डोबर्हिपत्रधरोह्ययम् ३४६
इत्युक्तेगुरुणापश्चान्मायामोहोब्रवीद्वचः
भोभोदैत्याधिपतयःप्रब्रूततपसिस्थिताः ३४७
एहिकार्थंतुपारक्यंतपसःफलमिच्छथ दानवाऊचुः
पारक्यधर्मलाभायतपश्चर्याहिनोमता ३४८
अस्माभिरियमारब्धाकिंवातत्रविवक्षितम्
दिगंबरउवाच
कुरुध्वंममवाक्यानियदिमुक्तिमभीप्सथ ३४९
आर्हतंसर्वमेतच्चमुक्तिद्वारमसंवृतम् धर्माद्विमुक्तेरर्होयंनैतस्मादपरःपरः ३५०

अत्रैवावस्थिताःस्वर्गंमुक्तिंचापिगमिष्यथ
एवंप्रकारैर्बहुभिर्मुक्तिदर्शनवर्जितैः ३५१
मायामोहेनतेदैत्याःवेदमार्गबहिष्कृताः
धर्मायैतदधर्मायसदेतदसदित्यपि ३५२
विमुक्तयेत्विदंनैतद्विमुक्तिंसंप्रयच्

छति
परमार्थोयमत्यर्थंपरमार्थोनचाप्ययम् ३५३
कार्यमेतदकार्यंहिनैतदेतत्स्फुटंत्विदम्
दिग्वाससामयंधर्मोधर्मोयंबहुवाससाम् ३५४
इत्यनेकार्थवादांस्तुमायामोहेनतेयतः
उक्तास्ततोऽखिलादैत्याःस्वधर्मांस्त्याजितानृप ३५५
अर्हध्वंमामकंधर्मंमायामोहेनतेयतः
उक्तास्तमाश्रिताधर्ममार्हतास्तेनतेभवन् ३५६
त्रयीमार्गंसमुत्सृज्यमायामोहेनतेसुराःकारितास्तन्मयाह्यासंस्तथान्येतत्प्रबोधिताः ३५७
तैरप्यन्येपरेतैश्चतैरन्योन्यैस्तथापरेनमोऽहतेचेतिसर्वेसंगमेस्थिरवादिनः ३५८
अल्पैरहोभिःसंत्यक्तातैर्दैत्यैःप्रायशस्त्रयी
पुनश्चरक्तांबरधृन्मायामोहोजितेक्षणः ३५९
सोन्यानप्यसुरान्गत्वाऊचेन्यन्मधुराक्षरम्
स्वर्गार्थंयदिवोवाञ्छानिर्वाणार्थायवापुनः ३६०
तदलंपशुघातादिदुष्टधर्मैर्निबोधत
विज्ञानमयमेतद्वैत्वशेषमधिगच्छत ३६१

बुध्यध्वंमेवचःसम्यग्बुधैरेवमिहोदितम्
जगदेतदनाधारंभ्रांतिज्ञानानुतत्परम् ३६२
रागादिदुष्टमत्यर्थंभ्राम्यतेभवसंकटे
नानाप्रकारंवचनंसतेषांमुक्तियोजितम् ३६३
तथातथावदद्धर्मंतत्यजुस्तेयथायथा
केचिद्विनिंदांवेदानांदेवानामपरेनृप ३६४
यज्ञकर्मकलापस्यतथाचान्येद्विजन्मनाम् नैतद्युक्तिसहंवाक्यंहिंसाधर्मायजायते ३६५
हवींष्यनलदग्धानिफलान्यर्हंतिकोविदाः निहतस्यपशोर्यज्ञेस्वर्गप्राप्तिर्यदीष्यते ३६६
स्वपितायजमानेनकिंवातत्रनहन्यते तृप्तयेजायतेपुंसोभुक्तमन्येनचेद्यदि ३६७
दद्याच्छ्राद्धंप्रवसतोनवहेयुःप्रवासिनः
यज्ञैरनेकैर्देवत्वमवाप्येंद्रे
णभुज्यते ३६८
शम्यादियदिचेत्काष्ठंतद्वरंपत्रभुक्पशुः
जनाश्रद्धेयमित्येतदवगम्यतुतद्वचः ३६९
उपेक्ष्यश्रेयसेवाक्यंरोचतांयन्मयेरितम्
नह्याप्तवादानभसोनिपतंतिमहासुराः ३७०
युक्तिमद्वचनंग्राह्यंमयान्यैश्चभवद्वि

धैः
दानवाऊचुः
तत्ववादेवयंसर्वेप्रपन्नास्तवभक्तितः ३७१
कुरुष्वानुग्रहंचाद्यप्रसन्नोसियदिप्रभो
संभारानाहरामोद्यदीक्षायोग्यांश्चसर्वशः ३७२
प्रसादात्तवयेनाशुमोक्षोहस्तगतोभवेत्
ततस्तानब्रवीत्सर्वान्मायामोहोसुरांस्तदा ३७३
प्रपन्नःशासनंह्येषमदीयोगुरुरग्र्यधीः
दीक्षांदास्यतियुष्माकंनिदेशान्ममसत्तमः ३७४
एतान्दीक्षयभोब्रह्मन्वचनान्ममपुत्रकान्
गतेमोहेदानवास्तेभार्गवंवाक्यमब्रुवन् ३७५
देहिदीक्षांमहाभागसर्वसंसारमोचनीम् तथेत्याहोशनादैत्यान्गच्छामोनर्मदामनु ३७६
भोभोस्त्यजतवासांसिदीक्षांकारयितास्मिवः
एवंतेदानवाभीष्मभृगुरूपेणधीमता ३७७ आंगिरसेनतेतत्रकृतादिग्वाससोसुराः बर्हिपिच्छध्वजंतेषांगुंजिकाचारुमालिका

ं ३७८
दत्वाचकारतेषांतुशिरसोलुंचनंततः
केशस्योत्पाटनंचैवपरमंधर्मसाधनम् ३७९
धनानामीश्वरोदेवोधनदःकेशलुंचनात्
सिद्धिंपरमिकांप्राप्ताःसदावेषस्यधारणात् ३८०
नित्यत्वंलभ्यतेह्येवंपुराप्राहार्हतःस्वयम्
वालोत्पाटेनदेवत्वंमानुषैर्लभ्यतेत्विह ३८१
किंनकुर्वीततत्तस्मान्महापुण्यप्रदंयतःमनोरथोहिदेवानांलोकेवैमानुषेकदा ३८२
अस्मिन्स्याद्भारतेवर्षेजन्मनःश्रावकेकुले
तपसायुञ्ज्महेस्मान्वैकेशोत्पाटनपूर्वकम् ३८३
तीर्थंकराश्चतुर्विंशत्तथातैस्तुपुरस्कृताः
छायाकृतंफणींद्रेणध्यानमार्गप्रदर्शकम् ३८४
स्तुवन्तंमंत्रवादेनस्वर्गोहस्तगतोर्हतं
मोक्षोवाभवितानूनंविचारःकोत्रकथ्यते ३८५
कदास्यामर्षयोभूत्वासूर्याग्निसमतेजसः
जप्त्वाविरागिणश्चैवमनुपंचांगकंतथा ३८६
तथातपस्यतांमृत्युंगतानांकालपर्ययात्

पाषाणेनशिरोभग्नंभवतेपुण्यकर्मणाम् ३८७ अरण्येनिर्जनेवासःकदावैभविताहिनः कर्णजप्यंश्रावकाश्चकरिष्यंतिसमाहिताः ३८८
भोभोऋषेनगंतव्यंमोक्षमार्गीयतोभवान् लब्धानियानिस्थानानिभूयोवृत्तिकराणिच ३८९
त्याज्यानितेनचैतानिसत्यमेववचोहिनः अस्मदीयेनतपसानियमैर्विविधैस्तथा ३९० व्रजध्वंचोत्तमंस्थानंमोक्षमार्गंचयंबुधाः
विंदंतिभक्तिभावेनतपोयुक्तास्तपस्विनः ३९१
अंक्षेषुनिग्रहोयत्रदयाभूतेषुसर्वदा तत्तपोधर्ममित्युक्तंसर्वाचान्याविडंबना ३९२
ज्ञात्वैतद्भवतासाध्यंगंतव्यंपरमंपदम् यांवैतीर्थंकरायातायांगतिंयोगिनोगताः ३९३
एवंवैदेवताःपूर्वंविद्याधरमहोरगाः मनोरथाभिलाषांस्तेचिंतयंतोदिवानिशम् ३९४ यद्येषणावैयुष्माकंसंसारविरतौकृता परित्यजध्वंदाराणिस्वर्गमार्गार्गलानिच ३९५
यस्यांयोनौपितायातस्तांयोनिंसेवसेकथम् आत्ममांसोपमंमांसंकथंखादंतिजंतवः ३९६

ततस्तेदानवाभीष्माऊचुःसर्वेगुरुंवचः दीक्षस्वनोमहाभागभ्रूणकानग्रतःस्थितान् ३९७
तथाकृत्वासतानाहसमयेनपुरोहितः प्रणामोनान्यदेवेषुकर्तव्योवःकदाचन ३९८ एकस्थानेयदाभक्तंभोक्तव्यंकरसंपुटे तत्रस्थानेस्थितंतोयंकेशकीटविवर्जितम् ३९९
तुल्यंप्रियाप्रियंकार्यंनान्यदृष्टिहतंक्वचित्
भोक्तव्यमेतेनविभोआचारेणतथाकुरु ४००
भवध्वंसहितायूयंतेतथामोक्षभागिनः
एवमुक्त्वासनियमान्कृत्वातान्दनुपुंगवान् ४०१
जगामधिषणोराजन्देवलोकंदिवौकसाम्
आचचक्षेसतत्सर्वंदानवानांचकारितम् ४०२
ततस्तेत्वसुराजग्मुर्नर्मदामभितोवसन्
दृष्ट्वातान्दानवांस्तत्रप्रह्लादेनविनाकृतान् ४०३
देवराजस्ततोहृष्टोनमुचिंप्राहवैवचः हिरण्याक्षंयज्ञहनंधर्मघ्नंवेदनिंदकम् ४०४
राक्षसंक्रूरकर्माणंप्रघसंविघसंतथा मुचिंचैवतथाबाणंविरोचनमथापिवा ४०५ महिषाक्षंबाष्कलंचप्रचंडंचंडकंतथा रोचमानंतथात्युग्रंसुषेणंदानवोत्तमम्

४०६
एतान्दृष्ट्वातथाचान्यान्दानवेद्रा नथाब्रवीत्
इन्द्रउवाच
दानवेंद्रापुःराजाताःकृतंराज्यंत्रिविष्टपे ४०७
इदानींकथमेवेदंव्रतंवेदविलोपकम्
भवद्भिःकर्तुमारब्धंनग्नमुंडिकमंडलु ४०८
मयूरध्वजधारित्वंकथंचैवेहतिष्ठथ दानवाऊचुः
त्यक्तःसर्वासुरभावऋषिधर्मेवयंस्थिताः ४०९
धर्मवृद्धिकरंकर्मचरामःसर्वजंतुषु त्रैलोक्यराज्यमखिलंभुंक्ष्वशक्रव्रजस्वच ४१०
तथेतिचोक्त्वामघवापुनर्यातस्त्रिविष्टपम्
एवंतेमोहिताःसर्वेभीष्मदेवपुरोधसा ४११
नर्मदासरितंप्राप्यस्थितादानवसत्तमाः
ज्ञात्वाशुक्रेणतेसर्वेवृत्तांतमनुबोधिताः ४१२
तदात्रैलोक्यहरणेचक्रुःक्रूरांपुनर्मतिम् ४१३
इतिश्रीपद्मपुराणेप्रथमेसृष्टिखंडेअवता रचरितंनामत्रयोदशोऽध्यायः १३

चतुर्दशोऽध्यायः
भीष्मउवाच
कथंत्रिपुरुषाज्जातोह्यर्जुनःपरवीरहा
कथंकर्णस्तुकानीनःसूतजःपरिकीर्त्यते १
वरंतयोःकथंभूतंनिसर्गादेवतद्वद
बृहत्कौतूहलंमह्यंतद्भवान्वक्तुमर्हति २
पुलस्त्यउवाच
छिन्नेवक्त्रेपुराब्रह्माक्रोधेनमहतावृतः
ललाटेस्वेदमुत्पन्नंगृहीत्वाताडयद्भुवि
३
स्वेदतःकुंडलीजज्ञेसधनुष्कोमहेषुधिः
सहस्रकवचीवीरःकिंकरोमीत्युवाचह ४
तमुवाचविरिंचस्तुदर्शयन्रुद्रमोजसा
हन्यतामेषदुर्बुद्धिर्जायतेनयथापुनः ५
ब्रह्मणोवचनंश्रुत्वाधनुरुद्यम्यपृष्ठतः
संप्रतस्थेमहेशस्यबाणहस्तोतिरौद्रदृक् ६
दृष्ट्वापुरुषमत्युग्रंभीतस्तस्यत्रिलोचनः
अपक्रांतस्ततोवेगाद्विष्णोराश्रममभ्यगात् ७
त्राहित्राहीतिमांविष्णोनरादस्माच्चशत्रुहन्
ब्रह्मणानिर्मितःपापोम्लेच्छरूपोभयंकरः

८
यथाहन्यान्नमांक्रुद्धस्तथाकुरुजगत्पतेहुंकारध्वनिनाविष्णुर्मोहयित्वातुतंनरम् ९
अदृश्यःसर्वभूतानांयोगात्माविश्वदृक्प्रभुः
तत्रप्राप्तंविरूपाक्षंसांत्वयामासकेशवः १०
ततस्सप्रणतोभूमौदृष्टोदेवेनविष्णुना विष्णुरुवाच
पौत्रोहिमेभवान्रुद्रकंतेकामंकरोम्यहम् ११
दृष्ट्वानारायणंदेवंभिक्षांदेहीत्युवाचह
कपालंदर्शयित्वाग्रेप्रज्वलंस्तेजसोत्कटम् १२
कपालपाणिंसंप्रेक्ष्यरुद्रं
विष्णुरचिन्तयत्
कोन्योयोग्योभवेद्भिक्षुर्भिक्षादानस्यसांप्रतम् १३
योग्योयमितिसंकल्प्यदक्षिणंभुजमर्पयत्
तद्बिभेदातितीक्ष्णेनशूलेनशशिशेखरः १४
प्रावर्ततततोधाराशोणितस्यविभोर्भुजात्
जांबूनदरसाकारावह्निज्वालेवनिर्मिता १५
निपपातकपालांतश्शम्भुनासाप्रभिक्षिता ऋज्वीवेगवतीतीव्रास्पृशंतीत्वांबरंजवात

् १६
पंचाशद्योजनादैर्घ्याद्विस्ताराद्दशयोजना
दिव्यवर्षसहस्रंसासमुवाहहरेर्भुजात् १७
इयंतंकालमीशोसौभिक्षांजग्राहभिक्षुकः
दत्तानारायणेनाथकापालेपात्रउत्तमे १८
ततोनारायणःप्राहशंभुंपरमिदंवचः
संपूर्णंवानवापात्रंततोवैपरमीश्वरः १९
सतोयांबुदनिर्घोषंश्रुत्वावाक्यंहरेर्हरः
शशिसूर्याग्निनयनःशशिशेखरशोभितः २०
कपालेदृष्टिमावेश्यत्रिभिर्नेत्रैर्जनार्दनम्
अंगुल्याघटयन्प्राहकपालंपरिपूरितम् २१
श्रुत्वाशिवस्यतांवाणींविष्णुर्धारांसमाहरत्
पश्तोथहरेरीशःस्वांगुल्यारुधिरंतदा २२
दिव्यवर्षसहस्रंचदृष्टिपातैर्ममंथसः मथ्यमानेततोरक्तेकलिलंबुद्बुदंक्रमात् २३
बभूवचततःपश्चात्किरीटीसशरासनः बद्धतूणीरयुगलोवृषस्कंधोङ्गुलित्रवान् २४
पुरुषोवह्निसंकाशःकपालेसंप्रदृश्यते तंदृष्ट्वाभगवान्विष्णुःप्राहरुद्र मिदंवचः २५

कपालेभवकोवाऽयप्रादुर्भूतोभवन्नरः
वचःश्रुत्वाहरेरीशस्तमुवाचविभोशृणु २६
नरोनामैषपुरुषःपरमास्त्रविदांवरः
भवतोक्तोनरइतिनरस्तस्माद्भविष्यति २७
नरनारायणौचोभौयुगेख्यातौभविष्यतः
संग्रामेदेवकार्येषुलोकानांपरिपालने २८
एषनारायणसरवोनरस्तस्माद्भविष्यति
अथासुरवधेसाह्यंतवकर्तामहाद्युतिः २९
मुनिर्ज्ञानपरीक्षायांजेतालोकेभविष्यतितेजोधिकमिदंदिव्यंब्रह्मणःपंचमंशिरः ३०
तेजसोब्रह्मणोदीप्ताद्भुजस्यतवशोणितात्ममदृष्टिनिपाताच्चत्रीणितेजांसियानितु ३१
तत्संयोगसमुत्पन्नःशत्रुंयुद्धेविजेष्यति
अवध्यायेभविष्यंतिदुर्जयाअपिचापरे ३२
शक्रस्यचामराणांचतेषामेषभयंकरः
एवमुक्त्वास्थितःशंभुर्विस्मितश्चहरिस्तदा ३३
कपालस्थःसतत्रैवतुष्टावहरकेशवौ
शिरस्यंजलिमाधायतदावीरउदारधीः ३४
किंकरोमीतितौप्राहइत्युक्त्वाप्रणतःस्थितः
तमुवाचहरःश्रीमान्ब्रह्मणास्वेनतेजसा ३५
सृष्टोनरोधनुष्पाणिस्त्वमेनंतुनिषूदय इत्थमुक्त्वांजलिधरंस्तुवंतंशंकरोनरम्

३६
तथैवांजलिसंबद्धंगृहीत्वाचकरद्वयम् उद्धृत्याथकपालात्तंपुनर्वचनमब्रवीत् ३७ सएषपुरुषोरौद्रोयोमयावेदितस्तव विष्णुहुंकाररचितमोहनिद्राप्रं!वेशितः ३८
विबोधयैनंत्वरितमित्युक्त्वान्तर्दधेहरः
नारायणस्यप्रत्यक्षंनरेणानेनवैतदा ३९
वामपादहतःसोपिसमुत्तस्थौमहाबलः
ततोयुद्धंसमभवत्स्वेदरक्तजयोर्महत् ४०
विस्फारितधनुःशब्दंनादिताशेषभूतलम्
कवचंस्वेदजस्यैकंरक्तजेनत्वपाकृतम् ४१
एवंसमेतयोर्युद्धेदिव्यंवर्षद्वयंतयोः
युध्यतोःसमतीतंचस्वेदरक्तजयोर्नृप ४२
रक्तजंद्विभुजंदृष्ट्वास्वेदजंचैवसंगतौविचिन्त्यवासुदेवोगाद्ब्रह्मणःसदनंपरम् ४३
ससंभ्रममुवाचेदंब्रह्माणंमधुसूदनः
रक्तजेनाद्यभोब्रह्मन्स्वेदजोयंनिपातितः ४४
श्रुत्वैतदाकुलोब्रह्माबभाषेमधुसूदनम्
हरेद्यजन्मनिनरोमदीयोजीवतादयम् ४५
तथातुष्टोब्रवीत्तंचविष्णुरेवंभविष्यतिगत्वातयोरणमपिनिवार्याहचतावुभौ ४६
अन्यजन्मनिभविताकलिद्वापरयोर्मिथः

संधौमहारणेजातेतत्राहंयोजयामिवां ४७
विष्णुनातुसमाहूयग्रहेश्वरसुरेश्वरौ
उक्ताविमौनरौभद्रौपालनीयौममाज्ञया ४८
सहस्रांशोस्वेदजोयंस्वकीयॐशोधरातले
द्वापरांतेवतार्योयंदेवानांकार्यसिद्धये ४९
यंदूनांतुकुलेभावीशूरोनाममहाबलः
तस्यकन्यापृथानामरूपेणाप्रतिमाभुवि ५०
उत्पत्स्यतिमहाभागादेवानांकार्यसिद्धयेदुर्वासास्तुवरंतस्यैमंत्रग्रामंप्रदास्यति ५१
मंत्रेणानेनयंदेवंभक्त्याआवाहयिष्यति
देवितस्यप्रसादात्तुतवपुत्रोभविष्यति ५२
साचत्वामुदयेदृष्ट्वासाभिलाषारजस्वला
चिंताभिपन्नातिष्ठंतीभजितव्याविभावसो ५३
तस्यागर्भेत्वयंभावीकानीनःकुंतिनंदनः
भविष्यतिसुतोदेवदेवकार्यार्थसिद्धये ५४
तथेतिचोक्त्वाप्रोवाचतेजोराशिर्दिवाकरःपुत्रमुत्पादयिष्यामिकानीनंबलगर्वितम् ५५
यस्यकर्णेतिवैनामलोकःसर्वोवदिष्यति
मत्प्रसादादस्यविष्णोविप्राणांभावितात्मनः ५६
अदेयंनास्तिवैलोकेवस्तुकिंचिच्चकेशव
एवंप्रभावंचैवैनंजनयेवचनात्तव ५७
एवमुक्त्वासहस्रांशुर्देवंदानवघातिनम्

नारायणंमहात्मानंतत्रैवांतर्दधेरविः ५८
अदर्शनंगतेदेवेभास्करे वारितस्करे
वृद्धश्रवसमप्येवमुवाचप्रीतमानसः ५९
सहस्रनेत्ररक्तोत्थोनरोयंमदनुग्रहात्
स्वांशभूतोद्वापरांतेयोक्तव्योभूतलेत्वया ६०
यदापांडुर्महाभागःपृथांभार्यामवाप्स्यति
माद्रीचां!पिमहाभागतदारण्यंगमिष्यति ६१
तस्याप्यरण्यसंस्थस्यमृगःशापंप्रदास्यति
तेनचोत्पन्नवैराग्यःशतशृगंगमिष्यति ६२
पुत्रानभीप्सन्क्षेत्रोत्थान्भार्यांसप्रवदिष्यति
अनीप्संतीतदाकुंतीभर्त्तारंसावदिष्यति ६३
नाहंमर्त्यस्यवैराजन् पुत्रानिच्छेकथंचन दैवतेभ्यःप्रसादाच्चपुत्रानिच्छेनराधिप ६४
प्रार्थयंत्यैत्वयाशक्रकुंत्यैदेयोनरस्ततः
वचसाचमदीयेनएवंकुरुशचीपते ६५ अथाब्रवीत्तदाविष्णुंदेवेशोदुःखितोवचः अस्मिन्मन्वंतरेतीतेचतुर्विंशतिकेयुगे ६६
अवतीर्यरघुकुलेगृहेदशरथस्यच

रावणस्यवधार्थायशांत्यर्थंचदिवौकसाम् ६७
रामरूपेणभवतासीतार्थमटतावने
मत्पुत्रोहिंसितोदेवसूर्यपुत्रहितार्थिना ६८
वालिनामप्लवंगेंद्र
सुःग्रीवार्थेत्वयायतः
दुःखेनानेनतप्तोहंगृह्णामिनसुतंनरम् ६९
अगृह्णमानंदेवेंद्रं कारणांतरवादिनम्
हरिःप्रोचेशुनासीरंभुवोभारावतारणे ७०
अवतारंकरिष्यामिमर्त्यलोकेत्वहंप्रभो
सूर्यपुत्रस्यनाशार्थंजयार्थमात्मजस्यते ७१
सारथ्यंचकरिष्यामिनाशंकुरुकुलस्यच
ततोहृष्टोभवच्छक्रोविष्णुवाक्येनतेनह ७२
प्रतिगृह्यनरंहृष्टःसत्यंचास्तुवचस्तव
एवमुक्त्वावरंदेवःप्रेषयित्वाच्युतःस्वयम् ७३
गत्वातुपुंडरीकाक्षोब्रह्माणंप्राहवैपुनः
त्वयासृष्टमिदंसर्वं त्रैलोक्यंसचराचरम् ७४
आवांकार्यस्यकरणेसहायौचतवप्रभो स्वयंकृत्वापुनर्नाशंकर्तुंदेवनबुध्यसे ७५
कृतंजुगुप्सितंकर्मशंभुमेतंजिघांसता त्वयाचदेवदेवस्यसृष्टःकोपेनवैपुमान् ७६

शुर्द्ध्य्थमस्यपापस्यप्रायश्चित्तंपरंकुरु
गृह्णन्वह्नित्रयंदेवअग्निहोत्रमुपाहर ७७
पुण्यतीर्थेतथादेशेवनेवापिपितामह स्वपत्न्यासहितोयज्ञंकुरुष्वास्मत्परिग्रहात् ७८
सर्वेदेवास्तथादित्यारुद्रा श्चापिजगत्पते आदेशंतेकरिष्यंतियतोस्माकंभवान्प्रभुः ७९
एकोहिगार्हपत्योग्निर्दक्षिणाग्निर्द्वितीयकः
आहवनीयस्तृतीयस्तुत्रिकुंडेषुप्रकल्पय ८०
वर्तुलेत्वर्चयात्मानम्मामथोधनुराकृतौ
चतुःकोणेहरंदेवंऋग्यजुःसामनामभिः ८१
अग्नीनुत्पाद्यतपसापरामृद्धिमवाप्यच
दिव्यंवर्षसहस्रंतुहुत्वाग्नीन्शमयिष्यसि ८२
अग्निहोत्रात्परंनान्यत्पवित्रमिहपठ्यते
सुकृतेनाग्निहोत्रेणप्रशुद्ध्यंतिभुविद्विजाः ८३
पंथानोदेवलोकस्यब्राह्मणैर्दशितास्त्वमी

एकोग्निःसर्वदाधार्योगृहस्थेनद्विजन्मना ८४
विनाग्निनाद्विजेनेहगार्हस्थ्यन्नतुलभ्यते
भीष्मउवाच
योसौकपालादुत्पन्नोनरोनामधनुर्द्धरः ८५
किमेषमाधवाज्जातउताहोस्वेनकर्मणा
उतरुद्रेणजनितोह्यथवाबुद्धिपूर्वकम् ८६
ब्रह्मन्हिरण्यगर्भोयमंडजातश्चतुर्मुखः अद्भुतंपञ्चमंतस्यवक्त्रंतत्कथमुत्थितम् ८७
सत्वेरजोनदृश्येतनसत्वंरजसिक्वचित् सत्वस्थोभगवान्ब्रह्माकथमुद्रेकमादधात् ८८
मूढात्मनानरोयेनहंतुंहिप्रहितोहरं
पुलस्त्यउवाच
महेश्वरहरीचैतोद्वावेवसत्पथिस्थितौ ८९
तयोरविदितंनास्तिसिद्धासिद्धंमहात्मनोःब्रह्मणःपंचमंवक्त्रमूर्द्ध्वमासीन्महात्मनः ९०
ततोब्रह्माभवन्मूढोरजसाचोपबृंहितः
ततोयंतेजसासृष्टिममन्यतमयाकृता ९१
मत्तोन्योनास्तिवैदेवोयेनसृष्टिःप्रवर्तिता
सहदेवाःसगंधर्वाःपशुपक्षिमृगाकुलाः ९२
एवंमूढःसपंचास्योविरिंचिरभवत्पुनः

प्राग्वक्त्रंमुखमेतस्यऋग्वेदस्यप्रवर्तकम् ९३
द्वितीयंवदनंतस्ययजुर्वेदप्रवर्तकम्
तृतीयंसामवेदस्यअथर्वार्थंचतुर्थकम् ९४
सांगोपांगेतिहासांश्चसरहस्यान्ससंग्रहान्
वेदानधीतेवक्त्रेणपंचमेनोर्द्ध्वचक्षुषा ९५
तस्यासुरसुराःसर्वेवक्त्रस्याद्भुतवर्चसः
तेजसानप्रकाशंतेदीपाःसूर्योदयेयथा ९६
स्वपुरेष्वपिसोद्वेगाह्यवर्तंतविचेतसः नकंचिद्गणयेच्चान्यंतेजसाक्षिपतेपरान् ९७
नाभिगंतुनचद्रष्टुंपुरस्तान्नोपसर्पितुम्
शेकुस्त्रस्ताःसुरास्सर्वेपद्मयोनिंमहाप्रभुम् ९८
अभिभूतमिवात्मानंमन्यमानाहतत्विषः
सर्वेतेमंत्रयामासुर्दैवताहितमात्मनः ९९
गच्छामःशरणंशंभुंनिस्तेजसोस्यतेजसा
देवाऊचुः
नमस्तेसर्वसत्वेशमहेश्वरनमोनमः १००
जगद्योनेपरंब्रह्मभूतानांत्वंसनातनः
प्रतिष्ठासर्वजगतांत्वंहेतुर्विष्णुनासह १०१

एवंसंस्तूयमानोसौदेवर्षिपितृदानवैः अंतर्हितउवाचेदंदेवाःप्रार्थयतेप्सितम् १०२
देवाऊचुः
प्रत्यक्षदर्शनंदत्वादेहिदेवयथेप्सितम्कृत्वाकारुण्यमस्माकंवरश्चापिप्रदीयताम् १०३
यदस्माकंमहद्वीर्यंतेजओजःपराक्रमः
तत्सर्वंब्रह्मणाग्रस्तंपंचमास्यस्यतेजसा १०४
विनेशुःसर्वतेजांसित्वत्प्रसादात्पुनःप्रभो
जायतेतुयथापूर्वंतथाकुरुमहेश्वर १०५
ततःप्रसन्नवदनोदेवैश्चापिनमस्कृतः
जगामयत्रब्रह्मासौरजोहंकारमूढधीः १०६
स्तुवंतोदेवदेवेशंपरिवार्यसमाविशन्
ब्रह्मातमागतंरुद्रं नजज्ञेरजसावृतः १०७
सूर्यकोटिसहस्राणांतेजसारंजयन्जगत्
तदादृश्यतविश्वात्माविश्वसृग्विश्वभावनः १०८
सपितामहमासीनंसकलंदेवमंडलम् अभिगम्यततोरुद्रोब्रह्माणंपरमेष्ठिनम् १०९
अहोतितेजसावक्त्रमधिकंदेवराजते एवमुक्त्वाट्टहासंतुमुमोचशशिशेखरः ११० वामांगुष्ठनखाग्रेणब्रह्मणःपंचमंशिरः

चकर्तकदलीगर्भंनरःकररुहैरिव १११
विच्छिन्नंतुशिरःपश्चाद्भवहस्तेस्थितंतदा
ग्रहमंडलमध्यस्थोद्वितीयइवचंद्रमाः ११२
करोत्क्षिप्तकपालेनननर्तचमहेश्वरः
शिखरस्थेनसूर्येणकैलासइवपर्वतः ११३
छिन्नेवक्त्रेततोदेवाहृष्टास्तंवृषभध्वजम्
तुष्टुवुर्विविधैस्तोत्रैर्देवदेवंकपर्दिनम् ११४
देवाऊचुः
नमःकपालिनेनित्यंमहाकालस्यकालिने एश्वर्यज्ञानयुक्तायसर्वभागप्रदायिने ११५
नमोहर्षविलासायसर्वदेवमयायच कलौसंहारकर्तात्वंमहाकालःस्मृतोह्यसि ११६
भक्तानामार्तिनाशस्त्वंदुःखांतस्तेनचोच्यसे
शंकरोष्याशुभक्तानांतेनत्वंशंकरःस्मृतः ११७
छिन्नंब्रह्मशिरोयस्मात्त्वंकपालंबिभर्षिच
तेनदेवकपालीत्वंस्तुतोह्यद्यप्रसीदनः ११८
एवंस्तुतःप्रसन्नात्मादेवान्प्रस्थाप्य

शंकरः
स्वानिधिष्ण्यानिभगवांस्तत्रैवासीन्मुदान्वितः ११९
विज्ञायब्रह्मणोभावंततोवीरस्यजन्मच शिरोनीरस्यवाक्यात्तुलोकानांकोपशांतये १२०
शिरस्यंजलिमाधायतुष्टावाथप्रणम्यतम् तेजोनिधिपरंब्रह्मज्ञातुमित्थंप्रजापतिम् १२१
निरुक्तसूक्तरहस्यैरृग्यजुःसामभाषितैः
रुद्रउवाच
अप्रमेयनमस्तेस्तुपरमस्यपरात्मने १२२
अद्भुतानांप्रसूतिस्त्वंतेजसांनिधिरक्षयः
विजयाद्विश्वभावस्त्वंसृष्टिकर्तामहाद्युते १२३
ऊर्द्धवक्त्रनमस्तेस्तुसत्वात्मकधरात्मक
जलशायिन्जलोत्पन्नजलालयनमोस्तुते १२४
जलजोत्फुल्लपत्राक्षजयदेवपितामह
त्वयाह्युत्पादितःपूर्वंसृष्ट्यर्थमहमीश्वर १२५
यज्ञाहुतिसदाहारयज्ञांगेशनमोस्तुते
स्वर्णगर्भपद्मगर्भदेवगर्भप्रजापते १२६
त्वंयज्ञस्त्वंवषट्कारःस्वधात्वंपद्मसंभव

वचनेनतुदेवानांशिरश्छिन्नंमयाप्रभो १२७ ब्रह्महत्याभिभूतोस्मिमांत्वंपाहिजगत्पते
इत्युक्तोदेवदेवेनब्रह्मावचनमब्रवीत् १२८
ब्रह्मोवाच
सखानाराणोदेवःसत्वांपूतंकरिष्यति कीर्तनीयस्त्वयाधन्यःसमेपूज्यःस्वयंविभुः १२९
अनुध्यातोऽसिवैनूनंतेनदेवेनविष्णुना
येनतेभक्तिरुत्पन्नास्तोतुंमांमतिरुत्थिता १३०
शिरश्छेदात्कपालीत्वंसोमसिद्धांतकारकः कोटीःशतंचविप्राणामुद्धर्तासिमहाद्युते १३१
ब्रह्महत्याव्रतंकुर्यानान्यत्किंचनविद्यते
अभाष्याःपापिनःक्रूराब्रह्मघ्नाःपापकारिणः १३२
वैतानिकाविकर्मस्थानतेभाष्याःकथंचन
तैस्तुदृष्टैस्तथाकार्यंभास्करस्यावलोकनम् १३३
अंगस्पर्शेकृतेरुद्रसचैलोजलमाविशेत्
एवंशुद्धिमवाप्नोतिपूर्वंदृष्टांमनीषिभिः १३४
सभवान्ब्रह्महन्तासिशुर्द्ध्य्थंव्रतमा

चर
चीर्णेव्रतेपुनर्भूयःप्राप्स्यसित्वंवरान्बहून् १३५
एवमुक्त्वागतोब्रह्मारुद्र स्तन्नाभिजज्ञिवान् अचिंतयत्तदाविष्णुंध्यानगत्याततःस्वयं १३६
लक्ष्मीसहायंवरदंदेवदेवंसनातनम् अष्टांगप्रणिपातेनदेवदेवस्त्रिलोचनः १३७
तुष्टावप्रणतोभूत्वाशंखचक्रगदाधरम्
रुद्रउवाच
परंपराणाममृतंपुराणंपरात्परंविष्णुमनंतवीर्यं १३८
स्मरामिनित्यंपुरुषंवरेण्यंनारायणंनिष्प्रतिमंपुराणम्
परात्परंपूर्वजमुग्रवेगंगंभीरगंभीरधियांप्रधानम् १३९
नतोस्मिदेवंहरिमीशितारंपरात्परंधामपरंचधाम
परापरंतत्परमंचधामपरापरेशंपुरुषंविशालम् १४०
नारायणंस्तौमिविशुद्धभावंपरापरंसूक्ष्ममिदंससर्ज
सदास्थितत्वात्पुरुषप्रधानंशांतंप्रधानंशरणंममास्तु १४१
नारायणंवीतमलंपुराणंपरात्परंविष्णुमपार

पारम्
पुरातनंनीतिमतांप्रधानंधृतिक्षमाशांतिपरंक्षितीशम् १४२
शुभंसदास्तौमिमहानुभावंसहस्रमूर्द्धानमनेकपादम्
अनंतबाहुंशशिसूर्यनेत्रंक्षराक्षरंक्षीरसमुद्रनिद्रम् १४३
नारायणंस्तौमिपरंपरेशंपरात्परंयत्त्रिदशैरगम्यम्
त्रिसर्गसंस्थंत्रिहुताशनेत्रंत्रितत्वलक्ष्यंत्रिलयंत्रिनेत्रम् १४४
नमामिनारायणमप्रमेयंकृतेसितंद्वापरतश्चरक्तम्
कलौचकृष्णंतमथोनमामिससर्जयोवक्त्रतएवविप्रान् १४५
भुजांतरात्क्षत्रमथोरुयुग्माद्विशःपदाग्राच्चतथैवशूद्रान्
नमामितंविश्वतनुंपुराणंपरात्परंपारगमप्रमेयम् १४६
सूक्ष्ममूर्त्तिंमहामूर्त्तिंविद्यामूर्त्तिममूर्तिकम्
कवचंसर्वदेवानांनमस्येवारिजेक्षणम् १४७
सहस्रशीर्षंदेवेशंसहस्राक्षंमहाभुजम् जगत्संव्याप्यतिष्ठंतंनमस्येपरमेश्वरम् १४८
शरण्यंशरणंदेवंविष्णुंजिष्णुंसनातनम्

नीलमेघप्रतीकाशंनमस्येशार्ङ्गपाणिनम् १४९
शुद्धंसर्वगतंनित्यंव्योमरूपंसनातनम् भावाभावविनिर्मुक्तंनमस्येसर्वगंहरिम् १५०
नचात्रकिंचित्पश्यामिव्यतिरिक्तंतवाच्युत
त्वन्मयंचप्रपश्यामिसर्वमेतच्चराचरम् १५१
एवंतुवदतस्तस्यरुद्रस्यपरमेष्ठिनः इतीरितेस्तेन
सनातनस्वयंपरात्परस्तस्यबभूवदर्शने १५२
रथांगपाणिर्गरुडासनोगिरिंविदीपयन्भास्करवत्समुत्थितः
वरंवृणीष्वेतिसनातनोब्रवीद्वरस्तवाहंवरदःसमागतः १५३
इतीरितेरुद्र
वरोजगादममातिशुद्धिर्भवितासुरेश
नचास्यपापस्यहरंहिचान्यत्संदृश्यतेग्र्यंचऋतेभवंतम् १५४
ब्रह्महत्याभिभूतस्यतनुर्मेकृष्णतांगताशवगंधश्चमेगात्रेलोहस्याभरणानिमे १५५
कथंमेनभवेदेवमेंतद्रूपंजनार्दनम्
किंकरोमिमहादेवयेनमेपूर्विकातनूः १५६
त्वत्प्रसादेनभवितातन्मेकथयचाच्युत विष्णुरुवाच

ब्रह्मवध्यापराचोग्रासर्वकष्टप्रदापरा १५७
मनसापिनकुर्वीतपापस्यास्यतुभावनाम्
भवतादेववाक्येननिष्ठाचैषानिबोधिता १५८
इदानींत्वंमहाबाहोब्रह्मणोक्तंसमाचर
भस्मसर्वाणिगात्राणित्रिकालंघर्षयेस्तनौ १५९
शिखायांकर्णयोश्चैवकरेचास्थीनिधारय
एवंचकुर्वतोरुद्रकष्टंनैवभविष्यति १६०
संदिश्यैवंसभगवांस्ततॐतर्द्धानमीश्वरः
लक्ष्मीसहायोगतवान्रुद्र
स्तंनाभिजज्ञिवान् १६१
कपालपाणिर्देवेशःपर्यटन्वसुधामिमाम्
हिमवंतंसमैनाकंमेरुणाचसहैवतु १६२
कैलासंसकलंविंध्यंनीलंचैवमहागिरिम् कांचींकाशींताम्रलिप्तांमगधामाविलांतथा १६३
वत्सगुल्मंचगोकर्णंतथाचैवोत्तरान्कुरून्
भद्राश्वंकेतुमालंचवर्षंहैरण्यकंतथा १६४
कामरूपंप्रभासंचमहेंद्रं चैवपर्वतम् ब्रह्महत्याभिभूतोसौभ्रमंस्त्राणंनविंदति १६५
त्रपान्वितःकपालंतुपश्यन्हस्तगतंसदा करौविधुन्वन्बहुशोविक्षिप्तश्चमुहुर्मु

हुः १६६
यदास्यधुन्वतोहस्तौकपालंपततेनतु
तदास्यबुद्धिरुत्पन्नाव्रतंचैतत्करोम्यहम् १६७
मदीयेनैवमार्गेणद्विजायास्यंतिसर्वतः
ध्यात्वैवंसुचिरंदेवोवसुधांविचचारह १६८
पुष्करंतुसमासाद्यप्रविष्टोरण्यमुत्तमम्
नानाद्रुमलताकीर्णंनानामृगरवाकुलम् १६९
द्रुमपुष्पभरामोदवासितंयत्सुवायुना
बुद्धिपूर्वमिवन्यस्तैःपुष्पैर्भूषितभूतलम् १७०
नानागधंरसैरन्यैःपक्वापक्वैःफलैस्तथा
विवेशतरुबृंदेनपुष्पामोदाभिनंदितः १७१
अत्राराधयतोभक्त्याब्रह्मादास्यतिमेवरम्
ब्रह्मप्रसादात्संप्राप्तंपौष्करंज्ञानमीप्सितम् १७२
पापघ्नंदुष्टशमनंपुष्टिश्रीबलवर्द्धनम् एवंवैध्यायतस्तस्यरुद्रस्यामिततेजसः १७३
आजगामततोब्रह्माभक्तिप्रीतोथकंजजः उवाचप्रणतंरुद्रमुत्थाप्यचपुनर्गुरुः १७४
दिव्यव्रतोपचारेणसोहमाराधितस्त्वया भवताश्रद्धयात्यर्थंममदर्शनकांक्षया १७५

व्रतस्थामांहिपश्यंतिमनुष्यादेवतास्तथातदिच्छयाप्रयच्छामिवरंयत्प्रवरंवरम् १७६ सर्वकामप्रसिर्द्ध्य्थंव्रतंयस्मान्निषेवितम्
मनोवाक्कायभावैश्चसंतुष्टेनांतरात्मना १७७
कंददामिचवैकामंवदभोस्तेयथेप्सितम् रुद्रउवाच
एषएवाद्यभगवन्सुपर्याप्तोमहावरः १७८
यद्दृष्टोसिजगद्वंद्यजगत्कर्तर्नमोस्तुते
महतायज्ञसाध्येनबहुकालार्जितेनच १७९
प्राणव्ययकरेणत्वंतपसादेवदृश्यते
इदंकपालंदेवेशनकरात्पतितंविभो १८०
त्रपाकराऋषीणांचचर्यैषाकुत्सिताविभो
त्वत्प्रसादाद्व्रतंचेदंकृतंकापालिकंतुयत् १८१
सिद्धमेतत्प्रपन्नस्यमहाव्रतमिहोच्यताम्
पुण्यप्रदेशेयस्मिंस्तुक्षिपामीदंवदस्वमे १८२
पूतोभवामियेनाहंमुनीनांभावितात्मनाम्
ब्रह्मोवाच
अविमुक्तंभगवतःस्थानमस्तिपुरातनम् १८३
कपालमोचनंतीर्थंतवतत्रभविष्यति अहंचत्वंस्थितस्तत्रविष्णुश्चापिभविष्य

ति १८४
दर्शनेभवतस्तत्रमहापातकिनोपिये
तेपिभोगान्समश्नंतिविशुद्धाभवनेमम १८५
वरणापिअसीचापिद्वेनद्यौसुरवल्लभे अंतरालेतयोःक्षेत्रेवध्यानविशतिक्वचित् १८६
तीर्थानांप्रवरंतीर्थंक्षेत्राणांप्रवरंतव
आदेहपतनाद्येतुक्षेत्रंसेवंतिमानवाः १८७
तेमृताहंसयानेनदिवंयांत्यकुतोभयाः
पंचक्रोशप्रमाणेनक्षेत्रंदत्तंमयातव १८८
क्षेत्रमध्याद्यदागंगागमिष्यतिसरित्पतिम्
तदासामहतीपुण्यापुरीरुद्रभविष्यति १८९
पुण्याचोदङ्मुखीगंगाप्राचीचापिसरस्वती
उदङ्मुखीयोजनेद्वेगच्छतेजाह्नवीनदी १९०
तत्रवैविबुधाःसर्वेमयासहसवासवाः
आगतावासमेष्यंतिकपालंतत्रमोचय १९१
तस्मिंस्तीर्थेतुयेगत्वापिण्डदानेनवैपितॄन्
श्राद्धैस्तुप्रीणयिष्यंतितेषांलोकोऽक्षयोदिवि १९२
वाराणस्यांमहातीर्थेनरःस्नातोविमुच्यतेसप्तजन्मकृतात्पापाद्गमनादेवमुच्यते १९३
तत्तीर्थंसर्वतीर्थानामुत्तमंपरिकीर्तितम्

त्यजंतितत्रयेप्राणान्प्राणिनःप्रणतास्तव १९४
रुद्रत्वंतेसमासाद्यमोदंतेभवतासह तत्रापिहितुयद्दत्तंदानंरुद्रयतात्मना १९५
स्यान्महच्चफलंतस्यभविताभावितात्मनः
स्वांगस्फुटितसंस्कारंतत्रकुर्वंतियेनराः १९६
तेरुद्रलोकमासाद्यमोदंतेसुखिनःसदा
तत्रपूजाजपोहोमःकृतोभवतिदेहिनां १९७
अनंतफलदःस्वर्गोरुद्रभक्तियुतात्मनः तत्रदीपप्रदानेतुज्ञानचक्षुर्भवेन्नरः
१९८
अव्यंगंतरुणंसौम्यंरूपवंतंतुगोसुतम्
योङ्कयित्वामोचयतिसयातिपरमंपदम् १९९
पितृभिःसहितोमोक्षंगच्छतेनात्रसंशयः
अथकिंबहुनोक्तेनयत्तत्रक्रियतेनरैः २००
कर्मधर्मंसमुद्दिश्यतदनंतफलंभवेत्
स्वर्गापवर्गयोर्हेतुस्तद्धितीर्थम्मतंभुवि २०१
स्नानाज्जपात्तथाहोमादनंतफलसाधनम् गत्वावाराणसीतीर्थंभक्त्यारुद्रपरायणाः २०२
येतत्रपंचतांप्राप्ताभक्तास्तेनात्रसंशयः
वसवःपितरोज्ञेयारुद्राश्चैवपितामहाः

२०३
प्रपितामहास्तथादित्याइत्येषावैदिकीश्रुतिः
त्रिविधःपिंडदानायविधिरुक्तोमयानघ २०४ मानुषैःपिंडादानंतुकार्यमत्रागतैस्सदा पिंडदानंचतत्रैवस्वपुत्रैःकार्यमादरात् २०५
सुपुत्रास्तेपितॄणांतुभवंतिसुखदायकाः प्रोक्तंतीर्थंमयातुभ्यंदर्शनादपिमुक्तिदम् २०६
स्नात्वातुसलिलेतत्रमुच्यतेजन्मबंधनात्विमुक्तोब्रह्महत्यायास्तत्ररुद्र
यथासुखम् २०७
अविमुक्तेमयादत्तेतिष्ठत्वंभार्ययासह
रुद्रउवाच
पृथिव्यांयानितीर्थानितेष्वहंविष्णुनासह २०८
तिष्ठामिभवतोक्तेनवरएषवृतोमया
अहंदेवोमहादेवआराध्योभवतासदा २०९
वरंदास्यामितेचाहंसंतुष्टेनांतरात्मना
विष्णोश्चाहंप्रदास्यामिवरांश्चमनसीप्सितान् २१०
सुराणांचैवसर्वेषांमुनीनांभवितात्मनाम्
अहंदाताअहंयाच्योनान्योभाव्यःकथंचन २११
ब्रह्मोवाच
एवंकरिष्येहंरुद्रयत्वयोक्तंवचःशुभम्

नारायणश्चतेवाक्यंकर्तासर्वंनसंशयः २१२ विसृज्यैवंतदारुद्रं ब्रह्माचांतरधीयत वाराणस्यांमहादेवोगत्वातीर्थंन्यवेशयत् २१३
इति
श्रीपाद्मपुराणेप्रथमेसृष्टिखंडेंरुद्रस्यब्रह्मवध्यानाशश्चतुर्दशोऽध्यायः १४

पञ्चदशोऽध्यायः
भीष्मउवाच
किंकृतंब्रह्मणाब्रह्मन्प्रेष्यवाराणसीपुरीम्
जनार्दनेनकिंकर्मशंकरेणचयन्मुने १
कथंयज्ञःकृतस्तेनकस्मिंस्तीर्थेवदस्वमेकेसदस्याऋत्विजश्चसर्वांस्तान्प्रब्रवीहिमे २
केदेवास्तर्पितास्तेनएतन्मेकौतुकंमहत् पुलस्त्यउवाच
श्रीनिधानंपुरंमेरोःशिखरेरत्नचित्रितम् ३
अनेकाश्चर्यनिलयंबहुपादपसंकुलम्
विचित्रधातुभिश्चित्रंस्वच्छस्फटिकनिर्मलम् ४
लतावितानशोभाढ्यंशिखिशब्दविनादितम्
मृगेन्द्ररववित्रस्तगजयूथसमाकुलम् ५
निर्झरांबुप्रपातोत्थशीकरासारशीतलम्

वाताहततरुव्रातप्रसन्नापानचित्रितम् ६
मृगनाभिवरामोदवासिताशेषकाननम्
लतागृहरतिश्रान्तसुप्तविद्याधराध्वगम् ७
प्रगीतकिन्नरव्रातमधुरध्वनिनादितम्
तस्मिन्ननेकविन्यासशोभिताशेषभूमिकम् ८
वैराजंनामभवनंब्रह्मणःपरमेष्ठिनः
तत्रदिव्यांगनोद्गीतमधुरध्वनिनादिता ९
पारिजाततरूत्पन्नमंजरीदाममालिनी
रत्नरश्मिसमूहोत्थबहुवर्णविचित्रिता १०
विन्यस्तस्तंभकोटिस्तुनिर्मलादर्शशोभिता
अप्सरोनृत्यविन्यासविलासोल्लासलासिता ११
बह्वातोद्यसमुत्पन्नसमूहस्वननादिता
लयतालयुतानेकगीतवादित्रशोभिता १२
सभाकांतिमतीनामदेवानांशर्मदायिका
ऋषिसंघसमायुक्तामुनिवृंदनिषेविता १३
द्विजातिसामशब्देननादितानंददायिनी
तस्यांनिविष्टोदेवेशस्संध्यासक्तःपितामहः १४
ध्यायतिस्मपरंदेवंयेनेदंनिर्मितंजगत्
ध्यायतोबुद्धिरुत्पन्नाकथंयज्ञंकरोम्यहम् १५
कस्मिन्स्थानेमयायज्ञःकार्यःकुत्रधरातले
काशीप्रयागस्तुंगाचनैमिषंशृंखलंतथा १६
कांचीभद्रादेविकाचकुरुक्षेत्रंसरस्वती

प्रभासादीनितीर्थानिपृथिव्यामिहमध्यतः १७
क्षेत्राणिपुण्यतीर्थानिसंतियानीहसर्वशः
मदादेशाच्चरुद्रेणकृतान्यन्यानिभूतले १८
यथाहंसर्वदेवेषुआदिदेवोव्यवस्थितः तथाचैकंपरंतीर्थमादिभूतंकरोम्यहम् १९
अहंयत्रसमुत्पन्नःपद्मंतद्विष्ण्नाभिजम्
पुष्करंप्रोच्यतेतीर्थमृषिभिर्वेदपाठकैः २०
एवंचिंतयतस्तस्यब्रह्मणस्तुप्रजापतेः
मतिरेषासमुत्पन्नाव्रजाम्येषधरातले २१
प्राक्स्थानंससमासाद्यप्रविष्टस्तद्वनोत्तमम्
नानाद्रुमलताकीर्णंनानापुष्पोपशोभितम् २२
नानापक्षिरवाकीर्णंनानामृगगणाकुलम् द्रुमपुष्पभरामोदैर्वासयद्यत्सुरासुरान् २३
बुद्धिपूर्वमिवन्यस्तैःपुष्पैर्भूषितभूतलम्
नानागंधरसैःपक्वापक्वैश्चषडृतूद्भवैः २४
फलैःसुवर्णरूपाढ्यैर्घ्राणदृष्टिमनोहरैः

जीर्णंपत्रंतृणंयत्रशुष्ककाष्ठफलानिच २५
बहिःक्षिपतिजातानिमारुतोनुग्रहादिव
नानापुष्पसमूहानांगंधमादायमारुतः २६
शीतलोवातिखंभूमिंदिशोयत्राभिवासयन् हरितस्निग्धनिश्छिद्रैरकीटकवनोत्कटैः २७
वृक्षैरनेकसंज्ञैर्यद्भूषितंशिखरान्वितैः
अरोगैर्दर्शनीयैश्चसुवृत्तैःकैश्चिदुज्ज्वलैः २८
कुटुंबमिवविप्राणामृत्विग्भिर्भातिसर्वतः
शोभंतेधातुसंकाशैरंकुरैः
प्रावृताद्रुमाः २९
कुलीनैरिवनिश्छिद्रै
स्वःगुणैःप्रावृतानराः
पवनाविद्धशिखरैःस्पृशंतीवपरस्परम् ३०
आजिघ्रंतीवचान्योन्यंपुष्पशाखावतंसकाः
नागवृक्षाःक्वचित्पुष्पैर्द्रुमवानीरकेसरैः ३१
नयनैरिवशोभंतेचंचलैःकृष्णतारकैः
पुष्पसंपन्नशिखराःकर्णिकारद्रुमाःक्वचित् ३२
युग्मयुग्माद्विधाचेहशोभन्तइवदंपती
सुपुष्पप्रभवाटोपैस्सिंदुवारद्रुपंक्तयः ३३

मूर्तिमत्यइवाभांतिपूजितावनदेवताः क्वचित्क्वचित्कुंदलताःसपुष्पाभरणोज्वलाः ३४
दिक्षुवृक्षेषुशोभंतेबालचंद्रा
इवोच्छ्रिताः
सर्जार्जुनाःक्वचिद्भान्तिवनोद्देशेषुपुष्पिताः ३५
धौतकौशेयवासोभिःप्रावृताःपुरुषाइव
अतिमुक्तकवल्लीभिःपुष्पिताभिस्तथाद्रुमाः ३६
उपगूढाविराजंतेस्वनारीभिरिवप्रियाः
अपरस्परसंसक्तैःसालाशोकाश्चपल्लवैः ३७
हस्तैर्हस्तान्स्पृशंतीवसुहृदश्चिरसंगताः
फलपुष्पभरानम्राःपनसाःसरलार्जुनाः ३८
अन्योन्यमर्चयंतीवपुष्पैश्चैवफलैस्तथा मारुतावेगसंश्लिष्टैःपादपास्सालबाहुभिः
३९
अभ्याशमागतंलोकंप्रतिभावैरिवोत्थिताः
पुष्पाणामवरोधेनसुशोभार्थंनिवेशिताः ४०
वसंतमहमासाद्यपुरुषान्स्पर्द्धयंतिहि
पुष्पशोभाभरनतैःशिखरैर्वायुकंपितैः ४१
नृत्यंतीवनराःप्रीताःस्रगलंकृतशेखराः
शृंगाग्रपवनक्षिप्ताःपुष्पावलियुताद्रुमाः ४२
सवल्लीकाःप्रनृत्यंतिमानवाइवसप्रियाः

स्वपुष्पनतवल्लीभिःपादपाःक्वचिदावृताः ४३
भांतितारागणैश्चित्रैःशरदीवनभस्तलम्
द्रुमाणामथवाग्रेषुपुष्पितामालतीलताः ४४
शेखराइवशोभंतेरचिताबुद्धिपूर्वकम्
हरिताःकांचनच्छायाःफलिताःपुष्पिताद्रुमाः ४५
सौहृदंदर्शयंतीवनराःसाधुसमागमे
पुष्पकिंजल्ककपिलागताःसर्वदिशासुच ४६
कदंबपुष्पस्यजयंघोषयंतीवषट्पदाः क्वचित्पुष्पासवक्षीबाःसंपतंतिततस्ततः
४७
पुंस्कोकिलगणावृक्षगहनेष्विवसप्रियाः
शिरीषपुष्पसंकाशाःशुकामिथुनशःक्वचित् ४८
कीर्तयंतिगिरश्चित्राःपूजिताब्राह्मणायथा
सहचारिसुसंयुक्तामयूराश्चित्रबर्हिणः ४९
वनांतेष्वपिनृत्यंतिशोभंतइवनर्त्तकाः
कूजंतःपक्षिसंघातानानारुतविराविणः ५०
कुर्वंतिरमणीयंवैरमणीयतरंवनम् नानामृगगणाकीर्णंनित्यंप्रमुदितांडजम् ५१
तद्वनंनंदनसमंमनोदृष्टिविवर्द्धनम् पद्मयोनिस्तुभगवांस्तथारूपंवनोत्तमम् ५२ ददर्शादर्शवद्दृष्ट्यासौम्ययापापयन्निवतावृक्षपंक्तयःसर्वादृष्ट्वादेवंतथागतम

् ५३
निवेद्यब्रह्मणेभक्त्यामुमुचुःपुष्पसंपदः
पुष्पप्रतिग्रहंकृत्वापादपानांपितामहः ५४
वरंवृणीध्वंभद्रं वःपादपानित्युवाचसः
एवमुक्ताभगवतातरवोनिरवग्रहाः ५५
ऊचुःप्रांजलयःसर्वेनमस्कृत्वाविरिंचनम्वरंददासिचेद्देवप्रपन्नजनवत्सल ५६
इहैवभगवन्नित्यंवनेसंनिहितोभव
एषनःपरमःकामःपितामहनमोस्तुते ५७
त्वंचेद्वससिदेवेशवनेस्मिन्विश्वभावन
सर्वात्मनाप्रपन्नानांवांछतामुत्तमंवरम् ५८
वरकोटिभिरन्याभिरलंनोदीयतांवरम्
सन्निधानेनतीर्थेभ्यइदंस्यात्प्रवरंमहत् ५९
ब्रह्मोवाच
उत्तमंसर्वक्षेत्राणांपुण्यमेतद्भविष्यति
नित्यंपुष्पफलोपेतानित्यसुस्थिरयौवनाः ६०
कामगाःकामरूपाश्चकामरूपफलप्रदाः कामसंदर्शनाःपुंसांतपःसिद्ध्य्ज्वुलानृणाम् ६१
श्रियापरमयायुक्तामत्प्रसादाद्भविष्यथ

एवंसवरदोब्रह्माअनुजग्राहपादपान् ६२
स्थित्वावर्षसहस्रंतुपुष्करंप्रक्षिपद्भुवि
क्षितिर्निपतितातेनव्यकंपतरसातलम् ६३
विवशास्तत्यजुर्वेलांसागराःक्षुभितोर्मयः
शक्राशनिहतानीवव्याघ्रव्यालावृतानिच ६४
शिखराण्यप्यशीर्यंतपर्वतानांसहस्रशः
देवसिद्धविमानानिगंधर्वनगराणिच ६५
प्रचेलुर्बभ्रमुःपेतुर्विविशुश्चधरातलम्
कपोतमेघाःखात्पेतुःपुटसंघातदर्शिनः ६६
ज्योतिर्गणांश्छादयंतोबभूवुस्तीव्रभास्कराः
महतातस्यशब्देनमूकांधबधिरीकृतम् ६७
बभूवव्याकुलंसर्वंत्रैलोक्यंसचराचरम्
सुरासुराणांसर्वेषांशरीराणिमनांसिच ६८
अवसेदुश्चकिमितिकिमित्येतन्नजज्ञिरे
धैर्यमालंब्यसर्वेथब्रह्माणंचाप्यलोकयन् ६९
नचतेतमपश्यंतकुत्रब्रह्मागतोह्यभूत्
किमर्थंकंपिताभूमिर्निमित्तोत्पातदर्शनम् ७०
तावद्विष्णुर्गतस्तत्रयत्रदेवाव्यवस्थिताः
प्रणिपत्यइदंवाक्यमुक्तवंतोदिवौकसः ७१

किमेतद्भगवन्ब्रूहिनिमित्तोत्पातदर्शनम्
त्रैलोक्यंकंपितंयेनसंयुक्तंकालधर्मणा ७२
जातकल्पावसानंतुभिन्नमर्यादसागरम्
चत्वारोदिग्गजाःकिंतुबभूवुरचलाश्चलाः ७३
समावृताधराकस्मात्सप्तसागरवारिणा
उत्पत्तिर्नास्तिशब्दस्यभगवन्निःप्रयोजना ७४
यादृशोवास्मृतःशब्दोनभूतोनभविष्यति त्रैलोक्यमाकुलंयेनचक्रेरौद्रेणचोद्यता ७५
शुभोशुभोवाशब्दोऽयत्रैलोक्यस्यदिवौकसाम्
भगवन्यदिजानासिकिमेतत्कथयस्वनः ७६ एवमुक्तोब्रवीद्विष्णुःपरमेणानुभावितः माभैष्टमरुतःसर्वेशृणुध्वंचात्रकारणम् ७७
निश्चयेनानुविज्ञायवक्ष्याम्येषयथाविधम्
पद्महस्तोहिभगवान्र्बह्मालोकपितामहः ७८
भूप्रदेशेपुण्यराशौयज्ञंकर्तुंव्यवस्थितः
अवरोहेपर्वतानांवनेचातीवशोभने ७९
कमलंतस्यहस्तात्तुपतितंधरणीतले
तस्यशब्दोमहानेषयेनयूयंप्रकंपिताः ८०

तत्रासौतरुबृंदेनपुष्पामोदाभिनंदितः
अनुगृह्याथभगवान्वनंतत्समृगांडजम् ८१
जगतोनुग्रहार्थायवासंतत्रान्वरोचयत्
पुष्करंनामतत्तीर्थंक्षेत्रंवृषभमेवच ८२
जनितंतद्भगवतालोकानांहितकारिणा
ब्रह्माणंतत्रवैगत्वातोषयध्वंमयासह ८३
आराध्यमानोभगवान्प्रदास्यतिवरान्वरान्
इत्युक्त्वाभगवान्विष्णुःसहतैर्देवदानवैः ८४
जगामतद्वनोद्देशंयत्रास्तेसतुकंजजः प्रहृष्टास्तुष्टमनसःकोकिलालापलापिताः ८५
पुष्पोच्चयोज्ज्वलंशस्तंविविशुर्ब्रह्मणोवनम्
संप्राप्तंसर्वदेवैस्तुवनंनंदनसंमितम् ८६
पद्मिनीमृगपुष्पाढ्यंसुदृढंशुशुभेतदा प्रविश्याथवनंदेवाःसर्वपुष्पोपशोभितम् ८७
इहदेवोस्तीतिदेवाबभ्रमुश्चदिदृक्षवः
मृगयंतस्ततस्तेतुसर्वेदेवाःसवासवाः ८८
अद्भुतस्यवनस्यांतंनतेददृशुराशुगाः
विचिन्वद्भिस्तदादेवंदैवैर्वायुर्विलोकितः ८९
सतानुवाचब्रह्माणंनद्रक्ष्यथतपोविना तदाखिन्नाविचिन्वंतस्तस्मिन्पर्वतरोधसि

९०
दक्षिणेचोत्तरेचैवअंतरालेपुनःपुनः
वायूक्तंहृदयेकृत्वावायुस्तानब्रवीत्पुनः ९१
त्रिविधोदर्शनोपायोविरिंचेरस्यसर्वदा
श्रद्धाज्ञानेनतपसायोगेनचनिगद्यते ९२
सकलंनिष्कलंचैवदेवंपश्यंतियोगिनः
तपस्विनस्तुसकलंज्ञानिनोनिष्कलंपरम् ९३
समुत्पन्नेतुविज्ञानेमंदश्रद्धोनपश्यतिभक्त्यापरमयाक्षिप्रंब्रह्मपश्यंतियोगिनः ९४
द्रष्टव्योनिर्विकारोसौप्रधानपुरुषेश्वरः
कर्मणामनसावाचानित्ययुक्ताःपितामहम् ९५
तपश्चरतभद्रं वोब्रह्माराधनतत्पराः
ब्राह्मींदीक्षांप्रपन्नानांभक्तानांचद्विजन्मनाम् ९६
सर्वकालंसजानातिदातव्यंदर्शनंमया
वायोस्तुवचनंश्रुत्वाहितमेतदवेत्यच ९७
ब्रह्मेच्छाविष्टमतयोवाक्पतिंचततोब्रुवन्
प्रज्ञानविबुधास्माकंब्राह्मींदीक्षांविधत्स्वनः ९८
सदिदीक्षयिषुःक्षिप्रममरान्ब्रह्मदीक्षया
वेदोक्तेनविधानेनदीक्षयामासतान्गुरुः ९९

विनीतवेषाःप्रणताअंतेवासित्वमाययुः ब्रह्मप्रसादंसंप्राप्ताःपौष्करंज्ञानमीरितम् १००
यज्ञंचकारविधिनाधिषणोध्वर्युसत्तमः
पद्मंकृत्वामृणालाढ्यंपद्मदीक्षाप्रयोगतः १०१
अनुजग्राहदेवांस्तान्सुरेच्छाप्रेरितोमुनिः
तेभ्योददौविवेकिभ्यःसवेदोक्तावधानवित् १०२
दीक्षांवैविस्मयंत्यक्त्वाबृहस्पतिरुदारधीः
एकमग्निंचसंस्कृत्यमहात्मात्रिदिवौकसाम् १०३
प्रादादांगिरसस्तुष्टोजाप्यंवेदोदितंतुयत्
त्रिसुपर्णंत्रिमधुचपावमानींचपावनीम् १०४
सहिजाप्यादिकंसर्वमशिक्षयदुदारधीः
आपोहिष्ठेतियत्स्नानंब्राह्मंतत्परिपठ्यते १०५
पापघ्नंदुष्टशमनंपुष्टिश्रीबलवर्द्धनम्सिद्धिदंकीर्तिदंचैवकलिकल्मषनाशनम् १०६
तस्मात्सर्वप्रयत्नेनब्राह्मस्नानंसमाचरेत्
कुर्वंतोमौनिनोदांतादीक्षिताःक्षपितेंद

्रि याः १०७
सर्वेकमंडलुयुतामुक्तकक्षाक्षमालिनः दंडिनश्चीरवस्त्राश्चजटाभिरतिशोभिताः १०८
स्नानाचारासनरताःप्रयत्नध्यानधारिणः मनोब्रह्मणिसंयोज्यनियताहारकांक्षिणः १०९
अतिष्ठन्दर्शनालापसंगध्यानविवर्जिताः एवंव्रतधराःसर्वेत्रिकालंस्नानकारिणः ११०
भक्त्यापरमयायुक्ताविधिनापरमेणच
कालेनमहताध्यानाद्देवज्ञानमनोगताः १११
ब्रह्मध्यानाग्निनिर्दग्धायदाशुद्धैकमानसाः
अविर्बभूवभगवान्सर्वेषांदृष्टिगोचरः ११२
तेजसाप्यायितास्तस्यबभूवुर्भ्रांतचेतसःततोवलंब्यतेधैर्यमिष्टंदेवंयथाविधि ११३
षडंगवेदयोगेनहृष्टचित्तास्तुतत्पराः
शिरोगतैरंजलिभिःशिरोभिश्चमहींगताः ११४
तुष्टुवुःसृष्टिकर्त्तारंस्थितिकर्तारमीश्वरम्
देवाऊचुः
ब्रह्मणेब्रह्मदेहायब्रह्मण्यायाजितायच ११५
नमस्कुर्मःसुनियताःक्रतुवेदप्रदायिने लोकानुकंपिनेदेवसृष्टिरूपायवैनमः ११६

भक्तानुकंपिनेत्यर्थंवेदजाप्यस्तुतायच
बहुरूपस्वरूपायरूपाणांशतधारिणे ११७
सावित्रीपतयेदेवगायत्रीपतयेनमः
पद्मासनायपद्मायपद्मवक्त्रायतेनमः ११८
वरदायवरार्हायकूर्मायचमृगायच
जटामकुटयुक्तायस्रुवस्रुचनिधारिणे ११९
मृगांकमृगधर्मायधर्मनेत्रायतेनमः
विश्वनाम्नेथविश्वायविश्वेशायनमोनमः १२०
धर्मनेत्रत्राणमस्मादधिकंकर्तुमर्हसि
वाङ्मनःकायभावैस्त्वांप्रपन्नास्स्मःपितामह १२१
एवंस्तुतस्तदादेवैर्ब्रह्माब्रह्मविदांवरः
प्रदास्यामिस्मृतोबाढममोघंदर्शनंहिवः १२२
ब्रुवंतुवांछितंपुत्राःप्रदास्यामिवरान्वरान्
एवमुक्ताभगवतादेवावचनमब्रुवन् १२३
एषएवाद्यभगवन्सुपर्याप्तोमहान्वरः
जनितोनःसुशब्दोयंकमलंक्षिपतात्वया १२४
किमर्थंकंपिताभूमिर्लोकाश्चाकुलिताःकृताः
नैतन्निरर्थकंदेवउच्यतामत्रकारणम् १२५
ब्रह्मोवाच
युष्मद्धितार्थमेतद्वैपद्मंविनिहितंमयादेवतानांचरक्षार्थंश्रूयतामत्रकारणम्

१२६
असुरोवज्रनाभोयंबालजीवापहारकः
अवस्थितस्त्ववष्टभ्यरसातलतलाश्रयम् १२७
युष्मदागमनंज्ञात्वातपस्थान्निहितायुधान्
हंतुकामोदुराचारःसेंद्रानपिदिवौकसः १२८
घातःकमलपातेनमयातस्यविनिर्मितः सराज्यैश्वर्यदर्पिष्टस्तेनासौनिहतोमया १२९
लोकेस्मिन्समयेभक्ताब्राह्मणावेदपारगाःमैवतेदुर्गतिंयांतुलभंतांसुगतिंपुनः १३० देवानांदानवानांचमनुष्योरगरक्षसाम् भूतग्रामस्यसर्वस्यसमोस्मित्रिदिवौकसः १३१
युष्मद्धितार्थंपापोसौमयामंत्रेणघातितःप्राप्तःपुण्यकृतान्लोकान्कमलस्यास्यदर्शनात् १३२
यन्मयापद्ममुक्तंतुतेनेदंपुष्करंभुवि ख्यातंभविष्यतेतीर्थंपावनंपुण्यदंमहत् १३३
पृथिव्यांसर्वजंतूनांपुण्यदंपरिपठ्यते
कृतोह्यनुग्रहोदेवाभक्तानांभक्तिमिच्छताम् १३४
वनेस्मिन्नित्यवासेनवृक्षैरभ्यर्थितेनचमहाकालोवनेत्रागादागतस्यममानघाः १३५
तपस्यतांचभवतांमहज्ज्ञानंप्रदर्शितम्

कुरुध्वंहृदयेदेवाःस्वार्थंचैवपरार्थकम् १३६
भवद्भिर्दर्शनीयंतुनानारूपधरैर्भुवि
द्विषन्वैज्ञानिनंविप्रंपापेनैवार्दितोनरः १३७
नविमुच्येतपापेनजन्मकोटिशतैरपि
वेदांगपारगंविप्रंनहन्यान्नचदूषयेत् १३८
एकस्मिन्निहतेयस्मात्कोटिर्भवतिघातिता
एकंवेदांतगंविप्रंभोजयेच्छ्रद्धयान्वितः १३९
तस्यभुक्ताभवेत्कोटिर्विप्राणांनात्रसंशयः
यःपात्रपूरणींभिक्षांयतीनांतुप्रयच्छति १४०
विमुक्तःसर्वपापेभ्योनासौदुर्गतिमाप्नुयात्
यथाहंसर्वदेवानांज्येष्ठःश्रेष्ठःपितामहः १४१
तथाज्ञानीसदापूज्योनिर्ममोनिःपरिग्रहः
संसारबंधमोक्षार्थंब्रह्मगुप्तमिदंव्रतम् १४२
मयाप्रणीतंविप्राणामपुनर्भवकारणम् अग्निहोत्रमुपादाययस्त्यजेदजितेंद्रियः १४३
रौरवंसप्रयात्याशुप्रणीतोयमकिंकरैः लोकयात्रावितंडश्चक्षुद्रं कर्मकरोतियः

१४४
सरागचित्तःशृंगारीनारीजनधनप्रियः
एकभोजीसुमिष्टाशीकृषिवाणिज्यसेवकः १४५
अवेदोवेदनिंदीचपरभार्यांचसेवते
इत्यादिदोषदुष्टोयस्तस्यसंभाषणादपि १४६
नरोनरकगामीस्याद्यश्चसद्व्रतदूषकः
असंतुष्टंभिन्नचित्तंदुर्मतिंपापकारिणम् १४७
नस्पृशेदंगसंगेनस्पृष्ट्वास्नानेनशुद्ध्य्ति
एवमुक्त्वासभागवान्ब्रह्मातैरमरैःसह १४८
क्षेत्रंनिवेशयामासयथावत्कथयामिते
उत्तरेचंद्र
नद्यास्तुप्राचीयावत्सरस्वती १४९
पूर्वंतुनंदनात्कृत्स्नंयावत्कल्पंसपुष्करम्
वेदीह्येषाकृतायज्ञेब्रह्मणालोककारिणा १५०
ज्येष्ठंतुप्रथमंज्ञेयंतीर्थंत्रैलोक्यपावनम्
ख्यातंतद्ब्रह्मदैवत्यंमध्यमंवैष्णवंतथा १५१
कनिष्ठंरुद्रदैवत्यंब्रह्मपूर्वमकारयत्
आद्यमेतत्परंक्षेत्रंगुह्यंवेदेषुपठ्यते १५२
अरण्यंपुष्कराख्यंतुब्रह्मासन्निहितःप्

रभुः
अनुग्रहोभूमिभागेकृतोवैब्रह्मणास्वयम् १५३
अंनुग्रहार्थंविप्राणांसर्वेषांभूमिचारिणाम्
सुवर्णवज्रपर्यंतावेदिकांकामहीकृता १५४
विचित्रकुट्टिमारत्नैःकारितासर्वशोभना
रमतेतत्रभगवान्ब्रह्मालोकपितामहः १५५
विष्णुरुद्रौतथादेवौवसवोप्पश्चिनावपि
मरुतश्चमहेंद्रेणरमंतेचदिवौकसः १५६
एतत्तेतथ्यमाख्यातंलोकानुग्रहकारणम्
संहितानुक्रमेणात्रमंत्रैश्चविधिपूर्वकम् १५७
वेदान्पठंतियेविप्रागुरुशुश्रूषणेरताः वसंतिब्रह्मसामीप्येसर्वेतेनानुभाविताः १५८
भीष्मउवाच
भगवन्केनविधिनाअरण्येपुष्करेनरैः ब्रह्मलोकमभीप्सद्भिर्वस्तव्यंक्षेत्रवासिभिः १५९
किंमनुष्यैरुतस्त्रीभिरुतवर्णाश्रमान्वितैः
वसद्भिःकिमनुष्टेयमेतत्सर्वंब्रवीहिमे १६०
पुलस्त्यउवाच
नरैःस्त्रीभिश्चवस्तव्यंवर्णाश्रमनिवास

िभिः
स्वधर्माचारनिरतैर्दंभमोहविवर्जितैः १६१
कर्मणामनसावाचाब्रह्मभक्तैर्जितेंद्रि
यैः
अनसूयुभिरक्षुद्रैसःर्वभूतहितेरतैः १६२
भीष्मउवाच
किंकुर्वाणोनरःकर्मब्रह्मभक्तस्त्विहोच्यते
कीदृशाब्रह्मभक्ताश्चस्मृतानॄणांवदस्वमे १६३
पुलस्त्यउवाच
त्रिविधाभक्तिरुद्दिष्टामनोवाक्कायसंभवा
लौकिकीवैदिकीचापिभवेदाध्यात्मिकीतथा १६४
ध्यानधारणयाबुद्ध्य्वोदार्थस्मरणेहियत्ब्रह्मप्रीतिकरीचैषामानसीभक्तिरुच्यते १६५
मंत्रवेदनमस्कारैरग्निश्राद्धादिचिंतनैः
जाप्यैश्चावश्यकैश्चैववाचिकीभक्तिरिष्यते १६६
व्रतोपवासनियतैश्चितेंद्रियनिरोधिभिः
भूषणैर्हेमरत्नाढ्यैस्तथाचांद्रायणादिभिः १६७
ब्रह्मकृच्छ्रोपवासैश्चतथाचान्यैःशुभव्रतैः

कायिकीभक्तिराख्यातात्रिविधातुद्विजन्मनाम् १६८
गोघृतक्षीरदधिभिः रत्नदीपकुशोदकैः
गंधैर्माल्यैश्चविविधैर्धातुभिश्चोपपादितैः १६९
घृतगुग्गुलुधूपैश्चकृष्णागरुसुगंधिभिः
भूषणैर्हेमरत्नाढ्यैश्चित्राभिः
स्रग्भिरेवच १७०
नृत्यवादित्रगीतैश्चसर्वरत्नोपहारकैः
भक्ष्यभोज्यान्नपानैश्चयापूजाक्रियतेनरैः १७१
पितामहंसमुद्दिश्यभक्तिस्सालौकिकीमता वेदमंत्रहविर्योगैर्भक्तिर्यावैदिकीमता १७२
दर्शेवापौर्णमास्यांवाकर्तव्यमग्निहोत्रकम्
प्रशस्तंदक्षिणादानंपुरोडाशंचरुक्रिया १७३
इष्टिर्धृतिःसोमपानांयज्ञीयंकर्मसर्वशः ऋग्यजुःसामजाप्यानिसंहिताध्ययनानिच १७४ क्रियंतेविधिमुद्दिश्यसाभक्तिर्वैदिकीष्यते
अग्निभूम्यनिलाकाशांबुनिशाकरभास्करम् १७५
समुद्दिश्यकृतंकर्मतत्सर्वंब्रह्मदैवतम्

आध्यात्मिकीतुद्विविधाब्रह्मभक्तिः स्थितानृप १७६
संख्याख्यायोगजाचान्याविभागंतत्रमेशृणुचतुर्विंशतितत्वानिप्रधानादीनिसंख्यया १७७
अचेततानिभोग्यानिपुरुषःपंचविंशकः
चेतनःपुरुषोभोक्तानकर्तातस्यकर्मणः १७८
आत्मानित्योव्ययश्चैवअधिष्ठाताप्रयोजकः
अव्यक्तः पुरुषोनित्यः कारणंचपितामहः १७९
तत्वसर्गोभावसर्गोभूतसर्गश्चतत्त्वतः संख्ययापरिसंख्यायप्रधानंचगुणात्मकम् १८०
साधर्म्यमानमैश्वर्यंप्रधानंचविधर्मिच कारणत्वंचब्रह्मत्वंकाम्यत्वमिदमुच्यते १८१
प्रयोज्यत्वंप्रधानस्यवैधर्म्यमिदमुच्यते
सर्वत्रकर्तृस्यद्ब्रह्मपुरुषस्याप्यकर्तृता १८२
चेतनत्वंप्रधानेचसाधर्म्यमिदमुच्यते
तत्वांतरंचतत्वानांकर्मकारणमेवच १८३
प्रयोजनंचनैयोज्यमैश्वर्यंतत्वसंख्यया
संख्यास्तीत्युच्यतेप्राज्ञैर्विनिश्चित्यार्थचिंतकैः १८४
इतितत्वस्य संभारंतत्वसंख्याचतत्वतः ब्रह्मतत्वाधिकंचापिश्रुत्वातत्वंविदुर

्बुधाः १८५
सांख्यकृद्भक्तिरेषाचसद्भिराध्यात्मिकीकृता
योगजामपिभक्तानांशृणुभक्तिंपितामहे १८६
प्राणायामपरोनित्यंध्यानवान्नियतेंद्रियः
भैक्ष्यभक्षीव्रतीवापिसर्वप्रत्याहृतेंद्रियः १८७
धारणंहृदयेकुर्याद्ध्य्यामानः
प्रजेश्वरम्
हृत्पद्मकर्णिकासीनंरक्तवक्त्रंसुलोचनम् १८८
परितोद्योतितमुखंब्रह्मसूत्रकटीतटम् चतुर्वक्त्रंचतुर्बाहुंवरदाभयहस्तकम् १८९
योगजामानसीसिद्धिर्ब्रह्मभक्तिःपरास्मृता
यएवंभक्तिमान्देवेब्रह्मभक्तः सउच्यते १९०
वृत्तिंचशृणुराजेंद्र यास्मृताक्षेत्रवासिनाम् स्वयंदेवेनविप्राणांविष्ण्वादीनांसमागमे १९१
कथिताविस्तरात्पूर्वंसर्वेषांतत्रसन्निधौ
निर्ममानिरहंकारानिःसंगानिष्परिग्रहाः

१९२
बंधुवर्गेचनिःस्नेहास्समलोष्टाश्मकांचनाः
भूतानांकर्मभिर्नित्यैर्विविधैरभयप्रदाः १९३
प्राणायामपरानित्यंपरध्यानपरायणाः
याजिनःशुचयोनित्यंयतिधर्मपरायणाः १९४
सांख्ययोगविधिज्ञाश्चधर्मज्ञाश्छिन्नसंशयाः
यजंतेविधिनानेनयेविप्राः क्षेत्रवासिनः १९५
अरण्येपौष्करेतेषांमृतानांसत्फलंशृणु व्रजंतितेसुदुष्प्रापंब्रह्मसायुज्यमक्षयम् १९६
यत्प्राप्यनपुनर्जन्मलभन्तेमृत्युदायकम्
पुनरावर्तनंहित्वाब्राह्मीविद्यांसमास्थिताः १९७
पुनरावृत्तिरन्येषांप्रपंचाश्रमवासिनाम्
गार्हस्थ्यविधिमाश्रित्यषट्कर्मनिरतःसदा १९८
जुहोतिविधिनासम्यङ्मंत्रैर्यज्ञेनिमंत्रितः
अधिकंफलमाप्नोतिसर्वदुःखविवर्जितः १९९
सर्वलोकेषुचाप्यस्यगतिर्नप्रतिहन्यते

दिव्येनैश्वर्ययोगेनस्वारूढःसपरिग्रहः २००
बालसूर्यप्रकाशेनविमानेनसुवर्चसा
वृतःस्त्रीणांसहस्रैस्तुस्वंच्छदगमनालयः २०१
विचरत्यनिवार्येणसर्वलोकान्यदृच्छया
स्पृहणीयतमःपुंसांसर्वधर्मोत्तमोधनी २०२
स्वर्गच्युतःप्रजायेतकुलेमहतिरूपवान् धर्मज्ञोधर्मभक्तश्चसर्वविद्यार्थपारगः २०३
तथैवब्रह्मचर्येणगुरुशुश्रूषणेनच
वेदाध्ययनसंयुक्तोभैक्ष्यवृतिर्जितेन्द्रि यः २०४
नित्यंसत्यव्रतेयुक्तःस्वधर्मेष्वप्रमादवान्
सर्वकामसमृद्धेनसर्वकामावलंबिना २०५
सूर्येणेवद्वितीयेनविमानेनानिवारितः
गुह्यकानामब्रह्माख्यगणाःपरमसंमताः २०६
अप्रमेयबलैश्वर्यादेवदानवपूजिताः
तेषांससमतायातितुल्यैश्वर्यसमन्वितः २०७
देवदानवमर्त्येषुभवत्यनियतायुधः
वर्षकोटिसहस्राणिवर्षकोटिशतानिच २०८
एवमैश्वर्यसंयुक्तोविष्णुलोकेमहीयते उषित्वासौविभूत्यैवंयदाप्रच्यवतेपुनः २०९
विष्णुलोकात्स्वकृत्येनस्वर्गस्थानेषुज

ायते २१०
पुष्करारण्यमासाद्यब्रह्मचर्याश्रमेस्थितः
अभ्यासेनतुवेदानांवसतिम्रियतेपिवा २११
मृतोसौयातिदिव्येनविमानेनस्वतेजसा पूर्णचंद्रप्रकाशेनशशिवत्प्रियदर्शनः २१२
रुद्रलोकंसमासाद्यगुह्यकैः सहमोदते ऐश्वर्यंमहदाप्नोतिसर्वस्यजगतःप्रभुः २१३
भुक्त्वायुगसहस्राणिरुद्रलोकेमहीयते प्रच्युतस्तुपुनस्तस्माद्रुद्र
लोकात्क्रमेणतु २१४
नित्यंप्रमुदितस्तत्रभुक्त्वासुखमनामयम्
द्विजानांसदनेदिव्येकुलेमहतिजायते २१५
मानुषेषुसधर्म्मात्मासुरूपोवाक्पतिर्भवेत्
स्पृहणीयवपुःस्त्रीणाम्महाभोगपतिर्बली २१६
वानप्रस्थसमाचारीग्राम्यौषधिविवर्जितः सर्वलोकेषुचाप्यस्यगतिर्नप्रतिहन्यते २१७
शीर्णपर्णफलाहारःपुष्पमूलांबुभोजनः कापोतेनाश्मकुट्टेनदंतोलूखलिकेनच २१८ वृत्युपायेनजीवेतचीरवल्कलवाससा

जटीत्रिषवणस्नायीत्यक्तदोषस्तुदंडवान् २१९
कृच्छ्रव्रतपरोयस्तुश्वपचोयदिवापरः
जलशायीपंचतपावर्षास्वभ्रावगाहकः २२०
कीटकंटकपाषाणभूम्यांतुशयनंतथा
स्थानवीरासनरतःसंविभागीदृढव्रतः २२१
अरण्यौषधिभोक्ताचसर्वभूताभयप्रदः
नित्यंधर्मार्जनरतोजितक्रोधोजितेंद्रि
यः २२२
ब्रह्मभक्तःक्षेत्रवासीपुष्करेवसतेमुनिः
सर्वसंगपरित्यागीस्वारामोविगतस्पृहः २२३
यश्चात्रवसतेभीष्मशृणुतस्यापियागतिः
तरुणार्कप्रकाशेनवेदिकास्तंभशोभिना २२४
ब्रह्मभक्तोविमानेनयातिकामप्रचारिणाम्
विराजमानोनभसिद्वितीयइवचंद्रमाः २२५
गीतवादित्रनृत्यज्ञैर्गंधर्वाप्सरसांगणैः
अप्सरोभिःसमायुक्तोवर्षकोटिशतान्यसौ २२६
यस्यकस्यापिदेवस्यलोकंयात्यनिवारितः
ब्रह्मणोनुग्रहेणैवतत्रतत्रविराजते २२७
ब्रह्मलोकाच्च्युतश्चापिविष्णुलोकंसगच्छति
विष्णुलोकात्परिभ्रष्टोरुद्रलोकंसगच्छति २२८
तस्मादपिच्युतःस्थानाद्द्वीपेषुसहिजायत

े
स्वर्गेषुचतथान्येषुभोगान्भुक्त्वायथेप्सितान् २२९
भुक्त्वैश्वर्यंततस्तेषुपुनर्मर्त्येषुजायते
राजावाराजपुत्रोवाजायतेधनवान्सुखी २३०
सुरूपःसुभगःकांतःकीर्तिमान्भक्तिभावितःब्राह्मणाःक्षत्रियावैश्याःशूद्रा
वाक्षेत्रवासिनः २३१
स्वधर्मनिरताराजन्सुवृत्ताश्चिरजीविनः सर्वात्मनाब्रह्मभक्ताभूतानुग्रहकारिणः २३२
पुष्करेतुमहाक्षेत्रेयेवसंतिमुमुक्षवः मृतास्ते ब्रह्मभवनंविमानैर्यांतिशोभनैः २३३
अप्सरोगणसंघुष्टैःकामगैःकामरूपिभिः अथवासर्वदीप्ताग्नौस्वशरीरंजुहोतियः २३४ ब्रह्मध्यायीमहासत्वस्सब्रह्मभवनंव्रजेत्
ब्रह्मलोकोक्षयस्तस्यशाश्वतोविभवैःसह २३५
सर्वलोकोत्तमोरम्योभवतीष्टार्थसाधकः पुष्करेतुमहापुण्येप्राणान्येसलिलेत्यजन् २३६
तेषामप्यक्षयोभीष्मब्रह्मलोकोमहात्मनाम्

साक्षात्पश्यंतितेदेवंसर्वदुःखविनाशनम् २३७
सर्वामरयुतंदेवंरुद्रविष्णुगणैर्युतम् अनाशकेमृताश्शूद्रापुःष्करेतुवनेनराः २३८
हंसयुक्तैस्ततोयांतिविमानैरर्कसप्रभैः नानारत्नसुवर्णाढ्यैर्दृढैर्गंधाधिवासितैः २३९
अनौपम्यगुणैरन्यैरप्सरोगीतनादितैः
पताकाध्वजविन्यस्तैर्नानाघण्टानिनादितैः २४०
बह्वाश्चर्यसमोपेतैःक्रीडाविज्ञानशालिभिः
सुप्रभैर्गुणसंपन्नैर्मयूरवरवाहिभिः २४१
ब्रह्मलोकेनराधीरारमंतेनाशकेमृताः
तत्रोषित्वाचिरंकालंभुक्त्वाभोगान्यथेप्सितान् २४२
धनीविप्नकुलेभोगीजायतेमर्त्यमागतः
कारीषींसाधयेद्यस्तुपुष्करेतुवनेनरः २४३
सर्वलोकान्परित्यज्यब्रह्मलोकंसगच्छति
ब्रह्मलोकेवसेत्तावद्यावत्कल्पक्षयोभवेत् २४४
नैवपश्यतिमर्त्यंहिक्लिश्यमानंस्वकर्मभिः
गतिस्तस्याप्रतिहतातिर्यगूर्ध्वमधस्तथा २४५

सपूज्यःसर्वलोकेषुयशोविस्तारयन्वशी सदाचारविधिप्रज्ञःसर्वेन्द्रियमनोहरः २४६
नृत्यवादित्रगीतज्ञःसुभगःप्रियदर्शनः नित्यमम्लानकुसुमोदिव्याभरणभूषितः २४७ नीलोत्पलदलश्यामोनीलकुंचितमूर्द्धजः अजघन्याःसुमध्याश्चसर्वसौभाग्यपूरिताः २४८
सर्वैश्वर्यगुणोपेतायौवनेनातिगर्विताः
स्त्रियःसेवंतितत्रस्थाःशयनेरमयंतिच २४९
वीणावेणुनिनादैश्चसुप्तःसंप्रतिबुध्यतेमहोत्सवसुखंभुंक्तेदुःप्राप्यमकृतात्मभिः २५०
प्रसादाद्देवदेवस्यब्रह्मणःशुभकारिणः
भीष्मउवाच
आचाराःपरमाधर्माःक्षेत्रधर्मपरायणाः २५१
स्वधर्माचारनिरताजितक्रोधाजितेंद्रियाः ब्रह्मलोकंव्रजंतीतिनैतच्चित्रंमतंमम
२५२
असंशयंचगच्छंतिलोकानन्यानपिद्विजाः
विनापद्मोपवासेनतथैवनियमेनच २५३
स्त्रियोम्लेछाश्चशूद्रा
श्चपक्षिणःपशवोमृगाः
मूकाजडान्धबधिरास्तपोनियमवर्जिताः २५४
तेषांवदगतिंविप्रपुष्करेयेत्ववस्थिताः पुलस्त्यउवाच

स्त्रियोम्लेच्छाश्चशूद्रा श्चपशवःपक्षिणोमृगाः २५५ पुष्करेतुमृताभीष्मब्रह्मलोकंव्रजंतितेशरीरैर्दिव्यरूपैस्तुविमानैरविसप्रभैः २५६
दिव्यव्यूहसमायुक्तैःसुवर्णवरकेतनैः सुवर्णवज्रसोपानमणिस्तंभविभूषितैः २५७ सर्वकामोपभोगाढ्यैःकामगैःकामरूपिभिः नानारसाढ्यंगच्छंतिस्त्रीसहस्रसमाकुलाः २५८
ब्रह्मलोकंमहात्मानोलोकानन्यान्यथेप्सितान्
ब्रह्मलोकाच्च्युताश्चापिक्रमाद्द्वीपेषुयांतिते २५९
कुलेमहतिविस्तीर्णेधनीभवतिसद्विजः
तिर्यग्योनिगतायेतुसर्पकीटपिपीलिकाः २६०
स्थलजाजलजाश्चैवस्वेदांडोद्भिज्जरायुजाः
सकामावाप्यकामावापुष्करेतुवनेमृताः २६१
सूर्यप्रभविमानस्थाब्रह्मलोकंप्रयांतिते
कलौयुगेमहाघोरेप्रजाःपापसमीरिताः २६२
नान्येनास्मिन्नुपायेनधर्मःस्वर्गश्चलभ्यते
वसंतिपुष्करेयेतुब्रह्मार्चनरतानराः २६३
कलौयुगेकृतार्थास्तेक्लिश्यंत्यन्येनिर

र्थकाः
रात्रौकरोतियत्पापंनरःपंचभिरिंद्रियैः २६४
कर्मणामनसावाचाकामक्रोधवशानुगाः प्रातःसजलमासाद्यपुष्करेतुपितामहम् २६५ अभिगम्यशुचिर्भूत्त्वातस्मात्पापात्प्रमुच्यते
उदयेर्कस्यचारभ्ययावद्दर्शनमूर्ध्वगम् २६६
मानसाख्येप्रसंचिंत्यब्रह्मयोगेहरेदघम्दृष्ट्वाविरिंचिंमध्याह्नेनरःपापात्प्रमुच्यते २६७
मध्याह्नास्तमयान्तंयदिंद्रि
यैःपापमाचरेत्
पितामहस्यसंध्यायांदर्शनादेवमुच्यते २६८
शब्दादीन्विषयान्सर्वान्भुंजानोपिसकामतः
यःपुष्करेब्रह्मभक्तोनिवसेत्तपसिस्थितः २६९
पुष्करारण्यमध्यस्थोमिष्टान्नास्वादभोजनः
त्रिकालमपिभुंजानोवायुभक्षसमोमतः २७०
वसंतिपुष्करेयेतुनराःसुकृतकर्मिणः
तेलभंतेमहाभोगान्क्षेत्रस्यास्यप्रभावतः २७१
यथामहोदधेस्तुल्योनचान्योस्तिजलाशयः

तथावैपुष्करस्यापिसमंतीर्थंनविद्यते २७२
पुष्करारण्यसदृशंतीर्थंनास्त्यधिकंगुणैः
अथतेन्यान्प्रवक्ष्यामिक्षेत्रेयेस्मिन्व्यवस्थिताः २७३
विष्णुनासहिताःसर्वइद्राद्याश्चदिवौकसः
गजवक्त्रःकुमारश्चरेवंतःसदिवाकरः २७४
शिवदूतीतथादेवीकन्याक्षेमंकरीसदा अलंतपोभिर्नियमैःसुक्रियार्चनकारिणाम् २७५
व्रतोपवासकर्माणिकृत्वान्यत्रमहांत्यपिज्येष्ठेतुपुष्करारण्येयस्तिष्ठतिनिरुद्यमः २७६
लभतेसर्वकामित्वंयोत्रैवास्ते द्विजःसदा
पितामहसमंयातिस्थानंपरममव्ययम् २७७
कृतेद्वादशभिर्वर्षैस्त्रेतायांहायनेनतु
मासेनद्वापरेभीष्मअहोरात्रेणतत्कलौ २७८
फलंसंप्राप्यतेलोकेक्षेत्रेस्मिंस्तीर्थवासिभिः
इत्येवंदेवदेवेनपुरोक्तंब्रह्मणामम २७९
नातःपरतरंकिंचित्क्षेत्रमस्तीहभूतले
तस्मात्सर्वप्रयत्नेनारण्यमेतत्समाश्रयेत् २८०
गृहस्थोब्रह्मचारीचवानप्रस्थोथभिक्षुकःयथोक्तकारिणःसर्वेगच्छंतिपरमांगतिम् २८१

एकस्मिन्नाश्रमेधर्मंयोनुतिष्ठेद्यथाविधि
अकामद्वेषसंयुक्तःसपरत्रमहीयते २८२ चतुष्पथाहिनिःश्रेणीब्रह्मणेहप्रतिष्ठिता
एतामाश्रित्यनिश्रेणींब्रह्मलोकेमहीयते २८३
आयुषोऽपिचतुर्भागंब्रह्मचार्यनसूयकः गुरौवागुरुपुत्रेवावसेद्धर्मार्थकोविदः २८४
कर्मातिरेकेणगुरोरध्येतव्यंबुभूषता दक्षिणानांप्रदापीस्यादाहूतोगुरुमाश्रयेत् २८५
जघन्यशायीपूर्वंस्यादुत्थायीगुरुवेश्मनि
यच्चशिष्येणकर्त्तव्यंकार्यमासेवनादिकम् २८६
कृतमित्येवतत्सर्वंकृत्वातिष्ठेत्तुपार्श्वतः
किंकरःसर्वकारीचसर्वकर्मसुकोविदः २८७
शुचिर्दक्षोगुणोपेतोब्रूयादिष्टमथोत्तरम्
चक्षुषागुरुमव्यग्रोनिरीक्षेतजितेंद्रियः २८८
नाभुक्तवतिचाश्नीयादपीतवतिनोपिबेत्
नतिष्ठतितथासीतनसुप्तेनैवसंविशेत् २८९

उत्तानाभ्यांचपाणिभ्यांपादावस्यमृदुस्पृशेत्
दक्षिणंदक्षिणेनैवसव्यंसव्येनपीडयेत् २९०
अभिवाद्यगुरुंब्रूयादभिधांस्वांब्रुवन्निति
इदंकरिष्येभगवन्निदंचापिमयाकृतम् २९१ इतिसर्वंचविज्ञाप्यनिवेद्यगुरवेधनम् कुर्यात्कृतंचतत्सर्वमाख्येयंगुरवेपुनः २९२
यांस्तुगंधान्रसान्वापिब्रह्मचारीनसेवते
सेवेततान्समावृत्यइतिधर्मेषुनिश्चयः २९३
यकेचिद्विस्तरेणोक्तानियमाब्रह्मचारिणःतान्सर्वाननुगृह्णीयाद्भक्तश्शिष्यश्चवैगुरोः २९४
सएवगुरवेप्रीतिमुपकृत्ययथाबलम्
अग्राम्येष्वाश्रमेष्वेवशिष्योवर्तेतकर्मणा २९५
वेदवेदौतथावेदान्वेदार्थांश्चतथाद्विजःभिक्षाभुगप्यधःशायीसमधीत्यगुरोर्मुखात् २९६
वेदव्रतोपयोगीचचतुर्थांशेनयोगतः गुरवेदक्षिणांदत्वासमावर्तेद्यथाविधि २९७
धर्मान्वितैर्युतोदारैरग्नीनावाह्यपूजय

ेत्
द्वितीयमायुषोभागंगृहमेधीसमाचरेत् २९८ गृहस्थवृत्तयःपूर्वंचतस्रोमुनिभिःकृताःकुसूलधान्याप्रथमाकुंभीधान्याद्वितीयका २९९
अश्वस्तनीतृतीयोक्ताकापोत्यथचतुर्थिका तासांपरापराश्रेष्ठाधर्मतोलोकजित्तमा ३००
षट्कर्मवर्त्तकस्त्वेकस्त्रिभिरन्यःप्रसर्पते
द्वाभ्यांचैवचतुर्थस्तुद्विजःसब्रह्मणिस्थितः ३०१
गृहमेधिव्रतादन्यन्महत्तीर्थंनचक्षते नात्मार्थेपाचयेदन्नंनवृथाघातयेत्पशुम् ३०२
प्राणीवायदिवाप्राणीसंस्काराद्यज्ञमर्हति
नदिवाप्रस्वपेज्जातुनपूर्वापररात्रयोः ३०३
नभुंजीतांतराकालेनानृतंतुवदेदिह नचाप्यश्नन्वसेद्विप्रोगृहेकश्चिदपूजितः ३०४
तथास्यातिथयःपूज्याहव्यकव्यवहाःस्मृताःवेदविद्याव्रतस्नाताश्रोत्रियावेदपारगाः ३०५
स्वकर्मजीविनोदांताःक्रियावंतस्तपस्विन

ः
तेषांहव्यंचकव्यंचाप्यर्हणार्थंविधीयते ३०६
नश्वरैस्संप्रयातस्यस्वधर्मापगतस्यच अपविद्धाग्निहोत्रस्यगुरोर्वालीककारिणः ३०७
असत्याभिनिवेशस्यनाधिकारोस्तिकर्मणोः संविभागोत्रभूतानांसर्वेषामेवशिष्यते ३०८
तथैवापचमानेभ्यःप्रदेयंगृहमेधिना विघसाशीभवेन्नित्यंनित्यंचामृतभोजनः ३०९ अमृतंयज्ञशेषंस्याद्भोजनंहविषासमम् संभुक्तशेषंयोश्नातितमाहुर्विघसाशिनम् ३१०
स्वदारनिरतोदांतोदक्षोत्यर्थंजितेंद्रियः
ऋत्विक्पुरोहिताचार्यमातुलातिथिसंहतैः ३११
वृद्धबालातुरैर्वैद्यैर्ज्ञातिसंबंधिबांधवैः
मात्रापित्राचजामात्राभ्रात्रापुत्रेणभार्यया ३१२
दुहित्रादासवर्गेणविवादंनसमाचरेत्
एतान्विमुच्यसंवादान्सर्वपापैःप्रमुच्यते ३१३
एतैर्जितैस्तुजयतिसर्वलोकान्नसंशयः

आचार्योब्रह्मलोकेशः प्राजापत्यप्रभुःपिता ३१४ अतिथिःसर्वलोकेशऋत्विग्वेदाश्रयःप्रभुःजामाताप्सरसांलोकेज्ञातयोवैश्वदेविकाः ३१५
संबंधिबांधवादिक्षुपृथिव्यांमातृमातुलौवृद्धबालातुराश्चैवआकाशेप्रभविष्णवः ३१६ पुरोधाऋषिलोकेशःसंश्रितास्साध्यलोकपाः अश्विलोकपतिर्वैद्योभ्रातातुवसुलोकपः ३१७
चंद्रलोकेश्वरीभार्यादुहिताप्सरसांगृहे भ्राताज्येष्ठःसमः
पित्राभार्यापुत्रस्वकातनुः ३१८
कायस्थादासवर्गाश्चदुहिताकृपणंपरम्
तस्मादेतैरधिक्षिप्तःसहेन्नित्यमसंज्वरः ३१९
गृहधर्मरतोविद्वान्धर्मनिष्ठोजितक्लमः
नारभेद्बहुकार्याणिधर्मवान्किंचिदारभेत् ३२०
गृहस्थवृत्तयस्तिस्रस्तासांनिश्रेयसंपरं
परस्परंतथैवाहुश्चातुराश्रम्यमेवच ३२१
येचोक्तानियमास्तेषांसर्वंकार्यंबुभूषुणा
कुंभधान्यैरुंच्छशिलैःकापोतींवृत्तिमाश्रितैः ३२२

यस्मिंश्चैतेवसंत्यर्थास्तद्राष्ट्रमभिवर्धते
पूर्वापरान्दशपरान्पुनातिचपितामहान् २२३
गृहस्थवृत्तिमप्येतांवर्तयेद्योगतव्यथःसचक्रधरलोकानांसमानाम्प्राप्नुयाद्गतिम् २२४
जितेंद्रियाणामथवागतिरेषाविधीयते
स्वर्गलोकोगृहस्थानांप्रतिष्ठानियतात्मनां २२५
ब्रह्मणाभिहताश्रेणीह्येषायस्याःप्रमुच्यते
द्वितीयांक्रमशःप्राप्यस्वर्गलोकेमहीयते २२६
तृतीयामपिवक्ष्यामिवानप्रस्थाश्रमंशृणुगृहस्थस्तुयदापश्येद्वलीपलितमात्मनः २२७
अपत्यस्यैवचापत्यंवनमेवतदाश्रयेत्
गृहस्थव्रतखिन्नानांवानप्रस्थाश्रमौकसां २२८
श्रूयतांभीष्मभद्रं
तेसर्वलोकाश्रयात्मनां
दीक्षापूर्वंनिवृत्तानांपुण्यदेशनिवासिनां २२९
प्रज्ञाबलयुजांपुंसांसत्यशौचक्षमावतां
तृतीयमायुषोभागंवानप्रस्थाश्रमेवसन् २३०
तानेवाग्नीन्परिचरेद्यजमानोदिवौकसः नियतोनियताहारोविष्णुभक्तिप्रसक्तिमान्

२३१
तदाग्निहोत्रमात्राणियज्ञांगानिचसर्वशः अकृष्टंवैव्रीहियवंनीवारंविघसानिच ३३२ ग्रीष्मेहविष्यंप्रायच्छेत्समाघेष्वपिपंचसु
वानप्रस्थाश्रमेप्येताश्चतस्रोवृत्तयःस्मृताः २३३
सद्यःप्रभक्षकाःकेचित्केचिन्मासिकसंचयान्
वार्षिकान् संचयान्
केचित्केचिद्द्वादशवार्षिकान् ३३४
कुर्वन्त्यतिथिपूजार्थंयज्ञतन्त्रार्थमेवच
अभ्रावकाशावर्षासुहेमंतेजलसंश्रयाः ३३५
ग्रीष्मेपंचाग्नितपसःशरद्यमृतभोजनाः
भूमौविपरिवर्तंतेतिष्ठंतिप्रपदैरपि ३३६
स्थानासनेचवर्तन्तेवसनेष्वपिसंस्थिते
दंतोलूखलिनःकेचिदश्मकुट्टास्तथापरे ३३७
शुक्लपक्षेपिबन्त्येकेयवागूंक्वथितांक्वचित्
कृष्णपक्षेपिबंत्येकेभुंजतेचयथागमम् ३३८
मूलैरेकेफलैरेकेजलैरेकेदृढव्रताः
वर्त्तयंतियथान्यायंवैखानसधृतव्रताः ३३९
एताश्चान्याश्चविविधादीक्षास्तेषांमनस्विनां
चतुर्थश्चौपनिषदोधर्मःसाधारणोमतः ३४०

वानप्रस्थोगृहस्थश्चसततोन्यःप्रवर्त्तते
तस्मिन्नेवयुगेतातविप्रैःसर्वार्थदर्शिभिः ३४१
अगस्त्यश्चसप्तर्षयोमधुच्छंदोगवेषणः सांकृतिःसदिवोभांडिर्यवप्रोथोह्यथर्वणः ३४२
अहोवीर्यस्तथाकाम्यःस्थाणुर्मेधातिथिर्बुधः
मनोवाकःशिनीवाकःशून्यपालोकृतव्रणः ३४३
एतेकर्मसुविद्वांसस्ततःस्वर्गमुपागमन्
एतेप्रत्यक्षधर्माणस्तथायायावरागणाः ३४४
ऋषीणामुग्रतपसांधर्मनैपुण्यदर्शिनाम् सुरेश्वरंसमाराध्यब्राह्मणावनमाश्रिताः ३४५
अपास्योपरतामायांब्राह्मणावनमाश्रिताः
अनक्षत्रास्तथाधृष्यादृश्यन्तेप्रोषितागणाः ३४६
जरयातुपरिद्यूनाव्याधिनापरिपीडिताः
चतुर्थंत्वाश्रमंशेषंवानप्रस्थाश्रमाद्ययुः ३४७
सद्यस्कारीसुनिर्वाप्यसर्ववेदसदक्षिणाम्
आत्मयाजीसौम्यमतिरात्मक्रीडात्मसंश्रयः ३४८
आत्मन्यग्निंसमाधायत्यक्त्वासर्वपरिग्र

हम्
सद्यस्कश्चयजेद्यज्ञानिष्टिंचैवेहसर्वदा ३४९
सदैवयाजिनांयज्ञानात्मनीज्याप्रवर्त्तते
त्रीनेवाग्नींस्त्यजेत्सम्यगात्मन्येवात्मनाक्षणात् ३५०
प्राप्नुयाद्येनवायच्चतत्प्राश्नीयादकुत्सयन्
केशलोमनखान्न्यस्येद्वानप्रस्थाश्रमेरतः ३५१
आश्रमादाश्रमंसद्यःपूतोगच्छतिकर्मभिः
अभयंसर्वभूतेभ्योयोदत्वाप्रव्रजेदिद्वजः ३५२
लोकास्तेजोमयास्तस्यप्रेत्यचानंत्यमश्नुते
सुशीलवृत्तोव्यपनीतकल्मषोनचेहनामुत्रचरन्तुमीहते ३५३
अरोषमोहोगतसंधिविग्रहः
सचेदुदासीनवदात्मचिंतया
यमेषुचैवान्यगतेषुनव्यथःस्वशास्त्रशून्योहृदिनात्मविभ्रमः ३५४
भवेद्यथेष्टागतिरात्मयाजिनीनिस्संशयेधर्मपरेजितेन्द्रिये
अतःपरंश्रेष्ठमतीवसद्गुणैरधिष्ठितंत्रीनतिवर्त्यचाश्रमान् ३५५

चतुर्थमुक्तंपरमाश्रमंशृणुप्रकीर्त्यमानंपरमंपरायणम् प्राप्यसंस्कारमेताभ्यामाश्रमाभ्यांततःपरम् ३५६
यत्कार्यंपरमात्मार्थंतत्त्वमेकमनाःशृणु
काषायंधारयित्वातुश्रेणीस्थानेषुचत्रिषु ३५७
योव्रजेच्चपरंस्थानंपारिव्राज्यमनुत्तमम्
तद्भावनेनसंन्यस्यवर्तनंश्रूयतांतथा ३५८
एकएवचरेद्धर्मंसिध्यर्थमसहायवान्
एकश्चरतियः पश्यन्नजहातिनहीयते ३५९
अनग्निरनिकेतस्तुग्रामंभिक्षार्थमाश्रयेत्
अश्वस्तनविधानःस्यान्मुनिर्भावसमन्वितः ३६०
लघ्वाशीनियताहारःसकृदन्नंनिषेवयेत्
कपालंवृक्षमूलानिकुचेलमसहायता ३६१
उपेक्षासर्वभूतानामेतावद्भिक्षुलक्षणम्यस्मिन्वाचःप्रविशंतिकूपेप्राप्तामृताइव ३६२
नवक्तारंपुनर्यांतिसकैवल्याश्रमेवसेत् नैवपश्येन्नशृणुयादवाच्यंजातुकस्यचित् ३६३
ब्राह्मणानांविशेषेणनैतद्भूयात्कथंचन

यद्ब्राह्मणस्यानुकूलंतदेवसततंवदेत् ३६४
तूष्णीमासीतनिंदायांकुर्वन्भैषज्यमात्मनः
येनपूर्णमिवाकाशंभवत्येकेनसर्वदा ३६५
शून्यंयेनसमाकीर्णंतंदेवाब्राह्मणंविदुः ३६६
येनकेनचिदाछिन्नोयेनकेनचिदाशितः
यत्रक्वचनशायीचतंदेवाब्राह्मणंविदुः ३६७
अहेरिवजनाद्भीतःसुहृदोनरकादिव कृपणादिवनारीभ्यस्तंदेवाब्राह्मणंविदुः ३६८
नहृष्येतविषीदेतमानितोमानितस्तथा सर्वभूतेष्वभयदस्तंदेवाब्राह्मणंविदुः ३६९
नाभिनंदेतमरणंनाभिनंदेतजीवितम् कालमेवनिरीक्षेतनिर्देशंकृषकोयथा ३७० अनभ्याहतचित्तश्चदांतश्चाहतधीस्तथा विमुक्तःसर्वपापेभ्योनरोगछेत्ततोदिवम् ३७१
अभयंसर्वभूतेभ्योभूतानामभयंयतः
तस्यदेहविमुक्तस्यभयंनास्तिकुतश्चन ३७२
यथानागपदेन्यानिपदानिपदगामिनाम्
सर्वाण्येवावलीयंतेतथाज्ञानानिचेतसि ३७३
एवंसर्वमहिंसायांधर्मोर्थश्चमहीयते
मृतःसनित्यंभवतियोहिंसांप्रतिपद्यते ३७४
अहिंसकस्ततःसम्यग्धृतिमान्नियतेंद्रियः

शरण्यस्सर्वभूतानांगतिमाप्नोत्यनुत्तमाम् ३७५
एवंप्रज्ञानतृप्तस्यनिर्भयस्यमनीषिणः
नमृत्युरधिकोभावःसोमृतत्वंचगच्छति ३७६
विमुक्तःसर्वसंगेभ्योमुनिराकाशवत्स्थितः
विष्णुप्रियकरःशांतस्तंदेवाब्राह्मणंविदुः ३७७
जीवितंयस्यधर्मार्थंधर्मोरत्यर्थमेवच
अहोरात्रादिपुण्यार्थंतंदेवाब्राह्मणंविदुः ३७८
निवारितसमारंभंनिर्नमस्कारमस्तुतिम्
अक्षीणंक्षीणकर्माणंतंदेवाब्राह्मणंविदुः ३७९
सर्वाणिभूतानिसुखंरमंतेसर्वाणिदुःखानिभृशंभवंति
तेषांभवोत्पादनजातखेदःकुर्यात्तुकर्माणिचश्रद्दधानः ३८०
दानंहिभूताभयदक्षिणायाः
सर्वाणिदानान्यधितिष्ठतीह
तीक्ष्णेतनुंयःप्रथमंजुहोतिसोनंतमाप्नोत्यभयंप्रजाभ्यः ३८१
उत्तानमास्येनहविर्जुहोतिअनंतमाप्नोत्यभितःप्रतिष्ठाम्
तस्यांगसंगादभिनिष्कृतंचवैश्वानरंसर्वमिदंप्रपेदे ३८२

प्रादेशमात्रंहृदभिस्रुतंयत्तस्मिन्प्राणेनात्मयाजीजुहोति तस्याग्निहोत्रेहुतमात्मसंस्थंसर्वेषुलोकेषुसदैवतेषु ३८३
देवंविधातुंत्रिवृतंसुवर्णंयेवैविदुस्तंपरमार्थभूतम्
तेसर्वभूतेषुमहीयमानादेवाःसमर्थाअमृतंव्रजंति ३८४
वेदांश्चवेद्यंचविधिंचकृत्स्नमथोनिरुक्तंपरमार्थतांच
सर्वंशरीरात्मनियःप्रवेदतस्याभिसर्वेप्रचरंतिनित्यम् ३८५
भूमावसक्तंदिविचाप्रमेयंहिरण्मयंतंचसमंडलांते
प्रदक्षिणंदक्षिणमंतरिक्षेयोवेदनाप्यात्मनिदीप्तरश्मिः ३८६
आवर्तमानंचविवर्तमानंषण्नेमियद्द्वादशारंत्रिपर्व
यस्येदमास्यंपरिपातिविश्वंतत्कालचक्रंनिहितंगुहायाम् ३८७
यतःप्रसादंजगतःशरीरंसर्वांश्चलोकानधिगच्छतीह
तस्मिन्हिसंतर्पयतीहदेवान्सवैविमुक्तोभवतीहनित्यम् ३८८
तेजोमयोनित्यमतःपुराणोलोकेभवत्यर्थभयादुपैति

भूतानियस्मान्नभयंव्रजंतिभूतेभ्योयोनोद्विजतेकदाचित् ३८९
अगर्हणीयोनचगर्हतेन्यान्सवैविप्रःप्रवरंस्वात्मनीक्षेत्
विनीतमोहोप्यपनीतकल्मषोनचेहनामुत्रचयोर्थमृच्छति ३९०
अरोषमोहःसमलोष्टकांचनःप्रहीणशोकोगतसंधिविग्रहः
अपेतनिंदास्तुतिरप्रियाप्रियश्चरन्नुदासीनवदेवभिक्षुः ३९१
इतिश्रीपाद्मपुराणेप्रथमेसृष्टिखंडेक्षेत्रवासमाहात्म्यंनामपंचदशोध्यायः १५

षोडशोऽध्यायः
भीष्मउवाच
यदेतत्कथितंब्रह्मंस्तीर्थमाहात्म्यमुत्तमम्
कमलस्याभिपातेनतीर्थंजातंधरातले १ तत्रस्थेनभगवताविष्णुनाशंकरेणच यत्कृतंमुनिशार्दूलतत्सर्वंपरिकीर्त्तय २
कथंयज्ञोहिदेवेनविभुनातत्रकारितः
केसदस्याऋत्विजश्चब्राह्मणाःकेसमागताः ३
केभागास्तस्ययज्ञस्यकिंद्र
व्यंकाचदक्षिणा
कावेदीकिंप्रमाणंचकृतंतत्रविरंचिना ४

योयाज्यःसर्वदेवानांवेदैःसर्वत्रपठ्यतेकंचकाममभिध्यायन्वेधायज्ञंचकारह ५ यथासौदेवदेवेशोह्यजरश्चामरश्चह तथाचैवाक्षयःस्वर्गस्तस्यदेवस्यदृश्यते ६
अन्येषांचैवदेवानांदत्तःस्वर्गोमहात्मना
अग्निहोत्रार्थमुत्पन्नावेदाओषधयस्तथा ७
येचान्येपशवोभूमौसर्वेतेयज्ञकारणात्
सृष्टाभगवतानेनइत्येषावैदिकीश्रुतिः ८
तदत्रकौतुकंमह्यंश्रुत्वेदंतवभाषितम्
यंकाममधिकृत्यैकंयत्फलंयांचभावनां ९
कृतश्चानेनवैयज्ञःसर्वंशंसितुमर्हसि
शतरूपाचयानारीसावित्रीसात्विहोच्यते १०
भार्यासाब्रह्मणःप्रोक्ताःऋषीणांजननीचसा
पुलस्त्याद्यान्मुनीन्सप्तदक्षाद्यांस्तुप्रजापतीन् ११
स्वायंभुवादींश्चमनून्सावित्रीसमजीजनत्धर्मपत्नींतुतांब्रह्मापुत्रिणींब्रह्मणःप्रियः १२
पतिव्रतांमहाभागांसुव्रतांचारुहासिनीं
कथंसतींपरित्यज्यभार्यामन्यामविंदत १३
किंनाम्नीकिंसमाचराकस्यसातनयाविभोः क्वसादृष्टाहिदेवेनकेनचास्यप्रदर्शिता १४

किंरूपासातुदेवेशीदृष्टाचित्तविमोहिनी यांतुदृष्ट्वासदेवेशःकामस्यवशमेयिवान् १५
वर्णतोरूपतश्चैवसावित्र्यास्त्वधिकामुने यामोहितवतीदेवंसर्वलोकेश्वरंविभुम् १६ यथागृहीतवान्देवोनारींतांलोकसुंदरीं यथाप्रवृत्तोयज्ञोसौतथासर्वंप्रकीर्तय १७
तांदृष्ट्वाब्रह्मणःपार्श्वेसावित्रीकिंचकारह
सावित्र्यांतुतदाब्रह्माकांतुवृत्तिमवर्त्तत १८ सन्निधौकानिवाक्यानिसावित्रीब्रह्मणातदा
उक्ताप्युक्तवतीभूयःसर्वंशंसितुमर्हसि १९
किंकृतंतत्रयुष्माभिःकोपोवाथक्षमापिवा यत्कृतंतत्रयद्दृष्टंयत्तवोक्तंमयात्विह २०
विस्तरेणेहसर्वाणिकर्माणिपरमेष्ठिनः
श्रोतुमिच्छाम्यशेषेणविधेर्यज्ञविधिंपरं २१
कर्मणामानुपूर्व्यंचप्रारंभोहोत्रमेवच
होतुर्भक्षोयथाऽचापिप्रथमाकस्यकारिता २२
कथंचभगवान्विष्णुःसाहाय्यंकेनकीदृशं

अमरैर्वाकृतंयच्चतद्भवान्वक्तुमर्हति २३ देवलोकंपरित्यज्यकथंमर्त्यमुपागतः गार्हपत्यंचविधिनाअन्वाहार्यंचदक्षिणम् २४
अग्निमाहवनीयंचवेदींचैवतथास्रुवम् प्रोक्षणीयंस्रुचंचैवआवभृथ्यंतथैवच २५
अग्नींस्त्रींश्चयथाचक्रेहव्यभागवहान्हिवै
हव्यादांश्चसुरांश्चक्रेकव्यादांश्चपितॄनपि २६
भागार्थंयज्ञविधिनायेयज्ञायज्ञकर्मणि
यूपान्समित्कुशंसोमंपवित्रंपरिधीनपि २७
यज्ञियानिचद्रव्याणियथाब्रह्माचकारह
विबभ्राजपुरायश्चपारमेष्ठ्येनकर्मणा २८
क्षणानिमेषाःकाष्ठाश्चकलास्त्रैकाल्यमेवच
मुहूर्तास्तिथयोमासादिनंसंवत्सरस्तथा २९
ऋतवःकालयोगाश्चप्रमाणंत्रिविधंपुरा आयुःक्षेत्राण्यपचयंलक्षणंरूपसौष्ठवम् ३०
त्रयोवर्णास्त्रयोलोकास्त्रैविद्यंपावकास्त्रयः
त्रैकाल्यंत्रीणिकर्माणित्रयोवर्णास्त्रयोगुणाः ३१
सृष्टालोकाःपराःस्रष्ट्रायेचान्येनल्पचेतसा

यागतिर्धर्मयुक्तानांयागतिःपापकर्मणां ३२
चातुर्वर्ण्यस्यप्रभवश्चातुर्वर्ण्यस्यरक्षिता
चतुर्विद्यस्ययोवेत्ताचतुराश्रमसंश्रयः ३३
यःपरंश्रूयतेज्योतिर्यःपरंश्रूयतेतपः यःपरंपरतःप्राहपरंयःपरमात्मवान् ३४
सेतुर्योलोकसेतूनांमेध्योयोमेध्यकर्मणाम्
वेद्योयोवेदविदुषांयःप्रभुःप्रभवात्मनाम् ३५
असुभूतश्चभूतानामग्निभूतोग्निवर्चसाम् मनुष्याणांमनोभूतस्तपोभूतस्तपस्विनाम्
३६
विनयोनयवृत्तीनांतेजस्तेजस्विनामपि
इत्येतत्सर्वमखिलान्सृजन्लोकपितामहः ३७
यज्ञाद्गतिंकामन्वैच्छत्कथंयज्ञेमतिःकृता
एषमेसंशयोब्रह्मन्नेषमेसंशयःपरः ३८
आश्चर्यःपरमोब्रह्मादेवैर्दैत्यैश्चपठ्यते
कर्मणाश्चर्यभूतोपितत्त्वतःसइहोच्यते ३९
पुलस्त्यउवाच
प्रश्नभारोमहानेषत्वयोक्तोब्रह्मणश्चयःयथाशक्तितुवक्ष्यामिश्रूयतांतत्परंयशः

४०
सहस्रास्यंसहस्राक्षंसहस्रचरणंचयम्
सहस्रश्रवणंचैवसहस्रकरमव्ययम् ४१
सहस्रजिह्वंसाहस्रंसहस्रपरमंप्रभुं
सहस्रदंसहस्रादिंसहस्रभुजमव्ययम् ४२
हवनंसवनंचैवहव्यंहोतारमेवच
पात्राणिचपवित्राणिवेदींदीक्षांचरुंस्रुवम् ४३
स्रुक्सोममवभृच्चैवप्रोक्षणींदक्षिणाधनम्
अद्ध्वर्युंसामगंविप्रंसदस्यान्सदनंसदः ४४
यूपंसमित्कुशंदर्वीचमसोलूखलानिच प्राग्वंशंयज्ञभूमिंचहोतारंबन्धनंचयत् ४५
ह्रस्वान्यतिप्रमाणानिप्रमाणस्थावराणिचप्रायश्चित्तानिवाजाश्चस्थंडिलानिकुशास्तथा ४६
मंत्रंयज्ञंचहवनंवह्निभागंभवंचयं
अग्रेभुजंहोमभुजंशुभार्चिषमुदायुधं ४७
आहुर्वेदविदोविप्रायोयज्ञःशाश्वतःप्रभुः
यांपृछसिमहाराजपुण्यांदिव्यामिमांकथां ४८
यदर्थंभगवान्ब्रह्माभूमौयज्ञमथाकरोत् हितार्थंसुरमर्त्यानांलोकानांप्रभवायच

४९
ब्रह्माथकपिलश्चैवपरमेष्ठीतथैवच देवाःसप्तर्षयश्चैवत्र्यंबकश्चमहायशाः ५०
सनत्कुमारश्चमहानुभावोमनुर्महात्माभगवान्प्रजापतिः
पुराणदेवोथतथाप्रचक्रेप्रदीप्तवैश्वानरतुल्यतेजाः ५१
पुराकमलजातस्यस्वपतस्तस्यकोटरे
पुष्करेयत्रसंभूतादेवाऋषिगणास्तथा ५२
एषपौष्करकोनामप्रादुर्भावोमहात्मनः
पुराणंकथ्यतेयत्रवेदस्मृतिसुसंहितं ५३
वराहस्तुश्रुतिमुखःप्रादुर्भूतोविरिंचिनः
सहायार्थंसुरश्रेष्ठोवाराहंरूपमास्थितः ५४
विस्तीर्णंपुष्करेकृत्वातीर्थंकोकामुखंहितत्
वेदपादोयूपदंष्ट्रःक्रतुहस्तश्चितीमुखः ५५
अग्निजिह्वोदर्भरोमाब्रह्मशीर्षोमहातपाः
अहोरात्रेक्षणोदिव्योवेदांगःश्रुतिभूषणः ५६
आज्यनासःस्रुवतुंडःसामघोषस्वनोमहान् सत्यधर्ममयः श्रीमान्कर्मविक्रमसत्कृतः

५७
प्रायश्चित्तनखोधीरःपशुजानुर्मखाकृतिः उद्गात्रांत्रोहोमलिगोफलबीजमहौषधिः ५८ वाय्वंतरात्मामंत्रास्थिरापस्फिक्सोमशोणितः
वेदस्कंधोहविर्गंधोहव्यकव्यातिवेगवान् ५९
प्राग्वंशकायोद्युतिमान्नानादीक्षाभिरर्चितः
दक्षिणाहृदयोयोगीमहासत्रमयोमहान् ६०
उपाकर्मेष्टिरुचिरःप्रवर्ग्यावर्तभूषणःछायापत्नीसहायोवैमणिशृंगमिवोच्छ्रितः ६१
सर्वलोकहितात्मायोदंष्ट्रयाभ्युज्जहारगाम्
ततःस्वस्थानमानीयपृथिवींपृथिवीधरः ६२
ततोजगामनिर्वाणंपृथिवीधारणाद्धरिः
एवमादिवराहेणधृत्वाब्रह्महितार्थिना ६३
उद्धृतापुष्करेपृथ्वीसागरांबुगतापुरा वृतःशमदमाभ्यांयोदिव्येकोकामुखेस्थितः ६४
आदित्यैर्वसुभिःसाध्यैर्मरुद्भिर्दैवतैःसह
रुद्रै
र्विश्वसहायैश्चयक्षराक्षसकिन्नरैः ६५ दिग्भिर्विदिग्भिः पृथिवीनदीभिः सहसागरैः

चराचरगुरुःश्रीमान्ब्रह्माब्रह्मविदांवरः ६६
उवाचवचनंकोकामुखंतीर्थंत्वयाविभो
पालनीयंसदागोप्यंरक्षाकार्यामखेत्विह ६७
एवंकरिष्येभगवंस्तदाब्रह्माणमुक्तवान् उवाच
तंपुनर्ब्रह्माविष्णुंदेवंपुरःस्थितम्
६८
त्वंहिमेपरमोदेवस्त्वंहिमेपरमोगुरुः
त्वंहिमेपरमंधामशक्रादीनांसुरोत्तम ६९
उत्फुल्लामलपद्माक्षशत्रुपक्षक्षयावह
यथायज्ञेनमेध्वंसोदानवैश्चविधीयते ७०
तथात्वयाविधातव्यंप्रणतस्यनमोस्तुते
विष्णुरुवाच
भयंत्यजस्वदेवेशक्षयंनेष्यामिदानवान् ७१
येचान्तेविघ्नकर्तारोयातुधानास्तथासुराः
घातयिष्याम्यहंसर्वान्स्वस्तितिष्ठपितामह ७२
एवमुक्त्वास्थितस्तत्रसाहाय्येनकृतक्षणः
प्रववुश्चशिवावाताःप्रसन्नाश्चदिशोदश ७३
सुप्रभाणिचज्योतींषिचंद्रं
चक्रुःप्रदक्षिणम्
नविग्रहंग्रहाश्चक्रुः
प्रसेदुश्चापिसिंधवः ७४

नीरजस्काभूमिरासीत्सकलाह्लाददास्त्वपः
जग्मुः
स्वमार्गंसरितोनापिचुक्षुभुरर्णवाः ७५
आसन्शुभानींद्रियाणिनराणामंतरात्मनाम्
महर्षयोवीतशोकावेदानुच्चैरवाचयन् ७६
यज्ञेतस्मिन्हविःपाकेशिवाआसंश्चपावकाः प्रवृत्तधर्मसद्वृत्तालोकामुदितमानसाः ७७
विष्णोःसत्यप्रतिज्ञस्यश्रुत्वारिनिधनागिरः
ततोदेवाःसमायातादानवाराक्षसैस्सह ७८
भूतप्रेतपिशाचाश्चसर्वेतत्रागताःक्रमात्
गंधर्वाप्सरसश्चैवनागाविद्याधरागणाः ७९
वानस्पत्याश्चौषधयोयच्चेहेद्यच्चनेहति ब्रह्मादेशान्मारुतेनआनीताःसर्वतोदिशः ८०
यज्ञपर्वतमासाद्यदक्षिणामभितोदिशम् सुराउत्तरतः सर्वेमर्यादापर्वतेस्थिताः ८१
गंधर्वाप्सरसश्चैवमुनयोवेदपारगाः पश्चिमांदिशमास्थायस्थितास्तत्रमहाक्रतौ ८२
सर्वेदेवनिकायाश्चदानवाश्चासुरागणाः
अमर्षंपृष्ठतःकृत्वासुप्रीतास्तेपरस्परम् ८३

ऋषीन्पर्यचरन्सर्वेशुश्रूषन्ब्राह्मणांस्तथा
ऋषयोब्रह्मर्षयश्चद्विजादेवर्षयस्तथा ८४
राजर्षयोमुख्यतमास्समायाताःसमंततः
कतमश्चसुरोप्यत्रक्रतौयाज्योभविष्यति ८५
पशवःपक्षिणश्चैवतत्रयातादिदृक्षवः
ब्राह्मणाभोक्तुकामाश्चसर्वेवर्णानुपूर्वशः ८६
स्वयंचवरुणोरत्नंदक्षश्चान्नंस्वयंददौ आगत्यवरुणोलोकात्पक्वंचान्नंस्वतोपचत्
८७
वायुर्भक्षविकारांश्चरसपाचीदिवाकरः
अन्नपाचनकृत्सोमोमतिदाताबृहस्पतिः ८८
धनदानंधनाध्यक्षोवस्त्राणिविविधानिच
सरस्वतीनदाध्यक्षोगंगादेवीसनर्मदा ८९
याश्चान्याःसरितःपुण्याःकूपाश्चैवजलाशयाः
पल्वलानितटाकानिकुंडानिविविधानिच ९०
प्रस्रवाणिचमुख्यानिदेवखातान्यनेकशः जलाशयानिसर्वाणिसमुद्रासःप्तसंख्यकाः ९१
लवणेक्षुसुरासर्पिर्दधिदुग्धजलैःसमम् सप्तलोकाःसपातालाःसप्तद्वीपाःसपत्तनाः ९२
वृक्षावल्ल्यःसतृणानिशाकानिचफलानिच पृथिवीवायुराकाशमापोज्योतिश्चपंचमम् ९३

सविग्रहाणिभूतानिधर्मशास्त्राणियानिच वेदभाष्याणिसूत्राणिब्रह्मणानिर्मितंचयत् ९४
अमूर्तंमूर्तमत्यन्तंमूर्तदृश्यंतथाखिलम्
एवंकृतेतथास्मिंस्तुयज्ञेपैतामहेतदा ९५
देवानांसंनिधौतत्रऋषिभिश्चसमागमे
ब्रह्मणोदक्षिणेपार्श्वेस्थितोविष्णुःसनातनः ९६
!पिनाकीवरदःप्रभुः
ऋत्विजांचापिवरणंकृतंतत्रमहात्मना ९७
भृगुर्होतावृतस्तत्रपुलस्त्योध्वर्य्युसत्तमः
तत्रोद्गातामरीचिस्तुब्रह्मावैनारदःकृतः ९८
सनत्कुमारादयोयेसदस्यास्तत्रतेभवन्
प्रजापतयोदक्षाद्यावर्णाब्राह्मणपूर्वकाः ९९
ब्रह्मणश्चसमीपेतुकृताऋत्विग्विकल्पना वस्त्रैराभरणैर्युक्ताःकृतावैश्रवणेनते
१००
अंगुलीयैःसकटकैर्मकुटैर्भूषिताद्विजाः
चत्वारोद्वौदशान्येचतषोडशर्त्विजः १०१
ब्रह्मणा पूजिताःसर्वेप्रणिपातपुरःसरम्
अनुग्राह्योभवद्भिस्तुसर्वैरस्मिन्क्रताविह १०२

पत्नीममैषासावित्रीयूयंमेशरणंद्विजाः विश्वकर्माणमाहूयब्रह्मणःशीर्षमुंडनं १०३
यज्ञेतुविहितंतस्यकारितंद्विजसत्तमैः आतसेयानिवस्त्राणिदंपत्यर्थेतथाद्विजैः १०४
ब्रह्मघोषेणतेविप्रानादयानास्त्रिविष्टपम्
पालयंतोजगच्चेदंक्षत्रियाःसायुधाःस्थिताः १०५
भक्ष्यप्रकारान्विविधिन्वैश्यास्तत्रप्रचक्रिरे
रसबाहुल्ययुक्तंचभक्ष्यंभोज्यंकृतंततः १०६
अश्रुतंप्रागदृष्टंचदृष्ट्वातुष्टःप्रजापतिः
प्राग्वाटेतिददौनामवैश्यानांसृष्टिकृद्विभुः १०७
द्विजानांपादशुश्रूषाशूद्रै
काःर्यासदात्विह
पादप्रक्षालनंभोज्यमुच्छिष्टस्यप्रमार्जनं १०८
तेपिचक्रुस्तदातत्रतेभ्योभूयःपितामहः शूश्रूषार्थंमयायूयंतुरीयेतुपदेकृताः १०९
द्विजानांक्षत्रबन्धूनांबन्धूनांचभवद्व

िधैः
त्रिभ्यश्शुश्रूषणाकार्येत्युक्त्वाब्रह्मातथाऽकरोत् ११०
द्वाराध्यक्षंतथाशक्रंवरुणंरसदायकम्
वित्तप्रदंवैश्रवणंपवनंगंधदायिनम् १११
उद्योतकारिणंसूर्यंप्रभुत्वेमाधवःस्थितः
सोमःसोमप्रदस्तेषांवामपक्षपथाश्रितः ११२
सुसत्कृताचपत्नीसासवित्रीचवरांगना अध्वर्युणासमाहूताएहिदेवित्वरान्विता ११३
उत्थिताश्चाग्नयःसर्वेदीक्षाकालउपागतः व्यग्रासाकार्यकरणेस्त्रीस्वभावेननागता ११४
इहवैनकृतंकिंचिद्द्वारेवैमंडनंमया भित्त्यांवैचित्रकर्माणिस्वस्तिकंप्रांगणेनतु ११५
प्रक्षालनंचभांडानांनकृतंकिमपित्विह लक्ष्मीरद्यापिनायातापत्नीनारायणस्यया ११६
अग्नेःपत्नीतथास्वाहाधूम्रोर्णातुयमस्यतु
वारुणीवैतथागौरीवायोर्वैसुप्रभातथा ११७ ऋद्धिर्वैश्रवणीभार्याशम्भोर्गौरीजगत्प्रिया
मेधाश्रद्धाविभूतिश्चअनसूयाधृतिःक्षमा

११९
गंगासरस्वतीचैवनाद्यायाताश्चकन्यकाः इंद्राणीचंद्र
पत्नीतुरोहिणीशशिनःप्रियाः १२०
अरुंधतीवसिष्ठस्यसप्तर्षीणांचयाःस्त्रियः
अनसूयात्रिपत्नीचतथान्याःप्रमदाइह १२१
वध्वोदुहितरश्चैवसख्योभगिनिकास्तथा
नाद्यागतास्तुताःसर्वाअहंतावत्स्थिताचिरं १२२
नाहमेकाकिनीयास्येयावन्नायांतितास्त्रियः
ब्रूहिगत्वाविरंचिंतुतिष्ठतावन्मुहूर्तकम् १२३
सर्वाभिःसहिताचाहमागच्छामित्वरान्विता
सर्वैःपरिवृतःशोभांदेवैःसहमहामते १२४
भवान्प्राप्नोतिपरमांतथाहंतुनसंशयः
वदमानांतथाध्वर्युस्त्यक्त्वाब्रह्माणमागतः १२५
सावित्रीव्याकुलादेवप्रसक्तागृहकर्माणिसख्योनाभ्यागतायावत्तावन्नागमनंमम १२६
एवमुक्तोस्मिवैदेवकालश्चाप्यतिवर्त्ततेयत्तेद्यरुचितंतावत्तत्कुरुष्वपितामह १२७
एवमुक्तस्तदाब्रह्माकिंचित्कोपसमन्वितःपत्नींचान्यांमदर्थेवैशीघ्रंशक्रइहानय

१२८
यथाप्रवर्ततेयज्ञःकालहीनोनजायते तथाशीघ्रंविधित्स्वत्वंनारींकांचिदुपानय १२९
यावद्यज्ञसमाप्तिर्मेवर्णेत्वांमाकृथामनः
भूयोपितांप्रमोक्ष्यामिसमाप्तौतुक्रतोरिह १३०
एवमुक्तस्तदाशक्रोगत्वासर्वंधरातलं
स्त्रियोदृष्टाश्चयास्तेनसर्वाःपरपरिग्रहाः १३१
आभीरकन्यारूपाढ्यासुनासाचारुलोचना
नदेवीनचगंधर्वीनासुरीनचपन्नगी १३२
नचास्तितादृशीकन्यायादृशीसावरांगना
ददर्शतांसुचार्वंगींश्रियंदेवीमिवापराम् १३३
संक्षिपन्तींमनोवृत्तिविभवंरूपसंपदा
यद्यत्तुवस्तुसौंदर्याद्विशिष्टंलभ्यतेक्वचित् १३४
तत्तच्छरीरसंलग्नंतन्वंग्याददृशेवरम्
तांदृष्ट्वाचिंतयामासयद्येषाकन्यकाभवेत् १३५
तन्मत्तःकृतपुण्योन्योनदेवोभुविविद्यतेयोषिद्रत्नमिदंसेयंसद्भाग्यायांपितामहः १३६
सरागोयदिवास्यात्तुसफलस्त्वेषमेश्रमः

नीलाभ्रकनकांभोजविद्रुमाभांददर्शतां १३७
त्विषंसंबिभ्रतीमंगैःकेशगंडेक्षणाधरैः
मन्मथाशोकवृक्षस्यप्रोद्भिन्नांकलिकामिव १३८
प्रदग्धहृच्छयेनैवनेत्रवह्निशिखोत्करैःधात्राकथंहिसासृष्टाप्रतिरूपमपश्यता १३९
कल्पिताचेत्स्वयंबुध्यानैपुण्यस्यगतिःपरा
उत्तुंगाग्राविमौसृष्टौयन्मेसंपश्यतःसुखं १४०
पयोधरौनातिचित्रंकस्यसंजायतेहृदि
रागोपहतदेहोयमधरोयद्यपिस्फुटम् १४१
तथापिसेवमानस्यनिर्वाणंसंप्रयच्छति
वहद्भिरपिकौटिल्यमलकैःसुखमर्प्यते १४२
दोषोपिगुणवद्भातिभूरिसौंदर्यमाश्रितः नेत्रयोर्भूषितावंतावाकर्णाभ्याशमागतौ १४३
कारणाद्भावचैतन्यंप्रवदंतिहितद्विदः कर्णयोर्भूषणेनेत्रेनेत्रयोःश्रवणाविमौ १४४
कुंडलांजनयोरत्रनावकाशोस्तिकश्चन नतद्युक्तंकटाक्षाणांयद्द्विधाकरणंहृदि १४५
तवसंबंधिनोयेऽत्रकथंतेदुःखभागिनः सर्वसुंदरतामेतिविकारःप्राकृतैर्गुणैः १४६

वृद्धेक्षणशतानांतुदृष्टमेषामयाधनम्
धात्राकौशल्यसीमेयंरूपोत्पत्तौसुदर्शिता १४७
करोत्येषामनोनॄणांसस्नेहंकृतिविभ्रमैः
एवंविमृशतस्तस्यतद्रूपापहृतत्विषः १४८
निरंतरोद्गतैश्छन्नमभवत्पुलकैर्वपुः
तांवीक्ष्यनवहेमाभांपद्मपत्रायतेक्षणाम् १४९
देवानामथयक्षाणांगंधर्वोरगरक्षसाम्
नानादृष्टामयानार्योनेदृशीरूपसंपदा १५०
त्रैलोक्यांतर्गतंयद्यद्वस्तुतत्तत्प्रधानतः
समादायविधात्रास्याःकृतारूपस्यसंस्थितिः १५१
इंद्रउवाच
कासिकस्यकुतश्चत्वमागतासुभ्रुकथ्यताम्
एकाकिनीकिमर्थंचवीथीमध्येषुतिष्ठसि १५२
यान्येतान्यंगसंस्थानिभूषणानिविभर्षिच
नैतानितवभूषायैत्वमेतेषांहिभूषणम् १५३
नदेवीनचगंधर्वीनासुरीनचपन्नगी किन्नरीदृष्टपूर्वावायादृशीत्वंसुलोचने १५४
उक्तामयापिबहुशःकस्माद्दत्सेहिनोत्तरम्त्रपान्वितातुसाकन्याशक्रंप्रोवाचवेपती १५५
गोपकन्यात्वहंवीरविक्रीणामीहगोरसम्

नवनीतमिदंशुद्धंदधिचेदंविमंडकम् १५६
दध्नाचैवात्रतक्रेणरसेनापिपरंतप
अर्थीयेनासितद्ब्रूहिप्रगृह्णीष्वयथेप्सितम् १५७
एवमुक्तस्तदाशक्रोगृहीत्वातांकरेदृढम्
अनयत्तांविशालाक्षींयत्रब्रह्माव्यवस्थितः १५८
नीयमानातुसातेनक्रोशंतीपितृमातरौ
हातातमातर्हाभ्रातर्नयत्येषनरोबलात् १५९
यदिवास्तिमयाकार्यंपितरंमेप्रयाचय
सदास्यतिहिमांनूनंभवतःसत्यमुच्यते १६०
काहिनाभिलषेत्कन्याभर्तांरंभक्तिवत्सलम्
नादेयमपितेकिंचित्पितुर्मेधर्मवत्सल १६१
प्रसादयेतंशिरसामांसतुष्टःप्रदास्यति पितुश्चित्तमविज्ञाययद्यात्मानंददामिते १६२
धर्मोहिविपुलोनश्येत्तेनत्वांनप्रसादयेभविष्यामिवशेतुभ्यंयदितातःप्रदास्यति १६३
इत्थमाभाष्यमाणस्तुतदाशक्रोनयच्चताम् ब्रह्मणःपुरतःस्थाप्यप्राहास्यार्थेमयाबले १६४
आनीतासिविशालाक्षिमाशुचोवरवर्णिनि
गोपकन्यामसौदृष्ट्वागौरवर्णांमहाद्युतिम् १६५

कमलामेवतांमेनेपुंडरीकनिभेक्षणाम् तप्तकांचनसद्भित्तिसदृशापीनवक्षसम् १६६ मत्तेभहस्तवृत्तोरुंरक्तोत्तुंगनखत्विषं
तंदृष्ट्वाऽमन्यतात्मानंसापिमन्मनथचरम् १६७
तत्प्राप्तिहेतुकधियागतचित्तेवलक्ष्यतेप्रभुत्वमात्मनोदानेगोपकन्याप्यमन्यत १६८
यद्येषमांसुरूपत्वादिच्छत्यादातुमाग्रहात्
नास्तिसीमंतिनीकाचिन्मत्तोधन्यतराभुवि १६९
अनेनाहंसमानीतायच्चक्षुर्गोचरंगता अस्यत्यागेभवेन्मृत्युरत्यागेजीवितंसुखम् १७०
भवेयमपमानाच्चधिग्रूपादुःखदायिनी दृश्यतेचक्षुषानेनयापियोषित्प्रसादतः १७१
सापिधन्यानसंदेहःकिंपुनर्यांपरिष्वजेत्जगद्रूपमशेषंहिपृथक्संचारमाश्रितम् १७२ लावण्यंतदिहैकस्थंदर्शितंविश्वयोनिना अस्योपमास्मरःसाध्वीमन्मथस्यत्विषोपमा १७३
तिरस्कृतस्तुशोकोयंपितामातानकारणम् यदिमांनैषआदत्तेस्वल्पंमयिनभाषते १७४

अस्यानुस्मरणान्मृत्युःप्रभविष्यतिशोकजः
अनागसिचपत्न्यांतुक्षिप्रंयातेयमीदृशी १७५
कुचयोर्मणिशोभायैशुद्धाम्बुजसमद्युतिः मुखमस्यप्रपश्यंत्यामनोमेध्यानमागतम् १७६
अस्यांगस्पर्शसंयोगान्नचेत्त्वंबहुमन्यसे
स्पृशन्नटसितर्हिनत्वंशरीरंवितर्थःपरम् १७७
अथवास्यनदोषोस्तियदृच्छाचारकोह्यसि
मुषितःस्मरनूनंत्वंसंरक्षस्वांप्रियांरतिम् १७८
त्वत्तोपिदृश्यतेयेनरूपेणायंस्मराधिकः
ममानेनमनोरत्नसर्वस्वंचहृतंदृढम् १७९
शोभायादृश्यतेवक्त्रेसाकुतःशशलक्ष्मणि
नोपमासकलंकस्यनिष्कलंकेनशस्यते १८०
समानभावतांयातिपंकजंनास्यनेत्रयोः
कोपमाजलशंखेनप्राप्ताश्रवणशंङ्खयोः १८१
विद्रुमोप्यधरस्यास्यलभतेनोपमांध्रुवम् आत्मस्थममृतंह्येषसंस्रवंश्चेष्टतेध्रुवम् १८२
यदिकिंचिच्छुभंकर्मजन्मांतरशतैःकृतम्
तत्प्रसादात्पुनर्भर्ताभवत्वेषममेप्सितः १८३

एवंचिंतापराधीनायावत्सागोपकन्यका तावद्ब्रह्माहरिंप्राहयज्ञार्थंसत्वरंवचः १८४
देवीचैषामहाभागागायत्रीनामतःप्रभो
एवमुक्तेतदाविष्णुर्ब्रह्माणंप्रोक्तवानिदम् १८५
तदेनामुद्वहस्वाद्यमयादत्तांजगत्प्रभो गांधर्वेणविवाहेनविकल्पंमाकृथाश्चिरम्
१८६
अमुंगृहाणदेवाद्यअस्याःपाणिमनाकुलम्
गांधेर्वेणविवाहेनउपयेमेपितामहः १८७
तामवाप्यतदाब्रह्माजगादाद्ध्वर्युसत्तमम्
कृतापत्नीमयाह्येषासदनेमेनिवेशय १८८
मृगशृंगधराबालाक्षौमवस्त्रावगुंठिता पत्नीशालांतदानीताऋत्विग्भिर्वेदपारगैः १८९
औदुंबेरणदंडेनप्रावृतोमृगचर्मणा महाध्वरेतदाब्रह्माधाम्नास्वेनैवशोभते १९०
प्रारब्धंचततोहोत्रंब्राह्मणैर्वेदपारगैः
भृगुणासहितैःकर्मवेदोक्तंतैःकृतंतदा तथायुगसहस्रंतुसयज्ञःपुष्करेभवत् १९१ इतिश्रीपाद्मपुराणेप्रथमेसृष्टिखंडेगाय त्रीसंग्रहोनामषोडशोऽध्यायः १६

सप्तदशोऽध्यायः भीष्मउवाच
तस्मिन्यज्ञेकिमाश्चर्यंतदासीद्द्विजसत्तम
!स्थितस्तत्रविष्णुश्चापिसुरोत्तमः १
गायत्र्याकिंकृतंतत्रपत्नीत्वेस्थितयातया
आभीरैःकिंसुवृत्तज्ञैर्ज्ञात्वातैश्चकृतंमुने २
एतद्वृत्तंसमाचक्ष्वयथावृत्तंयथाकृतम्
आभीरैर्ब्रह्मणाचापिममैतत्कौतुकंमहत् ३
पुलस्त्यउवाच
तस्मिन्यज्ञेयदाश्चर्यंवृत्तमासीन्नराधिप
कथयिष्यामितत्सर्वंशृणुष्वैकमनानृप ४
रुद्रस्तुमहदाश्चर्यंकृतवान्वैसदोगतः
निंद्यरूपधरोदेवस्तत्रायाद्द्विजसन्निधौ ५
विष्णुनानकृतंकिंचित्प्राधान्येसयतःस्थितः
नाशंतुगोपकन्यायाज्ञात्वागोपकुमारकाः ६
गोप्यश्चतास्तथासर्वाआगताब्रह्मणॐतिकम्दृष्ट्वातांमेखलाबद्धांयज्ञसीमव्यस्थिताम् ७
हापुत्रीतितदामातापिताहापुत्रिकेतिच

स्वसेतिबान्धवाःसर्वेसख्यःसख्येनहासखि ८ केनत्वमिहचानीताअलक्तांकातुसंदरी शाटींनिवृत्तांकृत्वातुकेनयुक्ताचकंबली ९
केनचेयंजटापुत्रिरक्तसूत्रावकल्पिता एवंविधानिवाक्यानिश्रुत्वोवाचस्वयंहरिः १०
इहचास्माभिरानीतापत्न्यर्थंविनियोजिता
ब्रह्मणालंबिताबालाप्रलापंमाकृथास्त्विह ११
पुण्याचैषासुभाग्याचसर्वेषांकुलनंदिनी
पुण्याचेन्नभवत्येषाकथमागच्छतेसदः १२
एवंज्ञात्वामहाभागनत्वंशोचितुमर्हसि कन्यैषातेमहाभागाप्राप्तादेवंविरिचनम्
१३
योगिनोयोगयुक्तायेब्राह्मणावेदपारगाः
नलभंतेप्रार्थयन्तस्तांगतिंदुहितागता १४
धर्मवंतंसदाचारंभवंतंधर्मवत्सलम्
मयाज्ञात्वाततःकन्यादत्ताचैषाविरंचये १५
अनयातारितोगच्छदिव्यान्लोकान्महोदयान् युष्माकंचकुलेचापिदेवकार्यार्थसिद्धये
१६
अवतारंकरिष्येहंसाक्रीडातुभविष्यति
यदानंदप्रभृतयोह्यवतारंधरातले १७
करिष्यंतितदाचाहंवसिष्येतेषुमध्यतः
युष्माकंकन्यकाःसर्वावसिष्यंतिमयासह १८

तत्रदोषोनभवितानद्वेषोनचमत्सरः
करिष्यंतितदागोपाभयंचनमनुष्यकाः १९
नचास्याभवितादोषःकर्मणानेनकर्हिचित्
श्रुत्वावाक्यंतदाविष्णोःप्रणिपत्यययुस्तदा २०
एवमेषवरोदेवयोदत्तोभविताहिमे
अवतारःकुलेस्माकंकर्तव्योधर्मसाधनः २१
भवतोदर्शनादेवभवामःस्वर्गवासिनः
शुभदाकन्यकाचैषातारिणीमेकुलैःसह २२
एवंभवतुदेवेशवरदानंविभोतव
अनुनीतास्तदागोपाःस्वयंदेवेनविष्णुना २३
ब्रह्मणाप्येवमेवंतुवामहस्तेनभाषितम्
त्रपान्वितादर्शनेतुबंधूनांवरवर्णिनी २४
कैरहंतुसमाख्यातायेनेमंदेशमागताः
दृष्ट्वातुतांस्ततःप्राहगायत्रीगोपकन्यका २५
वामहस्तेनतान् सर्वान्प्राणिपातपुरःसरम् अत्रचाहंस्थितामातर्ब्रह्माणंसमुपागता २६
भर्तालब्धोमयादेवःसर्वस्याद्योजगत्पतिःनाहंशोच्याभवत्यातुनपित्रानचबांधवैः २७ सखीगणश्चमेयातुभगिन्योदारकैःसह सर्वेषांकुशलंवाच्यंस्थितास्मिसहदैवतैः २८
गतेषुतेषुसर्वेषुगायत्रीसासुमध्यमा ब्रह्मणासहितारेजेयज्ञवाटंगतासती २९

याचितोब्राह्मणैर्ब्रह्मावरान्नोदेहिचेप्सितान्
यथेप्सितंवरंतेषांतदाब्रह्माप्ययच्छत ३०
तयादेव्याचगायत्र्यादत्तंतच्चानुमोदितम्
सातुयज्ञेस्थितासाध्वीदेवतानांसमीपगा ३१
दिव्यंवर्षशतंसाग्रंसयज्ञोववृधेतदा
यज्ञवाटंकपर्दीतुभिक्षार्थंसमुपागतः ३२
बृहत्कपालंसंगृह्यपंचमुण्डैरलंकृतः
ऋत्विग्भिश्चसदस्यैश्चदूरात्तिष्ठन्जुगुप्सितः ३३
कथंत्वमिहसंप्राप्तोनिंदितोवेदवादिभिः
एवंप्रोत्सार्यमाणोपिनिंद्यमानःसतैर्द्विजैः ३४
उवाचतान्द्विजान्सर्वान्स्मितंकृत्वामहेश्वरः
अत्रपैतामहेयज्ञेसर्वेषांतोषदायिनि ३५
कश्चिदुत्सार्यतेनैवऋतेमांद्विजसत्तमाः उक्तःसतैःकपर्दीतुभुक्त्वाचान्नंततोव्रज ३६
कपर्दिनाचतेउक्ताभुक्त्वायास्यामिभोद्विजाः
एवमुक्त्वानिषण्णःसकपालंन्यस्यचाग्रतः ३७
तेषांनिरीक्ष्यतत्कर्मचक्रेकौटिल्यमीश्वरः

मुक्त्वाकपालंभूमौतुतान्द्विजानवलोकयन् ३८
उवाचपुष्करंयामिस्नानार्थंद्विजसत्तमाःतूर्णंगच्छेतितैरुक्तःसगतःपरमेश्वरः ३९
वियत्स्थितःकौतुकेनमोहयित्वादिवौकसः
स्नानार्थंपुष्करंयातेकपर्दिनिद्विजातयः ४०
कथंहोमोत्रक्रियतेकपालेसदसिस्थिते
कपालांतान्यशौचानिपुराप्राहप्रजापतिः ४१
विप्रोभ्यधात्सदस्येकःकपालमुत्क्षिपाम्यहं
उद्धृतंतुसदस्येनप्रक्षिप्तंपाणिनास्वयम् ४२
तावदन्यत्स्थितंतत्रपुनरेवसमुद्धृतम् एवंद्वितीयंतृतीयंविंशतिस्त्रिंशदप्यहो ४३
पंचाशच्चशतंचैवसहस्रमयुतंतथा एवंनांतःकपालानांप्राप्यतेद्विजसत्तमैः ४४
नत्वाकपर्दिनंदेवंशरणंसमुपागताः पुष्करारण्यमासाद्यजप्यैश्चवैदिकैर्भृशम् ४५
तुष्टुवुःसहिताःसर्वेतावत्तुष्टोहरःस्वयम्
ततःसदर्शनंप्रादाद्द्विजानांभक्तितःशिवः ४६

उवाचतांस्ततोदेवोभक्तिनम्रान्द्विजोत्तमान्
पुरोडाशस्यनिष्पत्तिःकपालंनविनाभवेत् ४७
कुरुध्वंवचनंविप्राःभागःस्विष्टकृतोमम
एवंकृतेकृतंसर्वंमदीयंशासनंभवेत् ४८
तथेत्यूचुर्द्विजाश्शंभुंकुर्मोवैतवशासनम्
कपालपाणिराहेशोभगवंतंपितामहम् ४९
वरंवरयभोब्रह्मन्हृदियत्तेप्रियंस्थितम्
सर्वंतवप्रदास्यामिअदेयंनास्तिमेप्रभो ५०
ब्रह्मोवाच
नतेवरंग्रहीष्यामिदीक्षितोहंसदःस्थितः सर्वकामप्रदश्चाहंयोमांप्रार्थयतेत्विह ५१
एवंवदंतंवरदंक्रतौतस्मिन्पितामहम्
तथेतिचोक्त्वारुद्रसःवरमस्मादयाचत ५२
ततोमन्वंतरेतीतेपुनरेवप्रभुःस्वयम्
ब्रह्मोत्तरंकृतंस्थानंस्वयंदेवेनशंभुना ५३
चतुर्ष्वपिहिवेदेषुपरिनिष्ठांगतोहियः
तस्मिन्कालेतदादेवोनगरस्यावलोकने ५४
संभाषणेद्विजानांतुकौतुकेनसदोगतः
तेनैवोन्मत्तवेषेणहुतशेषेमहेश्वरः ५५
प्रविष्टोब्रह्मणःसद्मदृष्टोदेवैर्द्वि

जोत्तमैः
प्रहसंतिचकेप्येनंकेचिन्निर्भर्त्सयंतिच ५६
अपरेपांसुभिःसिञ्चन्त्युन्मत्तंतंतथाद्विजाः
लोष्टैश्चलगुडैश्चान्येशुष्मिणोबलगर्विताः ५७
प्रहरन्तिस्मोपहासंकुर्वाणाहस्तसंविदम्ततोन्येवटवस्तत्रजटास्वागृह्यचांतिकम् ५८
पृच्छंतिव्रतचर्यांतांकेनैषातेनिदर्शिता
अत्रवामास्त्रियःसंतितासामर्थेत्वमागतः ५९
केनैषादर्शिताचर्यागुरुणापापदर्शिना येनचोन्मत्तवद्वाक्यंवदन्मध्येप्रधावसि ६०
शिश्नंमेब्रह्मणोरूपंभगंचापिजनार्दनः उप्यमानमिदंबीजंलोकःक्लिश्नाति चान्यथा ६१
मयायंजनितःपुत्रोजनितोनेनचाप्यहम् महादेवकृतेसृष्टिःसृष्टाभार्याहिमालये ६२
उमादत्तातुरुद्रस्यकस्यसातनयावद मूढायूयंनजानीथवदतांभगवांस्तुवः ६३ ब्रह्मणानकृताचर्यादर्शितानैवविष्णुना

गिरिशेनापिदेवेनब्रह्मवध्याकृतेनतु ६४
कथंस्विद्गर्हसेदेवंवध्योस्माकंत्वमद्यवै
एवंतैर्हन्यमानस्तुब्राह्मणैस्तत्रशंकरः ६५
स्मितंकृत्वाब्रवीत्सर्वान्ब्राह्मणान्नृपसत्तम
किंमांनवित्थभोविप्राउन्मत्तंनष्टचेतनम् ६६
यूयंकारुणिकाःसर्वेमित्रभावेव्यवस्थिताः
वदमानमिदंछद्मब्रह्मरूपधरंहरम् ६७
माययातस्यदेवस्यमोहितास्तेद्विजोत्तमाःकपर्दिनंनिजघ्नुस्तेपाणिपादैश्चमुष्टिभिः ६८
दंडैश्चापिचकीलैश्चउन्मत्तवेषधारिणम् पीड्यमानस्ततस्तैस्तुद्विजैःकोपमथागमत् ६९
ततोदेवेनतेशप्तायूयंवेदविवर्जिताः ऊर्ध्वजटाःक्रतुभ्रष्टाःपरदारोपसेविनः ७०
वेश्यायांतुरताद्यूतेपितृमातृविवर्जिताः
नपुत्रःपैतृकंवित्तंविद्यांवापिगमिष्यति ७१
सर्वेचमोहिताः संतुसर्वेंद्रि

यविवर्जिताः
!भिक्षांसमश्नंतुपरपिंडोपजीविनः ७२
आत्मानंवर्तयंतश्चनिर्ममाधर्मवर्जिताः
कृपार्पितातुयैर्विप्रैरुन्मत्तेमयिसांप्रतम् ७३
तेषांधनंचपुत्राश्चदासीदासमजाविकम्
कुलोत्पन्नाश्चवैनार्योमयितुष्टेभवन्विह ७४
एवंशापंवरंचैदत्वांतर्द्धानमीश्वरः
गतोद्विजागतेदेवेमत्वातंशंकरंप्रभुम् ७५
अन्विष्यंतोपियत्नेननचापश्यंततेयदा
तदानियमसंपन्नाःपुष्करारण्यमागताः ७६
स्नात्वाज्येष्ठसरोविप्राजेपुस्तेशतरुद्रि यम्
जाप्यावसानेदेवस्तानशीररगिराब्रवीत् ७७
अनृतंनमयाप्रोक्तंस्वैरेष्वपिकुतःपुनः
आगतेनिग्रहेक्षेमंभूयोपिकरवाण्यहम् ७८
शांतादांताद्विजायेतुभक्तिमंतोमयिस्थिराः
नतेषांछिद्यतेवेदोनधनंनापिसंततिः ७९
अग्निहोत्ररतायेचभक्तिमंतोजनार्दने
पूजयंतिचब्रह्माणंतेजोराशिंदिवाकरम् ८०
नाशुभंविद्यतेतेषांयेषांसाम्येस्थितामतिः
एतावदुक्त्वावचनंतूष्णींभूतस्तुसोभवत् ८१

लब्ध्वावरंसप्रसादंदेवदेवान्महेश्वरात् आजग्मुःसहितास्सर्वेयत्रदेवः पितामहः ८२
विरिञ्चिंसंहिताजाप्यैस्तोषयंतोग्रतःस्थिताः
तुष्टस्तानब्रवीद्ब्रह्मामत्तोपिव्रियतांवरः ८३
ब्रह्मणस्तेनवाक्येनहृष्टाःसर्वेद्विजोत्तमाः
कोवरोयाच्यतांविप्राः परितुष्टेपितामहे ८४
अग्निहोत्राणिवेदाश्चशास्त्राणिविविधानिच
सांतानिकाश्चयेलोकावरदानाद्भवंतुनः ८५ एवंप्रजल्पतांतत्रविप्राणांकोपमाविशत् केयूयंकेत्रप्रवरावयंश्रेष्ठास्तथापरे ८६
नेतिनेतितथाविप्राद्विजांस्तांस्तत्रसंस्थितान्
ब्रह्मोवाचाभिसंप्रेक्ष्यब्राह्मणान्क्रोधपूरितान् ८७
यस्माद्यूयंत्रिभिर्भागैःसभायांबाह्यतःस्थिताः
तस्मादामूलिकोगुल्मोह्येकोभवतुवोद्विजाः ८८
उदासीनाःस्थितायेतुउदासीनाभवंतुते सायुधाबद्धनिस्त्रिंशायोद्धुकामाव्यवस्

थिताः ८९
कौशिकीतिगणोनामतृतीयोभवतुद्विजाः
त्रिधाबद्धमिदंस्थानंसर्वंयुष्मद्भविष्यति ९०
बाह्यतोलोकशब्देनप्रोच्यमानाःप्रजास्त्विह
अविज्ञेयमिदंस्थानंविष्णुःपालयिताध्रुवम् ९१
मयादत्तंचिरस्थायिअभंगंचभविष्यति एवमुक्त्वातदाब्रह्मासमाप्तिंतामवैक्षत ९२
ब्राह्मणाःसहितास्तेतुक्रोधामर्षसमन्विताः
अतिथिंभोजयानाश्चवेदाभ्यासरतास्तुते ९३
एतच्चपरमंक्षेत्रंपुष्करंब्रह्मसंज्ञितम्
तत्रस्थायेद्विजाःशांतावसंतिक्षेत्रवासिनः ९४
नतेषांदुर्लभंकिंचिद्ब्रह्मलोकेभविष्यति
कोकामुखेकुरुक्षेत्रेनैमिषेऋषिसंगमे ९५
वाराणस्यांप्रभासेचतथाबदरिकाश्रमे
गंगाद्वारेप्रयागेचगंगासागरसंगमे ९६
रुद्र
कोट्यांविरूपाक्षेमित्रस्यापितथावने तीर्थेष्वेतेषुसर्वेषुसिद्धिर्याद्वादश

ाब्दिका ९७
प्राप्यतेमानवैर्लोकेषण्मासाद्राजसत्तम
पुष्करेतुनसंदेहोब्रह्मचर्यमनायदि ९८
तीर्थानांपरमंतीर्थंक्षेत्राणामपिचोत्तमम्
सदातुपूजितंपूज्यैर्भक्तियुक्तैःपितामहे ९९
अतःपरंप्रवक्ष्यामिसावित्र्याब्रह्मणासह
वादोयथानुभूतस्तुपरिहासकृतोमहान् १००
सावित्रीगमनेसर्वाआगतादेवयोषितः
भृगोःख्यात्यांसमुत्पन्नाविष्णुपत्नीयशस्विनी १०१
आमन्त्रितासदालक्ष्मीस्तत्रायातात्वरान्विता
मदिराचमहाभगायोगनिद्राविभूतिदा १०२
श्रीःकमलालयाभूतिःकीर्तिःश्रद्धामनस्विनी
पुष्टितुष्टिप्रदायातुदेव्याएताःसमागताः १०३
सतीयादक्षतनयाउमेतिपार्वतीशुभा
त्रैलोक्यसुंदरीदेवीस्त्रीणांसौभाग्यदायिनी १०४
जयाचविजयाचैवमधुच्छंदामरावती सुप्रियाजनकांताचसावित्र्यामंदिरेशुभे १०५

गौर्यासहसमायातास्सुवेषाभरणान्विताः
पुलोमदुहिताचैवशक्राणीचसहाप्सराः १०६
स्वाहाचापिस्वधायाताधूमोर्णाचवरानना
यक्षीतुराक्षसीचैवगौरीचैवमहाधना १०७
मनोजवावायुपत्नीऋद्धिश्चधनदप्रिया
देवकन्यास्तथायातादानव्योदनुवल्लभाः १०८
सप्तर्षीणांमहापत्न्यऋषीणांचवरांगनाः
एवंभगिन्योदुहिताविद्याधरीगणास्तथा १०९
राक्षस्यःपितृकन्याश्चतथान्यालोकमातरः वधूभिःसस्नुषाभिश्चसावित्रीगंतुमिच्छति ११०
अदित्याद्यास्तथासर्वादक्षकन्यास्समागताः
ताभिःपरिवृतासाध्वीब्रह्माणीकमलालया १११
काचिन्मोदकमादायकाचिच्छूर्पंवरानना
फलपूरितमादायप्रयाताब्रह्मणॐतिकम् ११२
आढकीःसहनिष्पावागृहीत्वान्यास्तथापरा
दाडिमानिविचित्राणिमातुलिगानिशोभना ११३
करीराणितथाचान्यागृहीत्वाकमलानिच
कौसुंभकंजीरकंचखर्जूरमपरातथा ११४
उत्तमान्यपरादायनालिकेराणिसर्वशः
द्रा
क्षयापूरितंकाचित्पात्रंशृंगाटकंतथा ११५
कर्पूराणिविचित्राणिजंबूकानिशुभानिच
अक्षोटामलकान्गृह्यजंबीराणितथापरा ११६
बिल्वानिपरिपक्वानिचिपिटानिवरानना

कार्पासतूलिकाश्चान्यावस्त्रंकौसुंभकंतथा ११७
एवमाद्यानिचान्यानिकृत्वाशूर्पेवराननाःसावित्र्यासहिताःसर्वाःसंप्राप्ताःसहसाशुभाः ११८
सावित्रीमागतांदृष्ट्वाभीतस्तत्रपुरंदरः
अधोमुखःस्थितोब्रह्माकिमेषामांवदिष्यति ११९
त्रपान्वितौविष्णुरुद्रौ सर्वेचान्येद्विजातयः
सभासदस्तथाभीतास्तथाचान्येदिवौकसः १२०
पुत्राःपौत्राभागिनेयामातुलाभ्रातरस्तथा
ऋभवोनामयेदेवादेवानामपिदेवताः १२१
वैलक्ष्येवस्थिताःसर्वेसावित्रीकिंवदिष्यति
ब्रह्मपार्श्वेस्थितातत्रकिंतुवैगोपकन्यका १२२
मौनीभूतातुशृण्वानासर्वेषांवदतांगिरः
अद्ध्वर्युणासमाहूतानागतावरवर्णिनी १२३
शक्रेणान्याहृताभीरादत्तासाविष्णुनास्वयम्
अनुमोदिताचरुद्रेणपित्राऽदत्तास्वयंतथा १२४
कथंसाभवितायज्ञेसमाप्तिंवाव्रजेत्कथम्

एवंचिंतयतांतेषांप्रविष्टाकमलालया १२५
वृतोब्रह्मासदस्यैस्तुऋत्विग्भिर्दैवतैस्तथा
हूयंतेचाग्नयस्तत्रब्राह्मणैर्वैदपारगैः १२६
पत्नीशालास्थितागोपीसैणशृंगासमेखला
क्षौमवस्त्रपरीधानाध्यायंतीपरमंपदम् १२७
पतिव्रतापतिप्राणाप्राधान्येचनिवेशिता रूपान्विताविशालाक्षीतेजसाभास्करोपमा १२८
द्योतयंतीसदस्तत्रसूर्यस्येवयथाप्रभा ज्वलमानंतथावह्निंश्रयंतेऋत्विजस्तथा १२९
पशूनामिहगृह्णानाभागंस्वस्वचरोर्मुदा यज्ञभागार्थिनोदेवाविलंबाद्र् बुवतेतदा १३०
कालहीनंनकर्तव्यंकृतंनफलदंयतः वेदेष्वेवमधीकारोदृष्टःसर्वैर्मनीषिभिः १३१
प्रावर्ग्येक्रियमाणेतुब्राह्मणैर्वेदपारगैः
क्षीरद्वयेनसंयुक्तशृतेनाध्वर्युणातथा १३२
उपहूतेनागतेनचाहूतेषुद्विजन्मसु क्रियमाणेतथाभक्ष्येदृष्ट्वादेवीरुषान्विता १३३

उवाचदेवीब्रह्माणंसदोमध्येतुमौनिनम् किमेतद्युज्यतेदेवकर्तुमेतद्विचेष्टितम् १३४
मांपरित्यज्ययत्कामात्कृतवानसिकिल्बिषम्
नतुल्यापादरजसाममैषायाशिरःकृता १३५
यद्वदंतिजनास्सर्वेसंगताःसदसिस्थिताः आज्ञामीश्वरभूतानांतांकुरुष्वयदीच्छसि १३६
भवतारूपलोभेनकृतंलोकविगर्हितम् पुत्रेषुनकृतालज्जापौत्रेषुचनतेप्रभो १३७
कामकारकृतंमन्यएतत्कर्मविगर्हितम्
पितामहोसिदेवानामृषीणांप्रपितामहः १३८
कथंनतेत्रपाजाताआत्मनःपश्यतस्तनुम्
लोकमध्येकृतंहास्यमहंचापकृताप्रभो १३९
यद्येषतेस्थिरोभावस्तिष्ठदेवनमोस्तुते
अहंकथंसखीनांतुदर्शयिष्यामिवैमुखम् १४०
भर्त्रामेविधृतापत्नीकथमेतदहंवदे
ब्रह्मोवाच
ऋत्विग्भिस्त्वरितश्चाहंदीक्षाकालादनंतरम् १४१
पत्नींविनानहोमोत्रशीघ्रंपत्नीमिहानय
शक्रेणैषासमानीतादत्तेयंममविष्णुना १४२
गृहीताचमयासुभ्रुक्षमस्वैतंमयाकृतम्
नचापराधंभूयोन्यंकरिष्येतवसुव्रत्ते १४३

पादयोःपतितस्तेहंक्षमस्वेहनमोस्तुते पुलस्त्यउवाच
एवमुक्तातदाक्रुद्धाब्रह्माणंशप्तुमुद्यता १४४
यदिमेस्तितपस्तप्तंगुरवोयदितोषिताः
सर्वब्रह्मसमूहेषुस्थानेषुविविधेषुच १४५
नैवतेब्राह्मणाःपूजांकरिष्यंतिकदाचन ॠतेतुकार्तिकीमेकांपूजांसांवत्सरींतव १४६
करिष्यंतिद्वजाःसर्वेमर्त्यानान्यत्रभूतले
एतद्ब्रह्माणमुक्त्वाहशतक्रतुमुपस्थितम् १४७
भोभोःशक्रत्वयानीताआभीरीब्रह्मणॐतिकम्
यस्मात्तेक्षुद्र
कंकर्मतस्मात्वंलप्स्यसेफलम् १४८
यदासंग्राममध्येत्वंस्थाताशक्रभविष्यसितदात्वंशत्रुभिर्बद्धोनीतःपरमिकांदशाम् १४९
अकिंचनोनष्टसत्वःशत्रूणांनगरेस्थितः पराभवंमहत्प्राप्यनचिरादेवमोक्ष्यसे १५० शक्रंशप्त्वातदादेवीविष्णुंवाक्यमथाब्रवीत्
भृगुवाक्येनतेजन्मयदामर्त्येभविष्यति १५१
भार्यावियोगजंदुःखंतदात्वंतत्रभोक्ष्यस

े
हृतातेशत्रुणापत्नीपरेपारोमहोदधेः १५२ नचत्वंज्ञास्यसेनीतांशोकोपहतचेतनः भ्रात्रासहपरंकष्टामापदंप्राप्यदुःखितः १५३
यदायदुकुलेजातःकृष्णसंज्ञोभविष्यसि पशूनांदासतांप्राप्यचिरकालंभ्रमिष्यसि १५४
तदाहरुद्रं कुपितायदादारुवनेस्थितः
तदातॠषयःक्रुद्धाःशापंदास्यंतिवैहर १५५
भोभोःकापालिकक्षुद्र
स्त्रीरस्माकंजिहीर्षसि
तदेतद्दर्पितंतेद्यभूमौलिगंपतिष्यति १५६
विहीनःपौरुषेणत्वंमुनिशापाच्चपीडितः
गंगाद्वारेस्थितापत्नीसात्वामाश्वासयिष्यति १५७
अग्नेत्वंसर्वभक्षोसिपूर्वंपुत्रेणमेकृतः
भृगुणाधर्मनित्येनकथंदग्धंदहाम्यहम् १५८
जातवेदस्सरुद्र स्त्वांरेतसाप्लावयिष्यति अमेध्येषुचतेजिह्वाअधिकंप्रज्वलिष्यति १५९
ब्राह्मणानृत्विजःसर्वान्सावित्रीवैशशापह
प्रतिग्रहार्थाग्निहोत्रोवृथाटव्याश्रय

ास्तथा १६०
सदातीर्थानिक्षेत्राणिलोभादेवभजिष्यथ परान्नेषुसदातृप्ताअतृप्तास्स्वगृहेषुच १६१
अयाज्ययाजनंकृत्वाकुत्सितस्यप्रतिग्रहम्
वृथाधनार्जनंकृत्वाव्ययंचैवतथावृथा १६२ प्रेतानांतेनप्रेतत्वंभविष्यतिनसंशयः एवंशक्रंतथाविष्णुंरुद्रं वैपावकंतथा १६३
ब्रह्माणंब्राह्मणांश्चैवसर्वांस्तानाशपद्रुषा
शापंदत्वातथातेषांनिष्क्रांतासदसस्तथा १६४
ज्येष्ठंपुष्करमासाद्यतदासाचव्यवस्थितालक्ष्मींप्राहसतींतांचशक्रभार्यांवराननाम् १६५
युवतीस्तास्तथोवाचनात्रस्थास्यामिसंसदितत्रचाहंगमिष्यामियत्रश्रोष्येनचध्वनिम् १६६
ततस्ताःप्रमदाःसर्वाःप्रयाताःस्वनिकेतनम्
सावित्रीकुपितातासामपिशापायचोद्यता १६७
यस्मान्मांतुपरित्यज्यगतास्तादेवयोषितःतासामपितथाशापंप्रदास्येकुपिताभृशम् १६८
नैकत्रवासोलक्ष्म्यास्तुभविष्यतिकदाचन

क्षुद्रासाचलचित्ताचमूर्खेषुचवसिष्यति १६९
म्लेच्छेषुपार्वतीयेषुकुत्सितेकुत्सितेतथा
मूर्खेषुचावलिप्तेषुअभिशप्तेदुरात्मनि १७०
एवंविधेनरेस्यात्तेवसतिःशापकारिता शापंदत्वाततस्तस्याइंद्राणीमशपत्ततदा १७१
ब्रह्महत्यागृहीतेंद्रे पत्यौतेदुःखभागिनि नहुषापहृतेराज्येदृष्ट्वात्वांयाचयिष्यति १७२
अहमिंद्रकःथंचैषानोपस्थास्यतिबालिशा
सर्वान्देवान्हनिष्यामिनलप्स्येहंशचींयदि १७३
नष्टात्वंचतदात्रस्तावाक्पतेर्दुःखितागृहे
वसिष्यसेदुराचारेममशापेनगर्विते १७४
देवभार्यासुसर्वासुतदाशापमयच्छत नचापत्यकृतांप्रीतिमेताःसर्वालभिष्यथ १७५
दह्यमानादिवारात्रौवंध्याशब्देनदूषिताःगौर्य्यप्येवंतदाशप्तासावित्र्यावरवर्णिनी १७६ रुदमानातुसादृष्टाविष्णुनाचप्रसादिता

मारोदीस्त्वंविशालाक्षिएह्यागच्छसदाशुभे १७७
प्रविश्यचसभांदेहिमेखलांक्षौमवाससी गृहाणदीक्षांब्रह्माणिपादौचप्रणमामिते १७८
एवमुक्ताऽब्रवीदेनंनकरोमिवचस्तव तत्रचाहंगमिष्यामियत्रश्रोष्येनवैध्वनिम् १७९
एतावदुक्त्वासारुह्यतस्मात्स्थानद्गिरौस्थिता
विष्णुस्तदग्रतःस्थित्वाबध्वाचकरसंपुटं १८०
तुष्टावप्रणतोभूत्वाभक्त्यापरमयास्थितःविष्णुरुवाच
सर्वगासर्वभूतेषुद्रष्टव्यासर्वतोद्भुता १८१
सदसच्चैवयत्किंचिद्दृश्यंतन्नविनात्वयातथापियेषुस्थानेषुद्रष्टव्यासिद्धिमीप्सुभिः १८२
स्मर्तव्याभूमिकामैर्वातत्प्रवक्ष्यामितेग्रतः
सावित्रीपुष्करेनामतीर्थानांप्रवरेशुभे १८३
वाराणस्यांविशालाक्षीनैमिषेलिगधारिणी प्रयागेललितादेवीकामुकागंधमादने १८४ मानसेकुमुदानामविश्वकायातथांबरे

गोमंतेगोमतीनाममंदरेकामचारिणी १८५
मदोत्कटाचैत्ररथेजयंतीहस्तिनापुरे
कान्यकुब्जेतथागौरीरंभामलयपर्वते १८६
एकाम्रकेकीर्तिमतीविश्वाविश्वेश्वरीतथाकर्णिकेपुरुहस्तेतिकेदारेमार्गदायिका १८७
नंदाहिमवतःपृष्टेगोकर्णेभद्रकालिका
स्थाण्वीश्वरेभवानीतुबिल्वकेबिल्वपत्रिका १८८
श्रीशैलेमाधवीदेवीभद्राभद्रेश्वरीतथा
जयावराहशैलेतुकमलाकमलालये १८९
रुद्रकोट्यांतुरुद्राणीकालीकालंजरेतथा महालिगेतुकपिलाकर्कोटेमंगलेश्वरी १९०
शालिग्रामेमहादेवीशिवलिगेजलप्रिया
मायापुर्यांकुमारीतुसंतानेललितातथा १९१
उत्पलाक्षीसहस्राक्षेहिरण्याक्षेमहोत्पला
गयायांमंगलानामविमलापुरुषोत्तमे १९२
विपाशायाममोघाक्षीपाटलापुण्यवर्द्धने नारायणीसुपार्श्वेतुत्रिकूटेभद्रसुंदरी
१९३
विपुलेविपुलानामकल्याणीमलयाचले
कोटवीकोटितीर्थेतुसुगंधामाधवीवने १९४
कुब्जाम्रकेत्रिसंध्यातुगंगाद्वारेहरिप्रिया
शिवकुंडेशिवानंदानंदिनीदेविकातटे १९५

रुक्मिणीद्वारवत्यांतुराधावृंदावनेतथा
देवकीमथुरायांतुपातालेपरमेश्वरी १९६
चित्रकूटेतथासीताविंध्येविंध्यनिवासिनीसह्याद्रावेकवीरातुहरिश्चंद्रे
तुचंद्रिका १९७
रमणारामतीर्थेतुयमुनायांमृगावती
करवीरेमहालक्ष्मीरुमादेवीविनायके १९८
अरोगावैद्यनाथेतुमहाकालेमहेश्वरी
अभयापुष्पतीर्थेतुअमृताविंध्यकंदरे १९९
मांडव्येमांडवीदेवीस्वाहामाहेश्वरेपुरेवेगलेतुप्रचंडाथचंडिकामरकंटके २००
सोमेश्वरेवरारोहाप्रभासेपुष्करावती
देवमातासरस्वत्यांपारापारेतटेस्थिता २०१
महालयेमहापद्मापयोष्ण्यांपिंगलेश्वरी
सिंहिकाकृतशौचेतुकार्तिकेयेतुशंकरी २०२
उत्पलावर्तकेलोलासुभद्रासिंधुसंगमे
उमासिद्धवनेलक्ष्मीरनंगाभरताश्रमे २०३
जालंधरेविश्वमुखीताराकिष्किंधपर्वते
देवदारुवनेपुष्टिर्मेधाकाश्मीरमंडले २०४
भीमादेवीहिमाद्रौ
चतुष्टिर्वस्त्रेश्वरेतथा
कपालमोचनेश्रद्धामाताकायावरोहणे २०५
शंखोद्धारेध्वनिर्नामधृतिःपिंडारकेतथा कालातुचंद्रभागायामच्छोदेसिद्धिदायिनी २०६
वेणायाममृतादेवीबदर्यामूर्वशीतथा

औषधीचोत्तरकुरौकुशद्वीपेकुशोदका २०७
मन्मथाहेमकूटेतुकुमुदेसत्यवादिनी
अश्वत्थेवंदनीयातुनिधिर्वैश्रवणालये २०८
गायत्रीवेदवदनेपार्वतीशिवसन्निधौ देवलोकेतथेंद्राणीब्रह्मास्येतुसरस्वती २०९
सूर्यबिंबेप्रभानाममातॄणांवैष्णवीतथा अरुंधतीसतीनांतुरामासुचतिलोत्तमा २१० चित्रेब्रह्मकलानामशक्तिःसर्वशरीरिणां एतद्भक्त्यामयाप्रोक्तंनामाष्टशतमुतमं २११
अष्टोत्तरंचतीर्थानांशतमेतदुदाहृतं योजपेच्छ्रुणुयाद्वापिसर्वपापैःप्रमुच्यते २१२
येषुतीर्थेषुयःकृत्वास्नानंपश्येन्नरोत्तमः
सर्वपापविनिर्मुक्तःकल्पंब्रह्मपुरेवसेत् २१३
नामाष्टकशतंयस्तुश्रावयेद्ब्रह्मसन्निधौ
पौर्णमास्याममायांवाबहुपुत्रोभवेन्नरः २१४
गोदानेश्राद्धदानेवाअहन्यहनिवापुनः देवार्चनविधौशृण्वन्परंब्रह्माधिगच्छति २१५
एवंस्तुवंतंसावित्रीविष्णुंप्रोवाचसुव्

रता
सम्यक्स्तुतात्वयापुत्रत्वमजय्योभविष्यसि २१६
अवतारेसदारस्त्वंपितृमातृषुवल्लभः इहचागत्ययोमांतुस्तवेनानेनसंस्तुयात् २१७
सर्वपापविनिर्मुक्तःपरंस्थानंगमिष्यति गच्छयज्ञंविरिञ्चस्यसमाप्तिंनयपुत्रक २१८
कुरुक्षेत्रेप्रयागेचभविष्येचान्नदायिनी
समीपगास्थिताभर्त्तुःकरिष्येतवभाषितम् २१९
एवमुक्तोगतोविष्णुर्ब्रह्मणःसदउत्तम्
गतायामथसावित्र्यांगायत्रीवाक्यमब्रवीत् २२०
शृण्वंतुवाक्यमृषयोमदीयंभर्तृसन्निधौ
यदिदंवच्म्यहंतुष्टावरदानायचोद्यता २२१
ब्रह्माणंपूजयिष्यंतिनराभक्तिसमन्विताःतेषांवस्त्रंधनंधान्यंदाराःसौख्यंधनानिच २२२
अविच्छिन्नंतथासौख्यंगृहेवैपुत्रपौत्रकम्
भुक्त्वासौसुचिरंकालमंतेमोक्षंगमिष्यति २२३
पुलस्त्यउवाच

ब्रह्माणंचप्रतिष्ठाप्यसर्वयत्नैर्विधानतः
यत्पुण्यफलमाप्नोतितदेकाग्रमनाःशृणु २२४
सर्वयज्ञतपोदानतीर्थवेदेषुयत्फलम्
तत्फलंकोटिगुणितंलभेतैतत्प्रतिष्ठया २२५
पौर्णमास्युपवासंतुकृत्वाभक्त्यानराधिप
अनेनविधिनायस्तुविरिंचिंपूजयेन्नरः २२६
प्रतिपदिमहाबाहोसयातिब्रह्मणःपदम् विरिंचिंवासुदेवंतुऋत्विग्भिश्चविशेषतः २२७
कार्तिकेमासिदेवस्यरथयात्राप्रकीर्तितायांकृत्वामानवाभक्त्यासंयांतिब्रह्मलोकताम् २२८
कार्तिकेमासिराजेंद्र
पौर्णमास्यांचतुर्मुखम्
मार्गेणब्रह्मणासार्द्धंसावित्र्याचपरंतप २२९
भ्रामयेन्नगरंसर्वंनानावाद्यसमन्वितः
स्नपयेद्भ्रमयित्वातुसलोकंनगरंनृप २३०
ब्राह्मणान्भोजयित्वाग्रेशांडिलेयंप्रपूज्यच
आरोपयेद्रथेदेवंपुण्यवादित्रनिःस्वनैः २३१
रथाग्रेशांडिलीपुत्रंपूजयित्वाविधानतः ब्राह्मणान्वाचयित्वातुकृत्वापुण्याहमङ्गलम् २३२

देवमारोपयित्वाचरथेकुर्यात्प्रजागरं नानाविधैःप्रेक्षणिकैर्ब्रह्मघौपैश्चपुष्कलैः २३३
कृत्वाप्रजागरंदेवंप्रभातेब्राह्मणान्नृप
भोजयित्वायथाशक्तिभक्ष्यभोज्यैरनेकशः २३४
पूजयित्वाजनंधीरमंत्रेणविधिवन्नृप आज्येनतुमहाबाहोपयसापायसेनच २३५
ब्राह्मणान्वाचयित्वातुस्वस्त्यातुविधिवन्नृप
कृत्वापुण्याहशब्दंचतद्र
थंभ्रामयेत्पुरे २३६
विप्रैश्चतुर्वेदविद्भिर्भ्रामयेद्ब्रह्मणोरथम्
बह्वृचाथर्वणैर्वीरछंदोगाध्वर्युभिस्तथा २३७
भ्रामयेद्देवदेवस्यसुरश्रेष्ठस्यतंरथं
प्रदक्षिणंपुरंसर्वंमार्गेणसुसमेनतु २३८
नवोढव्योरथोवीरशूद्रेणहितमिच्छता
नचारोहेद्रथंप्राज्ञोमुक्त्वैकंभोजकंनृपः २३९
ब्रह्मणोदक्षिणेपार्श्वेगायत्रींस्थापयेन्नृप
भोजकंवामपार्श्वेतुपुरतःपंङ्कजंन्येसेत् २४०

एवंतूर्यनिनादैस्तुशंखशब्दैश्चपुष्कलैःभ्रामयित्वारथंवीरपुरंसर्वंप्रदक्षिणम् २४१
स्वस्थानेस्थापयेद्देवंदत्वानीराजनंबुधः
यएवंकुरुतेयात्रांयोवाभक्त्यापिपश्यति २४२
रथंवाकर्षयेद्यस्तुसगच्छेद्ब्रह्मणःपदंकार्तिकेमास्यमावास्यांयश्चदीपप्रदीपनं २४३
शालायांब्रह्मणःकुर्यात्सगच्छेत्परमंपदम्
गंधपुष्पैर्नवैर्वस्त्रैरात्मानंपूजयेत्तुयः २४४
तस्यांप्रतिपदायांतुसगच्छेद्ब्रह्मणःपदम्
महापुण्यातिथिरियंबलिराज्यप्रवर्तिनी २४५
ब्रह्मणःसुप्रियानित्यंबालेयीपरिकीर्तिता
ब्रह्माणंपूजयेद्योऽस्यामात्मानंचविशेषतः २४६
सयातिपरमंस्थानंविष्णोरमिततेजसः चैत्रेमासिमहाबाहोपुण्याप्रतिपदांवरा २४७
तस्यांयःश्वपचंस्पृष्ट्वास्नानंकुर्यान

्नरोत्तमः
नतस्यदुरितंकिंचिन्नाधयोव्याधयोनृप २४८
भवंतिकुरुशार्दूलतस्मात्स्नानंसमाचरेत्दिव्यंनीराजनंतद्धिसर्वरोगविनाशनं २४९
गोमहिष्यादियत्किंचित्तत्सर्वंकर्षयेन्नृप
तेनवस्त्रादिभिःसर्वैस्तोरणंबाह्यतोन्यसेत् २५०
ब्राह्मणानांतथाभोज्यंकुर्यात्कुरुकुलोद्वह
तिस्रोह्येताःपुराप्रोक्तास्तिथयःकुरुनंदन २५१
कार्तिकाश्वयुजेमासिचैत्रेमासितथानृप स्नानंदानंशतगुणंकार्त्तिकेयातिथिर्नृप २५२
बलिराज्ञस्तुशुभदापशूनांहितकारिणी गायत्र्युवाच यदुक्तंतुतयावाक्यंसावित्र्याकमलोद्भवं २५३ नतुतेब्राह्मणाःपूजांकरिष्यंतिकदाचन मदीयंतुवचःश्रुत्वायेकरिष्यंतिचार्चनं २५४
इहभुक्त्वातुभोगांस्तेपरत्रमोक्षभागिनः एतांज्ञात्वापरांदृष्टिंवरंतुष्टःप्रयच्छति २५५
शक्राहंतेवरंदास्येसंग्रामेशत्रुनिग्रह

े
तदाब्रह्मामोचयितागत्वाशत्रुनिकेतनम् २५६
स्वपुरंलप्स्यसेनष्टंशत्रुनाशात्परांमुदं
अकंटकंमहद्राज्यंत्रैलोक्येतेभविष्यति २५७
मर्त्यलोकेयदाविष्णोअवतारंकरिष्यसि भ्रात्रासहपरंदुःखंस्वभार्याहरणादिजं २५८
हत्वाशत्रुंपुनर्भार्यांलप्स्यसेसुरसन्निधौ
गृहीत्वातांपुनाराज्यंकृत्वास्वर्गंगमिष्यसि २५९
एकादशसहस्राणिवर्षाणांचपुनर्दिवं
ख्यातिस्तेविपुलालोकेअनुरागंजनैस्सह २६०
सांतानिकानामतेषांलोकास्थास्यंतिभाविताः
त्वयातेतारितादेवरामरूपेणमानवाः २६१
गायत्रीतुतदारुद्रं वरदाप्रत्यभाषत
पतितेपिचतेलिगेपूजांकुर्वंतियेनराः २६२
तेपूताःपुण्यकर्माणःस्वर्गलोकस्यभागिनःनतांगतिंचाग्निहोत्रेनक्रतौहुतपावके २६३
यांगतिंमनुजायांतितवलिगस्यपूजनात्
गंगातीरेसदालिगंबिल्बपत्रेणयेतव २६४
पूजयिष्यंतिसुप्रातारुद्रलोकस्यभागिनः

प्राप्यापिशर्वभक्तत्वमग्नेत्वंभवपावनः २६५
त्वयिप्रीतेसुराःसर्वेप्रीतावैनात्रसंशयः
त्वन्मुखेनहविर्देवैःप्रीताःप्रीतेत्वयिध्रुवम् २६६
भुंजतेनात्रसंदेहोवेदोक्तंवचनंयथा
गायत्रीब्राह्मणांस्तांश्चसर्वांश्चैवाब्रवीदिदं २६७
युष्माकंप्रीणनंकृत्वासर्वतीर्थेषुमानवाः
पदंसर्वेगमिष्यंतिवैराजाख्यंनसंशयः २६८
अन्नप्रकारान्विविधिन्दत्वादानान्यनेकशः
श्राद्धेषुप्रीणनंकृत्वादेवदेवाभवंतिते २६९
येचवैब्राह्मणश्रेष्ठास्तेषामास्येदिवौकसः
भुंजतेचहविःक्षिप्रंकव्यंचैवपितामहाः २७०
यूयंहिधारणेशक्तास्त्रैलोक्यस्यनसंशयः प्राणायामेनचैकेनसर्वेपूताभविष्यथ २७१
विशेषात्पुष्करेस्नात्वामांजप्त्वावेदमातरं
प्रतिग्रहकृतान्दोषान्नप्राप्स्यथद्विजोतमाः २७२

पुष्करेचान्नदानेनप्रीताःस्युःसर्वदेवत
ाः
एकस्मिन्भोजितेविप्रेकोट्याःफलमवाप्स्य
ते २७३
ब्रह्महत्यादिपापानिदुष्कृतानिकृतानिच
करिष्यंतिनरास्सर्वेदत्वायुष्मत्करेधनम
् २७४
मदीयेनतुजाप्येनपूजनीयस्त्रिभिःकृतैः
ब्रह्महत्यासमंपापंतत्क्षणादेवनश्यति
२७५
दशभिर्जन्मभिर्जातंशतेनचपुराकृतं
त्रियुगेनसहस्रेणगायत्रीहंतिकिल्बिषं
२७६
एवंज्ञात्वासदापूताजाप्येतुममवैकृते
भविष्यध्वंनसंदेहोनात्रकार्याविचारणा
२७७
प्रणवेनत्रिमात्रेणसार्द्धंजप्त्वाविशे
षतः
पूताःसर्वेनसंदेहोजप्त्वामांशिरसासह २७८
अष्टाक्षरास्थिताचाहंजगद्व्याप्तंमयात्
त्विदं
माताहंसर्ववेदानांपदैःसर्वैरलंकृता २७९
जप्त्वामांभक्तितःसिद्धिंयास्यंतिद्विज
सत्तमाः
प्राधान्यंममजाप्येनसर्वेषांवोभविष्यति
२८०

गायत्रीसारमात्रोपिवरंविप्रःसुसंयतः नायंत्रितश्चतुर्वेदीसर्वाशीसर्वविक्रयी २८१
यस्माद्विप्रेषुसावित्र्याशापोदत्तःसदस्यथ
अत्रदत्तंहुतंचापिसर्वमक्षयकारकम् २८२
दत्तोवरोमयातेनयुष्माकंद्विजसत्तमाः
अग्निहोत्रपराविप्रास्त्रिकालंहोमदायिनः २८३
स्वर्गंतेतुगमिष्यंतिसैकविंशतिभिःकुलैः एवंशक्रस्यविष्णोश्चरुद्रस्यपावकस्यच २८४
ब्रह्मणोब्राह्मणानांचगायत्रीवरमुत्तमम्
तस्मिन्वैपुष्करेदत्त्वाब्रह्मणःपार्श्वगाभवत् २८५
चारणैस्तुतदाख्यातंलक्ष्म्यावैशापकारणम्
युवतीनांचसर्वासांशापान्ज्ञात्वापृथक्पृथक् २८६
लक्ष्म्याश्चैववरंप्रादाद्गायत्रीब्रह्मणःप्रिया
अकुत्सितान्सदासर्वान्कुर्वन्तीधनशोभना २८७
शोभिष्यसेनसंदेहःसर्वेभ्यःप्रीतिदायिनीयेत्वयावीक्षिताःपुत्रिसर्वेतेपुण्यभोज

नाः २८८
परित्यक्तास्त्वयायेतुसर्वेतेदुःखभागिनः
तेषांजातिःकुलंशीलंधर्मश्चैववरानने २८९
सभायांतेचशोभंतेदृश्यंतेचैवपार्थिवैः
अर्थित्वंचैवतेषांतुकरिष्यंतिद्विजोत्तमाः २९०
सौजन्यंतेषुकुर्वंतित्वंनोभ्रातापितागुरुः
बांधवोपिनसंदेहोनजीवेयंत्वयाविना २९१
त्वयिदृष्टेप्रसन्नामेदृष्टिर्भवतिशोभना
मनःप्रसीदतेत्यर्थंसत्यंसत्यंवदामिते २९२
एवंविधानिवाक्यानित्वद्दृष्ट्यायेनिरीक्षिताः
सज्जनास्तेतुश्रोष्यंतिजनानांप्रीतिदायकाः २९३
इंद्र
त्वंनहुषःप्राप्यदृष्ट्वात्वांयाचयिष्यति
त्वद्दृष्ट्यातुहतःपापोह्यगस्त्यवचनाद्र् धुवम् २९४
सर्पत्वंसमनुप्राप्यप्रार्थयिष्यतितंतुसः
दर्पेणाहंविनष्टोस्मिशरणंमेमुनेभव २९५

वाक्येनतेनतस्यासौनृपस्यभगवानृषिः कृत्वामनसिकारुण्यमिदंवाक्यंवदिष्यति २९६
उत्पत्स्यतेकुलेराजात्वदीयेकुलनंदनः सर्परूपधरंदृष्ट्वासतेशापंहिभेत्स्यति २९७
तदात्वंसर्पतांत्यक्त्वापुनःस्वर्गंगमिष्यसि
अश्वमेधकृतेनत्वंभर्त्रासहपुनर्दिवम् २९८
प्राप्स्यसेवरदानेनमदीयेनसुलोचने पुलस्त्यउवाच
देवपत्न्यस्तदासर्वास्तुष्टयापरिभाषिताः २९९
अपत्यैरपिहीनानांनैवदुःखंभविष्यति गौरीचैवतुगायत्र्यातदासापिविबोधिता ३००
बृंहितापरितोषेणवरान्दत्त्वामनस्विनी समाप्तिंतस्ययज्ञस्यकांक्षंतीब्रह्मणःप्रिया ३०१
वरदांतांतथादृष्ट्वागायत्रींवेदमातरम् प्रणिपत्यतदारुद्रस्तुःतिमेतांचकारह ३०२
रुद्रउवाच
नमोस्तुतेवेदमातरष्टाक्षरविशोधिते गायत्रीदुर्गतरणीवाणीसप्तविधातथा ३०३

सर्वाणिस्तुतिशास्त्राणिगाथाश्चनिखिलास्तथा
अक्षराणिचसर्वाणिलक्षणानितथैवच ३०४ भाष्यादिसर्वशास्त्राणियेचान्येनियमास्तथा
अक्षराणिचसर्वाणित्वंतुदेविनमोस्तुते ३०५
श्वेतात्वंश्वेतरूपासिशशांकेनसमानना
बिभ्रतीविपुलौबाहूकदलीगर्भकोमलौ ३०६
एणशृंगंकरेगृह्यपंकजंचसुनिर्मलम्
वसानावसनेक्षौमेरक्तेनोत्तरवाससा ३०७
शशिरश्मिप्रकाशेनहारेणोरसिराजिता
दिव्यकुंडलपूर्णाभ्यांकर्णाभ्यांसुविभूषिता ३०८
चंद्रसापत्न्यभूतेनमुखेनत्वंविराजसे
मकुटेनातिशुद्धेनकेशबंधेनशोभिता ३०९
भुजंगाभोगसदृशौभुजौतेभूषणन्दिवः
स्तनौतेरुचिरौदेविवर्तुलौसमचूचुकौ ३१०
जघनेनातिशुभ्रेणत्रिवलीभंगदर्पिता सुमध्यवर्त्तिनीनाभिर्गंभीराशुभदर्शिनी
३११
विस्तीर्णजघनादेवीसुश्रोणीचवरानने
सुजातवृत्तोरुयुगासुजानुचरणातथा ३१२
त्रैलोक्यधारिणीसात्वंभुविसत्योपयाचना
भविष्यसिमहाभागेवरदावरवर्णिनी ३१३
पुष्करेचकृतायात्रादृष्ट्वात्वांसंभविष

्यति
ज्येष्ठेमासेपौर्णमास्यामग्र्यांपूजांचलप्स्यसे ३१४
येचवात्वत्प्रभावज्ञाःपूजयिष्यंतिमानवाः
नतेषांदुर्लभंकिंचित्पुत्रतोधनतोपिवा ३१५
कांतारेषुनिमग्नानामटव्यांवामहार्णवे दस्युभिर्वानिरुद्धानांत्वंगतिःपरमानृणाम् ३१६
त्वंसिद्धिःश्रीर्धृतिःकीर्तिर्ह्रीर्विद्यासन्नतिर्मतिः
संध्यारात्रिःप्रभानिद्रा
कालरात्रिस्त्वमेवच ३१७
अंबाचकमलामातुर्ब्रह्माणीब्रह्मचारिणी
जननीसर्वदेवानांगायत्रीपरमांगना ३१८
जयाचविजयाचैवपुष्टिस्त्वंचक्षमादया सावित्र्यवरजाचासिसदाचेष्टापितामहे ३१९
बहुरूपाविश्वरूपासुनेत्राब्रह्मचारिणी
सुरूपात्वंविशालाक्षीभक्तानांपरिरक्षिणी ३२०
नगरेषुचपुण्येषुआश्रमेषुवरानने
वासस्तवमहादेविवनेषूपवनेषुच ३२१
ब्रह्मस्थानेषुसर्वेषुब्रह्मणोवामतःस्थिता

दक्षिणेनतुसावित्रीमध्येब्रह्मापितामहः ३२२
अंतर्वेदीचयज्ञानामृत्विजांचापिदक्षिणासिद्धिस्त्वंहिनृपाणांचवेलासागरजामता ३२३
ब्रह्मचारिणियादीक्षाशोभाचपरमामता ज्योतिषांचप्रभादेवीलक्ष्मीर्नारायणेस्थिता ३२४
क्षमासिद्धिर्मुनीनांचनक्षत्राणांचरोहिणी
राजद्वारेषुतीर्थेषुनदीनांसंगमेषुच ३२५
पूर्णिमापूर्णचंद्रे
चबुद्धिर्नीत्यांक्षमाधृतिः
उमादेवीचनारीणांश्रूयसेवरवर्णिनी ३२६
इंद्रस्यचारुदृष्टिस्त्वंसहस्रनयनोपगा ॠषीणांधर्मबुद्धिस्त्वंदेवानांचपरायणा ३२७
कर्षकाणांचसीतात्वंभूतानांधरणीतथा स्त्रीणामवैधव्यकरीधनधान्यप्रदासदा ३२८ व्याधिंमृत्युंभयंचैवपूजिताशमयिष्यसि तथातुकार्तिकेमासिपौर्णमास्यांसुपूजिता ३२९
सर्वकामप्रदादेवीभविष्यसिशुभप्रदे यश्चेदंपठतेस्तोत्रंशृणुयाद्वाप्यभीक्ष्णशः ३३०
सर्वार्थसिद्धिंलभतेनरोनास्त्यत्रसंशयः

गायत्र्युवाच भविष्यत्येवमेवंतुयत्वयापुत्रभाषितम् ३३१
विष्णुनासहितःसर्वस्थानेष्वेवभविष्यसि इतिश्रीपाद्मपुराणेप्रथमेसृष्टिखंडेसावित्रीविवादगायत्रीवरप्रदानं नामसप्तदशोऽध्यायः १७

अष्टादशोऽध्यायः
भीष्मउवाच
अत्यद्भुतमिदंब्रह्मन्श्रुतवानस्मितत्त्वतः
अभिषेकंतुगायत्र्याःसदस्यत्रतथाकृतम् १
विरोधंचैवसावित्र्याशापदानंतथाकृतम्
विष्णुनाचयथादेवीसर्वस्थानेषुकीर्तिता २
गायत्रीचापिरुद्रेणस्तुताचवरवर्णिनी
तंश्रुत्वाप्रतिमात्मानंविस्तरेणपितामहम् ३
प्रहृष्टानिचरोमाणिप्रशांतंचमनोमम
श्रुत्वामेपरमाप्रीतिःकौतूहलमथैवहि ४
नारायणस्तुभगवान्कृत्वातांपरमांचवै
ब्रह्मपत्न्याःस्तुतिंभक्त्यान्यस्यतांपर्वतोपरि ५
उवाचवचनंविष्णुस्तुष्टिपुष्टिप्रदायकम्श्रीमतिह्रीमतीचैवयाचदेवीश्वरीतथा ६

एतदेवश्रुतंब्रह्मंस्तववक्त्राद्विनिःसृतम्
उत्तरंतत्रयद्भूतंयच्चतस्मिन्स्थलेकृतम् ७
आनुपूर्व्याचतत्सर्वंभगवान्वक्तुमर्हतिश्रुतेनमेदेहशुद्धिर्भविष्यतिनसंशयः ८
पुलस्त्यउवाच
यजतःपुष्करेतस्यदेवस्यपरमेष्ठिनः
शृणुराजन्निदंचित्रंपूर्वमेवयथाकृतम् ९
आदौकृतयुगेतस्मिन्यजमानेपितामहे मरीचिरंगिराश्चैवपुलस्त्यःपुलहःक्रतुः १०
दक्षःप्रजापतिश्चैवनमस्कारंप्रचक्रिरे विद्योतमानाःपुरुषाःसर्वाभरणभूषिताः ११ उपनृत्यंतिदेवेशंविष्णुमप्सरसांगणाः ततोगंधर्वतूर्यैस्तुप्रतिनंद्यविहायसि १२
बहुभिःसहगंधर्वैःप्रगायतिचतुंबरुः
महाश्रुतिश्चित्रसेनऊर्णायुरनघस्तथा १३
गोमायुस्सूर्यवर्चाश्चसोमवर्चाश्चकौरव युगपच्चतृणायुश्चनंदिश्चित्ररथस्तथा १४
त्रयोदशःशालिशिराःपर्जन्यश्चचतुर्दशः
कलिपंचदशश्चात्रतारकश्चात्रषोडशः १५
हाहाहूहूश्चगंधर्वोहंसश्चैवमहाद्युतिः
इत्येतेदेवगंधर्वाउपगायंतितेविभुम् १६
तथैवाप्सरसोदिव्याउपनृत्यंतितंविभुं

धातार्यमाचसवितावरुणॐशोभगस्तथा १७ इंद्रोविवस्वान्पूषाचत्वष्टापर्जन्यएवच इत्येतेद्वादशादित्याज्वलंतोदीप्ततेजसः १८
चक्रुरस्मिन्सुरेशाश्चनमस्कारंपितामहे
मृगव्याधश्चशर्वश्चनिरृतिश्चमहायशाः १९
अजैकपादहिर्बुध्न्यःपिनाकीचापराजितः
भवोविश्वेश्वरश्चैवकपर्दीचविशांपते २०
स्थाणुर्भगश्चभगवान्रुद्रा
स्तत्रावतस्थिरे
अश्विनौवसवश्चाष्टौमरुतश्चमहाबलाः २१
विश्वेदेवाश्चसाध्याश्चतस्मैप्रांजलयःस्थिताः
शेषाद्यास्तुमहानागावासुकिप्रमुखाहयः २२
काश्यपःकंबलश्चापितक्षकश्चमहाबलः
एतेनागामहात्मानस्तस्मैप्रांजलयःस्थिताः २३
तार्क्ष्यश्चारिष्टनेमिश्चगरुडश्चमहाबलः
वारुणिश्चैवारुणिश्चवैनतेयाव्यवस्थिताः २४
नारायणश्चभगवान्स्वयमागत्यलोकवान् प्राहलोकगुरुंश्रीमान्सहसर्वैर्महर्षिभिः २५
त्वयाततमिदंसर्वंत्वयासृष्टंजगत्पते तस्माल्लोकेश्वरश्चासिपद्मयोनेनमोस्तुत

े २६
यदत्रतेमयाकार्यंकर्तव्यंचतदादिश
एवंप्रोवाचभगवान्सार्धंदेवर्षिभिःप्रभुः २७
नमस्कृत्यसुरेशायब्रह्मणेऽव्यक्तजन्मनेसचतत्रस्थितोब्रह्मातेजसाभासयन्दिशः २८
श्रीवत्सलोमसंच्छन्नोहेमसूत्रेणराजता
सुरर्षिप्रतिमःश्रीमान्स्वयंभूर्भूतभावनः २९
शुचिरोमामहावक्षाःसर्वतेजोमयःप्रभुः
योगतिःपुण्यशीलानामगतिःपापकर्मणां ३०
योगसिद्धामहात्मानोयंविदुर्लोकमुत्तमं यस्याष्टगुणमैश्वर्यंयमाहुर्देवसत्तमम् ३१
यंप्राप्यशाश्वतंविप्रानियतामोक्षकांक्षिणः
जन्मनोमरणाच्चैवमुच्यंतेयोगभाविताः ३२
यदेतत्तपइत्याहुःसर्वाश्रमनिवासिनः
सेवंसेवंयताहारादुश्चरंव्रतमास्थिताः ३३
योनंतइतिनागेषुप्रोच्यतेसर्वयोगिभिः
सहस्रमूर्द्धारक्ताक्षःशेषादिभिरनुत्तमैः ३४
योयज्ञइतिविप्रेंद्रै
रिज्यतेस्वर्गलिप्सुभिः
नानास्थानगतिःश्रीमानेकःकविरनुत्तमः ३५
यंदेवंवेत्तिवेत्तारंयज्ञभागप्रदायिनं

वृषाग्निसूर्यचंद्रा
क्षंदेवमाकाशविग्रहं ३६
तंप्रपद्यामहेदेवंभगवन्शरणार्थिनः
शरण्यंशरणंदेवंसर्वदेवभवोद्भवं ३७
ऋषीणांचैवस्रष्टारंलोकानांचसुरेश्वरं प्रियार्थंचैवदेवानांसर्वस्यजगतःस्थितौ ३८
कव्यंपितॄणामुचितंसुराणांहव्यमुत्तमं येनप्रवर्तितंसर्वंतंनतास्मस्सुरोत्तमं ३९
त्रेताग्निनातुयजतादेवेनपरमेष्ठिना यथासृष्टिःकृतापूर्वंयज्ञसृष्टिस्तथापुनः ४०
तथाब्रह्माप्यनंतेनलोकानांस्थितिकारिणा अन्वास्यमानोभगवान्वृद्धोप्यथचबुद्धिमान् ४१
यज्ञवाटमचिंत्यात्मागतस्तत्रपितामहः
धनाढ्यैरृत्विजैः
पूर्णंसदस्यैःपरिपालितम् ४२
गृहीतचापेनतदाविष्णुनाप्रभविष्णुना दैत्यदानवराजानोराक्षसानांगणाःस्थिताः ४३
आत्मानमात्मनाचैवचिंतयामासवैद्रुतं चिंतयित्वायथातत्वंयज्ञंयज्ञःसनातनः ४४ वरणंतत्रभगवान्कारयामासऋत्विजाम् भृग्वाद्याऋत्विजश्चापियज्ञकर्मविचक्षण

ाः ४५
चक्रुर्बह्वृचमुख्यैश्चप्रोक्तंपुण्यंयदक्षरं
शुश्रुवुस्तेमुनिश्रेष्ठाविततेतत्रकर्मणि ४६
यज्ञविद्यावेदविद्यापदक्रमविदांतथा
घोषेणपरमर्षीणांसाबभूवनिनादिना ४७
यज्ञसंस्तरविद्भिश्चशिक्षाविद्भिस्तथाद्विजैः
शब्दनिर्वचनार्थज्ञैः
सर्वविद्याविशारदैः ४८
मीमांसाहेतुवाक्यज्ञैः कृतानानाविधामुखे तत्रतत्रचराजेंद्रनियतान्संशितव्रतान् ४९
जपहोमपरान्मुख्यान्ददृशुस्तत्रवैद्विजान्
यज्ञभूमौस्थितस्तस्यांब्रह्मालोकपितामहः ५०
सुरासुरगुरुःश्रीमान्सेव्यमानःसुरासुरैः
उपासतेचतत्रैनंप्रजानांपतयः प्रभुं ५१
दक्षोवसिष्ठःपुलहोमरीचिश्चद्विजोत्तमः
अंगिराभृगुरत्रिश्चगौतमोनारदस्तथा ५२
विद्यामानमंतरिक्षंवायुस्तेजोजलंमही
शब्दःस्पर्शश्चरूपंचरसोगंधस्तथैव च ५३
विकृतश्चविकारश्चयच्चान्यत्कारणंमहत्

ऋग्यजुःसामाथर्वाख्यावेदाश्चत्वारएवच ५४
शब्दःशिक्षानिरुक्तंचकल्पश्च्छंदःसमन्विताः
आयुर्वेदधनुर्वेदौमीमांसागणितंतथा ५५
हस्त्यश्वज्ञानसहिताइतिहाससमन्विताः एतैरंगैरुपांगैश्चवेदाःसर्वेविभूषिताः ५६
उपासतेमहात्मानंसहॐकारंपितामहं तपश्चक्रतवश्चैवसंकल्पःप्राणएवच ५७ एतेचान्येचबहवःपितामहमुपस्थिताः अर्थोधर्मश्चकामश्चद्वेषोहर्षश्चसर्वदा ५८
शुक्रोबृहस्पतिश्चैवसंवर्तोबुधएवच
शनैश्चरश्चराहुश्चग्रहाःसर्वेतथैवच ५९
मरुतोविश्वकर्माचपितरश्चापिभारत
दिवाकरऽश्चसोमश्चब्रह्माणंपर्युपासते ६०
गायत्रीदुर्गतरणीवाणीसप्तविधातथा
अक्षराणिचसर्वाणिनक्षत्राणितथैवच ६१
भाष्याणिसर्वशास्त्राणिदेहवंतिविशांपतेक्षणालवामुहूर्ताश्चदिनंरात्रिस्तथैवच ६२
अर्द्धमासाश्चमासाश्चक्रतवःसर्वएवच उपासतेमहात्मानंब्रह्माणंदैवतैः सह ६३ अन्याश्चदेव्यःप्रवराह्रीःकीर्तिर्द्युतिरेवच
प्रभाधृतिःक्षमाभूतिर्नीतिर्विद्यामतिस

्तथा ६४
श्रुतिःस्मृतिस्तथाक्षांतिःशांतिःपुष्टिस्ताथक्रिया
सर्वाश्चाप्सरसोदिव्यानृत्यगीतविशारदाः ६५
उपतिष्ठंतिब्रह्माणंसर्वास्तादेवमातरः
विप्रचित्तिःशिविःशंकुरयःशंकुस्तथैवच ६६
वेगवान्केतुमानुग्रः
सोग्रोव्यग्रोमहासुरः
परिघः पुष्करश्चैवसांबोश्वपतिरेवच ६७
प्रह्लादोथबलिकुंभः संह्रादोगगनप्रियः
अनुह्रादोहरिहरौवराहश्चकुशोरजः ६८
योनिभक्षोवृषपर्वालिगभक्षोथवैकुरुः
निःप्रभःसप्रभःश्रीमांस्तथैवचनिरूदरः ६९
एकचक्रोमहाचक्रोद्विचक्रःकुलसंभवः
शरभःशलभश्चैवक्रपथःक्रापथःक्रथः ७०
बृहद्वांतिर्महाजिह्वःशंकुकर्णोमहाध्वनिः
दीर्घजिह्वोर्कनयनोमृडकायोमृडप्रियः ७१
वायुर्गरिष्ठोनमुचिश्शम्बरोविज्वरोविभुः
विष्वक्सेनश्चंद्रहर्ताक्रोधवर्द्धनएवच ७२
कालकःकलकांतश्चकुंडदःसमरप्रियः गरिष्ठश्चवरिष्ठश्चप्रलंबोनरकःपृथुः ७३ इंद्रतापनवातापीकेतुमान्बलदर्पितः

असिलोमासुलोमाचबाष्कलिप्रमदोमदः ७४
सृगालवदनश्चैवकेशीचशरदस्तथा
एकाक्षश्चैवराहुश्चवृत्रःक्रोधविमोक्षणः ७५
एतेचान्येचबहवोदानवाबलवर्द्धनाः
ब्रह्माणंपर्युपासंतवाक्यंचेदमथोचिरे ७६
त्वयासृष्टाःस्मभगवंस्त्रैलोक्यंभवताहिनः
दत्तंसुरवरश्रेष्टदेवेम्यश्चाधिकाःकृताः ७७
भगवन्निहकिंकुर्मोयज्ञेतवपितामह
यद्धितंतद्वदास्माकंसमर्थाःकार्यनिर्णये ७८
किमेभिस्तेवराकैश्चअदितेर्गर्भसंभवैः
दैवतैर्निहतैःसर्वैःपराभूतैश्चसर्वदा ७९
पितामहोसिसर्वेषामस्माकंदैवतैःसह
तवयज्ञसमाप्तौचपुनरस्मासुदैवतैः ८०
श्रियंप्रतिविरोधश्चभविष्यतिनसंशयः इदानींप्रेक्षणंकुर्मःसहिताःसर्वदानवैः ८१
पुलस्त्यउवाच
सगर्वंतुवचस्तेषांश्रुत्वादेवोजनार्दनःशक्रेणसहितःशंभुमिदमाहमहायशाः ८२
विघ्नंप्रकर्तुंवैरुद्रआयातादनुपुंगवाः
ब्रह्मणामंत्रिताश्चेहविघ्नार्थंप्रयतंतिते ८३

अस्माभिस्तुक्षमाकार्यायावद्यज्ञःसमाप्यते
समाप्तेतुक्रतावस्मिन्युद्धंकार्यंदिवौकसां ८४
यथानिर्दानवाभूमिस्तथाकार्यंत्वयाविभो
जयार्थंचेहशक्रस्यभवताचमयासह ८५
द्विजानांपरिवेष्टारोमरुतःपरिकल्पिताः
दानवानांधनंयच्चगृहीत्वातद्यजामहे ८६
अत्रागतेषुविप्रेषुदुःखितेषुजनेष्विह
व्ययंतस्यकरिष्यामोदासभावेनिवेशिताः ८७
वदंतमेवंतंविष्ण्ब्रंह्मावचनमब्रवीत्
एतेदनुसुताःक्रुद्धायुष्माकं
कोपनेप्सिताः ८८
भवताचक्षमाकार्यारुद्रेणसहदैवतैः
कृतेयुगावसानेतुसमाप्तिंचक्रतौगते ८९
मयाचप्रेषितायूयमेतेचदनुपुंगवाः
संधिर्वाविग्रहोवापिसर्वैःकार्यस्तदैवहि ९०
पुलस्त्यउवाच
पुनस्तान्दानवान्ब्रह्मावाक्यमाहस्वयंप्रभुः
दानवैर्नविरोधोत्रयज्ञेममकथंचन ९१
मैत्रभावस्थितायूयमस्मत्कार्येचनित्यशःदानवाऊचुः
सर्वमेतत्करिष्यामःशासनंतेपितामह ९२
अस्माकमनुजादेवाभयंतेषांनविद्यते

पुलस्त्यउवाच
एतच्छुत्वातदातेषांपरितुष्टःपितामहः ९३ मुहूर्तंतिष्ठतांतेषामृषिकोटिरुपागता श्रुत्वापैतामहंयज्ञंतेषांपूजांतुकेशवः ९४
आसनानिददौतेषांतदादेवःपिनाकधृत् वसिष्ठोर्घंददौतेषांब्रह्मणापरिचोदितः ९५
गामर्घंचततोदत्वापृष्ट्वाकुशलमव्ययम्
निवेशंपुष्करेदत्वास्थीयतामितिचाब्रवीत् ९६
ततस्तेऋषयःसर्वेजटाजिनधरास्तथा
शोभयंतःसरःश्रेष्ठंगङ्गामिवदिवौकसः ९७
मुंडाःकाषायिणश्चैकेदीर्घश्मश्रुधराःपरे
विरलैर्दशनैःकेचिच्चिपिटाक्षास्तथापरे ९८
बृहत्तनूदराःकेपिकेकराक्षास्तथापरे दीर्घकर्णाविकर्णाश्चकर्णैश्चत्रुटितास्तथा ९९
दीर्घफालाविफालाश्चस्नायुचर्मावगुंठिताः
निर्गतंचोदरंतेषांमुनीनांभावितात्मनां १००
दृष्ट्वातुपुष्करंतीर्थंदीप्यमानंसमंततः

तीर्थलोभान्नरव्याघ्रतस्यतीरेव्यवस्थिताः १०१
वालखिल्यामहात्मानोह्यश्मकुट्टास्तथापरे
दंतोलूखलिनश्चान्येसंप्रक्षालास्तथापरे १०२
वायुभक्षाजलाहाराःपर्णाहारास्तथापरे नानानियमयुक्ताश्चतथास्थंडिलशायिनः १०३ सरस्यस्मिन्मुखंदृष्ट्वासुरूपास्याःक्षणादभुः
किमेतदितिचिंत्याथनिरीक्ष्यचपरस्परम् १०४
अस्मिंस्तीर्थेदर्शनेनमुखस्येहसुरूपता
मुखदर्शनमित्येवनामकृत्वातुतापसाः १०५
स्नातानियमयुक्ताश्चसुरूपास्तेतदाभवन्
देवपुत्रोपमाजाताअनौपम्यगुणान्विताः १०६
शोभमानानरश्रेष्ठस्थिताःसर्वेवनौकसः
यज्ञोपवीतमात्रेणव्यभजंस्तीर्थमंजसा १०७
जुह्वतश्चाग्निहोत्राणिचक्रुश्चविविधाःक्रियाः
चिंतयंतोहिराजेंद्रतपसादग्धकिल्बिषाः १०८
नयास्यामोपरंतीर्थंज्येष्ठभावेत्विदंसरः
ज्येष्ठपुष्करमित्येवनामचक्रुर्द्विजातयः १०९

तत्रकुब्जान्बहून्दृष्ट्वास्थितांस्तीर्थसमीपतः
बभूवुर्विस्मितास्तत्रजनायेचसमागताः ११०
दत्वादानंद्विजातिभ्योभांडानिविविधानिचश्रुत्वासरस्वतींप्राचींस्नातुकामाद्विजागताः १११
सरस्वतीतीर्थवरानानाद्विजगणैर्युता बदरेंगुदकाश्मर्यप्लक्षाश्वत्थविभीतकैः ११२
पौलोमैश्चपलाशैश्चकरीरैः पीलुभिस्तथा सरस्वतीतीर्थरुहैर्धन्वनैःस्यंदनैस्तथा ११३
कपित्थैःकरवीरैश्चबिल्वैराम्लातकैस्तथा
अतिमुक्तकपंडैश्चपारिजातैश्चशोभिता ११४
कदंबवनभूयिष्ठासर्वसत्वमनोरमा
वाय्वंबुफलपर्णादैर्दंतोलूखलिकैरपि ११५
तथाश्मकुट्टमुख्यैश्च
वरिष्ठैर्मुनिभिर्वृता
स्वाध्यायघोषसंघुष्टामृगयूथशताकुला ११६
अहिंसैर्धर्मपरमैस्तथाचातीवशोभिता सुप्रभाकांचनाख्याचप्राचीनंदाविशालका ११७
स्रोतोभिःपंचभिस्तत्रवर्ततेपुष्करेनदी पितामहस्यसदसिवर्त्तमानेमहीतले ११८ विततेयज्ञवाटे तुस्वागतेषुद्विजादिषु पुण्याहघोषैर्विततैर्देवानांनियमैस्तथा

११९
देवेषुचैवव्यग्रेषुतस्मिन्यज्ञविधौतथा तत्रचैवमहाराजदीक्षितेचपितामहे १२० यजतस्तस्यसत्रेणसर्वकामसमृद्धिना मनसाचिंतिताह्यर्थाधर्मार्थकुशलास्तथा १२१
उपतिष्ठंतिराजेंद्र
द्विजातींस्तत्रतत्रह
जगुश्चदेवगंधर्वाननृतुश्चाप्सरोगणाः १२२
वादित्राणिचदिव्यानिवादयामासुरंजसा
तस्ययज्ञस्यसंपत्यातुतुषुदेर्वताअपि १२३
विस्मयंपरमजग्मुःकिमुमानुषयोनयः
वर्तमानेतथायज्ञेपुष्करस्थेपितामहे १२४
अब्रुवन्नृषयोभीष्मतदातुष्टास्सरस्वतीम्
सुप्रभांनामराजेंद्रनाम्नाचैवसरस्वतीम् १२५
तेदृष्ट्वामुनयःसर्वेवेगयुक्तांसरस्वतीम्
पितामहंभासयंतींक्रतुंतेबहुमेनिरे १२६
एवमेषासरिच्छ्रेष्ठापुष्करेषुसरस्वती
पितामहार्थंसम्भूतातुष्ट्यर्थंचमनीषिणाम् १२७
पुण्यस्यपुण्यताकारिपंचस्रोतास्सरस्वतीसुप्रभानामराजेंन्द्रनाम्नाचैवसरस्वती १२८

यत्रतेमुनयश्शान्तानानास्वाध्यायवादिनःतेसमागत्यऋषयस्सस्मरुर्वैसरस्वतीम् १२९ साभिध्यातामहाभागाऋषिभिःसत्रयाजिभिः समास्थितादिशंपूर्वांभक्तिप्रीतामहानदी १३०
प्राचीपूर्वावहानाम्नामुनिवंद्यासरस्वती
इदमन्यन्महाराजशृण्वाश्चर्यवरंभुवि १३१
क्षतोमंकणकोविप्रःकुशाग्रेणेतिनःश्रुतम्
क्षतात्किलकरेतस्यराजन्शाकरसोस्रवत् १३२
सवैशाकरसंदृष्ट्वाहर्षाविष्टःप्रनृत्तवान्
ततस्तस्मिन्प्रनृत्तेतुस्थावरंजंगमंचयत् १३३
प्रानृत्यतजगत्सर्वंतेजसातस्यमोहितम् शक्रादिभिस्सुरैराजन्नृषिभिश्चतपोधनैः १३४
विज्ञप्तस्तत्रवैब्रह्मानायंनृत्येत्तथाकुरु
आदिष्टोब्रह्मणारुद्रऋषेरर्थेनराधिप १३५
नायंनृत्येद्यथाभीमतथात्वंवक्तुमर्हसि गत्वारुद्रो
मुनिंदृष्ट्वाहर्षाविष्टमतीवहि १३६ भोभोविप्रर्षभत्वंहिनृत्यसेकेनहेतुना

नृत्यमानेनभवताजगत्सर्वंचनृत्यति १३७
तेनायंवारितःप्राहनृत्यन्वैमुनिसत्तमः
मुनिरुवाच
किंनपश्यसिमेदेवकराच्छाकरसोस्रवत् १३८
तंतुदृष्ट्वाप्रनृत्तोहंहर्षेणमहतावृतःतंप्रहस्याब्रवीद्देवोमुनिंरागेणमोहितम् १३९
अहंनविस्मयंविप्रगच्छामीहप्रपश्यमां
एवमुक्तोमुनिश्रेष्ठोमहादेवेनकौरव १४०
ध्यायमानस्तदाकोयंप्रतिषिद्धोस्मियेनहि अंगुल्यग्रेणराजेंद्र
स्वांगुष्ठस्ताडितस्तथा १४१
ततोभस्मक्षताद्राजन्निर्गतंहिमपांडुरं
तद्दृष्ट्वाब्रीडितश्चासौप्राहतत्पादयोःपतन् १४२
नान्यद्देवादहंमन्येरुद्रात्परतरंमहत्
चराचरस्यजगतोगतिस्त्वमसिशूलधृत् १४३
त्वयासृष्टमिदंसर्वंवदंतीहमनीषिणः
त्वामेवसर्वंविशतिपुनरेवयुगक्षये १४४
देवैरपिनशक्यस्त्वंपरिज्ञातुंमयाकुतः
त्वयिसर्वेचदृश्यन्तेसुराब्रह्मादयोपिये १४५
सर्वस्त्वमसिदेवानांकर्ताकारयिताचयः
त्वत्प्रसादात्सुराःसर्वेभवंतीहाकुतोभयाः १४६
एवंस्तुत्वामहादेवमृषिश्चप्रणतोब्रवीत्

भगवंस्त्वत्प्रसादेनतपोनक्षीयतेत्विह १४७
ततोदेवःप्रीतमनास्तमृषिंपुनरब्रवीत् तपस्तेवर्द्धतांविप्रमत्प्रसादात्सहस्रधा १४८
प्राचीमेवेहवत्स्यामित्वयासार्द्धमहंसदा
सरस्वतीमहापुण्याक्षेत्रेचास्मिन्विशेषतः १४९
नतस्यदुर्लर्भंकिंचिदिहलोकेपरत्रच
सरस्वत्युत्तरेतीरेयस्त्यजेदात्मनस्तनुम् १५०
प्राचीतटेजाप्यपरोनचेहम्रियतेपुनः आप्लुतोवाजिमेधस्यफलमाप्स्यतिपुष्कलं
१५१
नियमैश्चोपवासैश्चकर्शयन्देहमात्मनः
जलाहरोवायुभक्षःपर्णाहारश्चतापसः १५२
तथास्थंडिलशायीचयेचान्येनियमाःपृथक्
करोतियोद्विजश्रेष्ठोनियमांस्तान्व्रतानिच १५३
सयातिशुद्धदेहश्चब्रह्मणःपरमंपदं
तस्मिंस्तीर्थेतुयैर्दत्तंतिलमात्रंतुकांचनं १५४
मेरुदानसमंतत्स्यात्पुराप्राहप्रजापतिःतस्मिंस्तीर्थेतुयेश्राद्धंकरिष्यंतिहिमानवाः १५५

एकविंशकुलोपेताःस्वर्गंयास्यंतितेनराः पितॄणांचशुभंतीर्थंपिंडेनैकेनतर्पिताः १५६
ब्रह्मलोकंगमिष्यंतिस्वपुत्रेणेहतारिताः
भूयश्चान्नंनचेच्छंतिमोक्षमार्गंव्रजंतिते १५७
प्राचीनत्वंसरस्वत्यायथाभूतंशृणुष्वतत्सरस्वतीपुराप्रोक्तादेवैःसर्वैःसवासवैः १५८
तटंत्वयाप्रयातव्यंप्रतीच्यांलवणोदधेः वडवाग्निमिमंनीत्वासमुद्रेनिक्षिपस्वह १५९
एवंकृतेसुराःसर्वेभवंतिभयवर्जिताः
अन्यथावाडवाग्निस्तुदहतेस्वेनतेजसा १६०
तस्माद्रक्षस्वविबुधानेतस्मादचिराद्भयात्
मातेवभवसुश्रोणिसुराणामभयप्रदा १६१
एवमुक्तातुसादेवीविष्णुनाप्रभविष्णुना
आहनाहंस्वतंत्रास्मिपितामेव्रियतांस्वराट् १६२
तदाज्ञाकारिणीनित्यंकुमारीहधृतव्रता पित्रादेशाद्विनानाहंपदमेकमपिक्वचित् १६३
गच्छामितस्मात्कोप्यन्यउपायश्चिंत्यतामहो

तदाशयंविदित्वाहुस्तेसमेत्यपितामहं १६४ नान्येनशक्यतेनेतुंवडवाग्निःपितामह अदृष्टदोषाम्मुक्त्वैकांकुमारींतनयांतव १६५
सरस्वतींसमानीयकृत्वांकेवरवर्णिनीं
शिरस्याघ्रायसस्नेहमुवाचाथसरस्वतीम् १६६
मांचदेविसुराःप्राहुःसत्वंब्रूहियशस्विनीम्
नीत्वाविनिक्षिपेदेनंबाडवलवणांबुनि १६७
पितुर्वाक्यंहितच्छ्रुत्वावियुक्ताकुररीयथा
पित्रातदैवसाकन्यारुरुदेदीनमानसा १६८
शोभतेतन्मुखंतस्याःशोकबाष्पाविलेक्षणं सितंविकसितंतद्वत्पद्मंतोयकणोक्षितम् १६९
तत्तथाविधमालोक्यपितामहपुरस्सराः विबुधाःशोकभावस्यसर्वेवशमुपागताः १७० संस्तभ्यहृदयंतस्याःशोकसंतापितंतदा पितामहस्तामुवाचमारोदीर्नास्तितेभयम् १७१
मानलाभश्चभवितातवदेवानुभावतः नीत्वाक्षारोदमध्येतुक्षिपस्वज्वलनंसुते १७२
एवमुक्तातुसाबालाबाष्पाकुलितलोचना प्रणम्यपद्मजन्मानंगच्छाम्युक्तवतीतुसा १७३

माभैरुक्तापुनस्तैस्तुपित्राचापितथैवसात्यक्त्वाभयंहृष्टमनाःप्रयातुंसमवस्थिता १७४
तस्याःप्रयाणसमयेशंखदुंदुभिनिस्वनैः
मंगलानांचनिर्घोषैर्जगदापूरितंशुभैः १७५
सितांबरधराधन्यासितचंदनमंडिता
शरदंबुजसच्छायतारहारविभूषिता १७६
संपूर्णचंद्रवदनापद्मपत्रायतेक्षणा
शुभांकीर्तिंसुरेशस्यपूरयंतीदिशोदश १७७
स्वतेजसातद्धृदयान्निःसृताभासयज्जगत्
अनुव्रजन्तीतांगंगातयोक्तावरवर्णिनी १७८
द्रक्ष्यामित्वांपुनरहंप्रयासिकुत्रमेसखि
एवमुक्तातुसागंगाप्रोवाचमधुरांगिरम् १७९
यदैवायास्यसिप्राचींदिशंमांपश्यसेशुभे
विबुधैस्त्वंपरिवृतादर्शनंतवसंश्रये १८०
उदङ्मुखीतदाभूत्वात्यजशोकंशुचिस्मिते अहंचोदङ्मुखीपुण्यात्वंतुप्राचीसरस्वति १८१
तत्रक्रतुशतंपुण्यंस्नानदानेनसुव्रते
श्राद्धदानेतथानित्यंपितॄणांदत्तमक्षयम् १८२
येकरिष्यंतिमनुजाविमुक्तास्त्तेऋणैस्त्रिभिः
मोक्षमार्गंगमिष्यंतिविचारोनात्रविद्यते १८३

तामुवाचततोगंगापुनर्दर्शनमस्तुते गच्छस्वमालयंभद्रेस्मर्तव्याहंत्वयानघे १८४
यमुनापितथैवंसागायत्रीचमनोरमा
सावित्र्यासहिताःसर्वाःसखींसंप्रैषयंस्तथा १८५
ततोविसृज्यतान्देवान्नदीभूत्वासरस्वती
उत्तंकस्याश्रमपदउद्भूतासामनस्विनी १८६
अधस्तात्प्लक्षवृक्षस्यअवरोप्यचतांतनुम्
अवतीर्णामहाभागादेवानांपश्यतांतदा १८७
विष्णुरूपस्तरुःसोत्रसर्वदेवैस्तुवंदितः
संसेव्यश्चद्विजैर्नित्यंफलहेतोर्महोदयः १८८
अनेकशाखाविततश्चतुर्मुखइवापरः
तत्कोटरकुटीकोटिप्रविष्टानांद्विजन्मनाम् १८९
श्रूयंतेविविधावाचःसुराणांरक्तचेतसाम् वनस्पतिरपुष्पोपिपुष्पितश्चोपलक्ष्यते १९०
जातीचंपकवत्पुष्पैःशाखालग्नैःशुकैःशुभैः
केतकीभिःसुरभिभिरशोभतसरिद्वरा १९१
कोकिलाभिस्समालेवफेनकैःपुष्पितेवसा
हरेणेवयथागंगाप्लक्षेणैवहिसातथा १९२

तत्रांभस्थातदादेवंप्रोवाचाथजनार्दनम् समर्पयस्वतंवह्निंदेवादेशंकरोम्यहम् ९१३ एवमुक्तेनसातेनप्रत्युक्ताविष्णुनातदा नतेदाहभयंत्याज्यस्त्वयायंवह्निराट्स्वयम् १९४
पश्चिमंसागरंनेतुंवाडवज्वलनंशुभे
एवंक्रमेणगच्छंत्यातदापंप्राप्स्यतेशुभे १९५
ततस्तंशातकुंभस्थंकृत्वासौवडवानलं
समर्पयतगोविंदःसरस्वत्यामहोदरे १९६
सातंगृहीत्वासुश्रोणीप्रतीच्यभिमुखीययौ अंतर्द्धानेनसंप्राप्तापुष्करंसामहानदी १९७
मर्यादापर्वतेतस्मिन्संभूताविमलासरित् पुष्करारण्यंविपुलंसुरसिद्धनिषेवितम् १९८
पितामहेनयत्रासीद्यज्ञसत्रंनिषेवितम् सिध्यर्थंमुनिमुख्यानामागतासौमहानदी १९९
येषुतत्रकृतोहोमःकुंडेष्वासीद्विरिंचिना
तानिसर्वाणिसंप्लाव्यतोयेनाप्युद्गताहिसा २००
तत्रक्षेत्रेमहापुण्यापुष्करेसातथोत्थिता
तेनतत्पूरणंप्रोक्तंवायुनाजगदायुषा २०१
सापितत्क्षेत्रमासाद्यपुण्यंपुण्यामहान

दी
सरस्वतीस्थितादेवीमर्त्यानांपापनाशिनी २०२
तत्रयेशुभकर्माणःपुष्करस्थांसरस्वतीम् पश्यंतितेनपश्यंतिसुघोरांतामधोगतिं २०३
यःपुनस्तत्रभावेननरःस्नानंसमाचरेत्
सब्रह्मलोकमासाद्यब्रह्मणासहमोदते २०४
यस्तुदद्यात्तत्रदधिब्राह्मणायमनोरमम्
सोप्यग्निलोकमासाद्यभुंक्तेभोगान्सुशोभनान् २०५
वरंप्रावरणंयोपिभक्त्यादद्यादिद्वजातयेसोपिसद्वस्त्रदानस्यफलंदशगुणंलभेत् २०६
ज्येष्ठकुंडेनरःस्नात्वायःसंतर्पयतेपितॄन्
सतानुद्धरतेसर्वान्नरकादपिशुद्धधीः २०७
क्षेत्रेपैतामहेपूतेपुण्यांप्राप्यसरस्वतीम्
नरःकिंप्रार्थयेदन्यत्तीर्थंब्रह्मसुतोब्रवीत् २०८
तस्मात्सर्वेषुतीर्थेषुस्नातःप्राप्नोतियत्फलम्
तत्सर्वंप्राप्नुयान्मर्त्योज्येष्ठकुंडेसकृत्प्लुतः २०९
किमत्रबहुनोक्तेनक्षेत्रंतीर्थंगतिश्शुभा
येनैतत्त्रितयंप्राप्तंप्राप्तातेनगतिः

परा २१०
कालेक्षेत्रेतथातीर्थेस्नात्वाहुत्वापितत्रयः
प्रयच्छतेद्विजायार्थंसोनंतंसुखमश्नुते २११
कार्त्तिकेमासिशुक्लेचवैशाखेशशिभूषणे
चंद्रसूर्योपरागेचकालेचकुरुजांगले २१२
क्षेत्रेष्वेतेषुतीर्थानियान्युक्तानिमुनीश्वरैः
तेषांपुण्यतमंतीर्थमिदमाहपितामहः २१३
कुंडेतुमध्यमेस्नात्वाकार्तिक्यांयःपुमान्द्विजे
प्रयच्छतेचापिद्र
व्यंसोश्वमेधमवाप्नुयात् २१४
एवंकनिष्ठकेप्यत्रकुंडेस्नात्वासमाधिनायःप्रयच्छतिविप्रायसुरूपामपिशालिकाम् २१५
सप्रयातिनरःक्षिप्रमग्निलोकंमनोरमम् त्रिःसप्तकुलसंयुक्तोभुंक्तेतत्रमहाफलम् २१६
तस्मात्सर्वप्रयत्नेनगमनायमतिःस्थिरा पुरुषेणतुकर्तव्यापुष्करावाप्तयेशुभा २१७
पुष्करारण्यमासाद्यप्राचीयत्रसरस्वती मतिःस्मृतिःशुभाप्रज्ञामेधाबुद्धिर्दयापरा २१८

सरस्वत्यास्तुपर्यायाष्षडेतेसंप्रकीर्तिताः
ततःप्रभृतियत्रासौप्राचीभूतासरस्वती २१९
तत्रस्थंतज्जलंयेपिपश्यंतितटसंस्थिताः
तेप्यश्वमेधस्यफलंलभंतेनात्रसंशयः २२०
योवतीर्यपुनस्तत्रकश्चित्स्नानंसमाचरेत्
नरःसमाधियुक्तोवैब्रह्मणोनुचरोभवेत् २२१
शाकादिनापिहिपितॄन्यस्तत्रार्चयतेनरः
सोप्येतिविपुलान्भोगांस्तेषामेवानुभावतः २२२
येपुनर्विधिनातत्रश्राद्धंकुर्वंतिमानवाः
तेनयंतिपितॄन्स्वर्गंनरकादपिदुःखदात् २२३
तृप्यंतिपितरस्तस्ययस्तत्र्रकुशमिश्रितम्
स्नात्वाप्रयच्छतेतोयंपूतंतेषांतिलान्वितम् २२४
सर्वेषामेवतीर्थानांमिदमेवाधिकंस्मृतम् आदितीर्थमिदंतस्मात्तीर्थानांभुविविश्रुतम् २२५
धर्मापवर्गयोःक्रीडानिधिभूतमवस्थितम्
सरस्वत्यापुनश्चैवसमेतंगुणवत्तरम् २२६
धर्मार्थकाममोक्षाणांचतुर्णामपिदायकम्
येप्यत्रमलनाशायपुमांसोविविशुर्जलम् २२७

गोप्रदानसमंतेषांसुखेनैवफलंभवेत् सुवर्णदानेनसममेवमाहुर्मनीषिणः २२८
तर्पणात्पिण्डदानाच्चनरकेष्वपिसंस्थिताः
स्वर्गंप्रयान्तिपितरस्तत्रपुत्रेणतारिताः २२९
पुष्करेपिसरस्वत्यांयेपिबन्तिजलंजनाः
तेलभन्तेऽक्षयान्लोकान्ब्रह्मविश्वेशवंदितान् २३०
स्वर्गनिश्रेणिकाभूतापुष्करेचसरस्वती
सापुण्यवद्भिस्संप्राप्तुंपुंभिश्शक्यामहानदी २३१
मुनिभर्धर्मतत्त्वज्ञैस्तत्रतत्रनिषेविता
तस्मात्सर्वत्रसादेवीपवित्रासर्वतस्स्थिता २३२
पुष्करेतुविशेषेणपूतात्पूततमाहिसा
नदीसरस्वतीपुण्यासुलभाजगतिस्थिता २३३
दुर्लभासाकुरुक्षेत्रेप्रभासेपुष्करेतथा
तत्तीर्थंसर्वतीर्थानांप्रवरंविहितंभुवि २३४
धर्मार्थकाममोक्षाणांचतुर्णामपिसाधकम्
प्राचींसरस्वतींप्राप्ययोन्यत्तीर्थंहिमार्गते २३५
सकरस्थंसमुत्सृज्यह्यमृतंविषमिच्छति

ज्येष्ठेज्येष्ठाप्रयागस्यमध्यमेमध्यमा
स्मृता २३६
प्रदक्षिणंततोगच्छेत्कनीयांसंविचक्षणः
त्रिष्वप्येतेषुस्नायीतकुर्याच्चापिप्र
दक्षिणम् २३७
प्रयच्छतिपितृभ्योयस्तोयंतेषांतिलान्वि
तम्
तेपितुष्टाःपुनस्तस्यप्रयच्छंत्यमितंफल
म् २३८
यःस्नात्वाप्रयतोनित्यंततःपश्येत्पिताम
हम्
अनुलोमविलोमाभ्यांतथाव्यस्तसमस्तयोः २३९
स्नातव्यंपुष्करेनित्यंब्रह्मलोकमभीप्स
िता
त्रीणश्रृंगाणिशुभ्राणित्रीणिप्रस्रवणानि
च २४०
पुष्कराणिप्रसिद्धानिनविद्मस्तत्रकारणं
कनीयांसंमध्यमंचतृतीयंज्येष्ठपुष्करं
२४१
श्रृंगशद्वाभिधानानिशुभप्रस्रवणानिच
धर्मार्थकाममोक्षाणांसंकल्पैरफलंनरः २४२
यस्तत्रसंत्यजेद्देहंमोक्षंप्राप्नोत्य
संशयम्
प्रयतःसंयतस्तस्यांस्नात्वादद्याद्द्विजे
शुभाम् २४३
गामेकांमंत्रपूतांचलोकानाप्नोतिमोक्षदा

न्
किमत्रबहुनोक्तेनरात्रावपिहियोर्थिने २४४
अर्थंप्रयच्छतेस्नात्वासोनन्तंसुखमश्नुते
तत्रदानंप्रशंसंतितिलानांमुनिसत्तमाः २४५
कृष्णपक्षेचतुर्दश्यांस्नानंचविहितंसदापिण्याकेनगुडेनापिपिंडंयोत्रप्रयच्छति २४६
पितॄणांप्रयतोभूत्वापितृलोकंसयछति पुष्करारण्यमासाद्यपुनस्तस्मात्सरस्वती २४७
अंतर्द्धानंगतागंतुंप्रवृत्तागपश्चिमामुखी
नातिदूरेततस्तस्यपुष्करस्यसुशोभना २४८
खर्जूरवनमासाद्यफलपुष्पोपशोभितं
तत्रोषित्वापुनर्देवीवनेमुनिमनोरमे २४९
सर्वर्तुकुसुमाकीर्णेसिद्धचारणसेविते
नंदानामसरिच्छ्रेष्ठात्रिषुलोकेषुविश्रुता २५०
मीननक्रझषोपेताविमलोदकपूरिता
सूतउवाच
अथदेवव्रतःप्राहकिमन्यासासरिद्वरा २५१
एतन्मेकौतुकंब्रह्मन्नंदाशब्दासरस्वती
यथाभूतायेनकृताकारणेनसरिद्वरा २५२

एवमुक्तेपुलस्त्यःसभीष्मायैतत्पुरातनं
आख्यातुमुपचक्रामनंदानामयतस्स्मृतं २५३
क्षत्रव्रतधरोनित्यमासीद्राजाप्रभंजनः
प्रवृत्तोसौमृगान्हंतुंवनेतस्मिन्महाबलः २५४
सददर्शततस्तस्मिन्मृगींगुल्मांतरेस्थितां
मार्गणेनसुतीक्ष्णेनतांविव्याधपुरोगतां २५५
साविलोक्यदिशःसर्वास्तंदृष्ट्वाशरपाणिनं
आहकिंतेकृतंमूढत्वयैतत्कर्मदुष्करं २५६
स्तनंतावत्प्रयच्छामिसुतस्याधोमुखीस्थिता
मांसलोभेनविद्धाहंतरसाह्यकुतोभया २५७
पिबंतंगुप्तवत्संचगूढमैथुनमागतं
एवंविधंमृगंराजन्नहन्यात्प्राङ्मयाश्रुतं २५८
स्तनंतुतनयस्यास्यप्रयच्छंतीत्वयाहता
बाणेनाशनिकल्पेननिर्दोषावनमागता २५९
तस्मात्त्वमपिदुर्बुद्धेक्रव्यादत्वमवाप्स्यसि
वनेस्मिन्कंटकाकीर्णेव्याघ्ररूपंत्वमाप्नुहि २६०
शापप्रदानंश्रुत्वैवंसराजापुरतःस्थितः प्रोवाचप्रांजलिर्भूत्वातांमृगींव्यथित

ेन्द्रियः २६१
स्तनंतुतनयस्येहप्रयच्छंतीनमेमता
अज्ञानेनहताभद्रेप्रसीदसुसमाधिना २६२
व्याघ्ररूपमहंत्यक्त्वाप्राप्स्यामिमानुषंकदा
एवंविधस्यशापस्यविमोक्षंशंसमेमृगि २६३
एवमुक्तेमृगीतस्यप्रोवाचवचनंशुभम्
राजन्नब्दशतांतेतुशापस्यागतयागवा २६४
नंदयासहसंवादमासाद्यांतोभविष्यति मृग्योक्तेवचनेराजाव्याघ्रएवाभवत्तदा २६५
नखदंष्ट्रायुधोपेतोव्याघ्ररूपोतिभीषणः
तत्रासौभक्षयन्नास्तेमृगान्हत्वाचतुष्पदः २६६
द्विपदानपितत्रस्थान्कालेनक्रमयोजितान्
एवंतत्रवनेतस्यसंवत्सरशतंगतम् २६७
आत्मानंनिंदमानस्यमृगमांसानिखादतः
कदाहंमानुषंभावंगमिष्यामीदृशंपुनः २६८
कुत्सितंनकरिष्यामिवियोनिकरणंमहत्
कुर्वतामांसलोभेनमृगयांपरिधावता २६९
आपदासहितंप्राप्तंमानुषाणांभयावहम्
दर्शनंदुःखदंमह्यंमृगाणांमानुषैःसह २७०
पापेनपापतांनीतोह्यपापेऽपिसतांकुले उत्पन्नोविकृतिंनीतःपश्यकालस्यपर्ययम् २७१
तस्मान्मेसुकृतंनास्तिहिंसाप्येकाविगर्

हिता
तयातुप्राप्यतेदुःखंनचमोक्षोभविष्यति २७२
कथंमेभवितामोक्षःकथंसत्यामृगीभवेत्
गतेवर्षशतेतस्यवसतस्तद्वनेतदा २७३
आयातंगोकुलंकालेयवसोदककारणात्
गोवाटवाटीसंस्थानंतत्तत्रसमवस्थितम् २७४
वनोपकण्ठेमंथानरवेणापूरितंचयत् क्षीबैर्गोपैःसमाकीर्णंपादपैरपितद्वनम्
२७५
निशिवंशरवोपेतंगोपीनांचशुभप्रदम्
एवंतुवसतस्तस्यखर्जूरवनसंसदि २७६
हृष्टातुष्टाचपुष्टाचनंदावैनामनामतः
गोमंडलस्यसामुख्याहंसवर्णाघटस्रवा २७७
दीर्घघोणाविभक्तांगीबंधुरांगीतनुत्वचा
नीलकंठाशुभग्रीवाघंटालीमधुरस्वना २७८
साचयूथस्यसर्वस्यपुरश्चरतिनिर्भया घासस्थानंचरेच्छन्नंगत्वैकाचयथासुखम्
२७९
यथेष्टकामासुरभीछन्नंचरतिवैतृणम्
रोहितोनामतत्रान्यःपर्वतःसरितस्तटे २८०
अनेककंदरदरीगुहासत्वनिषेवितः
तस्यपूर्वोत्तरेभागेघोरेतृणसमाकुले २८१
संकटेविषमेदुर्गेभैरवेलोमहर्षणे
मृगसिंहसमाकीर्णेबहुश्वापदसेविते २८२
वल्लीवृक्षादिगहनेशिवाशतनिनादिते

दुर्गेस्मिन्वसतेरौद्रकाःमरूपीभयंकरः २८३
द्वीपीशोणितदिग्धांसोघोरदंष्ट्रानखायुधः
नंदोनामसधर्मात्मासचगोपीहितेरतः २८४
अच्छिन्नाग्रैस्तृणैदीर्घैर्गोधनंपरिरक्षति
तस्ययूथपरिभ्रष्टासानंदातृणलिप्सया २८५
चरंतीव्याघ्रपुरतःसाधेनुःप्रत्युपस्थिता
अभ्यद्रवच्चतांद्वीपीतिष्ठतिष्ठेतिचाब्रवीत् २८६
त्वमद्यविहितोभक्षःस्वयंप्राप्तासिधेनुके
द्वीपिनश्चवचःश्रुत्वानिष्ठुरंरोमहर्षणं २८७
शुक्लरूपान्वितंबालंभद्रमिंदुसमप्रभम्
वत्संस्मरतिसाधेनुःस्नेहाक्तागद्गदाक्षरम् २८८
दह्यंतीपुत्रशोकेननंदासापुत्रवत्सला
रुदंतीकरुणंचैवनिराशापुत्रदर्शने २८९
द्वीपीदृष्ट्वातुतांधेनुंक्रंदमानांसुदुःखिताम्
उवाचवचनंघोरंधेनुकेकिंप्ररुद्यते २९०
दैवात्सुखोपपन्नासिभक्षस्त्वंमेयदृच्छय

ा
रुदंत्यावाहसंत्यावातवात्तंजीवितंभवेत् २९१
विहितंभुज्यतेलोकेस्वयंप्राप्तासिधेनुके
मृत्युस्तेविहितोद्यैववृथाकिमनुशोचसि २९२
पप्रच्छतांपुनर्द्वीपीकिमर्थंरुदितंत्वया
कौतुकंचात्रमेजातंमहन्मेकथयस्ववै २९३ व्याघ्रस्यवचनंश्रुत्वानंदावाक्यमथाब्रवीत्
क्षंतुमर्हसिमेनाथकामरूपिन्नमोस्तुते २९४
त्वांसमासाद्यलोकस्यपरित्राणंनविद्यते जीवितार्थंनशोचामिप्राप्तव्यंमरणंमया २९५
जातस्यहिध्रुवोमृत्युर्ध्रुवंजन्ममृतस्यच
तस्मादपरिहार्येर्थेनशोचामिमृगाधिप २९६
देवैरपियथासर्वैर्मर्त्तव्यमवशैर्ध्रुवम्
तस्मात्तुनाहमेवैकाव्याघ्रशोचामिजीवितम् २९७
किंतुस्नेहेनवैसाधोदुःखेनरुदितंमया अस्तिमेहृदिसंतापस्तंचत्वंश्रोतुमर्हसि

२९८
प्रथमेवयसिप्राप्तेप्रसूताहंमृगाधिप
इष्टःप्रथमजातश्चसुतस्तुममबालकः २९९
क्षीरपायीचमेवत्सस्तृणंनाद्यापिजिघ्रतिसचगोपकुलेबद्धःक्षुधार्तोमामवेक्षते ३००
तमहंचानुशोचामिकथंजीविष्यतेसुतः तस्येच्छामिस्तनंदातुंपुत्रस्नेहवशंगता ३०१
पाययित्वास्तनंवत्समवलिह्यचमूर्द्धनि
सखीनामर्पयित्वातुसंदिश्यचहिताहितम् ३०२
पुनःप्रत्यागमिष्यामियथेष्टंभक्षयिष्यसि
सनंदायावचःश्रुत्वामृगेंद्रपुःनरब्रवीत् ३०३
किंतेपुत्रेणकर्त्तव्यंमरणंकिंनबुध्यसेत्रस्यंतिसर्वभूतानिम्रियंतेमांनिरीक्ष्यच ३०४
त्वंपुनःकृपयाविष्टापुत्रपुत्रेतिभाषसेनपुत्रानतपोदानंनमातानपितागुरुः ३०५
शक्नुवंतिपरित्रातुंनरंकालप्रपीडितम्
कथंत्वंगोकुलंगत्वागोपीजनसमाकुलम् ३०६
वृषभैर्नादितंदिव्यंबालवत्सविभूषितम्
भूषणंदेवलोकस्यस्वर्गतुल्यंनसंशयः ३०७
नित्यंप्रमुदितंदिव्यंसर्वदेवप्रपूजितम्
यत्पवित्रंपवित्राणांमंगलानांचमंगलम्

३०८
यत्तीर्थंसर्वतीर्थानांधन्यानांधन्यमुत्तमम्
समस्तगुणसंपन्नमीश्वरायतनंमहत् ३०९
यत्ख्यातंसर्वतीर्थानांभूमिस्वर्गमनुत्तमम्
गोपीमंथनशब्देनबालवत्सरवेणच ३१०
गवांहुंकारशब्देनअलक्ष्मीःप्रतिहन्यते यत्रवत्साश्चहुंकारंकरुणंमातृकांक्षया ३११
यद्गोपैःपालितंशूरैर्बाहुयुद्धकृतश्रमैः
प्रगीतनृत्यसंलापंनंदितास्फोटनादितम् ३१२
इतस्ततःस्थितैर्वत्सैर्नर्द्यमानंसमंततः
सरोवद्राजतेगोष्टंचलद्भिरिवपंकजैः ३१३
तंश्रीनिकेतनंसौम्यंहृष्टपुष्टजनाकुलम्गोलोकप्रतिमंदृष्ट्वाकथंप्रत्यागमिष्यसि ३१४
पंचभूतानिमेभद्रेपिबंतुरुधिरंतव
ननिर्विण्णानिभूतानिवाङ्मात्रेणकरोम्यहम् ३१५
नंदोवाच
एवंप्रथमवत्सायामृगेंद्रशृणुमेवचः दृष्ट्वासखीःसुतंबालंगोपांश्चप्रतिपालक

ान् ३१६
गोपीजनमुपामंत्र्यजननींचविशेषतः
शपथैरागमिष्यामिमन्यसेयदिमुंचमां ३१७
यत्पापंब्रह्मवध्यायांमातृपितृवधेषुच
तेनपापेनलिप्येहंयद्यहंनागमेपुनः ३१८
यत्पापंलुब्धकानांतुम्लेच्छानांगरदायिनाम्
तेनपापेनलिप्येहंयद्यहंनागमेपुनः ३१९
गोषुविघ्नांश्चयेकुर्युःस्वपंतींताडयंतिच
तेनपापेनलिप्येहंयद्यहंनागमेपुनः ३२०
सकृद्दत्वातुयःकन्यांद्वितीयेदातुमिच्छति
तस्यपापेनलिप्येहंयद्यहंनागमेपुनः ३२१
यस्त्वनर्हान्बलीवर्दान्विषमेवाहयेत्पुमान्
कथायांकथ्यमानायांविघ्नंकारयतेतुयः ३२२
तेनपापेनलिप्येहंयद्यहंनागमेपुनः गृहेयस्यागतंमित्रंनिराशंप्रतिगच्छति ३२३
तस्यपापेनलिप्येहंयद्यहंनागमेपुनः इत्येतैःपातकैर्घोरैरागमिष्याम्यहंपुनः ३२४
बुध्वासंप्रत्ययंद्वीपीपुनर्वचनमब्रवीत्
व्याघ्रउवाच

संजातःप्रत्ययोस्माकंशपथैर्धेनुकेतव ३२५
कदाचिन्मन्यसेगत्वामूर्खोयंवंचितोमया
अत्रापिकेचिद्वक्ष्यंतिशपथेनास्तिपातकम् ३२६
कामिनीषुविवाहेषुगवांमुक्तौतथैवच
प्राणत्यागेसमुत्पन्नेश्रद्धातव्यंनचत्वया ३२७
लोकेस्मिन्नास्तिकाःकेचिन्मूर्खाःपंडितमानिनः
भ्रामयिष्यंतितेचित्तंचक्रारूढमिवक्षणात् ३२८
कुतर्कहेतुवृत्तांतैरज्ञानावृतचेतसः
मोहयंतिनराःक्षुद्राआगमानविशारदाः ३२९
अतथ्यान्यपितथ्यानिदर्शयंत्यतिपेशलाः
समेनिम्नोन्नतानीवचित्रकर्मविदोजनाः ३३०
प्रायःकृतार्थोलोकोयंमन्यतेनोपकारिणम्
वत्सःक्षीरक्षयंदृष्ट्वापरित्यजतिमातरम् ३३१
नतंपश्यामिलोकेस्मिन्कृतेप्रतिकरोतियः सर्वस्यहिकृतार्थस्यमतिरन्याप्रवर्तते ३३२
ऋषिदेवासुरनरैःशपथाःकार्यसिद्धये कृताःपरस्परंपूर्वंतान्नमन्यामहेवयम् ३३३
सत्येनापिशपेद्यस्तुदेवाग्निगुरुसन्निधौ

तस्यवैवस्वतोराजाधर्मस्यार्द्धंनिकृंतति ३३४
मातेबुद्धिर्भवेदेवंशपथैरेषवंचितः त्वयैवदर्शितंसर्वंयथेष्टंकुरुसांप्रतं ३३५
नंदोवाच
एवमेवमहासाधोकस्त्वांवंचयितुंक्षमः आत्मैववंचितस्तेनयःपरंवंचयिष्यति ३३६ द्वीप्युवाच
धेनुकेपश्यगच्छत्वंपुत्रकंपुत्रवत्सले पाययित्वास्तनंवत्समवलिह्यचमूर्द्धनि ३३७
मातरंभ्रातरंदृष्ट्वासखीस्वजनबांधवान् सत्यमेवाग्रतःकृत्वाशीघ्रमागमनंकुरु ३३८ एवंसाशपथंकृत्वाधेनुर्वैसत्यवादिनी अनुज्ञातामृगेंद्रेणप्रयातापुत्रवत्सला ३३९
अश्रुपूर्णमुखीदीनावेपमानासुदुःखिता हंभारवंप्रमुंचंतीपतिताशोकसागरे ३४० करीवचरणग्राहंगृहीतःसलिलाशये अशक्तास्वपरित्राणेविलपंतीमुहुर्मुहुः ३४१
सातत्रगोकुलंप्राप्ताहरिन्नद्यास्तटेस्थितम्
श्रुत्वावत्संतुक्रोशंतंपर्यधावतसंमुखी ३४२

उपसृप्यचतंबालंबाष्पपर्याकुलेक्षणम् संप्राप्यमातरंवत्सःशंकितः परिपृच्छति ३४३
नतेपश्याम्यहंस्वास्थ्यंधैर्यंनैवाद्यलक्षये
उद्विग्नाचापितेदृष्टिर्भीताचातीवलक्ष्यसे ३४४
नन्दोवाच
पिबपुत्रस्तनंमेद्यकारणंयदिपृच्छसि
अशक्ताहंतवाख्यातुंकुरुतृप्तिंयथेप्सिताम् ३४५
अपश्चिमंतुतेपुत्रदुर्लभंमातृदर्शनम्
एकाहमद्यमेपीत्वाप्रभातेकस्यपास्यसि ३४६
त्वांत्यक्त्वापुत्रगंतव्यंशपथैरागताह्यहम्
क्षुत्क्षामस्यचव्याघ्रस्यदातव्यमात्मजीवितम् ३४७
नंदायाश्चवचःश्रुत्वावत्सोवचनमब्रवीत् वत्सउवाच
अहंतत्रगमिष्यामियत्रत्वंगंतुमिच्छसि ३४८
श्लाघ्यंममापिमरणंत्वयासहनसंशयः एकाकिनापिमर्तव्यंमयार्तेनत्वयाविना ३४९ यदिमांसंहितंमातर्वनेव्याघ्रोहनिष्यति यागतिर्मातृभक्तानांध्रुवंसामेभविष्यति ३५०

तस्मादवश्यंयास्यामित्वयासहनसंशयः
अथवातिष्ठमातस्त्वंशपथाःसंतुतेमम ३५१
जनन्याचवियुक्तस्यजीवितेकिंप्रयोजनम्
अनाथस्यवनेनित्यंकोमेनाथोभविष्यति ३५२
नास्तिमातृसमोबंधुर्बालानांक्षीरजीविनाम्
नास्तिमातृसमोनाथोनास्तिमातृसमागतिः ३५३
नास्तिमातृसमःस्नेहोनास्तिमातृसमंमुखम्नास्तिमातृसमोदेवइहलोकेपरत्रच ३५४
एवंवैपरमोधर्मःप्रजापतिविनिर्मितः
येतिष्ठंतिसदापुत्रास्तेयांतिपरमांगतिम् ३५५
नंदोवाच
ममैवविहितोमृत्युर्नत्वंपुत्रागमिष्यसिनचायमन्यजीवानांमृत्युःस्यादन्यमृत्युना ३५६
अपश्चिममिमंपुत्रमातृसंदेशमुत्तमम्
अत्रातिष्ठस्वमद्वाक्यात्ततः
शुशूषणंपुनः ३५७
जलेस्थलेचविचरन्प्रमादंतातमाकुरु
प्रमादात्सर्वभूतानिविनश्यंतिनसंशयः ३५८
नचलोभेनचर्तव्यंविषमस्थंतॄणंक्वचित्
लोभाद्विनाशःसर्वेषामिहलोकेपरत्रच ३५९
समुद्रमटवींपुत्रविशंतिलोभमोहिताः लोभादकार्यमत्युग्रंविद्वानपिसमाचरेत् ३६०

लोभात्प्रमादाद्विस्रंभात्त्रिभिर्नाशोभवेन्नॄणाम्
तस्माल्लोभंनकुर्वीतनप्रमादंनविश्वसेत् ३६१
आत्माहिसततंपुत्ररक्षितव्यःप्रयत्नः
सर्वेभ्यःश्वापदेभ्यश्चम्लेच्छचोरादिसंकटात् ३६२
तिरश्चांपापयोनीनामेकत्रवसतामपि
विपरीतानिचित्तानिविज्ञायंतेनपुत्रक ३६३
नखिनांचनदीनांचशृंगिणांशस्त्रधारिणाम्
नविश्वासस्त्वयाकार्यःस्त्रीणांप्रेष्यजनस्यच ३६४
नविश्वसेदविश्वस्तेविश्वस्तेनातिविश्वसेत्
विश्वासाद्भयमुत्पन्नंमूलान्यपिनिकृंतति ३६५
नविश्वसेत्स्वदेहेपिबलिष्ठेभीतचेतसि
वक्ष्यंतिगूढमत्यर्थंसुप्तंमत्तंप्रमादतः ३६६
गंधःसर्वत्रसततमाघ्रातव्यःप्रयत्नतः
गावःपश्यंतिगंधेनराजानश्चारचक्षुषा ३६७
नैकस्तिष्ठेद्वनेघोरेधर्ममेकंचचिंतयेत्नचोद्वेगस्त्वयाकार्यःसर्वस्यमरणंध्रुवं ३६८
यथाहिपथिकःकश्चिच्छायामाश्रित्यतिष्ठतिविश्रम्यचपुनर्यातितद्वद्भूतसमागमः ३६९

पुत्रनित्यंजगत्सर्वंतत्रैकःशोचसेकथं तावत्त्वंशोकमुत्सृज्यमद्वाक्यमनुपालय ३७०
शिरस्याघ्रायतंपुत्रमवलिह्यचमूर्द्धनि शोकेनमहताविष्टाबाष्पव्याकुललोचना ३७१ विनिःश्वसंतीनागीवदीर्घमुष्णंमुहुर्मुहुः
पुत्रहीनंजगच्छून्यंप्रपश्यंतीवसाभवत् ३७२
महापंकनिमग्नेवतिष्ठंतीचावसीदती विलप्यनंदिनीपुत्रमुवाचेदंपुनर्वचः ३७३
नास्तिपुत्रसमःस्नेहोनास्तिपुत्रसमंसुखं
नास्तिपुत्रसमाप्रीतिर्नास्तिपुत्रसमागतिः ३७४
अपुत्रस्यजगच्छून्यमपुत्रस्यगृहेऽसुखम्पुत्रेणलभतेलोकमपुत्रोनरकंव्रजेत् ३७५
लोकोवदतिवाक्यानिचंदनंकिलशीतलं
पुत्रगात्रपरिष्वंगश्चंदनादतिशीतलः ३७६
इतिपुत्रगुणानुक्त्वानिरीक्ष्यचपुनःपुनः
स्वमातरंसखीर्गोपीस्त्वरमाणाचपृच्छति ३७७
यूथस्याग्रेचरंतींमामाससादमृगाधिपः मुक्ताहंतेनशपथैःपुनर्यास्यामितत्रवै ३७८

सुतंचमातरंचैवसखीर्द्रष्टुंचगोकुलं
आगतासत्यवाक्येनपुनर्यास्यामितत्रवै ३७९
मातःक्षमस्वतत्सर्वंदौःशील्यादिकृतंमम
बालस्तवायंदौहित्रःकिमत्रान्यद्ब्रवीम्यहं ३८०
विपुलेचंपकेमातर्भद्रेसुरभिमानिनि
वसुधारेप्रियानंदेमहानंदेघटस्रवे ३८१
अज्ञानाज्ज्ञानतोवापियदुक्तंकिंचिदप्रियं
तत्क्षमध्वंमहाभागायच्चान्यच्चकृतंमया ३८२
सर्वाःसर्वगुणोपेताःसर्वालोकस्यमातरः सर्वाःसर्वप्रदानित्यंरक्षध्वंममबालकं ३८३
अनाथंविकलंदीनंरक्षध्वंममपुत्रकं मातृशोकाभिसंतप्तंभगिन्यःपालयिष्यथ ३८४ यस्मादनाथमबलंपुत्रवत्पालयिष्यथ क्षमध्वंचमहाभागायास्यामिसत्यसंश्रयात् ३८५
नचिंतामहतीकार्यासखीभिश्चःकथंचन
प्रथमस्यास्यजातस्यस्थितंमरणमग्रतः ३८६
श्रुत्वातुनंदावचनंमातासख्यश्चदुःखिताःविषादंपरमंजग्मुरिदमूचुश्चविस्मिताः ३८७
अहोत्रमहदाश्चर्यंयद्व्याघ्रवचनंत्वया प्रकर्तुमुद्यतंभीमंनंदात्वंसत्यवादिनी ३८८

शपथैःसत्यवाक्येनवंचयित्वामहाभयं
नाशनीयंप्रयत्नेननगंतव्यंकथंचन ३८९
नंदेनचैवगंतव्यमधर्मःक्रियतेत्वया
यद्बालंस्वसुतंत्यक्त्वासत्यलोभेनगम्यते ३९०
अत्रगाथापुराप्रोक्ताऋषिभिर्ब्रह्मवादिभिः
प्राणत्यागेसमुत्पन्नेशपथैर्नास्तिपातकं ३९१
उक्त्वानृतंभवेद्यत्रप्राणिनांप्राणरक्षणं
अनृतंतत्रसत्यंस्यात्सत्यमप्यनृतंभवेत् ३९२
कामिनीषुविवाहेषुगवांमुक्तौतथैवच ब्राह्मणानांविपत्तौचशपथैर्नास्तिपातकं ३९३
नंदोवाच
परेषांप्राणरक्षार्थंवदाम्येवानृतंवचः नात्मार्थमुत्सहेवक्तुंजीवितार्थेकथंचन ३९४
एकःसंश्लिष्यतेगर्भेमरणेभरणेतथा भुंक्तेचैकःसुखंदुःखमतःसत्यंवदाम्यहम् ३९५
सत्येप्रतिष्ठितालोकाधर्मःसत्येप्रतिष्ठितः
उदधिस्सत्यवाक्येनमर्यादांनविलंघते ३९६

विष्णवेपृथिवींदत्वाबलिपातालमाश्रितः छद्मनापिबलिर्बद्धःसत्यवाक्यंनचात्यजत् ३९७
प्रवर्धमानःशैलेंद्रशःतशृंगःसमुत्थितः
सत्येनसंस्थितोविंध्यःप्रबन्धंनातिवर्तते ३९८
स्वर्गापवर्गनरकाःसत्यवाचिप्रतिष्टिताःयस्तुलोपयतेवाचमशेषंतेनलोपितं ३९९
योन्यथासंतमात्मानमन्यथाप्रतिपद्यते
किंतेननकृतंपापंचोरेणात्मापहारिणा ४००
यास्यामिनरकंघोरंविलोप्यात्मानमात्मना तस्यवैवस्वतोराजाधर्मस्यार्धंनिकृंतति ४०१
अगाधेसलिलेशुद्धेसत्यतीर्थेक्षमाह्रदे
स्नात्वापापविनिर्मुक्तःप्रयातिपरमांगतिं ४०२
अश्वमेधसहस्नंचसत्यंचतुलयाधृतं
अश्वमेधसहस्राद्धिसत्यमेवविशिष्यते ४०३
सत्यंसाधुफलंश्रुतंचपरमंक्लेशादिभिर्वर्जितं
साधूनांनिकटंसतांकुलधनंसर्वाश्रमाणांफलं
यस्मात्तंसमवाप्यगच्छतिदिवंसंत्यज्यतेसौकथं
लोकैरत्रसमागमेप्रतिदिनंसत्यंवदध्वंध्रुवं ४०४

सख्यऊचुः
नंदेसात्वंनमस्कार्यासर्वैरपिसुरासुरैःयात्वंपरमसत्वेनप्राणांस्त्यजसिदुस्त्यजान् ४०५
ब्रूमःकिंतत्रकल्याणियात्वंधर्मधुरंधरात्यागेनानेननाप्राप्यंत्रैलोक्येवस्तुकिंचन ४०६
अवियोगंचपश्यामस्त्यागादस्मात्सुतेनहि
नार्याःकल्याणचित्तायानापदःसंतिकुत्रचित् ४०७
दृष्ट्वागोपीजनंसर्वंपरिक्रम्यचगोकुलं
नंदासंप्रस्थितादेवान्वृक्षांश्चापृछ्यसापुनः ४०८
क्षितिंवरुणमग्निंचवायुंचापिनिशाकरं दशदिग्देवतावृक्षान्नक्षत्राणिग्रहैःसह ४०९
सर्वान्विज्ञापयामासप्रणिपत्यमुहुर्मुहुः
येसंश्रितावनेसिद्धाःसर्वाश्चवनदेवताः ४१०
वनेचरंतंचतृणंतेरक्षंतुसुतंमम चंपकाशोकपुन्नागास्सरलार्जुनकिंशुकाः ४११
शृण्वंतुपादपाःसर्वेसंदेशंममविक्लवं वत्समेकाकिनंदीनंचरंतंविषमेवने ४१२ रक्षध्वंवत्सकंबालंस्नेहात्पुत्रमिवौरस

ं
मात्रापित्राविहीनंचअनाथंदीनमानसं ४१३
विचरंतमिमांभूमिंक्रंदमानंसुदुःखितं
तस्येहक्रंदमानस्यमत्पुत्रस्यमहावने ४१४
महाशोकाभिभूतस्यक्षुत्पिपासातुरस्यच
शून्यस्यैकाकिनःसर्वंजगच्छून्यंप्रपश्यतः ४१५
चरमाणस्यकर्तव्यंसानुक्रोशैस्तुरक्षणं संदिश्यनंदाप्रीत्यैवंपुत्रस्नेहवशंगता ४१६
शोकाग्निनाचसन्दीप्ताविच्छिन्नापुत्रदर्शने
वियुक्ताचक्रवाकीवलतेवपतितातरोः ४१७
अंधेवदृष्टिरहिताप्रस्खलंतीपदेपदे
अगच्छत्सापुनस्तत्रयत्रासौपिशिताशनः ४१८
आस्तेविस्फूर्जितमुखस्तीक्ष्णदंष्ट्रोभयावहः
तावत्तस्याःसुतोवत्सऊर्द्ध्वपुच्छोतिवेगवान् ४१९
आगत्यमातुरग्रेसौमृगेंद्रस्याग्रतोभवत्
आगतंतुसुतंदृष्ट्वामृत्युंतमग्रतःस्थितं ४२०
व्याघ्रंदृष्ट्वातुसाधेनुरिदंवचनमब्रवीत्
भोभोमृगेंद्रागताहंसत्यधर्मव्रतेस्थिता ४२१

कुरुतृप्तिंयथाकाममस्मन्मांसेनसांप्रतम्
संतर्पयस्वभूतानिपिबत्वंशोणितंमम ४२२
मृतायांतुमयित्वंभोभक्षयेमंतुबालकम्
द्वीप्युवाच
स्वागतंतवकल्याणिधेनुकेसत्यवादिनी ४२३
नहिसत्यवतांकिचिदशुभंभवतिक्वचित्
त्वयोक्तंधेनुकेपूर्वंसत्यंप्रत्यागमेपुनः ४२४
तेनमेकौतुकंप्राप्त्रंपाप्तागच्छेत्कथंपुनः
तवसत्यपरीक्षार्थंप्रेषितासिमयापुनः ४२५
अन्यथामांसमासाद्यजीवंतीयास्यसेकथम्
यच्चनःकौतुकंजातंसत्यमन्वेषणंमम ४२६
तस्मादनेनसत्येनमुक्तासिचमयाधुना
भगिनीभवतीमह्यंभागिनेयःसुतस्तव ४२७
दत्तोपदेशस्यशुभेममपापिष्ठकर्मणः
सत्येप्रतिष्ठितालोकाधर्मःसत्येप्रतिष्ठितः ४२८
सत्येनगौःक्षीरधारांप्रमुंचतिहविःप्रियाम्
सवैधन्यतमोगोपोयस्त्वत्क्षीरेणजीवति ४२९
भूमिप्रदेशाधन्यास्तेसतृणावीरुधःशुभे तेधन्याश्चकृतार्थाश्चतैरेवसुकृतंकृतम् ४३०
तैराप्तंजन्मनःसारंयेपिबंतिपयस्तव

मृगेंद्रप्रःत्ययंगत्वाविस्मयंपरमंगतः ४३१
प्रत्यादेशोयमस्माकंसत्यंदेवैःप्रदर्शितः
सत्यमिष्टंगवांदृष्ट्वानमेवाञ्छास्तिजीवितुम् ४३२
तत्करिष्याम्यहंकर्मयेनमुच्येयकिल्बिषात्
मयाजीवसहस्राणिभक्षितानिशतानिच ४३३
गतिंकामिहगच्छामिदृष्ट्वागोःसत्यमीदृशम्
अहंपापोदुराचारोनृशंसोजीवघातकः ४३४
कांस्तुलोकान्गमिष्यामिकृत्वाकर्मसुदारुणम्
गमिष्येपुण्यतीर्थानिकरिष्येपापशोधनम् ४३५
पतिष्येगिरिमारुह्यप्रवेक्ष्येवाहुताशनम्
धेनोद्ययन्मयाकार्यंतपःपापाद्विशुद्धये ४३६
तदादिशस्वसंक्षेपान्नकालोविस्तरस्यतु
धेनुरुवाच
तपःकृतेप्रशंसंतित्रेतायांज्ञानमेवच ४३७
द्वापरेयज्ञमित्याहुर्दानमेकंकलौयुगे
सर्वेषामेवदानानामिदमेवैकमुत्तमम् ४३८
अभयंसर्वभूतानांनास्तिदानमतःपरम्

चराचराणांभूतानामभयंयःप्रयच्छति ४३९ सचसर्वभयान्मुक्तःपरंब्रह्माधिगच्छति नास्त्यहिंसासमंदानंनास्त्यहिंसासमंतपः ४४०
यथाहस्तिपदेष्वन्यत्पदंसर्वंप्रलीयते सर्वेधर्मास्तथाव्याघ्रप्रलीयंतेह्यहिंसया ४४१
योगवृक्षस्यछायायातापत्रयविनाशिनी धर्मज्ञानेचपुष्पाणिस्वर्गमोक्षौफलानिच ४४२
दुःखत्रयाभितप्तस्यछायायोगतरोःस्मृता नबाध्यतेपुनर्दुःखैःप्राप्यनिर्वाणमुत्तमम् ४४३
इत्येतत्परमंश्रेयःकीर्तितंतेसमासतः ज्ञातंचैवत्वयासर्वंकेवलंमांतुपृच्छसि ४४४
द्वीप्युवाच
अहंमृग्यापुराशप्तोव्याघ्ररूपेणसंस्थितः
ततःप्राणिवधात्सर्वमशेषंममविस्मृतम् ४४५
त्वत्संपर्कोपदेशाभ्यांसंजातंस्मरणंपुनः
त्वंचाप्यनेनसत्येनगमिष्यसिपरांगतिं ४४६
तदहंत्वांपुनःपृच्छेप्रश्नमेकंहृदिस्थितम्
साग्रंवर्षशतंजातंचिंतयानस्यमेशुभे ४४७

भवत्याभाग्ययोगेनकदाचित्स्वर्गशोभने कृतंधर्मस्यसंस्थानंसतांमार्गेप्रतिष्ठितम् ४४८
किंतेभिधानंकल्याणिब्रूहिमेऽज्ञस्यसुव्रते
नंदोवाच
ममनंदेतिसंज्ञातुकृतानंदेनस्वामिना ४४९
सांप्रतंभक्षयामीतिह्यतिष्ठःकेनहेतुना नंदेतिश्रुत्वातन्नाममुक्तशापःप्रभंजनः ४५०
पुनर्नृपत्वमापन्नोबलरूपसमन्वितः
एतस्मिन्नंतरेधर्मस्तांज्ञात्वासत्यवादिनीम् ४५१
द्रष्टुंसमागतस्तत्रप्राब्रवीच्चपयस्विनीम्
तवसत्यव्रताद्धृष्टोधर्मोहमिहचागतः ४५२
नंदेवृणीष्वभद्रं तेवरंवरतमंहियत् एवमुक्ताहिसादेवीनंदातंप्रार्थयद्वरम् ४५३
तवानुभावात्ससुतागच्छामिपदमुत्तमम् भवेदिदंशुभंतीर्थमुनीनांधर्मदायकम् ४५४ मन्नाम्नाचसरिदियं नंदानामसरस्वती वरप्रदानाद्देवेशतदेतत्प्रार्थितंमया ४५५
पुलस्त्यउवाच

सातत्क्षणाद्गतादेवीस्थानंसत्यवतांशुभम्
प्रभंजनोपितद्राज्यंसंप्राप्तःप्रागुपार्जितम् ४५६
नंदायेनगतास्वर्गंनंद्रापां!
प्यसरस्वतीम्
तेनाख्ययाबुधैस्तस्याः
प्रोक्तानंदासरस्वती ४५७
सरस्वतीपुनस्तस्माद्वनात्खर्जूरसंज्ञितात्
दक्षिणेनपुनर्याताप्लावयंतीधरातलम् ४५८
आगच्छन्नपियस्तस्यानामगृह्णातिमानवः
जीवन्सुखंसआप्नोतिमृतोभवतिखेचरः ४५९
तत्रयेशुभकर्माणस्त्यजंतिस्वांतनुंनराःतेविद्याधरराजानोभवंतिसुखिनोजनाः ४६०
नराणांस्वर्गनिःश्रेणीस्नानात्पानात्सरस्वती
तत्रस्नानंप्रकुर्वन्तियेष्टम्यांसुसमाहिताः ४६१
तेमृताःस्वर्गमासाद्यमोदंतेसुमनोरमाः सरस्वतीसदास्त्रीणांतत्रसौभाग्यदायिका ४६२
उपोषितातृतीयायामपिसौभाग्यभाजना तत्रतद्दर्शनेनापिमुच्यतेपापसंचयात् ४६३ स्पृशंतियेनराःकेचित्तेपिज्ञेयामुनीश्वराः

रजतस्यप्रदानेनरूपवान्जायतेनरः ४६४ पुण्यापुण्यजलोपेतानदीयंब्रह्मणःसुता नंदानामेतिविपुलाप्रवृत्तादक्षिणामुखी ४६५
गत्वाततोनातिदूरंपुनर्यातापराङ्मुखी ततःप्रभृतिसादेवीप्रसभंप्रकटास्थिता ४६६ तस्यास्तटेषुपुण्येषुतीर्थान्यायतनानिचसंसेवितानिमुनिभिःसिद्धैश्चापिसमंततः ४६७
तेषुसर्वेषुभवतिधर्महेतुस्सरस्वती स्नानात्पानात्प्रदानाद्वाहिरण्यस्यमहानदी ४६८
हाटकक्षितिगौरीणांनंदातीर्थेमहोदयं दानंदत्तंनरैःस्नातैर्जनयत्यक्षयंफलं ४६९
!
यैस्तेषुतीर्थेषुनरैःप्रदत्तंतद्धर्महेतुःप्रवरंप्रदिष्टम् ४७०
प्रायोपवेशंप्रयतःप्रयत्नाद्यस्तत्रकुर्यात्प्रमदापुमान्वा
तीर्थेषुसायुज्यमवाप्यसोऽयभुङ्क्तेफलंब्रह्मगृहेयथेष्टं ४७१
तस्योपकंठेतुमृतास्तुयेवैकर्मक्षयात्स्थावरजंगमाश्च
तैश्चापिसर्वैःसहसाप्रसह्यलभ्येतयज्ञस्यफलंदुरापम् ४७२

ततस्तुसाधर्मफलप्रदाभवेज्जन्मादिदुःखार्दितचेतसांनृणाम् सर्वात्मनापुण्यफलासरस्वतीसेव्याप्रयत्नात्पुरुषैर्महानदी ४७३
इति
श्रीपाद्मपुराणेप्रथमेसृष्टिखंडेनंदाप् राचीमाहात्म्येष्टादशोऽध्यायः १८

एकोनविंशोऽध्यायः
भीष्मउवाच
पुष्करस्यचनंदायाःश्रुतंमाहात्म्यमुत्तमं
ऋषिकोटिर्यदायातापुष्करेमुखदर्शनात् १
सर्वैःसुरूपतालब्धासर्वमेतन्मयाश्रुतं
यज्ञोपवीतैर्भक्तानियानितानिवदस्वमे २
कथंतीर्थविभागस्तुकृतस्तैस्सुमहात्मभिः
आश्रमेयानितीर्थानिकृतान्यपिमहर्षिभिः ३
पदन्यासःकृतःपूर्वंविष्णुनायज्ञपर्वते नागैस्तत्रपंचतीर्थंकृतंतैस्तुमहाविषैः ४
पिंडप्रदानवापीचकेनपूर्वंविनिर्मिता
उदङ्मुखीभूमिगताकथंगंगासरस्वती ५
ब्राह्मणैर्वेदविद्वद्भिःकथंयात्रात्रिषुष्करे
कर्तव्यायत्फलंतस्याजायतेतद्वदस्वमे ६
पुलस्त्यउवाच

प्रश्नभारोमहानेषभवतापरिकल्पितः
तदेकाग्रमनाभूत्वाशृणुतीर्थमहाफलं ७
यस्यहस्तौचपादौचमनश्चैवसुसंयतं
विद्यातपश्चकीर्तिश्चसतीर्थफलमश्नुते ८
प्रतिग्रहादुपावृत्तःसंतुष्टोयेनकेनचित्
अहंकारनिवृत्तश्चसतीर्थफलमश्नुते ९
अक्रोधनश्चराजेंद्रसत्यशीलोदृढव्रतः
आत्मोपमश्चभूतेषुसतीर्थफलमश्नुते १०
ऋषीणांपरमंगुह्यमिदंभरतसत्तम
पूर्वंयत्रमहाराजसत्रेपैतामहेतथा ११
यतीनामुग्रतपसांयेषांकोटिःसमागता
मुखदर्शनमाश्रित्यस्थितास्तेज्येष्ठपुष्करे १२
सुरूपतांपरांलब्ध्वाप्रीतास्तेमुनिसत्तमाः
हर्षेणमहताविष्टाब्रह्मदर्शनकांक्षिणः १३
यज्ञोपवीतैस्तेभूमिंमाप्यसर्वेचतुर्द्दिशं
कृत्वातीर्थंविभागंचस्थिताभक्तिपरायणाः १४
आसन्नश्चततस्तेषांतदातुष्टःपितामहः कोटिंकृत्वातदातेषांमानंदृष्ट्वामनीषिणां १५
अद्यप्रभृतियुष्माकंधर्मवृद्धिर्भविष्य

ति
इहागत्यनरोयोवैयदंगंप्रथमंजले १६
प्लावविष्यतिरूपार्थंरूपितातीर्थकारिताभविष्यतिनसंदेहोयोजनायतमंडले १७
अर्धयोजनविस्तारंदीर्घंसार्धंहियोजनम्
एतत्प्रमाणंतीर्थस्यऋषिकोटिप्रवर्त्तितम् १८
गमनादेवराजेंद्रपुष्करस्यत्वरिंदम
राजसूयाश्वमेधाभ्यांफलमाप्नोतिमानवः १९
सरस्वतीमहापुण्याप्रविष्टाज्येष्ठपुष्करे
तत्रब्रह्मादयोदेवाऋषयःसिद्धचारणाः २०
अभिगच्छंतिराजेंद्रचैत्रशुक्लचतुर्दशीं
तत्राभिषेकंकुर्वीतपितृदेवार्चनेरतः २१
गोमेधंचतदाप्नोतिकुलंचैवसमुद्धरेत् एवंतीर्थविभागस्तुकृतस्तैस्तुमहर्षिभिः २२
पितॄन्देवांश्चसन्तर्प्यविष्णुलोकेमहीयते
तत्रस्नात्वाभवेन्मर्त्योविमलश्चन्द्र
मायथा २३
ब्रह्मलोकमवाप्नोतिगतिंचपरमांव्रजेत्
नृलोकेदेवदेवस्यतीर्थंत्रैलोक्यविश्रुतम् २४
पुष्करंनामविख्यातंमहापातकनाशनम्
दशकोटिसहस्राणितीर्थानांवैमहीपते २५

सान्निध्यंपुष्करेयेषांत्रिसन्ध्यंकुलनन्दन
आदित्यावसवोरुद्रा स्साध्याश्चसमरुद्गणाः २६
गन्धर्वाप्सरसश्चैवनित्यंसन्निहिताविभोः
यत्रदेवास्तपस्तप्त्वादैत्याब्रह्मर्षयस्तथा २७
दिव्ययोगामहाराजपुण्येनमहतान्विताः
मनसाप्यभिकामस्यपुष्कराणिमनस्विनः २८
पूयन्तेसर्वपापानिनाकपृष्ठेसमोदते
तस्मिंस्तीर्थेमहाराजनित्यमेवपितामहः २९
उवासपरमप्रीतोदेवदानवसम्मतः
पुष्करेषुमहाराजदेवास्सर्षिपुरोगमाः ३०
सिद्धिंचसमनुप्राप्ताःपुण्येनमहतान्विताः
तत्राभिषेकंयःकुर्यात्पितृदेवार्चनेरतः ३१
अश्वमेधाद्दशगुणंप्रवदंतिमनीषिणः
अप्येकंभोजयेद्विप्रंपुष्करारण्यमाश्रितः ३२
अन्नेनतेनसंप्रीताकोटिर्भवतिपूजिता
तेनासौकर्मणाभीष्मप्रेत्यचेहचमोदते ३३
शाकैर्मूलैःफलैर्वापियेनवावर्त्तयेत्स्वयम्
तद्वैदद्याद्ब्राह्मणायश्रद्धावाननसूयक

ः ३४
तेनैवप्राप्नुयात्प्राज्ञोहयमेधफलंनरः
ब्राह्मणःक्षत्रियोवैश्यःशूद्रो
वाराजसत्तम ३५
पैतामहंसरःपुण्यंपुष्करंनामनामतः
वैखानसानांसिद्धानांमुनीनांपुण्यदंहियत् ३६
सरस्वतीपुण्यतमायस्माद्यातामहार्णवम्
आदिदेवोमहायोगीयत्रास्तेमधुसूदनः ३७
ख्यातआदिवराहेतिनाम्नात्रिदशपूजितः हीनवर्णाश्चयेवर्णास्तीर्थेपैतामहेगताः ३८
नवियोनिंव्रजंत्येतेस्नात्वातीर्थेमहात्मनः
कार्तिक्यांचविशेषेणयोभिगच्छेत्तुपुष्करं ३९
फलंतत्राक्षयंतस्यभवतीत्यनुशुश्रुम
सायंप्रातःस्मरेद्यस्तुपुष्कराणिकृतांजलि ४०
उपस्पृष्टंभवेत्तेनसर्वतीर्थेतुकौरव
जन्मप्रभृतियत्पापंस्त्रियोवापुरुषस्यवा ४१
पुष्करेस्नानमात्रेणसर्वमेतत्प्रणश्यतियथासुराणांप्रवरःसर्वेषांतुपितामहः ४२
तथैवपुष्करंतीर्थंतीर्थानामादिरुच्यते तद्दृष्ट्वादशवर्षाणिपुष्करेनियतःशुचिः

४३
क्रतून्सर्वानवाप्नोतिब्रह्मलोकंसगच्छति
यस्तुवर्षशतंपूर्णमग्निहोत्रमुपासते ४४
कार्तिकींवावसेदेकांपुष्करेसममेवतु
पुष्करेदुष्करोहोमःपुष्करेदुष्करंतपः ४५
पुष्करेदुष्करंदानंवासश्चैवसुदुष्करः
ब्राह्मणोवेदविद्वांस्तुगत्वावैज्येष्ठपुष्करं ४६
स्नानाद्भवेन्मोक्षभागीश्राद्धेनपितृतारकः
नाममात्रोपियोविप्रोगत्वासंध्यामुपासते ४७
वर्षाणिद्वादशैवेहतेनसंध्याह्युपासिता भवेत्तुनात्रसंदेहःपुराप्रोक्तंस्वयंभुवा ४८
सावित्रीकथितोदोषःकुलेतस्यनजायते
यापत्नीददतेभर्तुःसंध्योपास्तिंकरिष्यतः ४९
करकेणतुताम्रेणतोयंमुक्तादिवंव्रजेत्
ब्रह्मलोकमनुप्राप्यतिष्ठतिब्रह्मणोदिनं ५०
एकाकिनागतेनापिसंध्यावंद्यायथाक्रमं
पौष्करेणाथतोयेनभृंगारेनिहितेनतु ५१
तेनापिद्वादशाब्दानिसंध्योपास्तानसंशयःभवेत्समीपगापत्नीकुर्वतःपितृतर्पणं ५१

दक्षिणांदिशमास्थायगायत्र्याराजसत्तम पितॄणांपरमातृप्तिःक्रियतेद्वादशाब्दिकी ५३
युगसहस्रंपिण्डेनश्राद्धेनानन्त्यमश्नुते
एतदर्थंहिविद्वांसःकुर्वतेदारसंग्रहं ५४
तीर्थेगत्त्वाप्रदास्यामःपिडान्वैश्राद्धपूर्वकं
तेषांपुत्राधनंधान्यमविच्छिन्नाचसंततिः ५५
भवेद्वैनात्रसंदेहएतदाहपितामहः
तर्पयित्वापितॄन्देवानग्निष्टोमफलंलभेत् ५६
आश्रमानपितेवच्मिशृणुष्वैकमनानृप
अगस्त्येनकृतश्चात्रआश्रमोदेवसंमितः ५७
सप्तर्षीणांपुराचात्रआश्रमोदेवसम्मतः
ब्रह्मर्षीणांतथाचात्रमनूनांपरमस्तथा ५८
नागानांचपुरीरम्यायज्ञपर्वतरोधसि
अगस्त्यस्यमहाराजप्रभावममितात्मनः ५९
कथयामिसमासेनशृणुत्वंसुसमाहितः पूर्वंकृतयुगेभीष्मदानवायुद्धदुर्मदाः ६०
कालेयाइतिविख्यातागणाःपरमदारुणाः तेतुवृत्रंसमाश्रित्यदेवान्हंतुंसमुद्यताः ६१
ततोदेवाःसमुद्विग्नाब्रह्माणमुपतस्थिरे

कृतांजलद्यंस्तुतान्सर्वान्परमेष्ठीत्युवाचह ६२
विदितंमेसुराःसर्वंयद्वःकार्यंचिकीर्षितं
तमुपायंप्रवक्ष्यामियथावृत्रंवधिष्यथ ६३
दधीचिरितिविख्यातोमहानृषिरुदारधीः
तंगत्वासहितास्सर्वेवरंचप्रतियाचत ६४
सवोदास्यतिधर्मात्मासुप्रीतेनांतरात्मना
सवाच्यःसहितैःसर्वैर्भवद्भिर्जयकांक्षिभिः ६५
स्वान्यस्थीनिप्रयच्छस्वत्रैलोक्यहितकांक्षया
सशरीरंसमुत्सृज्यस्वान्यस्थीनिप्रदास्यति ६६
तस्यास्थिभिर्महाघोरंवज्रंसंक्रियतांदृढं
महच्छत्रुहनंदिव्यंतदस्त्रमशनिःस्मृतं ६७
तेनवज्रेणवैवृत्रंवधिष्यतिशतक्रतुः
एतद्वःसर्वमाख्यातंतस्मात्सर्वंविधीयतां ६८
एवमुक्तास्ततोदेवाअनुज्ञाप्यपितामहं
शतक्रतुंपुरस्कृत्यदधीचेराश्रमंययुः ६९
सरस्वत्याःपरेपारेनानाद्रुमलतावृतं
षट्पदोद्गीतनिनदैरुद्घुष्टंसामगैरिव ७०

पुंस्कोकिलरवोन्मिश्रंजीवंजीवकनादितम्
महिषैश्चवराहैश्चसृमरैश्चमरैरपि ७१
तत्रतत्रानुचरितैःशार्दूलभयवर्जितैः
करेणुभिर्वारणैश्चप्रभिन्नकरटामुखैः ७२
स्वरोद्गारैश्चक्रीडद्भिःसमंतादनुनादितं
सिंहव्याघ्रैर्महानादंनदद्भिरनुनादितं
७३
मयूरैश्चापिसंलीनैर्गुहाकंदरवासिभिः
तेषुतेषुचकुंजेषुनादितंसुमनोरमं ७४
त्रिविष्टपसमप्रख्यंदधीच्याश्रममागमन्
तत्रापश्यन्दधीचिंतंदिवाकरसमप्रभम् ७५
जाज्वल्यमानंवपुषायथालक्ष्म्याचतुर्भुजम्
तस्यपादौसुराराजन्नभिवंद्यप्रणम्यच
अयाचंतवरंसर्वेयथोक्तंपरमेष्ठिना ७६
ततोदधीचिःपरमप्रतीतःसुरोत्तमांस्तानिदमित्युवाच
करोमियद्वोहितमद्यदेवाःस्वंवापिदेहंत्वहमुत्सृजामि ७७
तानेवमुक्त्वाद्विपदांवरिष्ठःप्राणांस्ततोसौसहसोत्ससर्ज
सुरास्तदस्थीनिसवासवास्तेयथोपयोगंजगृहुःस्मतस्य ७८
प्रहृष्टरूपाश्चजयायदेवास्त्वष्टारमासाद्यतमर्थमूचुः

त्वष्टातुतेषांवचनंनिशम्यप्रहृष्टरूपःप्रयतःप्रयत्नात् ७९
चकारवज्रंभृशमुग्रवीर्यंकृत्वाचशस्त्रंतमुवाचहृष्टः
अनेनशस्त्रप्रवरेणदेवभस्मीकुरुष्वाद्यसुरारिमुग्रं ८०
ततोहतारिःसगणःसुखंत्वंप्रशाधिकृत्स्नंत्रिदिवंदिविष्ठः
त्वष्ट्रातथोक्तस्तुपुरंदरश्चवज्रंप्रहृष्टःप्रयतोह्यगृह्णात् ८१
ततःसवज्रेणयुतोदैवतैरभिपूजितः
आससादततोवृत्रंस्थितमावृत्यरोदसी ८२
कालकेयैर्महाकायैस्समंतादभिरक्षितं
समुद्यतप्रहरणैःसशृंगैरिवपर्वतैः ८३
ततोयुद्धंसमभवद्देवानांसहदानवैः
मुहूर्तंभरतश्रेष्ठलोकत्रासकरंमहत् ८४
उद्यतैःप्रतिसृष्टानांखड्गानांवीरबाहुभिः
आसीत्सुतुमुलःशब्दःशरीरैरभिपाटितैः ८५
शिरोभिःप्रपतद्भिश्चाप्यंतरिक्षान्महीतलं
तालैरिवमहीपालवृतंतैरेवदृश्यते ८६
तेहेमकवचाभूत्वाकालेयाःपरिघायुधाः
त्रिदशानभ्यवर्तन्तदावदग्धाइवद्रुमाः ८७
तेषांवेगवतांवेगंसहितानांप्रधावताम् नशेकुःसहिताःसोढुंभग्नास्तेप्राद्र

वन्भयात् ८८
तान्दृष्ट्वाद्रवतोभीतान्सहस्राक्षःपुरंदरः
वृत्रंचवर्द्धमानंतुकश्मलंमहदाविशत् ८९
तंशक्रंकश्मलाविष्टंदृष्ट्वाविष्णुःसनातनः
स्वतेजोव्यदधाच्छक्रेबलमस्यविवर्धयन् ९०
विष्णुनाप्यायितंशक्रंदृष्ट्वादेवगणास्तदा
सर्वेतेजस्समादध्युस्तथाब्रह्मर्षयोमलाः ९१
ससमाप्यायितःशक्रोविष्णुनादैवतैःसह
ऋषिभिश्चमहाभागैर्बलवान्समपद्यत ९२
ज्ञात्वाबलस्थंत्रिदशाधिपंतंननादवृत्रस्सुमहानिनादम्
तस्यप्रणादेनधरादिशश्चखंद्यौर्नगाश्चेतिचचालसर्वं ९३
ततोमहेंद्रपःरमाभितप्तःश्रुत्वारवंघोरतरंमहांतम्
भयेनमग्नस्त्वरितंमुमोचवज्रंमहान्तंखलुतस्यशीर्षे ९४
सशक्रवज्रामिहतःपपातमहास्वनःकांचनमाल्यधारी
यथामहाशैलवरःपुरस्तात्समंदरोविष्णुकरात्प्रमुक्तः ९५
तस्मिन्हतेदैत्यवरेभयार्तःशक्रःप्रदुद्

रा वसरःप्रवेष्टुं वज्रंचमेनेस्वकरात्प्रमुक्तंवृत्रंभयाच्चैवहतंनपश्यति ९६
सर्वेचदेवामुदिताःप्रहृष्टाःसहर्षयश्चैनमथोस्तुवंति
शेषांश्चदैत्यांस्त्वरितंसमेत्यजघ्नुःसुरावृत्रवधाभितप्तान् ९७
तेवध्यमानास्त्रिदशैस्तदानींमहासुरावायुसमानवेगाः
समुद्र
मेवाविविशुर्भयार्ताःप्रविश्यचैवोदधिमप्रमेयम् ९८
झषाकुलंरत्नसमाकुलंचतदास्ममंत्रंसहिताःप्रचक्रुः
तत्रस्मकेचिन्मतिनिश्चयज्ञास्तांस्तानुपायान्परिचिंतयंतः ९९
भयार्दितादेवनिकायतप्तास्त्रैलोक्यनाशायमतिंप्रचक्रुः
तेषांतुतत्रक्षयकालयोगाद्घोरामतिश्चिंतयतांबभूव १००
येसंतिविद्यातपसोपपन्नास्तेषांविनाशःप्रथमंचकार्यः
लोकाश्चसर्वेतपसाध्रियंतेतस्मात्त्वरध्वंतपसःक्षयाय १०१
येसंतिकेचिद्धिवसुंधरायांतपस्विनोधर्मविदश्चतज्ज्ञाः

तेषांवधश्चक्रियतांहिक्षिप्रंतेषुप्रणष्टेषुजगद्विनष्टम् १०२
एवंहिसर्वेगतबुद्धिभावाजगद्विनाशेपरमप्रहृष्टाः
दुर्गंसमाश्रित्यमहोर्मिमंतंरत्नाकरंवारुणमालयंस्म १०३
समुद्रं तेसमासाद्यवारुणंत्वंभसांनिधिं कालेयास्समपद्यंतत्रैलोक्यस्यविनाशने १०४
तेरात्रौसमभिक्रुद्धाबभक्षुस्तांस्तदामुनीन्
आश्रमेषुचयेसंतिपुण्येष्वायतनेषुच १०५
वसिष्ठस्याश्रमेविप्राभक्षितास्तैर्दुरात्मभिः
अशीतिःशतमष्टौचवनेचान्येतपस्विनः १०६
च्यवनस्याश्रमंगत्वापुण्यंद्विजनिषेवितम्
फलमूलाशनानांहिमुनीनांभक्षितंशतं १०७
एवंरात्रौस्मकुर्वंतोविविशुश्चार्णवंदिवा
भरद्वाजाश्रमंगत्वानियताब्रह्मचारिणः १०८
वाताहारांबुभक्षाश्चविंशतिश्चनिषूदिताः एवंक्रमेणभक्षार्थंमुनीनांदानवास्तदा १०९
निशायांपर्यधावंतशक्ताभुजबलाश्रयात्

कालेनमहतातेवैजघ्नुर्मुनिगणान्बहून् ११०
नचैतानवबुध्यंतमनुजामनुजाधिप
निस्वाध्यायवषट्कारंनष्टयज्ञोत्सवक्रियम् १११
जगदासीन्निरुत्साहंकालेयभयपीडितं
एवंप्रक्षीयमाणास्तेमानवामनुजेश्वर ११२
आत्मत्राणपराभीताःप्राद्रवंस्तुदिशोदश
केचिद्गुहांप्रविविशुर्विकीर्णाश्चापरेद्विजाः ११३
अपरेचभयोद्विग्नाभयात्प्राणान्समत्यजन्केचित्तत्रमहेष्वासाःशूराःपरमदर्पिताः ११४
मार्गमाणाःपरंयत्नंदानवानांप्रचक्रिरे नचैताननुजग्मुस्तेसमुद्रं समुपाश्रितान् ११५
शमंनजग्मुःपरममाजग्मुःक्षयमेवच
जगत्प्रशमनेजातेनष्टयज्ञोत्सवक्रिये ११६
आजग्मुःपरमोद्विग्नास्त्रिदशामनुजेश्वरसमेत्यसमहेंद्रा
स्तुभयान्मंत्रंप्रचक्रिरे ११७
नारायणंपुरस्कृत्यवैकुंठमपराजितम्
ततोदेवास्समेतास्तेतदोचुर्मधुसूदनम् ११८
त्वंनःस्रष्टाचगोप्ताचभर्ताचजगतःप्रभो
त्वयासृष्टंजगत्सर्वंयच्चेंगंयच्चनेङ्गति ११९
त्वयाभूमिःपुरानष्टासमुद्रा

त्पुष्करेक्षण
वाराहंरूपमास्थायजगदर्थेसमुद्धृता १२०
आदिदैत्योमहावीर्योहिरण्यकशिपुःपुरा
नारसिंहंवपुःकृत्वासूदितःपुरुषोत्तम १२१
अवध्यःसर्वभूतानांबलिश्चापिमहासुरः
वामनंवपुरास्थायत्रैलोक्याद्भ्रंशितस्त्वया १२२
असुरःसुमहेष्वासोजंभइत्यभिविश्रुतः यज्ञक्षोभकरःक्रूरस्त्वमरैर्विनिपातितः १२३
एवमादीनिकर्माणियेषांसंख्यानविद्यते अस्माकंभयभीतानांत्वंगतिर्मधुसूदन १२४ तस्मात्त्वांदेवदेवेशलोकार्थंज्ञापयामहे
रक्षलोकांश्चदेवांश्चशक्रंचमहतोभयात् १२५
भवत्प्रसादाद्वर्तंतेप्रजास्सर्वाश्चतुर्विधाः
स्वस्थाभवंतिमनुजाहव्यकव्यैर्दिवौकसः १२६
लोकाह्येवंप्रवर्तंतेअन्योन्यंचसमाश्रिताः
त्वत्प्रभावान्निरुद्विग्नास्त्वयैवपरिरक्षिताः १२७
इदंचसमनुप्राप्तंलोकानांभयमुत्तम्
जानीमोनचकेनैतेवध्यंतेब्राह्मणानिशि १२८

ब्राह्मणेषुचक्षीणेषुपृथिवीक्षयमेष्यतित्वत्प्रसादान्महाबाहोलोकास्सर्वेजगत्पते १२९
विनाशंनाधिगच्छेयुस्त्वयावैपरिरक्षिताःविष्णुउवाच
विदितंमेसुरास्सर्वंप्रजायाःक्षयकारणम् १३०
भवतांचापिवक्ष्यामिशृणुध्वंविगतज्वराः कालकेयाइतिख्यातागणाःपरमदारुणाः १३१ तेवृत्रंनिहतंदृष्ट्वासहस्राक्षेणधीमताजीवितंपरिरक्षन्तःप्रविष्टावरुणालयम् १३२
तेप्रविश्योदधिंघोरनानाग्राहसमाकुलम् उत्सादनार्थंलोकस्यरात्रौघ्नंतिमुनीनिह १३३
नतुशक्याःक्षयंनेतुंसमुद्रातं! र्हिताहिते
समुद्र
स्यक्षयेबुद्धिर्भवद्भिःपरिचिंत्यताम् १३४
एतच्छ्रुत्वावचोदेवाविष्णुनासमुदाहृतम्परमेष्ठिनमासाद्यअगस्त्यस्याश्रमंययुः १३५
तत्रापश्यन्महात्मानंवारुणंदीप्ततेजसम् उपास्यमानमृषिभिर्द्देवैरिवपितामहम् १३६ तेभिगम्यमहात्मानंमैत्रावरुणिमुत्तमम्

अप्रमत्तंतपोराशिंकर्मभिःस्वैरनुष्ठितैः १३७
देवाऊचुः
नहुषेणाभितप्तानांलोकानांत्वंगतिःपुरा
भ्रंशितश्चसुरैश्वर्याल्लोकार्थंलोककंटकः १३८
क्रोधात्प्रवृद्धःसमहान्भास्करस्यनगोत्तमः
वचस्तवानतिक्रामन्विन्ध्यःशैलोनवर्धते १३९
तमसाच्छादितेलोकेमृत्युनाभ्यर्दिताः प्रजाः
त्वामेवनाथमागम्यनिर्वृतिंपरमांगताः १४० अस्माकंभयभीतानांनित्यमेवभवान्गतिः ततस्त्वद्यप्रयाचामस्त्वांवरंवरदोह्यसि १४१
भीष्मउवाच
किमर्थंसहसाविंध्यःप्रवृद्धःक्रोधमूर्च्छितः
एतदिच्छाम्यहंश्रोतुंविस्तरेणमहामुने १४२
पुलस्त्यउवाच
अद्रिराजंमहाशैलंमेरुंकनकपर्वतम् उदयेस्तमयेभानुःप्रदक्षिणमवर्तत १४३ तंदृष्ट्वातुतदाविंध्यःशैलःसूर्यमथाब्रवीत्

यथाहिमेरुर्भवतानित्यशःपरिगम्यते १४४ प्रदक्षिणंचक्रियतेमामेवंकुरुभास्कर एवमुक्तस्ततःसूर्यःशैलेंद्रं प्रत्यभाषत १४५
नाहमात्मेच्छयाशैलंकरोम्येनंप्रदक्षिणम्
एषमार्गःप्रदिष्टोमेयेनेदंनिर्मितंजगत् १४६
एवमुक्तस्तदाक्रोधात्प्रवृद्धःसहसाचलः सूर्याचंद्रमसोर्मार्गंरोद्धुमिच्छन्परंतप १४७
ततोहिदेवाःसहितास्तुसर्वेसेंद्रा
सःमागम्यमहाद्रिराजम्
निवारयामासुरथोत्पतंतंनवैसतेषांवचनंचकार १४८
ततोहिजग्मुर्मुनिमाश्रमस्थंतपस्विनांधर्मवतांवरिष्ठम्
अगस्त्यमत्यद्भुतदीप्तवीर्यंतंचार्यमूचुःसहिताःसुरास्ते १४९
देवाऊचुः
सूर्याचंद्रमसोर्मार्गंनक्षत्राणांगतिंतथा शैलराडावृणोत्येषविंध्यःक्रोधवशानुगः १५०
तंनिवारयितुंशक्तोनान्यःकश्चिन्मुनीश्वर

तच्छ्रुत्वावचनंविप्रःसुराणांशैलमभ्यगात् १५१
सोभिगम्याब्रवीद्विंध्यंसादरंसमुपस्थितम्
मार्गमिच्छाम्यहंदत्तंभवतापर्वतोत्तम १५२
दक्षिणामभिगंतास्मिदिशंकार्येणकेनचित् यावदागमनंमेस्यात्तावत्त्वंप्रतिपालय १५३
निवृत्तेमयिशैलेंद्रततोवर्धस्वकामतः पुलस्त्यउवाच
अद्यापिदक्षिणाद्देशाद्वारुणिर्ननिवर्तते १५४
एतत्तेसर्वमाख्यातंयथाविन्ध्योनवर्धते
अगस्त्यस्यप्रभावेणयन्मांत्वंपरिपृच्छसि १५५
कालेयास्तुयथाराजन्सुरैःसर्वैर्निषूदिताः
अगस्त्यद्वारमासाद्यतन्मेनिगदतःशृणु १५६
त्रिदशानांवचःश्रुत्वामैत्रावरुणिरब्रवीत्
किमर्थंसमुपायातावरंमत्तः किमिच्छथ १५७
एवमुक्तास्तदातेनदेवास्तंमुनिमब्रुवन्
इच्छामएकंवरमद्भुतंवयंपिबार्णवंदेवमुनेमहात्मन् १५८
एवंत्वयेच्छेमकृतेमहर्षेमहार्णवंपीयमान

ंसमग्रम्
ततोविहन्यामचसानुबंधंकालेयसंज्ञंसुरविद्विषांबलम् १५९
त्रिदशानांवचःश्रुत्वातथेतिमुनिरब्रवीत्
करिष्येभवतांकामंलोकानांसुखकारकम् १६०
एवमुक्त्वाततोगछत्समुद्रं निधिमंभसाम्
तपःसिद्धैश्चमुनिभिःसार्धंदेवैश्चसुव्रत १६१
मनुष्योरगगंधर्वायक्षाःकिंपुरुषास्तथा
अनुजग्मुर्महात्मानंद्रष्टुकामास्तदद्भुतम् १६२
ततोभ्यपश्यत्सहितःसमुद्रं भीमनिःस्वनम् नृत्यंतमिवचोर्मीभिर्वल्गंतमिववायुना १६३
हसंतमिवफेनौघैःस्खलंतंकंदरेषुच नानाग्राहसमाकीर्णंनानाद्विजगणैर्युतम् १६४
अगस्त्यसहितादेवाःसगंधर्वमहोरगाः ऋषयश्चमहाभागाःसमासेदुर्महोदधिम् १६५ समुद्रं ससमासाद्यवारुणिर्भगवानृषिः उवाचसहितान्देवानृषींस्तांस्तुसमागतान् १६६
पातुकामःसमुद्रं चअगस्त्यऋषिसत्तमः एषलोकहितार्थायपिबामिवरुणालयम् १६७ भवतांयदनुष्ठेयंतच्छीघ्रंसंविधीयताम्

एतावदुक्त्वावचनंमैत्रावरुणिरग्रतः १६८ समुद्रमपिबत्क्रुद्धस्सर्वलोकस्यपश्यतः पीयमानंसमुद्रं तुदृष्ट्वादेवाःसवासवाः १६९
विस्मयंपरमंजग्मुस्स्तुतिभिश्चाप्यपूजयन्
त्वंनस्त्राताविधाताचलोकानांलोकभावनः त्वत्प्रसादात्समुत्सेधमुपगच्छेत्समंजगत् १७०
संपूज्यमानस्त्रिदशैर्महात्मागंधर्वमुख्येषुनदत्सुचैव
दिव्यैश्चपुष्पैरवकीर्यमाणोमहार्णवंनिःसलिलंचकार १७१
दृष्ट्वाकृतंनिःसलिलंमहार्णवंसुराःसमस्ताःपरमप्रहृष्टाः
प्रगृह्यदिव्यानिवरायुधानितान्दानवान्जघ्नुरदीनसत्त्वाः १७२
तेवध्यमानास्त्रिदशैर्महात्मभिर्महाबलैर्वेगयुतैर्नदद्भिः
नसेहिरेवेगवतांमहात्मनांवेगंतदाधारयितुंदिवौकसाम् १७३
तेवध्यमानास्त्रिदशैर्दानवाभीमनिःस्वनाः
चक्रुःसुतुमुलंयुद्धंमुहूर्त्तमिवभारत १७४
तेपूर्वंतपसादग्धामुनिभिर्भावितात्मभिः

यतमानाःपरंशक्त्यात्रिदशैर्विनिषूदिताः १७५
तेहेमनिष्काभरणाःकुंडलांगदधारिणः
निहतावह्वशोभंतपुष्पिताइवकिंशुकाः १७६
हतशिष्टास्ततःकेचित्कालेयदनुजोत्तमाः
विदार्यवसुधांदेवींपातालतलमाश्रिताः १७७
निहतान्दानवान्दृष्ट्वात्रिदशामुनिपुंगवम्
तुष्टुवुर्विविधैर्वाक्यैरिदंचैवाब्रुवन्वचः १७८
त्वत्प्रसादान्महाभागलोकैःप्राप्तंमहत्सुखम्
त्वत्तेजसाचनिहताःकलेयाभीमविक्रमाः १७९
पूरयस्वमहाविप्रसमुद्रं लोकभावनम् यत्त्वयासलिलंपीतंतदस्मिन्पुनरुत्सृज १८०
एवमुक्तःप्रत्युवाचभगवान्मुनिपुंगवः जीर्णंतद्धिमयातोयमुपायोन्यःप्रचिंत्यताम् १८१
पूरणार्थंसमुद्र स्यभवद्भिर्यत्नमास्थितैः एवंश्रुत्वातुवचनंमहर्षेर्भावितात्मनः १८२
विस्मिताश्चविषण्णाश्चबभूवुःसहितास्सुराः
परस्परमनुज्ञाप्यप्रणम्यमुनिपुंगवम् १८३

प्रजाःसर्वामहाराजविप्राजग्मुर्यथागतम्त्रिदशाविष्णुनासार्द्धमनुजग्मुःपितामहम् १८४
पूरणार्थंसमुद्रस्यमंत्रयंतःपरस्परम्
ऊचुःप्रांजलयःसर्वेसागरस्यहिपूरणम् १८५
तानुवाचसमेतांस्तुब्रह्मालोकपितामहः
गच्छध्वंविबुधास्सर्वेयथाकामंयथेप्सितम् १८६
महताकालयोगेनप्रकृतिंयास्यतेऽणवः ज्ञातींस्तुकारणंकृत्वामहाराजोभगीरथः १८७
गंगौघेनसमुद्रं चपुनःसंपूरयिष्यति एवंतेब्रह्मणादेवाःप्रेषिताऋषिसत्तमाः १८८
उवाचभगवांस्तुष्टस्त्वगस्त्यमृषिसत्तमम्
देवकार्यंतुभवतादानवानांविनाशनम् १८९
यतस्संतारितादेवास्तेनतुष्टोस्मिवैमुने
अभिप्रेतोवरोयस्तेयाचयस्वददामितम् १९०
एवमुक्तस्तदागस्त्यःप्रणिपातपुरःसरम्
इहस्थेनमयादेवदेवकार्यमिदंकृतम् १९१
सर्वाश्रमाणांप्रवरोभवत्वेषममाश्रमः
त्वयाचोक्तस्तुभगवन्भवितानात्रसंशयः १९२
ब्रह्मोवाच
यात्रांतुपुष्करेकृत्वाइहागत्यनरास्तुये

इहकुंडेषुयेस्नानंतर्पणंपितृदेवयोः १९३
अर्चनंचैवदेवेषुसर्वमक्षयकारकम्
अर्घ्यंचोच्चावचंगृह्यशष्कुलापूपकांस्ततः १९४
दास्यंतिद्विजमुख्येभ्यस्तेषांवासस्त्रिविष्टपे
श्राद्धेनपितरस्तृप्तायावदाभूतसंप्लवम् १९५
कंदमूलफलैर्वापितर्पयिष्यतियोमुनिम् सप्तर्षिस्थानमासाद्यमोदतेशास्वतीःसमाः १९६
यज्ञपर्वतमारूढोदृष्ट्वागंगाविनिर्गमम् उदङ्मुखीदेवनदीनिर्गतापुष्करंप्रति १९७
अत्राभिषेकंयःकुर्यात्पितृदेवार्चनेरतः अश्वमेधफलंतस्यभवत्येवनसंशयः १९८
यस्त्वेकंभोजयेद्विप्रंकोटिर्भवतिभोजिता
अक्षयंत्वन्नपानंचअत्रदत्तंमुनीश्वर १९९
योयमिच्छतिकामंतुसर्वंतस्यभविष्यति नवियोनिंव्रजत्यत्रस्नातमात्रोनरोभुवि २००
स्थानानांपरमंस्थानंतीर्थानांतीर्थमुत्तमम्
मयादत्तंमुनिश्रेष्ठभविष्यतिनसंशयः २०१ जन्मप्रभृतियत्पापंस्त्रियावापुरुषस्यवा

अत्रैवस्नातमात्रस्यसर्वमेतत्प्रणश्यति २०२
एवमुक्त्वातुभगवान्ब्रह्मालोकपितामहः जगामामंत्र्यसमुनिमगस्त्यंमुनिसत्तमम् २०३
अगस्त्योपिस्थितस्तत्रआश्रमेस्वेपरंतप अगस्त्यस्याश्रमोत्पत्तिरेषातेपरिकीर्तिता २०४
सप्तर्षीणामाश्रमांश्चकीर्त्तयिष्येकुरूद्वह
अत्रिश्चैववसिष्ठोथपुलस्त्यःपुलहःक्रतुः २०५
अंगिरागौतमश्चैवसुमतिःसुमुखस्तथा
विश्वामित्रःस्थूलशिराःसंवर्तश्चप्रतर्दनः २०६
रैभ्योबृहस्पतिश्चैवच्यवनःकश्यपोभृगुः दुर्वासाजमदग्निश्चमार्कण्डेयोथगालवः २०७
उशनाथभरद्वाजोयवक्रीतस्तथामुनिः
स्थूलाक्षःसकलाक्षश्चकण्वोमेधातिथिःकृतः २०८
नारदःपर्वतश्चैवस्वगंधीच्यवनोद्विजः
तृणाम्बुशबलोधौम्यःशतानंदोकृतव्रणः २०९
जमदग्निस्तथारामोह्यष्टकश्चैवमादयः
कृष्णद्वैपायनश्चैवपुत्रशिष्यैःसमन्वितः २१०

एतेतुपुष्करंप्राप्यसप्तर्षीणामथाश्रमेवेष्टितानियमैश्चापिदयायुक्तास्तपस्विनः २११
आनृशंस्यंजयोधैर्यंतपःसत्यंक्षमार्जवम्दयादानंजपश्चैवसर्वेषांतत्प्रतिष्ठितं २१२
इहयत्क्रियतेकर्मतत्परत्रोपभुज्यते ज्ञात्वातदित्त्थंमुनयःपरमार्थपरायणाः २१३
नतत्रनास्तिकायांतिनस्तेनानाजितेंद्रि याः
ननृशंसानपिशुनानकृतघ्नानमानिनः २१४ सत्यतेजस्विनःशूरादयावंतःक्षमापराः यज्वानोयज्ञशीलाश्चनिरीहानिरुपद्रवाः २१५
निर्ममानिरहंकारास्तत्रगच्छंतिपुष्करे
नरोगोनजरामृत्युर्भवितात्रमहात्मनां २१६
नतत्रमूढाविशंतिपुरुषाविषयात्मकाः
कामलोभमदद्रोहक्रोधमोहैरुपद्रुताः २१७
तुल्यमानापमानाश्चनिर्द्वंद्वास्संयतेंद्रियाः
ध्यानयोगपराश्चैवतेतुगच्छंतिपुष्करं २१८
आश्रमेषुयथोक्तेषुयथोक्तंवैद्विजातयः येवर्तंतेयमंत्रातुंतेषांलोकामहोदयाः २१९
येनहिंसंतिभूतानिकर्मणामनसागिरा

अनृशंसतराःसंतःसर्वदाचप्रियंवदाः २२०
अग्निहोत्ररतानित्यंनित्यंचातिथिपूजकाःनित्यंस्वाध्यायवंतश्चनित्यंस्नानपरायणाः २२१
मातृवत्स्वसृवच्चैवतथादुहितृवच्चह
परदारान्प्रपश्यंतिसततंविगतस्पृहाः २२२
येधिक्षिप्तानकुप्यंतिनहिंसंतिचहिंसिताः
समदुःखसुखाःसंतोमहात्मानोजितेंद्रियाः
२२३
तेहिसर्वेप्रपश्यंतिपुराचेरुर्महीमिमांसमाधिनाचिंतयंतोब्रह्मलोकंसनातनं २२४
अथाभवदनावृष्टिःकदाचिन्महतीतदा
कृच्छ्रप्रायोह्यभूत्तत्रसर्वलोकःक्षुधार्दितः २२५
ततोनिरन्नेलोकेस्मिंश्चात्मानंतेपरीप्सवः
मृतंकुमारमादायकृच्छ्रप्रायास्तदापचन् २२६
अथपर्यचरत्तत्रक्लिश्यमानान्हितानृषीन्दृष्ट्वाराजाविषादार्त्तःप्रोवाचेदंवचस्तदा २२७
राजोवाच
प्रतिग्रहोब्राह्मणानांदृष्टावृत्तिरनिंदिता
तस्मात्प्रतिग्रहान्मत्तोगृह्णीध्वंमुन

िसत्तमाः २२८
वरान्ग्रामान्र्वीहियवान्रसान्रत्नानिकांचनं
गाश्चधेनूश्चतत्सर्वंमामांसंपचतद्विजाः २२९
ऋषयऊचुः
राजन्प्रतिग्रहोघोरोमध्वास्वादोविषोपमःतज्जानतांनःकस्मात्त्वंकुरुषेसम्प्रलोभनं २३०
दशसूनासमश्चक्रीदशचक्रिसमोध्वजी
दशध्वजिसमावेश्यादशवेश्यासमोनृपः २३१
दशसूनासहस्राणियोवाहयतिशौंडिकः तेनतुल्यस्ततोराजाघोरस्तस्यप्रतिग्रहः २३२
योराज्ञःप्रतिगृह्णातिब्राह्मणोलोभमोहितः
तामिस्रादिषुघोरेषुनरकेषुसपच्यते २३३ तद्गच्छकुशलंतेस्तुसहदानेनपार्थिव अन्येषांदीयतामेतदित्युक्त्वातेवनंययुः २३४
अथराज्ञःसमादेशात्तत्रगत्वाथमंत्रिणः उदुंबराणिव्यकिरन्हेमगर्भाणिभूतले २३५
ततोह्यन्नंविचिन्वंतोगृह्णंश्चोदुंबराण्यपि
गुरूणिहिविदित्वातुनग्राह्याण्यत्रिरब्रवीत् २३६

अत्रिरुवाच
नास्महेमूढविज्ञानानास्महेमंदबुद्धयः हैमानीमानिजानीमःप्रतिबुद्धाःस्मज्ञानिनः २३७
इहैवेदंवसुप्रीत्यैप्रेत्यवैकुंठितोदयंतस्मान्नग्राह्यमेवैतत्सुखमानंत्यमिच्छता २३८
शतेनगुणितंनिष्कंसहस्रेणसमन्वितम्
यश्चान्यतःप्रतीच्छेत्सपापिष्टांलभतेगतिम् २३९
यत्पृथिव्यांव्रीहियवंहिरण्यंपशवःस्त्रियः
नूनंनैकस्यपर्याप्तमितिमत्वाशमंव्रजेत् २४०
वसिष्ठउवाच
तपसांसंचयोयस्यद्रव्याणांयस्यसंचयः तपःसंचयएवेहविशिष्टोधनसंचयात् २४१ त्यजतःसंचयान्सर्वान्यांतिनाशमुपद्रवाः नहिसंचयवान्कश्चिद्दृश्यतेनिरुपद्रवः २४२
यथायथानगृह्णातिब्राह्मणोऽसत्प्रतिग्रहम्
तथातस्यहिसंतोषाद्ब्राह्मंतेजोविवर्द्धते २४३
अकिंचनत्वंराज्यंचतुलयासमतोलयत्
अकिंचनत्वमधिकंराज्यादपिहितात्मनः २४४

कश्यपउवाच
अनर्थोब्राह्मणस्यैषयस्त्वर्थनिचयोमहान् २४५
अर्थैश्वर्यविमूढोहिश्रेयसोभ्रश्यतेद्विजः
अर्थसंपद्विमोहायविमोहोनरकायच २४६
तस्मादर्थमनर्थाख्यंश्रेयोर्थीदूरतस्त्यजेत्
यस्यधर्मार्थमर्थेहातस्यानीहागरीयसी २४७
प्रक्षालनाद्धिपंकस्यदूरादस्पर्शनंवरं
योर्थेनसाध्यतेधर्मःक्षयिष्णुःसप्रकीर्तितः २४८
यःपरार्थेपरित्यागःसोक्षयोमुक्तिलक्षणःभरद्वाजउवाच
जीर्यंतिजीर्यतःकेशादंताजीर्यंतिजीर्यतः २४९
धनाशाजीविताशाचजीर्यतोऽपिनजीर्यति
चक्षुःश्रोत्रेचजीर्येतेतृष्णैकानिरुपद्र वा २५०
सूच्यासूत्रंयथावस्त्रेसमानयतिसूचकः तद्वत्संसारसूत्रंहितृष्णासूच्योपनीयते २५१
यथाशृंगंरुरोःकायेवर्द्धमानेचवर्द्धते अनंतपारादुष्पूरातृष्णादुःखशतावहा २५२ अधर्मबहुलाचैवतस्मात्तांपरिवर्जयेत् गौतमउवाच

संतुष्टःकोनशक्नोतिफलैश्चाप्यतिवर्तितुम् २५३
लुब्धइंद्रियलौल्येनसंकटान्यवगाहते
सर्वत्रसंपदस्तस्यसंतुष्टंयस्यमानसं २५४
उपानद्गूढपादस्यतस्यचर्मावृतेवभूः संतोषामृततृप्तानांयत्सुखंशांतचेतसां
२५५
कुतस्तद्धनलुब्धानामितश्चेतश्चधावताम्
असंतोषःपरंदुःखंसंतोषःपरमंसुखम् २५६
सुखार्थीपुरुषस्तस्मात्संतुष्टःसंततंभवेत्
विश्वामित्रउवाच
कामंकामयमानस्ययदिकामःसमृद्ध्य्ति २५७
अथैनमपरःकामोभूयोविध्यतिबाणवत्
नजातुकामःकामानामुपभोगेनशाम्यति २५८
हविषाकृष्णवर्त्मेवभूयएवाभिवर्द्धते
कामानभिलषन्मोहान्ननरःसुखमेधते २५९
श्येनालयतरुच्छायांव्रजन्निवकपिंजलः
चतुस्सागरपर्यन्तांयोभुंक्तेपृथिवीमिमाम् २६०
तुल्याश्मकाञ्चनोयश्चसकृतार्थोनपार्थिवः
जमदग्निरुवाच
प्रतिग्रहसमर्थोपिनादत्तेयःप्रतिग्रहम् २६१
येलोकादानशीलानांसतानाप्नोतिशाश्वतान्

योर्थानिच्छेन्नृपाद्विप्रःशोचितव्योमहर्षिभिः २६२
नसपश्यतिमूढात्मानरकेयातनाभयम्
प्रतिग्रहसमर्थोपिनप्रसज्येत्प्रतिग्रहे २६३
प्रतिग्रहेणविप्राणांब्राह्मंतेजःप्रशाम्यति
प्रतिग्रहसमर्थानांनिवृत्तानांप्रतिग्रहात् २६४
यएवददतांलोकास्तएवाप्रतिगृह्णताम् अरुन्धत्युवाच बिसतंतुर्यथानित्यमंभस्थस्सततंविशेत् २६५
तृष्णाचैवमनाद्यंतातथादेहगतासदा यादुस्त्यजादुर्मतिभिर्यानजीर्यतिजीर्यतः २६६
योसौप्राणांतिकोरोगस्तांतृष्णांत्यजतःसुखं
चांडालउवाच
उग्रादितोभयाद्यस्माद्बिभ्यतीमेमहेश्वराः २६७
बलीयसोदुर्बलवत्तस्माच्चैवबिभेम्यहम्
पशुसखउवाच
यदाचरंतिविद्वांसःसदाधर्मपरायणाः २६८
तदेवविदुषाकार्यमात्मनोहितमिच्छता इत्युक्त्वाहेमगर्भाणित्यक्त्वातानिफला

निवै २६९
ऋषयोजग्मुरन्यत्रसर्वएवदृढव्रताः
ततस्तेविचरंतोवैमध्यमंपुष्करंगताः २७०
ददृशुःसहसाप्राप्तंपरिव्राजंशुनःसखं तेनेहसहितास्तत्रगत्वाकिंचिद्वनांतरं २७१
सरःपरमपश्यंतवृतंपद्मैर्जलाशयम् निविष्टाःसरसस्तीरेचिंतयंतोगतिंशुभाम् २७२
शुनःसखोमुनीन्सर्वानुवाचक्षुधितांस्तदासर्वेवदंतुसहिताःकीदृशीक्षुत्प्रवेदना २७३
तमूचुःसहितास्तेतुपरिव्राजंशुनःसखं ऋषयऊचुः
शक्तिखड्गगदाभिश्चचक्रतोमरसायकैः २७४
बाधितेवेदनायातुक्षुधयासापिनिर्जिता
श्वासकुष्ठक्षयाष्ठीलीज्वरापस्मारशूलकैः २७५
व्याधिभिर्जनितासापिक्षुधायानाधिकाभवेत्
हिरण्यांगदकेयूरमकुटोज्ज्वलकुंडलाः २७६
क्षुधायांनविराजंतेतत्रयेसंस्थितानराः
यथाभूमिगतंतोयंरविरश्मिर्विकर्षति २७७
तद्वच्छरीरजानाड्यःशोष्यंतेजठराग्निना
नशृणोतिनचाघ्रातिचक्षुषानैवपश्यति २७८
दह्यतेक्षीयतेमूढःशुष्यतेक्षुधयार्दितः

नपूर्वांदक्षिणांचापिपश्चिमांनोत्तरामपि २७९
नचाधोनैवचोर्द्ध्वंचक्षुधाविष्टोहिविंदति
मूकत्वंबधिरत्वंचजडत्वमथपंगुता २८०
भैरवत्वममर्यादंक्षुधायांसंप्रवर्द्धतेजनकंजननींपुत्रान्भार्यांदुहितरंतथा २८१
भ्रातरंस्वजनंवापित्यजतिक्षुधयार्दितः नपितॄन्पूजयेत्सम्यक्देवंचापिगुरुंतथा
२८२
ऋषीनुपगतांश्चापिक्षुधाविष्टोनविंदति
एवमन्नविहीनस्यभवंत्येतानिदेहिनां २८३
तदेवंसंप्रयच्छेतअन्नंश्रद्धासमन्वितः
ब्रह्मभूतस्ततःसोथब्रह्मणासहमोदते २८४
सुसंस्कृतंचयोप्यन्नंदद्यादहरहर्द्विजेयःपठेदन्नदानंतुश्राद्धेचैवविशेषतः २८५
एकाग्रमानसोभूत्वाअमावस्येंदुसंक्षये भूतोपघातसंपूर्णेश्राद्धेश्रावयतेसदा २८६
पितरस्तस्यतुष्यंतियावज्जीवंनसंशयः देवद्विजसमीपस्थोन्नस्यदाताविमुच्यते २८७
प्रबुद्धोवाप्रमत्तोवाप्रसंगादागतोपिवाभक्त्याविरहितोवापिशृण्वन्पापाद्विमुच्यते २८८
दानेनसंयुताविप्राःसुखिनोधर्मभागिनः

यमोदमोवैनियमःप्रोक्तस्तत्वार्थदर्शिभिः २८९
ब्राह्मणानांविशेषेणदमोधर्मःसनातनः
दमस्तेजोवर्द्धयतिपवित्रोदमउत्तमः २९०
विपाप्माचैवतेजस्वीपुरुषोदमतोभवेत् येकेचिन्नियमालोकेयेचधर्माश्शुभान्वयाः
२९१
सर्वयज्ञफलंचापिदमस्तेभ्योविशिष्यते
तपोयज्ञस्तथादानंदमादेवप्रवर्तते २९२
किमरण्येत्वदांतस्यदांतस्यापिकिमाश्रमेयत्रयत्रवसेद्दांतस्तदरण्यंमहाश्रमः २९३
शीलवृत्तसमेतस्यनिगृहीतेंद्रियस्यच आर्जवेवर्तमानस्यआश्रमैःकिंप्रयोजनम् २९४
वनेपिदोषाःप्रभवंतिरागिणांगृहेपिपंचेंद्रियनिग्रहस्तपः अकुत्सितेकर्मणियःप्रवर्ततेनिवृत्तरागस्यगृहंतपोवनम् २९५
सुकर्मधर्मार्जितजीवितानांसदाचसंतुष्यगृहेरतानाम्
जितेंद्रियाणामतिथिप्रियाणांगृहेपिधर्मोनियमस्थितानाम् २९६
नंशब्दशास्त्रेनिरतस्यमोक्षोनवर्णसंगेनिरतस्यचैव
नभोजनाच्छादनतत्परस्यनलोकवृत्तग्रहणेरत

स्य २९७
एकांतशीलस्यदृढव्रतस्यसर्वेन्द्रियप्रीतिनिवर्तकस्य
अध्यात्मयोगेगतमानसस्यमोक्षोध्रुवंनित्यमहिंसकस्य २९८
सुखंचदांतःस्वपितिसुखेनप्रतिबुध्यते
समःसर्वेषुभूतेषुमनोयस्यप्रबुध्यते २९९
नरथेनसुखंयातिनहयेननदंतिना
यथात्मनाविनीतेनसुखंयातिमहापथे ३००
नतुकुर्याद्धरिःस्पृष्टःसर्पोवाप्यतिरोषितः
अरिर्वानित्यसंक्रुद्धोयथात्मादमवर्जितः ३०१
नयमंयममित्याहुरात्मावैयमउच्यते
आत्मावैयमितोयेनसयमस्तुविशिष्यते ३०२
यमोयमइतिप्रोक्तोवृथातूद्विजतेजनः
आत्मावैयमितोयेनयमस्तस्यकरोतिकिम् ३०३
क्रव्यादेभ्यश्चभूतेभ्योऽदान्तेभ्यश्चसदाभयम्
तेषांविप्रतिषेधार्थंदंडःसृष्टःस्वयंभुवा ३०४
दंडोरक्षतिभूतानिदंडःपालयतेप्रजाः
निवारयतिपापिष्टान्दंडोदुर्जयएववा ३०५
श्यामोयुवालोहिताक्षःसर्वभूतभयावहः
दंडःशास्तामनुष्याणांयस्मिन्धर्मःप्रतिष्ठितः ३०६

अथाश्रमेषुसर्वेषुदमएवोत्तम्रंवतम्
तानिलिगानिवक्ष्यामियैर्दांतइतिकीर्त्यते ३०७
अकार्पण्यमपारुष्यंसंतोषःसुविधानता
अनसूयागुरोःपूजादयाभूतेष्वपैशुनम् ३०८
षड्भिरेषदमःप्रोक्तऋषिभिःशांतबुद्धिभिःदयाधीनौधर्ममोक्षौतथास्वर्गश्चपार्थिव
३०९
अपमानेनकुप्येतसंमानेनप्रहृष्यति
समदुःखसुखोधीरःसशांतइतिकीर्त्यते ३१०
शेतेसुखंहिशांतस्तुसुखंहिप्रतिबुध्यते
श्रेयस्तरमतस्तिष्ठेदवमन्ताविनश्यति ३११
अपमानितस्तुनध्यायेत्तस्यपापंकदाचन
स्वधर्ममपिचावेक्ष्यपरधर्मंनदूषयेत् ३१२
आत्मानमपिजानीयात्परंदोषैस्तुनाक्षिपेत्
मंत्रैर्हीनंक्रियाभिर्वाजन्मनाप्यथवापुनः ३१३
दमश्छादयतेसर्वंहीनमंगंपटोयथा
अधीयतेनिरर्थन्तेनाभिजानंतियेदमम् ३१४
श्रुतस्यहिदमोमूलंदमोधर्मःसनातनः
योह्यात्मनस्तुलयतेसुवर्णंतुलयादमम् ३१५
सतेनधृतिमान्ख्यातोनतुद्रव्येणमोहितः
व्रतानामपिसर्वेषांदमएवपरायणम् ३१६
यद्यधीतेषडंगानिवेदतत्त्वार्थविद्द्विजः

दमेनतुविहीनश्चपूज्यत्वंनेहगच्छति ३१७
दमेनहीनंनपुनंतिवेदायद्यप्यधीताःसहषड्भिरंगैः
सांख्यंचयोगश्चकुलंचजन्मतीर्थाभिषेकश्चनिरर्थकानि ३१८
अमृतस्येवतृप्येतअपमानस्ययोगवित् विषवच्चजुगुप्सेतसंमानस्यसदाद्विजः १९ अपमानात्तपोवृद्धिःसंमानाच्चतपःक्षयः अर्चितःपूजितोविप्रोदुग्धागौरिवगच्छति ३२०
पुनराप्यायतेधेनुःसतृणैःसलिलैर्यथा एवंजपैश्चहोमैश्चपुनराप्यायतेद्विजः ३२१ आक्रोशकसमोलोकेसुहृदन्योनविद्यते यस्तुदुष्कृतमादायसुकृतंस्वंप्रयच्छति ३२२
आक्रोशमानान्नाक्रोशेन्मन्युंस्वंविनिवर्तयेत्
सन्नियम्यतदात्मानममृतेनाभिषिंचति ३२३ कपालंवृक्षमूलानिकुचेलमसहायता अनपेक्षाब्रह्मचर्यंनयन्तिपरमांगतिम् ३२४
कामक्रोधौविनिर्जित्यकिमरण्येकरिष्यति अभ्यासेनतुवैशास्त्रंकुलंशीलेनधार्यते ३२५
गुणैर्मन्त्राविधार्यन्तेक्रोधस्सत्त्वेनधार्यते

यस्तुक्रोधंसमुत्पन्नंसंधारयतिचात्मनः ३२६
अक्रोधेनजयेद्वीरःकस्तेनसदृशोभुवि यस्तुक्रोधंसमुत्पन्नंसंतंसंयम्यतिष्ठति ३२७
तंसत्सारतमम्मन्येनास्मिन्सीदतियःपुमान्
एषपैतामहोगुह्योब्रह्मराश्स्सिनातनः ३२८
धर्मस्यनियमोयोहिमयातेकथितोभृशम् अन्येचयज्वनांलोकाअन्येचापितपस्विनां ३२९
अन्येदमवतांलोकास्तेवैपरमपूजिताः एकःक्षमावतांदोषोद्वितीयोनोपपद्यते ३३० यदिदंक्षमयायुक्तमशक्तम्मन्यतेजनः नचैषदोषोमंतव्यःक्षमाप्रज्ञावतांबलम् ३३१
प्रशमंयोभिजानातिइष्टापूर्तंमहीयते यत्क्रोधयुक्तोजपतिजुहोतिचयदर्चति ३३२ सर्वंक्षरतितत्तस्यभिन्नकुंभादिवोदकम् दमाध्यायमिमंपुण्यंप्रातरुत्थाययःपठेत् ३३३
सधर्मनावमारुह्यदुर्गाण्यतितरिष्यति दमाध्यायमिमंपुण्यंसततंश्रावयेदिद्वजः ३३४
सब्रह्मलोकमाप्नोतितस्मान्नच्यवतेपुनः श्रूयतांधर्मसर्वस्वंश्रुत्वाचैतत्प्रध

ार्यताम् ३३५
आत्मनःप्रतिकूलानिपरेषांनसमाचरेत् मातृवत्परदारांश्चपरद्रव्याणिलोष्ठवत् ३३६
आत्मवत्सर्वभूतानियःपश्यतिसपश्यति पचनंवैश्वदेवार्थेपरार्थेयच्चजीवितम् ३३७
एतद्भवेच्चसर्वस्वंधातूनामिवकांचनम्
सर्वभूतहितंराजन्नधीत्यामृतमश्नुते ३३८
एवंवैधर्मसर्वस्वमुक्त्वातेतुशुनःसखम्
तेनैवसहिताःसर्वेनिविष्टास्सरसस्तटे ३३९
सरोपश्यन्सुविस्तीर्णंपद्मोत्पलजलावृतम्
तत्रावतारंकृत्वातेबिसानिचकलापशः ३४०
तीरेनिक्षिप्यसरसश्चक्रुःपुण्यांजलक्रियाम्
अथोत्तीर्यजलात्तस्मात्तेसमेत्यपरस्परम् ३४१
बिसान्येतान्यपश्यंतइदंवचनमब्रुवन् ऋषयऊचुः
केनक्षुधाभितप्तानामस्माकंपापकर्मणाम् ३४२
नृशंसेनापनीतानिबिसान्याहारकांक्षिणा तेशंकमानास्त्वन्योन्यंपर्यपृच्छन्द्विजोत्तमाः ३४३
चक्रुश्चनिश्चयंसर्वेशपथंप्रतिपार्थिव

कश्यपउवाच
सर्वत्रसर्वंहरतुन्यासलोपंकरोतुच ३४४
कूटसाक्षित्वमभ्येतुबिसस्तैन्यंकरोतियःदंभेनधर्मंचरतुराजानंचोपसेवताम् ३४५
मधुमांसंसमश्नातुबिसस्तैन्यंकरोतियः
अनृतंभाषतुसदाविषयांश्चोपसेवतु ३४६
ददातुकन्यांशुल्केनबिसस्तैन्यंकरोतियः
वसिष्ठउवाच
अनृतौमैथुनंयातुदिवास्वप्नंनिषेवतु ३४७
अन्योन्यातिथितामेतुबिसस्तैन्यंकरोतियः एककूपेवसेद्ग्रामेब्राह्मणोवृषलीपतिः ३४८
तस्यसालोक्यतांयातुबिसस्तैन्यंकरोतियः
भरद्वाजउवाच
नृशंसस्सोऽस्तुसर्वेषुसमृध्याचाप्यहंकृतः ३४९
मत्सरीपिशुनश्चैवबिसस्तैन्यंकरोतियः
प्रत्याक्रोशत्ववाक्रुष्टस्ताडयत्वन्यताडितः ३५०
विक्रीणातुरसांश्चैवबिसस्तैन्यंकरोतियःगौतमउवाच
अतिथिंत्वागतंप्राप्यपाकभेदंकरोतुसः ३५१
शूद्रान्नंचसदाश्नातुबिसस्तैन्यंकरोतियः
दत्वादानंकीर्तयतुपरभार्यासुतुष्यतु ३५२
एकाकीमिष्टमश्नीयाद्बिसस्तैन्यंकरोतियः

विश्वामित्रउवाच
नित्यकामपरःसोस्तुदिवसेचैवमैथुनी ३५३
नित्यंतुपातकीचैवबिसस्तैन्यंकरोतियः
परापवादंवदतुपरदारांश्चसेवतु ३५४
परनिंदारतश्चास्तुबिसस्तैन्यंकरोतियः
मातरंपितरंचैवसोवमन्यतुदुर्मतिः ३५५
समातर्यन्यबुद्धिस्याद्बिसस्तैन्यंकरोतियः
परपाकंसदाश्नातुपरनारींचसेवतु ३५६
वेदविक्रयकृच्चास्तुबिसस्तैन्यंकरोतियःजमदग्निरुवाच
परस्ययातुप्रेष्यत्वंसतुजन्मनिजन्मनि ३५७
सर्वधर्मक्रियाहीनोबिसस्तैन्यंकरोतियः शुनःसखउवाच
न्यायेनवेदानध्येतुगृहस्थोस्तुप्रियातिथिः ३५८
सत्यंवदतुवाजस्रंबिसस्तैन्यंकरोतियः अग्निंजुहोतुविधिवद्यज्ञंयजतुनित्यशः ३५९
ब्रह्मणस्सदनंयातुबिसस्तैन्यंकरोतियः ऋषयऊचुः
इष्टमेवद्विजातीनांयदिदंशपथीकृतं ३६० त्वयाकृतंबिसस्तैन्यंसर्वेषांनःशुनःसख शुनःसखउवाच
मयाह्यंतर्हितान्यासन्बिसानीमानिवोद्वि

जाः ३६१
धर्मंचश्रोतुकामेनजानीध्वंमांचवासवम्
अलोभादक्षयालोकाजितावोमुनिसत्तमाः ३६२
विमानमधितिष्ठध्वंगच्छामस्त्रिदशालयम्
ततोमहर्षयस्तेतुविज्ञायाथपुरंदरम् ३६३
ऊचुःपुरंदरंचेदंवाक्यंवाक्यविशारदाः
इहागत्यनरोयस्तुमध्यमंपुष्करंविशेत् ३६४
त्रिरात्रोपोषितोभूत्वालभेदावश्यकंफलम्द्वादशवार्षिकीदीक्षास्मृतायातुवनौकसां ३६५
तस्याःफलंसमग्रंचलभेदिहनसंशयः नासौदुर्गतिमाप्नोतिस्वगणैःसहमोदते ३६६ विरिञ्चिस्थानमासाद्यतिष्ठेद्वैब्रह्मणोदिनम्
पुलस्त्यउवाच
इंद्रेणसहसंप्रीतास्तदाजग्मुस्त्रिविष्टपम् ३६७
एवंविलोभ्यमानास्तेलोभैर्बहुविधैरिह नैवलोभंतथाचक्रुस्तेनजग्मुस्त्रिविष्टपम् ३६८
इदंयःशृणुयान्नित्यमृषीणांचरितंशुभम् विमुक्तःसर्वपापेभ्यःस्वर्गलोकेमहीयते ३६९
इतिश्रीपाद्मपुराणेप्रथमेसृष्टिखंडेसप् तर्षिसंवादोनामैकोनविंशोऽध्यायः १९

विंशोऽध्यायः
भीष्मउवाच
अत्याश्चर्यवतीरम्याकथेयंपापनाशिनी
विस्तरेणचमेब्रूहियाथातथ्येनपृच्छतः १
माहात्म्यंमध्यमस्यापिऋषिभिःपरिकीर्तितम्
फलंचान्नस्यकथितंमाहात्म्यंचदमस्यतु २
विष्णुनाचपदन्यासःकृतोयत्रमहामुने
कनीयसस्तथोत्पत्तिर्यथाभूतावदस्वमे ३
पुलस्त्यउवाच
पुरारथंतरेकल्पेराजासीत्पुष्पवाहनः
नाम्नालोकेषुविख्यातस्तेजसासूर्यसन्निभः ४
तपसातस्यतुष्टेनचतुर्वक्त्रेणभारत
कमलंकांचनंदत्तंयथाकामगमंनृप ५
सप्तद्वीपानिलोकंचयथेष्टंविचरत्सदा
कल्पादौतुसमंद्वीपंतस्यपुष्करवासिना ६
लोकेनपूजितंतस्मात्पुष्करद्वीपमुच्यते
तदेवब्रह्मणादत्तंयानमस्यततॐबुजम् ७
पुष्पवाहनइत्याहुस्तस्मात्तंदेवदानवाः
नौपम्यमस्तीहजगत्त्रयेपिब्रह्मांबुजस्थस्यचतस्यराज्ञः ८
तपोनुभावादथतस्यराज्ञीनारीसहस्रैरभिवंद्यमाना
नाम्नाचलावण्यवतीबभूवयापार्वतीवेष्टतमा

भवस्य ९
तस्यात्मजानामयुतंबभूवधर्मात्मनामन्ग्यधनुर्धराणाम्
तदात्मजांस्तानभिवीक्ष्यराजामुहुर्मुहुर्विस्मयमाससाद १०
सोभ्यागतंपूज्यमुनिप्रवीरंप्रचेतसंवाक्यमिदंबभाषे
कस्माद्विभूतिरचलामरमर्त्यपूजाजाताकथंकमलजासदृशीसुराज्ञी ११
भार्यामयाल्पतपसापरितोषितेनदत्तंममांबुजगृहंचमुनींद्रधात्रा
यस्मिन्प्रविष्टमपिकोटिशतंनृपाणांसामात्यकुंजररथौघजनावृतानां १२
नालक्ष्यतेक्वगतमम्बरगामिभिश्चतारागणेंदुरविरश्मिभिरप्यगम्यम्
तस्मात्किमन्यजननीजठरोद्भवेनधर्मादिकंकृतमशेषजनातिगंयत् १३
सर्वैर्मयाथतनयैरथवानयापिसद्भार्ययातदखिलंकथयप्रचेतः
सोप्यभ्यधादथभवांतरितंनिरीक्ष्यपृथ्वीपतेशृणुतदद्भुतहेतुवृत्तम् १४
जन्माभवत्तवतुलुब्धकुलेपिघोरंजातस्त्वमप्यनुदिनंकिलपापकारी
वपुरप्यभूत्तवपुनःपुरुषांगसंधिदुर्गंधिसत्त्वकुनखाभरणंसमंतात् १५
नचतेसुहृन्नसुतबंधुजनोनतादृक्नैवस्वसान

जननीचतदाभिशस्ता अतिसंमतापरमभीष्टतमाभिमुखीजातामहीशतवयोषिदियंसुरूपा १६
अभूदनावृष्टिरतीवरौद्रा
कदाचनाहारनिमित्तमस्यां
क्षुत्पीडितेनभवतातुयदानकिंचिदासादितंवन्यफलादिभक्ष्यं १७
अथाभिदृष्टंमहदंबुजाढ्यंसरोवरंपंकपरीतरोधः
पद्मान्यथादायततोबहूनिगतःपुरंवैदिशनामधेयं १८
तन्मूल्यलाभायपुरंसमस्तंभ्रांतंत्वयाशेषमहस्तदासीत्
क्रेतानकश्चित्कमलेषुजातःक्लांतःपरंक्षुत्परिपीडितश्च १९
उपविष्टस्त्वमेकस्मिन्सभार्योभवनांगणे
ततोरात्रौभवांस्तत्रअश्रौषीन्मंगलध्वनिं २०
सभार्यस्तत्रगतवान्यत्रासौमंगलध्वनिः
तत्रमंडलमध्यस्थाविष्णोरर्चाविलोकिता २१
वेश्यानंगवतीनामबिभ्रतीद्वादशीव्रतं
समाप्यमाघमासस्यद्वादश्यांलवणाचलं २२
न्यवेदयत्तुगुरवेशय्यांचोपस्करान्विताम्
अलंकृत्यहृषीकेशंसौवर्णंसममादरात् २३
सातुदृष्टाततस्ताभ्यामिदंचपरिचिंतितं

किमेभिःकमलैःकार्यंवरंविष्णुरलंकृतः २४
इतिभक्तिस्तदाजातादंपत्योस्तुनरेश्वर
तत्प्रसंगात्समभ्यर्च्यकेशवंलवणाचलं २५
शय्याचपुष्पप्रकरैःपूजिताभूच्चसर्वशः
अथानंगवतीतुष्टातयोर्धान्यशतत्रयम् २६
दीयतामादिदेशाथकलधौतपलत्रयं
नगृहीतंततस्ताभ्यांमहासत्वावलंबनात् २७
अनंगवत्याचपुनस्तयोरन्नंचतुर्विधं
आनीयव्याहृतंचान्नंभुज्यतामितिभूपते २८
ताभ्यांचतदपित्यक्तंभोक्ष्यावःश्वोवरानने
प्रसंगादुपवासोनौतवाद्यास्तुशुभावहः २९
जन्मप्रभृतिपापिष्ठावावांदेविदृढव्रते
त्वत्प्रसंगाद्भवद्गेहेधर्मलेशोस्तुनाविह ३०
इतिजागरणंताभ्यांतत्प्रसंगादनुष्ठितं
प्रभातेचतयादत्ताशय्यासलवणाचला ३१
ग्रामश्चगुरवेभक्त्याविप्रेभ्योद्वादशैवतु
वस्त्रालंकारसंयुक्तागावश्चकनकान्विताः ३२
भोजनंचसुहृन्मित्रदीनांधकृपणैःसह तच्चलुब्धकदांपत्यंपूजयित्वाविसर्जितम् ३३
सभवान्लुब्धकोजातःसपत्नीकोनृपेश्वरः पुष्करप्रकरात्तस्मात्केशवस्यतुपूजनात्

३४
विनष्टाशेषपापस्यतवपुष्करमंदिरं तस्यसत्यस्यमाहात्म्यादलोभतपसानृप ३५ प्रादात्कामगमंयानंलोकनाथश्चतुर्मुखः संतुष्टस्तवराजेंद्रपुष्करंत्वंसमाश्रय ३६
कल्पंसत्वंसमासाद्यविभूतिद्वादशीव्रतं कुरुराजेंद्रनिर्वाणमवश्यंसमवाप्स्यसि ३७
एतदुक्त्वातुसमुनिस्तत्रैवांतरधीयत
राजायथोक्तंचपुनरकरोत्पुष्पवाहनः ३८
इदमाचरतोराजन्नखंडव्रतताभवेत्
यथाकथंचित्कालेनद्वादशद्वादशीर्नृप ३९
कर्तव्याशक्तितोदेवविप्रेभ्योदक्षिणानृप
ज्येष्ठेगावःप्रदातव्यामध्यमेभूमिरुत्तमा ४०
कनिष्ठेकांचनंदेयमित्येषादक्षिणास्मृताप्रथमंब्रह्मदैवत्यंद्वितीयंवैष्णवंतथा ४१
तृतीयंरुद्र
दैवत्यंत्रयोदेवास्त्रिषुस्थिताः इतिकलुषविदारणंजनानांपठतिचयस्तुशृणोतिचापिभक्त्या ४२
मतिमपिचसयातिदेवलोकेवसतिचरोमसमानिवत्सराणि

अथातःसंप्रवक्ष्यामिव्रतानामुत्तमंव्रतं ४३
कथितंतेनरुद्रेणमहापातकनाशनम् नक्तमब्दंचरित्वातुगवासार्धंकुटुंबिने ४४
हैमंचक्रंत्रिशूलंचदद्याद्विप्रायवाससी
एवंयःकुरुतेपुण्यंशिवलोकेसमोदते ४५
एतदेवव्रतंनाममहापातकनाशनम्
यस्वेकभक्तेनक्षिपेद्धेनुंवृषसमन्विताम् ४६
धेनुंतिलमयींदद्यात्सपदंयातिशांकरम्
एतद्रुद्रव्रतंनामभयशोकविनाशनम् ४७
यश्चनीलोत्पलंहैमंशर्करापात्रसंयुतम्
एकांतरितनक्ताशीसमांतेवृषसंयुतम् ४८
वैष्णवंसपदंयातिनीलव्रतमिदंस्मृतम्
आषाढादिचतुर्मासमभ्यंगंवर्जयेन्नरः ४९
भोजनोपस्करंदद्यात्सयातिभवनंहरेः
जनप्रीतिकरंनॄणांप्रीतिव्रतमिहोच्यते ५०
वर्जयित्वामधौयस्तुदधिक्षीरघृतैक्षवम्
दद्याद्वस्त्राणिसूक्ष्माणिरसपात्रेणसंयुतम् ५१
संपूज्यविप्रमिथुनंगौरीमेप्रीयतामिति
एतद्गौरीव्रतंनामभवानीलोकदायकम् ५२
पुष्यादौयस्त्रयोदश्यांकृत्वानक्तमथोपुनः
अशोकंकांचनंदद्यादिक्षुयुक्तंदशांगुलम्

५३
विप्रायवस्त्रसंयुक्तंप्रद्युम्नःप्रीयतामिति
कल्पंविष्णुपुरेस्थित्वाविशोकस्स्यात्पुनर्नृप ५४
एतत्कामव्रतंनामसदाशोकविनाशनम्
आषाढादिव्रतेयस्तुवर्जयेद्यःफलाशनम् ५५
चातुर्मास्येनिवृत्तेतुघटंसर्पिर्गुडान्वितम्
कार्तिक्यांतत्पुनर्हैमंब्राह्मणायनिवेदयेत् ५६
सरुद्रलोकमाप्नोतिशिवव्रतमिदंस्मृतम् वर्जयेद्यस्तुपुष्पाणिहेमंतेशिशिरावृते ५७
पुष्पत्रयंचफाल्गुन्यांकृत्वाशक्त्याचकांचनम्
दद्याद्द्विकालवेलायांप्रीयेतांशिवकेशवौ ५८
दत्वापरंपदंयातिसौम्यव्रतमिदंस्मृतम् फाल्गुनादितृतीयायांलवणंयस्तुवर्जयेत् ५९
समांतेशयनंदद्याद्गृहंचोपस्करान्वितम्
संपूज्यविप्रमिथुनंभवानीप्रीयतामिति ६०
गौरीलोकेवसेत्कल्पंसौभाग्यव्रतमुच्यते
संध्यामौनंनरःकृत्वासमांतेघृतकुंभकम् ६१
वस्त्रयुग्मंतिलान्घंटांब्राह्मणायनिवे

दयेत्
लोकंसारस्वतंयातिपुनरावृत्तिदुर्लभम् ६२
एतत्सारस्वतंनामरूपविद्याप्रदायकम्
लक्ष्मीमभ्यर्च्यपंचम्यामुपवासीभवेन्नरः ६३
समांतेहेमकमलंदद्याद्धेनुसमन्वितम्
सवैविष्णुपदंयातिलक्ष्मीःस्याज्जन्मजन्मनि ६४
एतल्लक्ष्मीव्रतंनामदुःखशोकविनाशनम्
कृत्वोपलेपनंशंभोरग्रतःकेशवस्यच ६५
यावदब्दंपुनर्देयाधेनुर्जलघटस्तथा जन्मायुतंसराजास्यात्ततःशिवपुरंव्रजेत् ६६
एतदायुर्व्रतंनामसर्वकामप्रदायकम्
अश्वत्थंभास्करंगंगांप्रणम्यैकाग्रमानसः ६७
एकभक्तंनरः कुर्यादब्दमेकंविमत्सरः
व्रतांतेविप्रमिथुनंपूज्यंधेनुत्रयान्वितम् ६८
वृक्षंहिरण्मंयदद्यात्सोश्वमेधफलंलभेत् एतत्कीर्तिव्रतंनामभूतिकीर्तिफलप्रदम्
६९
घृतेनस्नपनंकृत्वाशंभोर्वाकेशवस्यवा
अक्षताभिःसपुष्पाभिःकृत्वागोमयमंडलम् ७०
समांतेहेमकमलंतिलधेनुसमन्वितम्
शूलमष्टांगुलंदद्याच्छिवलोकेमहीयते ७१

सामगायनकंचैवसामव्रतमिहोच्यते नवम्यामेकभक्तंतुकृत्वाकन्याश्चशक्तितः ७२
भोजयित्वासमंदद्याद्धेमकंचुकवासप्ती हैमंसिंहंचविप्रायदद्याच्छिवपदंव्रजेत् ७३
जन्मार्बुदंसुरूपःस्याच्छत्रुभिश्चापराजितः
एतद्वीरव्रतंनामनराणांचसुखप्रदम् ७४
चैत्रादिचतुरोमासाञ्जलंदद्याद्दयान्वितः
व्रतांतेमणिकंदद्यादन्नंवस्त्रसमन्वितम् ७५
तिलपात्रंहिरण्यंचब्रह्मलोकेमहीयते
कल्पांतेभूतिजननमानंदव्रतमुच्यते ७६
पंचामृतेनस्नपनंकृत्वासंवत्सरंविभोः
वत्सरांतेपुनर्दद्याद्धेनुंपंचामृतान्वितां ७७
विप्रायदद्याच्छंखंचसपदंयातिशांकरम्
राजाभवतिकल्पांतेधृतिव्रतमिदंस्मृतम् ७८
वर्जयित्वापुमान्मांसंव्रतांतेगोप्रदोभवेत्
तद्वद्धेममृगंदद्यात्सोश्वमेधफलंलभेत् ७९
अहिंसाव्रतमित्युक्तंकल्पांतेभूपतिर्भवेत्

कल्यमुत्थायवैस्नानंकृत्वादांपत्यमर्चयेत् ८०
भोजयित्वायथाशक्तिमाल्यवस्त्रविभूषणैः
सूर्यलोकेवसेत्कल्पंसूर्यव्रतमिदंस्मृतम् ८१
आषाढादिचतुर्मासंप्रातःस्नायीभवेन्नरः
विप्रायभोजनंदत्वाकार्तिक्यांगोप्रदोभवेत् ८२
सवैष्णवपदंयातिविष्णुव्रतमिदंस्मृतम्
अयनादयनंयावद्वर्जयेत्पुष्पसर्पिषी ८३
तदंतेपुष्पमन्नानिघृतधेन्वासहैवतु
दत्वाशिवपदंयातिविप्रायघृतपायसम् ८४
एतच्छीलव्रतंनामशीलारोग्यफलप्रदम्
यावत्समंभवेद्यस्तुपंचदश्यांपयोव्रतः ८५
समांतेश्राद्धकृद्दद्याद्गाश्चपंचपयस्विनीः
वासांसिचपिशंगानिजलकुंभयुतानिच ८६
सयातिवैष्णवंलोकंपितॄणांतारयेच्छतम् ८७
कल्पांतेराजराजेंद्र
पितृव्रतमिदंस्मृतम्
संध्यादीपप्रदोयस्तुघृतैस्तैलंविवर्जयेत् ८८
समांतेदीपकंदद्याच्चक्रंशूलंचकांचनम् वस्त्रयुग्मंचविप्रायसतेजस्वीभवेन्नरः ८९
रुद्र

लोकमवाप्नोतिदीप्तिव्रतमिदंस्मृतम्
कार्तिकादितृतीयायां प्राश्य
गोमूत्रयावकम् ९०
नक्तंचरेदब्दमेकमब्दान्ते गोप्रदोभवेत्
गौरीलोकेवसेत्कल्पंततोराजाभवेदिह ९१
एतद्रुद्रव्रतंनामसदा कल्याणकारकम् वर्जयेच्चतुरोमासान्यस्तु गन्धानुलेपनम् ९२
शुक्तिगन्धाक्षतान्दद्याद्विप्राय सितवाससी
वारुणं पदमाप्नोति दृढव्रतमिदं स्मृतम् ९३
वैशाखे पुष्पलवणंवर्जयेदथगोप्रदः भूत्वा विष्णुपदेकल्पंस्थित्वाराजा
भवेदिह ९४
एतच्छान्तिव्रतंनामकीर्तिकामफलप्रदम्
ब्रह्माण्डं काञ्चनं कृत्वा
तिलराशिसमन्वितम् ९५
घृतेनान्यप्रदो
भूत्वावह्निंसंतर्प्यसद्विजम्
संपूज्यविप्रदांपत्यंमाल्यवस्त्रविभूषणैः ९६
शक्तितस्त्रिपलादूर्ध्वंविश्वात्माप्रीयतामिति
पुण्येऽह्निदद्यादपरेब्रह्मयात्यपुनर्भवम् ९७

एतद्ब्रह्मव्रतंनामनिर्वाणफलदंनृणाम् यश्चोभयमुखींदद्यात्प्रभूतसकलान्विताम् ९८
दिनंपयोव्रतंतिष्ठेत्सयातिपरमंपदम् एतद्वैसुव्रतंनामपुनरावृत्तिदुर्लभम् ९९
त्र्यहंपयोव्रतःस्थित्वाकाञ्चनंकल्पपादपम्
पलादूर्ध्वंयथाशक्ति
तण्डुलप्रस्थसंयुतम् १००
दत्त्वाब्रह्मपदंयातिभीमव्रतमिदंस्मृतम्
मासोपवासी योदद्याद्धेनुंविप्रायशोभनाम् १०१
सवैष्णवपदंयातिभीमव्रतमिदंस्मृतम्
दद्याद्विंशत्पलादूर्ध्वंमहींकृत्वातुकाञ्चनीम् १०२
दिनंपयोव्रतस्तिष्ठेद्रुद्रलोकेमहीयते
धनप्रदमिदंप्रोक्तंसप्तकल्पशतानुगम् १०३
माघेमास्यथचैत्रेवागुडधेनुप्रदोभवेत्
गुडव्रतंतृतीयायांगौरीलोकेमहीयते १०४
महाव्रतमिदंनामपरमानन्दकारकम् पक्षोपवासीयोदद्याद्विप्रायकपिलाद्वयम् १०५
सब्रह्मलोकमाप्नोतिदेवासुरसुपूजितः कल्पान्तेसर्वराजास्यात्प्रभाव्रतमिदंस्मृतम् १०६

वत्सरंत्वेकभक्ताशीसभक्ष्यजलकुंभदः शिवलोकेवसेत्कल्पंप्राप्तिव्रतमिदंस्मृतम् ७
नक्ताशीत्वष्टमीषुस्याद्वत्सरांतेतुधेनुदः
पौरंदरंपुरंयातिसुगतिव्रतमुच्यते ८
इंधनंयोददेद्विप्रेवर्षादींश्चतुरस्त्वृतून्
घृतधेनुप्रदॐतेचसपरंब्रह्मगच्छति १०९ वैश्वानरव्रतंनामसर्वपापप्रणाशनम् एकादश्यांतुनक्ताशीयश्चक्रंविनिवेदयेत् ११०
कृत्वासमांतेसौवर्णंविष्णोःपदमवाप्नुयात्
एतत्कृष्णव्रतंनामकल्पांतेराज्यलाभकृत् १११
पायसाशीसमांतेतुदद्याद्विप्रायगोयुगम् लक्ष्मीलोकेवसेत्कल्पमेतद्देवीव्रतंस्मृतं ११२
सप्तम्यांनक्तभुग्दद्यात्समाप्तेगांपयस्विनीं
सूर्यलोकमवाप्नोतिभानुव्रतमिदंस्मृतम् ११३
चतुर्थ्यांनक्तभुग्दद्याद्धेमंतेगोयुगंतथा
एतद्वैनायकंनामशिवलोकफलप्रदम् ११४

महाफलानियस्त्यक्त्वाचातुर्मास्येद्विजातये
हैमानिकार्तिकेदद्याद्धोमान्तेगोयुगंतथा ११५
एतत्सौरव्रतंनामसूर्यलोकफलप्रदम् द्वादशाद्वादशीर्यस्तुसमाप्योपोषणेनृप ११६
गोवस्त्रकांचनैर्विप्रान्पूजयेच्छक्तितोनरः
परंपदमवाप्नोतिविष्णुव्रतमिदंस्मृतम् ११७
चतुर्दश्यांतुनक्ताशीसमान्तेगोयुगप्रदःशैवंपदमवाप्नोतित्रैयंबकमिदंस्मृतम् ११८ सप्तरात्रोषितोदद्याद्घृतकुंभंद्विजातये
वरव्रतमिदंप्राहुर्ब्रह्मलोकफलप्रदम् ११९
असौकाशींसमासाद्यधेनुंदत्तेपयस्विनीम्
शक्रलोकेवसेत्कल्पमिदंमंत्रव्रतंस्मृतम् १२०
मुखवासंपरित्यज्यसमांतेगोप्रदोभवेत्
वारुणंलोकमाप्नोतिवारुणव्रतमुच्यते १२१
चांद्रायणंचयःकुर्याद्धैमंचंद्रं
निवेदयेत्
चंद्रव्रतमिदंप्रोक्तंचंद्र
लोकफलप्रदम् १२२

ज्येष्ठेपंचतपायॐतेहेमधेनुप्रदोदिवम्
यात्यष्टमीचतुर्दश्योरुद्र
व्रतमिदंस्मृतम् १२३
सकृद्विधानकंकुर्यात्तृतीयायांशिवालये
समाप्तेधेनुदोयातिभवानीव्रतमुच्यते १२४
माघेनिश्यार्द्र वासाःस्यात्सप्तम्यांगोप्रदोभवेत् दिविकल्पंवसित्वेहराजास्यात्पवनव्रतम् १२५
त्रिरात्रोपोषितोदद्यात्फाल्गुन्यांभवनंशुभम्
आदित्यलोकमाप्नोतिधामव्रतमिदंस्मृतम् १२६
त्रिसंध्यंपूज्यदांपत्यमुपवासीविभूषणैःददन्मोक्षमवाप्नोतिमोक्षव्रतमिदंस्मृतम् १२७
दत्त्वासितद्वितीयायामिंदौलवणभाजनम् समाप्तेगोप्रदोयातिविप्रायशिवमंदिरम् १२८
कांस्यंसवस्त्रंराजेन्द्र दक्षिणासहितंतथा समाप्तेगांचयोदद्यात्सयातिशिवमंदिरम् १२९
कल्पांतेराजराजस्स्यात्सोमव्रतमिदंस्मृतम्
प्रतिपत्स्वेकभक्ताशीसमाप्तेचफलप्रदः

१३०
वैश्वानरपदंयातिशिखिव्रतमिदंस्मृतम् हैमंपलद्वयादूर्द्ध्वंरथमश्वयुगान्वितम् १३१
दद्यात्कृतोपवासःसदिविकल्पशतंवसेत् तदंतेराजराजस्स्यादश्वव्रतमिदंस्मृतम् १३२
तद्वद्धेमरथंदद्यात्करिभ्यांसंयुतंपुनःसत्यलोकेवसेत्कल्पंसहस्रमपिभूमिपः १३३
भवेदिहागतोभूम्यांकरिव्रतमिदंस्मृतम्
दशम्यामेकभक्ताशीसमाप्तेदशधेनुदः १३४
दीपंचकांचनंदद्याद्बह्माण्डाधिपतिर्भवेत्
एतद्विश्वव्रतंनाममहापातकनाशनम् १३५
कन्यादानंतुकार्तिक्यांपुष्करेयःकरिष्यति
एकविंशद्गुणोपेतोब्रह्मलोकंगमिष्यति १३६
कन्यादानात्परंदानंनैवचास्त्यधिकंक्वचित्
पुष्करेतुविशेषेणकार्तिक्यांतुविशेषतः
१३७
विप्रायविधिवद्देयंतेषांलोकोक्षयोभवेत्तिलपिष्ठमयंकृत्वागजंरत्नसमन्वितम् १३८
विप्राययेप्रयच्छंतिजलमध्येस्थितानराः
तेषांचैवाक्षयोलोकोभविताभूतसंप्लवम् १३९
यःपठेच्छृणुयाद्वापिव्रतषष्ठिमनुत्तमाम

्
मन्वंतरशतंसोपिगंधर्वाधिपतिर्भवेत् १४०
षष्ठिव्रतंभारतपुण्यमेतत्तवोदितंविश्वजनीनमद्य
श्रोतुंयदीच्छातवराजराजशृणुद्विजातेःकरणीयमेतत् १४१
नैर्मल्यंभावशुद्धिश्चविनास्नानंनविद्यते
तस्मान्मनोविशुर्द्ध्य्थंस्नानमादौविधीयते १४२
अनुद्धृतैरुद्धृतैर्वाजलैःस्नानंसमाचरेत्
तीर्थंप्रकल्पयेद्विद्वान्मूलमंत्रेणमंत्रवित् १४३
नमोनारायणायेतिमूलमंत्रउदाहृतः
सदर्भपाणिर्विधिनाआचांतःप्रयतःशुचिः १४४
चतुर्हस्तसमायुक्तंचतुरश्रंसमंततः
प्रकल्प्यावाहयेद्गंगामेभिर्मंत्रैर्विचक्षणः १४५
विष्णोःपादप्रसूतासिवैष्णवीविष्णुदेवतात्राहिनस्त्वेनसस्तस्मादाजन्ममरणांतिकात् १४६
तिस्रःकोट्योर्धकोटीचतीर्थानांवायुरब्रवीत्
दिविभुव्यंतरिक्षेचतानितेसंतिजाह्नवि १४७

नंदिनीत्येवतेनामदेवेषुनलिनीतिच दक्षापृथ्वीचसुभगाविश्वकायाशिवासिता १४८ विद्याधरीसुप्रसन्नातथालोकप्रसादिनी क्षेमाचजाह्नवीचैवशांताशांतिप्रदायिनी १४९
एतानिपुण्यनामानिस्नानकालेप्रकीर्त्तयेत्
भवेत्सन्निहितातत्रगंगात्रिपथगामिनी १५०
सप्तवाराभिजप्तेनकरसंपुरयोजितम्
मूर्ध्निकुर्याज्जलंभूयस्त्रिचतुःपंचसप्तधा १५१
स्नानंकुर्यान्मृदातद्वदामंत्र्यतुविधानतः
अश्वक्रांतेरथक्रांतेविष्णुक्रांतेवसुंधरे १५२
मृत्तिकेहरमेपापंयन्मयादुष्कृतंकृतम्
उद्धृतासिवराहेणकृष्णेनशतबाहुना १५३
नमस्तेसर्वलोकानांप्रभवोरणिसुव्रते
एवंस्नात्वाततःपश्चादाचम्यतुविधानतः १५४
उत्थायवाससीशुभ्रेशुद्धेतुपरिधायवै
ततस्तुतर्पणंकुर्यात्त्रैलोक्याप्यायनायवै १५५
ब्रह्माणंतर्पयेत्पूर्वंविष्णुंरुद्रं प्रजापतीन्
देवायक्षास्तथानागागंधर्वाप्सरसांगणाः १५६

क्रूरास्सर्पाःसुपर्णाश्चतरवोजंभकादयः
विद्याधराजलधरास्तथैवाकाशगामिनः १५७
निराधाराश्चयेजीवापापधर्मरताश्चये
तेषामाप्यायनायैतद्दीयतेसलिलंमया १५८
कृतोपवीतोदेवेभ्योनिवीतीचभवेत्ततः
मनुष्यांस्तर्पयेद्भक्त्याऋषिपुत्रानृषींस्तथा १५९
सनकश्चसनंदश्चतृतीयश्चसनातनः
कपिलश्चासुरिश्चैववोढुःपंचशिखस्तथा १६०
सर्वेतेतृप्तिमायांतुमद्दत्तेनांबुनासदा
मरीचिमत्र्यंगिरसौपुलस्त्यंपुलहंक्रतुम् १६१
प्रचेतसंवसिष्ठंचभृगुंनारदमेवच
देवब्रह्मऋषीन्सर्वांस्तर्पयेत्साक्षतोदकैः १६२
अपसव्यंततःकृत्वासव्यंजानुचभूतले
अग्निष्वात्तांस्तथासौम्यान्हविष्मंतस्तथोष्मपान् १६३
सुकालिनोबर्हिषदस्तथाचैवाज्यपान्पुनः संतर्पयेत्पितॄन्भक्त्यासतिलोदकचंदनैः १६४
सदर्भपाणिर्विधिनापितॄंन्स्वांस्तर्पयेतत्तः
पित्रादीन्नामगोत्रेणतथामातामहानपि १६५ संतर्प्यविधिवद्भक्त्याइमंमंत्रमुदीरये

त्
योबांधवाबांधवायेयेन्यजन्मनिबांधवाः १६६
तेतृप्तिमखिलायांतुयेप्यस्मत्तोयकांक्षिणः
आचम्यविधिनासम्यगालिखेत्पद्ममग्रतः १६७
साक्षताद्भिस्सपुष्पाभिःसतिलारुणचंदनैः अर्घ्यंदद्यात्प्रयत्नेनसूर्यनामानुकीर्तनैः १६८
नमस्तेविश्वरूपायनमस्तेविष्णुरूपिणे
सर्वदेवनमस्तेस्तुप्रसीदममभास्कर १६९
दिवाकरनमस्तेस्तुप्रभाकरनमोस्तुते
एवंसूर्यंनमस्कृत्यत्रिःकृत्वाचप्रदक्षिणम् १७०
द्विजंगांकांचनंचैवदृष्ट्वास्पृष्ट्वागृहंव्रजेत्
स्वगेहस्थांततःपुण्यांप्रतिमांचापिपूजयेत् १७१
भोजनंचततःपश्चाद्द्विजपूर्वंचकारयेत्
अनेनविधिनासर्वॠषयःसिद्धिमागताः १७२
इतिश्रीपाद्मपुराणेप्रथमेसृष्टिखंडेस्नानविधिर्नामविंशोऽध्यायः २०

एकविंशतितमोऽध्यायः
पुलस्त्यउवाच
आसीत्पुराबृहत्कल्पेधर्ममूर्तिर्जनाधिपः

सुहृच्छक्रस्यनिहतायेनदैत्यास्सहस्रशः १
सोमसूर्यादयोयस्यतेजसाविगतप्रभाः
भवंतिशतशोयेनदानवाश्चपराजिताः २
यथेच्छरूपधारीचमानुषोप्यपराजितः
तस्यभानुमतीभार्यासतीत्रैलोक्यसुंदरी ३
लक्ष्मीसदृशरूपेणनिर्जितामरसुंदरी
राज्ञस्तस्याग्रमहिषीप्राणेभ्योपिगरीयसी ४
दशनारीसहस्राणांमध्येश्रीरिवराजते
नृपकोटिसहस्रेणनकदाचित्समुच्यते ५
कदाचिदास्थानगतःपप्रच्छस्वपुरोहितम्
विंस्मयेनावृतोनत्वावसिष्ठमृषिसत्तमम् ६
भगवन्केनधर्मेणममलक्ष्मीरनुत्तमा
कस्माच्चविपुलंतेजोमच्छरीरेसदोत्तमम् ७
वसिष्ठउवाच
पुरालीलावतीनामवेश्याशिवपरायणा
तयादत्तश्चतुर्दश्यांपुष्करेलवणाचलः ८
हेमवृक्षामरैःसार्द्धंयथावद्विधिपूर्वकं
शूद्रसुःवर्णकारश्चकर्मकृत्सोभवत्तदा ९
भृत्योलीलावतीगेहेतेनहैमाविनिर्मिताः तरवोहेमपुष्पाश्चश्रद्धायुक्तेनपार्थिव १०
अतिरूपेणसंपन्नाघटितास्तेसुशोभनाः धर्मकार्यमितिज्ञात्वानगृहीतंचवेतनम् ११ उज्ज्वालिताश्चतेपत्न्यासुवर्णमयपादपाः

लीलावतीगृहेचापिपरिचर्याचपार्थिव १२
कृताताभ्यामशाठ्येनद्विजशुश्रूषणादिका
साचलीलावतीवेश्याकालेनमहतानघ १३
सर्वपापविनिर्मुक्ताजगामशिवमंदिरम्
योसौसुवर्णकारश्चदरिद्रो
प्यतिसत्त्ववान् १४
नमूल्यमादाद्वेश्यातःसभवानिहसांप्रतम्
सप्तद्वीपपतिर्जातःसूर्यायुतसमप्रभः १५
ययासुवर्णकारस्यतरवोहेमनिर्मिताः सम्यगुज्ज्वलिताःपत्न्यासेयंभानुमतीतव १६
तस्मान्नृलोकेष्वपराजितस्त्वमारोग्यसौभाग्ययुताचलक्ष्मीः तस्मात्त्वमप्यत्रविधानपूर्वंधान्याचलादीन्नृपतेकुरुष्व १७
पुलस्त्यउवाच
तथेतिसंपूज्यसुधर्ममूर्तिर्वचोवसिष्ठस्यददौचसर्वान्
धान्याचलादीन्विधिनास्मरारेर्लोकंगतोसौसुरपूज्यमानः १८
पश्येद्यदीमानुपनीयमानान्स्पृशेन्मनुष्यैरिहदीयमानान्
शृणोतिभक्त्याथमतिंददातिविकल्मषःसोपिदिवंप्रयाति १९
दुःस्वप्नप्रशममुपैतिपठ्यमानैःशैलेंद्रै र्भवभयभेदनैर्मनुष्यः

यःकुर्यात्किमुनृपपुंगवेहसम्यक्शांतात्मासकलगिरींद्रसंप्रदानम् २०
भीष्मउवाच
किमभीष्टवियोगशोकसंधानलमुद्धर्तुमुपोषणंव्रतंवा
विभवध्रुवकारिभूतलेस्मिन्भवभीतेरपिसूदनंचपुंसः २१
पुलस्त्यउवाच
परिपृष्टमिदंजगत्प्रियंतेविबुधानामपिदुर्लभंमहत्त्वात्
तवभक्तिमतस्तथापिवक्ष्येव्रतमिंद्रा
सुरमानवेषुगुह्यम् २२
पुण्यमाश्वयुजेमासिविशोकद्वादशीव्रतम् दशम्यांलघुभुग्विद्वान्प्रारभेतयमेनतु २३
उदङ्मुखःप्राङ्मुखोवादंतधावनपूर्वकम् एकादश्यांनिराहारःसम्यगभ्यर्च्यकेशवम् २४
श्रियंचाभ्यर्च्यविधिवद्भोक्ष्येऽहचापरेहनि
एवंनियमकृत्सुप्त्वाप्रातरुत्थायमानवः २५
स्नानंसर्वौषधैःकुर्यात्पंचगव्यजलेनतु शुभ्रमाल्यांबरधरःपूजयेच्छ्रीशमुत्पलैः २६
विशोकायनमःपादौजंघेचवरदायवै

श्रीशायजानुनीतद्वदूरूचजलशायिने २७
कंदर्पायनमोगुह्यंमाधवायनमःकटिं
दामोदरायेत्युदरंपार्श्वेचविपुलायवै २८
नाभिंचपद्मनाभायहृदयंमन्मथायवै
श्रीधरायविभोर्वक्षःकरौमधुभिदेनमः २९
वैकुण्ठायनमःकंठमास्यंपद्ममुखायवै
नासामशोकनिधयेवासुदेवायचाक्षिणी ३०
ललाटंवामनायेतिहरयेचपुनर्भ्रुवौ
अलकंमाधवायेतिकिरीटंविश्वरूपिणे ३१
नमःसर्वात्मनेतद्वच्छिरइत्यभिपूजयेत्
एवंसंपूज्यगोविंदंधूपमाल्यानुलेपनैः ३२
ततस्तुमंडलंकृत्वास्थंडिलंकारयेन्मृदा चतुरश्रंसमंताच्चरत्निमात्रमुदक्प्लवम् ३३
श्लक्ष्णंहृद्यंचपरितोवप्रत्रयसमावृतम्त्रिरंगुलोच्छिरतावप्रास्तद्विस्तारोद्विरंगुलः ३४
स्थंडिलस्योपरिष्टात्तुभित्तिरष्टांगुलाभवेत्
नदीवालुकयासूर्येलक्ष्म्याःप्रतिकृतिंन्यसेत् ३५
स्थंडिलेसूर्यमध्यस्थलक्ष्मीमभ्यर्चयेद्बुधः
नमोदेव्यैनमःशांत्यैनमोलक्ष्म्यैनमःश्रिये ३६
नमस्तुष्ट्यैनमःपुष्ट्यैसृष्ट्यैदृष्ट्

यैनमोनमः
विशोकादुःखनाशायविशोकावरदास्तुते ३७
विशोकामेस्तुसंपत्त्यैविशोकासर्वसिद्धये
ततःशुभ्रांबरैःसूर्यंवेष्ट्यसंपूजयेत्फलैः ३८
भक्ष्यैर्नानाविधैस्तद्वत्सुवर्णकमलेनचराजतीषुचपात्रीषुन्यसेद्दर्भोदकंबुधः ३९
ततस्तुनृत्यगीतानिकारयेत्सकलांनिशाम्
यामत्रयेव्यतीतेतुततउत्थायमानवः ४०
अभिगम्यचविप्राणांमिथुनानिचपूजयेत्
शक्तितस्त्रीणिचैकंवावस्त्रमाल्यानुलेपनैः ४१
शयनस्थानिपूज्यानिनमोस्तुजलशायिने ततस्तुगीतवाद्येनरात्र्यांजागरणेकृते ४२
प्रभातेचततःस्नानंकृत्वादांपत्यमर्चयेत्
भोजयेच्चयथाशक्तिवित्तशाठ्येनवर्जितः ४३
भक्त्याश्रुत्वापुराणानितद्दिनंचातिवाहयेत्
अनेनविधिनासर्वंमासिमासिसमाचरेत् ४४
व्रतांतेशयनंदद्याद्गुडधेनुसमन्वितं
सोपधानंसविश्रामंस्वास्तरावरणंशुभं ४५
यथालक्ष्मीर्नरेशत्वांनपरित्यज्यगच्छतितथासुरूपतारोग्यमशोकंचास्तुमेसदा ४६

यथादेवेनरहितानलक्ष्मीर्जायतेक्वचित्
तथाविशोकतामेस्तुभक्तिरग्य्राचकेशवे ४७
मंत्रेणानेनशयनंगुडधेनुसमन्वितं
सूर्यश्चलक्ष्म्यासहितोदातव्योभूतिमिच्छता ४८
उत्पलंकरवीरंवाप्यम्लानंचैवकुंकुमं
केतकंसिंधुवारंचमल्लिकागंधपाटला ४९
कदंबंकुब्जकंजातीशस्तान्येतानिसर्वदा
भीष्मउवाच
गुडधेनुविधानंचसमाचक्ष्वमुनीश्वर ५०
किंरूपाकेनमंत्रेणदातव्यातदिहोच्यतां
पुलस्त्यउवाच
गुडधेनुविधानस्ययद्रूपमिहयत्फलम् ५१
तदिदानींप्रवक्ष्यामिसर्वपापविनाशनम्
कृष्णाजिनंचतुर्हस्तंप्राग्ग्रीवंविन्यसेद्भुवि ५२
गोमयेनानुलिप्तायांदर्भानास्तीर्यसर्वतः
लघ्वेणकाजिनंतद्वत्वत्संचपरिकल्पयेत् ५३
प्राङ्मुखीकल्पयेद्धेनुंमृदावागांसवत्सकां
उत्तमागुडधेनुःस्यात्सदाभारचतुष्टयं ५४
वत्संभारेणकुर्वीतभाराभ्यांमध्यमास्मृता
अर्द्धभारेणवत्सस्स्यात्कनिष्ठाभारकेणतु ५५

चतुर्थांशेनवत्सःस्याद्गृहवित्तानुसारतः
धेनुवत्सौकृतौचोभौसितसूक्ष्मांबरावृतौ ५६
शुक्तिकर्णाविक्षुपादौशुचिमुक्ताफलेक्षणौ
सितसूत्रसिराजालौसितकंबलकंबलौ ५७
ताम्रगंडकपृष्ठौद्वौसितचामरलोमकौ
विद्रुमभ्रूयुगावेतौनवनीतस्तनान्वितौ ५८
काञ्चनाक्षियुगोपेताविन्द्रनीलकनीनिकौ क्षौमपुच्छौकांस्यदोहौशुभ्रातिकमनीयकौ
५९
सुवर्णशृंगाभरणौराजताढ्यखुरौचतौ
नानाफलसमायुक्तौघ्राणगंधकरंडकौ ६०
इत्येवंरचयित्वातुधूपदीपैस्तथार्चयेत्
यालक्ष्मीस्सर्वभूतानांयाचदेवेष्ववस्थिता ६१
धेनुरूपेणसादेवीममपापंव्यपोहतु
विष्णोर्वक्षसियालक्ष्मीःस्वाहायाचविभावसौ ६२
चंद्रा
र्कशक्रशक्तिर्यासाधेनुर्वरदास्तुमे
स्वधात्वंपितृमुख्यानांस्वाहायज्ञभुजांयतः ६३
सर्वपापहराधेनुस्तस्माद्भूतिंप्रयच्छमे एवमामंत्र्!

यतांधेनुंब्राह्मणायनिवेदयेत् ६४
विधानमेतद्धेनूनांसर्वासामपिपठ्यते
यास्तुपापविनाशिन्यःपठ्यंतेदशधेनवः ६५
तासांस्वरूपंवक्ष्यामिनामानिचनराधिप
प्रथमागुडधेनुःस्याद्घृतधेनुरथापरा ६६
तिलधेनुस्तृतीयाचचतुर्थीजलनामिका
क्षीरधेनुःपंचमीचमधुधेनुस्तथापरा ६७
सप्तमीशर्कराधेनुरष्टमीदधिकल्पिता
रसधेनुश्चनवमीदशमीस्यात्स्वरूपतः ६८
कुंभास्स्यूरसधेनूनामितरासांस्वराशयः सुवर्णधेनुंचाप्यत्रकेचिदिच्छंतिमानवाः ६९
नवनीतेनतैलैश्चतथान्येपिमहर्षयः एतदेवविधानंस्यात्तएवोपस्करास्स्मृताः ७०
मंत्रावाहनसंयुक्ताःसदापर्वणिपर्वणि
यथाश्राद्धंप्रदातव्याभुक्तिमुक्तिफलप्रदाः ७१
गुडधेनुप्रसंगेनसर्वास्तवमयोदिताः
अशेषयज्ञफलदाःसर्वपापहराःशुभाः ७२
व्रतानामुत्तमंयस्माद्विशोकद्वादशीव्रतम्
तदंगत्वेनचैवात्रगुडधेनुःप्रशस्यते ७३
अयनेविषुवेपुण्येव्यतीपातेतथापुनः
गुडधेन्वादयोदेयाउपरागादिपर्वसु ७४
विशोकद्वादशीचैषासर्वपापहराशुभा

यामुपोष्यनरोयातितद्विष्णोःपरमंपदम् ७५
इहलोकेससौभाग्यमायुरारोग्यमेवच
वैष्णवंपुरमाप्नोतिमरणेस्मरणंहरेः ७६
नवार्बुदसहस्राणिदशचाष्टौचधर्मवित्
नशोकदुःखदौर्गत्यंतस्यसंजायतेनृप ७७
नारीवाकुरुतेयातुविशोकद्वादशीमिमां नृत्यगीतपरानित्यंसापितत्फलमाप्नुयात् ७८
यस्मादग्रेहरेर्नृत्यमनन्तंगीतवादनम्
इतिपठतियइत्थंयःशृणोतीहसम्यक् मधुमुरनरकारेरर्चनंवाथपश्येत् ७९
मतिमपिचजनानांयोददातीन्द्रलोके सवसतिविबुधौघैःपूज्यतेकल्पमेकम्
भीष्मउवाच
भगवन्श्रोतुमिच्छामिदानमाहात्म्यमुत्तमम् ८०
यदक्षयंपरेलोकेदेवर्षिगणपूजितम्
पुलस्त्यउवाच
मेरोःप्रदानंवक्ष्यामिदशधानृपसत्तम ८१
यत्प्रदातानंतलोकान्प्राप्नोतिसुरपूजितान्
पुराणेषुचवेदेषुयज्ञेष्वायतनेषुच ८२
नतत्फलमधीतेषुकृतेष्विहयदश्नुते
तस्माद्दानंप्रवक्ष्यामिपर्वतानामनुक्रमात् ८३
प्रथमोधान्यशैलःस्यादिद्वतीयोलवणाचलः

गुडाचलस्तृतीयस्तुचतुर्थोहेमपर्वतः ८४ पंचमस्तिलशैलस्स्यात्षष्टःकार्प्पासपर्वतः
सप्तमोघृतशैलःस्याद्रत्नशैलस्तथाष्टमः ८५
राजतोनवमस्तद्वद्दशमःशर्कराचलः
वक्ष्येविधानमेतेषांयथावदनुपूर्वशः ८६
अयनोवेपुण्येव्यतीपातेदिनक्षये
शुक्लपक्षेतृतीयायामुपरागेशशिक्षये ८७
विवाहोत्सवयज्ञेषुद्वादश्यामथवापुनः
शुक्लायांपंचदश्यांवापुण्यर्क्षेवाविधानतः ८८
धान्यशैलादयोदेयाःकार्तिक्यांज्येष्ठपुष्करे
तीर्थेष्वायतनेवापिगोष्ठेवाभवनांगणे ८९
मंडपंकारयेद्भक्त्याचतुरश्रमुदङ्मुखम्
प्रागुदक्प्रवणंपुण्यंप्राङ्मुखंवाविधानतः ९०
गोमयेनानुलिप्तायांभूमावास्तीर्यवैकुशान्
तन्मध्येपर्वतंकुयाद्विष्कंभंपर्वतान्वितम् ९१
धान्यद्रोणसहस्रेणभवेद्गिरिरिहोत्तमः
मध्यमःपंचशतकैःकनिष्ठश्चत्रिभिःशतैः ९२
मेरुर्महाव्रीहिमयस्तुमध्येसुवर्णवृक्षत्रयसंयुतःस्यात्

मूर्द्धन्यवस्थानमथांबरेणकार्यंत्वनेकंचपुनर्द्विजाग्र्यैः ९३
चत्वारिशृंगाणिचराजतानिनितंबभागाअपिराजतास्स्युः
पूर्वेणमुक्ताफलवज्रयुक्तोयाम्येनगोमेदकपद्मरागैः ९४
पश्चाच्चगारुत्मतनीलरत्नैःसौम्येनवैडूर्यकपुष्परागैः
श्रीखंडखंडैरभितःप्रवालैर्लतान्वितोमौक्तिकप्रस्तराढ्यः ९५
ब्रह्माथविष्णुर्भगवान्पुरारिर्दिवाकरोप्यत्रहिरण्मयःस्यात्
तथेक्षुवंशावृतकंदरस्तुघृतोदकप्रस्रवणोदिशासु ९६
शुभ्रांबराण्यंबुधरावलिस्यात्
पूर्वेणपीतानिचदक्षिणेन
वासांसिपश्चादथकर्बुराणिरक्तानिचैवोत्तरतोघनानि ९७
रौप्यान्महेंद्र प्रमुखांस्तथाऽष्टौसंस्थाप्यलोकाधिपतीन्क्रमेण
नानावनालीचसमंततःस्यान्मनोरमम्माल्यविलेपनंच ९८
वितानकंचोपरिपंचवर्णमम्लानपुष्पाभरणंसितंच
इत्थंनिवेश्यामरशैलमग्र्यंमेरोस्तुविष्

कंभगिरीन्क्रमेण ९९
तुरीयभागेनचतुर्दिशंचसंस्थापयेत्पुष्पविलेपनाढ्यम्
पूर्वेणमंदरमनेकफलैश्चयुक्तंकामेनकांचनमयेनविराजमानम् १००
याम्येनगंधमदनोविनिवेशनीयोगोधूमसंचयमयःकलधौतवांश्च
हैमेनयज्ञपतिनाघृतमानसेनवस्त्रेणराजतवनैश्चससंयुतःस्यात् १०१
पश्चात्तिलाचलमनेकसुगंधपुष्पसौवर्णपिप्पलहिरण्मयहंसयुक्तम्
आकारयेद्र
जतपुष्पवनेनतद्वद्वस्त्रान्वितंदधिसितोदसरस्तथाग्रे १०२
संस्थाप्यतंविपुलशैलमथोत्तरेणशैलंसुपार्श्वमपिमाषमयंसवस्त्रम्
पुष्पैश्चहेमवटपादपशेखरंतमाकारयेत्कनककेतुविराजमानम् १०३
माक्षीकभद्रसरसाचवनेनतद्वद्रौ
प्येणभासुरवितानयुतंविधाय
! १०४
पूर्वेणहस्तमितमत्रविधायकुंडंकार्यस्तिलैर्यवघृतेनसमित्कुशैश्च
रात्रौचजागरमनुद्धतगीतरूपैरावाहनंचकथयामिशिलोच्चयानाम् १०५
त्वंसर्वदेवगणधामनिधेविरुद्धमस्मद्गृहे

ष्वमरपर्वतनाशयाशु
क्षेमंविधत्स्वकुरुशांतिमनुत्तमांचसंपूजितःपरमभक्तिमतामयाहि १०६
त्वमेवभगवानीशोब्रह्माविष्णुर्दिवाकरः
मूर्तामूर्तमयंबीजमतःपाहिसनातन १०७
यस्मात्त्वंलोकपालानांविश्वमूर्तेश्चमंदिरम्
रुद्रा
दित्यवसूनांचतस्माच्छान्तिंप्रयच्छमे १०८
यस्मादशून्यममरैर्नारीभिश्चशिरस्तव तस्मान्मामुद्धरामुष्माद्दुःखसंसारसागरात् १०९
एवमभ्यर्च्यतंमेरुंमंदरंचाभिपूजयेत् यस्माच्चैत्ररथेनत्वंभद्राश्वेनचपर्वत ११०
शोभसेमंदरक्षिप्रमतस्तुष्टिकरोभव यस्माच्चूडामणिर्जंबूद्वीपेत्वंगंधमादन १११
गंधर्वगणशोभावांस्ततःकीर्तिर्दृढास्तुमे
यस्मात्त्वंकेतुमालेनवैभ्राजेनवनेनच ११२ हिरण्मयाश्मशोभावांस्तस्मात्पुष्टिर्ध्रुवास्तुमे
उत्तरैःकुरुभिर्यस्मात्सावित्रेणवनेनच ११३

सुपार्श्वराजसेनित्यमतःश्रीरक्षयास्तुमे
एवमामंत्र्यतान्सर्वान्प्रभातेविमलेपुनः ११४
स्नात्वातुगुरवेदद्यान्मध्यमंपर्वतोत्तमं
विष्कंभपर्वतान्दद्यादृत्विग्भ्यःक्रमशोनृप ११५
गावोदेयाश्चतुर्विंशदथवादशपार्थिव शक्तितःसप्तचाष्टौवापंचदद्यादशक्तिमान् ११६
एकापिगुरवेदेयाकपिलाथपयस्विनी पर्वतानामशेषाणामेषएवविधिःस्मृतः ११७ तएवपूजनेमंत्रास्तएवोपस्कराःस्मृताः ग्रहाणांलोकपालानांब्रह्मादीनांचसर्वतः १८
स्वमंत्रेणैवसर्वेषुहोमःशैलेषुपठ्यते
उपवासीभवेन्नित्यमशक्तौनक्तमिष्यते ११९
विधानंसर्वशैलानांक्रमशःशृणुपार्थिव
दानेषुचैवयेमंत्राःपर्वतेषुयथाफलम् १२०
अन्नंब्रह्मयतःप्रोक्तमन्नंप्राणाःप्रकीर्तिताः
अन्नाद्भवंतिभूतानिजगदन्नेनवर्धते १२१
अन्नमेवयतोलक्ष्मीरन्नमेवजनार्दनः
धान्यपर्वतरूपेणपाहितस्मान्नगोत्तम १२२
अनेनविधिनायस्तुदद्याद्धान्यमयंगिरिम्

मन्वंतरशतंसाग्रंदेवलोकेमहीयते १२३
अप्सरोगणगंधर्वैराकीर्णेनविराजितः
विमानेनदिवःपृष्ठमायातिनृपसत्तम १२४
कर्मक्षयेराजराज्यमाप्नोतीहनसंशयः
अथातःसंप्रवक्ष्यामिलवणाचलमुत्तमम् १२५
यत्प्रदानान्नरोलोकमाप्नोतिशिवसंयुतम्
उत्तमःषोडशद्रोणैःकर्तव्योलवणाचलः १२६
मध्यमश्चतदर्धेनचतुर्भिरधमस्स्मृतः
वित्तहीनोयथाशक्तिद्रोणादूर्द्धंवचकारयेत् १२७
चतुर्थांशेनविष्कंभपर्वतान्कारयेत्पृथक्
विधानंपूर्ववत्कुर्याद्ब्रह्मादीनांचसर्वदा १२८
तद्वद्धेममयंसर्वलोकपालनिवेशनम्
सरांसिवनवृक्षादितद्वच्चान्यान्निनिवेशयेत् १२९
कुर्याज्जागरमत्रापिदानमंत्रान्निबोधत
सौभाग्यरससंयुक्तोयतोयंलवणेरसः १३०
तदात्मकत्वेनचमांपाह्यापन्नंनगोत्तम
यस्मादन्येरसाःसर्वेनोत्कटालवणंविना १३१
प्रियश्चशिवयोर्नित्यंतस्माच्छांतिप्रदोभव
विष्णुदेहसमुद्भूतोयस्मादारोग्यवर्धनः १३२
तस्मात्पर्वतरूपेणपाहिसंसारसागरात्

अनेनविधिनायस्तुदद्याल्लवणपर्वतम् १३३
उमालोकेवसेत्कल्पंततोयातिपरांगतिम्
अतःपरंप्रवक्ष्यामिगुडपर्वतमुत्तमम् १३४
यत्प्रदानान्नरःस्वर्गंप्राप्नोतिसुरपूजितः
उत्तमोदशभिर्भारैर्मध्यमःपंचभिर्मतः १३५
त्रिभिर्भारैःकनिष्ठःस्यात्तदर्धेनाल्पवित्तवान्
तद्वदामंत्रणंपूजांहैमवृक्षान्सुरार्चनं १३६
विष्कंभपर्वतांस्तद्वत्सरांसिवनदेवताः
होमंजागरणंतद्वल्लोकपालाधिवासनम् १३७
धान्यपर्वतवत्कुर्यादिमंमंत्रमुदीरयेत्यथादेवेषुविश्वात्माप्रवरोयंजनार्दनः १३८
सामवेदस्तुवेदानांमहादेवस्तुयोगिनां प्रणवःसर्वमंत्राणांनारीणांपार्वतीयथा १३९
तथारसानांप्रवरःसदैवेक्षुरसोमतः ममतस्मात्परांलक्ष्मींददातुगुडपर्वतः १४०
यस्मात्सौभाग्यदायिन्याधामत्वंगुडपर्वतनिर्मितश्चासिंपार्वत्यातस्मान्मांपाहिसर्वदा १४१
अनेनविधिनायस्तुदद्याद्गुडमयंगिरिम्
संपूज्यमानोगंधर्वैर्गौरीलोकेमहीयते १४२

पुनःकल्पशतांतेचसप्तद्वीपाधिपोभवेत् आयुरारोग्यसंपन्नःशत्रुभिश्चापराजितः १४३
अथपापहरंवक्ष्येसुवर्णाचलमुत्तमम् यस्यप्रदानाद्भवनंवैरिंचंयांतिमानवाः १४४
उत्तमःपलसाहस्रोमध्यमःपंचभिःशतैः तदर्धेनाधमस्तद्वदल्पवित्तोपिमानवः १४५ दद्यादेकपलादूर्द्ध्वंयथाशक्तिविमत्सरःधान्यपर्वतवत्सर्वंविदध्याद्राजसत्तम १४६
विष्कंभशैलांस्तद्वच्चऋत्विग्भ्यःप्रतिपादयेत्
नमस्तेसर्वबीजायब्रह्मगर्भायवैनमः १४७
यस्मादनंतफलदस्तस्मात्पाहिशिलोच्चय
यस्मादग्नेरपत्यंत्वंयस्मात्पुत्रोजगत्पतेः १४८
हेमपर्वतरूपेणतस्मात्पाहिनगोत्तम
अनेनविधिनायस्तुदद्यात्कनकपर्वतम् १४९
सयातिपरमंब्रह्मलोकमानंदकारकम् तत्रकल्पशतंतिष्ठेत्ततोयातिपरांगतिम् १५०
अथातःसंप्रवक्ष्यामितिलशैलंविधानतः यत्प्रदानान्नरोयातिविष्णुलोकमनुत्तमम् १५१
उत्तमोदशभिद्रोणैर्मध्यमःपंचभिःस्मृतः

त्रिभिःकनिष्ठोराजेंद्र
तिलशैलःप्रकीर्तितः १५२
पूर्ववच्चापरंसर्वंविष्कंभपर्वतादिकम्
दानमंत्रंप्रवक्ष्यामियथाचनृपपुंगव १५३
यस्मान्मधुवधेविष्णोर्देहस्वेदसमुद्भवाः
तिलाःकुशाश्चमाषाश्चतस्माच्छांतिप्रदोभव १५४
हव्यकव्येषुयस्माच्चतिलाएवहिरक्षणम् लक्ष्मींचकुरुशैलेंद्रतिलाचलनमोस्तुते १५५
इत्यामंत्र्यचयोदद्यात्तिलाचलमनुत्तमम् सवैष्णवंपदंयातिपुनरावृत्तिदुर्लभम् १५६ कार्पासपर्वतश्चैवविंशद्भारैरिहोत्तमः दशभिर्मध्यमःप्रोक्तःकनिष्ठःपंचभिर्मतः १५७
भारेणाल्पधनोदद्याद्वित्तशाठ्यविवर्जितः
धान्यपर्वतवत्सर्वमासाद्यंराजसत्तम १५८
प्रभातायांचशर्वर्यांदद्यादिदमुदीरयेत्त्वमेवावरणंयस्माल्लोकानामिहसर्वदा १५९
कार्पासाद्रेनमस्तस्मादघौघध्वंसनोभव
इतिकार्पासशैलेंद्रं
योदद्याच्छर्वसंनिधौ १६०
रुद्रलोकेवसेत्कल्पंततोराजाभवेदिह

अथातःसंप्रवक्ष्यामिघृताचलमनुत्तमम् १६१
तेजोमयंघृतंपुण्यंमहापातकनाशनम्
विंशत्याघृतकुंभानामुत्तमःस्याद्घृताचलः १६२
दशभिर्मध्यमःप्रोक्तःपंचभिस्त्वधमःस्मृतः
अल्पवित्तोपिकुर्वीतद्वाभ्यामिहविधानतः १६३
विष्कम्भपर्वतांस्तद्वच्चतुर्भागेनकल्पयेत्
शालितंडुलपात्राणिकुंभोपरिनिवेशयेत् १६४ कारयेत्संहतानुच्चान्यथाशोभंविधानतः वेष्टयेच्छुक्लवासोभिरिक्षुदंडफलादिकैः १६५
धान्यपर्वतवत्संर्वंविधानमिहपठ्यते
अधिवासनपूर्वंहितद्वद्धोमसुरार्चनम् १६६
प्रभातायांचशर्वर्यांगुरवेविनिवेदयेत्
विष्कंभपर्वतांस्तद्वदृत्विग्भ्यःशांतमानसः १६७
संयोगाद्घृतमुत्पन्नंयस्मादमृततेजसि
तस्माद्घृतार्चिर्विश्वात्माप्रीयतामत्रशंकर १६८
यस्मात्तेजोमयंब्रह्मघृतेचैवव्यवस्थितम्
घृतपर्वतरूपेणतस्मान्नःपाहिभूधर १६९
अनेनविधिनादद्याद्घृताचलमनुत्तमम्

महापातकयुक्तोपिलोकमायातिशांभवम् १७०
हंससारसयुक्तेनकिंकिणीजालमालिना
विमानेनाप्सरोभिश्चसिद्धविद्याधरैर्वृतः १७१
विचरेत्पितृभिःसार्धंयावदाभूतसंप्लवम् अथातः संप्रवक्ष्यामिरत्नाचलमनुत्तमम्
१७२
मुक्ताफलसहस्रेणपर्वतस्स्यादनुत्तमः
मध्यमःपंचशतिकस्त्रिशतेनाधमःस्मृतः १७३
चतुर्थांशेनविष्कंभपर्वताःस्युःसमन्ततःपूर्वेणवज्रगोमेदैर्दक्षिणेनेंद्र
नीलकैः १७४
पुष्यरागैर्युतःकार्योविद्वद्भिर्गंधमादनः
वैडूर्यविद्रुमैःपश्चात्संमिश्रोविपुलाचलः १७५
पद्मरागैःससौवर्णैरुत्तरेणापिविन्यसेत्धान्यपर्वतवत्सर्वमत्रापिपरिकल्पयेत् १७६
तद्वदावाहनंकृत्वावृक्षान्देवांश्चकांचनान्
पूजयेत्पुष्पगन्धाद्यैःप्रभातेस्याद्विसर्जनम् १७७
पूर्ववद्गुरुऋत्विग्भ्यइमंमंत्रमुदीरयेत्
यथादेवगणाःसर्वेसर्वरत्नेष्ववस्थिताः

१७८
त्वंचरत्नमयोनित्यमतःपाहिमहाचल यस्माद्रत्नप्रदानेनतुष्टिमेतिजनार्दनः १७९
पूजामंत्रप्रसादेनतस्मान्नःपाहिपर्वत अनेनविधिनायस्तुदद्याद्रत्नमयंगिरिम् १८०
सयातिवैष्णवंलोकममरेश्वरपूजितः
यावत्कल्पशतंसाग्रंवसेत्तत्रनराधिप १८१
रूपारोग्यगुणोपेतःसप्तद्वीपाधिपोभवेत्
ब्रह्महत्यादिकंकिंचिदत्रामुत्राथवाकृतम् १८२
तत्सर्वंनाशमायातिगिरिर्वज्राहतोयथा अथातःसंप्रवक्ष्यामिरौप्याचलमनुत्तमम्
१८३
यत्प्रदानान्नरोयातिसोमलोकंनरोत्तम
दशभिःपलसाहस्रैरुत्तमोरजताचलः १८४
पंचभिर्मध्यमःप्रोक्तस्तदर्धेनाधमःस्मृतः
अशक्तोविंशतेरूर्द्ध्वंकारयेच्छक्तितःसदा १८५
विष्कंभपर्वतांस्तद्वत्तुरीयांशेनकल्पयेत्
पूर्ववद्रा
जतान्कुर्यान्मंदरादीन्विधानतः १८६
कलधौतमयांस्तद्वल्लोकेशान्कारयेद्बुधः

ब्रह्मविष्ण्वर्कवान्कार्योनितंबोत्रहिरण्मयः १८७
राजतंस्यात्तदन्येषांपर्वतांनाचकांचनम्शेषंचपूर्ववत्कुर्याद्धोमजागरणादिकम् १८८
दद्यात्तद्वत्प्रभातेतुगुरवेरौप्यपर्वतम्
विष्कंभशैलानृत्विग्भ्यःपूज्यवस्त्रविभूषणैः १८९
इमंमंत्रंपठन्दद्याद्दर्भपाणिर्विमत्सरः
पितॄणांवल्लभंयस्मादिन्दोर्वाशंकरस्यच १९०
रजतंपाहितस्मान्नःशोकसंसारसागरात् इत्थंनिवेश्ययोदद्याद्रजताचलमुत्तमम् १९१
गवामयुतसाहस्रफलमाप्नोतिमानवः सोमलोकेसगंधर्वैःकिन्नराप्सरसांगणैः १९२ पूज्यमानोवसेद्विद्वान्यावदाभूतसंप्लवम्
अथातःसंप्रवक्ष्यामिशर्कराचलमुत्तमम् १९३
यस्यप्रदानाद्विष्ण्वर्करुद्रा स्तुष्यंतिसर्वदा अष्टभिःशर्कराभारैरुत्तमःस्यान्महाचलः १९४

चतुर्भिर्मध्यमःप्रोक्तोभाराभ्यामधमःस्मृतः
भारेणचार्द्धभारेणकुर्याद्यःस्वल्पवित्तवान् १९५
विष्कंभपर्वतान्कुर्यात्तुरीयांशेनमानवः
धान्यपर्वतवत्सर्वंहैमांबरसुसंयुतम् १९६
मेरोरुपरितःस्थाप्यंहैमंतत्रतरुत्रयम्
मंदारःपारिजातश्चतृतीयःकल्पपादपः १९७
एतद्वृक्षत्रयंमूर्ध्निसर्वेष्वपिनिवेशयेत्
हरिचंदनसंतानौपूर्वपश्चिमभागयोः १९८
निवेश्यौसर्वशैलेषुविशेषाच्छर्कराचले
मंदरेकामदेवस्तुप्रत्यग्वक्त्रःसदाभवेत् १९९
गंधमादनशृंगेतुधनदःस्यादुदङ्मुखः
प्राङ्मुखोवेदमूर्त्तिस्तुहंसःस्याद्विपुलाचले २००
हैमीभवेत्सुपार्श्वेतुसुरभीदक्षिणामुखीधान्यपर्वतवत्सर्वमावाहनमखादिकम् २०१
कृत्वाथगुरवेदद्यान्मध्यमंपर्वतोत्तमम् ऋत्विग्भ्यश्चतुरःशैलानिमान्मंत्रानुदीरयेत् २०२
सौभाग्यामृतसारोयंपरमःशर्कराचलः तस्मादानंदकारीत्वंभवशैलेंद्रसर्वदा २०३

अमृतंपिबतांयेतुपतिताभुविशीकराः देवानांतत्समुत्थस्त्वंपाहिनःशर्कराचल २०४
मनोभवधनुर्मध्यादुद्भूताशर्करापुनः
तन्मयोसिमहाशैलपाहिसंसारसागरात् २०५
योदद्याच्छर्कराशैलमनेनविधिनानरः
सर्वपापविनिर्मुक्तःप्रयातिब्रह्ममंदिरम् २०६
चंद्रसूर्यप्रतीकाशमधिरुह्यानुजीविभिः सहैवयानमुत्तिष्ठेत्ततोविष्णुप्रभोदिवि २०७
ततःकल्पशतांतेतुसप्तद्वीपाधिपोभवेत् आयुरारोग्यसंपन्नोयावज्जन्मायुतत्रयम् २०८
भोजनंशक्तितःकुर्यात्सर्वशैलेष्वमत्सरःस्वयंचाक्षारलवणमश्नीयात्तदनुज्ञया २०९
पर्वतोपस्करान्सर्वान्प्रापयेद्ब्राह्मणालयम्
एतत्तेसर्वमाख्यातंशैलदानमनुत्तमम् २१०
यदन्यद्रोचतेतुभ्यंतन्मांपृच्छस्वपार्थिव
भीष्मउवाच
भगवन्भवसंसारसागरोत्तारकारकम् २११
किंचिद्व्रतंसमाचक्ष्वस्वर्गारोग्यफलप्रदम्
पुलस्त्यउवाच

सौरधर्मंप्रवक्ष्यामिनाम्नाकल्याणसप्तमीम् २१२
विशोकसप्तमींतद्वत्तृतीयांफलसप्तमीम् शर्करासप्तमींकुर्यात्तथाकमलसप्तमीम् २१३
मंदारसप्तमींषष्ठींसप्तमींशुभसप्तमीम् सर्वाःपुण्यफलाःप्रोक्ताःसर्वादेवर्षिपूजिताः २१४
विधानमासांवक्ष्यामियथावदनुपूर्वशः यदातुशुक्लसप्तम्यामादित्यस्यदिनंभवेत् २१५
सातुकल्याणिनीनामविजयाचनिगद्यते प्रातर्गव्येनपयसास्नानंनद्यांसमाचरेत् २१६
शुक्लांबरधरःपद्ममक्षतैःपरिकल्पयेत् प्राङ्मुखोष्टदलंमध्येतद्वद्वृत्तांचकर्णिकाम् २१७
पुष्पाक्षताद्भिर्देवेशंविन्यसेत्सर्वतःक्रमात्
पूर्वेणतपनायेतिमार्तंडायेतिवैततः २१८
याम्येदिवाकरायेतिविधात्रइतिनैरृते
पश्चिमेवरुणायेतिभास्करायेतिचानिले २१९
सौम्येविकर्तनायेतिदेवायेत्यष्टमेदले
आदावंतेचमध्येचनमोस्तुपरमात्मने २२०
मंत्रैरेतैस्समभ्यर्च्यनमस्कारांतदापितैः

शुक्लैर्वस्त्रैःफलैर्भक्ष्यैर्धूपमाल्यानुलेपनैः २२१
स्थंडिलेपूजयेद्भक्त्यागुडेनलवणेनवै
ततोव्याहृतिमंत्रेणविसृज्यद्विजपुंगवान् २२२
शक्तितस्तर्पयेद्भक्त्यागुडक्षीरघृतादिभिः
तिलपात्रंहिरण्यंचब्राह्मणायनिवेदयेत्
२२३
एवंनियमकृत्सुप्त्वाप्रातरुत्थायमानवः
कृतस्नानजपोविप्रैःसहैवघृतपायसम् २२४
भुक्त्वाचवेदविदुषिवैडालव्रतवर्जिते
घृतपात्रंसकनकंसोदकुंभंनिवेदयेत् २२५
प्रीयतामत्रभगवान्परमात्मादिवाकरः
अनेनविधिनासर्वंमासिमासिसमाचरेत् २२६
ततस्त्रयोदशेमासिगाश्चदद्यात्त्रयोदश
वस्त्रालंकारसंयुक्ताःस्वर्णशृंगाःपयस्विनीः २२७
एकामपिप्रदद्याच्चवित्तहीनोविमत्सरः नवित्तशाठ्यंकुर्वीतयतोमोहात्पतत्यधः
२२८
अनेनविधिनायस्तुकुर्यात्कल्याणसप्तमीं
सर्वपापविनिर्मुक्तःसूर्यलोकेमहीयते २२९
आयुरारोग्यमैश्वर्यमनंतमिहजायते
सर्वपापहराचेयंसर्वदैवतपूजिता २३०
सर्वदुष्टोपशमनीसदाकल्याणसप्तमी

इमामनंतफलदांयस्तुकल्याणसप्तमीं २३१ शृणोतियःपठेद्वापिसचपापैःप्रमुच्यते विशोकसप्तमींतद्वद्वक्ष्यामिनृपसत्तम २३२
यामुपोष्यनरःशोकंनकदाचिदिहाश्नुते माघेकृष्णतिलैस्नातःपंचम्यांशुक्लपक्षतः २३३
कृताहारःकृसरयादंतधावनपूर्वकम् उपवासव्रतंकृत्वाब्रह्मचारीनिशिस्वपेत् २३४
ततःप्रभातउत्थायकृतस्नानजपःशुचिः कृत्वातुकांचनंपद्ममर्कायेतिप्रपूजयेत् २३५
करवीरेणरक्तेनरक्तवस्त्रयुगेनच यथाविशोकंभुवनंत्वयैवादित्यसर्वदा २३६
तथाविशोकतामेस्यात्त्वद्भक्तिःप्रतिजन्मच
एवंसपूज्यषष्ठ्यांतुभक्त्यासंपूजयेद्द्विजान् २३७
स्वयंसंप्राश्यगोमूत्रमुत्थायकृतनैत्यकः
संपूज्यविप्रान्यत्नेनगुडपात्रसमन्वितम् २३८
सद्वस्त्रयुग्मंपद्मंचब्राह्मणायनिवेदयेत्
अतैललवणंभुक्त्वासप्तम्यांमौनसंयुतः २३९

ततःपुराणश्रवणंकर्त्तव्यंभूतिमिच्छता अनेनविधिनासर्वमुभयोरपिपक्षयोः २४० कुर्याद्यावत्पुनर्माघशुक्लपक्षस्यसप्तमी
व्रतांतेकलशंदद्यात्सुवर्णकमलान्वितम् २४१
शय्यांसोपस्करांदद्यात्कपिलांचपयस्विनीं
अनेनविधिनायस्तुवित्तशाठ्येनवर्जितः २४२ विशोकसप्तमींकुर्यात्सयातिपरमांगतिम् यावज्जन्मसहस्राणांसाग्रंकोटिशतंभवेत् २४३
तावन्नशोकमाप्नोतिरोगदौर्गत्यवर्जितः यंयंकामयतेकामंतंतंप्राप्नोतिपुष्कलम् २४४
निष्कामंकुरुतेयस्तुसपरंब्रह्मगच्छति यःपठेच्छृणुयाद्वापिविशोकाख्यांतुसप्तमीम् २४५
सोपींद्रलोकमासाद्यनदुःखीजायतेक्वचित्
अन्यामपिप्रवक्ष्यामिनाम्नातुफलसप्तमीम् २४६
यामुपोष्यनरःपापैर्विमुक्तःस्वर्गभाग्भवेत्
मार्गशीर्षेशुभेमासिपंचम्यांनियतव्रतः २४७
षष्ठीमुपोष्यकमलंकारयित्वातुकांचनम्

शर्करासंयुतंदद्याद्ब्राह्मणायकुटुंबिने २४८
रूपंचकांचनंकृत्वाफलस्यैकस्यधर्मवित्
दद्याद्द्विकालवेलायांभानुर्मेप्रीयतामिति २४९
शक्त्यातुविप्रान्संपूज्यसप्तम्यांक्षीरभोजनम्
कृत्वाकुर्यात्फलत्यागंयावत्स्यात्कृष्णसप्तमी २५०
तामुपोष्याथविधिवदनेनैवक्रमेणतु
तद्वद्धेमफलंदत्वासुवर्णकमलान्वितम् २५१
शर्करापात्रसंयुक्तंवस्त्रमालासमन्वितम्
संवत्सरमनेनैवविधिनोभयसप्तमीम् २५२
उपोष्यदद्यात्क्रमशःसूर्यमंत्रमुदीरयेत्
भानुरर्कोरविर्ब्रह्मासूर्यःशुक्रोहरिःशिवः २५३
श्रीमान्विभावसुस्त्वष्टावरुणःप्रीयतामिति
प्रतिमासंचसप्तम्यामेकैकंनामकीर्त्तयेत् २५४
प्रतिपक्षंफलत्यागमेतत्कुर्वन्समाचरेत्व्रतांतेविप्रमिथुनंपूजयेद्वस्त्रभूषणैः २५५
शर्कराकलशंदद्याद्धेमपद्मफलान्वितम्

यथानविफलःकामस्त्वद्भक्तानांसदाभवेत् २५६
तथानंतफलावाप्तिरस्तुमेजन्मजन्मनि इमामनंतफलदांयःकुर्यात्फलसप्तमीम् २५७ भूतभव्यांश्चपुरुषांस्तारयेदेकविंशतिम्यःशृणोतिपठेद्वापिसोपिकल्याणभाग्भवेत् २५८
सर्वपापविशुद्धात्मासूर्यलोकेमहीयते सुरापानादिकंकिंञ्चिदत्रामुत्रचवाकृतम् २५९
तत्सर्वंनाशमायातियःकुर्यात्फलसप्तमीम्शर्करासप्तमींवक्ष्येतद्वत्कल्मषनाशिनीम् २६०
आयुरारोग्यमैश्वर्यंययानंतंप्रजायते
माधवस्यसितेपक्षेसप्तम्यांनियतव्रतः २६१
प्रातःस्नात्वातिलैःशुभ्रैःशुद्धमाल्यानुलेपनः
स्थंडिलेपद्ममालिख्यकुंकुमेनसकर्णिकम्
२६२
तस्मिन्नमःसवित्रेतिगंधपुष्पंनिवेदयेत्स्थापयेदुदकुंभचशर्करापात्रसंयुतम् २६३
शुक्लवस्त्रैरलंकृत्यशुक्लमाल्यानुलेपनैः
स्वर्णपुष्पसमायुक्तंमंत्रेणानेनपूजयेत् २६४
विश्ववेदमयोयस्मात्त्वंवेदेषुचपठ्यसे

त्वमेवामृतसर्वस्वमतःशांतिंप्रयच्छमे २६५
पंचगव्यंततःपीत्वास्वपेत्तत्पार्श्वतःक्षितौ
सौरसूक्तंजपन्नास्तेपुराणश्रवणेनच २६६ अहोरात्रेगतेपश्चादष्टम्यांकृतनैत्यकः तत्सर्वंवेदविदुषेब्राह्मणायनिवेदयेत् २६७
भोजयेच्छक्तितोविप्रान्शर्कराघृतपायसैःभुंजीतातैललवणंस्वयमप्यथवाग्यतः २६८
अनेनविधिनासर्वंमासिमासिसमाचरेत्
संवत्सरांतेशयनंशर्कराकलशान्वितम् २६९
सर्वोपस्करसंयुक्तंतथैकांगांपयस्विनीम्गृहंचशक्तिमान्दद्यात्समस्तोपस्करान्वितम् २७०
सहस्रेणाथनिष्काणांकृत्वादद्याच्छतेनवादशभिर्वात्रिभिर्वापिनिष्केणैकेनवापुनः २७१
पद्मंस्वशक्तितोदद्यात्पूर्ववन्मंत्रपाठनम्
वित्तशाठ्यंनकुर्वीतकुर्वन्दोषान्समश्नुते २७२
अमृतंपिबतोवक्त्रात्सूर्यस्यामृतबिंदवःसमुत्पेतुर्द्धरण्यांयेशालिमुद्गेक्षवस्तुते २७३
शर्करायारसस्तस्मादिक्षुसारोमृतात्मवान

्
इष्टारवेरतःपुण्याशर्कराहव्यकव्ययोः २७४
शर्करासप्तमीचेयंवाजिमेधफलप्रदा
सर्वदुष्टोपशमनीपुत्रपौत्रविवर्धिनी २७५
यःकुर्यात्परयाभक्त्यासपरंब्रह्मगच्छतिकल्पमेकंवसेत्स्वर्गेततोयातिपरंपदम् २७६
इदमनघशृणोतियःस्मरेद्वापरिपठतीहसुरेश्वरस्यलोके
! २७७
अतःपरंप्रवक्ष्यामितद्वत्कमलसप्तमीम् यस्यास्संकीर्त्तनादेवतुष्यतीहदिवाकरः
२७८
वसंतामलसप्तम्यांसुस्नातोगौरसर्षपैः
तिलपात्रेचसौवर्णंनिधायकमलंशुभम् २७९
वस्त्रयुग्मावृतंकृत्वागंधपुष्पैरथार्चयेत्
नमस्तेपद्महस्तायनमस्तेविश्वधरिणे २८०
दिवाकरनमस्तेस्तुप्रभाकरनमोस्तुते
ततोद्विकालवेलायामुदकुंभसमन्वितम् २८१
विप्रायदद्यात्संपूज्यवस्त्रमाल्यविभूषणैः
शक्तितःकपिलांदद्यादलंकृत्यविधानतः २८२
अहोरात्रेगतेपश्चादष्टम्यांभोजयेद्द्विजान्
यथाशक्तिचभुंजीतविमांसंतैलवर्जितं २८३
अनेनविधिनाशुक्लसप्तम्यांमासिमासिच

सर्वंसमाचरेद्भक्त्यावित्तशाठ्यविवर्जितः २८४
व्रतांतेशयनंदद्यात्सुवर्णकमलान्वितम् २८५
गाश्चप्रदद्याच्छक्त्यातुसुवर्णस्यपयस्विनीः
भाजनासनदीपादीन्दद्यादिष्टानुपस्करान् २८६
अनेनविधिनायस्तुकुर्यात्कमलसप्तमीम्
लक्ष्मीमनंतामभ्येतिसूर्यलोकेचमोदते २८७
कल्पेकल्पेततोलोकान्सप्तगत्वापृथक्पृथक्
अप्सरोभिःपरिवृतस्ततोयातिपरांगतिं २८८
पश्येदिमांयःशृणुयान्मुहूर्तेपठेच्चभक्त्याथमतिंददाति
सोप्यत्रलक्ष्मीममलामवाप्यगंधर्वविद्याधरलोकमेति २८९
अतःपरंप्रवक्ष्यामिसर्वपापप्रणाशिनीम्
सर्वकामप्रदांपुण्यांनाम्नामंदारसप्तमीं २९०
माघस्यामलपक्षेतुपंचम्यांलघुभुङ्नरः दंतकाष्ठंततःकृत्वाषष्ठीमुपवसेद्बुधः २९१
विप्रान्संपूजयित्वातुमंदारंप्रार्थयेन्निशि
ततःप्रभातउत्थायकृत्वास्नानंपुनर्द्विज

ान् २९२
भोजयेच्छक्तितःकुर्यान्मंदारकुसुमाष्टकं
सौवर्णंपुरुषंतद्वत्पद्महस्तंसुशोभनं २९३
पद्मंकृष्णतिलैःकृत्वाताम्रपात्रेष्टपत्रकं
हेममंदारकुसुमैर्भास्करायेतिपूर्वतः २९४
नमस्कारेणतद्वच्चसूर्यायेत्यमलेदले
दक्षिणेतद्वदर्कायतथार्यम्णेचनैरृते २९५
पश्चिमेवेदधाम्नेचवायव्येचंडभानवे पूष्णेचोत्तरतःपूज्यआनंदायेतितत्परम् २९६
कर्णिकायांचपुरुषःस्थाप्यःसर्वात्मनेपिच
शुक्लवस्त्रैःसमावेष्ट्यभक्ष्यैर्माल्यफलादिभिः २९७
एवमभ्यर्च्यतत्सर्वंदद्याद्वेदविदेपुनःभुंजीतातैललवणंवाग्यतःप्राङ्मुखोगृही २९८
अनेनविधिनासर्वंसप्तम्यांमासिमासिच कुर्यात्संवत्सरंयावद्वित्तशाठ्यविवर्जितः २९९
एतदेवव्रतांतेतुनिधायकलशोपरि
गोभिर्विभवतःसार्द्धंदातव्यंभूतिमिच्छता ३००

नमोमंदारनाथायमंदारभवनायच त्वंरवेतारयस्वास्मानस्मात्संसारसागरात् ३०१
अनेनविधिनायस्तुकुर्यान्मंदारसप्तमीम् विपाप्माससुखीमर्त्यःकल्पंचदिविमोदते ३०२
इमामघौघपटलभीषणध्वांतदीपिकां गच्छन्संगृह्यसंसारशर्वर्यांनस्खलेन्नरः ३०३
मंदारसप्तमीमेतामीप्सितार्थफलप्रदां
यःपठेच्छृणुयाद्वापिसोपिपापैःप्रमुच्यते ३०४
अथान्यामपिवक्ष्यामिशोभनांशुभसप्तमीं यामुपोष्यनरोरोगशोकौघात्तुप्रमुच्यते ३०५
पुण्यमाश्वयुजेमासिकृतस्नानजपःशुचिः वाचयित्वाततोविप्रानारभेच्छुभसप्तमीं ३०६
कपिलांपूजयेद्भक्त्यागंधमाल्यानुलेपनैःनमामिसूर्यसंभूतामशेषभुवनालयां ३०७ त्वामहंशुभकल्याणिस्वशरीरविशुद्धये अथकृत्वातिलप्रस्थंताम्रपात्रेणसंयुतम् ३०८
कांचनंवृषभंतद्वद्वस्त्रमाल्यगुडान्वितं
सोपधानंचविश्रामभाजनासनसंयुतम् ३०९

फलैर्नानाविधैर्भक्ष्यैःघृतपायससंयुतैःदद्याद्द्विकालवेलायामर्यमाप्रीयतामिति ३१०
पंचगव्यंचसंप्राश्यस्वपेद्भूमावसंस्तरेततःप्रभातेसंजातेभक्त्यासंतर्पयेद्द्विजान् ३११
अनेनविधिनादद्यान्मासिमासिसदानरः वाससीवृषभंहैमंतद्वद्गांकांचनोद्भवाम् ३१२
संवत्सरांतेशयनमिक्षुदंडगुडान्वितम् ताम्रपात्रेतिलप्रस्थंसौवर्णंवृषभंतथा ३१३
दद्याद्वेदविदेसर्वंविश्वात्माप्रीयतामिति
अनेनविधिनाविद्वान्कुर्याद्यःशुभसप्तमीम् ३१४
तस्यश्रीर्विमलाकीर्त्तिर्भवेज्जन्मनिजन्मनि
अप्सरोगणगंधर्वैःपूज्यमानःसुरालये ३१५
वसेद्गणाधिपोभूत्वायावदाभूतसंप्लवम् कल्पादाववतीर्णश्चसप्तद्वीपाधिपोभवेत् ३१६
भ्रूणहत्यासहस्रस्यब्रह्महत्याशतस्यच नाशायालमियंपुण्यापठ्यतेशुभसप्तमी ३१७ इमांपठेद्यःशृणुयान्मुहूर्तंपश्येत्प्रसंगादपिदीयमानम्

सोप्यत्रसर्वाघविमुक्तदेहःप्राप्नोतिविद्याधरनायकत्वम् ३१८
यावत्समास्सप्तनरःकरोतियःसप्तमींसप्तविधानयुक्ताम्
ससप्तलोकाधिपतिःक्रमेणभूत्वापदंयातिपरंमुरारेः ३१९
इतिश्रीपाद्मपुराणेप्रथमेसृष्टिखंडेपुष्करमाहात्म्येएकविंशोऽध्यायः २१

द्वाविंशतितमोऽध्यायः
भीष्मउवाच
भूर्लोकोथभुवर्लोकःस्वर्लोकोथमहर्जनः
तपःसत्यंचसप्तैतेदेवलोकाःप्रकीर्त्तिताः १
पर्यायेणतुसर्वेषामाधिपत्यंकथंभवेत्
इहलोकेशुभंरूपमायुरारोग्यमेवच २
लक्ष्मीश्चविपुलाब्रह्मन्कथंस्यात्सुरपूजित
पुलस्त्यउवाच
पुराहुताशनःसार्द्धंमारुतेनमहीतले ३
आदिष्टःपुरुहूतेनविनाशायसुरद्विषाम्
निर्दग्धेषुततस्तेनदानवेषुसहस्रशः ४
तारकःकमलाक्षश्चकालदंष्ट्रःपरावसुः
विरोचनस्तुसंह्रादःप्रयातास्तेतदावसन् ५
अंतःसमुद्रमाविश्यसन्निवेशमकुर्वत

अशक्ताइतितेप्यग्निमारुताभ्यामुपेक्षिताः ६
ततःप्रभृतिवैदेवान्मानुषान्सभुजंगमान्
संपीड्यचमुनीन्सर्वान्प्रविशंतिपुनर्जलम् ७
एवंयुगसहस्राणितेवीराःसप्तपंचच
जलदुर्गबलाद्राजन्पीडयंतिजगत्त्रयम् ८
ततःपुनरथोवह्निमारुतावमराधिपः
आदिदेशाचिरादंबुनिधिरेषविशोष्यताम् ९
यस्मादस्मद्द्विषांचैषशरणंवरुणालयः तस्माद्भवद्भ्यामद्यैवशोषमेषप्रणीयताम्
१०
तावूचतुस्ततःशक्रंमयशम्वरसूदनम्
अधर्मएषदेवेंद्रसागरस्यविनाशनम् ११
यस्माज्जीवनिकायस्यमहतःसंक्षयोभवेत्
तस्मादुपायमन्यंतुसमाश्रयपुरंदर १२
यस्ययोजनमात्रेपिजीवकोटिशतानिच
निवसंतिसुश्रेष्ठसकथंनाशमर्हति १३
एवमुक्तःसुरेंद्रस्तुक्रोधसंरक्तलोचनः
उवाचेदंवचोरोषादमरावग्निमारुतौ १४
नधर्माधर्मसंयोगंप्राप्नुवंत्यमराःक्वचित्
भवंतौतुविशेषेणमहात्मानौचतिष्ठतः १५
ममाज्ञानकृतायस्मान्मारुतेनसमंत्वया
मुंनिव्रतपरोभूत्वापरिगृह्यकलेवरम् १६
धर्मार्थशास्त्ररहितांयोनिंप्रतिविभावस

ो
तस्मादेकेनवपुषामुनिरूपेणमानुषे १७
मारुतेनसमंलोकेतवजन्मभविष्यति
यदातुमानुषत्वेपित्वयागंडूषशोषितः १८
भविष्यत्युदधिर्वह्नेतदादेवत्वमाप्स्यसि
इतींद्रशापात्पतितौतत्क्षणात्तौमहीतले १९
अवाप्तवंतौदेहेचकुंभाज्जन्मततोभवत् मित्रावरुणयोर्वीर्याद्वसिष्ठश्चात्मजोभवत् २०
ततोगस्त्यउग्रतपाबभूवमुनिसत्तमः
अस्माद्भ्रातुःसवैभ्रातावसिष्ठस्यानुजोमुनिः २१
भीष्मउवाच
कथंचमित्रावरुणौपितरावस्यतौस्मृतौ जन्मकुंभादगस्त्यस्ययथाभूत्तद्वदाधुना २२
पुलस्त्यउवाच
पुरापुराणपुरुषःकदाचिद्गंधमादने
भूत्वाधर्मसुतोविष्णुश्चचारविपुलंतपः २३
तपसाचास्यभीतेनविघ्नार्थेप्रेषितावुभौ
शक्रेणमाधवानंगावप्सरोगणसंयुतौ २४
यदाचगीतवाद्येनभावहावादिनाहरिः
नकाममाधवाभ्यांचमोहंनेतुमशक्यत २५
तदाकाममधुस्त्रीणांविषादमभजद्गणः

संक्षोभायततस्तेषामूरुदेशान्नराग्रजः २६
नारीमुत्पादयामासत्रैलोक्यस्यापिमोहिनीम्
संमोहितास्तयादेवास्तौतुचैवसुरावुभौ २७
अप्सराणांसमक्षंहिदेवानामब्रवीद्धरिः उर्वशीतिचनाम्नेयंलोकेख्यातिंगमिष्यति २८
ततःकामयमानेनमित्रेणाहूयतोर्वशी
प्रोक्तामांरमयस्वेतिवाढमित्यब्रवीच्चसा २९
गच्छंतीतुततःसूर्यलोकमिंदीवरेक्षणा
वरुणेनवृतापश्चाद्वचनंतमभाषत ३०
मित्रेणाहंवृतापूर्वंममसूर्यःपतिःप्रभो
उवाचवरुणश्चित्तंमयिसंन्यस्यगम्यताम् ३१
गतायांवाढमित्युकक्वामित्रःशापमदादथ
अद्यैवमानुषेलोकेगच्छसोमसुतात्मजम् ३२
भजस्वेतियतोमिथ्याधर्मएषत्वयाकृतः
जलकुंभेततोवीर्यंमित्रेणवरुणेनच ३३
प्रक्षिप्तमथसंजातौद्वावेवमुनिसत्तमौ
निमिर्नामनृपःस्त्रीभिःपुराद्यूतमदीव्यत ३४
तदंतरेभ्याजगामवसिष्ठोब्रह्मसंभवः
तस्यपूजामकुर्वाणंशशापसमुनिर्नृपम् ३५
विदेहस्त्वंभवस्वेतिशप्तस्तेनाप्यसौमुनिः
अन्योन्यशापादुभयोर्विशरीरेतुतेजसी ३६

जग्मतुश्शापनाशायब्रह्माणंजगतःपतिम् अथब्रह्मसमादेशाल्लोचनेष्ववसन्निमिः ३७ निमेषाःस्युश्चलोकानांतद्विश्रामायपार्थिव
वसिष्ठोप्यभवत्तस्मिञ्जलकुंभेचपूर्ववत् ३८
ततोजातश्चतुर्वाहुःसाक्षसूत्रकमंडलुः
अगस्त्यइतिशांतात्माबभूवऋषिसत्तमः ३९
मलयस्यैकदेशेतुवैखानसविधानतः
सभार्यःसंवृतोविप्रैस्तपश्चकेसुदुष्करम् ४०
ततःकालेनमहतातारकादिनिपीडितम्
जगद्वीक्ष्यसकोपेनपीतवान्वरुणालयम् ४१
ततोस्यवरदास्सर्वेबभूवुःशंकरादयः ब्रह्माविष्णुश्चभगवान्वरदानायजग्मतुः ४२
वरंवृणीश्वभद्रं तेयश्चाभीष्टोत्रवैमुने
अगस्त्यउवाच
यावद्ब्रह्मसहस्राणांपंचविंशतिकोटयः ४३
वैमानिकोभविष्यामिदक्षिणांबरवर्त्मनि
मद्विमानोदयात्कुर्याद्यःकश्चित्पूजनंमम ४४
ससप्तलोकाधिपतिःपर्यायेणभविष्यति
यस्त्वाश्रमंपुष्करेतुमन्नाम्नापरिकीर्तयेत् ४५
सचैवपुण्यतांयातुवरएषवृतोमया

श्राद्धंयेऽत्रकरिष्यंतिपिंडपूर्वंतुभक्तितः ४६
तेषांपितृगणास्सर्वेमयासहदिविस्थिताः
एतत्कालंवसिष्यंतिएषएववरोमम ४७
एवमस्त्वितितेप्युक्त्वाजग्मुर्देवायथागतम्
तस्मादर्घःप्रदातव्योह्यगस्त्यायसदाबुधैः ४८
भीष्मउवाच
कथमर्घप्रदानंचकर्तव्यंतस्यवैमुनेः
विधानंयदगस्त्यस्यपूजनेतद्वदस्वमे ४९
पुलस्त्यउवाच
प्रत्यूषसमयेविद्वान्कुर्यादस्योदयेनिशि
स्नानंशुक्लतिलैस्तद्वच्छुक्लमाल्यांबरोगृही ५०
स्थापयेदव्रणंकुंभंमाल्यवस्त्रविभूषितम्
पंचरत्नसमायुक्तंघृतपात्रेणसंयुतम् ५१
अंगुष्ठमात्रंपुरुषंतथैवसुवर्णमध्यायतबाहुदंडम्
चतुर्भुजंकुंभमुखेनिधायधान्यानिसप्ताचलसंयुतानि ५२
सकांस्यपात्राक्षतशुक्लयुक्तंमंत्रेणदद्याद्द्विजपुंगवाय उत्क्षिप्यकुंभोपरिदीर्घबाहुमनन्यचेताय

मदिङ्मुखस्थम् ५३
श्वेतांचदद्याद्यदिशक्तिरस्तिरौप्यैःखुरैर्हेममुखींसवत्सां
धेनुंनरःक्षीरवतींप्रणम्यस्रग्वस्त्रघंटाभराणांद्विजाय ५४
आसप्तरात्रादुदयेनृपास्यदातव्यमेतत्सकलंनरेण
यावत्समास्सप्तदशाथवास्युरथोर्द्ध्वमप्यत्रवदंतिकेचित् ५५
काशपुष्पप्रतीकाशअग्निमारुतसंभव
मित्रावरुणयोःपुत्रकुंभयोनेनमोस्तुते ५६
प्रत्यब्दंचफलत्यागमेवंकुर्वन्नसीदति होमंकृत्वाततःपश्चाद्वर्तयेन्मानवःफलम्
५७
अनेनविधिनायस्तुपुमानर्घंनिवेदयेत्
इमंलोकमवाप्नोतिरूपारोग्यफलप्रदम् ५८
द्वितीयेनभुवर्लोकंस्वर्लोकंचततःपरम्
सप्तैवलोकानाप्नोतिसप्तार्घान्यःप्रयच्छति ५९
इतिपठतिशृणोतियोहिसम्यक्चरितमगस्त्यसमर्चनंचपश्येत्
मतिमपिचददातिसोपिविष्णोर्भवनगतःपरिपूज्यतेमरौघैः ६०
भीष्मउवाच
सौभाग्यारोग्यफलदममित्रक्षयकारकम् भुक्तिमुक्तिप्रदंयच्चतन्मेब्रूहिमहामत

े ६१
पुलस्त्यउवाच
यदुमायापुरादेवउवाचांधकसूदनः
कथासुसंप्रवृत्तासुधर्म्यासुललितासुच ६२
तदिदानींप्रवक्ष्यामिभुक्तिमुक्तिफलप्रदम्
गौर्युवाच
दत्तःशापोहिसावित्र्यामह्यंलक्ष्म्यैसुरेश्वर ६३
यथालक्ष्मीप्रधानत्वमहंयामितथावद शंकरउवाच
शुणुष्वावहितादेवितथैवान्यत्स्वयंकृतम्
६४
नराणामथनारीणामाराधनमनुत्तमम्
नभस्येवाथवैशाखेपुण्येमार्गशिरस्यथ ६५
शुक्लपक्षेतृतीयायांस्नातःसगौरसर्षपैः
गोरोचनंसगोमूत्रंगोदुग्धंचघृतंतथा ६६
दधिचंदनसंमिश्रंललाटेतिलकंन्यसेत्
सौभाग्यारोग्यकृद्यस्मात्सदाचललिताप्रियम् ६७
प्रतिपक्षंतृतीयायांपुमान्वापिसुवासिनीधारयेद्रक्तवस्त्राणिकुसुमानिसितानिच ६८
विधवाशुक्लवस्त्रंवैत्वेकमेवहिधारयेत् कुमारीशुक्लसूक्ष्मेचपरिदध्यात्तुवाससी ६९

देवींचपंचगव्येनततःक्षीरेणकेवलं
स्नापयेन्मधुनातद्वत्पुष्पगंधोदकेनतु ७०
पूजयेच्छुक्लपुष्पैस्तुफलैर्नानाविधैरपि
धान्यलाजादिलवणगुडक्षीरघृतान्वितैः ७१
शुक्लाक्षततिलैरर्चाकार्यादेविसदात्वयापादयोरर्चनंकुर्यात्प्रतिपक्षंवरानने ७२
वरदायैनमः पादौतथागुल्फौश्रियैनमः
अशोकायैनमोजंघेपार्वत्यैजानुनीतथा ७३
ऊरूमांगल्यकारिण्यैवामदेव्यैतथाकटिम्
पद्मोदरायैजठरंनमःकंठेश्रियैनमः ७४
करौसौभाग्यदायिन्यैबाहूचसुमुखश्रियै मुखंदर्पविनाशिन्यैस्मरदायैस्मितंपुनः
७५
गौर्यैनमस्तथानासामुत्पलायैचलोचने
तुष्ट्यैललाटमलकंकात्यायन्यैनमःशिरः ७६
नमोगोर्य्यैनमःपुष्ट्यैनमःकांत्यैनमःश्रियै
रंभायैललितायैचवामदेव्यैनमोनमः ७७
एवंसंपूज्यविधिवदग्रतः पद्ममालिखेत् पत्रैःषोडशभिर्युक्तंक्रमेणैवसकर्णिकम् ७८
पूर्वेणविन्यसेद्गौरीमपर्णांचततःपरम् भवानींदक्षिणेतद्वद्रुद्राणींचततःपरम् ७९
विन्यसेत्पश्चिमेभागेसौम्यांमदनवासिनीम

ज्येष्ठेकमलमंदारैराषाढेचजलांबुजैः ८८ मंदारैरथमालत्याश्रावणेपूजयेत्सदा गोमूत्रंगोमयंक्षीरंदधिसर्पिःकुशोदकम् ८९
बिल्वपत्रार्ककुसुमांबुजगोशृंगवारिच
पंचगव्यंचबिल्वंचप्राशयेत्क्रमशःसदा ९०
एतद्भाद्रपदादौतुप्राशनंसमुदाहृतम्
प्रतिपक्षंचमिथुनंतृतीयायांवरानने ९१
भोजयित्वार्चयेद्भक्त्यावस्त्रमाल्यानुलेपनैः
पुंसःपीतांबरेदद्यात्स्त्रियाःकौशेयवाससी ९२
निष्पावजीरलवणमिक्षुदंडगुडान्वितम्
स्त्रियैदद्यात्फलंपुंसःसुवर्णोत्पलसंयुतम् ९३
यथानदेविदेवस्त्वांसंपरित्यज्यगच्छति
तथामामुद्धराशेषदुःखसंसारसागरात् ९४
कुमुदाविमलानंदाभवानीवसुधाशिवा
ललिताकमलागौरीसतीरम्भाथपार्वती ९५
नभस्यादिषुमासेषुप्रीयतामित्युदीरयेत् व्रतांतेशयनंदद्यात्सुवर्णकमलान्वितम् ९६
मिथुनानिचतुर्विशद्द्वादशाथसमर्चयेत् अष्टावष्टाथवाभूयश्चतुर्मासेथवार्चयेत् ९७
पूर्वंदत्वाथगुरवेपश्चादन्यान्समर्चयेत

्
उक्तानन्ततृतीयैषासदानंतफलप्रदा ९८
सर्वपापहरादेवीसौभाग्यारोग्यवर्धिनी
नचैनंवित्तशाठ्येनकदाचिदपिलंघयेत् ९९
नरोवायदिवानारीसोपवासव्रतंचरेत्
गर्भिणीसूतिकानक्तंकुमारीवाथरोगिणी १००
यदाऽशुद्धातदान्येनकारयेत्प्रयतास्वयम्
इमामनंतफलदांयस्तृतीयांसमाचरेत् १०१
कल्पकोटिशतंसाग्रंशिवलोकेमहीयते वित्तहीनोपिकुर्वीतयावद्वर्षमुपोषणम्
१०२
पुष्पमंत्रविधानेसोपितत्फलमाप्नुयात्
नारीवाकुरुतेयातुआत्मनःशुभमिच्छती १०३
जन्मपौरुषमाप्नोतिगौर्यनुग्रहकारितम्
इतिपठतिशृणोतिवायइत्थंगिरितनयाव्रतमिंद्र लोकसंस्थः १०४
मतिमपिचददातियोपिदेवैरमरवधूजनकिन्नरैःसपूज्यः
अन्यामपिप्रवक्ष्यामितृतीयांपापनाशिनीम् १०५
रसकल्याणिनीमेतांपुराकल्पभवाविदुः माघेमासितुसंप्राप्यतृतीयांशुक्लपक्षतः १०६
प्रातर्गंधेनपयसातिलैःस्नानंसमाचरेत् स्नापयेन्मधुनादेवींतथैवेक्षुरसेनतु १०७ गंधोदकेनचपुनःपूजनंकुंकुमेनतु

दक्षिणांगानिसंपूज्यततोवामानिपूजयेत् १०८
ललितायैपदंदेव्यैवामगुल्फौततोर्चयेत् जंघेजानुतथाशांत्यैतथैवोरुंश्रियैनमः १०९
मदालसायैचकटिममलायैतथोदरम्
स्तनौमदनवासिन्यैकुमुदायैचकंधराम् ११०
भुंजंभुजाग्रंमाधव्यैकमलायैसुखस्मिते
भ्रूललाटंचरुद्राण्यैशंकरायैतथालकं १११
मदनायैललाटंतुमोहनायैपुनर्भ्रुवौ
नेत्रेचंद्रा
र्धधारिण्यैतुष्ट्यैचवदनंपुनः ११२
उत्कंठिन्यैनमःकंठममृतायैनमस्तनुम्
रंभायैचमहाबाहूविशोकायैनमःकरौ ११३
हृदयंमन्मथाह्वायैपाटलायैतथोदरं
कटिंसुरतवासिन्यैतथोरूपंकजश्रियै ११४
जानुजंघेनमोगौर्यैगुल्फौशांत्यैतथार्चयेत्
धराधरायैपादौतुविश्वकायैनमःशिरः ११५
नमोभवान्यैकामिन्यैवासुदेव्यैजगच्छ्रियै
आनंददायैनंदायैसुभद्रायैनमोनमः ११६
एवंसंपूज्यविधिवद्द्विजदांपत्यमर्चयेत्भोजयित्त्वातथान्नेनमधुरेणविमत्सरः ११७
समोदकंवारिकुंभंशुक्लांबरयुगद्वयं दत्त्वासुवर्णकमलंगंधमाल्यैरथार्चयेत्

११८
प्रीयतामत्रकुमुदागृह्णीयाल्लवणव्रतम्
अनेनविधिनदेवींमासिमासिसदार्चयेत् ११९
लवणंवर्जयेन्माघेफाल्गुनेचगुडंपुनः
नवनीतंतथाचैत्रेवर्ज्यंमधुचमाधवे १२०
पानीयंज्येष्ठमासेतुतथाषाढेचजीरकं श्रावणेवर्जयेत्क्षीरंदधिभाद्रपदेतथा १२१
घृतमाश्वयुजेतद्वदूर्जेवर्ज्यंचमाक्षिकं
धान्याकंमार्गशीर्षेतुपौषेवर्ज्याचशर्करा १२२
व्रतांतेकरकंपूर्णमेतेषांमासिमासिच
दद्याद्विकालवेलायांभक्ष्यपात्रेणसंयुतं १२३
लड्डुकास्सेवकाश्चैवसंयावमथपूरिका नारिकाघृतपूर्णाश्चपिष्टपूर्णाचनंदिकी
१२४
क्षीरशाकंचदध्यन्नंपिंडशाकंतथैवच
माघादौक्रमशोदद्यादेतानिकरकोपरि १२५
कुमुदामाधवीरंभासुभद्राचशिवाजया
ललिताकमलानंगामंगलारतिलालसा १२६
क्रमान्माघादिमासेषुप्रीयतामितिकीर्तयेत्
सर्वत्रपंचगव्यंचप्राशनंसमुदाहृतं १२७
उपवासीभवेन्नित्यमशक्तौनक्तमिष्यते

कुर्यादेवमिदंनारीरसकल्याणिनीव्रतं १२८ पुनर्माघेचसंप्राप्तेशर्कराकलशोपरि कृंत्वातुकांचनींगौरींपंचरत्नसमन्वितां १२९
स्वकीयांगुष्ठमात्रंचसाक्षसूत्रकमंडलुंचतुर्भुजामिंदुयुतांसितनेत्रपटावृतां १३०
तद्वद्गोमिथुनंचैवसुवर्णस्यसितांबरं सवस्त्रंभाजनंदद्याद्भवानीप्रीयतामिति १३१
अनेनविधिनायस्तुरसकल्याणिनीव्रतं कुर्याच्चसर्वपापेभ्यस्तत्क्षणादेवमुच्यते १३२
भवानांचसहस्रंतुनदुःखीजायतेक्वचित् अग्निष्टोमसहस्रेणयत्फलंतदवाप्नुयात् १३३
नारीवाकुरुतेयातुकुमारीवावरानने
विधवाचवराकीवासापितत्फलभागिनी १३४
सौभाग्यारोग्यसंपन्नागौरीलोकेमहीयते
इतिपठतियइत्थंयःशृणोतिप्रसंगात्
सकलकलुषमुक्तःपार्वतीलोकमेति १३५
मतिमपिचविधत्तेयोनराणांप्रियार्थं
विबुधपतिजनानांलोकगःस्यादमोघः
तथैवान्यांप्रवक्ष्यामितृतीयांपापनाशिनीम् १३६
नाम्नाचलोकविख्यातामग्र्यानंदकरीमिमां

यदाशुक्लतृतीयायामषाढर्क्षंभवेत्क्वचित् १३७
ब्रह्मर्क्षंवाथचमघाहस्तोमूलमथापिवा दर्भगंधोदकैःस्नानंतदासम्यक्समाचरेत् १३८
शुक्लमाल्यांबरधरःशुक्लगंधानुलेपनः
भवानीमर्चयेद्भक्त्याशुक्लपुष्पैःसुगंधिभिः १३९
महादेवंचसकलमुपविष्टंमहासने
वासुदेव्यैनमःपादौशंकरायैनमोहरेः १४०
जंघेशोकविनाशिन्यैमानदायैनमःप्रभोः
रंभायैपूजयेदूरूशिवायचपिनाकिने १४१
आनंदिन्यैकटिंदेव्याःशूलिनश्शूलपाणये
माधव्यैचतथानाभिमथशंभोर्भवायवै १४२
स्तनौचानंदकारिण्यैशंकरस्येंदुधारिणे
उत्कंठिन्यैनमःकंठंनीलकंठायवैहरेः १४३
करावुत्पलधारिण्यैरुद्रायजगतःप्रभो
बाहूचपरिरंभिण्यैनृत्यप्रीतायवैहरेः १४४
देव्यामुखंविलासिन्यैवृषभायपुनर्विभोः स्मितंचस्मरणीयायैविश्ववक्त्रायवैविभोः १४५
नेत्रेमंदारवासिन्यैविश्वधाम्नेत्रिशूलिनः
भ्रुवौनृत्यप्रियायैचशंभोर्वैपाशशूलिने १४६
देव्याललाटमिंद्राण्यैवृषवाहायवैविभोः

स्वाहायैमकुटंदेव्यामिभोगंगाधरायवै १४७
विश्वकायौविश्वभुजौविश्वपादमुखौशिवौ
प्रसन्नवरदौवंदेपार्वतीपरमेश्वरौ १४८
एवंसंपूज्यविधिवदग्रतःशिवयोःपुनः
पद्मोत्पलानिरजसानानावर्णेनकारयेत् १४९
शंखचक्रेसकटकेस्वस्तिकंशुभकारकम्
यावंतःपांसवस्तत्ररजसः पतिताभुवि १५०
तावद्वर्षसहस्राणिशिवलोकेमहीयते चत्वारिघृतपात्राणिसहिरण्यानिशक्तितः १५१
दत्वाद्विजायकरकमुदकेनसमन्वितम् प्रतिपक्षंचतुर्मासंयावदेतान्निवेदयेत् १५२
ततस्तुचतुरोमासान्पूर्ववत्करकोपरि चत्वारिघृतपात्राणितिलपात्राण्यंनंतरं १५३
गंधोदकंपुष्पवारिचंदनंकुङ्कुमोदकं
अपक्वंदधिदुग्धंचगोशृंगोदकमेवच १५४
अब्दोदकंतथावारिकुष्ठचूर्णान्वितंपुनः
उशीरसलिलंचैवयवचूर्णोदकंपुनः १५५
तिलोदकंचसंप्राश्यस्वपेन्मार्गशिरादिषुमासेषुपक्षद्वितयंप्राशनंसमुदाहृतम् १५६
सर्वत्रशुक्लपुष्पाणिप्रशस्तानिसदार्चने
दानकालेचसर्वत्रमंत्रमेतमुदीरयेत् १५७
गौरीमेप्रीयतांनित्यमघनाशायमंगला

सौभाग्यायास्तुललिताभवानीसर्वसिद्धये १५८
संवत्सरांतेलवणंगुडकुंकुमसंयुतम् चंदनेनयुतंकुंभंसहस्वर्णांबुजेनच १५९ उमायाःप्रीतयेहैमंतद्विदिक्षुफलैर्युतम्
सास्तरावरणांशय्यांसविश्रामांनिवेदयेत् १६०
सपत्नीकायविप्रायगौरीमेप्रीयतामिति आत्मानंदकरींनामप्राप्नुयात्संपदंनरः १६१
आयुरानंदसंपन्नोनक्वचिच्छोकमाप्नुयात् नारीवाकुरुतेयातुकुमारीविधवातथा १६२ सापितत्फलमाप्नोतिदेव्यनुग्रहलालिता प्रतिपक्षमुपोष्यैवंमंत्रार्चनविधानतः १६३
रुद्राणांलोकमाप्नोतिपुनरावृत्तिदुर्लभम् इमांयःशृणुयान्नित्यंश्रावयेद्वापिभक्तितः १६४
शक्रलोकंसगत्वातुपूज्यतेकल्पसंस्थितः
शंकरउवाच
एवंविधाभवतिचेन्नारीव्रतपरायणा १६५
सावित्रीतुवराकीसातस्याःशापस्तुकीदृशः नकाचिद्गणनाचास्तियतस्त्रैलोक्यसुंदरी १६६

सापूर्वस्यापिवन्द्याचलक्ष्मीर्विष्णुप्रतिग्रहात्
मयापूर्वंतवार्थायदक्षयज्ञस्तुनाशितः १६७
लक्ष्म्यर्थंविष्णुनाचापिवारिधिर्मथितःपुरा
आज्ञाकरौभवत्योश्चमाकुरुष्वभयंक्वचित् १६८
सावित्र्यामाननाकार्याकुपितायाःप्रसादनम् मयाचविष्णुनाचैवब्रह्मणामानमीप्सुना १६९ गमिष्येब्रह्मसदनंत्वंचतिष्ठवरानने एवमुक्त्वागतोरुद्रोगौरीतत्रव्यवस्थिता १७०
कृतंयुगंसमग्रंचयज्ञेतस्मिन्हुताशनः वहंस्तुहव्यंदेवानांप्रीणयानोजगत्त्रयम् १७१
भोजनंद्विजमुख्येषुभोगान्विद्याधरेगणे कामावाप्तिंमनुष्येषुसर्वमेवददौप्रभुः १७२
रुद्रेणोक्तस्तदाविष्णुर्धर्मांस्तेत्वंप्रकीर्त्तय
गौरीधर्मान्सरस्वत्याव्रतंयत्परिकीर्तितम् १७३
इत्येवमुक्तेरुद्रे

णविष्णुःप्रोवाचसादरम् नाहंधर्मंख्यापयिष्येस्वकीयंशंकराधुना १७४
भवानाख्यातुमाहात्म्यंमदीयंसुरसत्तम
त्वयावैकथितंपूर्वंकृतेवैपापसंक्षयः १७५
भविष्यतिनसंदेहोभवान्पूतोभविष्यति
भीष्मउवाच
मधुरागीर्भवेत्केनव्रतेनमुनिसत्तम १७६
तथैवजनसौभाग्यंमतिर्विद्यासुकौशलम्
अभेदश्चापिदांपत्येसंगोबंधुजनेनच १७७
आयुश्चविपुलंपुंसांतन्मेकथयसत्तम
पुलस्त्यउवाच
सम्यक्पृष्टंत्वयाराजन्शृणुसारस्वतंव्रतम् १७८
यस्यसंकीर्तनादेवदेवीतुष्येत्सरस्वती
यावद्भक्तःस्तवंकुर्यादेतद्व्रतमनुत्तमम् १७९
प्राग्वासरादौसंपूज्यदिव्यंस्तवंसमारभेत्
अथवारविवारेणग्रहताराबलेनच १८०
पायसंभोजयेद्विप्रान्कुर्याद्ब्रह्मणवाचनम्
शुक्लवस्त्राणिदत्त्वाचसहिरण्यानिशक्तितः १८१
गायत्रींपूजयेद्भक्त्याशुक्लमाल्यानुलेपनैः

यथानदेविभगवान्ब्रह्मालोकपितामहः १८२ त्वांपरित्यज्यतिष्ठेच्चतथाभववरप्रदा वेदशास्त्राणिधर्माणिनृत्यगीतादिकंचयत् १८३
नविहीनंत्वयादेवितथामेसंतुसिद्धयः लक्ष्मीर्मेधाधरापुष्टिर्गौरीतुष्टिर्जयामतिः १८४
एताभिःपाहिचाष्टाभिमूर्तिभिर्मांसरस्वति
एवंसंपूज्यगायत्रींवीणाकमलधारिणीम् १८५
शुक्लपुष्पाक्षतैर्भक्त्यासकमंडलुपुस्तकाम्
मौनव्रतेनभुंजीतसायंप्रातश्चधर्मवित् १८६
पंचम्यांप्रतिपक्षंचगांचविप्रायशोभनाम्तथैवतंडुलप्रस्थंघृतपात्रेणसंयुतम् १८७ क्षीरंदद्याद्धिरण्यंचगायत्रीप्रीयतामिति
संध्यायांचतथामौनमेतत्कुर्वन्समाचरेत् १८८
नरात्र्यांभोजनंकुर्याद्यावन्मासास्त्रयोदश समाप्तेतुव्रतेदद्याद्भोजनंशुक्लतंडुलैः १८९
दिव्यांवितानंघंटांचसितनेत्रपटान्विताम्

चंदनंवस्त्रयुग्मंचदध्यन्नंसुरसंपुनः १९०
अथोपदेष्टारमपिभक्त्यासंपूजयेद्गुरुम् वित्तशाठ्येनरहितोवस्त्रमाल्यानुलेपनैः १९१
अनेनविधिनायस्तुकुर्यात्सारस्वतंव्रतम्सौभाग्यमतियुक्तस्तुसूक्ष्मकंठश्चजायते १९२
सरस्वत्याः प्रसादेनब्रह्मलोकेमहीयते
नारीवाकुरुतेयातुसापितत्फलभागिनी १९३
ब्रह्मलोकेवसेद्रा
जन्यावत्कल्पायुतत्रयम्
सारस्वतंव्रतंयस्तुशृणुयादपिवापठेत् १९४
विद्याधरपुरेसोऽपिवसेदब्दायुतत्रयम् इति
श्रीपाद्मपुराणेप्रथमेसृष्टिखंडेव्रताध्यायोनामद्वाविंशोऽध्यायः २२

त्रयोविंशोऽध्यायः
भीष्मउवाच
! प्रोक्तवानिह
तान्मेकथयविप्रेंद्र
कीदृशास्तेफलंतुकिम् १
पुलस्त्यउवाच
पुरारथंतरेकल्पेपरिपृष्टोमहात्मना
मंदरस्थोमहादेवः पिनाकीब्रह्मणास्वयम् २

कथमारोग्यमैश्वर्यमनंतममरेश्वर
अल्पेनतपसादेवभवेन्मोक्षःसदानृणां ३
किंतज्ज्ञानंमहादेवत्वत्प्रसादादधोक्षज
अल्पकेनापितपसामहाफलमिहोच्यते ४
इतिपृष्टस्सविश्वात्माब्रह्मणालोकभावनः
उमापतिरुवाचेदंमनसःप्रीतिकारकम् ५
ईश्वरउवाच
अस्माद्रथंतरात्कल्पाद्भूयोविंशतिमोयदा
वारोहोभविताकल्पस्तदामन्वंतरेशुभे ६
वैवस्वताख्येसंप्राप्तेसप्तमेसप्तलोकधृक्
द्वापाराख्यंयुगंतस्मिन्सप्तविंशतिमंयदा ७
तस्यांतेतुमहातेजावासुदेवोजनार्दनः
भारावतरणार्थायत्रिधाविष्णुर्भविष्यति ८
द्वैपायनऋषिस्तत्ररौहिणेयोथकेशवः
कंसारिःकेशिमथनःकेशवःक्लेशनाशनः ९
पुरींद्वारवतींनामसांप्रतंयाकुशस्थली दिव्यानुभावसंयुक्तामधिवासायशार्ङ्गिणः १०
त्वष्टातदाज्ञयाब्रह्मन्करिष्यतिजगत्पतेः
तस्यांकदाचिदासीनःसभायांसोऽमितद्युतिः ११
भार्याभिर्वृष्णिविद्वद्भिभूरिभिर्भूरिदक्षिणैः

कुरुभिर्देवगंधर्वैरन्वितःकैटभार्दनः १२
प्रवृत्तासुपुराणासुधर्मसंबधधिनीषुच
कथासुभीमसेनेनपरिपृष्टःप्रतापवान् १३
त्वयापृष्टस्यधर्मस्यवक्ष्यत्यस्यचभेददृक्
भवितासतदाब्रह्मन्कर्ताचैववृकोदरः १४
प्रवर्तकोस्यधर्मस्यपांडुसूनुर्महाबलः
यस्यतीक्ष्णोवृकोनामजठरेहव्यवाहनः १५
संभाष्यतेसधर्मात्मातेनचासौवृकोदरः
अतीवस्वादशीलश्चनागायुतबलोमहान् १६
धार्मिकस्याप्यशक्तस्यतीव्राग्नित्वादुपोषणे
इदंव्रतमशेषाणांव्रतानामधिकंयतः १७
कथयिष्यतिविश्वात्मावासुदेवोजगद्गुरुः
अशेषयज्ञफलदमशेषाघविनाशनम् १८
अशेषदुष्टशमनमशेषसुरपूजितम्
पवित्राणांपवित्रंयन्मगलानांचमंगलम्
भविष्यंचभविष्याणांपुराणानांपुरातनम् १९
वासुदेवउवाच
यद्यष्टमीचतुर्द्दश्योर्द्वादशीषुचभारत अन्येष्वपिदिनर्क्षेषुनशक्तस्त्वमुपोषितुम् २०
ततस्त्वग्र्यामिमांभीमतिथिंपापप्रणाशिनीम्
उपोष्यविधिनानेनगच्छविष्णोःपरंपदं २१
माघमासस्यदशमीयदाशुक्लाभवेत्तदा

घृतेनाभ्यंजनंकृत्वातिलैःस्नानंसमाचरेत् २२
तथैवविष्णुमभ्यर्चेन्नमोनारायणायच कृष्णायपादौसंपूज्यशिरःकृष्णात्मनेतिच २३
वैकुंठायेतिवैकंठमुरःश्रीवत्सधारिणे
शंखिनेगदिनेचैवचक्रिणेवरदायवै २४
सवंनारायणन्त्वेवंसंपूज्यावाहनक्रमात्
दामोदरायेत्युदरंकटिंपंचजनायवै २५
ऊरूसौभाग्यनाथायजानुनीभूतधारिणे
नमोनीलायवैजंघेपादौविश्वभुजेपुनः २६
नमोदेव्यैनमःशांत्यैनमोलक्ष्म्यैनमःश्रियै
नमस्तुष्ट्यैनमःपुष्ट्यैधृत्यैव्युष्ट्यैनमोनमः २७
नमोविहंगनाथायवायुवेगायपक्षिणे
विषप्रमथनायेतिगरुडंचाभिपूजयेत् २८
एवंसंपूज्यगोविंदमुमापतिविनायकौ
गंधैर्माल्यैतथाधूपैर्भक्ष्यैर्नानाविधैरपि २९
गव्येनपयसासिक्तांकृसरामथपायसम्
सर्पिषासहभुक्त्वातुगत्वास्थानांतरंपुनः ३०
नैयग्रोधंदंतकाष्ठमथवाखादिरंबुधः
गृहीत्वाधावयेद्दंतानाचांतःप्रागुदङ्मुखः ३१

ब्रूयात्सायंतनींकृत्वासंध्यामस्तमितेरवौ
नमोनारायणायेतित्वामहंशरणंगतः ३२
एकादश्यांनिराहारःसमभ्यर्च्यचकेशवम्
तांरात्रिंसकलांस्थित्वाशेषपर्यंकशायिनम् ३३
सर्पिषाविश्वदहनंहुत्वाब्राह्मणपुंगवैःसहैवपुंडरीकाक्षंद्वादश्यांक्षीरभोजनम् ३४
करिष्यामियथात्मानंनिर्विघ्नेनास्तुतच्चमे
एवमुक्त्वास्वपेद्भूमावितिहासकथांपुनः ३५
श्रुत्वाप्रभातेसंजातेनदींगत्वाविशांपते
स्नानंकृत्वामुदातद्वत्पाषण्डानभिवर्जयेत् ३६
उपास्यसन्ध्यांविधिवत्कृत्वाचपितृतर्पणम्
प्रणम्यचहृषीकेशंशेषपर्यङ्कशायिनम् ३७
गृहस्यपुरतोभक्त्यामण्डपंकारयेद्बुधः चतुर्हस्तांशुभांकुर्याद्वेदीमरिनिषूदन ३८
चतुर्हस्तप्रमाणंतुविन्यसेत्तत्रतोरणम्मध्येचकलशंतत्रमाषमात्रेणसंयुतम् ३९ छिद्रेणजलसंपूर्णमधःकृष्णाजिनेस्थितः

तस्यधारांचशिरसाधारयेत्सकलांनिशाम् ४०
धाराभिर्भूरिभिर्भूरिफलंवेदविदोविदुः
यस्मात्तस्मात्कुरुश्रेष्ठकारयेत्प्रयतोद्विजः ४१
दक्षिणेचार्धचंद्रं तुपश्चिमेवर्तुलंतथा
अश्वत्थपत्राकारंचउत्तरेणतुकारयेत् ४२
मध्येतुपद्माकारंचकारयेद्वैष्णवोद्बिजःपूर्वतोवेदिकांस्थोनस्थोनयाम्येचकल्पयेत् ४३
पानीयधारांशिरसिधारयेद्विष्णुतत्परः द्वितीयावेदीदेवस्यतत्रपद्मंसकर्णिकम् ४४
तस्यमध्येस्थितंदेवंकुर्याद्वैपुरुषोत्तमम्
हस्तमात्रंचतत्कुंडंकृत्वातत्रत्रिमेखलम् ४५
योनिवक्त्रंततस्तस्मिन्ब्राह्मणैर्यवसर्पिषी
तिलांश्चविष्णुदेवत्यैर्मंत्रैरेवानलेहुनेत् ४६
कृत्वातुवैष्णवंसम्यग्यागंतत्रप्रकल्पयेत्
आज्यधारामध्यमेतुकुंडेदद्यात्तुयत्नतः ४७
क्षीरधारांदेवदेवेवारिधारात्मनोपरि निष्पावार्धप्रमाणांवैधारामाज्यस्यपातय

ेत् ४८
स्वेच्छयाक्षीरजलयोरविच्छिन्नांचशर्वरीं
जलकुंभान्महावीर्यस्थापयित्वात्रयोदश ४९
भक्ष्यैर्नानाविधैर्युक्तान्सितवस्त्रैरलंकृतान्
प्रतानौदुंबरैःपात्रैःपंचरत्नसमन्वितैः ५०
चतुर्भिर्बह्वृचैर्होमःकार्यस्तत्रउदङ्मुखैः
रुद्रजाप्यश्चतुर्भिश्चयजुर्वेदपरायणैः ५१
वैष्णवानिचसामानिचतुर्भिःसामवेदिभिः
एवंद्वादशवैविप्रान्वस्त्रमाल्यानुलेपनैः ५२
पूजयेदंगुलीयैश्चकटकैर्हेमसूत्रकैः
वासोभिःशयनीयैश्चवित्तशाठ्यविवर्जितः ५३
एवंक्षपातिवाह्यावैगीतमङ्गलनिःस्वनैः
उपाध्यायस्यचपुनर्द्विगुणंसर्वमेवतु ५४
ततःप्रभातेविमलेसमुत्थायत्रयोदश गावोदेयाःकुरुश्रेष्ठसौवर्णशृंगसंवृताः ५५
पयस्विन्यःशीलवत्यःकांस्यदोहसमन्विताः रौप्यखुराःसवत्साश्चचंदनेनाभिभूषिताः ५६ तास्तुतेषांततोदत्वाभक्ष्यभोज्येनतर्पितान्

कृत्वावैब्राह्मणान्सर्वान्छत्रैर्नानाविधैस्तथा ५७
भुक्त्वाचाक्षारलवणमात्मानाचविसर्जयेत् अनुगम्यपदान्यष्टौपुत्रभार्यासमन्वितः ५८
प्रीयतामत्रदेवेशःकेशवःक्लेशनाशनः
एवंगुर्वाज्ञयाकुंभान्गाश्चैवशयनानिच ५९
वासांसिचैवसर्वेषांगृहाणिप्रापयेद्बुधः
अभावेबहुशय्यानामेकामपिसुसंस्कृताम् ६०
शय्यांदद्याद्गृहीभीमसर्वोपस्करसंयुताम्
इतिहासपुराणानिवाचयित्वातुवाहयेत् ६१
तद्दिनंकुरुशार्दूलयइच्छेद्विपुलांश्रियम्
तस्मात्त्वंसत्त्वमालंब्यभीमसेनविमत्सरः ६२
कुरुव्रतमिदंसम्यक्स्नेहाद्गुह्यंमयोदितम्
त्वयाकृतमिदंवीरत्वन्नाम्नाचभविष्यति ६३
साभीमद्वादशीह्येषासर्वपापहराशुभा
यातुकल्याणिनीनामपुराकल्पेषुपठ्यते ६४
त्वंचादिकर्ताभवसौकरेस्मिन्कल्पेमहावीरवरप्रधान
यस्याःस्मृतेःकीर्तनतोप्यशेषंपापंप्रणष्टंत्रिदशाधिपस्य ६५
दृष्ट्वाचतामप्सरसामभीष्टांवेश्याकृताम

न्यभवांतरेषु
जाताथसावैश्यकुलोद्भवापिपुलोमकन्यापुरुहूतपत्नी ६६
तत्रापितस्याःपरिचारिकेयंममप्रियासंप्रतिसत्यभामा
कृतंपुरामंगलमेतदेवद्विजात्मजावेदवतीबभूव ६७
अस्यांचकल्याणतिथौविवस्वान्सहस्रधारेणसहस्ररश्मिः
स्नातःपुरामंडलमेत्यतद्वत्तेजोमयंखेटपतिर्बभूव ६८
इदमेवकृतंमहेंद्र
मुख्यैर्बहुभिर्देवसुरारिकोटिभिश्च
फलमस्येहनशक्यतेहिवक्तुंयदिजिह्वायुतकोटयोमुखेस्युः ६९
कलिकलुषविदारिणीमनंतामपिकथयिष्यतियादवेंद्रसूनुः
अथनरकगतान्पितॄनथैषाह्यलमुद्धर्तुमिहैवयःकरोति ७०
इदमनघशृणोतिवक्तिभक्त्यापरिपठतीहपरोपकारहेतोः
इहपंकजनाभभक्तिमान्भवेदथशक्रस्यसपूज्यतामुपैति ७१
कल्याणिनीनामपुराविसर्गेयाद्वादशीमाघसितेभिपूज्या
सापांडुपुत्रेणकृताभविष्यत्यंनतपुण्यान

घभीमपूर्वा ७२
ब्रह्मोवाच
वर्णाश्रमाणांप्रभवःपुराणेषुमयाश्रुतः सदाचारश्चभगवान्धर्मशास्त्रांगविस्तरैः ७३
पण्यस्त्रीणांसमाचारंश्रोतुमिच्छामितत्वतः
ईश्वरउवाच
तस्मिन्नेवपुरेब्रह्मन्सहस्राणितुषोडश ७४
वासुदेवस्यनारीणांभविष्यंत्यंबुजोद्भव
ताभिर्वसंतसमयेकोकिलालिकुलाकुले ७५
पुष्पितोपवनेफुल्लकल्हारसरसस्तटे
निर्भरंसहपत्नीमिःप्रशस्ताभिरलंकृतः ७६
रमयिष्यतिविश्वात्माकृष्णोयदुकुलोद्वहःकुरंगनयनःश्रीमान्मालतीकृतशेखरः ७७
गच्छन्समीपमार्गेणसांबोजांबवतीसुतः
साक्षात्कंदर्परूपेणसर्वाभरणभूषितः ७८
अनंगशरतप्ताभिःसाभिलाषमवेक्षितः प्रबुद्धोमन्मथस्तासांभविष्यतियदात्मनि ७९
तदवेक्ष्यजगन्नाथस्सर्वज्ञोध्यानचक्षुषा
स्वयंप्रभुर्वक्ष्यतितावोहरिष्यंतिदस्यवः ८०
अपरोक्षंयतस्त्वेवंस्निग्धमेतद्विचिंति

तम्
ततःप्रसादितोदेवइदंवक्ष्यतिशार्ङ्गभृत् ८१
ताभिःशापाभितप्ताभिर्भगवान्भूतभावनः उत्तराश्रितदाशानामुद्धर्ताब्राह्मणप्रियः ८२
उपदेक्ष्यत्यनंतात्माभाविकल्याणकारकम् भवतीनामृषिर्दाल्भ्योयद्व्रतंकथयिष्यति ८३
इत्युक्त्वाताःपरित्यज्यगतोन्तर्धानमीश्वरः
ततःकालेनमहताभारावतरणेकृते ८४
निवृत्तेमौसलेतद्वत्केशवेदिवमागते
शून्येयदुकुलेसर्वेचोरैरपिजितेर्जुने ८५
हृतासुकृष्णपत्नीषुदाशभोग्यासुचार्बुदेतिष्ठंतीषुयचदौर्गत्यसंतप्तासुचतुर्मुख ८६
आगमिष्यतियोगात्मादाल्भ्योनाममहातपाः तास्तमर्घ्येणसंपूज्यप्रणिपत्यपुनःपुनः ८७
लालप्यमानाबहुशोवाष्पपर्याकुलेक्षणाः
स्मरंत्योविविधान्भोगान्दिव्यमाल्यानुलेपनान् ८८
भर्त्तारंजगतामीशमनंतमपराजितम्
दिव्यानुभावांचपुरींनानारत्नगृहाणिच ८९
द्वारकावासिनःसर्वान्देवरूपान्कुमारकान

्
प्रश्नमेतंकरिष्यंतिमुनेरभिमुखंस्थिताः ९०
दस्युमिर्भगवन्सर्वाःपरिभुक्तावयंबलात्स्वधर्मश्च्यावितोस्माकमस्मिन्नःशरणंभवान् ९१
आदिष्टोसिपुराब्रह्मन्केशवेनचधीमता
कस्मादीशेनसंयोगंप्राप्यवेश्यात्वमागताः ९२
वेश्यानामपियोधर्मस्तंनोब्रूहितपोधन
कथयिष्येवदत्तासांयद्दाल्भ्यश्चैकितायनः ९३
दाल्भ्यउवाच
जलक्रीडाविहारेषुपुरासरसिमानसे
भवतीनांसगर्वाणांनारदोभ्याशमागतः ९४
हुताशनसुताःसर्वाभवत्योप्सरसःपुरा
अप्रणम्यावलेपेनपरिपृष्टःसयोगवित् ९५
कथंनारायणोस्माकंभर्त्तास्यादित्युपादिश
तस्माद्वरप्रदानंचशापश्चायमभूत्पुरा ९६
शय्याद्वयप्रदानेनमधुमाधवमासयोः
सुवर्णोपस्करोत्संगंद्वादश्यांशुक्लपक्षतः ९७
भर्तानारायणोनूनंभविष्यत्यन्यजन्मनि
यदकृत्वाप्रणामंमेरूपसौभाग्यमत्सरात् ९८
परिपृष्टोस्मितेनाशुवियोगोवोभविष्यति

चोरैरपहृताःसर्वावेश्यात्वंसमवाप्स्यथ ९९
एवंनारदशापेनकेशवस्यचशापतः वेश्यात्वमागताःसर्वाभवत्यःकाममोहिताः १००
इदानीमपियद्वक्ष्येतच्छ्रणुध्वंवरांगनाः
पुरादैवासुरेयुद्धेहतेषुशतशःसुरैः १०१
दानवासुरदैत्येषुराक्षसेषुततस्ततः
तेषांदारसहस्राणिशतशोथसहस्रशः १०२
परिणीतानियानिस्युर्वलाद्भुक्तानियानिवै
तानिसर्वाणिदेवेशःप्रोवाचवदतांवरः १०३
वेश्याधर्मेणवर्तध्वमधुनानृपमंदिरे
भक्तिमत्योवरारोहास्तथादेवकुलेषुच १०४
राजतःस्वामिनश्चापिजीविकांचप्रलप्स्यथ
भविष्यतिचसौभाग्यंसर्वासामपिशक्तितः १०५
यःकश्चिच्छुल्कमादायगृहमेष्यतिवःसदा निश्छद्मनैवोपचर्यःप्रीतिभावैरदांभिकैः १०६
देवतानांपितॄणांचपुण्येह्निसमुपस्थिते गोभूहिरण्यधान्यानिप्रदेयानिचशक्तितः १०७
यद्व्रतंचोपदेक्ष्यामितत्कुरुध्वंचसर्वशः
संसारोत्तारणायालमेतद्वेदविदोविदुः १०८

यदासूर्यदिनेहस्तःपुष्योवाथपुनर्वसुः भवेत्सर्वौषधिस्नानंसम्यक्नारीसमाचरेत् १०९
तदापंचशरात्मातुहरिस्सन्निधिमेष्यति अर्चयेत्पुंडरीकाक्षमनंगस्यानुकीर्तनैः ११०
कामायपादौसंपूज्यजंघेवैमोहकारिणे
मेढ्रंकंदर्पनिधयेकटिंप्रीतिमतेनमः १११
नाभिंसौख्यसमुद्रायवामनायतथोदरम्
हृदयंहृदयेशायस्तनावाह्लादकारिणे ११२
उत्कंठायेतिवैकंठमास्यमानंदकारिणे वामांसंपुष्पचापायपुष्पबाणायदक्षिणम् ११३
मानसायेतिवैमालिविलोलायेतिमूर्द्धजम् सर्वात्मनेशिरस्तद्वद्देवदेवस्यपूजयेत् ११४
नमःशिवायशांतायपाशांकुशधरायच
गदिनेपीतवस्त्रायशंखचक्रधरायच ११५
नमोनारायणायेतिकामदेवात्मनेनमः
नमःशांत्यैनमःप्रीत्यैनमारेत्यैनमःश्रियै ११६
नमःपुष्ट्यैनमस्तुष्ट्यैनमःसर्वार्थसंपदे
एवंसंपूज्यगोविंदमनंगात्मकमीश्वरम् ११७
गंधमाल्यैस्तथाधूपैर्नैवेद्येनचभामिनी
ततआहूयधर्मज्ञंब्राह्मणंवेदपारगम् ११८

अव्यंगमथसंपूज्यगंधपुष्पार्चनादिभिः शालेयतंडुलप्रस्थंघृतपात्रेणसंयुतम् ११९ तस्मैविप्रायवैदद्यान्माधवःप्रीयतामितियथेष्टाहारसंभुक्तमेनंद्विजमनुत्तमम् १२०
रत्यर्थंकामदेवोयमितिचित्तेचधारयेत्
यद्यदिच्छतिविप्रेंद्र
स्तत्तत्कुर्याद्विलासिनी १२१
सर्वभावेनचात्मानमर्पयेत्स्मितभाषिणी
एवमादित्यवारेणसर्वमेतत्समाचरेत् १२२
तंडुलप्रस्थदानंचयावन्मासास्त्रयोदश ततस्त्रयोदशेमासिसंप्राप्तेचास्यभामिनी १२३
विप्रस्योपस्करैर्युक्तांशय्यांदद्याद्विचक्षणा
सोपधानांसविन्यासांस्वास्तरावरणांशुभाम् १२४
दीपिकोपानहच्छत्रपादुकासनसंयुताम्
सपत्नीकमलंकृत्यहेमसूत्रांगुलीयकैः १२५
सूक्ष्मवस्त्रैःसकटकैर्धूपमाल्यानुलेपनैः
कामदेवंसपत्नीकंगुडकुंभोपरिस्थितम् १२६
ताम्रपात्रासनगतंहेमनेत्रपटावृतम्
सुकांस्यभाजनोपेतमिक्षुदंडसमन्वितम् १२७
दद्यादनेनमंत्रेणतथैकांगांपयस्विनीम्
यथांतरंनपश्यामिकामकेशवयोःसदा १२८

तथैवसर्वकामाप्तिरस्तुविप्रसदामम तथाचकांचनंदेवंप्रतिगृह्यद्विजोत्तमः १२९
कोदात्कामोदादितिवैदिकंमंत्रमुदीरयेत् ततःप्रदक्षिणीकृत्यविसृज्यद्विजपुंगवम् १३०
शय्यासनादिकंसर्वंब्राह्मणस्यगृहंनयेत्ततःप्रभृतियोन्योपिरत्यर्थंगेहमागतः १३१ सम्मान्यसूर्यवारेणससंपूज्योभवेत्सदा एवंत्रयोदशंयावन्मासमेकंद्विजोत्तमम् १३२
तर्पयित्वायथाकामंप्रेषयेच्चैवमंदिरम्
तदनुज्ञयारूपवंतंयावदस्यागमोभवेत् १३३
आत्मनोपियदाविघ्नंगर्भसूतकराजकम्
दैवंवामानुषंवास्यादुपरागेणवाततः १३४
सावारानष्टपंचाशद्यथाशक्तिसमर्पयेत्
एतद्धिकथितंसम्यग्भवतीनांविशेषतः १३५
स्वधर्मोयंयतोभाव्योवेश्यानामिहसर्वदा
शय्ययात्यज्यतेदेवनकदाचिद्यथाभवान् १३६
शय्याममाप्यशून्येयंतथास्तुमधुसूदन
गीतवादित्रनिर्घोषंदेवदेवस्यकारयेत् १३७
एतद्वः कथितंसर्वंवेश्याधर्ममशेषतः
पुरुहूतेनयत्प्रोक्तंदानवीषुपुरामया १३८
तदिदंसांप्रतंसर्वंभवतीष्वपियुज्यते
सर्वपापप्रशमनमनंतफलदायकम् १३९
कल्याणिनीनांकथितंतदेतद्दुश्चरंव्रतम्

करोतियाशेषमुदग्रमेतत्कल्याणिनीमाधवलोकसंस्था १४०
सापूजितादेवगणैरशेषैरानंदकृत्स्थानमुपैतिविष्णोः
तपोधनःसोप्यभिधायचैतदनंगदानव्रतमंगनानाम् १४१
स्वस्थानमेष्यंतिसमस्तमित्थंव्रतंकरिष्यंतिचदेवयोने १४२
इति
श्रीपाद्मपुराणेप्रथमेसृष्टिखंडेवेश्या व्रतकथनंनामत्रयोविंशोऽध्यायः २३

चतुर्विंशतितमोऽध्यायः
ब्रह्मोवाच
भगवन्पुरुषस्येहस्त्रियाश्चवरदायकम्
शोकव्याधिभयंदुःखंनभवेद्येनतद्वद १
शंकरउवाच
श्रावणस्यद्वितीयायांकृष्णायांमधुसूदनःक्षीरार्णवेसपत्नीकःसदावसतिकेशवः २
तस्यांसंपूज्यगोविंदंसर्वान्कामानवाप्नुयात्
गोभूहिरण्यदानादिसप्तकल्पशतानुगम् ३
आवाहनादिकांपूजांपूर्ववत्परिकल्पयेत्
अशून्यशयनानामद्वितीयासौप्रकीर्तिता ४
तस्यांसंपूजयेद्विष्णुमेभिर्मंत्रैर्विधानतः

श्रीवत्सधारिन्श्रीकांतश्रीपतेश्रीधराव्यय ५
गार्हस्थ्यंमाप्रणाशंमेयातुधर्मार्थकामदं
अग्नयोमाप्रणश्यंतुदेवताःपुरुषोत्तम ६
पितरोमाप्रणश्यंतुममदांपत्यभेदतः लक्ष्म्यावियुज्यतेदेवोनकदाचिद्यथाहरिः
७
तथाकलत्रसंबंधोदेवमामेवियुज्यतां
लक्ष्म्यानशून्यंवरदयथातेशयनंसदा ८
शय्याममाप्यशून्यास्तुतथैवमधुसूदन
गीतवादित्रनिर्घोषान्देवदेवस्यकारयेत् ९
घंटाभवेदशक्तस्यसर्ववाद्यमयोयतः एवंसंपूज्यगोविंदमश्नीयात्तैलवर्जितम् १०
नक्तमक्षारलवणंयावत्तुस्याच्चतुष्टयं ततःप्रभातेसंजातेलक्ष्मीपतिसमन्विताम् ११
दीपान्नभाजनैर्युक्तांशय्यांदद्याद्विलक्षणाम्
पादुकोपानहच्छत्रचामरासनसंयुताम् १२
अभीष्टोपस्करैर्युक्तांशुक्लपुष्पांबरावृताम्
अव्यंगायचविप्रायवैष्णवायकुटुंबिने १३
दातव्यावेदविदुषेनवंध्यापतयेक्वचित्
तत्रोपवेश्यदांपत्यमलंकृत्यविधानतः १४

पत्न्यास्तुभाजनंदद्याद्भक्ष्यभोज्यसमन्वितम्
ब्राह्मणस्यापिसौवर्णीमुपस्करसमन्विताम् १५
प्रतिमांदेवदेवस्यसोदकुंभांनिवेदयेत्
एवंयस्तुपुमान्कुर्यादशून्यशयनंहरेः १६
वित्तशाठ्येनरहितोनारायणपरायणः
नतस्यपत्न्याविरहःकदाचिदपिजायते १७
नारीवाविधवाब्रह्मन्यावच्चंद्रा
र्कतारकं
नविरूपौनशोकार्तौदंपतीभवतःक्वचित् १८
नपुत्रपशुरत्नानिक्षयंयांतिपितामह
सप्तकल्पसहस्राणिसप्तकल्पशतानिच १९
कुर्वन्नशून्यशयनंविष्णुलोकेमहीयते
ब्रह्मोवाच
कथमारोग्यमैश्वर्यंमतिर्धर्मस्थितिस्सदा २०
अव्यंगाथपरेभक्तिर्विष्णौचापिभवेत्कथम् ईश्वरउवाच
साधुब्रह्मंस्त्वयापृष्टमिदानींकथयामिते २१
विरोचनस्यसंवादंभार्गवस्यचधीमतः
प्रह्लादस्यसुतंदृष्ट्वाद्विरष्टपरिवत्सरम् २२
तस्यरूपमिदंब्रह्मन्सोहसद्भृगुनंदनः
साधुसाधुमहाबाहोविरोचनशिवंतव २३

तत्तथाहसितंतस्यपप्रच्छसुरसूदनः ब्रह्मन्किमर्थमेतत्तेहास्यंवैमामकंकृतम् २४
साधुसाध्वितिमामेवमुक्तवांस्त्वंवदस्वमे
तमेवंवादिनंयुक्तमुवाचवदतांवरः २५
विस्मयाद्वतमाहात्म्याद्धास्यमेतत्कृतंमया
पुरादक्षविनाशायकुपितस्यत्रिशूलिनः २६
अपतद्भीमवक्त्रस्यस्वेदबिंदुर्ललाटजः
भित्वाससप्तपातालानदहत्सप्तसागरान् २७
अनेकवक्त्रनयनोज्वलज्ज्वलनभीषणः
वीरभद्रइतिख्यातःकरपादायुतैर्युतः २८
कृत्वासयज्ञमथनंपुनर्भूतस्यसंप्लवः
त्रिजगद्दहनाद्भूयःशिवेनविनिवारितः २९
कृतंत्वयावीरभद्रदक्षयज्ञविनाशनं
इदानीमलमेतेनलोकदाहेनकर्मणा ३०
शांतिप्रदानात्सर्वेषांग्रहणांप्रथमोभवप्रहृष्टाभिजनाःपूजांकरिष्यंतिकृतात्मनः ३१
अंगारकइतिख्यातिंगमिष्यसिधारात्मज
देवलोकेद्वितीयंचतवरूपंभविष्यति ३२
येचत्वांपूजयिष्यंतिचतुर्थ्यांतुदिनेनराः
रूपमारोग्यमैश्वर्यं तेष्वनंतंभविष्यति ३३

एवमुक्तस्ततःशांतिमगमत्कामरूपधृत् सजातस्तत्क्षणाद्राजन्र्गहत्वमगमत्पुनः ३४
सकदाचिद्भवांस्तस्यपूजार्घादिकमुत्तमं
दृष्टवान्क्रियमाणंचशूद्रेणत्वंव्यवस्थितः ३५
तेनत्वंरूपवान्जातोसुरःशत्रुकुलाशनिः
विविधाचरुचिर्जातायस्मात्तवविदूरगा ३६
विरोचनइतिप्राहुस्तस्मात्वांदेवदानवाः शूद्रेणक्रियमाणस्यव्रतस्यतवदर्शनात् ३७
ईदृशीरूपसंपत्तिरितिविस्मितवानहम् साधुसाध्वितितेनोक्तमहोमहात्म्यमुत्तमं ३८
पश्यतोपिभवेद्रूपमैश्वर्यंकिमुकुर्वतः यस्माच्चभक्त्याधरणीसुतस्यविनिंद्यमानेनगवादिदानम् ३९
आलोकितंतेनसुरारिगर्भेसंभूतिरेषातवदैत्यजाता
अथतद्वचनंश्रुत्वाभार्गवस्यमहात्मनः ४०
प्रह्लादनंदनोवीरःपुनःपप्रच्छभार्गवम्
विरोचनउवाच
भगवंस्तद्व्रतंसम्यक्श्रोतुमिच्छामितत्वतः ४१
दीयमानंतुयद्दानंमयादृष्टंभवांतरे माहात्म्यंचविधिंतस्ययथावद्वक्तुमर्हसि

४२
इतितद्वचनंश्रुत्वाविप्रःप्रोवाचसादरं
चतुर्थ्यंगारकदिनेयदाभवतिदानव ४३
मृदास्नानंतदाकुर्यात्पद्मरागविभूषितः
अग्निर्मूर्द्धादिवोमंत्रंजपेत्स्नातउदङ्मुखः ४४
शूद्र
स्तूष्णींस्मरन्भौममास्तांभोगविवर्जितः अथास्तमितआदित्येगोमयेनानुलेपयेत् ४५
प्रांगणंपुष्पमालाभिरक्षताद्भिःसमंततः
तदभ्यर्च्यालिखेत्पद्मंकुंकुमेनाष्टपत्रकम् ४६
कुंकुमस्याप्यभावेनरक्तचंदनमिष्यते
चत्वारःकरकाःकार्याःभक्ष्यभोज्यसमन्विताः ४७
तंडुलैरक्तशालेयैःपद्मरागैश्चसंयुताः
चतुःकोणेषुतान्कृत्वाफलानिविविधानिच ४८
गंधमाल्यादिकंसर्वंतथैवविनिवेशयेत्
सुवर्णशृंगांकपिलामथार्च्यरौप्यैःखुरैःकांस्यदोहांसवस्त्राम् ४९
धुरंधरंरक्तखुरंचसौम्यंधान्यानिसप्तांबरसंयुतानि
अंगुष्टमात्रंपुरुषंतथैवसौवर्णमप्यायतबाहुदंडम् ५०
चतुर्भुजंहेममयंचताम्रपात्रेगुडस्योपरिसर्पियुक्तम्

सामस्वरज्ञायजितेंद्रि
यायवाग्रूपशीलान्वयसंयुताय ५१
दातव्यमेतत्सकलंद्विजायकुटुम्बिनेनैवतुदंभयुक्ते
भूमिपुत्रमहाभागस्वेदोद्भवपिनाकिनः ५२
रूपार्थीत्वांप्रपन्नोहंगृहाणार्ध्यंनमोस्तुते
मंत्रेणानेनदत्वार्घ्यंरक्तचंदनवारिणा ५३
ततोर्चयेद्विप्रवरंरक्तमाल्यांबरादिभिःदद्यात्तेनैवमंत्रेणभौमंगोमिथुनान्वितम् ५४
शय्यांचशक्तिमान्दद्यात्सर्वोपस्करसंयुताम्
यद्यदिष्टतमंलोकेयच्चास्यदयितंगृहे ५५
तत्तद्गुणवतेदेयंदत्तस्याक्षयमिच्छता
ततःप्रदक्षिणंकृत्वाविसृज्यद्विजसत्तमम् ५६
नक्तंक्षीराशनंकुर्यादेवंचांगारकाष्टकम्
चतुरोवाथवातस्ययत्पुण्यंतद्वदामिते ५७
रूपसौभाग्यसंपन्नःपुमान्जन्मनिजन्मनि विष्णौवाथशिवेभक्तःसप्तद्वीपाधिपोभवेत् ५८
सप्तकल्पसहस्राणिरुद्रलोकेमहीयते तस्मात्वमपिदैत्येंद्रव्रतमेतत्समाचर

५९
इत्येवमुक्तोभुगुनंदनेनचकारसर्वंव्रतमेवदैत्यः
त्वंचापिराजन्कुरुसर्वमेतद्यतोक्षयंवेदविदोवदंति ६०
शृणोतियश्चैनमनन्यचेतास्तस्यापिसर्वंभगवान्विधत्ते ६१
इति
श्रीपद्मपुराणेप्रथमेसृष्टिखंडेअंगारकच तुर्थीव्रतंनामचतुर्विंशोऽध्यायः २४

पंञ्चविंशोऽध्यायः
भीष्मउवाच
उपवासेष्वशक्तस्यतदेवफलमिच्छतः अनभ्यासेनरोगाद्वाकिमिष्टंव्रतमुच्यताम् १
पुलस्त्यउवाच
उपवासेष्वशक्तानांनक्तंभोजनमिष्यते
यस्मिन्व्रतेतदप्यत्रश्रूयतांवैव्रतंमहत् २
आदित्यशयनंनामयथावच्छंकरार्चनम्
येषुनक्षत्रयोगेषुपुराणज्ञाःप्रचक्षते ३
यदाहस्तेनसप्तम्यामादित्यस्यदिनंभवेत्
सूर्यस्यचापिसंक्रांतिस्तिथिस्सासार्वकामिकी ४
उमामहेश्वरस्यार्चामर्चयेत्सूर्यनामभिः

सूर्यार्चांशिवलिगंचउभयंपूजयेद्यतः ५
उमापतेरवेश्चापिनभेदःक्वचिदिष्यते
यस्मात्तस्मान्नृपश्रेष्ठगृहेभानुंसमर्चयेत् ६
हस्तेनसूर्यायनमोस्तुपादावर्कायचित्रासुचगुल्फदेशं
स्वातीषुजंघेपुरुषोत्तमायधात्रेविशाखासुचजानुदेशम् ७
तथानुराधासुनमोभिपूज्यमुरुद्द्वयंचैवसहस्रभानोः
ज्येष्ठास्वनंगायनमोस्तुगुह्यमिन्द्रा
यभीमायकटिंचमूले ८
पूर्वोत्तराषाढयुगेचनाभिंत्वष्ट्रेनमःसप्ततुरंगमाय
तीक्ष्णांशवेश्रवणेचाथकुक्षिंपृष्ठंधनिष्ठासुविकर्तनाय ९
वक्षस्थलंध्वांतविनाशनायजलाधिपर्क्षेप्रतिपूजनीयम्
पूर्वोत्तराभाद्र
पदद्वयेचबाहूत्तमश्चंडकरायपूज्यौ १०
सम्नामधीशायकरद्वयंचसंपूजनीयंनृपरेवतीषु
नखानिपूज्यानितथाश्विनीषुनमोस्तुसप्ताश्वधुरंधराय ११
कठोरधाम्नेभरणीषुकंठंदिवाकरायेत्यभिपूजनीयम्

ग्रीवाग्निपर्क्षेधरसंपुटेतुसंपूजयेद्भारतरोहिणीषु १२
मृगेर्चनीयारसनापुरारेरौद्रे
तुदंताहरयेनमस्ते
नमःसवित्रेइतिशंकरस्यनासाभिपूज्याचपुनर्वसौच १३
ललाटमंभोरुहवल्लभायपुष्येलकान्वेदशरीरधारिणे
सार्पेचमौलिविबुधप्रियायमघासुकर्णावितिपूजनीयौ १४
पूर्वासुगोब्राह्मणनंदनायनेत्राणिसंपूज्यतमानिशंभोः
अथोत्तराफाल्गुनिभेभ्रुवौचविश्वेश्वरायेतिचपूजनीये १५
नमोस्तुपाशांकुशपद्मशूलकपालसर्पेन्दुधनुर्धराय
गयासुरानङ्गपुरांधकादिविनाशमूलायनमःशिवाय १६
इत्यादिकांगानिचपूजयित्वाविश्वेश्वरायेतिशिरोभिपूज्यम्
अत्रापिभोक्तव्यमतैलमन्नममांसमक्षारमभुक्तशेषम् १७
इत्येवंनृपनक्तानिकृत्वादद्यात्पुनर्वसौ
शालेयतंडुलप्रस्थमौदुंबरमथोघृतम् १८
संस्थाप्यपात्रेविप्रायसहिरण्यंनिवेदये

त्
सप्तमेवस्त्रयुग्मंतुपारणेत्वधिकंभवेत् १९
चतुर्दशेतुसंप्राप्तेपारणेभारतादिके ब्राह्मणंभोजयेद्भक्त्यागुडक्षीरघृतादिभिः २०
कृत्वाचकांचनंपद्ममष्टपत्रंसकर्णिकम् शुद्धमष्टांगुलंतच्चपद्मरागदलान्वितम् २१
शय्यांसुलक्षणांकृत्वाविरुद्धग्रंथिवर्जिताम्
सोपधानवितानांचस्वास्तरावरणाश्रयाम् २२
पादुकोपानहच्छत्रचामरासनदर्पणैः
भूपणैरपिसंयुक्तांफलवस्त्रानुलेपनैः २३
तस्यांविधायतत्पद्ममलंकृत्यगुणान्विताम्
कपिलांवस्त्रसंयुक्तामतिशीलांपयस्विनीम् २४
रौप्यखुरांहेमशृंगींसवत्सांकांस्यदोहनाम्
दद्यान्मंत्रेणतांधेनुंपूर्वाह्णंनातिलंघयेत् २५
यथैवादित्यशयनमशून्यंतवसर्वदा
कांत्याधृत्याश्रियापुष्ट्यातथामेसंतुवृद्धयः २६
यथानदेवाःश्रेयांसंत्वदन्यमनघंविदुः

तथामामुद्धराशेषदुःखसंसारसागरात् २७ ततःप्रदक्षिणीकृत्यप्रणम्यचविसर्जयेत् शय्यांगवादितत्सर्वंद्विजस्यभवनंनयेत् २८
नैतद्विशीलायनदांभिकायप्रकाशनीयंव्रतमिंदुमौलेः
गोविप्रदेवर्षिविकर्मयोगिनांयश्चापिनिंदामधिकांविधत्ते २९
भक्तायदांतायचगुह्यमेतदाख्येयमानंदकरंशिवञ्च
इदंमहापातकिनांनराणांअघक्षयंवेदविदोवदंति ३०
नबंधुपुत्रैर्नधनैर्वियुक्तःपत्नीभिरानंदकरःसुराणां
नाभ्येतिरोगंनचदुःखमोहंयाचापिनारीकुरुतेथभक्त्या ३१
इदंवसिष्ठेनपुरार्जुनेनकृतंकुबेरेणपुरंदरेण
यत्कीर्तनादप्यखिलानिनाशमायांतिपापानिनसंशयोत्र ३२
इतिपठतिशृणोतिवायइत्थंरविशयनंपुरुहूतवल्लभःस्यात्
अपिनरकगतान्पितॄनशेषानपिदिवमानयतीहयःकरोति ३३
अश्वत्थंचवटंचैवोदुंबरंवृक्षमेवच नंदीशंजंबुवृक्षंचबिल्वंप्राहुर्महर्षय

ः ३४
मार्गशीर्षादिमासाभ्यांद्वाभ्यांद्वाभ्यामथक्रमात्
एकैकंदंतधवनंवृक्षेष्वेतेषुकारयेत् ३५
दद्यात्समाप्तेदध्यन्नंवितानध्वजचामरम्द्विजानामुदकुंभांश्चपंचरत्नसमन्वितान् ३६
नवित्तशाठ्यंकुर्वीतकुर्वन्दोषानवाप्नुयात् ३७
इति
श्रीपाद्मपुराणेप्रथमेसृष्टिखंडेआदित्य शयनव्रतंनामपंचविंशोऽध्यायः २५

षड्विंशोऽध्यायः
भीष्मउवाच
दीर्घायुरारोग्यकुलातिवृद्धिभिर्युक्तःपुमान्रूपकुलान्वितःस्यात् मुहुर्मुहुर्जन्मनियेनसम्यक्व्रतंसमाचक्ष्वचशीतरश्मेः १
पुलस्त्यउवाच
त्वयापृष्टमिदंसम्यगक्षयस्वर्गकारकम् रहस्यंतुप्रवक्ष्यामियत्पुराणविदोविदुः २
रोहिणीचंद्रशयनंनामव्रतमिहोच्यते तस्मिन्नारायणस्यार्चामर्चयेदिंदुनामभिः ३

यदासोमदिनेशुक्लाभवेत्पंचदशीक्वचित्
अथवाब्रह्मनक्षत्रंपौर्णमास्यांप्रजायते ४
तदास्नानंनरःकुर्यात्पंचगव्येनसर्षपैः
आप्यायस्वेतिचजपेद्विद्वानष्टशतंपुनः ५
शूद्रोपिपरयाभक्त्यापाषंडालापवर्जितः सोमायशांतायनमोस्तुपादावनंतधाम्नेतिचजानुजंघे
ऊरुद्वयंचापिजलोदरायसंपूजयेन्मेढ्रमनंगधाम्ने ८
नमोनमःकामसुखप्रदायकटिःशशांकस्यसदार्चनीयः
तथोदरंचाप्यमृतोदरायनाभिःशशांकायनमोभिपूज्या ९
नमोस्तुचंद्रा
यमुखंचनित्यंदंताद्विजानामधिपायपूज्याःहास्यंनमश्चंद्रमसेऽभिपूज्यमोष्ठौतुकौमोदवनप्रियाय १०
नासाचनाथायवरौषधीनामानंदबीजायपुनर्भ्रुवौच
नेत्रद्वयंपद्मनिभंतथेंदोरिंदीवरव्यासकरायशौरेः ११
नमःसमस्ताध्वरपूजितायकर्णद्वयंदैत्यनिषूदनाय
ललाटमिंदोरुदधिप्रियायकेशाःसुषुम्नाधिपतेःप्रपूज्याः १२

शिरःशशांकायनमोमुरारेर्विश्वेश्वरायाथनमःकिरीटं
पद्मप्रियेरोहिणीनामलक्ष्मिसौभाग्यसौख्यामृतसागराय १३
दैवींचसंपूज्यसुगंधिपुष्पैर्नैवेद्यधूपादिभिरिंदुपत्नीम्
सुप्त्वातुभूमौपुनरुत्थितोयःस्नात्वाचविप्रायहविष्यभुक्तः १४
देयःप्रभातेसहिरण्यवारिकुंभोनमःपापविनाशनाय
संप्राश्यगोमूत्रममांसमन्नमक्षारमष्टावथविंशतिंच १५
ग्रासांश्चत्रीन्सर्पियुतानुपोष्यभुक्त्वेतिहासंशृणुयान्मुहूर्तं
कदंबनीलोत्पलकेतकानिजातिःसरोजंशतपत्रिकाच १६
अम्लानपुष्पाण्यथसिंदुवारंपुष्पंपुनर्भारतमल्लिकायाः
शुक्लंचपुष्पंकरवीरपुष्पंश्रीचंपकंचंद्रमसेप्रदेयम् १७
श्रावणादिषुमासेषुक्रमादेतानिसर्वदा
यस्मिन्मासेव्रतादिःस्यात्तत्पुष्पैरर्चयेद्धरिम् १८
एवंसंवत्सरंयावदुपोष्यविधिवन्नरः व्रतांतेशयनंदद्याच्छयनोपस्करान्वितम् १९

रोहिणीचंद्रमिथुनंकारयित्वातुकांचनम्
चंद्रषःडंगुलःकार्योरोहिणीचतुरंगुला २०
मुक्ताफलाष्टकयुतांसितनेत्रसमन्विताम्
क्षीरकुंभोपरिपुनःकांस्यपात्राक्षतान्विताम् २१
दद्यान्मंत्रेणपूर्वाह्णेशालीक्षुफलसंयुताम्
श्वेतामथसुवर्णास्यांरौप्यखुरसमन्विताम् २२
सवस्त्रभाजनांधेनुंतथाशंखंचभाजनम्
भूषणैर्द्विजदाम्पत्यमलंकृत्यगुणान्वितं २३
चंद्रोयंविप्ररूपेणसभार्यइतिकल्पयेत्
यथातेरोहिणीकृष्णशयनंनत्यजेदपि २४
सोमरूपस्यवैतद्वन्नमेभेदोविभूतिभिः
यथात्वमेवसर्वेषांपरमानंदमुक्तिदः २५
भुक्तिर्मुक्तिस्तथाभक्तिस्त्वयिचंद्र
दृढास्तुमे
इतिसंसारभीतस्यमुक्तिकामस्यचानघ २६
रूपारोग्यायुषामेतद्विधायकमनुत्तमम्
इदमेवपितॄणांचसर्वदावल्लभंनृप २७
त्रैलोक्याधिपतिर्भूत्वासप्तकल्पशतत्रयम्
चंद्रलोकमवाप्नोतिपुनरावृत्तिदुर्लभम् २८
नारीवारोहिणीचंद्रशयनंयासमाचरेत्

सापितत्फलमाप्नोतिपुनरावृत्तिदुर्लभम् २९
इतिपठतिशृणोतिवायइत्थंमधुमथनार्चनमिंदुकीर्तनैन
मतिमपिचददातिसोपिशौरेर्भवनगतःपरिपूज्यतेमरौघैः ३०
इति
श्रीपाद्मपुराणेप्रथमेसृष्टिखंडेरोहिणी चंद्रशयनव्रतंनामषड्विंशोऽध्यायः २६

सप्तविंशोऽध्यायः
भीष्मउवाच
तटाकारामकूपेषुवापीषुनलिनीषुच
विधिंवदस्वमेब्रह्मन्देवतायतनेषुच १
केतत्रऋत्विजोविप्रावेदीवाकीदृशीभवेत्
दक्षिणाबलयःकालःस्थानमाचार्यएवच २
द्रव्याणिकानिशस्तानिसर्वमाचक्ष्वसुव्रत
पुलस्त्यउवाच
शृणुराजन्महाबाहोतटाकादिषुयोविधिः ३
पुराणेष्वितिहासोयंपठ्यतेराजसत्तम
प्राप्यपक्षंशुभंशुक्लंसंप्राप्तेचोत्तरायणे ४
पुण्येह्निविप्रैःकथितेकृत्वाब्राह्मणवाचनम्
अशुभैर्वर्जितेदेशेतटाकस्यसमीपतः ५

चतुर्हस्तांसमांवेदींचतुरश्रांचतुर्मुखीम्
तथापोडशहस्तःस्यान्मंडपश्चचतुर्मुखः ६
वेद्यास्तुपरितोगर्तारत्निमात्रास्त्रिमेखलाः
नवसप्ताथवापंचऋजुवक्त्रानृपात्मज ७
वितस्तिमात्रायोनिःस्यात्षट्सप्तांगुलिविस्तृता
गर्ताश्चहस्तमात्रास्युःस्त्रिपर्वोच्छ्रितमेखलाः ८
सर्वतस्तुसवर्णास्युःपताकाध्वजसंयुताः
अश्वत्थोदुंबरप्लक्षवटशाखाकृतानितु ९
मंडपस्यप्रतिदिशंद्वाराण्येतानिकारयेत्शुभास्तत्राष्टहोतारोद्वारपालास्तथाष्टवै १०
अष्टौतुजापकाःकार्याब्राह्मणावेदपारगाःसर्वलक्षणसंपूर्णान्मंत्रज्ञान्विजितेंद्रियान् ११
कुलशीलसमायुक्तान्स्थापयेद्वैद्विजोत्तमान्
प्रतिगर्तेषुकलशायज्ञोपकरणानिच १२
व्यजनेचासनंशुभ्रंताम्रपात्रंसुविस्तरम्
ततस्त्वनेकवर्णास्युर्बलयःप्रतिदैवतम् १३
आचार्यःप्रक्षिपेद्भूमावनुमंत्र्!

यविचक्षणः
अरत्निमात्रोयूपःस्यात्क्षीरवृक्षविनिर्मितः १४
यजमानप्रमाणोवासंस्थाप्योभूतिमिच्छता
हेमालंकारिणःकार्याःपंचविंशतिऋत्विजः १५
कुंडलानिचहैमानिकेयूरकटकानिच
तथांगुलिपवित्राणिवासांसिविविधानिच १६
दद्यात्समानिसर्वेषामाचार्येद्विगुणंस्मृतम्
दद्याच्छपनसंयुक्तमात्मनश्चापियत्प्रियम् १७
सौवर्णौकूर्ममकरौराजतौमत्स्यडुण्डुभौ
ताम्रौकुंभीरमंडूकावायसःशिंश्मारकः १८
एवमासाद्यतत्सर्वमादावेवविशांपते
शुक्लमाल्याम्बरधरःशुक्लंगंधानुलेपनः १९
सर्वौषध्युदकैःसर्वैःस्नापितोवेदपारगैःयजमानःसपत्नीकःपुत्रपौत्रसमन्वितः २०
पश्चिमद्वारमासाद्यप्रविशेद्यागमंडपम्
ततोमंगलशब्देनभेरीणांनिःस्वनेनच २१
रजसामंडलंकुर्यात्पंचवर्णेनतत्त्ववित्
षोडशारंततश्चक्रंपद्मगर्भंचतुर्मुखम् २२
चतुरश्रंतुपरितोवृत्तंमध्येसुशोभनम्
वेद्याश्चोपरितःकृत्वाग्रहान्लोकपतींस्ततः २३
संन्यसेन्मंत्रतःसर्वान्प्रतिदिक्षुविचक्षणः

कलशंस्थापयेन्मध्येवारुणंमंत्रमाश्रितम् २४
ब्रह्माणंचशिवंविष्णुंतत्रैवस्थापयेद्बुधः
विनायकंचविन्यस्यकमलामंबिकांतथा २५
शांत्यर्थंसर्वलोकानांभूतग्रामंन्यसेत्ततः
पुष्पभक्ष्यफलैर्युक्तमेवंकृत्वाधिवासनम् २६
कुंभांश्चरत्नगर्भांस्तान्वासोभिःपरिवेष्टयेत्
पुष्पगंधैरलंकृत्यद्वारपालान्समंततः २७
यजद्ध्वमितितान्ब्रूयादाचार्यमभिपूजयेत्
वह्वृचौपूर्वतःस्थाप्यौदक्षिणेनयजुर्विदौ २८
सामगौपश्चिमेस्थाप्यावुत्तरेणअथर्वणौ
उदङ्मुखोदक्षिणतोयजमानउपाविशेत् २९
यजध्वमितितान्ब्रूयाद्याजकान्पुनरेवतान्
उत्कृष्टमंत्रजाप्येनतिष्ठध्वमितिजापकान् ३०
एवमादिश्यतान्सर्वान्संधुक्ष्याग्निंसमंत्रवित्
जुहुयादाहुतीर्मंत्रैराज्यंचसमिधस्तथा ३१

ऋत्विग्भिश्चैवहोतव्यंवारुणैरेवसर्वतः ग्रहेभ्योविधिवद्धुत्वातथेंद्रा
येश्वरायच ३२
मरुद्भ्योलोकपालेभ्योविधिवद्विश्वकर्मणे
शान्तिसूक्तंचरौद्रं चपावमानंचमंगलम् ३३
जपेच्चपौरुषंसूक्तंपूर्वतोबह्वृचःपृथक्शाक्रंरौद्रं
चसौम्यंचकौश्मांडंजातवेदसम् ३४
सौरंसूक्तंजपेयुस्तेदक्षिणेनयजुर्विदः वैराजंपौरुषंसूक्तंसौपर्णंरुद्रसंहितम् ३५
शैशवंपंचनिधनंगायत्रंज्येष्ठसामच वामदेव्यंबृहत्सामरौरवंचरथंतरम् ३६ गवांव्रतंविकीर्णंचरक्षोघ्नंचयमंतथा गायेयुःसामगाराजन्पश्चिमद्वारमाश्रिताः ३७
आथर्वणाश्चोत्तरतःशांतिकंपौष्टिकंतथा
जपेयुर्मनसादेवमाश्रितावरुणंप्रभुम् ३८
पूर्वेद्युरभितोरात्रावेवंकृत्वाधिवासनम्
गजाश्वरथवल्मीकसंगमाद्व्रजगोकुलात् ३९
मृदमादायकुंभेषुप्रक्षिपेदोषधीस्तथा रोचनांचससिद्धार्थांगंधान्गुग्गुलुमेवच ४०
स्नापनंतस्यकर्त्तव्यंपंचगव्यसमन्वितं

पूर्वंकर्तुर्महामंत्रैरेवंकृत्वाविधानतः ४१
अतिवाह्यक्षपामेवंविधियुक्तेनकर्मणा
ततःप्रभातेविमलेसंजातेतुशतंगवां ४२
ब्राह्मणेभ्यःप्रदातव्यमष्टषष्ट्यथवापुनः
पंचाशद्वाथषट्त्रिंशत्पंचविंशतिवापुनः ४३
ततश्चावसरप्राप्तेशुद्धेलग्नेसुशोभने
वेदशब्दैःसगंधर्वैर्वाद्यैश्चविविधैःपुनः ४४
कनकालंकृतांकृत्वाजलेगामवतारयेत्
सामगायचसादेयाब्राह्मणायविशांपते ४५
पात्रीमादायसौवर्णीपंचरत्नसमन्विताम्
ततोनिक्षिप्यमकरान्मत्स्यादींश्चैवसर्वशः ४६
धृतांचतुर्भिर्विप्रैश्चवेदवेदांगपारगैः
महानदीजलोपेतांदध्यक्षतविभूषिताम् ४७
उत्तराभिमुखांन्युब्जांजलमध्येतुकारयेत्
आथर्वणेनसुस्नातांपुनर्मायांतथैवच ४८
आपोहिष्ठेतिमंत्रेणक्षिप्त्वागत्यचमंडपं
पूजयित्वासदस्यान्वैबलिदद्यात्समंततः ४९
पुनर्दिनानिहोतव्यंचत्वारिराजसत्तम

चतुर्थीकर्मकर्त्तव्यंदेयंतत्रापिशक्तितः ५०
कृत्वातुयज्ञपात्राणियज्ञोपकरणानिच
ऋत्विग्भ्यस्तुसमंदद्यान्मंडपंविभजेत्पुनः ५१
हेमपात्रींचशय्यांचविप्रायचनिवेदयेत्
ततःसहस्रंविप्राणामथवाऽष्टशतंतथा ५२
भोजनीयंयथाशक्तिपंचाशद्वाथविंशतिः
एवमेषपुराणेषुतटाकविधिरुच्यते ५३
कूपवापीषुसर्वासुतथापुष्करिणीषुच
एषएवविधिर्दृष्टःप्रतिष्ठासुतथैवच ५४
मंत्रतस्तुविशेषःस्यात्प्रासादोद्यानभूमिषु
अयंत्वशक्तावर्धेनविधिर्दृष्टःस्वयंभुवा ५५
स्वल्पेष्वेकाग्निवत्कार्योवित्तशाठ्यविवर्जितैः
प्रावृट्कालेस्थितंतोयमग्निष्टोमसमंस्मृतम् ५६
शरत्कालस्थितंयत्स्यात्तदुक्तफलदायकम्
वाजपेयातिरात्राभ्यांहेमंतेशिशिरेस्थितम् ५७
अश्वमेधसमंप्राहुर्वसंतसमयेस्थितम्
ग्रीष्मेपियत्स्थितंतोयंराजसूयाद्विशिष्यते ५८
एतान्महाराजविशेषधर्मान्करोतिचोर्व्याम

तिशुद्धबुद्धिः सयातिब्रह्मालयमेवशुद्धः कल्पाननेकान्दिविमोदतेच ५९
अनेकलोकान्विचरन्स्वरादीन्भुक्त्वापरार्धद्वयमङ्गनाभिः
सहैवविष्णोःपरमंपदंयत्प्राप्नोतितद्योगबलेनभूयः ६०
इति
श्रीपाद्मपुराणेप्रथमेसृष्टिखंडेतटाकप् रतिष्ठाविधिर्नामसप्तविंशोऽध्यायः २७

अष्टाविंशतितमोऽध्यायः
भीष्मउवाच
पादपानांविधिंब्रह्मन्यथावद्विस्तराद्वद
विधिनायेनकर्त्तव्यंपादपारोपणंबुधैः १
येचलोकाःस्मृतायेषांतानिदानींवदस्वमे
पुलस्त्यउवाच
पादपानांविधिंवक्ष्येतथैवोद्यानभूमिषु २
तटाकविधिवत्सर्वंसमाप्यजगतीश्वर
ऋत्विङ्मंडपसंभारमाचार्यंचापितद्विधं ३
पूजयेद्ब्राह्मणांस्तद्वद्धेमवस्त्रानुलेपनैः
सर्वौषध्युदकैः
सिक्तान्दध्यक्षतविभूषितान् ४
वृक्षान्माल्यैरलंकृत्यवासोभिरभिवेष्टय

ेत्
सूच्यासौवर्णयाकार्यंसर्वेषांकर्णवेधनं ५
अंजनंचापिदातव्यंतद्वद्धेमशलाकया फलानिसप्तचाष्टौवाकालधौतानिकारयेत् ६
प्रत्येकंसर्ववृक्षाणांवेद्यांतान्यधिवासयेत्
धूपोत्रगुग्गुलुःश्रेष्ठस्ताम्रपात्रेष्वधिष्ठितान् ७
सप्तधान्यस्थितान्कृत्वावस्त्रगंधानुलेपनैः
कुंभान्सर्वेषुवृक्षेषुस्थापयित्वावनीश्वर ८
पूजयित्वादिनांतेचकृत्वाबलिनिवेदनम्
यथावल्लोकपालानामिंद्रादीनांविधानतः ९
वनस्पतेरधिवासएवंकार्योद्विजातिभिः
ततःशुक्लांबरधरान्सौवर्णकृतमेखलान् १०
सकांस्यदोहांसौवर्णशृंगाभ्यामतिशालिनींपयस्विनींवृक्षमध्यादुत्सृजेद्गामुदङ्मुखीम् ११
ततोभिषेकमंत्रेणवाद्यमंगलगीतकैः
ऋग्यजुःसाममंत्रैश्चवारुणैरभितस्तदा १२
तैरेवकुंभैःस्नपनंकुर्युर्ब्राह्मणपुंगवाः
स्नातःशुक्लांबरधरोयजमानोभिपूजयेत् १३
गोभिर्विभवतःसर्वानृत्विजःससमाहितान्

हेमसूत्रैःसकटकैरंगुलीयैःपवित्रकैः १४
वासोभिःशयनीयैश्चतथोपस्करपादुकैः
क्षीराभिषेचनंकुर्याद्यावद्दिनचतुष्टयम् १५
होमश्चसर्पिषाकार्योयवैः कृष्णतिलैरपि पलाशसमिधःशस्ताश्चतुर्थेऽह्नितथोत्सवः १६
दक्षिणाचपुनस्तद्वद्देयातत्रापिशक्तितःयद्यदिष्टतमंकिचित्तत्तद्दद्यादमत्सरी १७
आचार्येद्विगुणंदत्त्वाप्रणिपत्यक्षमापयेत्
अनेनविधिनायस्तुकुर्याद्वृक्षोत्सवंबुधः १८
सर्वान्कामानवाप्नोतिपदंचानन्तमश्नुते
यश्चैवमपिराजेन्द्र
वृक्षंसंस्थापयेद्बुधः १९
सोपिस्वर्गेवसेद्राजन्यावदिंद्रा
युतत्रयम्
भूतान्भव्यांश्चमनुजांस्तारयेद्रोमसंमितान् २०
परमांसिद्धिमाप्नोतिपुनरावृत्तिदुर्लभाम्
यइदंशृणुयान्नित्यंश्रावयेद्वापिमानवः २१
सोपिसंपूज्यतेदेवैर्ब्रह्मलोकेमहीयते

अपुत्रस्यचपुत्रित्वंपादपाएवकुर्वते २२ तीर्थेषुपिंडदानादीन्रोपकाणांददंतिते यत्नेनापिचराजेंद्रअश्वत्थारोपणंकुरु २३
सतेपुत्रसहस्रस्यकृत्यमेकःकरिष्यति
धनीचाश्वत्थवृक्षेणअशोकःशोकनाशनः २४
प्लक्षोयज्ञप्रदःप्रोक्तःक्षीरीचायुःप्रदःस्मृतः
जंबुकीकन्यकादात्रीभार्यादादाडिमीतथा २५
अश्वत्थोरोगनाशायपलाशोब्रह्मदस्तथा प्रेतत्वंजायतेपुंसोरोपयेद्योविभीतकम् २६
अंकोलेकुलवृद्धिस्तुखादिरेणाप्यरोगिता
निंबप्ररोहकाणांतुनित्यंतुष्येद्दिवाकरः २७
श्रीवृक्षेशंकरोदेवःपाटलायांतुपार्वती
शिंशपायामप्सरसःकुंदेगंधर्वसत्तमाः २८
तिंतिडीकेदासवर्गावंजुलेदस्यवस्तथा
पुण्यप्रदःश्रीप्रदश्चचंदनःपनसस्तथा २९
सौभाग्यदश्चंपकश्चकरीरःपारदारिकः
अपत्यनाशकस्तालोवकुलःकुलवर्द्धनः ३०
बहुभार्यानारिकेलाद्रा
क्षासर्वांगसुंदरी
रतिप्रदातथाकोलीकेतकीशत्रुनाशिनी ३१
एवमादिनगाश्चान्येयेनोक्तास्तेपिदायकाःप्रतिष्ठांतेगमिष्यंतियैस्तुवृक्षाःप्र

रोपिताः ३२
इति
श्रीपाद्मपुराणेप्रथमेसृष्टिखंडेवृक्षा रोपणविधिर्नामअष्टाविंशोध्यायः २८

एकोनत्रिंशोऽध्यायः
पुलस्त्यउवाच
तथैवान्यत्प्रवक्ष्यामिसर्वकामफलप्रदम्सौभाग्यशयनंनामयत्पुराणविदोविदुः १
पुरादग्धैषुलोकेषुभूर्भुवःस्वर्महादिषुसौभाग्यंसर्वभूताननामेकस्थमभवत्तदा २
वैकुंठंसर्वमासाद्यविष्णोर्वक्षस्थलेस्थितम्
ततःकालेनकियतापुनःसर्गविधौनृपः ३
अहंकारवृतेलोकेप्रधानपुरुषान्विते
स्पर्द्धायांचप्रवृद्धायांकमलासनकृष्णयोः ४
पिंगाकारासमुद्भूतावह्निज्वालातिभीषणा तयाभितप्तस्यहरेर्वक्षसस्तद्विनिःसृतम् ५
यद्वक्षःस्थलमाश्रित्यविष्णोःसौभाग्यमास्थितम्
रसरूपंनतद्यावदाप्नोतिवसुधातले ६
उत्क्षिप्तमंतरिक्षात्तुब्रह्मपुत्रेणधीमता
दक्षेणपीतमात्रंतद्रूपलावण्यकारकम् ७

बलंतेजोमहज्जातंदक्षस्यपरमेष्ठिनः
शेषंयदपतद्भूमावष्टधातद्व्यजायत ८
ततस्त्वोषधयोजाताःसप्तसौभाग्यदायिकाः
इक्षवस्तरुराजश्चनिष्पवावश्शालिधान्यकम् ९
विकारवच्चगोक्षीरंकुसुंभंकुसुमंतथा लवणंचाष्टमंतद्वत्सौभाग्याष्टकमुच्यते १०
पीतंयद्ब्रह्मपुत्रेणयोगज्ञानविदापुरा दुहितासाभवत्तस्माद्यासतीत्यभिधीयते ११ लोकानतीत्यलालित्याल्ललितातेनचोच्यते त्रैलोक्यसुंदरींदेवीमुपयेमेपिनाकधृत् १२
त्रिविश्वसौभाग्यमयींभुक्तिमुक्तिफलप्रदाम्
तामाराध्यपुमान्भक्त्यानारीवाकिंनविंदति १३
भीष्मउवाच
कथमाराधनंतस्याललितायामुनेवद
यद्विधानंचजगतःशांतयेतद्वदस्वमे १४
पुलस्त्यउवाच
वसंतमासमासाद्यतृतीयायांजनप्रियः
शुक्लपक्षस्यपूर्वाह्णेतिलैःस्नानंसमाचरेत् १५
तस्मिन्नहनिसादेवीकिलविश्वात्मनासती
पाणिग्रहणिकैर्मंत्रैरुदूढावरवर्णिनी १६

तयासहैवविश्वेशंतृतीयायामथार्चयेत् फलैर्नानाविधैर्दीपैर्धूपैर्नैवेद्यसंयुतैः १७
प्रतिमांपंचगव्येनतथागंधपोदकेनच
स्नापयित्वार्चयेद्गौरीमिंदुशेखरसंयुताम् १८
नमोस्तुपाटलायैतुपादौदेव्याःशिवस्यच
शिवायेतिचसंकीर्त्यजयायैगुल्फयोर्द्वयोः १९
त्र्यंबकायेतिरुद्र
स्यभवान्यैजंघयोर्युगम्
शिरोरुद्रेश्वरायेतिविजयायैचजानुनी २०
संकीर्त्यहरिकेशायतथोरुवरदेनमः
ईशायेतिकटिंरत्यैशंकरायेतिशंकरम् २१
कुक्षिद्वयंचकोटव्यैशूलिनंशूलपाणये
मंगलायैनमस्तुभ्यमुदरंचाभिभूजयेत् २२
सर्वात्मनेनमोरुद्रमीशान्यैचकुचद्वयम्
शिवंवेदात्मनेतद्वद्रुद्राण्यैकंठमर्चयेत् २३
त्रिपुरघ्नायविश्वेशमनंतायैकरद्वयम्
त्रिलोचनायेतिहरंबाहूकालानलप्रिये २४
सौभाग्यभवनायेतिभूषणानिसदार्चयेत्
स्वाहास्वधायैचमुखमीश्वरायेतिशूलिनम् २५
अशोकवनवासिन्यैपूज्यावोष्ठौचभूतिदौ स्थाणवेचहरंतद्वदास्यंचंद्रमुखप्रिये २६

नमोर्धनारीशहरमसितांगीतिनासिकाम्
नमउग्रायलोकेशंललितेतिपुनर्भ्रुवौ २७
शर्वायपुरहर्त्तारंवासुदेव्यैतथालकम्
नमःश्रीकंठनाथायशिवकेशांस्तथार्चयेत् २८
भीमोग्रभीमरूपिण्यैशिरःसर्वात्मनेनमः हरमभ्यर्च्यविधिवत्सौभाग्याष्टकमग्रतः २९
स्थापयेत्स्निग्धनिष्पावान्कुसुंभक्षीरजीरकम्
तरुराजेक्षुलवणंकुस्तुंबुरुमथाष्टमम् ३०
दद्यात्सौभाग्यकृद्यस्मात्सौभाग्याष्टकमित्युत
एवंनिवेद्यतत्सर्वमग्रतःशिवयोःपुनः ३१
चैत्रेशृंगाटकान्प्राश्यस्वपेद्भूमावरिंदम
पुनः प्रभातेचतथाकृतस्नानजपःशुचिः ३२
संपूज्यद्विजदांपत्यंमाल्यवस्त्रंविभूषणैः
सौभाग्याष्टकसंयुक्तसौवर्णंप्रतिमाद्वयम् ३३
प्रीयतांमेत्रललिताब्राह्मणायनिवेदयेत् एवं संवत्सरंयावत्तृतीयायांसदानृप ३४
प्राशनेदानमंत्रेचविशे षोयंनिबोधमे गोशृंगांबुमधौप्रोक्तंवैशाखेगोमयंपुनः ३५
ज्येष्ठेमंदारकुसुमंबिल्वपत्रंशुचौस्मृ

तम्
श्रावणेदधिसंप्राश्यंनभस्येतुकुशोदकम् ३६
क्षीरंचाश्वयुजेमासिकार्त्तिकेपृषदाज्यकम्
मार्गशीर्षेतुगोमूत्रंपौषेसंप्राशयेद्घृतम् ३७
माघेकृष्णतिलांस्तद्वत्पंचगव्यंचफाल्गुने
ललिताविजयाभद्राभवानीकुमुदाशिवा ३८
वासुदेवीतथागौरीमंगलाकमलासती
उमाचदानकालेतुप्रीयतामितिकीर्त्तयेत् ३९
तस्मिंस्तुद्वादशेमासिद्वादश्यांकृष्णमर्चयेत्
तथालक्ष्मींचतत्रैवभर्त्रासार्धमथार्चयेत् ४०
पौर्णमास्यामतस्तद्वत्सपत्नीकःपितामहः
उपासनीयोविदुषापरत्राभीतिमिच्छता ४१
सौभाग्याष्टकंतद्वच्चदातव्यंभूतिमिच्छता
मल्लिकाशोककमलंकदंबोत्पलचंपकम् ४२
कुब्जकंकरवीरंचबाणमम्लानपंकजम् सिंदुवारंचसर्वेषुमासेषुकुसुमंस्मृतम् ४३
जपाकुसुंभकुसुमंमालतीशतपत्रिका यथालाभंप्रशस्तानिकरवीरंचसर्वदा ४४

एवंसंवत्सरंयावदुपोष्यविधिवन्नरः
स्त्रीचनक्तंकुमारीचशिवमभ्यर्च्यभक्तितः ४५
व्रतांतेशयनंदद्यात्सर्वोपस्करसंयुतम्
उमामहेश्वरौहैमौवृषभंचगवासह ४६
स्थापयित्वाचशयनंब्राह्मणायनिवेदयेत्
द्वादश्यांवत्सरंत्वेकंमहालक्ष्म्याचकेशवम् ४७
ब्रह्माणंसहसावित्र्यापूजयित्वानरस्त्विह सर्वान्कामानवाप्नोतिमनसासमभीप्सितान्
४८
अन्यान्यपियथाशक्तिमिथुनान्यंबरादिभिः
धान्यालङ्कारगोदानैरन्यैश्चधनसञ्चयैः ४९
वित्तशाठयेनरहितःपूजयेद्गतविस्मयः
एवंकरोतियःसम्यक्सौभाग्यशयनव्रतम् ५०
सर्वान्कामानवाप्नोतिपदंवानित्यमश्नुतेफलस्यैकस्यचत्यागमेतत्कुर्वन्समाचरेत् ५१
यशःकीर्तिमवाप्नोतिप्रतिमासंनराधिप
सौभाग्यारोग्यरूपैश्चवस्त्रालंकारभूषणैः ५२
नवियुक्तोभवेद्राजन्सौभाग्यशयनप्रदः
यस्तुद्वादशवर्षाणिसौभाग्यशयनव्रतम् ५३
करोतिसप्तचाष्टौवाब्रह्मलोकेमहीयते पूज्यमानोवसेत्सम्यक्यावत्कल्पायुतंनरः

५४
विष्णोर्लोकमथासाद्यशिवलोकगतस्तथा
नारीवाकुरुतेयातुकुमारीवानरेश्वर ५५
सापितत्फलमाप्नोतिदेव्यनुग्रहलालिता
शृणुयादपियश्चैवप्रदद्यादथवामतिम् ५६
सोपिविद्याधरोभूत्वास्वर्गलोकेचिरंवसेत्
इदमिहमदनेनपूर्वसृष्टंशतधनुषाचकृतंनरेणतद्वत् ५७
कृतमथपवनेननंदिनाचकिमुजननाथमहाद्भुतंनवास्यात् ५८
इति
श्रीपाद्मपुराणेप्रथमेसृष्टिखंडेव्रताध्यायोनामएकोनत्रिंशोऽध्यायः २९

त्रिंशोऽध्यायः
भीष्मउवाच
यज्ञपवर्तमासाद्यविष्णुनाप्रभविष्णुना
पदानिचेहदत्तानिकिमर्थंपदपद्धतिः १
कृतावैदेवदेवेनतन्मेवदमहामते
कतमोदानवस्तेनविष्णुनादमितोत्रवै २
कृत्वावैपदविन्यासंतन्मेशंसमहामुने
स्वर्लोकेवसतिर्विष्णोर्वैकुंठेस्यमहात्मनः ३
सकथंमानुषेलोकेपदन्यासंचकारह
देवलोकेषुवैदेवदेवाःसेंद्रपुरोगमाः ४

तपसामहताब्रह्मन्भक्तायेसततंप्रभुम् श्रीवराहस्यवसतिर्महर्ल्लोकेप्रकीर्तिता ५
नृसिंहस्यतथाप्रोक्ताजनलोकेमहात्मनः त्रिविक्रमस्यवसतिस्तपोलोकेप्रकीर्तिता ६
लोकानेतान्परित्यज्यकथंभूमौपदद्वयम्
क्षेत्रेपैतामहेचास्मिन्पुष्करेयज्ञपर्वते ७
पदानिकृतवान्ब्रह्मन्विस्तरान्ममकीर्तयश्रुतेनसर्वपापस्यनाशोवैभविताध्रुवम् ८
पुलस्त्यउवाच
सम्यक्पृच्छसिभोस्त्वंयत्संशृणुत्वंसमाहितः
यथापूर्वंपदन्यासःकृतोदेवेनविष्णुना ९
यज्ञपर्वतमासाद्यशिलापर्वतरोधसि
पुराकृतयुगेभीष्मदेवकार्यार्थसिद्धये १०
विष्णुनाचकृतंपूर्वंपृथिव्यर्थेपरंतप
त्रिदिवंसर्वमानीतंदानवैर्बलवत्तरैः ११
त्रैलोक्यंवशमानीयजित्वादेवान्सवासवान्दानवायज्ञभोक्तारस्तत्रासन्बलवत्तराः १२
कृताबाष्कलिनासर्वेदानवेनबलीयसा
एवंभूतेतदालोकेत्रैलोक्येसचराचरे १३
परमार्तिंययौशक्रोनिराशोजीवितेकृतः सबाष्कलिर्दानवेंद्रोऽवध्योयंममसंयुगे १४

ब्रह्मणोवरदानेनसर्वेषांतुदिवौकसाम्
तदहंब्रह्मणोलोकेवृतःसर्वैर्दिवौकसैः १५
व्रजामिशरणंदेवंगतिरन्यानविद्यते
एवंविचिंत्यदेवेंद्रोवृतः
सर्वैर्दिवौकसैः १६
जगामत्वरितोभीष्मयत्रदेवःपितामहः ब्रह्मणःसपदंप्राप्यवृतस्तैश्चदिवौकसैः १७
अब्रवीज्जगतःकार्यंप्राप्तामापदमुत्तमाम्
किंनजानासिवैदेवयतोनोभयमागतम् १८
दैत्यैर्यदाहृतंसर्वंवरदानाच्चतेप्रभो
कथितंवैमयासर्वंबाष्कलेश्चदुरात्मनः १९
क्रियतांचाविलंबेनपितात्वंनःपितामहः तत्त्वंचिंतयदेवेशशांत्यर्थंजगतस्त्विह २०
तेषांचपश्यतांकिंचिच्छ्रौतस्मार्तादिकाःक्रियाः
नप्रावर्तन्तहानिस्तुतैरस्माकंदिनेदिने २१
यथाहिप्राकृतःकश्चित्स्वार्थमुद्दिश्यभाषते
विज्ञाप्यसेतथास्माभिर्निरस्तोपकृतैःसदा २२
यद्येनोपकृतंयस्यसहस्रगुणितंपुनः
योनतस्योपकारायतत्करोतिवृथामतिः २३

तस्योपकारदग्धस्यनिस्त्रपस्यासतः पुनः
नरकेष्वपिसंवासस्तस्यदुष्कृतकारिणः २४
नैतावतैवसाधुत्वंकृतेयातुप्रतिक्रिया
स्वार्थैकनिष्ठबुद्धीनामेतन्नापिप्रवर्तते २५
यद्यस्यनाभवत्स्थानंजगतोह्यत्रदुःखदं
शतधाहृदयंदीर्णंतन्नतृप्तिमुपागतम् २६
तत्रवायत्रगंतास्मिनिमग्नानुद्धरस्वनः
उपायकथनेनास्ययेनतेजःप्रवर्तते २७
यथाख्यातंमयादृष्टंजगत्तत्स्थमवेक्ष्यताम्
निःस्वाध्यायवषट्कारंनिवृत्तोत्सवमंगलम् २८
त्यक्ताध्ययनसंयोगंमुक्तवार्तापरिग्रहम्
दंडनीत्यापरित्यक्तंश्वासमात्रावशेषितम् २९
जगदार्तिमपिप्राप्तंपुनःकष्टतरांदशां
एतावताहिकालेनवयंग्लानिमुपागताः ३०
ब्रह्मोवाच
जानामिबाष्कलितंतुवरदानाच्चगर्वितम्
अजेयंभवतांमन्येविष्णुसाध्योभविष्यति ३१
निरुध्यसंस्थितोब्रह्माभावंतत्वमयंतदा
समाधिस्थस्यतस्यैवध्यानमात्राच्चतुर्भुजः ३२
स्तोकेनैवहिकालेनचिंत्यमानःस्वयंभुवा

आजगाममुहूर्तेनसर्वेषामेवपश्यताम् ३३
विष्णुरुवाच
भोभोब्रह्मन्निवर्त्तस्वध्यानादस्मान्निवारितः
यदर्थमिष्यतेध्यानंसोहंत्वासमुपागतः ३४
ब्रह्मोवाच
महाप्रसादएषोत्रस्वामिनोहिप्रदर्शनम् कस्यान्यस्यभवेच्चैषाचिन्तायाजगतःप्रभो ३५
ममैवतावदुत्पत्तिर्जगदर्थेविनिर्मिता जगदेतत्त्वदर्थीयंतत्त्वतोनास्तिविस्मयः ३६
भवतापालनंकार्यंसंहरेद्रुद्रएवतु एवंभूतेजगत्यस्मिन्शक्रस्यास्यमहात्मनः ३७
हृतंराज्यंबाष्कलिनात्रैलोक्यंसचराचरम्भृत्यस्यक्रियतांसाह्यंमंत्रदानेनकेशव ३८
वासुदेवउवाच
भवतोवरदानेनअवध्यःसतुसांप्रतम्
बुद्धिसाध्यःसवैकार्योबंधनादिहदानवः ३९
वामनोहंभविष्यामिदानवानांविनाशकः
मयासहव्रजत्वेषबाष्कलेस्तुनिवेशनम् ४०
तत्रगत्वावरंत्वेषमदर्थेयाचतामिमम् वामनस्यास्यविप्रस्यभूमेराजन्पदत्रयम् ४१

प्रयच्छस्वमहाभागयाच्ञैषातुमयाकृता शक्रेणोक्तोदानवेंद्रो दद्यात्स्वमपिजीवितम् ४२ गृह्यप्रतिग्रहंतस्यदानवस्यपितामह तंबध्वाचततोयत्नात्कृत्वापातालवासिनम् ४३
सौकरंरूपमास्थायवधार्थंचदुरात्मनः
भविष्यामिनसंदेहोव्रजशक्रत्वरान्वितः ४४
विररामतमुक्त्वैवमंतर्द्धानंगतश्चवै
अथकालांतरेविष्णावदितेर्गर्भतांगते ४५
निमित्तान्यतिघोराणिप्रादुर्भूतान्यनेकशः
समस्तजगदाधारेविष्णौगर्भत्वमागते ४६
शोभनंहितदाजातंनिमित्तंचैवमूर्जितम्
मालतीकुसुमानांतुसुगंधःसुरभिर्ववौ ४७
अथविहितविधानंकालमासाद्यदेवस्त्रिदशगणहितार्थंसर्वभूतानुकंपी
विमलविरलकेशश्चंद्र
शंखोदयश्रीरदितितनयभावंदेवदेवश्चकार ४८
अवतरतिचविष्णौसिद्धदेवासुराणामनिमिषनयनानांविप्रसेदुर्मुखानि
अतिविरतरजोभिर्वायुभिःसंवहद्भिर्दिनमपिचतदासीज्जन्मविष्णोःसुगर्भे ४९
अदितिरजनगर्भासापिदेवीप्रयांतीनतजघनभरार्त्तामंदसंचाररम्या अलसवदनखेदंपांडुभावंवहंतीगुरुतरमवगाढंग

र्भमेवोद्वहंती ५०
ततःप्रविष्टेखलुगर्भवासंनारायणेभूतभविष्ययोगात्
विनापदंप्राप्तमनोरथानिभूतानिसर्वाणितदाबभूवुः ५१
समीरणोवातिचमंदमंदंपतत्सुबर्षेषुनगोद्भवेषु
विविक्तमार्गेषुदिगंतरेषुजनेषुवैसत्यमुपागतेषु ५२
विमुच्यमानेगगनेरजोभिःशनैश्शनैर्नश्यतिचांधकारे
उदरांतर्गतेविष्णौद्रोहबुद्धिस्तदाभवत्
५३
तांनिशामयराजेंद्रदेवमातुर्यथाक्रमम्
किमनुक्रमणेनैवलंघयामित्रिविष्टपम् ५४
बाष्कलिदानवेंद्रं
तंकुर्यांपातालवासिनम्
शक्रस्यतुमयादत्तंधनंलावण्यमेवच ५५
दानवानांविनाशायएकैवप्रभवाम्यहम्
क्षिपामिशरजालानिचक्रयानान्यनेकशः ५६
गदाव्रातांश्चविविधान्दानवानांविनाशने विबुधान्देवलोकस्थानधोभूमेस्तुदानवान् ५७
करोमिकालयोगेनतत्तुकार्यंव्रतेनमे निस्सृतासहसावाणीवक्त्रमेवाभिसंस्थिता ५८

येनेदंचिन्त्यतेपूर्वंयन्नदृष्ठंनचश्रुतम्
बंधंवैदनुमुख्यस्यकृतंकोपेनपश्यमे ५९
कश्यपायपुरादत्तंधनंलावण्यमेवच
किमयंविगतोत्साहोवायवोथसमाकुलाः ६०
भ्रमतीवहिमेदृष्टिर्मैतद्रू
पंप्रचिंतितम्
आविष्टाकिमहंवच्मिकेनाप्यसदृशंवचः ६१
विकल्पवशमापन्नाभीक्ष्णंहृदिममर्शसा दधारदिव्यंवर्षाणांसहस्रंदिव्यमीश्वरम् ६२
ततःसमभवत्तस्यांवामनोभूतवामनः जातेनयेनचक्षूंषिदानवानांहृतानिवै ६३ जातमात्रेततस्तस्मिन्देवदेवेजनार्दने नद्यःस्वच्छांबुवाहिन्योववौगंधवहोनिलः ६४
कश्यपोपिसुखंलेभेतेनपुत्रेणभास्वता सर्वेषांमानसोत्साहस्त्रैलोक्यांतरवासिनाम् ६५
संजातमात्रेतुततोजनाधिपजनार्दने
स्वर्गलोकेदुंदुभयोविनेदुस्तैश्चताडिताः ६६
अतिप्रहर्षात्तुजगत्त्रयस्यमोहश्चदुःखानिचनाशमीयुः
जगोचगन्धर्वगणोतिमात्रंभावस्वरैर्भर्तृविमिश्रिताश्च ६७

सुराङ्गनाश्चापिचभावयुक्तानृत्यंतितत्राप्सरसांसमूहाः तथैवविद्याधरसिद्धसंघाविमानयानैर्मुदिताभ्रमंति ६८
वदंतिसत्यानृतकार्यनिर्णयंतथाभिरंगंप्रतिदर्शयंति
गायंतिगेयंविनिवृत्तरागामुहुर्मुहुर्दुःखसुखप्रभूताः ६९
नृत्यंतिवैस्वर्गगताश्चतेतुधर्मार्जितंस्वर्गमितोव्रजंति
इतिविगतविषादेनिर्मलेजीवलोकेतिमिरनिकरमुक्तानिर्वृतिंप्राप्तुकामाः ७०
तत्रोचुःकेचिदुर्व्यांजयजयभगवन्संप्रहृष्टाश्चकेचित् त्वेवंप्रोक्तप्रणादैरविरलमनसश्चानुवादैस्तथान्यैः
ध्यायंतेन्येनिगूढंजननभयजरामृत्युविच्छेदहेतो-
रित्येवंकृत्स्नमासीज्जगदिदमखिलंसर्वतःसंपृहृष्टम् ७१
परमासाद्ययंविष्णुंब्रह्माहजगतःकृते
जातोयंभवतामर्थेवामनोयदपीश्वरः ७२
एषब्रह्माचविष्णुश्चएषएवमहेश्वरः
एषवेदाश्चयज्ञाश्चस्वर्गश्चैषनसंशयः ७३
विष्णुव्याप्तमिदंसर्वंजगत्स्थावरजंगमम्

एकःसतुपृथ्क्त्वेनस्वयंभूरितिविश्रुतः ७४
यथार्थवर्णकेस्थानेविचित्रःस्फाटिकोमणिः
ततोगुणवशात्तस्यस्वयंभोरनुवर्त्तनम् ७५ यथाहिगार्हपत्योग्निरन्यसंज्ञांपुनर्व्रजेत्
लभेतसंज्ञांभगवान्ब्राह्मादिषुतथाह्यसौ ७६
सर्वथावामनोदेवोदेवकार्यंकरिष्यति एवंचिंतयतांतेषांभावितानांदिवोकसाम् ७७ जगामशक्रसहितोबाष्कलेश्चनिवेशनम् दूरादेवचतांदृष्ट्वापुरींतस्यसमावृताम् ७८
पांडुरैःखगमागम्यैःसर्वरत्नोपशोभितैः शोभितांभवनैर्मुख्यैस्सुविभक्तमहापथैः ७९
नित्यप्रभिन्नैर्मातंगैरंजनाचलसन्निभैःदेवनागकुलोत्पन्नैःशतसंख्यैर्विराजिताम् ८०
निर्मांसगात्रैस्तुरगैरल्पकर्णैर्मनोजवैः
दीर्घग्रीवाक्षिकूटैश्चमनोज्ञैरुपशोभिताम् ८१
पद्मगर्भसुवर्णाभाःपूर्णचंद्रनिभाननाः संल्लापोल्लापकुशलास्तत्रवेश्याःसहस्रश

ः ८२
नतत्पुण्यंनसाविद्यानतच्छिल्पंनसाकला बाष्कलेर्नपुरेस्याथनिवासंप्रतिगच्छति ८३
उद्यानशतसंबाधंसमाजोत्सवमालिनि अन्वितेदनुमुख्यैश्चसर्वैरंतकवर्जितैः ८४
वीणावेणुमृदंगानांशब्दैःसर्वत्रनादिते सदाप्रहृष्टादनुजाबहुरत्नोपशोभिताः ८५ क्रीडमानाःप्रदृश्यंतेमेराविवयथामराः ब्रह्मघोषोमहांस्तत्रदनुवृद्धैरुदीरितः ८६
साज्यधूमेनचाग्नीनांवायुनानष्टकिल्बिषेसुगंधधूपविक्षेपसुरभीकृतमारुते ८७ सुगंधिदनुजाकीर्णेपुरेतस्मिंस्तुबाष्कलि
त्रैलोक्यंतुवशेकृत्वासुखेनास्तेसदानवः ८८
तत्रस्थःपालयन्नास्तेत्रैलोक्यंसचराचरंधर्मज्ञःश्चकृतज्ञश्चसत्यवादीजितेंद्रियः ८९
सुदर्शःपूर्वदेवानांनयानयविचक्षणः
ब्रह्मण्यश्चशरण्यश्चदीनानामनुकंपकः ९०
वेदमंत्रप्रभूत्साहसर्वशक्तिसमन्वितः
षाड्गुण्यविषयोत्साहःस्मितपूर्वाभिभाषितः ९१

वेदवेदांगतत्वज्ञोयज्ञयाजीतपोरतः
नचदुःशीलनिरतःससर्वत्राविहिंसकः ९२
मान्यमानयिताशुद्धःसुमुखःपूज्यपूजकः
सर्वार्थविदनाधृष्यःसुभगःप्रियदर्शनः ९३
बहुधान्योबहुधनोबहुयानश्चदानवः त्रिवर्गसाधकोनित्यंत्रैलोक्येवरपूरुषः ९४
स्वपुरीनिलयोनित्यंदेवदानवदर्पहा सचैवंपालयामासत्रैलोक्येसकलाःप्रजाः ९५ नाधमःकश्चिदप्यास्तेतस्मिन्राजनिदानवे दीनोवाव्यधितोवापिअल्पायुर्वाथदुःखितः ९६
मूर्खोवामंदरूपोवादुर्भगोवानिराकृतः एवंयुतंतंविमलैर्गुणौघैर्दृष्ट्वाचमत्वाचनिविष्टबुद्धिं ९७
प्रसादयन्दैत्यवरंमहात्मापुरंदरस्तंतुदनुप्रधानं
तेजोयुक्तंदानवंतंतपंतमिवभास्करं ९८
त्रैलोक्यधारणेशक्तंविस्मितःसोऽभवत्तदा
इंद्रं पुरागतंदृष्ट्वादानवेंद्रा
यपार्थिव ९९
इदमूचुस्तदागत्वादानवायुद्धदुर्मदाः
आश्चर्यमितिवैकृत्वाइंद्रो
भ्येतिपुरींतव १००
एकाकीद्विजमुख्येनवामनेनसहप्रभो अस्माभिर्यदनुष्ठेयंसांप्रतंनोवदस्वराट

् १०१
दानवानब्रवीत्सर्वान्पुरेतिष्ठतसंकुलं प्रवेश्यतांदेवराजःपूज्यःसतुममाद्यवै १०२
एतस्मिन्नेवकालेतुवामनःसचवासवः
आगतौदनुनाथेनप्रेम्णाचैवावलोकितौ १०३
कृतार्थंमन्यतात्मानंप्रणिपातपुरःसरम्
उवाचवचनंराजादानवानांधुरंधरः १०४
अद्यवैत्रिषुलोकेषुनास्तिधन्यतरोमया योहंश्रियावृतःशक्रंपश्यामिगृहमागतम् १०५
अर्थित्वकाम्ययायस्तुमामयंयाचयिष्यति
गृहागतस्यतस्याहंदास्येप्राणानपिध्रुवम् १०६
दारान्पुत्रांस्तथागारंत्रैलोक्येकाकथामम
आगत्यसंमुखंतस्यअंकमानीयसादरम् १०७
परिष्वज्याभिनन्द्यैनंगृहंप्रावेशयत्स्वकम्
तस्यस्वागतमर्घ्याद्यैःकृत्वापूजांप्रयत्नतः १०८
अद्यमेसफलंजन्मपूर्णाःसर्वेमनोरथाः
यस्त्वांपश्यामिशक्राद्यस्वयमेवगृहागतम् १०९
ख्याप्योहंदनुमुख्यानांदेवराजत्वयाकृतः
आगच्छताममगृहंपुण्यतातुपराहिमे ११०

अग्निष्टोमादिभिर्यज्ञैस्सम्यगिष्टैस्तुयत्फलम्
तत्फलंसमवाप्येतत्वयिदृष्टेपुरंदर १११
यत्फलंभूमिदानेनगवांदानेनऋत्विजे
ममाद्यतत्फलंभूतमथवाराजसूयकम् ११२
नाल्पेनतपसालभ्यंदर्शनंतववासव एवंगेहेमयायत्तेप्रियंकार्यंतदुच्यताम् ११३
विकल्पोन्योनभवताहृदिकार्यःकथंचन कृतंचतद्विजानीयायद्यदिस्यात्सुदुष्करं ११४
पुण्योहंपुण्यतांप्राप्तोदर्शनात्तवशत्रुहन्
यत्तेदेववरैर्वंद्यौवंदितौचरणौमया ११५
किमागमनकृत्यंतेवदसर्वंमयिप्रभो
अत्याश्चर्यमिदंमन्येतवागमनकारणं ११६
इंद्रउवाच
जानेहंदनुमुख्यानांप्रधानंत्वांतुबाष्कले
नात्याश्चर्यमिदंभातित्वयिदृष्टेऽसुरोत्तम ११७
विमुखानार्थिनोयांतिभवतोगृहमागताः
अर्थिनांकल्पवृक्षोसिदाताचान्योनविद्यते ११८
प्रभायांसूर्यतुल्योसिगांभीर्येसागरोपमः

सहिष्णुत्वेधराचैवश्रियानारायणोपमः ११९ ब्राह्मणःकश्यपकुलेजातोयंवामनःशुभे प्रार्थितोहमनेनैवंभूमेर्देहिपदत्रयं १२०
ममाग्निशरणार्थाययत्रकुर्यांमखंत्वहं
तदस्यकारणंकृत्वाअर्थितैषाममप्रभो १२१
लोकत्रयंमेपहृतंत्वयाविक्रम्यबाष्कले
निर्वृत्तिकोनिर्धनोस्मियद्दित्सेनतदस्तिमे १२२
भवंतंयाचयिष्यामिपरार्थेनापिचात्मना
अर्थित्त्वेनममाप्यस्ययद्योग्यंतत्समाचर १२३
जातोसिकाश्यपेचत्वंवंशेवंशविवर्द्धनः
दित्यास्त८८वंगर्भसंभूतःपितात्रैलोकपूजितः १२४
एवंभूतमहंज्ञात्वातेनत्वांयाचयाम्यहम्
अस्याग्निशरणार्थायदीयतांभूपदत्रयम् १२५
अतीवह्रस्वगात्रस्यवामनस्यास्यदानव
भूमिभागेचपारक्येदातुंनत्वहमुत्सहे १२६
एतदेवमयादत्तंयद्भवानर्थितोसिमे
गुरवोयदिमन्यंतेमंत्रिणोवापदत्रयम् १२७
अर्थित्वेनमदीयेनस्वकुलेबांधवेपिच
गृहायातेमयितथायद्योग्यंतत्समाचर १२८
यदितेरुचितंवीरदानवेंद्रमहाद्युते
तदस्मैदीयतांशीघ्रंवामनायमहात्मने १२९
बाष्कलिरुवाच

देवेंद्र
स्वागतंतेस्तुस्वस्तिप्राप्नुहिमाचिरम्त्वंसमीक्षस्वधात्मानंसर्वेषांचपरायणम् १३०
त्वयिभारंसमावेश्यसुखमास्तेपितामहः ध्यानधारणयायुक्तश्चिंतयानःपरंपदम् १३१
संग्रामैर्बहुभिःखिन्नोजगच्चिंतामपास्यतु
क्षीराब्धिद्वीपमाश्रित्यसुखंस्वपितिकेशवः १३२
अन्येचदानवाःसर्वेबलिनःसायुधास्त्वया
असहायेनैवशक्रसर्वेपिविनिपातिताः १३३
आदित्याद्वादशैवेहरुद्रा
स्त्वेकादशापिवा
अश्विनौवसवश्चैवधर्मश्चैवसनातनः १३४
त्वद्बाहुबलमाश्रित्यत्रिदिवेमखभागिनः त्वयाक्रतुशतैरिष्टंसमाप्तवरदक्षिणैः १३५
त्वयाचघातितोवृत्रोनमुचिःपाकशासन त्वदाज्ञाकारिणापूर्वंविष्णुनाप्रभविष्णुना १३६
हिरण्यकशिपोर्भ्राताहिरण्याक्षोपिघातितः
हिरण्यकशिपुर्योत्रजङ्घेचारोप्यघातितः १३७
वज्रपाणिनमायांतमैरावणशिरोगतम्

संग्रामभूमौदृष्ट्वात्वांसर्वेनश्यंतिदानवाः १३८
येत्वयाविजिताःपूर्वंदानवाबलवत्तराः
सहस्रांशेनतत्तुल्योनभवामिकथंचन १३९
एवंविधोऽसिदेवेंद्रममकागणनाभवेत्
मांसमुद्धर्तुकामेनत्वयैवागमनंकृतम् १४०
करिष्यामिनसंदेहोदास्येप्राणानपिध्रुवम्
किमर्थंदेवराजोक्ताभूमिरेषात्वयाहिमे १४१
इमेदाराःसुतागावोयच्चान्यद्विद्यतेवसु
त्रैलोक्यराज्यमखिलंविप्रस्यास्यप्रदीयताम् १४२
अपकीर्तिर्भवेन्मह्यंपूर्वेषांचनसंशयः
गृहायातस्यशक्रस्यदत्तंबाष्कलिनानतु १४३
अन्योपियोर्थीमेप्राप्तःसमेप्रियतरःसदाभवानत्रविशेषेणविचारंमाकृथाःक्वचित् १४४
बृहत्त्रपामेदेवेंद्र
यद्भूमेस्तुपदत्रयम्
ब्राह्मणस्यविशेषेणप्रार्थितंतुत्वयाविभो १४५
दास्येग्रामवरानस्यभवतस्तुत्रिविष्टपम् अश्वान्गजान्भूमिधनंस्त्रियश्चोद्भिन्नचूचुकाः १४६
यासांदर्शनमात्रेणवृद्धोपितरुणायते ताःस्त्रियोवसुधांचैतांवामनस्यप्रतिग्र

हम् १४७
प्रतिदास्यामिदेवेन्द्र
प्रसादःक्रियतांहिमे
एतावदुक्तेवचनेतदाबाष्कलिनानृप १४८
पुरोधास्तूशनाप्राहदानवेद्रं तदावचः
भवान्राजादानवेंद्र
एश्वर्येष्टविधेस्थितः १४९
युक्तायुक्तंनजानासिदेयंकस्यमयाक्वचित्मंत्रिभिःसुसमालोच्ययुक्तायुक्तंपरीक्ष्यच १५०
प्राप्तंत्रैलोक्यराज्यत्वंजित्वादेवान्सवासवान्
वाक्यस्यास्यावसानेवभवान्प्राप्स्यतिबंधनं १५१
यएषवामनोराजन्विष्णुरेवसनातनः
नास्यवैभवतादेयंपितातेघातितःस्वयं १५२
अयंतेपितृहाप्राप्तोमातृहाबंधुघातकः वंशोच्छेदकरस्तुभ्यंभूतश्चैवभविष्यति
१५३
नचैषधर्मंजानातिशक्रादीनांहितेरतः
मायाविनादानवायेमाययायेननिर्जिताः १५४
माययाब्राह्मणंरूपंवामनंचप्रदर्शितम्
अत्रकिंबहुनोक्तेननास्यदेयंतुकिंचन १५५
मक्षिकापादमात्रंतुभूमिरस्यप्रतिग्रहः
विनाशमेष्यसिक्षिप्रंसत्यंसत्यंमयाश्रुतम् १५६

गुरुणाप्येवमुक्तस्तुभूयोवाक्यमथाब्रवीत्
धर्मार्थिनामयासर्वंप्रतिज्ञातंगुरोत्विदम् १५७
प्रतिज्ञापालनंकार्यंसतांधर्मःसनातनः यद्येषभगवान्विष्णुर्नास्तिधन्यतरोमया १५८
गृह्यप्रतिग्रहंमत्तोयदिदेवान्बुभूषति भूयोपिधन्यतांनीतोदेवेनानेनवैगुरो १५९ यंयोगिनोध्यानयुक्ताध्यायमानाहिदर्शनम्नलभंतेतथाविप्रास्सोयंदृष्टोमयाद्यवै १६०
दानानियेप्रयच्छंतिसकुशोदकपाणिना प्रीयतांभगवान्विष्णुःपरमात्मासनातनः १६१
एवमुक्तेतुवचनेअपवर्गस्यभागिनः
यदत्रकार्यकरणेविकल्पोमेबभूवह १६२
उपदिष्टोस्मिभवताबालत्वेचावधारितम्
शत्रावपिगृहायातेमास्त्वदेयंतुकिंचन १६३
एतदेवविचिंत्याहंप्राणानपिस्वकान्गुरो
वामनस्यप्रदास्यामिशक्रस्यापित्रिविष्टपम् १६४
अपीडाकारियद्दानंतद्दानमिहदीयते
पीडाकारिचयद्दानंतद्दानंसमलंस्मृतम् १६५
एतच्छ्रुत्वागुरुस्तत्रत्रपयाधोमुखःस्थितः

बाष्कलिरुवाच
अर्थिताभवतोदेवदेयासर्वाधरामया १६६ त्रपाकरंभवेन्मह्यंयदस्यभूपदत्रयम् इंद्रउवाच
सत्यमेतद्दानवेन्द्रयदुक्तंभवताहिमे १६७
भूमेःपदत्रयार्थित्वंद्विजेनानेनमेकृतम्
एतावतात्वयंचार्थीमयाप्यस्यकृतेभवान् १६८
दनुपुत्रोयाचितोसिवरमेतत्प्रदीयताम्
बाष्कलिरुवाच
पदत्रयंवामनायदेवराजप्रतीच्छमे १६९
तत्रत्वंसुचिरंकालंसुखीसुरपतेवस
एवमुक्त्वाबाष्कलिनावामनायपदत्रयम् १७०
तोयपूर्वंतदादत्तंप्रीयतांमेहरिःस्वयम्दत्तेतुदानवेंद्रेणत्यक्त्वारूपंचवामनम् १७१
हरिराचक्रमेलोकान्देवानांहितकाम्यया
यज्ञपर्वतमासाद्यगत्वाचैवउदङ्मुखः १७२
देवस्यवामचरणेनिविष्टोदानवालयः
तत्रक्रमंसप्रथमंददौसूर्येजगत्पतिः १७३
द्वितीयंचध्रुवेदेवस्तृतीयेनचपार्थिव
ब्रह्मांडस्ताडितस्तेनदेवेनाद्भुतकर्मणा १७४
अंगुष्टाग्रेणभिन्नेंडेजलंभूरिविनिःसृत

म्
प्लावयित्वाब्रह्मलोकान्सर्वान्लोकाननुक्रमात् १७५
ध्रुवस्थानंसूर्यलोकंप्लाव्यतंयज्ञपर्वतम्
प्रविष्टापुष्करंधाराधौत्वाविष्णुपदानिसा १७६
पदानियानिजातानिवैष्णवानिधरातले
तत्राश्रमेतुयोगत्वास्नानंवाप्यांसमाचरेत् १७७
अश्वमेधफलंतस्यदर्शनादेवजायते
एकविंशगणोपेतोवैकुंठेवासमाप्नुयात् १७८
भुक्त्वातुविपुलान्भोगान्कल्पानांतुशतत्रयम्
तदंतेजायतेराजासार्वभौमःक्षिताविह १७९
तोयधारातुसाभीष्मअंगुष्ठाग्राद्विनिःसृता
नदीसावैष्णवीप्रोक्ताविष्णुपादसमुद्भवा १८०
अनेनकारणेनाभूद्गंगाविष्णुपदीनृप ययासर्वमिदंव्याप्तंत्रैलोक्यंसचराचरम् १८१
अंगुष्ठाग्रक्षतादंडाद्यत्प्रविष्टंजलंशुभम्
प्राप्तंदेवनदीत्वंतुयातुविष्णुपदीनदी १८२

देवनद्यातयाव्याप्तंब्रह्मांडंसचराचरम्विभूतिभिर्महाभागसर्वानुग्रहकाम्यया १८३
सबाष्कलिर्वामनेनउक्तःपूरयमेक्रमान्
अधोमुखस्तदाजातउत्तरंनास्यविंदति १८४
मौनीभूतंतुतंदृष्ट्वापुरोधावाक्यमब्रवीत्
स्वाभाविकीदानशक्तिर्नतुस्रष्टुंवयंक्षमाः १८५
यावतीयंधरादेवसादत्तानेनतेप्रभो
उक्तोबाष्कलिनाविष्णुर्यावन्मात्रावसुंधरा १८६
यासृष्टाभवतापूर्वंसामयानचगोपिता
अल्पाभूमिर्भवान्दीर्घोनतुसृष्टेरहंक्षमः १८७
इच्छाशक्तिःप्रभवतिप्रभोस्तेदेवसर्वदा
निरुत्तरस्तदाविष्णुर्मत्वातंसत्यवादिनम् १८८
ब्रूहिदानवमुख्यत्वंकंतेकामंकरोम्यहम्
ममहस्तगतंतोयंत्वयादत्तंतुदानव १८९
तेनत्वंवरयोग्योसिवराणांभाजनंशुभं
दास्येहंभवतःकाममर्थीयेनवृणुष्वह १९०
विज्ञप्तोहितदातेनदेवदेवोजनार्दनः भक्तिंवृणोमिदेवेशत्वद्धस्तान्मरणंहिमे १९१
व्रजामिश्वेतद्वीपंतेदुर्लभंतुतपस्विनाम्

आहैवमुक्तेविष्णुस्तंतिष्ठस्वैवयुगांतरम् १९२
वाराहरूपीयदाहंप्रवेक्ष्यामिधरातलम्
तदाहनिष्येहंत्वांतुमदग्रेचयदैष्यसि १९३
उक्तोथदानवस्तेनअपासर्प्पत्तदग्रतः
वामनेनसमाक्रांताःसर्वेलोकास्तदानृप १९४
असुरैस्तैस्तदात्यक्तंदेवानांसत्यभाषणम्
देवोहृत्वातुत्रैलोक्यंजगामादर्शनंविभुः १९५
पातालनिलयश्चापिसुखमास्तेसबाष्कलि
शक्रोपिपालयामासविपश्चिद्भुवनत्रयम् १९६
अयंत्रैविक्रमोनामप्रादुर्भावोजगद्गुरोः
गंगासंभवसंयुक्तस्सर्वकल्मषनाशनः १९७
विष्णोःपदानामेषातेउत्पत्तिःकथितानृप
यांश्रुत्वातुनरोलोकेसर्वपापैःप्रमुच्यते १९८
दुःस्वप्नंदुर्विचिंत्यंचदुःष्करंदुःष्कृतानिच
क्षिप्रंहिनाशमायांतिदृष्टेविष्णुपदत्रये १९९
युगानुक्रमशोदृष्ट्वा पापिनोजंतवस्तथा सूक्ष्मतादर्शिताभीष्मविष्णुनापददर्शने २००
यस्त्वारोहतितस्मिंस्तुमौनवान्मानवोभुव

ि
कृत्वात्रिपुष्करीयात्रामश्वमेधफलंव्रजेत् २०१
मुच्यतेसर्वपापैश्चमृतोविष्णुपुरंव्रजेत् २०२
इति
श्रीपाद्मपुराणेप्रथमेसृष्टिखंडेविष्णु पदोत्पत्तिर्नामत्रिंशोऽध्यायः ३०

एकत्रिंशोऽध्यायः
भीष्मउवाच
भगवन्महदाश्चर्यंबाष्कलेर्बंधनंहियत्
कृतंत्रिविक्रमंरूपंयदासंयमितोबलि १
एतन्मयाश्रुतंपूर्वंकथ्यमानंद्विजोत्तमैः
पातालेवसतेद्यापिवैरोचनसुतोबलि २
नागतीर्थंयथाभूतंपिशाचानांतुसंभवम्
शिवदूतीकथंचात्रकेनेयंमंगलीकृता ३
अंतरिक्षेपुष्करंतुकेननीतंमहामुने
एतदाचक्ष्वमेसर्वंयथाबाष्कलिबंधनम् ४
भूमिप्रक्रमणंपूर्वंकृतंदेवेनविष्णुना
द्वितीयेकारणंकिंचयेनदेवश्चकारह ५
तत्त्वतस्त्वंहितत्सर्वंयथाभूतंतथावद पापक्षयकरंह्येतच्छ्रोतव्यंभूतिमिच्छता ६
पुलस्त्यउवाच

प्रश्नभारस्त्वयाराजन्कौतुकादेवकीर्तितः
कथयामिहितत्सर्वंयथाभूतंनृपोत्तम ७
विष्णोःपदानुषंगेणबंधनंबाष्कलेरिह
श्रुतंतद्भवतासर्वंमयातेपरिकीर्तितं ८
भूयोपिविष्णुनाभीष्मप्राप्तेवैवस्वतेंतरे
त्रैलोक्यंबलिनाक्रांतंविष्णुनाप्रभविष्णुना ९
गत्वात्वेकाकिनायज्ञेतथासंयमितोबलि
भूयोपिदेवदेवेनभूमेःप्रक्रमणंकृतम् १०
प्रादुर्भावोवामनस्यतथाभूतोनराधिप
पुनस्त्रिविक्रमोभूत्वावामनोभूदवामनः ११
उत्पत्तिरेषातेसर्वाकथिताकुरुनंदन
नागानंतुयथातीर्थंतच्छृणुष्वमहाव्रत १२
अनंतोवासुकिश्चैवतक्षकश्चमहाबलः
कर्कोटकश्चनागेंद्र
पःद्मश्चान्यःसरीसृपः १३
महापद्मस्तथाशंखःकुलिकश्चापराजितः
एतेकश्यपदायादाएतैरापूरितंजगत् १४
एतेषांतुप्रसूत्यातुइदमापूरितंजगत्
कुटिलाभीमकर्माणस्तीक्ष्णास्याश्चविषोल्बणाः १५
दष्ट्वामंदांश्चमनुजान्कुर्युर्भस्मक्षणात्तुते
तद्दर्शनाद्भवेन्नाशोमनुष्याणांनराधिप

१६
अहन्यहनिजायेतक्षयःपरमदारुणः
आत्मनस्तुक्षयंदृष्ट्वाप्रजास्सर्वास्समंततः १७
जग्मुःशरण्यंशरणंब्रह्माणंपरमेश्वरं
इममेवार्थमुद्दिश्यप्रजाःसर्वामहीपते १८
ऊचुःकमलजंदृष्ट्वापुराणंब्रह्मसंज्ञकम्प्रजाऊचुः
देवदेवेशलोकानांप्रसूतेपरमेश्वर १९
त्राहिनस्तीक्ष्णदंष्ट्राणांभुजगानांमहात्मनाम्
दिनेदिनेभयंदेवपश्यामःकृपणाभृशम् २०
मनुष्यपशुपक्ष्यादितत्सर्वंभस्मसाद्भवेत्
त्वयासृष्टिःकृतादेवक्षीयतेतुभुजंगमैः २१
एतज्ज्ञात्वायदुचितंतत्कुरुष्वपितामह ब्रह्मोवाच
अहंरक्षांविधास्यामिभवतीनांनसंशयः २२ व्रजध्वंस्वनिकेतानिनीरुजोगतसाध्वसाः एवम्प्रजाःसर्वाब्रह्मणाव्यक्तमूर्तिना २३
आजग्मुःपरमप्रीताःस्तुत्वाचैवस्वयंभुवम्
प्रयातासुप्रजास्वेवंतानाहूयभुजंगमान् २४

शशापपरमक्रुद्धोवासुकिप्रमुखांस्तदा ब्रह्मोवाच
अहन्यहनिभूतानिभक्ष्यंतेवैदुरात्मभिः २५
नश्यंतितूरगैर्दष्टामनुष्याःपशवस्तथा
यस्मान्मत्प्रभवान्नित्यंक्षयंनयथमानुषान् २६
अतोन्यस्मिन्भवेभूयान्ममकोपात्सुदारुणात्
भवतांहिक्षयोघोरोभाविवैवस्वतेंतरे २७
तथान्यःसोमवंशीयोराजावैजनमेजयः धक्ष्यतेसर्पसत्रेणप्रदीप्तेहव्यवाहने २८
मातृष्वसुश्चतनयांस्तार्क्ष्योवोभक्षयिष्यति
एवंवोभवितानाशःसर्वेषांदुष्टचेतसाम् २९
शप्त्वाकुलसहस्रंतुयावदेकंकुलंस्थितम्
एवमुक्तेतुवेपंतोब्रह्मणाभुजगोतमाः ३०
निपत्यपादयोस्तस्यइदमूचुर्वचस्तदा
भगवन्कुटिलाजातिरस्माकंभूतभावन ३१
विषोल्बणत्वंक्रूरत्वंदंदशूकत्वमेवच
संपादितंत्वयादेवइदानींशपसेकथं ३२
ब्रह्मोवाच
यदिनाममयासृष्टाभवंतःकुटिलाशयाः
ततःकिंबहुनानित्यंभक्षयध्वंगतव्यथाः ३३
नागाऊचुः
मर्यादांकुरुदेवेशस्थानंचैवपृथक्पृथक्

मनुष्याणांतथास्माकंसमयंदेवकारय ३४
शापोयोभवतादत्तोमनुष्योजनमेजयः
नाशंनःसर्पसत्रेणउल्बणंचकरिष्यति ३५
ब्रह्मोवाच
जरत्कारुरितिख्यातोभविताब्रह्मवित्तमः
जरत्कन्यातस्यदेयातस्यामुत्पत्स्यतेसुतः ३६
रक्षांकर्तासवोविप्रोभवतांकुलपावनः
तथाकरोमिनागानांसमयंमनुजैः सह ३७
तदेकमनसःसर्वेशृणुध्वंममशासनम्
सुतलंवितलंचैवतृतीयंचतलातलम् ३८
दत्तंचत्रिप्रकारंवोगृहंतत्रगमिष्यथ
तत्रभोगान्बहुविधान्भुंजानाममशासनात् ३९
तिष्ठध्वंसप्तमंयावत्कालंतंतुपुनःपुनः
ततोवैवस्वतस्यादौकाश्यपेयोभविष्यति ४०
दायादःसर्वदेवानांसुपर्णस्सर्पभक्षकः तदाप्रसूतिःसर्पाणांदग्धावैचित्रभानुना ४१
भवतांचैवसर्वेषांभविष्यतिनसंशयः
येयेक्रूराभोगिनोदुर्विनीतास्तेषामंतोभावितानान्यथैतत् ४२
कालव्याप्तंभक्षयध्वंचसत्वंतथापकारेचकृतेमनुष्यम्
मंत्रौषधैर्गारुडैश्चैवतंत्रैर्बंधैर्जुष्टामानवायेभवंति ४३
तेभ्योभीतैर्वर्तितव्यंनचान्यच्चित्तेक

ार्यंचान्यथावोविनाशः इतीरितेब्रह्मणावैभुजंगाजग्मुःस्थानंसुतलाख्यंहिसर्वे ४४ तस्थुर्भोगान्भुंजमानाश्चसर्वेरसातलेलीलयासंस्थितास्ते एवंशापंतुतेलब्ध्वाप्रसादंचचतुर्मुखात् ४५
तस्थुःपातालनिलयेमुदितेनांतरात्मना
ततःकालांतरेभूतेपुनरेवंव्यचिंतयन् ४६
भविताभरतोराजापांडवेयोमहायशाः
अस्माकंतुक्षयकरोदैवयोगेनकेनचित् ४७
कथंत्रिभुवनेनाथःसर्वेषांचपितामहः
सृष्टिकर्ताजगद्वंद्यःशापमस्मासुदत्तवान् ४८
देवंविरंचिनंत्यक्त्वागतिरन्यानविद्यतेवैराजेभवनश्रेष्ठेतत्रदेवःसतिष्ठति ४९
सदेवःपुष्करस्थोवैयज्ञंयजतिसांप्रतम् गत्वाप्रसादयामस्तंवरंतुष्टःप्रदास्यति ५०
एवंविचिंत्यतेसर्वेनागागत्वाचपुष्करम् यज्ञपर्वतमासाद्यशैलभित्तिमुपाश्रिताः ५१
दृष्ट्वानागांस्तथाश्रान्तान्वारिधाराश्चशीतलाः
उदङ्मुखावैनिष्क्रांतास्सर्वेषांतुसुखप्रदाः ५२

नागतीर्थंततोजातंपृथिव्यांभरतर्षभ
नागकुंडंचवैकेचित्सरितंचापरेऽब्रुवन् ५३
पुण्यंतत्सर्वतीर्थानांसर्पाणांविषनाशनम्
मज्जन्तितत्रयेमर्त्याअधिश्रावणपंचमि ५४
नतेषांतुकुलेसर्पाःपीडांकुर्वन्तिकर्हिचित्
श्राद्धंपितॄणांयेतत्रकरिष्यंतिनराभुवि ५५
ब्रह्मातेषांपरंस्थानंदास्यतेनात्रसंशयः
नागानांतुभयंज्ञात्वाब्रह्मालोकपितामहः ५६
पूर्वोक्तंतुपुनर्वाक्यंनागानश्रावयत्तदा
पंचमीसातिथिर्धन्यासर्वपापहराशुभा ५७ यतोस्यामेवसुतिथौनागानांकार्यमुद्धृतम् एतस्यांसर्वतोयस्तुकट्वम्लंपरिवर्जयेत् ५८
क्षीरेणस्नापयेन्नागांस्तस्यतेयांतिमित्रताम्
भीष्मउवाच
शिवदूतीयथाजातायेनचैवनिवेशिता ५९
तन्मेसर्वंयथातत्त्वंभवान्शंसितुर्महतिपुलस्त्यउवाच
शिवानीलगिरिंप्राप्तातपसेधृतमानसा ६०

रौद्री
जटोद्भवाशक्तिस्तस्याःशृणुनृपव्रतम् तपःकृत्वाचिरंकालंग्रसिष्याम्यखिलंजगत् ६१
एवमुद्दिश्यपंचाग्निसाधयामासभामिनी तस्याःकालांतरेदेव्यास्तपंत्यास्तपउत्तमम् ६२
रुरुर्नाममहातेजाब्रह्मदत्तवरोसुरः समुद्रमध्येरत्नाख्यंपुरमस्तिमहाधनम् ६३
तत्रातिष्ठत्सदैत्येंद्र स्सर्वदेवभयंकरः
अनेकशतसाहस्रकोटिकोटिशतोत्तमैः ६४
असुरैरर्चितःश्रीमान्द्वितीयोनमुचिर्यथा
कालेनमहतासोथलोकपालपुरंययौ ६५
जिगीषुःसैन्यसंवीतोदेवैर्वैरमरोचयत्
उत्तिष्ठतस्तस्यमहासुरस्यसमुद्र
तोयंववृधेतिवेगात् ६६
अनेकनागग्रहमीनजुष्टमाप्लावयत्पर्वतसानुदेशान्
अंतःस्थितानेकसुरारिसंघंविचित्रवर्मायुधचित्रशोभम् ६७
भीमंबलंचलितंचारुयोधंविनिर्ययौसिंधुजलाद्विशालम्
तत्रद्विपादैत्यभठाभ्युपेताःसयानघंटाश्

चसमृद्धियुक्ताः ६८
विनिर्ययुःस्वाकृतिभिर्झषाणांसमत्वमुच्चैःखलुदर्शयंतः
अश्वास्तथाकांचनसूत्रनद्धारोहीतमत्स्या इवतेजलांते ६९
व्यवस्थितास्तैःसममेवतूर्णंविनिर्ययुर्लक्षशःकोटिशश्च
तथारविस्यंदनतुल्यवेगाःसचक्रदंडाक्षतवेणुयुक्ताः ७०
रथाश्चयंत्रोपरिपीडितांगाश्चलत्पताकाःस्वनितंविचक्रुः
तथैवयोधाःस्थगितास्तरीभिस्तितीर्षवस्तेप्रवरास्त्रपाणयः ७१
रणेरणेलब्धजयाःप्रहारिणोविरेजुरुच्चैरसुरानुगाभृशं
देवेषुवैरणेतेषुविद्रुतेषुविशेषतः ७२
असुरास्सर्वदेवानामन्वधावंस्ततस्ततः
ततोदेवगणाःसर्वेद्रवंतोभयविह्वलाः ७३
नीलंगिरिवरंजग्मुर्यत्रदेवीस्वयंस्थितारौद्री
तपोन्विताधन्याशांभवीशक्तिरुत्तमा ७४
संहारकारिणीदेवीकालरात्रीतियांविदुः
सातुदृष्ट्वातदादेवान्भयत्रस्तान्विचेतसः ७५
पप्रच्छविस्मयाद्देवीप्रोत्फुल्लांबुजलोचना

पृष्ठतोवोनपश्यामिभयंकिंचिदुपागतम् ७६ कथंतुविद्रुतादेवाःसर्वेशक्रपुरःसराः देवाऊचुः
अयमायातिदैत्येंद्रोरुरुर्भीमपराक्रमः ७७
चतुरंगेणसैन्येनमहतापरिवारितः तस्माद्दीनावयंदेवींभवतींशरणंगताः ७८
देवानामितिवैश्रुत्वावाक्यमुच्चैर्जहाससा
तस्यांहसंत्यांनिश्चेरुर्वरांग्योवदनात्ततः ७९
पाशांकुशधराःसर्वाःपीनोन्नतपयोधराः
सर्वाश्शूलधराभीमाःसर्वादंष्ट्राङ्कुशाननाः ८०
आबद्धमकुटाःसर्वाःसंदष्टदशनच्छदाः फूत्काररावैरशिवैस्त्रासयंत्यश्चराचरम् ८१
काश्चिच्छुक्लाम्बरधराःकाश्चिच्चित्राम्बरास्तथा
सुनीलवसनाःकाश्चिद्रक्तपानातिलालसाः ८२
नानारूपैर्मुखैस्तास्तुनानावेषवपुर्धराः
ताभिरेवंवृतादेवीदेवानामभयंकरी ८३
माभैष्टदेवाभद्रं वोयावद्वदतिदानवः
चतुरंगबलोपेतोरुरुस्तावत्समागतः ८४
तंनीलपर्वतवरंदेवानांमार्गमार्गणः

देवानामग्रतःसैन्यंदृष्ट्वादेवीसमाकुलम् ८५
तिष्ठतिष्ठेतिजल्पंतोदैत्यास्तेसमुपागताः
ततःप्रववृतेयुद्धंतासांतेषांमहाभयम् ८६
नाराचैर्भिन्नदेहानांदैत्यानांभुविसर्पतां
रोषाद्दंडप्रभग्नानांसर्पाणामिवसर्पताम् ८७
शक्तिनिर्भिन्नहृदयागदासंचूर्णितोरसः कुठारैर्भिन्नशिरसोमुसलैर्भिन्नमस्तकाः ८८
विद्धोदरास्त्रिशूलाग्रैश्छिन्नग्रीवावरासिभिः
क्षताश्वरथमातंगपादाताःपेतुराहवे ८९
रणभूमिंसमासाद्यदैत्याःसर्वेरुरुंविना
ततोबलंहतंदृष्ट्वारुरुर्मायांतदाददे ९०
तयासंमोहितादेव्योदेवाश्चापिरणाजिरे
तामस्यामाययादेव्यासर्वमन्धंतमोभवत् ९१
ततोदेवीमहाशक्यातंदैत्यंसमताडयत्
तयातुताडितस्याजौदैत्यस्यप्रगतंतमः ९२
मायायामथनष्टायांतामस्यांदानवोरुरुः
पातालमाविशत्तूर्णंतत्रापिपरमेश्वरी ९३
देवीभिःसहिताक्रुद्धापुरतोभिमुखीस्थितारुरोस्तुदानवेंद्रस्यभीतस्याग्रेगतस्यच ९४

नखाग्रेणशिरश्छित्वाचर्मचादायवेगिता निष्पपाताथपातालात्पुष्करंचपुनर्गिरिम् ९५
कन्यासैन्येनमहताबहुरूपेणभास्वता देवैस्तुविस्मितैर्दृष्टाचर्ममुंडधरारुरोः ९६
स्वकीयेतपसःस्थानेनिविष्टापरमेश्वरी ततोदेव्योमहाभागाःपरिवार्यव्यवस्थिताः ९७
याचयामासुरव्यग्रास्तांतुदेवींबुभुक्षिताः
बुभुक्षितावयंदेविदेहिनोभोजनंवरम् ९८ एवमुक्त्वाततोदेवीदध्यौतासांतुभोजनम् नाध्यगच्छत्तदातासांभोजनंचिन्तितम्महत् ९९
तदादध्यौमहादेवंरुद्रं पशुपतिंविभुम् सोपिध्यानात्समुत्तस्थौपरमात्मात्रिलोचनः १००
उवाचरुद्र
स्तांदेवींकिंतेकार्यंविवक्षितम्
ब्रूहिदेविमहामायेयत्तेमनसिवर्तते १०१
शिवदूत्युवाच
छागमध्येतुवैदेवछागरूपेणवर्तसे
एतास्त्वांभक्षयिष्यन्तिभक्ष्यमीप्सितमादरात् १०२
भक्षार्थमासांदेवेशकिंचिद्दातुमिहार्हस

ि
शूलीकुर्वंतिमामेताभक्षार्थिन्योमहाबलाः १०३
अन्यथामामपिबलाद्भक्षयेयुर्बुभुक्षिताः एवंमांतुसमालक्ष्यभक्ष्यंकल्पयसत्वरम् १०४
रुद्रउवाच
शिवदूतिब्रवीम्येकंप्रवृत्तंयद्युगांतरे
गंगाद्वारेदक्षयज्ञोगणैर्विध्वंसितोमम १०५
तत्रयज्ञोमृगोभूत्वाप्रदुद्रा वसुवेगवान्
मयाबाणेननिर्विद्धोरुधिरेणप्रसेचितः १०६ अजगंधस्तदाभूतोनामदेवैस्तुमेकृतम् अजगंधस्त्वमेवेतिदास्येचान्यत्तुभोजनम् १०७
एतासांशृणुमेदेविभक्ष्यमेकंमयोचितम् कथ्यमानंवरारोहेकालरात्रिमहाप्रभे १०८ यास्त्रीसगर्भादेवेशिअन्यस्त्रीपरिधानकम्
परिधत्तेस्पृशेद्वापिपुरुषस्यविशेषतः १०९
सभागोस्तुवरारोहेकासांचित्पृथिवीतले अप्येकवर्षंबालंतुगृहीत्वातत्रवैबलात् ११०

भुक्त्वातिष्ठंतुसुप्रीताअपिवर्षशतान्बहून्
अन्याःसूतिगृहेच्छिद्रं गृह्णीयुस्तुह्यपूजिताः १११ निवसिष्यंतिदेवेशितथावैजातहारिकाः गृहेक्षेत्रेतटाकेचवाप्युद्यानेषुचैवहि ११२
अत्येषुचरुदंत्योयास्त्रियस्तिष्ठंतिनित्यशः
तासांशरीरगाश्चान्याःकाश्चित्तृप्तिमवाप्नुयुः ११३
शिवदूत्यउवाच
कुत्सितंभवतादत्तंप्रजानांपरिपीडनम्
नचत्वंबुध्यसेदातुंशंकररस्यविशेषतः ११४
त्रपाकरंयद्भवतिप्रजानांपरिपीडकम् नतुतद्युज्यतेदातुंतासांभक्ष्यंतुशंकर ११५
रुद्रउवाच
अवंत्यांतुयदास्कंदोमयापूर्वंतुभद्रितः
चूडाकर्मणिवृत्तेतुकुमारस्यतदाशुभे ११६
आगत्यमातरोभक्ष्यमपूर्वंतुप्रचक्रिरे
देवलोकाद्देवगणामातॄणांभोक्तुमागताः ११७
तासांगृहेयदापूर्वंब्रह्माद्यास्सुरसत्तमाः
गंधर्वाप्सरसश्चैवयक्षास्सर्वेचगुह्यकाः ११८

मेर्वादयःशिखरिणोगंगाद्याःसरितस्तथा सर्वेनागागजास्सिद्धाःपक्षिणोऽसुरसूदनाः ११९
डाकिन्यःसहवेतालैर्वृताःसर्वैर्ग्रहैस्तदा
किमुक्तेनामुनादेवियत्सृष्टंब्रह्मणात्विह १२०
तत्संर्वभोजनंदत्तंस्वेच्छान्नंचनभोगतंशिवदूत्युवाच
आसांकृतंदेहिभोज्यंदुर्लभंयत्त्रिविष्टपे १२१
स्नेहाक्तंसगुडंहृद्यंसुपक्वंपरिकल्पितम्
क्वचिन्नान्येनयद्भुक्तमपूर्वंपरमेश्वर १२२
एवमुक्तस्तदासोपिदेवदेवोमहेश्वरः
भक्ष्यार्थंतास्तदाप्राहपार्वत्याश्चैवसन्निधौ १२३
मयावैसाधितंचान्नंप्रकारैर्बहुभिःकृतं
तत्सर्वंचव्ययंयातंनचान्यदिहदृश्यते १२४
भवतीष्वागतास्वद्यकिंमयादेयमुच्यताम्
अपूर्वंभवतीनांयन्मयादेयंविशेषतः १२५
अस्वादितंनचान्येनभक्ष्यार्थेचददाम्यहम्
अधोभागेचमेनाभेर्वर्तुलौफलसन्निभौ १२६
भक्षयध्वंहिसहितालंबौमेवृषणाविमौ

अनेनचापिभोज्येनपरातृप्तिर्भविष्यति १२७ महाप्रसादंतालब्ध्वादेव्यस्सर्वास्तदाशिवम्
प्रणिपत्यस्थिताश्शर्वइदंवचनमब्रवीत् १२८
करिष्यंतिशुभाचारान्विनाहास्येनयेनराः तेषांधनंपशुःपुत्रादाराश्चैवगृहादिकम् १२९
भविष्यतिमयादत्तंयच्चान्यन्मनसिस्थितम्हास्येनदीर्घदशनादरिद्राश्चभवंतिते १३० तस्मान्ननिंदाहास्यंचकर्तव्यंहिविजानताभवत्योमातरःख्याताह्यस्मिन्लोकेभविष्यथ १३१
उपहारेनरायेतुकरिष्यंतिचकौमुदीम्
चणकान्पूरिकाश्चैववृषणैःसहपूपकान् १३२
बंधुभिःस्वजनैश्चैवतेषांवंशोनछिद्यते
अपुत्रोलभतेपुत्रंधनार्थीलभतेधनम् १३३
रूपवान्सुभगोभोगीसर्वशास्त्रविशारदः
हंसयुक्तेनयानेनब्रह्मलोकेमहीयते १३४
शिवदूतिमयाप्येवंतासांदत्तंचभक्षणम्
त्रपाकरंकिंभवत्याउक्तोहंतन्निशामय १३५
जयस्वदेविचामुंडेजयभूतापहारिणि
जयसर्वगतेदेविकालरात्रिनमोस्तुते १३६
विश्वमूर्तियुतेशुद्धेविरूपाक्षित्रिलोचने
भीमरूपेशिवेविद्येमहामायेमहोदरे १३७

मनोजयेमनोदुर्गेभीमाक्षिक्षुभितक्षये महामारिविचित्रांगिगीतनृत्यप्रियेशुभे १३८
विकरालिमहाकालिकालिकेपापहारिणि
पाशहस्तेदंडहस्तेभीमहस्तेभयानके १३९
चामुंडेज्वलमानास्येतीक्ष्णदंष्ट्रेमहाबले
शिवयानप्रियेदेविप्रेतासनगतेशिवे १४०
भीमाक्षिभीषणेदेविसर्वभूतभयंकरि
करालिविकरालेचमहाकालिकरालिनि १४१
कालिकरालविक्रांतेकालरात्रिनमोस्तुते
सर्वशस्त्रभृतेदेविनमोदेवनमस्कृते १४२
एवंस्तुताशिवदूतीरुद्रेणपरमेष्ठिना
तुतोषपरमादेवीवाक्यंचैवमुवाचह १४३
वरंवृणीष्वदेवेशयत्तेमनसिवर्तते
रुद्रउवाच
स्तोत्रेणानेनयेदेविस्तोष्यंतित्त्वांवरानने १४४
तेषांत्वंवरदादेविभवसर्वगतासती
इमंपर्वतमारुह्ययःपूजयतिभक्तितः १४५
सपुत्रपौत्रपशुमान्समृद्धिमुपगच्छतु
यश्चैवंशृणुयाद्भक्त्यास्तवंदेविसमुद्भवं १४६
सर्वपापविनिर्मुक्तःपरंनिर्वाणमृच्छतु भ्रष्टराज्योयदाराजानवम्यांनियतःशुचिः १४७

अष्टम्यांचचतुर्दश्यांसोपवासोनरोत्तम
संवत्सरेणलभतांराज्यंनिष्कंटकंपुनः १४८
एषाज्ञानान्विताशक्तिःशिवदूतीतिचोच्यतेयएवंशृणुयान्नित्यंभक्त्यापरमयानृप १४९
सर्वपापविनिर्मुक्तःपरंनिर्वाणमाप्नुयात्
यश्चैनंपठतेभक्त्यास्नात्वावैपुष्करेजले १५०
सर्वमेतत्फलंप्राप्यब्रह्मलोकेमहीयते यत्रैतल्लिखितंगेहेसदातिष्ठतिपार्थिव १५१
नतत्राग्निभयंघोरंसर्वचोरादिसंभवं यश्चेदंपूजयेद्भक्त्यापुस्तकेपिस्थितंबुधाः १५२
तेनचेष्टंभवेत्सर्वंत्रैलोक्यंसचराचरं जायंतेबहवःपुत्राधनंधान्यंवरस्त्रियः १५३
रत्नान्यश्वागजाभृत्यास्तेषामाशुभवंतिचयत्रेदंलिख्यतेगेहेतत्राप्येवंध्रुवंभवेत् १५४
इति
श्रीपाद्मपुराणेप्रथमेसृष्टिखंडेशिवदूतीचरितंनामएकत्रिंशोऽध्यायः ३१

द्वात्रिंशोऽध्यायः भीष्मउवाच

केनकर्मविपाकेनप्रेतत्वंजायतेपुनः
केनवात्रप्रमुच्येततन्मेब्रूहिमहामते १
पुलस्त्यउवाच
अहंतेकथयिष्यामिसर्वमेतदशेषतः
यच्छ्रुत्वानपुनर्मोहंयास्यतेनृपसत्तम २
येनजायेतप्रेतत्वंयेनचास्मात्प्रमुच्यते
प्राप्नोतिनरकंघोरंदुस्तरंत्रिदशैरपि ३
सतांसंभाषणेचैवपुण्यतीर्थानुकीर्त्तने मानवास्तुप्रमुच्यंतआपन्नाःप्रेतयोनिषु ४
श्रूयतेहिपुराभीष्मब्राह्मणःसंशितव्रतःपृथुस्सर्वत्रविख्यातःसंतोषेचसदास्थितः ५
स्वाध्याययुक्तोगेहेषुनित्ययोगश्चयोगवित्
जपयज्ञविधानेनयुक्तंकालंक्षिपेच्चसः ६
युक्तःक्षमादयाभ्यांचक्षांत्यायुक्तश्चतत्त्ववित्
अहिंसाहितचित्तश्चमार्द्दवेचतथास्थितः ७
ब्रह्मचर्यसमायुक्तस्तपोयोगसमन्वितः
युक्तःसपितृकार्येषुयुक्तोवैदिककर्मसु ८
परलोकभयेयुक्तोयुक्तस्सत्यवचःप्रति
युक्तोमधुरवाक्येषुयुक्तश्चातिथिपूजने ९
इष्टापूर्तसमायुक्तोयुक्तोद्वंद्वविवर्जने

स्वकर्मविधिसंयुक्तोयुक्तःस्वाध्यायकर्मसु १०
एवंकर्माणिकुर्वतस्संसारविजिगीषया बहून्यब्दान्यतीतानिब्राह्मणस्यगृहेसतः ११
तस्यबुद्धिरियंजातातीर्थाभिगमनंप्रति पुण्यैस्तीर्थजलैरेतत्क्लिन्नंकुर्यांकलेवरम् १२
प्रयतःपुष्करेस्नात्वाभास्करस्योदयंप्रति
कृतजप्यनमस्कारोप्यद्ध्वानंप्रत्यपद्यत १३
अग्रतःपंचपुरुषानपश्यत्सोतिभीषणान् वनेकंटकवृक्षाढ्येनिर्जनेपक्षिवर्जिते १४
तान्दृष्ट्वाविकृताकारान्सुघोरान्पापदर्शनान्
ईषत्संत्रस्तहृदयोव्यतिष्ठन्निश्चलाकृतिः १५
अवलंब्यततोधैर्य्यंभयमुत्सृज्यदूरतः
पप्रच्छमधुराभाषीकेयूयंविकृताः कुतः १६
किंवाचैवकृतंकर्मयेनप्राप्ताश्चवैकृतम्कथमेवंविधाःसर्वेप्रस्थिताःकुत्रचाध्वनि १७
प्रेताऊचुः
क्षुत्पिपासान्वितानित्यंमहादुःखसमावृत

ाः
हृतप्रज्ञावयंसर्वेनष्टसञ्ज्ञाविचेतसः १८
नजानीमोदिशंचापिप्रदिशंचापिकांचन
नांतरिक्षंमहींचापिनजानीमोदिवंतथा १९
यदेतद्दुःखमाख्यातमेतदेवसुखंभवेत्
प्रभातमिदमाभातिभास्करोदयदर्शनात् २०
अहंपर्युषितोनामसूचीमुखस्तथापरः
शीघ्रगोरोहकश्चैवपंचमोलेखकस्तथा २१
ब्राह्मणउवाच
प्रेतानांकर्मजातानांनाम्नावैसंभवःकुतःकिंतत्कारणमुद्दिश्ययतोयूयंसनामकाः २२
प्रेताऊचुः
अहंस्वादुसदाभुंजेदद्यांपर्युषितंद्विजे
एतत्कारणमासाद्यनामपर्युषितोमम २३
सूचिताबहवोनेनविप्राश्चान्नाद्यकांक्षिणः
एतत्कारणमुद्दिश्यसूचीमुखाभिधोमतः २४
शीघ्रंगतोस्मिविप्रेणयाचितःक्षुधितेनच
एतत्कारणमुद्दिश्यशीघ्रगोद्विजसत्तम २५
गृहोपरिसदास्वादुभुंक्तेद्विजभयेनहि
उद्विग्नमानसस्तत्रतेनासौरोहकःस्मृतः २६
मौनेचापिस्थितोनित्यंयाचितोविलिखन्महीम्
अस्माकमपिपापिष्ठोलेखकोनामनामतः २७

कृच्छ्रेणलेखकोयातिरोहकस्तुअवाक्शिराः
शीघ्रगःपंगुतांप्राप्तःसूचीसूचीमुखोभवत् २८
यर्युषितोलम्बग्रीबोलंबोदरउदाहृतः
बृहद्वृषणलंबोष्ठःपापादस्मादजायत २९
एतत्तेसर्वमाख्यातमात्मवृत्तंसहेतुकम् पृच्छस्वयदितेश्रद्धापृष्टाश्चकथयामहे ३०
ब्राह्मणउवाच
येजीवाभुवितिष्ठंतिसर्वेप्याहारमूलकाः युष्माकमपिचाहारंश्रोतुमिच्छामितत्त्वतः ३१
प्रेताऊचुः
शृणुष्वाहारमस्माकंसर्वसत्वविगर्हितम्
यच्छ्रुत्वानिंदसेविप्रभूयोभूयश्चनित्यशः ३२
श्लेष्ममूत्रपुरीषेणयोषिदङ्गमलेनच गृहाणित्यक्तशौचानिप्रेताभुंजंतितत्रवै ३३
स्त्रीभिर्दग्धानिकीर्णानिप्रकीर्णोच्छिष्टकानिच
मलेनापिजुगुप्स्यानिप्रेताभुंजंतितत्रवै ३४
चित्तलज्जाविहीनानिहोमहीनानियानिच व्रतैश्चैवविहीनानिप्रेताभुंजंतितत्रवै ३५

गुरवोनैवपूज्यंतेस्त्रीजितानिगृहाणिच
क्रोधलोभगृहीतानिप्रेताभुंजंतितत्रवै ३६
त्रपामेजायतेतातकथ्यमानेस्वभोजने
अस्मात्परतरंचान्यन्नवक्तुमपिशक्यते ३७
निवृत्तिंप्रेतभावस्यपृच्छामस्त्वांदृढव्रत
यथानभवतिप्रेतस्तन्मेवदतपोधन ३८
ब्राह्मणउवाच
एकरात्रद्विरात्रादिकृच्छ्रचांद्रायणदिभिः
व्रतैरन्यैःकृतैर्नित्यंनप्रेतोजायतेनरः ३९
त्रीनग्नीन्पञ्चचैकंवायोहन्यहनिसेवते
सवैभूतदयापन्नोनप्रेतोजायतेनरः ४०
तुल्योमानेऽपमानेचतुल्यःकांचनलोष्टयोः
तुल्यःशत्रौचमित्रेचनप्रेतोजायतेनरः ४१
देवतातिथिपूजासुगुरुपूजासुनित्यशः
रतोवैपितृपूजासुनप्रेतोजायतेनरः ४२
शुक्लांगारकसंयुक्ताचतुर्थीजायतेयदा
श्रद्धयाश्राद्धकृत्तस्यांनप्रेतोजायतेनरः ४३
जितक्रोधविमर्शोयस्तृष्णासंगविवर्जितः
क्षमावान्दानशीलश्चनप्रेतोजायतेनरः ४४
गोब्राह्मणांश्चतीर्थानिपर्वतांश्चनदीस्तथा
देवांश्चैवतुयोवन्द्यान्नप्रेतोजायतेनर

ः ४५
प्रेताऊचुः
श्रुताश्चविविधाधर्माःपृच्छामोदुःखितामुने
येनवैजायतेप्रेतस्तन्नोवदमहामते ४६
ब्राह्मणउवाच
शूद्रान्नेनतुभुक्तेनब्राह्मणेनविशेषतः
म्रियतेह्युदरस्थेनसवैप्रेतोभवेन्नरः ४७
मातरंपितरंभ्रातॄन्भगिनींसुतमेवच
अदृष्टदोषांस्त्यजतिसप्रेतोजायतेनरः ४८
अयाज्ययाजनाच्चैवयाज्यस्यचविवर्जनात्
रतोवैशूद्रसेवासुसप्रेतोजायतेनरः ४९
न्यासापहर्तामित्रध्रुक्शूद्रपाकरतःसदा
विस्रंभघातीकूटस्थःसप्रेतोजायतेनरः ५०
ब्रह्महागोघ्नकःस्तेनःसुरापोगुरुतल्पगःभूमिकन्यापहर्त्ताचसप्रेतोजायतेनरः ५१
सामान्यांदक्षिणांलब्ध्वाएकएवनिगूहति
नास्तिकीभावनिरतःसवैप्रेतोभिजायते ५२
एवंब्रुवाणेविप्रेन्द्र
आकाशेदुंदुभिस्वनः
पुष्पवृष्टिःपपातोर्व्यां
देवैर्मुक्तासहस्रशः ५३
प्रेतानांतुविमानानिआगतानिसमंततः अस्यविप्रस्यसंभाषात्पुण्यसंकीर्तनेनच ५४
तस्मात्सर्वप्रयत्नेनसतांसंभाषणंकुरु

यदितेश्रेयसाकार्यंगंगासुतअतंद्रि तः ५५
तिलकंसर्वधर्मस्यपञ्चप्रेतकथामिमाम्
पठेल्लक्षंयोऽस्यकुलेनप्रेतोजायतेनरः ५६
शृणोतिवाप्यभीक्ष्णंवाश्रद्धयापरयान्वि
तः
भक्त्यासमन्वितोवापिनप्रेतोजायतेनरः ५७
भीष्मउवाच
अंतरिक्षेकिमर्थंतुपुष्करंपरिकीर्त्यते
मुनिभिर्धर्मशीलैश्चलभ्यतेतत्कथंत्विह
५८
येनतल्लभ्यतेलब्धंलब्धंचैवफलप्रदम्
तन्मेसर्वंसमाचक्ष्वकौतुकादेवपृच्छतः ५९
पुलस्त्यउवाच
ऋषिकोटिस्समायातादक्षिणापथवासिनी
स्नानार्थंपुष्करेराजन्पुष्करंचवियद्गत
म् ६०
मत्वातेमुनयःसर्वेप्राणायामपरायणाः
ध्यायमानाःपरंब्रह्मस्थिताद्वादशवत्सरा
न् ६१
ब्रह्मामहर्षयस्तत्रदेवास्सेन्द्रा
स्समागताः
ऋषयऀँतर्हिताःप्रोचुर्नियमांस्तेसुदुष्क
रान् ६२
आकारणंपुष्करस्यमंत्रेणक्रियतांद्विजाः
आपोहिष्ठेतितिसृभिर्ऋग्भिःसांनिध्यमेष्य
ति ६३

अघमर्षणजप्येनभवेद्वैफलदायकम् विप्रैर्वाक्यावसानेतुसर्वैस्तैस्तुतथाकृतम् ६४
कृतेनपुण्यतांप्राप्तायेनिदेशाच्चतेद्विजाः
गर्हिताधर्मशास्त्रेषुतेविप्रादक्षिणोत्तराः ६५
येचान्येपार्वतीयाश्चश्राद्धेनार्हंतिकेतनम्
एतस्मात्कारणाद्राजन्वियत्येवंसमास्थितम् ६६
कार्तिक्यांपुष्करंस्नानात्पूततामभियच्छति
ब्रह्मणासहितंराजन्सर्वेषांपुण्यदायकम् ६७
तत्रागतास्तुयेवर्णाःसर्वेतेपुण्यभाजनाः
द्विजैस्तुल्यानसंदेहोविनामंत्रेणतेनृप ६८
आग्नेयंतुयदाऋक्षंकार्तिक्यांभवतिक्वचित्
महतीसातिथिर्ज्ञेयास्नानेदानेतथोत्तमा ६९
यदायाम्यंतुभवतिऋक्षंतस्यांतिथौक्वचित्तिथिःसापिमहापुण्यायतिभिःपरिकीर्तिता ७० प्राजापत्यंयदाऋक्षंतिथौतस्यांनराधिप

सामहाकार्तिकीप्रोक्तादेवानामपिदुर्लभा ७१
यदाचार्केगुरौसोमेवारेष्वेतेषुवैत्रिषुत्रीण्येतानिचऋक्षाणिस्वयंप्रोक्तानिब्रह्मणा ७२
अत्राश्वमेधिकंपुण्यंस्नातस्यभवतिध्रुवम्
दानमक्षयतांयातिपितॄणांतर्पणंतथा ७३
विशाखासुयदाभानुःकृत्तिकासुचचंद्रमाः
सयोगःपुष्करोनामपुष्करेष्वतिदुर्लभः ७४
अंतरिक्षावतीर्णेतुतीर्थेपैतामहेशुभे स्नानंयेत्रकरिष्यंतितेषांलोकामहोदयाः ७५
नस्पृहांतेन्यपुण्यस्यकृतस्याप्यकृतस्यच
करिष्यंतिमहाराजसत्यमेतदुदाहृतम् ७६ तीर्थानांप्रवरंतीर्थंपृथिव्यामिहपठ्यते
नास्मात्परंपुण्यतीर्थंलोकेषुनृपपठ्यते ७७
कार्तिक्यांतुविशेषेणपुण्यापापहराशुभा
उदुंबरवनात्तस्मादागाताचसरस्वती ७८
तयातत्पूरितंतीर्थंपुष्करंमुनिसेवितम्
दक्षिणेशिखरंभातिपर्वतस्याविदूरतः ७९
नीलांजनचयप्रख्यंवर्णतोनीलशाद्वलम्
तयातच्छिखरंतस्यखस्थितंपुष्करंयथा ८०

प्रावृट्कालेवियत्पूर्णंघनवृंदमिवोच्छ्रितम्
कदंबपुष्पगंधाढ्यंकुटजार्जुनभूषितम् ८१
रथमार्गमिवारोढुंरवेस्तच्छिखरंस्थितम्
वृत्तैस्सपुलकैस्स्निग्धैःस्त्रीणामिवपयोधरैः ८२
श्रीफलैःशिखरंभातिसमन्तात्सुमनोहरैः
गुंजद्भिःषट्पदकुलैःसमंतादुपशोभितम् ८३
कोकिलारावरुचिरंशिखिकेकारवाकुलम्
शृंगेमनोहरेतस्मिन्नुद्गतासुमनोरमा ८४
पुण्यापुण्यजलोपेतानदीयंब्रह्मणस्सुता
वंशस्तंबात्सुविपुलाप्रवृत्ताचोत्तरामुखी ८५
गत्वाततोनातिदूरात्पुनर्यातिपराङ्मुखी ततःप्रभृतिसादेवीप्रसन्नाप्रकटास्थिता ८६
अन्तर्धानंपरित्यज्यप्राणिनामनुकम्पया कनकासुप्रभाचैवनन्दाप्राचीसरस्वती ८७ पंचस्रोताःपुष्करेषुब्रह्मणापरिभाषिता तस्यास्तीरेसुरम्याणितीर्थान्यायतनानिच ८८
संसेवितानिमुनिभिःसिद्धैश्चापिसमंततः तेषुसर्वेषुभविताधर्महेतुःसरस्वती ८९ हाटकक्षितिगौरीणांतत्तीर्थेषुमहोदयम् दानंदत्तंनरैःस्नातैर्जनयत्यक्षयंफलम् ९०

!
यैस्तेषुतीर्थेषुनरैःप्रदत्तंतद्धर्महेतुप्रवरंप्रदिष्टम् ९१
प्रायोपवेशंप्रयतःप्रयत्नाद्यस्तेषुकुर्यात्प्रमदापुमान्वा
तीर्थेपिसंयोज्यमनोपिचेत्थंभुंक्तेफलंब्रह्मगृहेयथेष्टम् ९२
तस्योपकंठेम्रियतेहियैस्तुकर्मक्षयात्स्थावरजंगमैश्च
तेचापिसर्वेसकलंप्रसह्यलभंतियज्ञस्यफलंदुरापम् ९३
ततस्तुसाधर्मफलारणीचजन्मादिदुःखार्दितचेतसांतु
सर्वात्मनाचारुफलासरस्वतीसेव्याप्रयत्नात्पुरुषैर्महानदी ९४
तत्रयेसलिलंपूतंपिबंतिसततंनराः नतेमनुष्यादेवास्तेजगत्यामिहसंस्थिताः ९५
यज्ञैर्दानैस्तपोभिश्चयत्फलंप्राप्यतेद्विजैः
तदत्रस्नानमात्रेणशूद्रैरपिस्वभावजैः ९६
दर्शनात्पुष्करस्यापिमहापातकिनोपिये तेपितत्पापनिर्मुक्ताःस्वर्गंयांतितनुक्षये ९७
तत्रोपवासीयज्ञस्यपुंडरीकस्ययत्फलम्

तत्प्राप्नोतिनरःक्षिप्रमल्पायासेनपुष्करे ९८
माघमासेतिलान्यस्तुप्रयच्छतिचसद्द्विजेयथाशक्तिचभक्त्याचसविष्णुभवनेवसेत् ९९
तत्रोपवासंस्नानंचपंचगव्याशनंतथा यःकरोतिनरःसोपिदेहांतेस्वर्गमाप्नुयात्
१००
वसंतितत्समीपस्थायेपितस्करजातयः
तेपितस्यानुभावेनस्वर्यांतिचनसंशयः १०१
येपुनःशूद्र
वृत्तिस्थास्त्रिरात्रोपोषितानराः
प्रयच्छंतिद्विजेष्वर्थंब्रह्मशक्तिसमन्विताः १०२
तेमृतायानमारूढाःपद्मासनचतुर्भुजाः
ब्रह्मणासहसायुज्यंप्राप्नुवंत्यपुनर्भवम् १०३
गंगोद्भेदंयत्रगंगासंप्राप्तासरितांवराम्
सरस्वतींद्रष्टुकामासांत्वार्थेप्रोद्गतांऽबरात्
१०४
तत्रगत्वापयःपूतंसुरसिद्धनिषेवितम्
सारस्वतंचविमलंविद्याधरगणार्चितम् १०५
पीतमेकांजलिमितंयेनाप्तंतेनतत्परं
अवलोक्यदिशंपूर्वामाहगंगेसखित्वया १०६
एकाकिनीवियुक्तास्मिक्वयास्येहमबांधवा

तांविज्ञायततोगंगारुदंतींशोककर्शिताम् १०७
पूर्वदेशात्समायाताद्रष्टुंतांदीनमानसाम् दृष्ट्वाचतांमहाभागांपरिष्वज्यतुपीडिताम् १०८
नेत्रेप्रमृज्यचैतस्याःप्राहगंगावचस्तदा
मारोदीस्त्वंमहाभागेदुःष्करंतेकृतंसखि १०९
देवकार्यंयदन्येनकर्तुंशक्येतनैवहि एतस्मात्तेमहाभागेद्रष्टुंदेवाःसमागताः ११०
एषांचक्रियतांपूजावाङ्मनःकायकर्मणा सरस्वतीसुरेंद्राणांकृत्त्वापूजाविधिक्रमम् १११ क्रमेणब्रह्मजापश्चात्संगतातुसखीजनम् ज्येष्ठमध्यमयोर्मध्येसंगमोलोकविश्रुतः ११२
पश्चान्मुखीब्रह्मसुताजाह्नवीतुउदङ्मुखी
ततस्तेविबुधाःसर्वेपुष्करंयेसमागताः ११३
विदित्वादुष्करंकर्मतस्यास्तुतिमकारयन्त्वंबुद्धिस्त्वंमतिर्लक्ष्मीस्त्वंविद्यात्वंगतिःपरा ११४
त्वंश्रद्धात्त्वंपरानिष्ठाबुद्धिर्मेध

ारतिःक्षमा
त्वंसिद्धिस्त्वंस्वधास्वाहात्वंपवित्रंमतंमहत् ११५
संध्यारात्रिःप्रभाभूतिर्मेधाश्रद्धासरस्वती
यज्ञविद्यामहाविद्यागुह्यविद्याचशोभना ११६
आन्वीक्षिकीतुयावार्तादंडनीतिश्चकथ्यतेनमोस्तुतेपुण्यजलेनमःसागरगामिनि ११७ नमस्तेपापनिर्मोकेनमोदेविजगत्प्रिये एवंस्तुताहिसादेवीदिव्यास्वार्थपरायणैः ११८
एवंसाप्राङ्मुखीतत्रस्थितादेवीसरस्वती सर्वतीर्थमयीदेवीसर्वामरसमन्विता ११९ प्राचीसेतिबुधैर्ज्ञेयाब्रह्मणोवचनंतथातत्रशुद्धावटंनामतीर्थंपैतामहंस्मृतम् १२०
दर्शनेनापिवैतस्यमहापातकिनोपिये भोगिभोगान्समश्नंतिविशुद्धाब्रह्मणॐतिके १२१
प्रायोपवेशंयेतत्रप्रकुर्वंतिनरोत्तमाःतेमृताब्रह्मयानेनदिवंयांत्यकुतोभयाः १२२
तत्राल्पमपियैर्दानंदत्तंब्रह्मविदात्मनाम्
जन्मांतरशतंतेषांतैर्दत्तंभावितात्मनाम

् १२३
खण्डस्फुटितसंस्कारंतत्रकुर्वन्तियेनराः
तेब्रह्मलोकमासाद्यमोदन्तेसुखिनस्सदा १२४
योऽत्रपूजाजपोहोमःकृतोभवतिदेहिनाम् अनन्तंतत्फलंसर्वंब्रह्मभक्तिरतात्मनाम् १२५
तत्रदीपप्रदानेनज्ञानचक्षुरतींद्रियः
प्राप्नोतिधूपदानेनस्थानंब्रह्मनिषेवितम् १२६
अथकिंबहुनोक्तेनसंगमेयत्प्रदीयते
तदनंतफलंप्रोक्तंजीवतोवामृतस्यच १२७
स्नानाज्जपात्तथाहोमादनंतफलसाधकम्
रामेणागत्यवैतत्रपिंडंदशरथस्यच १२८
दत्तंश्राद्धंतत्रतेनमांर्कंडेयेनदर्शिते
तत्रवापीचतुःकोणातत्रपिंडप्रदानराः १२९
हंसयुक्तेनयानेनसर्वेयांतित्रिविष्टपम्तस्यांवाप्यांतुवैब्रह्मापितृमेधंचकारह १३०
यज्ञंयज्ञविदांश्रेष्ठःसमाप्तवरदक्षिणम्
वसवःपितरोज्ञेयारुद्राश्चैवपितामहाः १३१
आदित्याश्चततस्तेषांविहिताःप्रपितामहाः

त्रिविधाअपिआहूयपुनरुक्ताविरिंचिना १३२
भवद्भिःपिंडदानाद्यंग्राह्यमत्रस्थितैस्सदा
यत्कृतंपितृकार्यंचतदनंतफलंभवेत् १३३
वृत्यर्थंपितरस्तेषांतुष्टाश्चैवपितामहाः
लभंतेतर्पणात्तृप्तिंपिंडदानात्त्रिविष्टपम् १३४
तस्मात्सर्वंपरित्यज्यप्राचीनेपिंडदोभवेत्
दत्वापुत्रःप्रयत्नेनपितॄन्सर्वांश्चतर्पयेत् १३५
प्राचीनेश्वरदेवस्यपुरोभूतंप्रतिष्ठितम्
आदितीर्थंतदित्युक्तंदर्शनादपिमुक्तिदम् १३६
स्पृष्ट्वातुसलिलंतत्रमुच्यतेजन्मबधनात्
अवगाहनाद्ब्रह्मणोसौभवत्यनुचरःसदा १३७
आदितीर्थेनरःस्नात्वायःप्रदद्यात्समाधिना
अन्नमल्पमपिप्रायःप्रायशस्स्वर्गमाप्नुयात् १३८
यस्तत्रब्रह्मभक्तानांनरःस्नात्वाददेद्धनम्
कृसेरणापिहेम्नाचसस्वर्गेमोदतेसुखी १३९

प्राचीसरस्वतीतत्रनरैःकिंमृग्यतेपरम् तस्यांस्नानात्फलंतृप्त्यैतपोयज्ञादिलक्षणम् १४०
येपिबंतिनराःपुण्यांप्राचींदेवींसरस्वतीम्
नतेनराःसुराज्ञेयामार्कंडेयर्षिरब्रवीत् १४१
सरस्वतीनदींप्राप्यनस्नानेनियमःक्वचित्भुक्तेवानचवाभुक्तेदिवावायदिवानिशि १४२
तत्तीर्थंसर्वत्तीर्थानांप्राचीनंप्रवरंस्मृतत्
पापघ्नंपुण्यजननंप्राणिनांपरिकीर्तितम् १४३
येपुनर्भावितात्मानस्तत्रस्नात्वाजनार्दनम्
पूजयन्तियथाशक्तितेप्रयांतित्रिविष्टपम् १४४
देवानांप्रवरोविष्णुस्तेनयत्रसरस्वती
सेवितातत्परंतीर्थंक्षितौब्रह्मसुतोब्रवीत् १४५
ततस्तस्मान्महातीर्थंमन्यमानामहोदयम् मंदाकिनीमुदीक्षंतीस्थितातत्रसरस्वती १४६
तत्तीर्थंसर्वतीर्थानांपरंस्वायंभुवोब्रवीत्
मंदाकिन्यासमंयत्रप्राप्यपुण्यसमागमम्

१४७
तत्रस्थानेस्थितादेवैः स्तुतादेवीसरस्वती मत्वाचैकाकिनींतांतुदीनास्यांदीनमानसां १४८
सखींतदासृजद्ब्रह्मारूपिणींविमलेक्षणाम्
हरिणींहरिरप्याशुजज्ञेकमललोचनाम् १४९
वज्रिणीमपिदेवेशोवज्रपाणिर्विसृष्टवान्सुकुरंगरुचिंदेवोनीलकंठोवृषध्वजः १५०
सखींसंजनयामाससरस्वत्यास्त्रिलोचनः
विलोक्यमानासाराजन्सखीभिःसुरसुंदरी १५१
प्रहृष्टायातुमारब्धादेवादेशान्महानदी
ततःसखीभिःसार्द्धंसाप्राचीनागंतुमुद्यता १५२
सरस्वतीसमस्तानांतासांश्रेष्ठतमास्मृताप्राचीसरस्वतीतोयंयेपिबंतिमृगाभुवि १५३
तेपिस्वर्गंगमिष्यंतियज्ञैर्द्विजवरायथा
चिंतामणिरिवात्रैषाप्राचीज्ञेयासरस्वती १५४
तथाकामफलस्येयंहेतुभूतामदानदी दक्षिणांदिशमालोक्यपुनःपश्चान्मुखीगता १५५
उक्तातयातथागंगादिशंप्राचींव्रजस्वह विस्मर्तव्यानचाहंतेव्रजदेवियथागतम् १५६

इति
श्रीपाद्मपुराणेप्रथमेसृष्टिखंडेतीर्था वतारोनामद्वात्रिंशोऽध्यायः ३२

त्रयस्त्रिंशोऽध्यायः
भीष्मउवाच
मार्कंडेयेनवैरामःकथमत्रप्रबोधितः
कथंसमागमोभूतःकस्मिन्कालेकदामुने १
मार्कंडेयःकस्यसुतःकथंजातोमहातपाः
नाम्नोस्यनिगमंब्रूहियथाभूतंमहामुने २
पुलस्त्यउवाच
अथतेसंप्रवक्ष्यामिमार्कंडेयोद्भवंपुनःपुराकल्पेमुनिःपूर्वंमृकंडुर्नामविश्रुतः ३
भृगोःपुत्रोमहाभागःसभार्यस्तप्तवांस्तपः
तस्यपुत्रस्तदाजातोवसतस्तुवनांतरे ४
सपंचवार्षिकोभूतोबालएवगुणाधिकः
ज्ञानिनासतदादृष्टोभ्रमन्बालस्तदांगणे ५
स्थित्वाससुचिरंकालंभाव्यर्थंप्रत्यबुध्यत
तस्यपित्रासवैपृष्टःकियदायुःसुतस्यमे ६
संख्यायाचक्ष्ववर्षाणितस्याल्पान्यधिकानिवा
मृकंडुनैवमुक्तस्तुसज्ञानीवाक्यमब्रवीत् ७

षण्मासमायुःपुत्रस्यधात्रासृष्टंमुनीश्वर
नैवशोकस्त्वयाकार्यःसत्यमेतदुदाहृतम् ८
सतच्छ्रुत्वावचोभीष्मज्ञानिनायदुदाहृतम्
अथोपनयनंचक्रेबालकस्यपितातदा ९
आहचैनंपितापुत्रमृषींस्त्वमभिवादय एवमुक्तःसवैपित्राप्रहृष्टश्चाभिवादने १०
नवर्णावर्णतांवेत्तिसर्ववर्णाभिवादनः पंचमासास्त्वतिक्रांतादिवसाःपंचविंशतिः ११
मार्गेणाथसमायाताऋषयस्तत्रसप्तवै बालेनतेनतेदृष्टाःसर्वेचाप्यभिवादिताः १२
आयुष्मान्भवतैरुक्तःसबालोदंडमेखली उक्त्वैवंतेपुनर्बालमपश्यन्क्षीणजीवितम् १३
दिनानिपंचतस्यायुर्ज्ञात्वाभीताश्चतेनृप
तंगृहीत्वाबालकंचगतास्तेब्रह्मणॐतिकम् १४
प्रतिमुच्यचतंराजन्प्रणिपेतुःपितामहम् अयमावेदितस्तैस्तुतेनब्रह्माभिवादितः १५ चिरायुर्ब्रह्मणाबालःप्रोक्तःसऋषिसन्निधौ

ततस्तेमुनयःप्रीताःश्रुत्वावाक्यंपितामहात् १६
पितामहऋषीन्दृष्ट्वाप्रोवाचविस्मयान्वितः
कार्येणयेनचायातःकोयंबालोनिवेद्यताम् १७
ततस्तऋषयोराजन्सर्वंतस्मैन्यवेदयन्
पुत्रोमृकंडोःक्षीणायुःसायुषंकुरुबालकम् १८
अल्पायुषस्त्वस्यमुनिर्बध्वेमांचापिमेखलाम्
यज्ञोपवीतंदंडचदत्वाचैनमबोधयत् १९
यंकंचित्पश्यसेबालभ्रमंतंभूतलेजनम्
तस्याभिवादःकर्तव्यएवमाहपितावचः २०
अभिवादनशीलोयंक्षितौदृष्टःपरिभ्रमन्
तीर्थयात्राप्रसंगेनदैवयोगात्पितामह २१
चिरायुर्भवपुत्रेतिप्रोक्तोसौतत्रबालकःकथंवचोभवेत्सत्यमस्माकंभवतासह २२
एवमुक्तस्तदातैस्तुब्रह्मालोकपितामहः
ऋतवाक्यादियंभूमिःसंस्थितासर्वतोभया २३
ब्रह्मोवाच
मत्समश्चायुषाबालोमार्कंडेयोभविष्यति
कल्पस्यादौतथाचांतेमतोमेमुनिसत्तमः २४
एवंतेमुनयोबालंब्रह्मलोकेपितामहात् संसाध्यप्रेषयामासुर्भूयोप्येनंधरातलम् २५
तीर्थयात्रांगताविप्रामार्कंडेयोनिजंगृ

हम्
जगामतेषुयातेषुपितरंस्वमथाब्रवीत् २६
ब्रह्मलोकमहंनीतोमुनिभिर्ब्रह्मवादिभिः
दीर्घायुश्चकृतश्चास्मिवरान्दत्वाविसर्
जितः २७
एतदन्यच्चमेदत्तंगतंचिंताकरंतव
कल्पस्यादौतथाचांतेभविष्येसमनंतरे २८
लोककर्तुर्ब्रह्मणोहंप्रसादात्तस्यवैपि
तः
पुष्करंवैगमिष्यामितपस्तप्तुंसमुद्यतः
२९
तत्राहंदेवदेवेशमुपासिष्येपितामहम्
सर्वकामावाप्तिकरंसर्वारातिनिबर्हणम् ३०
सर्वसौख्यप्रदंदेवमिन्द्रा दीनांपरायणम्
ब्रह्माणंतोषयिष्यामिसर्वलोकपितामहम् ३१
मार्कंडेयवचःश्रुत्वामृकंडुर्मुनिसत्तम
ः
जगामपरमंहर्षंक्षणमेकंसमुच्छ्वसन् ३२
धैर्यंसुमनसास्थायइदंवचनमब्रवीत्
अद्यमेसफलंजन्मजीवितंचसुजीवितम् ३३
सर्वस्यजगतांस्रष्टायेनदृष्टःपितामहः
त्वयादायादवानस्मिपुत्रेणवंशधारिणा ३४
त्वंगच्छपश्यदेवेशंपुष्करस्थंपितामहम्
दृष्टेतस्मिन्जगन्नाथेनजरामृत्युरेवच ३५
नृणांभवतिसौख्यानितथैश्वर्यंतपोऽक्षयम्
त्रीणिशृङ्गाणिशुभ्राणित्रीणिप्रस्रवणा

निच ३६
पुष्कराणितथात्रीणिनविद्मस्तत्रकारणम् कनीयांसंमध्यमंचतृतीयंज्येष्ठपुष्करम् ३७
शृंगशब्दाभिधानानिशुभप्रस्रवणानिच
ब्रह्माविष्णुस्तथारुद्रो
नित्यंसन्निहितास्त्रयः ३८
पुष्करेषुमहाराजानातःपुण्यतमंभुवि
विरजंविमलंतोयंत्रिषुलोकेषुविश्रुतम् ३९
ब्रह्मलोकस्यपन्थानंधन्याःपश्यंतिपुष्करं
यस्तुवर्षशतंसाग्रमग्निहोत्रमुपासते ४०
कार्तिकींवावसेदेकांपुष्करेसममेवच
कर्तुम्मयानशकितंकर्मणानैवसाधितम् ४१
तदयत्नात्त्वयातातमृत्युस्सर्वहरोजितः
तत्रदृष्टस्सदेवेशोब्रह्मालोकपितामहः ४२
नान्योमर्त्यस्त्वयातुल्योभविताजगतीतले
अहंवैतोषितोयेनपञ्चवार्षिकजन्मना ४३
वरेणत्वंमदीयेनउपमांचिरजीविनाम्
गमिष्यसिनसन्देहस्तथाशीर्वचनम्मम ४४
एवंवदन्तितेसर्वेव्रजलोकान्यथेप्सितान् एवंलब्धप्रसादेनमृकण्डुतनयेनच ४५
आश्रमःस्थापितस्तेनमार्कण्डाश्रमइत्युततत्रस्नात्वाशुचिर्भूत्वावाजपेयफलंलभेत् ४६
सर्वपापविशुद्धात्माचिरायुर्जायतेनरः

पुलस्त्यउवाच
तथान्यंतेप्रवक्ष्यामिइतिहासंपुरातनम् ४७
यथारामेणवैतीर्थंपुष्करंतुविनिर्मितम् चित्रकूटात्पुरारामोमैथिल्यालक्ष्मणेनच ४८
अत्रेराश्रममासाद्यपप्रच्छमुनिसत्तमम् रामउवाच
कानिपुण्यानितीर्थानिकिंवाक्षेत्रंमहामुने ४९
यत्रगत्वानरोयोगिन्वियोगंसहबंधुभिः नैवप्राप्नोतिभगवन्तन्ममाचक्ष्वसुव्रत ५०
अनेनवनवासेनराज्ञस्तुमरणेनच
भरतस्यवियोगेनपरितप्येह्यहंत्रिभिः ५१
तद्वाक्यंराघवेणोक्तंश्रुत्वाविप्रर्षभस्तदा
ध्यात्वाचसुचिरकालमिदंवचनमब्रवीत् ५२
अत्रिरुवाच
साधुपष्टंत्वयावीररघूणांवंशवर्धन ममपित्राकृतंतीर्थंपुष्करंनामविश्रुतम् ५३
पर्वतौद्वोचविख्यातौमर्यादायज्ञपर्वतौ कुंडत्रयंतयोर्मध्येज्येष्ठमध्यकनिष्ठकम् ५४
तेषुगत्वादशरथंपिंडदानेनतर्पय

तीर्थानांप्रवरंतीर्थंक्षेत्राणामपिचोत्तमम् ५५
अवियोगाचसुरसावापीरघुकुलोद्वह
तथासौभाग्यकूपोन्यःसुजलोरघुनंदन ५६
तेषुपिंडप्रदानेनपितरोमोक्षमाप्नुयुः
आभूतसंप्लवंकालमेतदाहपितामहः ५७
तत्रराघवगच्छस्वभूयोप्यागमनंक्रियाः
तथेतिचोक्त्वारामोपिगमनायमनोदधे ५८
ऋक्षवंतमभिक्रम्यनगरंवैदिशंतथा
चर्मण्वतींसमुत्तीर्यप्राप्तोसौयज्ञपर्वतम् ५९
तमतिक्रम्यवेगेनमध्यमेपुष्करेस्थितः
पितॄन्संतर्पयामासअद्भिर्देवांश्चसर्वशः ६०
स्नानावसानेरामेणमार्कंडोमुनिपुंगवः
आगच्छन्शिष्यसंयुक्तोदृष्टस्तत्रैवधीमता ६१
गत्वावैसंमुखंतस्यप्रणिपत्यचसादरम्
पृष्टोऽवियोगदःकूपःकतमस्यांदिशिप्रभो ६२
सुतोदशरथस्याहरामोनामजनैःस्मृतः
सौभाग्यवापीतांद्रष्टुमहंप्राप्तोत्रिशासनात् ६३
तत्स्थानंतौचवैकूपौभगवान्प्रब्रवीतुमे
एवमुक्तश्चरामेणमार्कंडःप्रत्युवाचह ६४
मार्कंडेयउवाच
साधुराघवभद्रं तेसुकृतंभवताकृतम्

तीर्थयात्राप्रसंगेनयत्प्राप्तोसीहसांप्रतम् ६५
एह्यागच्छस्वपश्यस्ववापींतामवियोगदाम्
अवियोगश्चसर्वैश्चकूपएवात्रजायते ६६
आमुष्मिकेचैहिकेचजीवतोपिमृतस्यवा
एतद्वाक्यंमुनींद्र
स्यश्रुत्वालक्ष्मणपूर्वजः ६७
सस्माररामोराजानंतदादशरथंनृप भरतंसहशत्रुघ्न्रंभातॄनन्यांश्चनागरान्
६८
एवंचिंतयतस्तस्यसंध्याकालोव्यजायत
उपास्यपश्चिमांसंध्यांमुनिभिःसहराघवः ६९
सुष्वापतांनिशांतत्रभ्रातृभार्यासमन्वितः
विभावर्यवसानेतुस्वप्नांतेरघुनंदनः ७०
पित्रामात्रातथाचान्यैरयोध्यायांस्थितःकिल
विवाहमंगलेवृत्तेबहुभिर्बांधवैःसह ७१
समासीनःसभार्योसावृषिभिःपरिवारितः
लक्ष्मणेनाप्येवमेवदृष्टोसौसीतयातथा ७२
प्रभातेतुमुनीनांतत्सर्वमेवप्रकीर्तितम्
ऋषिभिश्चतथेत्युक्तःसत्यमेतद्रघूत्तम ७३
मृतस्यदर्शनेश्राद्धंकार्यमावश्यकंस्मृतम्

वृद्धिकामास्तुपितरस्तथाचैवान्नकांक्षिणः ७४
ददंतिदर्शनंस्वप्नेभक्तियुक्तस्यराघव
अवियोगस्तुतेभ्रात्रापित्राचभरतेनच ७५
चतुर्दशानांवर्षाणांभविताराघवध्रुवम्
कुरुश्राद्धंतथावीरराज्ञोदशरथस्यच ७६
अमीचऋषयःसर्वेतवभक्ताःकृतक्षणाः
अहंचजमदग्निश्चभारद्वाजश्चलोमशः ७७
देवरातःशमीकश्चषडेतेवैद्विजोत्तमाः श्राद्धेचतेमहाबाहोसंभारांस्त्वमुपाहर
७८
मुख्यंचेंगुदिपिण्याकंबदरामलकैःसह
श्रीफलानिचपक्वानिमूलंचोच्चावचंबहु ७९
मार्गेणचाथमांसेनधान्येनविविधेनच
तृप्तिंप्रयच्छविप्राणांश्राद्धदानेनसुव्रत ८०
पुष्करारण्यमासाद्यनियतोनियताशनः
पितॄंस्तर्पयतेयस्तुसोश्वमेधमवाप्नुयात् ८१
स्नानार्थंतुवयंरामगच्छामोज्येष्ठपुष्करम्
इत्युक्त्वातेगताःसर्वेमुनयोराघवंनृप ८२
लक्ष्मणंचाब्रवीद्रामोमेध्यमाहरमेमृगम्
शुद्धेक्षणंचशशकंकृष्णशाकंतथामधु ८३
जंबीराणिचमुख्यानिमूलानिविविधानिच
पक्वानिचकपित्थानिफलान्यन्यानियानिच ८४

तान्याहरस्ववैश्राद्धेक्षिप्रमेवास्तुलक्ष्मण
तथातत्कृतवान्सर्वंरामादेशाच्चराघवः ८५
बदरेङ्गुदिशाकानिमूलानिविविधानिच
तत्राहृत्यचरामेणकूटाकारःकृतोमहान् ८६
परिपक्वंचजानक्यासिद्धंरामेनिवेदितम्
स्नात्वारामोयोगवाप्यांमुनींस्ताननुपालयन् ८७
मध्याह्नाच्चलितेसूर्येकालेकुतपकेतथा
आयाताऋषयःसर्वेयेरामेणानुमंत्रिताः ८८
तानागतान्मुनीन्दृष्ट्वावैदेहीजनकात्मजा
रामांतिकंपरित्यज्यव्रीडिताऽन्यत्रसंस्थिता ८९
विस्मयोत्फुल्लनयनाचिंतयानाचवेपती
ब्राह्मणानेहजानंतिश्राद्धकालेह्युपस्थिताः ९०
रामेणभोजिताविप्राःस्मृत्युक्तेनयथाविधि
वैदिक्यश्चकृतास्सर्वाःसत्क्रियायास्समीरिताः ९१
पुराणोक्तोविधिश्चैववैश्वदेविकपूर्वकः
भुक्तवत्सुचविप्रेषुदत्वापिंडान्यथाक्रमम् ९२
प्रेषितेषुयथाशक्तिदत्वातेषुचदक्षिणाम्गतेषुविप्रमुख्येषुप्रियांरामोब्रवीदिद

म् ९३
किमर्थंसुभ्रुनष्टासिमुनीन्दृष्ट्वात्विहागतान्
तत्सर्वंत्वमिदंतत्वंकारणंवदमाचिरम् ९४
भवितव्यंकारणेनतच्चगोप्यंनमेकुरु
शापितासिममप्राणैर्लक्ष्मणस्यशुचिस्मिते ९५
एवमुक्तातदाभर्त्रात्रपयावाङ्मुखीस्थिता
विमुंचंतीसाऽश्रुपातंराघवंवाक्यमब्रवीत् ९६
शृणुत्वंनाथयद्दृष्टमाश्चर्यमिहयादृशम्रामत्वयाचिंत्यमानोराजेंद्र
स्त्विहचागतः ९७
सर्वाभरणसंयुक्तौद्वौचान्यौचतथाविधौ द्विजानांदेहसंयुक्तास्त्रयस्तेरघुनंदन ९८
पितरस्तुमयादृष्टाब्राह्मणांगेषुराघव
दृष्ट्वात्रपान्विताचाहमपक्रांतातवांतिकात् ९९
त्वयावैभोजिताविप्राःकृतंश्राद्धंयथाविधि
वल्कलाजिनसंवीताकथंराज्ञःपुरःसरा १००
भवामिरिपुवीरघ्नसत्यमेतदुदाहृतम्
कौशेयानिचवस्त्राणिकैकेय्यापहृतानिच १०१
ततःप्रभृतिचैवाहंचीरिणीतुवनाश्रयम्

ज्ञात्वाहंनवदेकिंचिन्मातेदुःखंभवत्विति १०२
नाहंस्मरामिवैमातुर्नपितुश्चपरंतप
कदाभविष्यतीहांतोवनवासस्यराघव १०३
एतदेवानिशंरामचिंतयंत्याःपुनःपुनः
व्रजंतिदिवसानाथतवपद्भ्यांशपाम्यहम् १०४
स्वहस्तेनकथंराज्ञोदास्येवैभोजनंत्विदम्
दासानामपियोदासोनोपभुंजीतयत्क्वचित् १०५
एतादृशीकथंत्वस्मैसंप्रदातुंसमुत्सहे याहंराज्ञापुरादृष्टासर्वालङ्कारभूषिता १०६
बालव्यजनहस्ताचवीजयंतीनराधिपम् सास्वेदमलदिग्धांगीकथंपश्यामिभूमिपम् १०७
व्यक्तंत्रिविष्टपंप्राप्तस्त्वयापुत्रेणतारितः
दृष्ट्वामांदुःखितांबालांवनेक्लिष्टामनागसम् १०८
शोकःस्यात्पार्थिवस्यास्यतेननष्टास्मिराघव
भवान्र्पाणसमोरामनतेगोप्यंममत्विह १०९
सत्येनतेनचैवाथस्पृशामिचरणौतव
तच्छ्रुत्वाराघवःप्रीतःप्रियांतांप्रियवादिनीम् ११०
अंकमानीयसुदृढंपरिष्वज्यचसादरम्

भुक्तौभोज्यंतदावीरौपश्चाद्भुक्ताचजानकी १११
एवंस्थितौतदासाचतांरात्रिंतत्रराघवौ
उदितेचसहस्रांशौगमनायमनोदधुः ११२
प्रत्यङ्मुखंगतःक्रोशंज्येष्ठंयावच्चपुष्करम्
पूर्वभागेपुष्करस्ययावत्तिष्ठतिराघवः ११३
शुश्रावचततोवाचंदेवदूतेनभाषितम् भोभोराघवभद्रं तेतीर्थमेतत्सुदुर्लभम् ११४
अस्मिन्स्थानेस्थितोवीरआत्मनःपुण्यतांकुरु
देवकार्यंत्वयाकार्यंहंतव्यादेवशत्रवः ११५
ततोहृष्टमनावीरोह्यब्रवील्लक्ष्मणंवचः सौमित्रेऽनुगृहीतोहंदेवदेवेनब्रह्मणा ११६
अत्राश्रमपदंकृत्वामासमेकंचलक्ष्मण
व्रतंचरितुमिच्छामिकायशोधनमुत्तमम् ११७
तथेतिलक्ष्मणेनोक्तेव्रतंपरिसमाप्यतु
पिंडदानादिभिर्दानैःश्राद्धैश्चैवपितामहान् ११८
पुष्करेतुतदारामोऽतर्पयद्विधिवत्तदा
कनकासुप्रभाचैवनंदाप्राचीसरस्वती ११९
पंचस्रोताःपुष्करेषुपितॄणांतुष्टिदायिन

ी
दैनंदिनींपितॄणांतुपूजांतांपितृपूर्विकाम् १२०
रचयित्वातदारामोलक्ष्मणंवाक्यमब्रवीत् एहिलक्ष्मणशीघ्रंत्वंपुष्कराज्जलमानय १२१
पादप्रक्षालनंकृत्वाशयनंकुरुसंस्तरे विभावर्यांनिवृत्तायांयास्यामोदक्षिणांदिशम् १२२
लक्ष्मणस्त्वब्रवीद्वाक्यंसीतयानीयतांपयः
नाहंरामसर्वकालेदासभावंकरोमिते १२३
इयंपुष्टाचसुभृशंपीवरीचममाप्युत किंत्वंकरिष्यस्यनयाभार्ययावदसांप्रतम् १२४
किंवामृतस्यवैपृष्ठइयंयास्यतितेप्रिया रक्षसेत्वंसदाकालंसुपुष्टांचैवसर्वदा १२५
हृष्टाचैषाक्लेशयतिसततंमांरघूत्तम
त्वंचक्लेशयसेरामपरत्रजायतेक्षतिः १२६
त्वत्कृतेचसदाचाहंपिपासांक्षुधयासह
संसहामिनसंदेहःपरत्रचनिशामय १२७
मृतानांपृष्ठतःकश्चिद्गतोनैवचदृश्यते भार्य्यापुत्रोधनंचापिएवमाहुर्मनीषिणः १२८
मृतश्चतेपितारामत्यक्त्वाराज्यमकंटकम्

विनिक्षिप्यवनेत्वांचकैकेय्याःप्रियकाम्यया १२९
इहस्थितासाकैकेयीधनंसर्वेचबांधवाः
महाराजोदशरथएकएवगतोगतिम् १३०
मन्येहंनत्वयासार्धंसीतायास्यतिवैध्रुवम्
करिष्यसेकिमनयावदराघवसांप्रतम् १३१
श्रुत्वाचाश्रुतपूर्वंहिवाक्यंलक्ष्मणभाषितम्
विमनाराघवस्तस्थौसीताचापिवरानना १३२
यदुक्तंलक्ष्मणेनाथसीतासर्वंचकारह
स्नात्वाभुक्त्वाततोवीरौपुष्करेपुष्करेक्षणौ १३३
नीत्वाविभावरींतत्रगमनायमनोदधुः
एह्युत्तिष्ठचसौमित्रेव्रजामोदक्षिणांदिशम् १३४
सौमित्रिरब्रवीद्रामनाहंयास्येकथंचन
व्रजत्वमनयासार्धंभार्ययाकमलेक्षण १३५
नान्यद्वनंगमिष्यामिनैवायोध्यांचराघव
अस्मिन्वनेवसिष्यामिवर्षाणीहचतुर्दश १३६
मयाविनात्वयोध्यायांयदित्वंनगमिष्यसि
अनेनवर्त्मनाभूपआगंतव्यंत्वयाविभो १३७
यदिजीवामितत्कालंपुनर्यास्येपितुःपुरम्तपस्संभावयिष्यामिमयात्वंकिंकरिष्यसि १३८
व्रजसौम्यशिवःपंथामाचतेपरिपंथिनः

पश्यामित्वांपुनःप्राप्तंसभार्यंकमलेक्षणम् १३९
पितृपैतामहंराज्यमयोध्यायांनराधिप शत्रुघ्नभरतौचोभौत्वदाज्ञाकरणेस्थितौ १४०
अहंतेप्रतिकूलस्तुवनवासेविशेषतः
अनारतंदिवाचाहंरात्रौचैवपरंतप १४१
कर्मकर्तुंनशक्रोमिव्रजसौम्ययथासुखम्
एवंब्रुवाणंसौमित्रिमुवाचरघुनंदनः १४२
कथंपूर्वमयोध्यायानिर्गतोसिमयासह
वनेवत्स्याम्यहंरामनववर्षाणिपंचच १४३
नतुत्वयाविरहितःस्वर्गेपिनिवसेक्वचित्
यागतिस्तेनख्याघ्रममसापिभविष्यति १४४
प्रसादःक्रियतांमह्यंनयमामपिराघव
इदानीमर्धमार्गेत्वंकथंस्थास्यसिशत्रुहन् १४५
लक्ष्मणस्त्वब्रवीद्रा
मंनाहंगंतावनेपुनः
लक्ष्मणंसंस्थितंज्ञात्वारामोवचनमब्रवीत् १४६
मामनुव्रजसौमित्रएकोयास्यामिकाननम्
द्वितीयामेत्वियंसीतारामेणोक्तस्तुलक्ष्मणः १४७
गृहीत्वाऽथसमुत्तस्थौरामवाक्यंसलक्ष्मणः
मर्यादापर्वतंप्राप्तौक्षेत्रसीमांपरंत

पौ १४८
अजगंधंचदेवेशंदेवदेवंपिनाकिनम् अष्टांगप्रणिपातेननत्वारामस्त्रिलोचनम् १४९
तुष्टावप्रयतः
स्थित्वाशंकरंपार्वतीप्रियम्
कृतांजलिपुटोभूत्वारोमांचितशरीरकः १५०
सात्विकंभावमापन्नोविनिर्धूतरजस्तमाः
लोकानांकारणंदेवंबुबुधेविबुधाधिपम् १५१
रामउवाच
कृत्स्नस्ययोस्यजगतःसचराचरस्यकर्ताकृतस्यचपुनःसुखदुःखदश्च
संहारहेतुरपियः
पुनरंतकालेतंशंकरंशरणदंशरणंव्रजामि १५२
योयंसकृद्विमलचारुविलोलतोयांगंगांमहोर्मिविषमांगगनात्पतंतीम्
मूर्ध्नादधेस्रजमिवप्रविलोलपुष्पांतंशंकरंशरणदंशरणंव्रजामि १५३
कैलासशैलशिखरंपरिकम्प्यमानंकैलासशृंगसदृशेनदशाननेन
यत्पादपद्मविधृतंस्थिरतांदधारतंशंकरंशरणदंशरणंव्रजामि १५४
येनासकृद्दनुसुताः समरेनिरस्ताविद्याधरोरगगणाश्चवरैःसमग्रैः
संयोजितामुनिवराःफलमूलभक्षास्तंशंकरंशर

णदंशरणंव्रजामि १५५
दक्षाध्वरेचनयनेचतथाभगस्यपूष्णस्तथादशनपंक्तिमपातयच्च
तस्तंभयःकुलिशयुक्तमथेंद्र
हस्तंतंशंकरंशरणदंशरणंव्रजामि १५६
एनःकृतोपिविषयेष्वपिसक्तचित्ताज्ञानान्वयश्रुतगुणैरपिनैवयुक्ताः
यंसंश्रिताःसुखभुजःपुरुषाभवंतितंशंकरंशरणदंशरणंव्रजामि १५७
अत्रिप्रसूतिरविकोटिसमानतेजाःसंत्रासनंविबुधदानवसत्तमानाम्
यःकालकूटमपिबत्प्रसभंसुदीप्तंतंशंकरंशरणदंशरणंव्रजामि १५८
ब्रह्मेंद्ररुद्र मरुतांचसषण्मुखानांदद्याद्वरंसुबहुशोभगवान्महेशः
नन्दिंचमृत्युवदनात्पुनरुज्जहारतंशंकरंशरणदंशरणंव्रजामि १५९
आराधितःसुतपसाहिमवन्निकुंजेधूमव्रतेनमनसापिपरैरगम्ये
संजीवनीमकथयद्भृगवेमहात्मातंशंकरंशरणदंशरणंव्रजामि १६०
!
योभ्यर्चितोमरगणैश्चसलोकपालैस्तंशंकरंशरणदंशरणंव्रजामि १६१
शंखेंदुकुंदधवलंवृषभंप्रवीरमारुह्ययःक्

षितिधरेंद्रसुतानुयातः यात्यंबरंप्रलयमेघविभूषितंचतंशंकरंशरणदंशरणंव्रजामि १६२
शांतंमुनिंयमनियोगपरायणैस्तैर्भीमैर्महोग्रपुरुषैःप्रतिनीयमानम्
भक्त्यानतंस्तुतिपरंप्रसभंररक्षतंशंकरंशरणदंशरणंव्रजामि १६३
यःसव्यपाणिकमलाग्रनखेनदेवस्तत्पंचमंप्रसभमेवपुरस्सुराणाम्
ब्राह्मंशिरस्तरुणपद्मनिभंचकर्त्ततंशंकरंशरणदंशरणंव्रजामि १६४
यस्यप्रणम्यचरणौवरदस्यभक्त्यास्तुत्वाचवाग्भिरमलाभिरतंद्रितात्मा
दीप्तस्तमांसिनुदतेस्वकरैर्विवस्वांस्तंशंकरंशरणदंशरणंव्रजामि १६५
येत्वांसुरोत्तमगुरुंपुरुषाविमूढाजानंतिनास्यजगतःसचराचरस्य
ऐश्वर्यमाननिगमानुशयेनपश्चात्तेयातनामनुभवंत्यविशुद्धचित्ताः १६६
तस्यैवंस्तुवतोवोचच्छूलपाणिर्वृषध्वजः
उवाचवचनंहृष्टोराघवंतुष्टमानसः १६७
रुद्रउवाच
रामहृष्टोस्मिभद्रं तेजातस्त्वंनिर्मलेकुले त्वंचापिजगतांवंद्योदेवोमानुषरूपधृत् १६८

त्वयानाथेनवैदेवाःसुखिनःशाश्वतीःसमा सेविष्यंतेचिरंकालंगतेवर्षेचतुर्दशे १६९
अयोध्यामागतंत्वांयेद्रक्ष्यंतिभुविमानवाः
सुखंतेऽत्रभजिष्यंतिस्वर्गेवासन्तथाक्षयम् १७०
देवकार्यंमहत्कृत्वाआगच्छेथाःपुनःपुरीम्
राघवस्तुतथादेवंनत्वाशीघ्रंविनिर्गतः
१७१
इंद्रमार्गांनदींप्राप्यजटाजूटंनियम्यच
अब्रवील्लक्ष्मणंरामइदमर्पयमेधनुः १७२
रामवाक्यंतुतच्छ्रुत्वासीतांवैलक्ष्मणोब्रवीत्
किमर्थंदेविरामेणत्यक्तोहंकारणंविना १७३
अपराधंनजानामिकुपितोयन्महाभुजः
रामेणाहंपरित्यक्तःप्राणांस्त्यक्ष्याम्यसंशयम् १७४
नैवमेजीवितेनार्थोधिग्धिङ्मांकुलपांसनम्
आर्यस्ययेनवैमन्युर्जनितःपापकारिणा १७५
कांस्तुलोकान्गमिष्यामिअपध्यातोमहात्मना
उभौहस्तौमुखेकृत्वासाश्रुकंठोब्रवीदिदम् १७६
नापराध्यामिरामस्यकर्मणामनसागिरा

स्पृष्टौतेचरणौदेविममनान्यागतिर्भवेत् १७७
ततःसीताब्रवीद्रा मंत्यक्तःकिमनुजस्त्वया वैषम्यंत्यज्यतांबालेलक्ष्मणेलक्ष्मिवर्धने १७८
राघवस्त्वब्रवीत्सीतांनाहंत्यक्ष्यामिलक्ष्मणम्
नकदाचिदपिस्वप्नेलक्ष्मणस्यमतंप्रिये १७९
श्रुतपूर्वंचसुश्रोणिक्षेत्रस्यास्यविचेष्टितम्
अत्रक्षेत्रेजनास्सत्यंसर्वेहिस्वार्थतत्पराः १८०
परस्परंनपश्यंतिस्वात्मनश्चहितंवचः
नशृण्वंतिपितुःपुत्राःपुत्राणांपितरस्तथा १८१
नशिष्याहिगुरोर्वाक्यंशिष्यस्यापितथागुरुः
अर्थानुबंधिनीप्रीतिर्नकश्चित्कस्यचित्प्रियः १८२
इत्येवंकथयन्नेवप्राप्तोरेवांमहानदीम्
चक्रेभिषेकंकाकुत्स्थःसानुजःसहसीतया १८३
तर्पयित्वाचसलिलैःस्वान्पितॄन्दैवतान्यपि
उदीक्ष्यचमुहुःसूर्यंदेवताश्चसमाहितः

१८४
कृताभिषेकस्तुरराजरामःसीताद्वितीयःसहलक्ष्मणेन
कृताभिषेकःसहशैलपुत्र्यागुहेनसार्धंभगवानिवेशः १८५
इति
श्रीपाद्मपुराणेप्रथमेसृष्टिखंडेमार्कंडेयाश्रमदर्शनंनामत्र्रयस्त्रिंशोऽध्या यः ३३

चतुस्त्रिंशोऽध्यायः
भीष्मउवाच
कस्मिन्कालेभगवताब्रह्मणालोककारिणा यज्ञियैर्यष्टुमारब्धंतद्भवान्वक्तुमर्हति १
किंनामानऋत्विजस्तेब्रह्मणायेप्रकल्पिताः
काचवैदक्षिणातेषांदत्तातेनमहात्मना २
यथाभूतंयथावृत्तंतथात्वंमेप्रकीर्तय
सुमहत्कौतुकंजातंयज्ञंपैतामहंप्रति ३
पुलस्त्यउवाच
पूर्वमेवमयाख्यातंयदास्वायंभुवोमनुः
सृष्ट्वाप्रजापतीन्सर्वानुक्तःसृष्टिंकुरुष्ववै ४
स्वयंतुपुष्करंगत्वायज्ञस्याहृत्यविस्तरम्

ससंभारान्समानाय्यवह्न्यगारेस्थितोभवत् ५
गायंतिनित्यंगंधर्वानृत्यंत्यप्सरसांगणाः
ब्रह्मोद्गाताहोताध्वर्युश्चत्वारोयज्ञवाहकाः ६
एकैकस्यत्रयश्चान्येपरिवाराःस्वयंकृताःब्रह्माचब्रह्मणाच्छंसीपोताचाग्नीध्रएवच ७
आन्वीक्षिकीसर्वविद्याब्राह्मीह्येषाचतुष्टयी
उद्गाताचप्रत्युद्गाताप्रतिहर्तासुब्रह्मण्यः ८
चतुष्टयीद्वितीयैषातूद्गातुश्चप्रकीर्तिता
होताचमैत्रावरुणस्तथाऽच्छावाकएवच ९
ग्रावस्तुच्चचतुर्थोत्रतृतीयाचचतुष्टयी अध्वर्युश्चप्रतिष्ठातानेष्टोन्नेतातथैवच १०
चतुष्टयीचतुर्थ्येषाप्रोक्ताशंतनुनंदन
एतेवैषोडशप्रोक्ताऋत्विजोवेदचिंतकैः ११
शतानित्रीणिषष्टिश्चयज्ञाःसृष्टाःस्वयंभुवा
एतांश्चैतेषुसर्वेषुप्रवदंतिसदाद्विजान् १२
सदस्यंकेचिदिच्छंतित्रिसामाध्वर्युमेवच

ब्रह्माणंनारदंचक्रेब्राह्मणाच्छंसिगौतमम् १३
देवगर्भंचपोतारमाग्नीध्रंचैवदेवलम् उद्गातांगिरसःप्रत्युद्गाताचपुलहस्तथा १४
नारायणःप्रतिहर्तासुब्रह्मण्योत्रिरुच्यते
तस्मिन्यज्ञेभृगुर्होतावसिष्ठोमैत्रएवच १५
अच्छावाकःक्रतुःप्रोक्तोग्रावस्तुच्च्यवनस्तथा
पुलस्त्योद्ध्वर्युरेवासीत्प्रतिष्ठाताचवैशिबिः १६
बृहस्पतिस्तत्रनेष्टाउन्नेताशांशपायनः
धर्मःसदस्यस्तत्रासीत्पुत्रपौत्रसहायवान् १७
भरद्वाजःशमीकश्चपुरुकुत्सोयुगंधरः
एनकस्तीर्णकश्चैवकेशःकुतपएवच १८
गर्गोवेदशिराश्चैवत्रिसामाद्ध्वर्यवःकृताः
कण्वादयस्तथाचान्येमार्कंडोगंडिरेवच १९
पुत्रपौत्रसमेताश्चसशिष्याःसहबांधवाः कर्माणितत्रकुर्वाणादिवानिशमतंद्रिताः २०
मन्वंतरेव्यतीतेतुयज्ञस्यावभृथोभवत् दक्षिणाब्रह्मणेदत्ताप्राचीहोतुस्तुदक्

षिणा २१
अद्ध्वर्यवेप्रतीचीतुउद्गातुश्चोत्तरातथा
त्रैलोक्यंसकलंब्रह्माददौतेषांतुदक्षिणाम् २२
धेनूनांचशतंप्राज्ञैर्दातव्यंयज्ञसिद्धये
अष्टौतुयज्ञवाहानांचत्वारिंशाधिकास्तथा २३
द्वितीयस्थानिनांचैवचतुर्विंशत्प्रकीर्तिताः
षोडशैवतृतीयानांदेयावैधेनवःशुभाः २४
द्वादशैवतथाचान्याआग्नीध्रादिषुदापयेत्
अनयासंख्ययाचैवग्रामान्दासीरजाविकं २५
सहस्रभोज्यं
दातव्यंस्नात्वाचावभृथेक्रतौ यजमानेनसर्वस्वंदेयंस्वायंभुवोब्रवीत् २६
अद्ध्वर्यूणांसदस्यानांस्वेच्छयादानमिष्यते
विष्णुंचाहूयवैब्रह्मावाक्यमाहमुदान्वितः २७
अभिप्रसाद्यसावित्रींत्वमिहानयसुव्रत
त्वयिदृष्टेनसाकोपंकरिष्यतिशुभानना २८
स्निग्धैःसानुनयैर्वाक्यैर्हेतुयुक्तैर्विशेषतः

त्वंसदामधुराभाषीजिह्वातेस्रवतेमृतम् २९
यःकरोतिनतेवाक्यंत्रैलोक्येनसदृश्यते
गंधर्वैःसहितोगत्वाप्रियांममसमानय ३०
त्वयाप्रसादितासाद्ध्वीतुष्टासात्वेष्यतिध्रुवम्
विलंबोनत्वयाकार्योव्रजमाधवमाचिरम् ३१
लक्ष्मीस्तेपुरतोयातुसावित्र्याःसदनंशुभा
तस्यास्त्वंपदवींगच्छसांत्वयस्वप्रियांमम ३२
नचतेविप्रियंदेविविविक्तंकर्तुमीहते
मुखंप्रेक्ष्यसदाकालंवर्ततेतवसुंदरि ३३
एवंविधानिवाक्यानिमधुराणिबहूनिच
देवीश्रावयितव्यासायथातुष्टाऽचिराद्भवेत् ३४
एवमुक्तस्तदाविष्णुर्ब्रह्मणालोककारिणाजगामत्वरितोभूत्वासावित्रीयत्रतिष्ठति ३५
दूरादेवागच्छमानंपत्न्यासहचकेशवम्
उत्तस्थौसत्वराभूत्वाविष्णुनाचाभिवंदिता ३६
नमस्तेदेवदेवेशिब्रह्मपत्निनमोस्तुते
त्वांनमस्कृत्यसर्वोहिजनःपापात्प्रमुच्यते ३७
पतिव्रतामहाभागाब्रह्मणस्त्वंहृदिस्थिता

अहर्निशंचिंतयंस्त्वांप्रसादंतेभिकांक्षति ३८
सखींचैनांप्रियांपृच्छलक्ष्मींभृगुसुतांसतीम्
यदिचश्रद्दधानासिवाक्यादस्मात्सुलोचने ३९
एवमुक्त्वाततःशौरिःसावित्र्याश्चरणद्वयम् उभाभ्यांचैवहस्ताभ्यांक्षमदेविनमोस्तुते ४०
जगद्वंद्येजगन्मातरितिस्पृष्ट्वाऽभ्यवन्दत
संकोच्यपादौसादेवीस्वकरेणकरौहरेः ४१
गृहीत्वोवाचतंविष्णुंसर्वं
क्षान्तंमयाच्युत
इयंलक्ष्मीःसदावत्सहृदयेतेनिवत्स्यति ४२
विनात्वयानचान्यत्ररतिंयास्यतिकर्हिचित्
भृगोःपत्न्यांसमुत्पन्नापत्न्येषातवसुव्रता ४३
देवदानवयत्नेनसंभूताचोदधौपुनः
भगवान्यत्रतत्रैषाअवतारंचकुर्वती ४४
देवत्वेदेवदेहावैमानुषत्वेचमानुषी त्वत्सहायानसंदेहोदांपत्यव्रतिनीचिरम् ४५
यन्मयाचात्रकर्त्तव्यंप्रभोतन्मांवदस्व

वै
विष्णुरुवाच
यज्ञावसानंसंजातंप्रेषितोहंतवांतिकं ४६
सावित्रीमानयक्षिप्रंमयास्नानंसमाचरेत्
आगच्छत्वरितादेवियाहितत्रमुदान्विता ४७
पश्यस्वस्वपतिंगत्वादेवैःसर्वैस्समन्वितम्
लक्ष्मीरुवाच
आर्येउत्तिष्ठशीघ्रंत्वंयाहियत्रपितामहः ४८
विनात्वयानयास्यामिस्पृष्टौपादौमयातव
उत्थाप्यसाग्रहीद्धस्तंदक्षिणादक्षिणेकरे ४९
चिरायमाणांसावित्रींज्ञात्वादेवःपितामहः
समीपस्थंमहादेवमिदमाहतदावचः ५०
गच्छत्वमनयासार्द्धंपार्वत्याऽसुरदूषण गौरीत्वदग्रतोयातुपश्चात्त्वंगच्छशंकर
५१
प्रतिबोध्यानययथाशीघ्रमायातितत्कुरु
एवमुक्तौतदातौतुपार्वतीपरमेश्वरौ ५२
गत्वादिष्टौदंपतीतांप्रोचतुर्ब्रह्मणःप्रियाम्
बृहत्कृत्यंत्वयातत्रकरणीयंपतिव्रते ५३
पृच्छस्वेमांवरारोहांगौरींपर्वतनंदिनीम्

लक्ष्मींचैतांविशालाक्षीमिंद्राणींवाशुभानने ५४
यासांवाश्रद्धधासित्वंपृच्छदेविनमोस्तुते
आशीर्वादस्तयादत्तोदेवदेवस्यशूलिनः ५५
शरीरार्धेचतेगौरीसदास्थास्यतिशंकर
अनयाशोभसेदेवत्वयात्रैलोक्यसुंदर ५६
सुखभागिजगत्सर्वंत्वयानाथेनशत्रुहन्
एवंब्रुवंतीसावित्रीगृहीताब्रह्मणःप्रिया ५७
गौर्य्याचवामहस्तेतुलक्ष्म्यावैदक्षिणेकरे
अभिवंद्यतुतांदेवींशंकरोवाक्यमब्रवीत् ५८
एह्यागच्छमहाभागेयत्रतिष्ठतितेपतिः तत्रगच्छवरारोहेस्त्रीणांभर्तापरागतिः ५९
बृहदाग्रहणेदेविप्रणयाद्गंतुमर्हसि लक्ष्मीश्चैषापार्वतीचस्थितादेवितवाग्रतः ६०
एतयोर्वचसादेविआवयोश्चशुभानने मानभंगोनतेकर्तुंयज्यतेब्रह्मणःप्रिये ६१
अस्मदभ्यर्थितादेवितत्रयाहिमुदान्विता गौर्युवाच
अहंचतेप्रियादेविसर्वदावदसिस्वयम् ६२

लक्ष्मीश्चतेकरेलग्नादक्षिणेचमयाधृता
एह्यागच्छमहाभागेयत्रतिष्ठतितेपतिः ६३
नीतासातुतदाताभ्यांदेवीसामध्यतःकृता
पुरस्सरौविष्णुरुद्रौ
शक्राद्याश्चतथासुराः ६४
गंधर्वाप्सरसश्चैवत्रैलोक्यंसचराचम्
तत्रायाताचसादेवीसावित्रीब्रह्मणःप्रिया ६५
सावित्रींसुमुखींदृष्ट्वासर्वलोकपितामहः
गायत्र्यासहितोब्रह्माइदंवचनमब्रवीत्
६६
एषादेवीकर्मकरीअहंतेवशगस्थितः
समादिशवरारोहेयत्तेकार्यंमयात्विह ६७
एवमुक्ताचसादेवीस्वयंदेवेनब्रह्मणा
त्रपयाधोमुखीदेवीनचकिंचिदवोचत ६८
पादयोःपतितादेवीगायत्रीब्रह्मचोदिता
कृतवत्यपराधंतेक्षमदेविनमोस्तुते ६९
आलिग्यसादरंकंठेसापरिष्वज्यपीडितां गायत्रींसांत्वयामासमान्यश्चैषपतिर्मम ७०
कर्त्तव्यंवचनंतस्यस्त्रीणांप्राणेश्वरःपतिः
उक्तंभगवतापूर्वंसृष्टिकालेविरिंचिना ७१ नचस्त्रीणांपृथग्यज्ञोनव्रतंनाप्युपोषणम्

भर्तायद्वदतेवाक्यंतत्तुकुर्यादकुत्सया ७२
भर्तृनिंदांयाकुरुतेस्वसृनिंदांतथैवच
परिवादंप्रलापंवानरकंसातुगच्छति ७३
पत्यौजीवतियानारीउपवासव्रतंचरेत्
आयुष्यंहरतेभर्तुर्मृतानरकमिच्छति ७४
एवंज्ञात्वात्वयाभर्तुर्नकार्यंविप्रियंसति
नचास्यदक्षिणंत्वंगंत्वयासेव्यंकथंचन ७५
सर्वकार्येत्वहंचास्यदक्षिणंपक्षमाश्रिता
सव्यंत्वमायेस्साध्विपार्श्वेनारदपुष्करौ ७६
ब्रह्मस्थानानिचान्यानिस्थितान्यायतनानिच
लभेवैशोभमानेहयावत्सृष्टिःप्रजायते ७७
भवत्याचमयाचैवस्थातव्यंचनसंशयः
पुष्करेब्रह्मणःपार्श्वेवामंचत्वंसमाश्रय ७८
अनेनचोपदेशेनसुखंतिष्ठमयान्विता
गायत्र्युवाच
एवमेतत्करिष्यामितवनिर्देशकारिका ७९
तवैवाज्ञामयाकार्यात्वंमेप्राणसमासखी
अहंतेत्वनुजादेविसदामांपातुमर्हसि ८०
देवदेवस्तदाब्रह्मापुष्करेविष्णुनासह स्नानावसानेदेवानांसर्वेषांप्रददौवरान्

८१
देवानांचपतिंशक्रंज्योतिषांचदिवाकरं
नक्षत्राणांतथासोमंरसानांवरुणंतथा ८२
प्रजापतीनांदक्षंचनदीनांचैवसागरं
कुबेरंचधनाध्यक्षंतथाचक्रेचरक्षसां ८३
भूतानांचैवसर्वेषांगणानांचपिनाकिनम्
मानवानांमनुंचैवपक्षिणांगरुडंतथा ८४
ऋषीणांचवसिष्ठंचग्रहाणांचप्रभाकरं
एवमादीनिवैदत्वादेवदेवःपितामहः ८५
विष्णुंचशंकरंचैवब्रह्माप्रोवाचसादरम् पृथिव्याःसर्वतीर्थेषुभवंतौपूज्यसत्तमौ ८६
भवद्भ्यांनविनातीर्थंपुण्यतामेतिकर्हिचित्
लिगंवाप्रतिमावापिदृश्यतेयत्रकुत्रचित् ८७
तत्तीर्थंपुण्यतांयातिसर्वमेवफलप्रदं
मानवाह्युपहारैश्चयेकरिष्यंतिपूजनं ८८
युष्माकंमांपुरस्कृत्यतेषांरोगभयंकुतः
येषुराष्ट्रेषुयुष्माकमुत्सवाःपूजनादिकाः ८९
प्रवर्त्स्यंतिक्रियाःसर्वायत्फलंतेषुतच्छृणु
नाधयोव्याधयश्चैवनोपसर्गानक्षुद्भयं ९०
विप्रयोगोनचापीष्टैरनिष्टैर्नापिसंगतिःनाक्षिरोगःशिरार्तिर्वापित्तशूलभगंदराः

९१
नाभिचारंभयंतत्रापस्मारोनविषूचिका
वृद्धिर्निकामतस्तस्मिन्सम्यग्बुद्धिरनुत्तमा ९२
आरोग्यंसर्वतश्चैवदीर्घायुश्चप्रजाधनं
नाकालेभवितामृत्युर्गावोनाल्पपयोमुचः ९३
नाकालफलितावृक्षानोत्पातभयमण्वपि
एतच्छ्रुत्वाततोविष्णुर्ब्रह्माणंस्तोतुमुद्यतः ९४
विष्णुरुवाच
नमोस्त्वनंतायविशुद्धचेतसेस्वरूपरूपायसहस्रबाहवे
सहस्ररश्मिप्रभवायवेधसेविशालदेहायविशुद्धकर्मणे ९५
समस्तविश्वार्तिहरायशंभवेसमस्तसूर्यानलतिग्मतेजसे
नमोस्तुविद्याविततायचक्रिणेसमस्तधीस्थानकृतेसदानमः ९६
अनादिदेवाच्युतशेखरप्रभोभाव्युद्भवद्भूतपतेमहेश्वर
महत्पतेसर्वपतेजगत्पतेभुवस्पतेभुवनपतेसदानमः ९७
यज्ञेशनारायणजिष्णुशंकरक्षितीशविश्वेश्वरविश्वलोचन
शशांकसूर्याच्युतवीरविश्वप्रवृत्तमूर्तेमृतमूर्तअव्यय ९८

ज्वलद्धुताशार्चिनिरुद्धमंडलप्रदेशनारायणविश्वतोमुख
समस्तदेवार्तिहरामृताव्ययप्रपाहिमांशरणगतंतथाविभो ९९
वक्त्राण्यनेकानिविभोतवाहंपश्यामियज्ञस्यगतिंपुराणम्
ब्रह्माणमीशंजगतांप्रसूतिंनमोस्तुतुभ्यंप्रपितामहाय १००
संसारचक्रक्रमणैरनेकैःक्वचिद्भवान्देववराधिदेवः
तत्सर्वविज्ञानविशुद्धसत्वैरुपास्यसेकिंप्रणमाम्यहंत्वाम् १०१
एवंभवंतंप्रकृतेःपुरस्ताद्योवेत्त्यसौसर्वविदांवरिष्ठः
गुणान्वितेषुप्रसभंविवेद्योविशालमूर्तिस्त्विहसूक्ष्मरूपः १०२
वाक्पाणिपादैर्विगतेन्द्रि
योपिकथंभवान्वैसुगतिस्सुकर्मा
संसारबंधेनिहितेंद्रि
योपिपुनःकथंदेववरोसिवेद्यः १०३
मूर्त्तादमूर्त्तंनतुलभ्यतेपरंपरंवपुर्देवविशुद्धभावैः
संसारविच्छित्तिकरैर्यजद्भिरतोवसीयेतचतुर्मुखत्वम् १०४
परंनजानंतियतोवपुस्तेदेवादयोप्यद्भुतरूपधारिन्

विभोवतारेग्रतरंपुराणमाराधयेद्यत्कमलासनस्थम् १०५
नतेतत्त्वंविश्वसृजोपियोनिमेकांततोवेत्तिविशुद्धभावः
परंत्वहंवेद्मिकथंपुराणंभवंतमाद्यंतपसाविशुद्धम् १०६
पद्मासनोवैजनकःप्रसिद्धएवंप्रसिद्धिर्ह्यसकृत्पुराणात्
संचिंत्यतेनाथविभुंभवंतंजानातिनैवंतपसाविहीनः १०७
अस्मादृशैश्चप्रवरैर्विबोध्यंत्वांदेवमूर्खाःस्वमतिंविभज्य
प्रबोद्धुमिच्छन्तिनतेषुबुद्धिरुदारकीर्तिष्वपिवेदहीनाः १०८
जन्मांतरैर्वेदविवेकबुद्धिभिर्भवेद्यथावायदिवाप्रकाशः
तल्लाभलुब्धस्यनमानुषत्वंनदेवगंधर्वपतिःशिवःस्यात् १०९
नविष्णुरूपोभगवान्सुसूक्ष्मःस्थूलोसिदेवःकृतकृत्यतायाः
स्थूलोपिसूक्ष्मःसुलभोसिदेवत्वद्बाह्यकृत्यानरकेपतंति ११०
विमुच्यतेवाभवतिस्थितेस्मिन्दस्रेन्दुवह्न्यर्कमरुन्महीभिः
तत्वैःस्वरूपैःसमरूपधारिभिरात्मस्वरूपेविततस्वभावः १११

इतिस्तुतिंमेभगवन्ह्यनंतजुषस्वभक्तस्यविशेषतश्च
समाधियुक्तस्यविशुद्धचेतसस्त्वद्भावभावैकमनोनुगस्य ११२
सदाहृदिस्थोभगवन्नमस्तेनमामिनित्यंभगवन्पुराण
इतिप्रकाशंतवमेतदीशस्तवंमयासर्वगतिप्रबुद्ध ११३
संसारचक्रेभ्रमणादियुक्ताभीतिंपुनर्नःप्रतिपालयस्व ११४
ब्रह्मोवाच
सर्वज्ञस्त्वंनसंदेहोप्रज्ञाराशिश्चकेशव
देवानांप्रथमःपूज्यःसर्वदात्वंभविष्यसि ११५
नारायणादनंतरंरुद्रोभक्त्याविरिंचनम्
तुष्टावप्रणतोभूत्वाब्रह्माणंकमलोद्भवम् ११६
नमःकमलपत्राक्षनमस्तेपद्मजन्मने
नमःसुरासुरगुरोकारिणेपरमात्मने ११७
नमस्तेसर्वदेवेशनमोवैमोहनाशन
विष्णोर्नाभिस्थितवतेकमलासनजन्मने ११८
नमोविद्रुमरक्तांगपाणिपल्लवशोभिने
शरणंत्वांप्रपन्नोस्मित्राहिमांभवसंसृतेः ११९
पूर्वंनीलांबुदाकारंकुड्मलंतेपितामह

दृष्ट्वारक्तमुखंभूयःपत्रकेसरसंयुतम् १२०
पद्मंचानेकपत्रान्तमसंख्यातंनिरंजनम् तत्रस्थितेनत्वयैषासृष्टिश्चैवप्रवर्तिता १२१
त्वांमुक्त्वानान्यतस्त्राणंजगद्वंद्यनमोस्तुते
सावित्रीशापदग्धोहंलिगंमेपतितंक्षितौ १२२
इदानींकुरुमेशांतिंत्राहिमांसहभार्यया
ब्रह्मावैपातुमेपादौजंघेवैकमलासनः १२३
विरिंचोमेकटिंपातुसृष्टिकृद्गुह्यमेवच
नाभिंपद्मनिभःपातुजठरंचतुराननः १२४
उरस्तुविश्वसृक्पातुहृदयंपातुपद्मजः
सावित्रीपतिर्मेकंठंहृषीकेशोमुखंमम १२५
पद्मवर्णश्चनयनेपरमात्माशिरोमम
एवंन्यस्यगुरोर्नामशंकरोनामशंकरः १२६
नमस्तेभगवन्ब्रह्मन्नित्युक्त्वाविररामह
ततस्तुष्टोहरंब्रह्मावाक्यमेतदुवाचह १२७
कंतेकामंकरोम्यद्यपृच्छमांयद्यदिच्छसि
रुद्रउवाच
यदिप्रसन्नोमेनाथवरदोयदिवामम १२८
तदेकंमेवदविभोयस्मिन्स्थानेभवान्स्थितःकेषुकेषुचस्थानेषुत्वांपश्यंतिसदाद्विजाः १२९

नाम्नाचकेनतेस्थानंशोभतेधरणीतले तन्मेवदस्वसर्वेशतवभक्तिरतस्यच १३० ब्रह्मोवाच
पुष्करेहंसुरश्रेष्ठोगयायांचचतुर्मुखः कान्यकुब्जेदेवगर्भोभृगुकक्षेपितामहः १३१
कावेर्य्यांसृष्टिकर्ताचनंदिपुर्य्यांबृहस्पतिः
प्रभासेपद्मजन्माचवानर्यांचसुरप्रियः १३२
द्वारवत्यांतुऋग्वेदीवैदिशेभुवनाधिपः
पौंड्रकेपुंडरीकाक्षःपिंगाक्षोहस्तिनापुरे १३३
जयंत्यांविजयश्चास्मिजयंतःपुष्करावते
उग्रेषुपद्महस्तोहंतमोनद्यांतमोनुदः १३४
अहिच्छन्नेजयानंदीकांचीपुर्यांजनप्रियःब्रह्माहंपाटलीपुत्रेऋषिकुंडेमुनिस्तथा १३५
महितारेमुकुंदश्चश्रीकंठःश्रीनिवासिते कामरूपेशुभाकारोवाराणस्यांशिवप्रियः १३६ मल्लिकाक्षेतथाविष्णुर्महेंद्रे भार्गवस्तथा
गोनर्देस्थविराकारउज्जयिन्यांपितामहः १३७
कौशांब्यांतुमहाबोधिरयोध्यायांचराघवः मुंनींद्र

श्चित्रकूटेतुवाराहोविंध्यपर्वते १३८
गंगाद्वारेपरमेष्ठीहिमवत्यपिशंकरः
देविकायांस्रुचाहस्तःस्रुवहस्तश्चतुर्वटे १३९
वृंदावनेपद्मपाणिःकुशहस्तश्चनैमिषे
गोप्लक्षेचैवगोपीन्द्रसःचंद्रो
यमुनातटे १४०
भागीरथ्यांपद्मतनुर्जलानंदोजलंधरे कौंकणेचैवमद्राक्षःकांपिल्येकनकप्रियः १४१
वेंकटेचान्नदाताचशंभुश्चैवक्रतुस्थले लंकायांचपुलस्त्योहंकाश्मीरेहंसवाहनः १४२
वसिष्ठश्चार्बुदेचैवनारदश्चोत्पलावते मेलकेश्रुतिदाताहंप्रपातेयादसांपतिः १४३ सामवेदस्तथायज्ञेमधुरेमधुरप्रियः अंकोटेयज्ञभोक्ताचब्रह्मवादेसुरप्रियः १४४
नारायणश्चगोमंतेमायापुर्यांद्विजप्रियः ऋषिवेदेदुराधर्षोदेवायांसुरमर्दनः १४५ विजयायांमहारूपःस्वरूपोराष्ट्रवर्द्धनेपृथूदरस्तुमालव्यांशाकंभर्यांरसप्रियः १४६
पिंडारकेतुगोपालःशंखोद्धारेंगवर्द्धनः कादंबकेप्रजाध्यक्षोदेवाध्यक्षःसमस्थले १४७

गंगाधरोभद्रपीठेजलशाप्यहमर्बुदे
त्र्यंबकेत्रिपुराधीशःश्रीपर्वतेत्रिलोचनः १४८
महादेवःपद्मपुरेकापालेवैधसस्तथा शृंगिबेरपुरेशौरिर्नौमिषेचक्रपाणिकः १४९ दंडपुर्यांविरूपाक्षोगौतमोधूतपापके हंसनाथोमाल्यवतिद्विजेंद्रोवलिकेतथा १५०
इंद्रपुर्यांदेवनाथोद्यूतपायांपुरंदरः हंसवाहस्तुलंबायांचंडायांगरुडप्रियः १५१ महोदयेमहायज्ञःसुयज्ञोयज्ञकेतने सिद्धिस्मरेपद्मवर्णःविभायांपद्मबोधनः १५२
देवदारुवनेलिगंमहापत्तौविनायकः
त्र्यंबकोमातृकास्थानेअलकायांकुलाधिपः १५३
त्रिकूटेचैवगोनर्दःपातालेवासुकिस्तथा पद्माध्यक्षश्चकेदारेकूष्मांडेसुरतप्रियः १५४
कुंडवाप्यांशुभांगस्तुसारण्यांतक्षकस्तथा
अक्षोटेपापहाचैवअंबिकायांसुदर्शनः १५५
वरदायांमहावीरःकांतारेदुर्गनाशनः
अनंतश्चैवपर्णाटेप्रकाशायांदिवाकरः १५६
विराजायांपद्मनाभःस्वरुद्रश्चवृकस्थले

मार्कंडोवटकेचैववाहिन्यांमृगकेतनः १५७ पद्मावत्यांपद्मगृहोगगनेपद्मकेतनः अष्टोत्तरंस्थानशतंमयातेपरिकीर्तितम् १५८
यत्रवैममसांनिध्यंत्रिसंध्यंत्रिपुरांतक
एतेषामपियस्त्वेकंपश्यतेभक्तिमान्नरः १५९
स्थानंसुविरजंलब्ध्वामोदतेशाश्वतीःसमाःमानसंवाचिकंचैवकायिकंयच्चदुष्कृतम् १६० तत्सर्वंनाशमायातिनात्रकार्याविचारणा यस्त्वेतानिचसर्वाणिगत्वामांपश्यतेनरः १६१
भवतेमोक्षभागीचयत्राहंतत्रवैस्थितः
पुष्पोपहारैर्धूपैश्चब्राह्मणानांचतर्पणैः १६२
ध्यानेनचस्थिरेणाशुप्राप्यतेपरमेश्वरः
तस्यपुण्यफलंचाग्र्यमंतेमोक्षफलंतथा १६३
सब्रह्मलोकमासाद्यतत्कालंतत्रतिष्ठति पुनःसृष्टौभवेद्देवोवैराजानांमहातपाः १६४
ब्रह्महत्यादिपापानिइहलोकेकृतान्यपि अकामतःकामतोवातानिनश्यंतितत्क्षणात् १६५ इहलोकेदरिद्रोयोभ्रष्टराज्योथवापुनः स्थानेष्वेतेषुवैगत्वामांपश्यतिसमाधिना १६६

कृत्वापूजोपहारंचस्नानंचपितृतर्पणम् कृत्वापिंडप्रदानंचसोचिराद्दुःखवर्जितः १६७
एकच्छत्रोभवेद्राजासत्यमेतन्नसंशयः इहराज्यानिसौभाग्यंधनंधान्यंवरस्त्रियः १६८
भवंतिविविधास्तस्ययैर्यात्रापुष्करेकृता
इदंयात्राविधानंयःकुरुतेकारयेतवा १६९
शृणोतिवासपापैस्तुसर्वैरेवप्रमुच्यते
अगम्यागमनंयेनकृतंजानातिमानवः १७०
ब्रह्मक्रियायालोपेनबहुवर्षकृतेनच
यात्रांचेमांसकृत्कृत्वावेदसंस्कारमाप्नुयात् १७१
किमत्रबहुनोक्तेनइदमस्तीहशंकर अप्राप्यंप्राप्यतेतेनपापंचापिविनश्यति १७२
सर्वयज्ञफलैस्तुल्यंसर्वतीर्थफलप्रदम् सर्वेषांचैववेदानांसमाप्तिस्तेनवैकृता १७३
यैःकृत्वापुष्करेसंध्यांसावित्रीसमुपासिता
स्वपत्नीहस्तदत्तेनपौष्करेणजलेनतु १७४
भृंगारेणवरेणैवमृण्मयेनापिशंकर
आनीयतज्जलंपुण्यंसंध्योपास्तिर्दिनक्षये १७५

समाधिनासमाधेयासप्राणायामपूर्विका
तस्यांकृतायांयत्पुण्यंतच्छृणुष्ट्वहराद्यमे १७६
तेनद्वादशवर्षाणिभवेत्संध्यासुवंदिता
अश्वमेधफलंस्नानेदानेदशगुणंतथा १७७
उपवासेप्यनंतंचस्वयंप्रोक्तंमयानघ
सावित्र्याःपुरतोयस्तुदंपत्योर्भोजनंददेत् १७८
तेनाहंभोजितस्तत्रभवामीहनसंशयः द्वितीयंभोजयेद्यस्तुभोजितस्तेनकेशवः १७९
लक्ष्मीसहायोवरदोवरांस्तस्यप्रयच्छति उमासहायस्तार्तीयेभोजितोसिनसंशयः १८० अथवायाकुमारीणांभक्त्यादद्याच्चभोजनम् तस्याःकुलेभवेद्वंध्यानकदाचिच्चदुर्भगा १८१
नकन्याजननीक्वापिनभर्तुर्यानवल्लभा
तस्मात्सर्वप्रयत्नेनसावित्र्यग्रेतुभोजनम् १८२
पारत्रमैहिकंवापिकामयद्भिर्नरैःसदा
दातव्यंसर्वदाभीष्मकटुतैलविवर्जितम् १८३
नचाम्लंनचवैक्षारंस्त्रीणांभोज्यंकदाचनभक्ष्यंपंचप्रकारंचरसैःसर्वैस्सुसंस्कृतम् १८४
घृतपूर्यःसुपक्वाश्चबहुक्षीरसमन्विताः
शिखरिणीतथापेयादधिक्षीरसमन्विता १८५

आह्लादकारिणीपुंसांस्त्रीणांचातीववल्लभा
धनधान्यांजनोपेतंनारीणांचशताकुलम् १८६
पूपकंशष्कुलंतस्यांजायतेनात्रंसशयः
नज्वरोनचसंतापोनदुःखंनवियोगिता १८७
असौतारयतेस्वानांकुलानामेकविंशतिं
बंधुभिश्चसुतैश्चैवदासीदासैरनंतकैः १८८
पूरितंचकुलंतस्याःपूरिकांयाप्रदास्यति
एधतेचचिरंकालंपुत्रपौत्रसमन्वितम् १८९
कुलंचसकलंतस्यशष्कुलंयःप्रयच्छति पुत्रिण्योवैदुहितरोबंधुभिः सहितंकुलम् १९०
शिखरिणीप्रदात्रीणांयुवतीनांनसंशयः मोदतेतुकुलंतस्याःसर्वसिद्धिप्रपूरितम् १९१
मोदकानांप्रदानेनएवमाहप्रजापतिः
एतदेवतुगौरीणांभोजनंहरशस्यते १९२
सुभगापुत्रिणीसाध्वीधनऋद्धिसमन्विता
सहस्रभोजिनीशंभोजन्मजन्मभविष्यति १९३
पूपानिचैवपुण्यानिकृतानिमधुराणिच
द्राक्षारसप्रधानंचगुडखंडसमन्वितम् १९४
शारदेनतुधान्येनकृत्वाखंडंविमिश्रितत्
स्त्रीणांचैवतुपेयानिभक्ष्याणिचद्विजन्मनाम् १९५
इहचाविकवासांसिवर्षायोग्यानिसर्वशः
यानियानिचपेयानितानियोग्यानिदापयेत् १९६

प्रतिपूज्यविधानेनवसुदानैःसकंचुकैः कुंकुमेनानुलिप्तांग्यःस्रग्दामभिरलंकृताः १९७
दत्वातूपानहावङ्घ्र्योर्नारिकेलंकरेतथा अक्ष्णोश्चैवांजनंदत्वासिंदूरंचैवमस्तके १९८
गुडंफलानिहृद्यानिवांछितानिमृदूनिच
हस्तेदत्वासपात्राणिप्रणिपत्यविसर्जयेत् १९९
स्वयंभुंजीतवैपश्चात्सबंधुर्बालकैःसह
अथवानैवसंपत्तिस्तीर्थेदानंचभाजनम् २००
गृहेगतःप्रदास्यामिहृष्टोदेवप्रसीदमे
एवमेवपितॄणांचआगत्यस्वीयमंदिरे २०१
पिंडप्रदानपूर्वंतुश्राद्धंकुर्याद्विधानतः
पितरस्तस्यवैतृप्ताभवंतिब्रह्मणोदिनम् २०२
तीर्थादष्टगुणंपुण्यंस्वगृहेददतांशिव नचपश्यंतिवैनीचाःश्राद्धंद्विजातिभिःकृतं २०३
एकांतेतुगृहेगुप्तेपितॄणांश्राद्धमिष्यते
नीचदृष्ट्याहतंतच्चपितॄन्नैवोपतिष्ठति २०४
तस्मात्सर्वप्रयत्नेनश्राद्धंगुप्तंचकारयेत्

पितॄणांतृप्तिदंप्रोक्तंस्वयमेवस्वयंभुवा २०५
गौरीभक्त्याधिकायातुशस्ताज्ञातक्रियातुसा
राजसीमनसाज्ञाताजनानांकीर्तिदायिनी २०६
गुप्तंदानंसदादेयमात्मनोहितमिच्छता पक्वान्नंदृश्यतामेतिदीयमानंजनैर्भुवि २०७
दृश्यमानंतुतत्तुष्ट्यैदृश्यतेनेहकर्हिचित्
एकस्मिन्भोजितेविप्रेकोटिर्भवतिभोजिता २०८
भवनेनात्रसंदेहःसत्यंपौराणिकंवचः
तीर्थेतुब्राह्मणंनैवपरीक्षेतकथंचन २०९
अत्रार्थिनमनुप्राप्तंभोज्यंतंमनुरबवीत्
सक्तुभिःपिंडदानंचसंयावैःपायसेनवा २१०
कर्त्तव्यमृषिभिर्दृष्टंपिण्याकेनैंगुदेनवा
तिलपिण्याककैर्देयंभक्तिमद्भिर्नरैःसदा २११
श्राद्धंतत्रतुकर्तव्यमर्घ्यावाहनवर्जितम्
स्वधांतुगृध्राःकाकावानैवदृष्ट्याहरन्तिते २१२
श्राद्धंतत्तैर्थिकंप्रोक्तंपितॄणांतृप

्तिदंपरम्
कर्तव्यंतत्प्रयत्नेनभक्तिरेवात्रकारणम् २१३
भक्त्यातुष्यन्तिपितरस्तुष्टाःकामान्दिशन्तिते
पुत्रंपौत्रंधनंधान्यंकामान्यान्मनसेच्छति २१४
भक्त्याचाराधितोदद्यान्नृणांप्रीतःपितामहः
अकालेप्यथकालेवातीर्थेश्राद्धंसदानरैः २१५
प्राप्तैरेवसदास्नानंकर्तव्यंपितृतर्पणम्
पिंडदानंचकर्तव्यंपितॄणांचातिवल्लभम् २१६
पितरोहिनिरीक्षन्तेगोत्रजंसमुपागतम् आशयापरयायुक्ताःकांक्षंतस्सलिलंचते २१७ विलम्बोनैवकर्तव्योनैवविघ्नंसमाचरेत् अच्छिन्नासन्ततिस्तेषांसदाकालंभविष्यति २१८
पितरःपुत्रदातारंवृद्धिश्राद्धाभिकांक्षिणः
तेनतेसन्ततिच्छेदंनकुर्वन्तिहिकर्हिचित् २१९
अतःश्राद्धंपुराप्रोक्तंस्वयमेवस्वयंभुवा

गुणोत्तरंतुयत्कार्यंद्विजैःपितृपरायणैः २२०
तीर्थेक्षेत्रेगृहेवापिसंक्रांतौग्रहणेपिवा
विषुवेअयनेचापिजन्मर्क्षेचप्रपीडिते २२१
एतान्वैश्राद्धकालांस्तुपुरास्वायंभुवोब्रवीत्
कृतेश्राद्धेनवैपुंसांपीडाभवतिदेहजा २२२
तदापुत्रकृतंवापिसर्वंत्यजतिदुष्कृतम्
यथानभवितापीडाग्रहचोरनृपादिकात् २२३
दुष्कृतंनश्यतेसर्वंपरत्रचगतिंशुभाम्
लभतेनात्रसन्देहःप्रजापतिवचोयथा २२४
कृतेयुगेपुष्कराणित्रेतायांनैमिषंस्मृतम्
द्वापरेचकुरुक्षेत्रंकलौगंगांसमाश्रयेत् २२५
दुष्करःपुष्करेवासोदुष्करंपुष्करेतपः यदन्यत्रकृतंपापंतीर्थेतद्यातिलाघवम् २२६
नतीर्थकृतमन्यत्रक्वचित्पापंव्यपोहति
सायंप्रातःस्मरेद्यस्तुपुष्कराणिकृताञ्जलि २२७
उपस्पृष्टंभवेत्तेनसर्वतीर्थेषुभारत
सायंप्रातरुपस्पृश्यपुष्करेनियतेन्द्रियः २२८
क्रतून्सर्वानवाप्नोतिब्रह्मलोकंचगच्छत

ि
द्वादशाब्दंद्वादशाहंमासंमासार्धमेवच २२९
योवसेत्पुष्करेनित्यंसगच्छेत्परमांगतिम्
सर्वेषामेवलोकानांब्रह्मलोकोपरिस्थितः २३०
यइच्छेत्पुष्करंगन्तुंसोनुसेवेतपुष्करम्
यथालोमविलोमाभ्यांतथाव्यस्तसमस्तयोः २३१ स्नातस्तुपुष्करेसम्यक्कोट्याश्चफलमुश्नुते
विधिवत्क्रियमाणेषुसर्वतीर्थेषुयत्फलम् २३२
पुष्करालोकनादेवनरःप्राप्नोतित्फलम् दशकोटिसहस्राणितीर्थानांवैमहीतले २३३
सान्निध्यंपुष्करेतेषांत्रिसंध्यंकुरुनन्दन
यावत्तिष्ठंतिगिरयोयावत्तिष्ठन्तिसागराः २३४
तावत्पुष्करमृत्यूनांब्रह्मलोकोनसंशयः
जन्मान्तरसहस्रैश्चआजन्ममरणान्तिकम् २३५
निर्दहेद्दुष्कृतंसर्वंसकृत्स्नात्वातुपुष्करे
पुष्करंदुष्करंक्षेत्रंसर्वपापप्रणाशनम् २३६

इदानींशृणुमेराजन्पञ्चपातकनाशनम् यजनंदेवदेवस्यब्रह्मपुत्रवसुप्रदम् २३७ इहजन्मनिदारिद्रय्व्याधिकुष्ठादिपीडितः अलक्ष्मीवानपुत्रस्तुयोभवेत्पुरुषोभुवि २३८
तस्यसद्योभवेल्लक्ष्मीरायुःपूर्णंसुतास्सुखम्
कृत्वातुमण्डलगतंलोकपालसमन्वितम् २३९
ब्रह्माणंतुपरंदेवंयःपश्यतिविधानतः
पूजितंनवनाभेनमन्त्रमूर्तिमयोनिजम् २४०
कार्तिकेमासिशुक्लायांपौर्णमास्यांविशेषतः
सर्वासुवायजेदेवंपूर्णिमासुविधानतः २४१
संक्रान्तौचमहाबाहोचन्द्र
सूर्यग्रहेपिवा
यःपश्यतिविभुंदेवंपूजितंगुरुणानृप २४२
तस्यसद्योभवेत्तुष्टिःपापध्वंसश्चजायतेसमान्योदेवतानांचभवतीहनराधिप २४३
ब्राह्मणक्षत्रियविशांभक्तानांतुपरीक्षणम्
संवत्सरंगुरुःकुर्याज्जातिशौचक्रियादिभिः २४४
उपपन्नमितिज्ञात्वाहृदयेनावधारयेत्
तेपिभक्तियुताध्यात्वात्वाचार्यंपरमेश्वरम् २४५
संवत्सरंगुरौभक्तिंकुर्युर्विष्णौयथातथ

ा
प्रसादयेयुश्चततःपूर्णेसंवत्सरेगुरुम् २४६
भगवंस्त्वत्प्रसादेनसंसारार्णवतारणम्
परब्रह्मोपासनेनविरिंच्याराधनेनच २४७
सहस्रशीर्षजप्येनमण्डलब्राह्मणेनच
ध्यानेनस्यात्तथास्माकमुपदेशःप्रदीयताम् २४८
इच्छामोवैदिकींलक्ष्मींविशेषेणप्रसीदताम्
अभ्यर्थितोगुरुस्त्वेवंमेधावीतैस्तदाततः २४९
यथाविधिसमभ्यर्चेद्ब्रह्माणंविष्णुमग्रतः
तेबद्धनेत्राःस्वाप्यास्तुकार्तिकस्यचतुर्दशीम् २५०
ब्राह्मेमुहूर्तेचोत्त्थायबद्धपद्मासनास्तुते
ध्यात्वागुरुंसहस्रारेश्वेतवस्त्रोपवीतकम् २५१
श्वेतमाल्यांबरधरंश्वेतगंधानुलेपनम्
निर्गम्यचबहिर्नद्यांकुर्युर्नित्यमतन्द्रिताः २५२
क्षीरवृक्षोत्थमाचार्योदापयेद्दन्तधावनम्
तेचतंभक्षयेयुर्हिनदींगत्वासमुद्रगाम्

२५३
इतरद्वातटाकंवागृहेवापिविधानतः तद्भक्षयेयुर्मंत्रेणमंत्रितंपरमेष्ठिनः २५४
आपोहिष्ठेतिमंत्रेणसप्तकृत्वोभिमंत्रितं
देवस्यत्वेतिवैजप्त्वायुंजानेतिकरेन्यसेत् २५५
इरावत्येतिप्रक्षाल्यब्रह्मोदनेतिवैमुखे
भक्षयित्वाक्षिपेद्दूरंपतितंचनिरीक्षयेत् २५६
सम्मुखंप्राङ्मुखंवापिविदिशंचापिवागतम्संमुखेदेवतालब्धिर्मंत्रसिद्धिश्चजायते २५७
पराङ्मुखेदंतकाष्ठेसर्वेदेवाःपराङ्मुखाः
उत्तरेणगतेतस्मिन्सिद्धिर्भवतिवानवा २५८
दक्षिणेनभवेन्मृत्युर्गुरोस्तस्यनसंशयःप्रेक्ष्याशुभंस्वपेद्भूमौदेवदेवस्यसन्निधौ २५९
स्वप्नान्दृष्ट्वागुरोरग्रेश्रावयेयुर्विचक्षणाः
ततःशुभाशुभंतत्रलक्षयेत्परमोगुरुः २६०
पौर्णमास्यामथस्नात्वाततोदेवालयंव्रजेत्

गुरुश्चमंडलंभूमौकल्पितायांतुवर्तयेत् २६१
लक्षणैर्विविधैर्भूमिंलक्षयित्वाविधानतः
षोडशारंलिखेत्पद्मंनवधारमथापिवा २६२ अष्टपत्रमथोवापिलिखित्त्वादर्शयेद्बुधःनेत्रबंधंतुकुर्वीतसितवस्त्रेणयत्नतः २६३
वर्णानुक्रमतःशिष्यान्पुष्पहस्तान्प्रवेशयेत्
नवनाभंयदाकुर्यान्मंडलंवर्णकैर्बुधः २६४
इंद्राणीपूर्वकंदेवमिंद्रमैंद्र
य्ताउं!पूजयेत्
लोकपालैःसमंतद्वदग्निंसंपूजयेन्नृप २६५
दिशिवह्नेर्यमंयाम्यांनैऋत्यांचैवनिरृतिम्
वरुणंवारुणाशायांवायुंवायव्यगोचरे २६६
धनदंचोत्तरेन्यस्यरुद्रमीशानगोचरे
कमंडलुंपूर्वतोहिस्रुचंवैदक्षिणेतथा २६७
हंसंवैपश्चिमायांतुउत्तरायांस्रुवंतथा
आग्नेय्यांचब्रसींदद्यान्नैरृत्यांपादुकेतथा २६८
वायव्यांयोगपट्टंचएशान्यांचगलंतिकाम्
विष्णुस्तुपूर्वतःपूज्योदक्षिणेचापिशंकरः २६९
पश्चिमेतुरविर्देवऋषयश्चोत्तरेतथा

मध्येस्वयंपद्मजन्मासावित्रीदक्षिणेतथा २७०
उत्तरेचैवगायत्रीदेवीपद्मदलेक्षणा ऋग्वेदंपूर्वतोन्यस्ययजुर्वेदंचदक्षिणे २७१
पश्चिमेसामवेदंचअथर्वंचोत्तरेतथा इतिहासपुराणानिच्छंदोज्यौतिषमेवच २७२
धर्मशास्त्राणिचान्यानिइंद्रा
दिदिक्षुविन्यसेत्
पूर्वपत्रेबलंपूज्यप्रद्युम्नंदक्षिणेदले २७३
पश्चिमेचानिरुद्धंचवासुदेवमथोत्तरे
पूर्वतोवामदेवंचसद्योजातंतुदक्षिणे २७४
ईशानंपश्चिमेस्थाप्यतत्पुरुषंचोत्तरेतथा
अघोरस्सर्वतःपूज्यएषापूजातुमंडले २७५
पूर्वतोभास्करंपूज्यदक्षिणेनदिवाकरं
प्रभाकरंपश्चिमेतुग्रहराजमथोत्तरे २७६
एवंपूज्यविधानेनब्रह्माणंपरमेश्वरम्
दिङ्मंडलेतुविन्यस्यअष्टौकुंभान्विधानतः २७७
ब्राह्मंतुकलशंमध्येनवमंतत्रकल्पयेत् स्नापयेन्मुक्तिकामंतुब्रह्मणोवैघटेनतु २७८
श्रीकामंवैष्णवेनेहकलशेनतुपार्थिव राज्यार्थिनंस्नापयेच्चएंद्रेणकलशेनतु

२७९
द्रव्यप्रतापकामंतुआग्नेयघटवारिणा मृत्युंजयविधानाययाम्येनस्नापयेन्नरम् २८०
दुष्टप्रध्वंसनायालंनैरृतेनविधीयते
स्नापयेद्वारुणेनाशुपापनाशायमानवं २८१
शरीरारोग्यकामंतुवायव्येनाभिषेचयेत्
द्रव्यसंपत्तिकामस्यकौबेरेणविधीयते २८२
रौद्रेणज्ञानकामस्यलोकपालघटास्त्विमे
एकैकेननरःस्नात्वासर्वदोषविवर्जितः २८३
जायतेब्रह्मसदृशोराजासद्योऽथवानरः
अथवादिक्षुसर्वासुयथासंख्येनलोकपान् २८४
पूजयेत्तुस्वनाम्नातुकुंभैरेवविधानतः
एवंसंपूज्यदेवांस्तुलोकपालान्प्रसन्नधीः २८५
पश्चात्परीक्षितान्शिष्यान्बद्धनेत्रान्प्रवेशयेत्
दग्ध्वाग्नेय्याधारणयावायुनाविधुनेत्ततः २८६
सोमेनाप्यायितान्कृत्वाश्रावयेत्समयांस्ततः
ननिंद्याद्ब्राह्मणान्देवान्विष्णुंब्रह्माणमेवच २८७
इंद्र
मादित्यमग्निंचलोकपालान्ग्रहांस्तथा गुरुंचब्राह्मणंवापिमुनींद्रं

पूर्वदीक्षितम् २८८
एवंतुसमयान्श्राव्यपश्चाद्धोमंतुकारयेत्
ऊँ
नमोभगवतेब्रह्मणेसर्वरूपिणेहुंफट्स्वाहा २८९
षोडशाक्षरमंत्रेणहोमयेज्ज्वलितेनले
गर्भाधानादिकाःसर्वाआहुतीस्संप्रदापयेत् २९०
तिसृभिस्तुव्याहृतिभिर्देवदेवस्यसन्निधौ
होमांतेदीक्षितःपश्चाद्दापयेद्गुरुदक्षिणाम् २९१
हस्त्यश्वयानशकटहेमधान्यादिकंनृप दापयेद्गुरवेप्राज्ञोमध्यमेमध्यमंतथा
२९२
दापयेदपरेयुग्मंसहिरण्यंतुतद्गुरोः
एवंकृतेतुयत्पुण्यंमहत्संजायतेतथा २९३
तन्नशक्यंनिगदितुमपिवर्षशतैरपि
दीक्षितोथपुराभूत्वापाद्मंवैशृणुयाद्यदि २९४
तेनवेदाःपुराणानिसर्वमंत्रास्ससंग्रहाःजप्तास्स्युःपुष्करेतीर्थेप्रयागेसिंधुसागरे २९५
देवह्रदेकुरुक्षेत्रेवाराणस्यांविशेषतःग्रहणेविषुवेचैवयत्फलंजपतांभवेत् २९६

फलंशतगुणंतच्चपुष्करस्थंपितामहम्
दृष्ट्वाप्राप्नोतिविविधान्कामान्कामयतेयदि २९७
पूजांवैधानिकींकृत्वादीक्षितोयःशृणोतिचदेवाअपितपःकृत्वाध्यायंतिचवदन्तिच २९८
कदामेभारतेवर्षेजन्मस्यादितिपार्थिव
दीक्षिताश्चभविष्यामःपाद्मंश्रोष्यामहेकदा २९९
पाद्मंतुषोडशात्मानंन्यस्यदेहेकदावयम्
यास्यामस्तुपरंस्थानंयद्गत्वानपुनर्भवेत् ३००
एवंजल्पंतिविबुधामनसाचिंतयंतिच
ब्रह्मयज्ञंचकार्तिक्यांकदाद्रक्ष्यामहेनृप ३०१
एवंतेविधिरुद्दिष्टोमयायंकुरुसत्तम देवगंधर्वयक्षाणांसर्वदादुर्लभोह्यसौ ३०२
एवंयोवेत्तितत्त्वेनयश्चपश्यतिमंडलम्
यश्चेमंशृणुयाच्चैवसर्वेमुक्ताइतिश्रुतिः ३०३
अतः परंप्रवक्ष्यामिरहस्यमिदमुत्तमम्
येनलक्ष्मीर्धृतिस्तुष्टिःपुष्टिश्चापिभवेन्नृणाम् ३०४
सर्वेग्रहास्सदासौम्याजायंतेयेनपार्थिव आदित्यवारंहस्तेनपूर्वमादायभक्तितः ३०५
भक्तैकेनक्षिपेत्तावद्यावत्सप्तचसंख्यय

ा
ततस्तुसप्तमेपूर्णेकुर्याद्ब्राह्मणभोजनम् ३०६
आदित्यंचैवसौवर्णंकृत्वायत्नेनमानवः रक्तवस्त्रयुगच्छन्नंछत्रिकांपादुकेतथा ३०७
उपानहौचदातव्येस्थापयेत्ताम्रभाजने घृतेनस्नपनंकृत्वासंपूर्णांगद्विजातये ३०८
दापयेत्कृत्यविदुषेब्राह्मणायविशेषतः एवंकृतौफलंतस्यभवेदारोग्यमुत्तमम् ३०९ द्रव्यसंपत्समग्राप्तिरितिपौराणिकीक्रिया अविसंवादिनीचेयंशांतिपुष्टिप्रदानृणाम् ३१०
तद्वच्चित्रासुसंगृह्यसोमवारंविचक्षणः रात्रिभक्षःक्षिपेदष्टौसोमवारान्प्रयत्नतः ३११
प्रत्येकंब्राह्मणाभोज्यायथाशक्तिविचक्षणाः
नवमेतुततःपूर्णेकुर्याद्ब्राह्मणभोजनम् ३१२
वस्त्रयुग्मंचदातव्यंततःसोमंप्रदापयेत्कांस्यभाजनसंस्थंतुक्षीरसंपूरितंततः ३१३ तद्वच्छत्रंपादुकेचतथोपानत्समन्वितम् संपूर्णांगायदातव्यंब्राह्मणायविशेषतः

३१४
स्वात्यामंगारकंपूज्यक्षपयेन्नक्तभोजनैः
अष्टावेवंचयावच्चकुर्याद्ब्राह्मणभोजनम् ३१५
अंगारकंचसौवर्णंस्थापितंताम्रभाजने दापयेद्ब्राह्मणायाथसंपूर्णांगायचैवहि ३१६
नक्षत्रानुक्रमेणैवक्षिपेन्नक्तानिसप्तवै
अष्टमेतुक्रमात्खेटान्सौवर्णान्दापयेद्बुधः ३१७
अग्निकार्यंचकुर्वीतयथादृष्टंविधानतः
एवंकृतेभवेद्यद्वैतन्निबोधनराधिप ३१८
असौम्याश्चग्रहास्सर्वेसौम्यरूपाभवंतिचसर्वेरोगाविनश्यन्तितुष्टिमायान्तिदेवताः ३१९
नविरुन्धन्तितंनागाःपितरस्तर्पितास्तथादुस्स्वप्ननाशोभवतिशृण्वतांपठतांतथा ३२०
यदिभौमोरविसुतोभास्करोराहुणासह
केतुश्चमूर्ध्नितिष्ठंतिरौद्रा
पीःडाकराग्रहाः ३२१
अनेनकृतमात्रेणससौभाग्याभवंतिहि
यएवंकुरुतेराजन्सदाभक्तिसमन्वितः ३२२
तस्यसानुग्रहाःसर्वेशांतिंयच्छंतिनान्यथा

शनैश्चरंराहुकेतूलोहपात्रेषुविन्यसेत् ३२३
लोहेनकारयेच्चैनान्ब्राह्मणेभ्यश्चदापयेत्
कृष्णंवस्त्रयुगंदेयमेतेषांप्रीणनायवै ३२४
सौवर्णांगाश्चदातव्याःशांतिश्रीविजयेप्सुभिः
व्रतांतेसर्वएतेहिग्रहास्सौवर्णकानृप ३२५
दातव्याःशांतिमिच्छद्भिर्व्रतांतेद्विजभोजनम्
यथाशक्तिदक्षिणाचग्रहाणांप्रीतयेतथा ३२६
अल्पायासेनराजेंद्र
सर्वान्कामानवाप्नुयात्
शंकराज्ज्ञानमन्विच्छेदारोग्यंभास्करात्तथा ३२७
हुताशनाद्धनमिच्छेद्गतिमिच्छेज्जनार्दनात्
ब्राह्म्यंपितामहाच्चैवसर्वजन्तुप्रशांतिदम् ३२८
भीष्मउवाच
यस्त्वयाकथितोयज्ञोयज्वनांतुफलंमहत्
तथायुषस्स्वल्पतयाअन्यैःप्राप्तुंनशक्यते ३२९
स्वल्यायासेनयत्पुण्यंसंवत्सरमुपोषजम्

भवेत्तन्मेमुनिश्रेष्ठकथयस्वमहाफलम् ३३०
पुलस्त्यउवाच
इदमर्थंमहाराजश्वेतोराजामहायशाः
वसिष्ठंपृष्टवान्प्रश्नंक्षुधयापीडितोभृशम् ३३१
आसीदिलावृतेवर्षेश्वेतोराजामहाबलः समहींसकलांजिग्येसप्तद्विपांसपत्तनाम् ३३२
ब्रह्मपुत्रोवसिष्ठश्चआसीत्तस्यपुरोहितः
सकदाचिन्नृपश्रेष्ठोजित्वापरमधार्मिकः ३३३
पुरोहितमुवाचेदंवसिष्ठंजपतांवरम् श्वेतउवाच
भगवन्नश्वमेधानांसहस्रंकर्तुमुत्सहे ३३४
सुवर्णरूप्यरत्नानांदानंकर्तुंद्विजातिषु
पृथिव्यामन्नदानंतुदातुन्नेच्छामिवैगुरो ३३५
नान्नेनकिंचिद्दत्तेन
दत्तेहोम्निद्विजेप्रभो
नकिंचिद्वस्त्वितिज्ञात्वानदत्तंतत्कदाचन ३३६
रक्तवस्त्रमलंकारंग्रामांश्चनगराणिच
अददाद्ब्राह्मणेभ्योऽसौश्वेतोराजामहायशाः ३३७

नान्नंजलंतेनराज्ञादत्तमासीत्कदाचन ततोश्वमेधैर्बहुभिर्यज्वासौनृपसत्तम ३३८
स्वर्गंगतःपुण्यजितंतपस्तप्त्वार्बुदत्रयम्
ब्राह्मींसलोकतांप्राप्तःसर्वालंकारभूषितः ३३९
नृत्यंत्यप्सरसस्तत्रगायंतेसिद्धयोषितःतुंबुरुर्नारदस्तत्रद्वावप्यनुगतौसदा ३४०
अगायेतांमहाप्राज्ञौमुनयश्चतपोन्विताः
वेदोक्तमंत्रैःस्तुन्वंतिअनेकक्रतुयाजिनम् ३४१
एवंविभवयुक्तस्यराज्ञस्तस्यमहात्मनः
क्षुधायापीड्यतेदेहंतृष्णयाचविशेषतः ३४२
सतयापीड्यमानस्तुक्षुधयाराजसत्तमः
विमानेनाप्यसौस्वर्गंत्यक्त्वागादृक्षपर्वतम् ३४३
यत्रात्ममूर्तिस्तत्रागात्पुरादग्धामहावने
तत्रास्थीनिस्वयंगृह्यलिहन्नास्तेसपार्थिवः ३४४
पुनर्विमानमारुह्यययौनाकंनराधिपः
अथकालेनमहतासराजासंशितव्रतः ३४५
स्वान्यस्थीनिलिहन्दृष्टोवसिष्ठेनपुरोधसा
उक्तश्चकिन्नुराजेन्द्र

स्वास्थिभक्षोनराधिप ३४६
एवमुक्तस्ततोराजावसिष्ठेनमहर्षिणा
उवाचवचनंचेदंश्वेतोराजाथतंमुनिम् ३४७
भगवंस्तृट्क्षुधार्तोहमन्नदानंपुरामया नदत्तंमुनिशार्दूलतेनमांक्षुत्प्रबाधते ३४८
एवमुक्तस्तदाराजावसिष्ठोमुनिपुंगवः उवाचतंनृपंभूयोवाक्यमेतन्महामुनिः ३४९ किंतेकरोमिराजेंद्रक्षुधितस्यविशेषतः वस्तुकस्यापिकिंचिद्धिनादत्तमुपतिष्ठति ३५०
रत्नहेमप्रदानेनभोगवान्जायतेनरः
अन्नदानप्रदानेनसर्वकामैःप्रदीपितः ३५१
तन्नदत्तंत्वयाराजन्स्तोकंमत्वानराधिपःश्वेतउवाच
अदत्तस्यचसंभूतिर्यथाभवतिमेगुरो ३५२
वसिष्ठत्वत्प्रसादेनतन्ममाचक्ष्वपृच्छतः
वसिष्ठउवाच
अस्त्येकंकारणंयेनजायतेनात्रसंशयः ३५३
तच्छृणुष्वनरव्याघ्रकथ्यमानंमयातव
आसीद्रा
जापुराकल्पेविनीताश्वेतिकीर्तितः ३५४
सचाश्वमेधमारेभेयज्ञंकर्तुंवरंनृपः
यजनांतेद्विजेंद्रे
भ्योदत्तंगोश्वादियाचितम् ३५५

नान्नंदत्तंतेनकिंचित्स्वल्पंमत्वायथात्वया
ततःकालेनमहतामृतोसौजाह्नवीतटे ३५६ मायापुर्यांविनीताश्वःसार्वभौमोऽभवन्नृपः
स्वर्गंचगतवान्सोपियथाराजाभवान्प्रभो ३५७
असावपिक्षुधाविष्टएवमेवागतोभवत्
मर्त्यलोकेनदीतीरेगंगायांनीलपर्वते ३५८
विमानेनार्कवर्णेनभास्वतादेववन्नृप
ददर्शतत्स्वकंदेहंतथास्वंचपुरोहितम् ३५९
होतारंब्राह्मणंनामयजंतंजाह्नवीतटे
तंदृष्ट्वासावपिपुनःपर्यपृच्छदिद्वजोत्तमम् ३६०
क्षुधायाःकारणंराजन्सहोतातमुवाचह
तिलधेनुंचवैराजन्घृतधेनुंचसत्तम ३६१
जलधेनुंचधेनुंचरसधेनुंचपार्थिव
देहिशीघ्रंयेनभवांस्तृट्क्षुधावर्जितोदिवि ३६२
रमेतयावदादित्यस्तपतेदिविचंद्रमाः
एवमुक्तस्ततोराजातंपुनःपृष्टवानिदम् ३६३
तिलधेनुस्थितिंब्रूहितथाकृत्वाददाम्यहम्
पुरोहितउवाच
विधानंतिलधेनोस्तुतच्छृणुष्वनराधिप ३६४
धेनुस्स्यात्षोडशाढक्यचतुर्भिर्वत्सकोभ

वेत्
इक्षुदंडमयाःपादादन्ताःपुष्पमयाःशुभाः ३६५
नासागंधमयीतस्याजिह्वागुडमयीतथा पुच्छेस्रक्कल्पनीयास्याद्घंटाभरणभूषिता ३६६
ईदृशींकल्पयित्वातुस्वर्णशृंगींतुकल्पयेत्
रौप्यखुरांकांस्यदोहांपूर्वधेनुविधानतः ३६७
कृत्वातांब्राह्मणायाशुदापयेन्मंत्रतोनृप
स्थितांकृष्णाजिनेधेनुंवासोभिर्गोपितांशुभाम् ३६८
सूत्रेणासूत्रितांकृत्वापंचरत्नसमन्विताम्
सर्वौषधिसमायुक्तांमंत्रपूतांतुदापयेत् ३६९
अन्नम्मेजायतांसद्यःपानंसर्वरसास्तथा कामान्संपादयास्माकंतिलधेनोद्विजेर्पिता ३७०
गृह्णामिदेवित्वांभक्त्याकुटुम्बार्थेविशेषतः
देहिकामान्वितान्सर्वांस्तिलधेनोनमोस्तुते ३७१
एवंविधानतोदत्तातिलधेनुर्नृपोत्तम

सर्वकामसमावाप्तिंकुरुतेनात्रसंशयः ३७२
जलधेनुस्तथैवेहकुंभैरेवप्रकल्पिता
दत्तातुविधिनाकामान्सद्यःसर्वान्प्रयच्छति ३७३
धेनुशतंतथादत्तंपूर्णिमानियमेनहि सावित्रीइववैस्वर्गेसर्वकामप्रदाभवेत् ३७४
घृतधेनुस्तथादत्ताविधानेनविचक्षणैः सर्वकामसमावाप्तिंकुरुतेकांतिदाभवेत् ३७५
रसधेनुस्तथादत्ताकार्तिकेमासिपार्थिव सर्वान्कामान्प्रयच्छेत्तुनित्यंसागतिदाभवेत् ३७६
एतत्तेसर्वमाख्यातंसमासाद्बहुविस्तरम् अपारंफलमुद्दिष्टंब्रह्मणासर्वकर्मणा ३७७
तृष्णयाक्षुधयायद्वापीडितोराजसत्तम तद्दानंकार्तिकेदेयंपूर्वंदेहिनराधिप ३७८
ब्रह्मांडंसर्वसंपन्नंभूतरत्नौषधीयुतम्देवदानवयक्षैश्चयुक्तमेतत्सदाविभो ३७९
एतत्तुसकलंकृत्वासर्वतोरजतान्वितम्
सुरत्नसूर्यचंद्रा
ढ्यंकार्तिकेद्वादशीदिने ३८०
अथवापंचदश्यांतुकार्तिकस्यैवनान्यतः
पुरोहितायगुरवेदापयेद्भक्तिमान्नरः ३८१

ब्रह्मांडोदरवर्तीनियानिभूतानिपार्थिव तानिदत्तानिवैतेनसमासात्कथितंतव ३८२ यद्यज्ञैर्यजतोराजन्समाप्तवरदक्षिणैः सर्वंफलंतत्खंडस्यब्रह्मांडस्यविशेषतः ३८३
यःपुनःसकलंचेदंब्रह्मांडंप्रदिशेन्नरः तेनजप्तंहुदत्तंपठितंकीर्तितंभवेत् ३८४
राजोवाच
विधिंब्रह्मांडदानस्यकृत्वातत्मोक्षभाग्भवेत्
कालंदेशंविप्रतीर्थंसर्वंत्वंवदमेनघ ३८५
कृतेनयेनसर्वस्यफलभागीभवाम्यहम्
कुत्सितस्यास्यभावस्यमोक्षस्स्यादचिराच्चमे ३८६
वसिष्ठउवाच
एवंश्रुत्वाततोराजन्पुरोधास्तस्यसद्विजः
ब्रह्मांडंकारयामाससौवर्णंसर्वधातुभिः ३८७
युतंनिष्कसहस्रेणपद्मंतत्रह्यकल्पयत् तत्रब्रह्मातस्यमध्येपद्मरागैरलंकृतः ३८८
सावित्र्याचैवगायत्र्याऋषिभिर्मुनिभिःसह नारदाद्याःसुताःसर्वइन्द्राद्याश्चदिवौकसः ३८९

सौवर्णविग्रहाःसर्वेब्रह्मणस्तुपुरःसराः
वराहरूपीभगवान्लक्ष्म्यासहसनातनः ३९० नीलंमरकतंचैवभूषायांतस्यकारयेत् गोमेदैस्तस्यवैशोभांकारयेतचबुद्धिमान् ३९१
मोक्तिकैश्चापिसोमस्यशोभांवज्रैर्दिवाकरे
ग्रहाणांचैवसर्वेषांसुवर्णानिचदापयेत् ३९२
स्वर्णात्सप्तगुणंरौप्यंरौप्यात्ताम्रंतथाविधम्
ततःसप्तगुणंकार्यंकांस्यंसप्तगुणंतथा ३९३
कांस्यात्सप्तगुणंकार्यंत्रपुचैवनराधिपत्रपुसप्तगुणंसीसंसीसाल्लोहंचकारयेत् ३९४
सप्तद्वीपास्समुद्रा श्चसप्तवैकुलपर्वताः अनयासंख्ययाकृत्वानिपुणैःशिल्पिभिस्ततः ३९५
पादपादीनिभूतानिराजतान्येवकारयेत् आरण्यानिचसत्त्वानिसौवर्णानिचकारयेत् ३९६
वृक्षान्वनस्पतीन्गुल्मतृणपर्णानिवीरुधः

सर्वंप्रकल्प्यविधिवत्तीर्थेदेयंविचक्षणैः ३९७
कुरुक्षेत्रेगयायांचप्रयागेऽमरकंटके द्वारवत्यांप्रभासेचगंगाद्वारेचपुष्करे ३९८
तीर्थेष्वेतेषुवैदेयंग्रहणेशशिसूर्ययोःदिनच्छिद्रेषुसर्वेषुअयनेदक्षिणोत्तरे ३९९
व्यतीपातेबहुगुणंविषुवेचविशेषतः दातव्यमेतद्राजेंद्रविचारंनैवकारयेत् ४००
शालाग्निहोत्रिणंकृत्वासुरूपंचगुणान्वितम्
सपत्नीकंचसंपूज्यभूषयित्वाचभूषणैः ४०१
पुरोहितंमुख्यतमंकृत्वान्येचतथाद्विजाःचतुर्विंशद्गुणोपेताःसपत्नीकानिमंत्रिताः ४०२
अंगुलीयानिचतथाकर्णवेष्टंचदापयेत्
एवंविधांस्तुतान्पूज्यतेषामग्रेसुसंस्थितः ४०३
अष्टांगप्रणिपातेनप्रणम्यचपुनःपुनः
पुरोहितायपुरतःकृत्वावैकरसंपुटम् ४०४
यूयंवैब्राह्मणाःप्रीतामैत्रत्वेनानुगृह्णत
सौमुख्येनद्विजश्रेष्ठाभूयःपूततरस्त्वहः ४०५

भवतांप्रीतियोगेनस्वयंप्रीतःपितामहः ब्रह्मांडेनतुदत्तेनतोषंयातुजनार्दनः ४०६
पिनाकपाणिर्भगवान्शक्रश्चत्रिदशेश्वरः एतेतोषंसमायांतुअनुध्यानाद्विजोत्तमाः ४०७
एवंस्तुत्वाततोराजाब्राह्मणान्वेदपारगान्
ब्रह्माण्डंतुगुरोःप्रादात्सविधानंपुनःक्षणात् ४०८
सर्वकामैस्ततस्तृप्तोययौस्वर्गंनराधिपःतेनैवगुरुणातच्चविभक्तंब्राह्मणैःसह ४०९
दत्तंतेनापिचान्येभ्योब्रह्मांडंचनराधिप
ब्रह्मांडेभूमिदानेचग्राहीचैकोनवैभवेत् ४१०
गृह्णन्दोषमवाप्नोतिब्रह्महत्यांनसंशयःसर्वेषांचैवप्रत्यक्षंदातव्यंपरिकीर्त्यवै ४११
दीयमानंचपश्यंतितेपिपूताभवंतिहि
दर्शनादेवतेमुक्ताभवंन्त्येवनसंशयः ४१२
याभीमद्वादशीप्रोक्तास्वर्णंतोयंमृगाजिनं
एतानिकृत्वापश्यन्तुदृष्टैरेतैःक्रियाफलं ४१३
अयत्नादेवलभ्येतकर्तुश्चैवसलोकता

सदागावःप्रणम्याश्चमंत्रेणानेनपार्थिव ४१४
नमोगोभ्यःश्रीमतीभ्यःसौरभेयीभ्यएवच नमोब्रह्मसुताभ्यश्चपवित्राभ्योनमोनमः ४१५
मंत्रस्यचास्यस्मरणाद्गोदानफलमाप्नुयात्
तस्मात्त्वमपिराजेंद्र
पुष्करेतीर्थउत्तमे ४१६
कार्तिक्यांतुविशेषेणगोदानफलमाप्स्यसि
यत्किंचिद्विद्यतेपापंस्त्रियोवापुरुषस्यवा ४१७
पुष्करेस्नानमात्रेणतदशेषंप्रणश्यति पृथिव्यांयानितीर्थानिआसमुद्रात्तुभारत ४१८
पुष्करेतान्युपायांतिकार्तिक्यांतुविशेषतः ४१९
इति
श्रीपाद्मपुराणेप्रथमेसृष्टिखंडेब्रह्मांडदानंनामचतुस्त्रिंशत्तमोऽध्यायः ३४ पञ्चत्रिंशोऽध्यायः
भीष्मउवाच
उक्तंभगवतासर्वंपुराणाश्रयसंयुतं तथाश्वेतेनब्रह्मांडंगुरवेप्रतिपादितं १ श्रुत्वैतत्कौतुकंजातंयथातेनास्थिलेहनंकृतंक्षुधापनोदार्थेअन्नदानाद्विनाद्वि

ज २
तदहंश्रोतुमिच्छामिपृथिव्यांयेचपार्थिवाः
अन्नदानाद्दिवंप्राप्ताःक्रतवश्चान्नमूलकाः ३
कथंतस्यमतिर्नष्टाश्वेतस्यचमहात्मनः
नदत्तंतेनान्नदानमृषिभिर्वानदर्शितम् ४
अहोमाहात्म्यमन्नस्यइहदत्तस्ययत्फलम्
परत्रभुज्यतेपुंभिःस्वर्गश्चाक्षयतांव्रजेत् ५
अन्नदानंपरंविप्राःकीर्तयंतिसदोत्थिताः अन्नदानात्सुरेद्रेणत्रैलोक्यमिहभुज्यते ६
शतक्रतुरितिप्रोक्तःसर्वैरेवद्विजोत्तमैः
तेनावस्थांतत्सदृशींप्राप्तवांस्त्रिदशेश्वरः ७
दानदेवगतः स्वर्गंत्वत्तः
सर्वंश्रुतंमया
अपरंचपुरावृत्तंनिवृत्तंयदिकर्हिचित् ८
भूयोपिश्रोतुमिच्छामितन्मेवदमहामते
पुलस्त्यउवाच
एतदाख्यानकंपूर्वमगस्त्येनमहात्मना ९
रामायकथितंराजंस्तत्तेवक्ष्यामिसांप्रतम्
भीष्मउवाच

कस्मिन्वंशेसमुत्पन्नोरामोसौनृपसत्तमः १०
यस्यागस्त्येनकथितश्चेतिहासःपुरातनः
पुलस्त्यउवाच
रघुवंशेसमुत्पन्नोरामोनाममहाबलः ११
देवकार्यंकृतंतेनलंकायांरावणोहतः
पृथिवींराज्यसंस्थस्यऋषयोभ्यागतागृहे १२
प्राप्तास्तेतुमहात्मानोराघवस्यनिवेशनम्
प्रतीहारस्ततोराममगस्त्यवचनाद्द्रुतम् १३
आवेदयामासऋषीन्प्राप्तास्तांश्चत्वरान्वितः
दृष्ट्वारामंद्वारपालः पूर्णचंद्रमिवोदितम् १४
कौसल्यासुतभद्रं तेसुप्रभाताद्यशर्वरी
द्रष्टुमभ्युदयंतेद्यसम्प्राप्तोरघुनंदन १५
अगस्त्योमुनिभिःसार्धंद्वारितिष्ठतितेनृप
श्रुत्वाप्राप्तान्मुनीन्रामस्तान्भास्करसमद्युतीन् १६
प्राहवाक्यंतदाद्वास्थंप्रवेशयत्वरान्वितः
किमर्थंतुत्वयाद्वारिनिरुद्धामुनिसत्तमाः १७

रामवाक्यान्मुनींस्तांस्तुप्रावेशयद्यथासुखम्
दृष्ट्वातुतान्मुनींन्प्राप्तान्प्रत्युवाचकृतांजलि १८
रामोभिवाद्यप्रणतआसनेषुन्यवेशयत्
तेतुकांचनचित्रेषुस्वास्तीर्णेषुसुखेषुच १९
कुशोत्तरेषुचासीनाःसमंतान्मुनिपुंगवाः
पाद्यमाचमनीयंचददौचार्घ्यंपुरोहितः २०
रामेणकुशलंपृष्टाऋषयःसर्वएवते
महर्षयोवेदविदइदंवचनमब्रुवन् २१
कुशलंतेमहाबाहोसर्वत्ररघुनंदन
त्वांतुदिष्ट्याकुशलिनंपश्यामोहतविद्विषम् २२
हृतासीतातिपापेनरावणेनदुरात्मना
पत्नीतेरघुशार्दूलतस्याएवौजसाहतः २३
असहायेनचैकेनत्वयारामरणेहतः
यादृशंतेकृतंकर्मतस्यकर्तानविद्यते २४
इहसंभाषितुंप्राप्तादृष्ट्वापूताःस्मसांप्रतम्
दर्शनात्तवराजेंद्रसर्वेजातास्तपस्विनः २५
रावणस्यवधात्तेद्यकृतमश्रुप्रमार्जनम् दत्वापुण्यामिमांवीरजगत्यभयदक्षिणाम् २६ दिष्ट्यावर्धसिकाकुत्स्थजयेनामितविक्रमदृष्टस्संभाषितश्चासियास्यामश्चाश्रमान

्स्वकान् २७
अरण्यंतेप्रविष्टस्यमयाचेंद्रशरासनम्
अर्पितंचाक्षयौतूणौकवचंचपरंतप २८
भूयोप्यागमनंकार्यमाश्रमेमेरघूद्वह
एवमुक्त्वातुतेसर्वेमुनयॐतर्हिताभवन् २९
गतेषुमुनिमुख्येषुरामोधर्मभृतांवरः
चिंतयामासतत्कार्यंकिंस्यान्मेमुनिनोदितम् ३०
भूयोप्यागमनंकार्यमाश्रमेरघुनंदन
अवश्यमेवगंतव्यंमयागस्त्यस्यसन्निधौ ३१
श्रोतव्यंदेवगुह्यंतुकार्यमन्यच्चयद्वदेत्
एवंचिंतयतस्तस्यरामस्यामिततेजसः ३२
करिष्येनियतंधर्मंधर्मोहिपरमागतिः
सुतवर्षसहस्राणिदशराज्यमकारयत् ३३
ददतोजुह्वतश्चैवजग्मुस्तान्येकवर्षवत्
प्रजाःपालयतस्तस्यराघवस्यमहात्मनः ३४
एतस्मिन्नेवदिवसेवृद्धोजानपदोद्विजः
मृतंपुत्रमुपादायरामद्वारमुपागतः ३५
उवाचविविधंवाक्यंस्नेहाक्षरसमन्वितम्
दुष्कृतंकिंतुमेपुत्रपूर्वदेहांतरेकृतम् ३६
त्वामेकपुत्रंयदहंपश्यामिनिधनंगतम्
अप्राप्तयौवनंबालंपंचवर्षंगतायुषम् ३७
अकालेकालमापन्नंदुःखायममपुत्रक
अकृत्वापितृकार्याणिगतोवैवस्वतक्षयम् ३८

रामस्यदुष्कृतंव्यक्तंयेनतेमृत्युरागतःबालवध्याब्रह्मवध्यास्त्रीवध्याचैवराघवम् ३९
प्रवेक्ष्यतिनसन्देहःसभार्येतुमृतेमयि
शुश्रावराघवःसर्वंदुःखशोकसमन्वितम् ४०
निवार्यतंद्विजंरामोवसिष्ठंवाक्यमब्रवीत्
किंमयाद्यचकर्तव्यंकार्यमेवंविधेस्थिते ४१
प्राणानहंजुहोम्यग्नौपर्वताद्वापतेह्यहम्
कथंशुद्धिमहंयामिश्रुत्वाब्राह्मणभाषितम् ४२
वसिष्ठस्याग्रतःस्थित्वाराज्ञोदीनस्यनारदः
प्रत्युवाचश्रुतंवाक्यमृषीणांसन्निधौतदा ४३
शृणुरामयथाकालंप्राप्तोवैबालसंक्षयः पुराकृतयुगेरामसर्वत्रब्राह्मणोत्तरम्
४४
अब्राह्मणोनवैकश्चित्तपस्तपतिराघव
अमृत्यवस्तदासर्वेजायंतेचिरजीविनः ४५
त्रेतायुगेपुनःप्राप्तेब्रह्मक्षत्रमनुत्तमम्
अधर्मोद्वापरेतेषांवैश्यान्शूद्रास्तं!
थाविशत् ४६

एवंनिरंतरंजुष्टमुद्भूतमनृतंपुनः
अधर्मस्यत्रयःपादाएकोधर्मस्यचागतः ४७
ततःपूर्वेभृशंत्रस्तावर्णाब्राह्मणपूर्वकाः
भूयःपादस्तुधर्मस्यद्वितीयःसमपद्यत ४८
तस्मिन्द्वापरसंज्ञेतुतपोवैश्यंसमाविशत्
युगत्रयस्यवैधर्म्यंधर्मस्यप्रतितिष्ठति ४९
कलि संज्ञेततःप्राप्तेवर्तमानेयुगेंतिमे
अधर्मश्चानृतंचैवववृधातेनरर्षभ ५०
भविताशूद्रयोन्यांतुतपश्चर्याकलौयुगे
सतेविषयपर्यंतेराजन्नुग्रतरंतपः ५१
शूद्रस्तपतिदुर्बुद्धिस्तेनबालवधःकृतः
यस्याधर्ममकार्यंवाविषयेपार्थिवस्यहि ५२
पुरेवाराजशार्दूलकुरुतेदुर्मतिर्नरः
क्षिप्रंसनरकंयातियावदाभूतसंप्लवम् ५३
चतुर्थंतस्यपापस्यभागमश्नातिपार्थिवः सत्त्वंपुरुषशार्दूलगच्छस्वविषयंस्वकम्
५४
दुष्कृतंयत्रपश्येथास्तत्रयत्नंसमाचर
एवंतेधर्मवृद्धिश्चबलस्यवर्धनंतथा ५५
भविष्यतिनरश्रेष्ठबालस्यास्यचजीवनम्
नारदेनैवमुक्तस्तुसाश्चर्योरघुनंदनः ५६
प्रहर्षमतुलंलेभेलक्ष्मणंचेदमब्रवीत् गच्छसौम्यद्विजश्रेष्ठंसमाश्वासयलक्ष्म

ण ५७
बालस्यचशरीरंत्वंतैलद्रोण्यांनिधापय
गंधैश्चपरमोदारैस्तैलैश्चैवसुगंधिभिः ५८
यथानशीर्यतेबालस्तथासौम्यविधीयताम्
यथाशरीरंगुप्तंस्याद्बालस्याक्लिष्टकर्मणः ५९
विपत्तिःपरिभेदोवानभवेत्तत्तथाकुरु तथासंदिश्यसौमित्रंलक्ष्मणंशुभलक्षणम्
६०
मनसापुष्पकंदध्यावागच्छेतिमहायशाः
इंगितंतत्तुविज्ञायकामगंहेमभूषितम् ६१
आजगाममुहूर्तात्तुसमीपंराघवस्यहि
सोब्रवीत्प्राञ्जलिर्वाक्यमहमस्मिनराधिप ६२
अग्रेतवमहाबाहोकिंकरःसमुपस्थितः
भाषितंसुचिरंश्रुत्वापुष्पकस्यनराधिप ६३
अभिवाद्यमहर्षींस्तान्विमानंसोध्यरोहत धनुर्गृहीत्वातूणौचखड्गंचापिमहाप्रभम् ६४
निक्षिप्यनगरेवीरौसौमित्रिभरतावुभौ
प्रायात्प्रतीचींत्वरितोविचिन्वन्सुसमाहितः ६५
उत्तरामगमत्पश्चाद्दिशंहिमवदाश्रिताम्
पूर्वामपिदिशांगत्वातथापश्यन्नराधिपः ६६
सर्वांशुद्धसमाचारामादर्शमिवनिर्मलाम्
ततोदिशंसमाक्रामद्दक्षिणांरघुनंदनः ६७

शैलस्यउत्तरेपार्श्वेददर्शसुमहत्सरः तस्मिन्सरसितप्यंतंतापसंसुमहत्तपः ६८ ददर्शराघवोभीमंलंबमानमधोमुखं तमुपागम्यकाकुत्स्थस्तप्यमानंतुतापसम् ६९
उवाचराघवोवाक्यंधन्यस्त्वममरप्रभ कस्यांयोनौतपोवृद्धिर्वर्ततेदृढनिश्चय ७०
अहंदाशरथीरामःपृच्छामित्वांकुतूहलात् कोर्थोव्यवसितस्तुभ्यंस्वर्गलोकोथवेतरः ७१
किमर्थंतप्यसेवात्वंश्रोतुमिच्छामितापसब्राह्मणोवासिभद्रं तेक्षत्रियोवाथदुर्जयः ७२ वैश्यस्तृतीयवर्णोवाशूद्रो वासत्यमुच्यताम् तपःसत्यात्मकंनित्यंस्वर्गलोकपरिग्रहे ७३
सात्विकंराजसंचैवतच्चसत्यात्मकंतपः जगदुपकारहेतुर्हिसृष्टंतद्वैविरिंचिना ७४
रौद्रं क्षत्रियतेजोजंतत्तुराजसमुच्यते परस्योत्सादनार्थायत्तच्चासुरमुदाहृतम् ७५
अंगानिनिह्नुतेयोवाअसृग्दिग्धानिभागशः पंचाग्निंसाधयेद्वापिसिद्धिंवामृत्युमे

ववा ७६
आसुरोह्येषतेभावोनचमेत्वंद्विजोमतः
सत्यंतेवदतःसिद्धिरनृतेनास्तिजीवितम् ७७
तस्यतद्भाषितंश्रुत्वारामस्याक्लिष्टकर्मणः
अवाक्शिरास्तथाभूतोवाक्यमेतदुवाचह ७८
स्वागतंतेनृपश्रेष्ठचिराद्दृष्टोसिराघवपुत्रभूतोस्मितेचाहंपितृभूतोसिमेनघ ७९
अथवानैतदेवंहिसर्वेषांनृपतिःपिता
सत्वमर्च्योऽसिभोराजन्वयंतेविषयेतपः ८०
चरामस्तत्रभागोस्तिपूर्वंसृष्टःस्वयंभुवा
नधन्याःस्मोवयंरामधन्यस्त्वमसिपार्थिव
८१
यस्यतेविषयेह्येवंसिद्धिमिच्छंतितापसाःतपसात्वंमदीयेनसिद्धिमाप्नुहिराघव ८२
यदेतद्भवताप्रोक्तंयोनौकस्यांतुतेतपः
शूद्रयोनिप्रसूतोहंतपउग्रंसमास्थितः ८३
देवत्वंप्रार्थयेरामस्वशरीरेणसुव्रत
नमिथ्याहंवदेभूपदेवलोकजिगीषया ८४
शूद्रं
मांविद्धिकाकुत्स्थशंबूकंनामनामतः भाषतस्तस्यकाकुत्स्थःखड्गंतुरुचिरप्रभं ८५
निष्कृष्यकोशाद्विमलंशिरश्चिच्छेदराघवःतस्मिन्शूद्रेहतेदेवाःसेन्द्रा

श्चाग्निपुरोगमाः ८६
साधुसाध्वितिकाकुत्स्थंप्रशशंसुर्मुहुर्मुहुः
पुष्पवृष्टिश्चमहतीदेवानांसुसुगंधिनी ८७
आकाशाद्विप्रमुक्तातुराघवंसर्वतोकिरत्
सुप्रीताश्चाब्रुवन्देवारामंवाक्यविदांवरम् ८८
सुरकार्यमिदंसौम्यकृतंतेरघुनंदन
गृहाणचवरंरामयमिच्छसिमहाव्रत ८९
त्वत्कृतेनहिशूद्रोयंसशरीरोभ्यगाद्दिवं
देवानांभाषितंश्रुत्वाराघवःसुसमाहितः ९०
उवाचप्राञ्जलिर्वाक्यंसहस्राक्षंपुरंदरम्
यदिदेवाःप्रसन्नामेवरार्होयदिवाप्यहम्
९१
कर्मणायदिमेप्रीताद्विजपुत्रःसजीवतु
वरमेतद्धिभवतांकांक्षितंपरमंहिमे ९२
ममापराधाद्बालोसौब्राह्मणस्यैकपुत्रकः
अप्राप्तकालःकालेननीतोवैवस्वतक्षयम् ९३
तंजीवयतभद्रं वोनानृतीस्यामहंगुरोः
द्विजस्यसंश्रुतोह्यर्थोजीवयिष्यामितेसुतम् ९४
मदीयेनायुषाबालंपादेनार्द्धेनवासुराः
जीवेदयंवरोमह्यंवरकोट्यधिकोवृतः ९५
राघवस्यतुतद्वाक्यंश्रुत्वाविबुधसत्तमाः

प्रत्यूचुस्तेमहात्मानंप्रीताःप्रीतिसमन्विताः ९६
निर्वृतोभवकाकुत्स्थब्राह्मणस्यैकपुत्रकः
जीवितंप्राप्तवान्भूयःसमेतश्चापिबंधुभिः ९७
यस्मिन्मुहूर्तेकाकुत्स्थशूद्रो
यंविनिपातितः
तस्मिन्मुहूर्तेसहसाजीवेनसमयुज्यत ९८
स्वस्तिप्राप्नुहिभद्रं तेसाधयामःपरंतपः
अगस्त्यस्याश्रमपदेद्रष्टारःस्ममहामुनिम् ९९
सतथेतिप्रतिज्ञायदेवानांरघुनंदनः
आरुरोहविमानंतंपुष्पकंहेमभूषितम् १००
इति
श्रीपाद्मपुराणेप्रथमेसृष्टिखंडेशूद्र तापसवधोनामपंचत्रिंशोऽध्यायः ३५

षट्त्रिंशोऽध्यायः
पुलस्त्यउवाच
ततोदेवाःप्रयातास्तेविमानैर्बृहुभिस्तदा
रामोप्यनुजगामाशुकुंभयोनेस्तपोवनम् १
उक्तंभगवतातेनभूयोप्यागमनंक्रियाः
पूर्वमेवसभायांचयोमांद्रष्टुंसमागतः २
तदहंदेवतादेशात्तत्कार्यार्थेमहामुनिं

पश्यामितंमुनिंगत्वादेवदानवपूजितम् ३
उपदेशंचमेतुष्टःस्वयंदास्यतिसत्तमः
दुःखीयेनपुनर्मर्त्येनभवामिकदाचन ४
पितादशरथोमह्यंकौसल्याजननीतथा
सूर्यवंशेसमुत्पन्नस्तथाप्येवंसुदुःखितः ५
राज्यकालेवनेवासोभार्ययाचानुजेनच
हरणंचापिभार्यायारावणेनकृतंमम ६
असहायेनतुमयातीर्त्वासागरमुत्तमम्
रुद्ध्वातुतांपुरींसर्वांकृत्वातस्यकुलक्षयम् ७
दृष्टासीतामयात्यक्तादेवानांतुपुरस्तदाशुद्धांतांमांतथोचुस्तेमयासीतातथागृहम् ८
समानीताप्रीतिमतालोकवाक्याद्विसर्जिता
वनेवसतिसादेवीपुरेचाहंवसामिवै ९
जातोहमुत्तमेवंशेउत्तमोहंधनुष्मताम्
उत्तमंदुःखमापन्नोहृदयंनैवभिद्यते १०
वज्रसारस्यसारेणधात्राहंनिर्मितोध्रुवम्
इदानींब्राह्मणादेशाद्भ्रमामिधरणीतले ११
तपःस्थितस्तुशूद्रोसौमयापापोनिपातितः
देववाक्यात्तुमेभूयःप्राणोमेहृदिसंस्थितः १२
पश्यामितंमुनिंवंद्यंजगतोस्यहितेरतम्
दृष्टेनमेतथादुःखंनाशमेष्यतिसत्वरम् १३

उदयेनसहस्रांशोर्हिमंयद्वद्विलीयते तद्वन्मेदुःखसंप्राप्तिःसर्वथानाशमेष्यति १४
दृष्ट्वाचदेवान्संप्राप्तानगस्त्योभगवानृषिः
अर्घ्यमादायसुप्रीतःसर्वांस्तानभ्यपूजयत् १५
तेतुगृह्यततःपूजांसंभाष्यचमहामुनिं जग्मुस्तेनतदाहृष्टानाकपृष्ठंसहानुगाः १६
गतेषुतेषुकाकुत्स्थःपुष्पकादवरुह्यच
अभिवादयितुंप्राप्तःसोगस्त्यमृषिमुत्तमम् १७
राजोवाच
सुतोदशरथस्याहंभवंतमभिवादितुम्
आगतोवैमुनिश्रेष्ठसौम्येनेक्षस्वचक्षुषा १८
निर्धूतपापस्त्वांदृष्ट्वाभवामीहनसंशयः
एतावदुक्त्वासमुनिमभिवाद्यपुनःपुनः १९
कुशलंभृत्यवर्गस्यमृगाणांतनयस्यच
भगवद्दर्शनाकांक्षीशूद्रं
हत्वात्विहागतः २०
अगस्त्यउवाच
स्वागतंतेरघुश्रेष्ठजगद्वंद्यसनातन
दर्शनात्तवकाकुत्स्थपूतोहंमुनिभिःसह २१
त्वत्कृतेरघुशार्दूलगृहाणार्घंमहाद्युत

े
स्वागतंनरशार्दूलदिष्ट्याप्राप्तोसिशत्रुहन् २२
त्वंहिनित्यंबहुमतोगुणैर्बहुभिरुत्तमैः
अतस्त्वंपूजनीयोवैममनित्यंहृदिस्थितः २३
सुराहिकथयंतित्वांशूद्रघातिनमागतं
ब्राह्मणस्यचधर्मेणत्वयावैजीवितःसुतः २४
उष्यतांचेहभगवःसकाशेममराघव
प्रभातेपुष्पकेणासिगंतायोध्यांमहामते २५
इदंचाभरणंसौम्यसुकृतंविश्वकर्मणा
दिव्यंदिव्येनवपुषादीप्यमानंस्वतेजसा २६
प्रतिगृह्णीष्वराजेन्द्र
मत्प्रियंकुररुराघव
लब्धस्यहिपुनर्द्दानेसुमहत्फलमुच्यते २७
त्वंहिशक्तःपरित्रातुंसेंद्रा
नपिसुरोत्तमान्
तस्मात्प्रदास्येविधिवत्प्रतीच्छस्वनरर्षभ २८
अथोवाचमहाबाहुरिक्ष्वाकूणांमहारथः
कृतांजलिर्मुनिश्रेष्ठंस्वंचधर्ममनुस्मरन् २९
प्रतिग्रहोवैभगवंस्तवमेत्रविगर्हितः
क्षत्रियेणकथंविप्रप्रतिग्राह्यंविजानता ३०
ब्राह्मणेनतुयद्दत्तंतन्मेत्वंवक्तुमर्हसि

सपुत्रोगृहवानस्मिसमर्थोस्मिमहामुने ३१
आपदाचनचाक्रांतःकथंग्राह्यःप्रतिग्रहः
भार्यामेसुचिरंनष्टानचान्याममविद्यते ३२
केवलंदोषभागीचभवामीहनसंशयः
कष्टांचैवदशांप्राप्यक्षत्रियोपिप्रतिग्रही ३३
कुर्वन्नदोषमाप्नोतिमनुरेवात्रकारणम् वृद्धौचमातापितरौसाध्वीभार्याशिशुःसुतः ३४
अप्यकार्यशतंकृत्वाभर्तव्यामनुरब्रवीत्नाहंप्रतीच्छेविप्रर्षेत्वयादत्तंप्रतिग्रहं ३५
नचमेभवताकोपःकार्योवैसुरपूजित ३६
अगस्त्यउवाच
नचप्रतिग्रहेदोषोगृहीतेपार्थिवैर्नृप भवान्वैतारणेशक्तस्त्रेलोक्यस्यापिराघव ३७
तारयब्राह्मणंरामविशेषेणतपस्विनं तस्मात्प्रदास्येविधिवत्प्रतीच्छस्वनराघिप ३८
रामउवाच
क्षत्रियेणकथंविप्रप्रतिग्राह्यंविजानता
ब्राह्मणेनतुयद्दत्तंतन्मेत्वंवक्तुमर्हसि ३९
अगस्त्यउवाच

आसीत्कृतयुगेरामब्रह्मपूतेपुरातने
अपार्थिवाःप्रजाःसर्वाःसुराणांचशतक्रतुः ४०
ताःप्रजादेवदेवेशंराजार्थंसमुपागमन्
सुराणांविद्यतेराजादेवदेवःशतक्रतुः ४१
श्रेयसेस्मासुलोकेशपार्थिवंकुरुसांप्रतं
यस्मिन्पूजांप्रयुंजानाःपुरुषाभुंजतेमहीम् ४२
ततोब्रह्मासुरश्रेष्ठोलोकपालान्सवासवान्
समाहूयाब्रवीत्सर्वांस्तेजोभागोऽत्रयुज्यताम् ४३
ततोददुर्लोकपालाश्चतुर्भागंस्वतेजसा
अक्षयश्चततोब्रह्मायतोजातोक्षयोनृपः ४४
तंब्रह्मालोकपालानामंशंपुंसामयोजयत्
ततोनृपस्तदातासांप्रजानांक्षेमपंडितः ४५
तत्रैंद्रे
णतुभागेनसर्वानाज्ञापयेन्नृपः
वारुणेनचभागेनसर्वान्पुष्णातिदेहिनः ४६
कौबेरेणतथांशेनत्वर्थान्दिशतिपार्थिवः यश्चयाम्योनृपेभागस्तेनशास्तिचवैप्रजाः ४७
तत्रचैंद्रेणभागेननरेन्द्रोसिरघूत्तम प्रतिगृह्णीष्वाभरणंतारणार्थेममप्रभो ४८ ततोरामःप्रजग्राहमुनेर्हस्तान्महात्मनः

दिव्यमाभरणंचित्रंप्रदीप्तमिवभास्करं ४९
प्रतिगृह्यततोगस्त्याद्राघवःपरवीरहा
निरीक्ष्यसुचिरंकालंविचार्यचपुनःपुनः ५०
मौक्तिकानिविचित्राणिधात्रीफलसमानिच
जांबूनदनिबद्धानिवज्रविद्रुमनीलकैः ५१
पद्मरागैःसगोमेधैर्वैडूर्यैः
पुष्परागकैः
सुनिबद्धंसुविभक्तंसुकृतंविश्वकर्मणा ५२
दृष्ट्वाप्रीतिसमायुक्तोभूयश्चेदंव्यचिंतयत्
नेदृशानिचरत्नानिमयादृष्टानिकानिचित् ५३
उपशोभानिबद्धानिपृथ्वीमूल्यसमानिच
विभीषणस्यलंकायांनदृष्टानिमयापुरा ५४
इतिसंचित्यमनसाराघवस्तमृषिंपुनः
आगमंतस्यदिव्यस्यप्रष्टुंसमुपचक्रमे ५५
अत्यद्भुतमिदंब्रह्मन्नप्राप्यंचमहीक्षिताम्
कथंभगवताप्राप्तंकुतोवाकेननिर्मितम् ५६
कुतूहलवशाच्चैवपृच्छामित्वांमहामते
करतलेस्थितेरत्नेकरमध्यंप्रकाशते ५७
अधमंतद्विजानीयात्सर्वशास्त्रेषुगर्हितम्
दिशःप्रकाशयेद्यत्तन्मध्यमंमुनिसत्तम ५८
ऊर्ध्वगंत्रिशिखंयत्स्यादुत्तमंतदुदाहृतम्
एतान्युत्तमजातीनिऋषिभिःकीर्तितानितु ५९

आश्चर्याणांबहूनांहिदिव्यानांभगवान्निधिः
एवंवदतिकाकुत्स्थेमुनिर्वाक्यमथाब्रवीत् ६०
अगस्त्यउवाच
शृणुरामपुरावृत्तंपुरात्रेतायुगेमहत् द्वापरेसमनुप्राप्तेवनेयद्दृष्टवानहम् ६१
आश्चर्यंसुमहाबाहोनिबोधरघुनंदन पुरात्रेतायुगेह्यासीदरण्यंबहुविस्तरम् ६२
समंताद्योजनशतंमृगव्याघ्रविवर्जितम्
तस्मिन्निष्पुरुषेऽरण्येचिकीर्षुस्तपउत्तमम् ६३
अहमाक्रमितुंसौम्यतदरण्यमुपागतः
तस्यारण्यस्यमध्यंतुयुक्तंमूलफलैःसदा ६४
शाकैर्बहुविधाकारैर्नानारूपैःसुकाननैः
तस्यारण्यस्यमध्येतुपंचयोजनमायतम् ६५
हंसकारंडवाकीर्णंचक्रवाकोपशोभितम्
तत्राश्चर्यंमयादृष्टंसरःपरमशोभितम् ६६
विसारिकच्छपाकीर्णंबकपंक्तिगणैर्युतम्
समीपेतस्यसरसस्तपस्तप्तुंगतःपुरा ६७
देशंपुण्यमुपेत्यैवंसर्वहिंसाविवर्जितम्
तत्राहमवसंरात्रिंनैदाघींपुरुषर्षभ ६८
प्रभातेपुरुत्थायसरस्तदुपचक्रमे

अथापश्यंशवमहमस्पृष्टजरसंक्वचित् ६९
तिष्ठंतंपरयालक्ष्म्यासरसोनातिदूरतः
तदर्थंचिंतयानोहंमुहूर्तमिवराघव ७०
अस्यतीरेनवैप्राणीकोवाप्येषसुरर्षभः
मुनिर्वापार्थिवोवापिक्वमुनिःपार्थिवोपिवा ७१
अथवापार्थिवसुतस्तस्यैवंसंभवःकृतः
अतीतेहनिरात्रौवाप्रातर्वापिमृतोयदि ७२
अवश्यंतुमयाज्ञेयासरसोस्यविनिष्क्रिया
यावदेवंस्थितश्चाहंचिंतयानोरघूत्तम ७३
अथापश्यंमूहूर्तात्तुदिव्यमद्भुतदर्शनम्
विमानंपरमोदारंहंसयुक्तंमनोजवम् ७४
पुरस्तत्रसहस्रंतुविमानेप्सरसांनृप
गंधर्वाश्चैवतत्संख्यारमयंतिवरंनरम् ७५
गायंतिदिव्यगेयानिवादयंतितथापरे
अथापश्यंनरंतस्माद्विमानादवरोहितम् ७६
शवमांसंभक्षयन्तंचस्नात्वारघुकुलोद्वह
ततोभुक्त्वायथाकामंसमांसंबहुपीवरम् ७७
अवतीर्यसरःशीघ्रमारुरोहदिवंपुनः
तमहंदेवसंकाशंश्रियापरमयान्वितम् ७८
भोभोस्वर्गिन्महाभागपृच्छामित्वांकथंत्विदम्
जुगुप्सितस्तवाहारोगतिश्चेयंतवोत्तमा ७९
यदिगुह्यंनचैतत्तेकथयत्वद्यमेभवान्
कामतःश्रोतुमिच्छामिकिमेतत्परमंवचः ८०

कोभवान्वदसंदेहमाहारश्चविगर्हितः त्वयेदंभुज्यतेसौम्यकिमर्थंक्वचवर्तसे ८१
कस्यायमैश्वरोभावःशवत्वेनविनिर्मितः आहारंचकथंनिंद्यंश्रोतुमिच्छामितत्त्वतः ८२
श्रुत्वाचभाषितंतत्रममरामसतांवर प्रांजलिप्रत्युवाचेदंसस्वर्गीरघुनंदन ८३
शृणुष्वाद्ययथावृत्तंममेदंसुखदुःखजम् कामोहिदुरितक्रम्यःशृणुयत्पृच्छसेद्विज ८४
पुरावैदर्भकोराजापितामेहिमहायशाः वासुदेवइतिख्यातस्त्रिषुलोकेषुधार्मिकः ८५
तस्यपुत्रद्वयंब्रह्मन्द्वाभ्यांस्त्रीभ्यामजायत
अहंश्वेतइतिख्यातोयवीयान्सुरथोभवत् ८६
पितर्युपरतेतस्मिन्पौरामामभ्यषेचयन्
तत्राहंकारयन्राज्यंधर्मेचासंसमाहितः ८७
एवंवर्षसहस्राणिबहूनिसमुपाव्रजन्
ममराज्यंकारयतःपरिपालयतःप्रजाः ८८
सोहंनिमित्तेकस्मिंश्चिद्वैराग्येणद्विजोत्तम
मरणंहृदयेकृत्वातपोवनमुपागमम् ८९
सोहंवनमिदंरम्यंभृशंपक्षिविवर्जितम्

प्रविष्टस्तपआस्थातुमस्यैवसरसॐतिके ९०
राज्येभिषिच्यसुरथंभ्रातरंतंनराधिपम्
इदंसरःसमासाद्यतपस्तप्तंसुदारुणम् ९१
दशवर्षसहस्राणितपस्तप्त्वामहावने
शुभंतुभवनंप्राप्तोब्रह्मलोकमनामयम् ९२
स्वर्गस्थमपिमांब्रह्मन्क्षुत्पिपासेद्विजोत्तम
अबाधेतांभृशंचाहमभवंव्यथितेंद्रियः ९३
ततस्त्रिभुवनश्रेष्ठमवोचंवैपितामहम्
भगवन्स्वर्गलोकोयंक्षुत्पिपासाविवर्जितः ९४
कस्येयंकर्मणःपक्तिःक्षुत्पिपासेयतोहिमे
आहारःकश्चमेदेवब्रूहित्वंश्रीपितामह ९५
ततःपितामहःसम्यक्चिरंध्यात्वामहामुने मामुवाचततोवाक्यंनास्तिभोज्यंस्वदेहजम् ९६
ॠतेतेस्वानिमांसानिभक्षयत्वंतुहिनित्यशः
स्वशरीरंत्वयापुष्टंकुर्वतातपउत्तमम् ९७
नादत्तंजायतेतातश्वेतपश्यमहीतले
आग्रहाद्भिक्षमाणायभिक्षापिप्राणिनेपुरा ९८
नहिदत्तागृहेभ्रांत्यामोहादतिथयेतदा तेनस्वर्गगतस्यापिक्षुत्पिपासेतवाधुना ९९

सत्वंप्रपुष्टमाहारैःस्वशरीरमनुत्तमम् भक्षयस्वचराजेंद्रसातेतृप्तिर्भविष्यति १००
एवमुक्तस्ततोदेवंब्रह्माणमहमुक्तवान्
भक्षितेचस्वकेदेहेपुनरन्यन्नमेविभो १०१
क्षुधानिवारणंनैवदेहस्यास्यविनौदनं
खादामिह्यक्षयंदेवप्रियंमेनहिजायते १०२
ततोब्रवीत्पुनर्ब्रह्मातवदेहोऽक्षयःकृतः
दिनेदिनेतेपुष्टात्माशवःश्वेतभविष्यति १०३
यावद्वर्षशतंपूर्णंस्वमांसंखादभोनृप यदागच्छतिचागस्त्यःश्वेतारण्यंमहातपाः १०४
भगवानतिदुर्धर्षस्तदाकृच्छ्राद्विमोक्ष्यसे
सहितारयितुंशक्तःसेंद्रानपिसुरासुरान् १०५
आहारंकुत्सितंचेमंराजर्षेकिंपुनस्तव
सुरकार्यंमहत्तेनसुकृतंतुमहात्मना १०६
उदधिंनिर्जलंकृत्वादानवाश्चनिपातिताः
विंध्यश्चादित्यविद्वेषाद्वर्धमानोनिवारितः १०७
लंबमानामहीचैषागुरुत्वेनाधिवासिता
दक्षिणादिग्दिवंयातात्रैलाक्यंविषमस्थितम् १०८

मयागत्वासुरैःसार्द्धप्रेषितोदक्षिणांदिशम्
समांकुरुमहाभागगुरुत्वेनजगत्समम् १०९ एवंचतेनमुनिनास्थित्वासर्वाधरासमा कृताराजेंद्रमुनिनाएवमद्यापिदृश्यते ११०
सोहंभगवतश्रुत्वादेवदेवस्यभाषितम्
भुंजेचकुत्सिताहारंस्वशरीरमनुत्तमम् १११
पूर्णंवर्षशतंचाद्यभोजनंकुत्सितंचमे
क्षयंनाभ्येतितद्विप्रतृप्तिश्चापिममोत्तमा ११२
तंमुनिंकृच्छ्रसन्तप्तश्चिंतयामिदिवानिशम्
कदावैदर्शनंमह्यंसमुनिर्दास्यतेवने ११३
एवंमेचिंतयानस्यगतंवर्षशतन्त्विह
सोगस्त्योहिगतिर्ब्रह्मन्मुनिर्मेभविताध्रुवं ११४
नगतिर्भवितामह्यंकुंभयोनिमृतेद्विजम्
श्रुत्वेत्थंभाषितंरामदृष्ट्वाहारंचकुत्सितम् ११५
कृपयापरयायुक्तस्तंनृपंस्वर्गगामिनम् करोम्यहंसुधाभोज्यंनाशयामिचकुत्सितम् ११६
चिन्तयन्नित्यवोचंतमगस्त्यःकिंकरिष्यति अहमेतत्कुत्सितंतेनाशयामिमहामते ११७ ईप्सितंप्रार्थयस्वास्मान्मनःप्रीतिकरं

परम्
सस्वर्गीमांततःप्राहकथंब्रह्मवचोन्यथा ११८
कर्तुंमुनेमयाशक्यंनचान्यस्तारयिष्यति
ॠतेवैकुंभयोनिंतंमैत्रावरुणसंभवम् ११९
अपृष्टोपिमयाब्रह्मन्नेवमूचेपितामहः
एवंब्रुवाणंतंश्वेतमुक्तवानहमस्मिसः १२०
आगतस्तवभाग्येनदृष्टोहंनात्रसंशयः ततःस्वर्गीसमांज्ञात्वादंडवत्पतितोभुवि १२१
तमुत्थाप्यततोरामाब्रवंकिंतेकरोम्यहम्
राजोवाच
आहारात्कुत्सिताद्ब्रह्मंस्तारयस्वाद्यदुष्कृतात् १२२
येनलोकोऽक्षयःस्वर्गोभवितात्वत्कृतेनमेततःप्रतिग्रहोदत्तोजगद्वंद्यनृपेणहि १२३
भवान्मामनुगृह्णातुप्रतीच्छस्वप्रतिग्रहम् १२७
कृतामतिस्तारणायनलोभाद्रघुनंदन
गृहीतेभूषणेरामममहस्तगतेतदा १२८
मानुषःपौर्विकोदेहस्तदानष्टोस्यभूपते
प्रणष्टेतुशरीरेचराजर्षिःपरयामुदा १२९
मयोक्तोसौविमानेनजगामत्रिदिवंपुनः
तेनमेशक्रतुल्येनदत्तमाभरणंशुभं १३०
तस्मिन्निमित्तेकाकुत्स्थदत्तमद्भुतकर्मणा

श्वेतोवैदर्भकोराजातदाभूद्गतकल्मषः १३१ इति
श्रीपाद्मपुराणेप्रथमेसृष्टिखंडेरामागस्त्यसंवादोनामषट्त्रिंशोऽध्यायः ३६

सप्तत्रिंशोऽध्यायः
पुलस्त्यउवाच
तदद्भुततमंवाक्यंश्रुत्वाचरघुनंदनः गौरवाद्विस्मयाच्चापिभूयःप्रष्टुंप्रचक्रमे १
रामउवाच
भगवंस्तद्वनंघोरंयत्रासौतप्तवांस्तपः
श्वेतोवैदर्भकोराजातदद्भुतमभूत्कथं २
विषमंतद्वनंराजाशून्यंमृगविवर्जितं
प्रविष्टस्तपआस्थातुंकथंवदमहामुने ३
समंताद्योजनशतंनिर्मनुष्यमभूत्कथं
भवान्कथंप्रविष्टस्तद्येनकार्येणतद्वद ४
अगस्त्यउवाच
पुराकृतयुगेराजामनुर्दंडधरःप्रभुः
तस्यपुत्रोथनाम्नासीदिक्ष्वाकुरमितद्युतिः ५
तंपुत्रंपूर्वजंराज्येनिक्षिप्यभुविसंमतम्
पृथिव्यांराजवंशानांभवराजेत्युवाचह ६
तथेतिचप्रतिज्ञातंपितुःपुत्रेणराघव
ततःपरमसंहृष्टःपुनस्तंप्रत्यभाषत ७

प्रीतोस्मिपरमोदारकर्मणातेनसंशयः
दंडेनचप्रजारक्षनचदंडमकारणम् ८
अपराधिषुयोदंडःपात्यतेमानवैरिह
सदंडोविधिवन्मुक्तःस्वर्गंनयतिपार्थिवम् ९
तस्माद्दण्डेमहाबाहोयत्नवान्भवपुत्रक
धर्मस्तेपरमोलोकेकृतएवंभविष्यति १०
इतितंबहुसंदिश्यमनुःपुत्रंसमाधिना जगामत्रिदिवंहृष्टोब्रह्मलोकमनुत्तमम् ११
जनयिष्येकथंपुत्रानितिचिंतापरोभवत्
कर्मभिर्बहुभिस्तैस्तैस्ससुतैस्संयुतोभवत् १२
तोषयामासपुत्रैस्सपितॄन्देवसुतोपमैः
सर्वेषामुत्तमस्तेषांकनीयान्रघुनंदन १३
शूरश्चकृतविद्यश्चगुरुश्चजनपूजया
नामतस्याथदंडेतिपिताचक्रेसबुद्धिमान् १४
भविष्यद्दण्डपतनंशरीरेतस्यवीक्ष्यच
संपश्यमानस्तंदोषंघोरंपुत्रस्यराघव १५
सविंध्यनीलयोर्मध्येराज्यमस्यददौप्रभुःसदंडस्तत्रराजाभूद्रम्येपर्वतमूर्द्धनि
१६
पुरंचाप्रतिमंतेननिवेशायतथाकृतम्
नामतस्यपुरस्याथमधुमत्तमितिस्वयम् १७
तथादेशेनसंपन्नःशूरोवासमथाकरोत्
एवंराजासतद्राज्यंचकारसपुरोहितः १८

प्रहृष्टसुप्रजाकीर्णंदेवराजोयथादिवि
ततःसदंडःकाकुत्स्थबहुवर्षगणायुतम् १९
अकारयत्तुधर्मात्माराज्यंनिहतकंटकं
अथकालेतुकस्मिंश्चिद्रा
जाभार्गवमाश्रमम् २०
रमणीयमुपाक्रामच्चैत्रमासेमनोरमे तत्रभार्गवकन्यांतुरूपेणाप्रतिमांभुवि २१
विचरंतींवनोद्देशेदंडोपश्यदनुत्तमाम्
उत्तुंगपीवरींश्यामांचंद्रा
भवदनांशुभाम् २२
सुनासांचारुसर्वांगींपीनोन्नतपयोधराम्
मध्येक्षामांचविस्तीर्णांदृष्ट्वातांकुरुतेमुदम् २३
एकवस्त्रांवनेचैकांप्रथमेयौवनेस्थिताम्सतांदृष्ट्वात्वधर्मेणअनंगशरपीडितः २४
अभिगम्यसुविश्रांतांकन्यांवचनमब्रवीत्
कुतस्त्वमसिसुश्रोणिकस्यचासिसुशोभने २५
पीडतोहमनंगेनपृच्छामित्वांसुशोभने
त्वयामेपहृतंचित्तंदर्शनादेवसुंदरि २६
इदंतेवदनंरम्यंमुनीनांचित्तहारकम्
यद्यहंनलभेभोक्तुंमृतंमामवधारकय २७
त्वयहृताममप्राणामांजीवयसुलोचने
दासोस्मितेवरारोहेभक्तंमांभजशोभने २८
तस्यैवंतुब्रुवाणस्यमदोन्मत्तस्यकामिनःभार्गवीप्रत्युवाचेदंवचःसविनयंनृपम् २९

भार्गवस्यसुतांविद्धिशुक्रस्याक्लिष्टकर्मणः
अरजांनामराजेंद्रज्येष्ठामाश्रमवासिनः ३०
शुक्रःपितामेराजेंद्र त्वंचशिष्योमहात्मनः
धर्मतोभगिनीचाहंभवामिनृपनंदन ३१
एवंविधंवचोवक्तुंनत्वमर्हसिपार्थिव
अन्येभ्योपिसुदुष्टेभ्योरक्ष्याचाहंसदात्वया ३२
क्रोधनोमेपितारौद्रो
भस्मत्वंत्वांसमानयेत्
अथवाराजधर्मेणासंबंधंकुरुषेबलात् ३३
पितरंयाचयस्वत्वंधर्मदृष्टेनकर्मणा
वरयस्वनृपश्रेष्ठपितरंमेमहाद्युतिम् ३४
अन्यथाविपुलंदुःखंतवघोरंभवेद्ध्रुवम्
क्रुद्धोहिमेपितासर्वंत्रैलोक्यमभिनिर्दहेत् ३५
ततोऽशुभंमहाघोरंश्रुत्वादंडःसुदारुणम्
प्रत्युवाचमदोन्मत्तःशिरसाभिनतःपुनः ३६
प्रसादंकुरुसुश्रोणिकामोन्मत्तस्यकामिनि
त्वयारुद्धाममप्राणाविशीर्यंतिशुभानने ३७
त्वांप्राप्यवैरंमेऽत्रास्तुवधोवापिमहत्तरः

भक्तंभजस्वमांभीरुत्वयिभक्तिर्हिमेपरा ३८
एवमुक्त्वातुतांकन्यांबलात्संगृह्यबाहुना
अन्येनराज्ञाहस्तेनविवस्त्रासातथाकृता ३९
अंगमंगेसमाश्लेष्यमुखेचैवमुखंकृतम्
विस्फुरंतींयथाकामंमैथुनायोपचक्रमे ४०
तमनर्थंमहाघोरंदंडःकृत्वासुदारुणम्
नगरंस्वंजगामाशुमदोन्मत्तइवद्विपः ४१
भार्गवीरुदतीदीनाआश्रमस्याविदूरतः प्रत्यपालयदुद्विग्नापितरंदेवसम्मितम् ४२
समुहूर्तादुपस्पृश्यदेवर्षिरमितद्युतिःस्वमाश्रमंशिष्यवृतंक्षुधार्तःसन्यवर्तत ४३
सोपश्यदरजांदीनांरजसासमभिप्लुताम् चंद्र
स्यघनसंयुक्तांज्योत्स्नामिवपराजिताम् ४४
तस्यरोषःसमभवत्क्षुधार्तस्यमहात्मनः निर्दहन्निवलोकांस्त्रींस्तान्शिष्यान्समुवाचह ४५
पश्यध्वंविपरीतस्यदंडस्यादीर्घदर्शिनः विपत्तिंघोरसंकाशांदीप्तामग्निशिखामिव ४६

यन्नाशंदुर्गतिंप्राप्तस्सानुगश्चनसंशयः
यस्तुदीप्तहुताशस्यअर्चिःसंस्पृष्टवानिह ४७
यस्मात्सकृतवान्पापमीदृशंघोरसंमितम्
तस्मात्प्राप्स्यतिदुर्मेधाःपांसुवर्षमनुत्तमम् ४८
कुराजादेशसंयुक्तःसभृत्यबलवाहनः पापकर्मसमाचारोवधंप्राप्स्यतिदुर्मतिः
४९
समंताद्योजनशतंविषयंचास्यदुर्मतेः
धुनोतुपांसुवर्षेणमहतापाकशासनः ५०
सर्वसत्वानियानीहजंगमस्थावराणिवै
सर्वेषांपांसुवर्षेणक्षयःक्षिप्रंभविष्यति ५१
दंडस्यविषयोयावत्तावत्सवनमाश्रमम्
पांसुवर्षमिवाकस्मात्सप्तरात्रंभविष्यति ५२
इत्युक्त्वाक्रोधसंतप्तस्तमाश्रमनिवासिनम्
जनंजनपदस्यांतेस्थीयतामित्युवाचह ५३
उक्तमात्रेउशनसाआश्रमावसथोजनः
क्षिप्रंतुविषयात्तस्मात्स्थानंचक्रेचबाह्यतः ५४
तंतथोक्त्वामुनिजनमरजामिदमब्रवीत्
आश्रमेत्वंसुदुर्मेधेवसचेहसमाहिता ५५

इदंयोजनपर्यंतमाश्रमंरुचिरप्रभम्
अरजेविरजास्तिष्ठकालमत्रसमाश्शतम् ५६
श्रुत्वानियोगंविप्रर्षेररजाभार्गवीतदातथेतिपितरंप्राहभार्गवंभृशदुःखिता ५७
इत्युक्त्वाभार्गवोवासंतस्मादन्यमुपाक्रमत्
सप्ताहेभस्मसाद्भूतंयथोक्तंब्रह्मवादिना ५८
तस्माद्दंडस्यविषयोविंध्यशैलस्यमानुष
शप्तोह्युशनसारामतदाभूद्धर्षणेकृते ५९
ततःप्रभृतिकाकुत्स्थदंडकारण्यमुच्यते
एतत्तेसर्वमाख्यातंयन्मांपृच्छसिराघव ६०
संध्यामुपासितुंवीरसमयोह्यतिवर्तते
एतेमहर्षयोरामपूर्णकुंभाःसमंततः ६१
कृतोदकानरव्याघ्रपूजंयंतिदिवाकरम्
सर्वैरॄषिभिरभ्यस्तैःस्तोत्रैर्ब्रह्मादिभिःकृतैः ६२
रविरस्तंगतोरामगत्वोदकमुपस्पृश
ॠषेर्वचनमादायरामःसंध्यामुपासितुम् ६३
उपचक्रामतत्पुण्यंससरोरघुनंदनः
अथतस्मिन्वनोद्देशेरम्येपादपशोभिते ६४
नदपुण्येगिरिवरेकोकिलाशतमंडिते
नानापक्षिरवोद्यानेनानामृगसमाकुले ६५
सिंहव्याघ्रसमाकीर्णेनानाद्विजसमावृते
गृध्रोलूकौप्रवसितौबहून्वर्षगणानपि ६६
अथोलूकस्यभवनंगृध्रःपापविनिश्चयः

ममेदमतिकृत्वासौकलहंतेनचाकरोत् ६७ राजासर्वस्यलोकस्यरामोराजीवलोचनः तंप्रपद्यावहैशीघ्रंकस्यैतद्भवनंभवेत् ६८
गृध्रोलूकौप्रपद्येतांजातकोपावमर्षिणौ रामंप्रपद्यतौशीघ्रंकलिव्याकुलचेतसौ ६९ तौपरस्परविद्वेषौस्पृशतश्चरणौतथा अथदृष्ट्वाराघवेंद्रं गृध्रोवचनमब्रवीत् ७०
सुराणामसुराणांचत्वंप्रधानोमतोमम
बृहस्पतेश्चशुक्राच्चत्वंविशिष्टोमहामतिः ७१
परावरज्ञोभूतानांमर्त्येशक्रइवापरः
दुर्निरीक्षोयथासूर्योहिमवानिवगौरवे ७२
सागरश्चासिगांभीर्येलोकपालोयमोह्यसि
क्षांत्याधरण्यातुल्योसिशीघ्रत्वेह्यनिलोपमः ७३
गुरुस्त्वंसर्वसंपन्नोविष्णुरूपोसिराघव अमर्षीदुर्जयोजेतासर्वास्त्रविधिपारगः
७४
शृणुत्वंममदेवेशविज्ञाप्यंनरपुंगव
ममालयंपूर्वकृतंबाहुवीर्येणवैप्रभो ७५
उलूकोहरतेराजंस्त्वत्समीपेविशेषतः
ईदृशोयंदुराचारस्त्वदाज्ञालंघकोनृप ७६
प्राणांतिकेनदंडेनरामशासितुमर्हसि
एवमुक्तेतुगृध्रेणउलूकोवाक्यमब्रवीत् ७७

शृणुदेवममज्ञाप्यमेकचित्तोनराधिप
सोमाच्छक्राच्चसूर्याच्चधनदाच्चयमात्तथा ७८
जायतेवैनृपोरामकिंचिद्भवतिमानुषः
त्वंतुसर्वमयोदेवोनारायणपरायणः ७९
प्रोच्यतेसोमताराजन्सम्यक्कार्येविचारिते
सम्यग्रक्षसितापेभ्यस्तमोघ्नोहियतोभवान् ८०
दोषेदंडात्प्रजानांत्वंयतःपापभयापहः दाताप्रहर्तागोप्ताचतेनेंद्रइवनोभवान् ८१
अधृष्यःसर्वभूतेषुतेजसाचानलोमतः अभीक्ष्णंतपसेपापांस्तेनत्वंरामभास्करः ८२
साक्षाद्वित्तेशतुल्यस्त्वमथवाधनदाधिकःचित्तायत्तातुपत्नीश्रीर्नित्यंतेराजसत्तम ८३
धनदस्यतुकोशेनधनदस्तेनवैभवान्
समःसर्वेषुभूतेषुस्थावरेषुचरेषुच ८४
शत्रौमित्रेचतेदृष्टिःसमंताद्यातिराघव
धर्मेणशासनंनित्यंव्यवहारविधिक्रमैः ८५
यस्यरुष्यसिवैराममृत्युस्तस्याभिधीयते
गीयसेतेनवैराजन्यमइत्यभिविश्रुतः ८६
यश्चासौमानुषोभावोभवतोनृपसत्तम
आनृशंस्यपरोराजासर्वेषुकृपयान्वितः ८७

दुर्बलस्यत्वनाथस्यराजाभवतिवैबलम्
अचक्षुषोभवेच्चक्षुरमतेषुमतिर्भवेत् ८८
अस्माकमपिनाथस्त्वंश्रूयतांममधार्मिक
भवतातत्रमंतव्यंयथैतेकिलपक्षिणः ८९
योस्मन्नाथःसपक्षींद्रोभवतोविनियोज्यकः अस्वाम्यंदेवनास्माकंसन्निधौभवतःप्रभो
९०
भवतैवकृतंपूर्वंभूतग्रामंचतुर्विधम्
ममालयप्रविष्टस्तुगृध्रोमांबाधतेनृप ९१
भवान्देवमनुष्येषुशास्तावैनरपुंगव
एतच्छ्रुत्वातुवैरामःसचिवानाह्वयत्स्वयम् ९२
विष्टिर्जयंतोविजयःसिद्धार्थोराष्ट्रवर्धनः
अशोकोधर्मपालश्चसुमंत्रश्चमहाबलः ९३
एतेरामस्यसचिवाराज्ञोदशरथस्यच
नीतियुक्तामहात्मानःसर्वशास्त्रविशारदाः ९४
सुशांताश्चकुलीनाश्चनयेमंत्रेचकोविदाः
तानाहूयसधर्मात्मापुष्पकादवरुह्यच ९५
गृध्रोलूकौविवदंतौपृच्छतिस्मरघूत्तमः
कतिवर्षाणिभोगृध्रतवेदंनिलयंकृतं ९६
एतन्मेकौतुकंब्रूहियदिजानासितत्त्वतः एतच्छ्रुत्वावचोगृध्रोबभाषेराघवंस्थितं ९७
इयंवसुमतीराममानुषैर्बहुबाहुभिः

उच्छ्रितैराचितासर्वातदाप्रभृतिमद्गृहं ९८
उलूकस्त्वब्रवीद्रामंपादपैरुपशोभिता
यदैवपृथिवीराजंस्तदाप्रभृतिमेगृहं ९९
एतच्छ्रुत्वातुरामोवैसभासदउवाचह
नसासभायत्रनसंतिवृद्धावृद्धानतेयेनवदंतिधर्मं १००
नासौधर्मोयत्रनचास्तिसत्यंनतत्सत्यंयच्छलमभ्युपैति
येतुसभ्याःसभांगत्वातूष्णींध्यायंतआसते १०१
यथाप्राप्तंनब्रुवतेसर्वेतेऽनृतवादिनः नवक्तिचश्रुतंयश्चकामात्क्रोधात्तथाभयात् १०२
सहस्रंवारुणाःपाशाःप्रतिमुंचंतितंनरं तेषांसंवत्सरेपूर्णेपाशएकःप्रमुच्यते १०३
तस्मात्सत्यंतुवक्तव्यंजानतासत्यमंजसा एतच्छ्रुत्वातुसचिवाराममेवाब्रुवंस्तदा १०४
उलूकःशोभतेराजन्नतुगृध्रोमहामते
त्वंप्रमाणंमहाराजराजाहिपरमागतिः १०५
राजमूलाःप्रजाःसर्वाराजाधर्मःसनातनः
शास्ताराजानृणांयेषांनतेगच्छंतिदुर्गतिम् १०६
वैवस्वतेनमुक्ताश्चभवंतिपुरुषोत्तमाः

सचिवानांवचःश्रुत्वारामोवचनमब्रवीत् १०७
श्रूयतामभिधास्यामिपुराणंयदुदाहृतं
द्यौःसचंद्रा
र्कनक्षत्रासपर्वतमहीद्रुमम् १०८
सलिलार्णवसंमग्नं त्रैलोक्यंसचराचरं
एकमेवतदाह्यासीत्सर्वमेकमिवांबरं १०९
पुनर्भूःसहलक्ष्म्याचविष्णोर्जठरमाविशत्
तांनिगृह्यमहातेजाःप्रविश्यसलिलार्णवं
११०
सुष्वापहिकृतात्मासबहुवर्षशतान्यपि
विष्णौसुप्तेततोब्रह्माविवेशजठरंततः १११
बहुस्रोतंचतंज्ञात्वामहायोगीसमाविशत्
नाभ्यांविष्णोःसमुद्भूतंपद्मंहेमविभूषितं ११२
सतुनिर्गम्यवैब्रह्मायोगीभूत्वामहाप्रभुः
सिसृक्षुःपृथिवींवायुंपर्वतांश्चमहीरुहान् ११३
तदंतराःप्रजाःसर्वामानुषांश्चसरीसृपान्जरायुजाण्डजान्सर्वान्ससर्जसमहातपाः ११४
तस्यगात्रसमुत्पन्नःकैटभोमधुनासह
दानवौतौमहावीर्यौघोरौलब्धवरौतदा ११५
दृष्ट्वाप्रजापतिंतत्रक्रोधाविष्टावुभौनृप
वेगेनमहताभोक्तुंस्वयंभुवमधावतां ११६

दृष्ट्वासत्वानिसर्वाणिनिस्सरन्तिपृथक्पृथक्
ब्रह्मणासंस्तुतोविष्णुर्हत्वातौमधुकैटभौ ११७
पृथिवींवर्धयामासस्थित्यर्थंमेदसातयोः
मेदोगंधातुधरणीमेदिनीत्यभिधांगता ११८
तस्माद्गृध्रस्त्वसत्योवैपापकर्मापरालयम्
स्वीयंकरोतिपापात्मादण्डनीयोनसंशयः ११९
ततोऽशरीरिणीवाणीअंतरिक्षात्प्रभाषते मावधीरामगृध्रंत्वंपूर्वंदग्धंतपोबलात् १२०
पुरागौतमदग्धोयंप्रजानाथोजनेश्वर ब्रह्मदत्तस्तुनामैषशूरःसत्यव्रतःशुचिः १२१
गृहमागत्यविप्रर्षेर्भोजनंप्रत्ययाचत साग्रंवर्षशतंचैवभुक्तवान्नृपसत्तम १२२ ब्रह्मदत्तस्यवैतस्यपाद्यमर्घ्यंस्वयंततः
आत्मनैवाकरोत्सम्यग्भोजनार्थंमहाद्युते १२३
समाविश्यगृहंतस्यआहारेतुमहात्मनः नारींपूर्णस्तनींदृष्ट्वाहस्तेनाथपरामृशत् १२४
अथक्रुद्धेनमुनिनाशापोदत्तः सुदारुणः गृध्रत्वंगच्छवैमूढराजामुनिमथाब्रवीत्

१२५
कृपांकुरुमहाभागशापोद्धारोभविष्यति
दयालुस्तद्वचःश्रुत्वापुनराहनराधिप १२६
उत्पत्स्यतेरघुकुलेरामोनाममहायशाः
इक्ष्वाकूणांमहाभागोराजाराजीवलोचनः १२७
तेनदृष्टोविपापस्त्वंभवितानरपुंगव दृष्टोरामेणतच्छ्रुत्वाबभूवपृथिवीपतिः १२८
गृध्रत्वंत्यज्यवैशीघ्रंदिव्यगंधानुलेपनः
पुरुषोदिव्यरूपोसौबभाषेतंनराधिपं १२९ साधुराघवधर्मज्ञत्वत्प्रसादादहंविभो विमुक्तोनरकाद्घोरादपापस्तुत्वयाकृतः १३०
विसर्जितंमयागार्ध्यंनररूपीमहीपतिः उलूकंप्राहधर्मज्ञस्वगृहंविशकौशिक १३१ अहंसंध्यामुपासित्वागमिष्येयत्रवैमुनिः अथोदकमुपस्पृश्यसंध्यामन्वास्यपश्चिमां १३२
आश्रमंप्राविशद्रामःकुंभयोनेर्महात्मनः तस्यागस्त्योबहुगुणंफलमूलंचसादरं १३३ रसवंतिचशाकानिभोजनार्थमुपाहरत् सभुक्तवान्नरव्याघ्रस्तदन्नममृतोपमम् १३४
प्रीतश्चपरितुष्टश्चतांरात्रिंसमुपावसत्

प्रभातेकाल्यमुत्थायकृत्वाह्निकमरिंदम १३५
ॠषिंसमभिचक्रामगमनायरघूत्तमः अभिवाद्याब्रवीद्रामोमहर्षिंकुंभसंभवम् १३६
आपृच्छेसाधयेब्रह्मन्ननुज्ञातुंत्वमर्हसि
धन्योस्म्यनुगृहीतोस्मिदर्शनेनमहामुने १३७
दिष्ट्याचाहंभविष्यामिपावनात्मामहात्मनः
एवंब्रुवतिकाकुत्स्थेवाक्यमद्भुतदर्शनं १३८
उवाचपरमप्रीतोबाष्पनेत्रस्तपोधनः
अत्यद्भुतमिदंवाक्यंतवरामशुभाक्षरं १३९
पावनंसर्वभूतानांत्वयोक्तंरघुनंदन
मुहूर्तमपिरामत्वांमैत्रेणेक्षंतियेनराः १४०
पावितास्सर्वसूक्तैस्तेकथ्यंतेत्रिदिवौकसः
येचत्वांघोरचक्षुर्भिरीक्षंतेप्राणिनोभुवि १४१
तेहताब्रह्मदंडेनसद्योनरकगामिनः ईदृशस्त्वंरघुश्रेष्ठपावनःसर्वदेहिनां १४२
कथयंतश्चलोकास्त्वांसिद्धिमेष्यंतिराघव

गच्छस्वानातुरोऽविघ्नंपंथानमकुतोभयः १४३
प्रशाधिराज्यंधर्मेणगतिस्तुजगतांभवान्
एवमुक्तस्तुमुनिनाप्राञ्जलिप्रग्रहोनृपः १४४
अभिवादयितुंचक्रेसोगस्त्यमृषिसत्तमम्
अभिवाद्यमुनिश्रेष्ठंस्तांश्चसर्वांस्तपोधिकान् १४५
अथारोहत्तदाव्यग्रःपुष्पकंहेमभूषितम्
तंप्रयांतंमुनिगणाआशीर्वादैस्समंततः १४६
अपूपुजन्नरेंद्रं तंसहस्राक्षमिवामराः ततोर्धदिवसेप्राप्तेरामःसर्वार्थकोविदः १४७
अयोध्यांप्राप्यकाकुत्स्थःपद्भ्यांकक्षामवातरत्
ततोविसृज्यरुचिरंपुष्पकंकामवाहितं १४८
कक्षांतराद्विनिष्कम्यद्वास्थान्राजाब्रवीदिदं
लक्ष्मणंभरतंचैवगच्छध्वंलघुविक्रमाः १४९
ममागमनमाख्यायसमानयतमाचिरम्
श्रुत्वाथभाषितंद्वास्थारामस्याक्लिष्टकर्मणः १५०
गत्वाकुमारावाहूयराघवाय न्यवदेयन् द्वास्थैःकुमारावानीतौराघवस्यनिदेशतः १५१
दृष्ट्वातुराघवःप्राप्तौप्रियौभरतलक्ष्मणौ

समालिग्यतुरामस्तौवाक्यंचेदमुवाचह १५२
कृतंमयायथातथ्यंद्विजकार्यमनुत्तमं
धर्महेतुमतोभूयःकर्तुमिच्छामिराघवौ १५३
भवद्भ्यामात्मभूताभ्यांराजसूयंक्रतूत्तमं
सहितोयष्टुमिच्छामियत्रधर्मश्चशाश्वतः
१५४
पुष्करस्थेनवैपूर्वंब्रह्मणालोककारिणा
शतत्रयेणयज्ञानामिष्टंषष्ट्याधिकेनच १५५
इष्ट्वाहिराजसूयेनसोमोधर्मेणधर्मवित्
प्राप्तःसर्वेषुलोकेषुकीर्तिस्थानमनुत्तमम् १५६
इष्ट्वाहिराजसूयेनमित्रःशत्रुनिबर्हणः
मुहूर्तेनसुशुद्धेनवरुणत्वमुपागतः १५७
तस्माद्भवंतौसंचिंत्यकार्येस्मिन्वदतंहितत्
भरतउवाच
त्वंधर्मःपरमःसाधोत्वयिसर्वावसुंधरा १५८
प्रतिष्ठितामहाबाहोयशश्चामितविक्रम महीपालाश्चसर्वेत्वांप्रजापतिमिवामराः १५९
निरीक्षंतेमहात्मानोलोकनाथतथावयं
प्रजाश्चपितृवद्राजन्पश्यंतित्वांमहामते १६०
पृथिव्यांगतिभूतोसिप्राणिनामिहराघव
सत्वमेवंविधंयज्ञंनाहर्त्तासिपरंतप १६१

पृथिव्यांसर्वभूतानांविनाशोदृश्यतेयतः
श्रूयतेराजशार्दूलसोमस्यमनुजेश्वर १६२
ज्योतिषांसुमहद्युद्धंसंग्रामेतारकामयेताराबृहस्पतेर्भार्याहृतासोमेनकामतः १६३
तत्रयुद्धंमहद्वृत्तंदेवदानवनाशनम् वरुणस्यक्रतौघोरेसंग्रामेमत्स्यकच्छपाः १६४
निवृत्तेराजशार्दूलसर्वेनष्टाजलेचराः हरिश्चंद्रस्ययज्ञांतेराजसूयस्यराघव १६५
आडीबकंमहद्युद्धंसर्वलोकविनाशनम् पृथिव्यांयानिसत्वानितिर्यग्योनिगतानिवै १६६
दिव्यानांपार्थिवानांचराजसूयेक्षयः
श्रुतः
सत्वंपुरुषशार्दूलबुद्ध्य्सांचिंत्यपार्थिव १६७
प्राणिनांचहितंसौम्यंपूर्णधर्मंसमाचर
भरतस्यवचःश्रुत्वाराघवः प्राहसादरम् १६८
प्रीतोस्मितवधर्मज्ञवाक्येनानेनशत्रुहन्
निवर्तिताराजसूयान्मतिर्मेधर्मवत्सल १६९
पूर्णंधर्मंकरिष्यामिकान्यकुब्जेचवामनम्
स्थापयिष्याम्यहंवीरसामेख्यातिर्दिवंगता १७०

भविष्यतिनसंदेहोयथागंगाभगीरथात् १७१ इति
श्रीपाद्मपुराणेप्रथमेसृष्टिखंडेयज्ञनि वारणंनामसप्तत्रिंशोऽध्यायः ३७

अष्टात्रिंशोऽध्यायः
भीष्मउवाच
कथंरामेणविप्रर्षेकान्यकुब्जेतुवामनः स्थापितः क्वचलब्धोसौविस्तरान्ममकीर्तय १
तथाहिमधुराचैषायावाणीरामकीर्तने
कीर्तिताभगवन्मह्यंहृताकर्णसुखावह २
अनुरागेणतंलोकाः स्नेहात्पश्यंतिराघवम्
धर्मज्ञश्चकृतज्ञश्चबुद्ध्य्चापरिनिष्ठितः ३
प्रशास्तिपृथिवींसर्वांधर्मेणसुसमाहितःतस्मिन्शासतिवैराज्यंसर्वकामफलाद्रुमाः ४
रसवंतः प्रभूताश्चवासांसिविविधानिच
अकृष्टपच्यापृथिवीनिःसपत्नामहात्मनः ५
देवकार्यंकृतंतेनरावणोलोककंटकः
सपुत्रोमात्यसहितोलीलयैवनिपातितः ६
तस्यबुद्धिस्समुत्पन्नापूर्णेधर्मेद्विजोत्तम
तस्याहंचरितंसर्वंश्रोतुमिच्छामिवैमुने ७

पुलस्त्यउवाच
कस्यचित्त्वथकालस्यरामोधर्मपथेस्थितः यच्चकारमहाबाहोशृणुष्वैकमनानृप ८ सस्मारराक्षसेंद्रं तंकथंराजाविभीषणः लंकायांसंस्थितोराज्यंकरिष्यतिचराक्षसः ९
गीर्वाणेषुप्रातिकूल्यंविनाशस्यतुलक्षणम्
मयातस्यतुतद्दत्तंराज्यंचंद्रा
र्ककालिकम् १०
तस्याविनाशतः कीर्तिः
स्थिरामेशाश्वतीभवेत्
रावणेनतपस्तप्तंविनाशायात्मनस्त्विह ११
विध्वस्तःसचपापिष्ठोदेवकार्येमयाधुना तदिदानींमयान्वेष्यः स्वयंगत्वाविभीषणः १२
संदेष्टव्यंहितंतस्ययेनतिष्ठेत्सशाश्वतम्
एवंचिंतयतस्तस्यरामस्यामिततेजसः १३
आजगामाथभरतोरामंदृष्ट्वाब्रवीदिदम्
किंत्वंचिंतयसेदेवनरहस्यंवदस्वमे १४
देवकार्येधरायांवास्वकार्येवानरोत्तम
एवंब्रुवंतंभरतंध्यायमानमवस्थितम् १५
अब्रवीद्राघवोवाक्यंरहस्यंतुनवैतव भवान्बहिश्चरः प्राणोलक्ष्मणश्चमहायशाः १६

अवेद्यंभवतोनास्तिममसत्यंविधारय
एषामेमहतीचिंताकथंदेवैर्विभीषणः १७
वर्ततेयद्धितार्थंवैदशग्रीवोनिपातितः
गमिष्येतदहंलंकांयत्रचासौविभीषणः १८
तंचदृष्ट्वापुरींतांतुकार्यमुक्त्वाचराक्षसम्
आलोक्यसर्ववसुधांसुग्रीवंवानरेश्वरम् १९
महाराजंचशत्रुघ्नंभातृपुत्रांश्चसर्वशः
एवंवदतिकाकुत्स्थेभरतःपुरतःस्थितः २०
उवाचराघवंवाक्यंगमिष्येभवतासह
एवंकुरुमहाबाहोसौमित्रिरिहतिष्ठतु २१
इत्यक्त्वाभरतंरामःसौमित्रंचाहवैपुरे
रक्षाकार्यात्वयावीरयावदागमनंहिनौ २२
एवंलक्ष्मणमादिश्यध्यात्वावैपुष्पकंनृप
आरुरोहसवैयानंकौसल्यानंदवर्धनः २३
पुष्पकंतुततःप्राप्तंगांधारविषयोयतः भरतस्यसुतौदृष्ट्वाजगन्नीतिंनिरीक्ष्यच
२४
पूर्वांदिशंततोगत्वालक्ष्मणस्यसुतौयतः
पुरेषुतेषुषड्रात्रमुषित्वारघुनंदनौ २५
गतौतेनविमानेनदक्षिणामभितोदिशम्
गंगायामुनसंभेदंप्रयागमृषिसेवितम् २६
अभिवाद्यभरद्वाजमत्रेराश्रममीयतुः
संभाष्यचमुनींस्तत्रजनस्थानमुपागतौ २७
रामउवाच
अत्रपूर्वंहृतासीतारावणेनदुरात्मना

हत्वाजटायुषंगृध्रंयोसौपितृसखोहिनौ २८
अत्रास्माकंमहद्युद्धंकबंधेनकुबुद्धिनाहतेनतेनदग्धेनसीतास्तेरावणालये २९
ॠष्यमूकेगिरिवरेसुग्रीवोनामवानरः
सतेकरिष्यतेसाह्यंपंपांव्रजसहानुजः ३०
पंपासरःसमासाद्यशबरींगच्छतापसीम् इत्युक्तोदुःखितोवीरनिराशोजीवितेस्थितः
३१
इयंसानलिनीवीरयस्यांवैलक्ष्मणोवदत्
माकृथाःपुरुषव्याघ्रशोकंशत्रुविनाशन ३२
आज्ञाकारिणिभृत्येचमयिप्राप्स्यसिमैथिलीम्
अत्रमेवार्षिकामासागतावर्षशतोपमाः ३३
अत्रैवनिहतोवालीसुग्रीवार्थेपरंतप
एषासादृश्यतेनूनंकिष्किंधावालिपालिता ३४
यस्यांवैसहिधर्मात्मासुग्रीवोवानरेश्वरः
वानरैःसहितोवीरतावदास्तेसमाःशतम् ३५
वानरैस्सहसुग्रीवोयावदास्तेसभांगतः
तावत्तत्रागतौवीरौपुर्यांभरतराघवौ ३६
दृष्ट्वासभ्रातरौप्राप्तौप्रणिपत्याब्रवीदिदम्
क्वयुवांप्रस्थितौवीरौकार्यंकिंनुकरिष्यथः ३७
विनिवेश्यासनेतौचददावर्घ्येस्वयंतदा
एवंसभास्थितेतत्रधर्मिष्टेरघुनंदने ३८

अंगदोथहनूमांश्चनलोनीलश्चपाटलः
गजोगवाक्षोगवयः पनसश्चमहायशाः ३९
पुरोधसोमंत्रिणश्चदैवज्ञोदधिवक्रकः
नीलश्शतबलिर्मैन्दोद्विविदोगंधमादनः ४०
वीरबाहुस्सुबाहुश्चवीरसेनोविनायकः
सूर्याभःकुमुदश्चैवसुषेणोहरियूथपः ४१
ॠषभोविनतश्चैवगवाख्योभीमविक्रमः
ॠक्षराजश्चधूम्रश्चसहसैन्यैरुपागताः ४२
अंतःपुराणिसर्वाणिरुमातारातथैवच
अवरोधॐगदस्यापितथान्याःपरिचारिकाः ४३
प्रहर्षमतुलंप्राप्यसाधुसाध्वितिचाब्रुवन्
वानराश्चमहात्मानःसुग्रीवसहितास्तदा ४४
वानर्यश्चमहाभागास्ताराद्यास्तत्रराघवम्
अभिप्रेक्ष्याश्रुकंठ्यश्चप्रणिपत्येदमब्रुवन् ४५
क्वसादेवीत्वयादेवयाविनिर्जित्यरावणम् शुद्धिंकृत्वाहितेवह्नौपितुरग्रउमापतेः
४६
त्वयानीतापुरींरामनतांपश्यामितेग्रतः
नविनात्वंतयादेवशोभसेरघुनंदन ४७
त्वयाविनापिसाध्वीसाक्वनुतिष्टतिजानकी
अन्यांभार्यांनतेवेद्मिभार्याहीनोनशोभसे ४८
क्रौंचयुग्मंमिथोयद्वच्चक्रवाकयुगंयथा

एवंवदंतींतांतारांताराधिपसमाननाम् ४९
प्राहप्रवचसांश्रेष्ठोरामोराजीवलोचनः
चारुदंष्ट्रेविशालाक्षिकालोहिदुरतिक्रमः ५०
सर्वंकालकृतंविद्धिजगदेतच्चराचरम्
विसृज्यताःस्त्रियःसर्वाःसुग्रीवोभिमुखःस्थितः ५१
सुग्रीवउवाच
भवंतौयेनकार्येणइहायातौनरेश्वरौ तच्चापिकथ्यतांशीघ्रंकृत्यकालोहिवर्तते ५२
ब्रुवाणमेवंसुग्रीवंभरतोरामचोदितः आचचक्षेचगमनंलंकायांराघवस्यतु तौचाब्रवीच्चसुग्रीवोभवद्भ्यांसहितःपुरीम् ५३
गमिष्येराक्षसंदेवद्रष्टुंतत्रविभीषणम् सुग्रीवेणैवमुक्तेतुगच्छस्वेत्याहराघवः ५४
सुग्रीवोराघवौतौचपुष्पकेतुस्थितास्त्रयः
तावत्प्राप्तंविमानंतुसमुद्रस्योत्तरंतटम् ५५ अब्रवीद्भरतंरामोह्यत्रमेराक्षसेश्वरः चतुर्भिःसचिवैःसार्धंजीवितार्थेविभीषणः ५६
प्राप्तस्ततोलक्ष्मणेनलंकाराज्येभिषेचि

तः
अत्रचाहंसमुद्रस्यपरेपारेस्थितस्त्र्यहम् ५७
दर्शनंदास्यतेमेसौज्ञातिकार्यंभविष्यतितावन्नदर्शनंमह्यंदत्तमेतेनशत्रुहन् ५८
ततःकोपःसुमद्भूतश्चतुर्थेहनिराघव
धनुरायम्यवेगेनदिव्यमस्त्रंकरेधृतम् ५९
दृष्ट्वामांशरणान्वेषीभीतोलक्ष्मणमाश्रितः
सुग्रीवेणानुनीतोऽस्मिक्षम्यतांराघवत्वया ६०
ततोमयोत्क्षिप्तशरोमरुदेशेह्यपाकृतः
ततस्समुद्रराजेनभृशंविनयशालिना ६१
उक्तोहंसेतुबंधेनलंकांत्वंव्रजराघव लंघयित्वानरव्याघ्रवारिपूर्णंमहोदधिम् ६२
एषसेतुर्मयाबद्धःसमुद्रेवरुणालये त्रिभिर्दिनैःसमाप्तिंवैनीतोवानरसत्तमैः ६३
प्रथमेदिवसेबद्धोयोजनानिचतुर्दश द्वितीयेहनिषट्त्रिंशत्तृतीयेर्धशतंतथा ६४
इयंसादृश्यतेलंकास्वर्णप्राकारतोरणा अवरोधोमहानत्रकृतोवानरसत्तमैः ६५ अत्रयुद्धंमहद्वृत्तंचैत्राशुक्लचतुर्दशि

अष्टचत्वारिंशद्दिनंयत्रासौरावणोहतः ६६
अत्रप्रहस्तोनीलेनहतोराक्षसपुंगवः
हनूमताचधूम्राक्षोह्यत्रैवविनिपातितः ६७
महोदरातिकायौचसुग्रीवेणमहात्मना
अत्रैवमेकुंभकर्णोलक्ष्मणेनेंद्रजित्तथा ६८
मयाचात्रदशग्रीवोहतोराक्षसपुंगवः
अत्रसंभाषितुंप्राप्तोब्रह्मालोकपितामहः ६९
पार्वत्यासहितोदेवःशूलपाणिर्वृषध्वजः
महेंद्रा
द्याःसुरगणाःसगंधर्वास्सकिंनराः ७०
पितामेचसमायातोमहाराजस्त्रिविष्टपात् वृतश्चाप्सरसांसंघैर्विद्याधरगणैस्तथा ७१
तेषांसमक्षंसर्वेषांजानकीशुद्धिमिच्छता उक्तासीताहव्यवाहंप्रविष्टाशुद्धिमागता ७२
लंकाधिपैःसुरैर्दृष्टागृहीतापितृशासनात्
अथाप्युक्तोथराज्ञाहमयोध्यांगच्छपुत्रकम् ७३
नमेस्वर्गोबहुमतस्त्वयाहीनस्यराघव
तारितोहंत्वयापुत्रप्राप्तोऽस्मीन्द्र
सलोकताम् ७४
लक्ष्मणंचाब्रवीद्रा

जापुत्रपुण्यंत्वयार्जितम् भ्रात्रासममथोदिव्यांल्लोकान्प्राप्स्यसिचोत्तमान् ७५
आहूयजानकींराजावाक्यंचेदमुवाचह
नचमन्युस्त्वयाकार्योभर्तारंप्रतिसुव्रते ७६
ख्यातिर्भविष्यत्येवाग्र्याभर्तुस्तेशुभलोचने
एवंवदतिरामेतुपुष्पकेचव्यवस्थिते ७७
तत्रयेराक्षसवरास्तेगत्वाशुविभीषणं
प्राप्तोरामःससुग्रीवश्चाराइत्थंतदाऽवदन् ७८
विभीषणस्तुतच्छ्रुत्वारामागमनमंतिके
चारांस्तान्पूजयामाससर्वकामधनादिभिः ७९
अलंकृत्यपुरींतांतुनिष्क्रान्तःसचिवैःसह
दृष्ट्वारामंविमानस्थंमेराविवदिवाकरं ८०
अष्टांगप्रणिपातेननत्वाराघवमब्रवीत्
अद्यमेसफलंजन्मप्राप्ताःसर्वेमनोरथाः ८१
यद्दृष्टौदेवचरणौजगद्वंद्यावनिंदितौ
कृतःश्लाध्योस्म्यहंदेवशक्रादीनांदिवौकसां ८२
आत्मानमधिकंमन्येत्रिदशेशात्पुरंदरात्
रावणस्यगृहेदीप्तेसर्वरत्नोपशोभिते ८३
उपविष्टेतुकाकुत्स्थेअर्घंदत्वाविभीषणः
उवाचप्रांजलिर्भूत्वासुग्रीवंभरतंतथा ८४

इहागतस्यरामस्ययद्दास्येनतदस्तिमे
इयंचलंकारामेणरिपुंत्रैलोक्यकंटकम् ८५
हत्वातुपापकर्माणंदत्तापूर्वंपुरीमम
इयंपुरीइमेदाराअमीपुत्रास्तथाह्यहं ८६
सर्वमेतन्मयादत्तंसर्वमक्षयमस्तुते
ततःप्रकृतयःसर्वालंकावासिजनाश्चये ८७
आजग्मूराघवंद्रष्टुंकौतूहलसमन्विताः
उक्तोविभीषणस्तैस्तुरामंदर्शयनःप्रभो ८८
विभीषणेनकथिताराघवायमहात्मने
तेषामुपायनंसर्वंभरतोरामचोदितः ८९
जग्राहवानरेन्द्रश्चधनरत्नौघसंचयं एवंतत्रत्र्यहंरामोह्यवसद्राक्षसालये ९०
चतुर्थेहनिसंप्राप्तेरामेचापिसभास्थितेकेकसीपुत्रमाहेदंरामंद्रक्ष्यामिपुत्रक ९१
दृष्टेतस्मिन्महत्पुण्यंप्राप्यतेमुनिसत्तमैः
विष्णुरेषमहाभागश्चतुर्मूर्तिस्सनातनः ९२
सीतालक्ष्मीर्महाभागनबुद्धासाग्रजेनते पित्रातेपूर्वमाख्यातंदेवानांदिविसंगमे ९३
कुलेरघूणांवैविष्णुःपुत्रोदशरथस्यतु भविष्यतिविनाशायदशग्रीवस्यरक्षसः ९४ विभीषणउवाच

एवंकुरुष्ववैमातर्गृहाणनवमंबरम् पात्रंचंदनसंयुक्तंदधिक्षौद्राक्षतैःसह ९५
दूर्वयार्घंसहकुरुराजपुत्रस्यदर्शनम् सरमामग्रतःकृत्वायाश्चान्यादेवकन्यकाः ९६
व्रजस्वराघवाभ्याशंतस्मादग्रेव्रजाम्यहम्
एवमुक्त्वागतंरक्षोयत्ररामोव्यवस्थितः ९७
उत्सार्यदानवान्सर्वान्रामंद्रष्टुंसमागतान् सभांतांविमलांकृत्वारामंस्वाभिमुखेस्थितम् ९८
विभीषणउवाच
विज्ञाप्यंशृणुमेदेववदतश्चविशांपते
दशग्रीवंकुंभकर्णंयाचमांचाप्यजीजनत् ९९
इयंसादेवमातानःपादौतेद्रष्टुमिच्छति
तस्यास्तुत्वंकृपांकृत्वादर्शनंदातुमर्हसि १००
रामउवाच
अहंतस्याःसमीपंतुमातृदर्शनकांक्षया
गमिष्येराक्षसेद्र
त्वंशीघ्रंयाहिममाग्रतः १०१
प्रतिज्ञायतुतंवाक्यमुत्तस्थौचवरासनात्मूर्ध्निचांजलिमाधायप्रणाममकरोद्विभुः

१०२
अभिवादयेहंभवतींमाताभवसिधर्मतः
महतातपसाचापिपुण्येनविविधेनच १०३
इमौतेचरणौदेविमानवोयदिपश्यति
पूर्णस्स्यात्तदहंप्रीतोदृष्ट्वेमौपुत्रवत्सले १०४
कौसल्यामेयथामाताभवतीचतथामम
केकसीचाब्रवीद्रामंचिरंजीवसुखीभव १०५
भर्त्रामेकथितंवीरविष्णुर्मानुषरूपधृत् अवतीर्णोरघुकुलेहितार्थेत्रदिवौकसाम्
१०६
दशग्रीवविनाशायभूतिंदातुंविभीषणे
वालिनोनिधनंचैवसेतुबंधंचसागरे १०७
पुत्रोदशरथस्यैवसर्वंसचकरिष्यति
इदानींत्वंमयाज्ञातःस्मृत्वातद्भर्तृभाषितम् १०८
सीतालक्ष्मीर्भवान्विष्णुर्देवावैवानरास्तथा
गृहंपुत्रगमिष्यामिस्थिरकीर्तिमवाप्नुहि १०९
सरमोवाच
इहैववत्सरंपूर्णमशोकवनिकास्थिता
सेविताजानकीदेवसुखंतिष्ठतितेप्रिया ११०
नित्यंस्मरामिवैपादौसीतायास्तुपरंतप कदाद्रक्ष्यामितांदेवींचिंतयानात्वहर्निशम्

१११
किमर्थंदेवदेवेननानीताजानकीत्विह एकाकीनैवशोभेथायोषिताचतयाविना ११२ समीपेशोभतेसीतात्वंचतस्याःपरंतप एवंब्रुवन्त्यांभरतःकेयमित्यब्रवीद्वचः ११३
ततश्चेंगितविद्रामोभरतंप्राहसत्वरम्
विभीषणस्यभार्यावैसरमानामनामतः ११४
प्रियासखीमहाभागासीतायास्सुदृढंमता
सर्वंकालकृतंपश्यनजानेकिंकरिष्यति ११५
गच्छत्वंसुभगेभर्तृगेहंपालयशोभने
मांत्यक्त्वाहिगतादेवीभाग्यहीनंगतिर्यथा ११६
तयाविरहितःसुभ्रुरतिंविंदेनकर्हिचित् शून्याएवदिशःसर्वाःपश्यामीहपुनर्भ्रमन् ११७
विसृज्यतांचसरमांसीतायास्तुप्रियांसखीम्
गतायामथकेकस्यांरामःप्राहविभीषणम् ११८
दैवतेभ्यःप्रियंकार्यंनापराध्यास्त्वयासुराः
आज्ञयाराजराजस्यवर्तितव्यंत्वयानघ ११९
लंकायांमानुषोयोवैसमागच्छेत्कथंचन
राक्षसैर्नचहंतव्योद्रष्टव्योसौयथात्वहम् १२०
विभीषणउवाच

आज्ञयाहंनरव्याघ्रकरिष्येसर्वमेवतु
विभीषणेहिवदतिवायूराममुवाचह १२१
इहास्तिवैष्णवीमूर्तिःपूर्वंबद्धोबलिर्यया
तांनयस्वमहाभागकान्यकुब्जेप्रतिष्ठय १२२
विदित्वातदभिप्रायंवायुनासमुदाहृतम्
विभीषणस्त्वलंकृत्यरत्नैःसर्वैश्चवामनम् १२३
आनीयचार्पयद्रामेवाक्यंचेदमुवाचह
यदावैनिर्जितःशक्रोमेघनादेनराघव १२४
तदावैवामनस्त्वेषआनीतोजलजेक्षण
नयस्वतमिमंदेवदेवदेवंप्रतिष्ठय १२५
तथेतिराघवःकृत्वापुष्पकंचसमारुहत्
धनंरत्नमसंख्येयंवामनंचसुरोत्तमम् १२६
गृह्यसुग्रीवभरतावारूढौवामनादनु
व्रजन्नेवांबरेरामस्तिष्ठेत्याहविभीषणम् १२७
राघवस्यवचःश्रुत्वाभूयोप्याहसराघवम् करिष्येसर्वमेतद्धियदाज्ञप्तंविभोत्वया
१२८
सेतुनानेनराजेंद्रपृथिव्यांसर्वमानवाः
आगत्यप्रतिबाधेरन्नाज्ञाभंगोभवेत्तव १२९
कोत्रमेनियमोदेवकिन्नुकार्यंमयाविभो
श्रुत्वैतद्राघवोवाक्यंराक्षसोत्तमभाषितम् १३०
कार्मुकंगृह्यहस्तेनरामःसेतुंद्विधाच्छ

िनत्
त्रिर्विभज्यचवेगेनमध्येवैदशयोजनम् १३१
छित्वातुयोजनंचैकमेकंखंडत्रयंकृतम्
वेलावनंसमासाद्यरामःपूजांरमापतेः १३२
कृत्वारामेश्वरंनाम्नादेवदेवंजनार्दनं
अभिषिच्याथसंगृह्यवामनंरघुनंदनः १३३
दक्षिणादुदधेश्चैवनिर्जगामत्वरान्वितः
अंतरिक्षादभूद्वाणीमेघगंभीरनिःस्वना १३४
रुद्रउवाच
भोभोरामास्तुभद्रं
तेस्थितोहमिहसांप्रतम्
यावज्जगदिदंरामयावदेषाधरास्थिता १३५
तावदेवचतेसेतुतीर्थंस्थास्यतिराघव श्रुत्वैवंदेवदेवस्यगिरंताममृतोपमाम् १३६
रामउवाच
नमस्तेदेवदेवेशभक्तानामभयंकर
गौरीकांतनमस्तुभ्यंदक्षयज्ञविनाशन १३७
नमोभवायशर्वायरुद्रायवरदायच
पशूनांपतयेनित्यंचोग्रायचकपर्दिने १३८
महादेवायभीमायत्र्यंबकायदिशांपते
ईशानायभगघ्नायनमोस्त्वंधकघातिने १३९
नीलग्रीवायघोरायवेधसेवेधसास्तुत
कुमारशत्रुनिघ्नायकुमारजननायच १४०
विलोहितायधूम्रायशिवायक्रथनायच
नमोनीलशिखंडायशूलिनेदैत्यनाशिने १४१

उग्रायचत्रिनेत्रायहिरण्यवसुरेतसे अनिंद्यायांबिकाभर्त्रेसर्वदेवस्तुतायच १४२
अभिगम्यायकाम्यायसद्योजातायवैनमः
वृषध्वजायमुंडायजटिनेब्रह्मचारिणे १४३
तप्यमानायतप्यायब्रह्मण्यायजयायच
विश्वात्मनेविश्वसृजेविश्वमावृत्यतिष्ठते १४४
नमोनमोस्तुदिव्यायप्रपन्नार्तिहरायच
भक्तानुकंपिनेदेवविश्वतेजोमनोगते १४५
पुलस्त्यउवाच
एवंसंस्तूयमानस्तुदेवदेवोहरोनृप उवाचराघवंवाक्यंभक्तिनम्रंपुरास्थितम् १४६
रुद्रउवाच
भोभोराघवभद्रं तेब्रूहियत्तेमनोगतम्
भवान्नारायणोनूनंगूढोमानुषयोनिषु १४७
अवतीर्णोदेवकार्यंकृतंतच्चानघत्वया
इदानींस्वंव्रजस्थानंकृतकार्योसिशत्रुहन् १४८
त्वयाकृतंपरंतीर्थंसेत्वाख्यंरघुनंदन
आगत्यमानवाराजन्पश्येयुरिहसागरे १४९
महापातकयुक्तायेतेषांपापंविलीयते
ब्रह्मवध्यादिपापानियानिकष्टानिकानिचित् १५०
दर्शनादेवनश्यंतिनात्रकार्याविचारणा

गच्छत्वंवामनंस्थाप्यगंगातीरेरघूत्तम १५१
पृथिव्यांसर्वशःकृत्वाभागानष्टौपरंतप श्वेतद्वीपंस्वकंस्थानंव्रजदेवनमोस्तुते १५२
प्रणिपत्यततोरामस्तीर्थंप्राप्तश्चपुष्करम्
विमानंतुनयात्यूर्ध्वंवेष्टितंतत्तुराघवः १५३
किमिदंवेष्टितंयानंनिरालंबेम्बरेस्थितम्
भवितव्यंकारणेनपश्येत्याहस्मवानरम् १५४
सुग्रीवोरामवचनादवतीर्यधरातले
सचपश्यतिब्रह्माणंसुरसिद्धसमन्वितम् १५५
ब्रह्मर्षिसङ्घसहितंचतुर्वेदसमन्वितम्
दृष्ट्वागत्याब्रवीद्रा
मंसर्वलोकपितामहः १५६
सहितोलोकपालैश्चवस्वादित्यमरुद्गणैः
तंदेवंपुष्पकंनैवलंघयेद्धिपितामहम् १५७
अवतीर्यततोरामःपुष्पकाद्धेमभूषितात्
नत्वाविरिंचनंदेवंगायत्र्यासहसंस्थितम् १५८
अष्टांगप्रणिपातेनपंचांगालिगितावनिः तुष्टावप्रणतोभूत्वादेवदेवंविरिंचनम् १५९
रामउवाच

नमामिलोककर्तारंप्रजापतिसुरार्चितम्
देवनाथंलोकनाथंप्रजानाथंजगत्पतिम् १६०
नमस्तेदेवदेशसुरासुरनमस्कृत
भूतभव्यभवन्नाथहरिपिंगललोचन १६१
बालस्त्वंवृद्धरूपीचमृगचर्मासनांबरः
तारणश्चासिदेवस्त्वंत्रैलोक्यप्रभुरीश्वरः १६२
हिरण्यगर्भःपद्मगर्भःवेदगर्भःस्मृतिप्रदः
महासिद्धोमहापद्मीमहादंडीचमेखली १६३
कालश्चकालरूपीचनीलग्रीवोविदांवरः
वेदकर्तार्भकोनित्यःपशूनांपतिरव्ययः १६४
दर्भपाणिर्हंसकेतुःकर्ताहर्ताहरोहरिः
जटीमुंडीशिखीदंडीलगुडीचमहायशाः १६५
भूतेश्वरःसुराध्यक्षःसर्वात्मासर्वभावनः
सर्वगःसर्वहारीचस्रष्टाचगुरुरव्ययः १६६
कमंडलुधरोदेवःस्रुक्स्रुवादिधरस्तथा
हवनीयोर्चनीयश्चॐकारोज्येष्ठसामगः १६७
मृत्युश्चैवामृतश्चैवपारियात्रश्चसुव्रतः
ब्रह्मचारीव्रतधरोगुहावासीसुपङ्कजः १६८
अमरोदर्शनीयश्चबालसूर्यनिभस्तथा दक्षिणेवामतश्चापिपत्नीभ्यामुपसेवितः १६९
भिक्षुश्चभिक्षुरूपश्चत्रिजटीलब्धनिश्च

यः
चित्तवृत्तिकरःकामोमधुर्मधुकरस्तथा १७० वानप्रस्थोवनगतआश्रमीपूजितस्तथा जगद्धाताचकर्त्ताचपुरुषःशाश्वतोध्रुवः १७१
धर्माध्यक्षोविरूपाक्षस्त्रिधर्मोभूतभावनः
त्रिवेदोबहुरूपश्चसूर्यायुतसमप्रभः १७२
मोहकोवंधकश्चैवदानवानांविशेषतः
देवदेवश्चपद्माङ्कस्त्रिनेत्रोब्जजटस्तथा १७३
हरिश्मश्रुर्धनुर्धारीभीमोधर्मपराक्रमः एवंस्तुतस्तुरामेणब्रह्माब्रह्मविदांवरः १७४
उवाचप्रणतंरामंकरेगृह्यपितामहः
विष्णुस्त्वंमानुषेदेहेऽवतीर्णोवसुधातले १७५
कृतंतद्भवतासर्वंदेवकार्यंमहाविभो संस्थाप्यवामनंदेवंजाह्नव्यादक्षिणेतटे १७६
अयोध्यांस्वपुरींगत्वासुरलोकंव्रजस्वच विसृष्टोब्रह्मणारामःप्रणिपत्यपितामहं १७७
आरूढःपुष्पकंयानंसंप्राप्तोमधुरांपुरीम्
समीक्ष्यपुत्रसहितंशत्रुघ्नंशत्रुघातिन

ं १७८
तुतोषराघवःश्रीमान्भरतःसहरीश्वरः
शत्रुघ्नोभ्रातरौप्राप्तौशक्रोपेन्द्राविवागतौ १७९
प्रणिपत्यततोमूर्ध्नापंचांगालिगितावनिः
उत्थाप्यचांकमारोप्यरामोभ्रातरमंजसा १८०
भरतश्चततःपश्चात्सुग्रीवस्तदनंतरं
उपविष्टोऽथरामायसोऽघमादायसत्वरं १८१
राज्यंनिवेदयामासचाष्टांगंराघवेतदा
श्रुत्वाप्राप्तंततोरामंसर्वोवैमाथुरोजनः १८२
वर्णाब्राह्मणभूयिष्ठाद्रष्टुमेनंसमागताः
संभाष्यप्रकृतीःसर्वानैगमान्ब्राह्मणैःसह १८३
दिनानिपंचोषित्वाऽत्ररामोगंतुंमनोदधे
शत्रुघ्नश्चततोरामेवाजिनोथगजांस्तथा १८४
कृताकृतंचकनकंतत्रोपायनमाहरत्
रामस्त्वाहततःप्रीतःसर्वमेतन्मयातव १८५
दत्तंपुत्रौतेभिषिञ्चराजानौमाथुरेजने एवमुक्त्वाततोरामःप्राप्तोमध्यंदिनेरवौ १८६
महोदयंसमासाद्यगंगातीरेसवामनं प्रतिष्ठाप्यद्विजानाहभाविनःपार्थिवांस्तथा १८७
मयाकृतोयंधर्मस्यसेतुर्भूतिविवर्धनः

प्राप्तेकालेपालनीयोनचलोप्यःकथंचन १८८
प्रसारितकरेणैवंप्रार्थनैषामयाकृता
नृपाःकृतेमयार्थित्वेयत्क्षेमंक्रियतामिह १८९
नित्यंदैनंदिनीपूजाकार्यासर्वैरतंद्रि तैः
ग्रामान्दत्वाधनंतच्चलंकायाआहृतंचयत् १९०
प्रेषयित्वाचकिष्किंधांसुग्रीवंवानरेश्वरं
अयोध्यामागतोरामःपुष्पकंतमथाब्रवीत् १९१ नागंतव्यंत्वयाभूयस्तिष्ठयत्रधनेश्वरः कृतकृत्यस्ततोरामःकर्तव्यंनाप्यमन्यत १९२
पुलस्त्यउवाच
एवन्तेभीष्मरामस्यकथायोगेनपार्थिव उत्पत्तिर्वामनस्योक्ताकिंभूयःश्रोतुमिच्छसि १९३
कथयामितुतत्सर्वंयत्रकौतूहलंनृप सर्वंतेकीर्त्तयिष्यामियेनार्थीनृपनंदन १९४
इति
श्रीपाद्मपुराणेप्रथमेसृष्टिखंडेवामनप् रतिष्ठानामाष्टत्रिंशोऽध्यायः ३८

एकोनचत्वारिंशोऽध्यायः

भीष्मउवाच
कथितंवामनस्यैवमाहात्म्यंविस्तरेणवै पुनस्तस्यैवमाहात्म्यमन्यद्विष्णोरतोवद १
पद्मंकथमभूद्देवनाभौयेनाभवज्जगत्
कथंचवैष्णवीसृष्टिःपद्ममध्येभवत्पुरा २
कथंपाद्मेमहाकल्पेभवत्पद्ममयंजगत्
जलार्णवगतस्येहनाभौजातंजलानुगं ३
प्रभावंपद्मनाभस्यस्वपतःसागरांभसि
पुष्करेतुकथंजातादेवाॠषिगणाःपुरा ४
एतदाख्याहिनिखिलंयोगंयोगविदांपते
कथंनिर्मितवांस्तत्रचैतंलोकंसनातनम् ५
कथमेकार्णवेशून्येनष्टेस्थावरजंगमे
भूगोलकेप्रदग्धेतुप्रणष्टोरगराक्षसे ६
नष्टानलानिलाकाशेनष्टधर्मेमहीतले
केवलेगह्वरीभूतेमहाभूतविपर्यये ७
किंनुविश्वपतिःसाक्षान्महातेजामहाद्युतिः
आस्तेयथाध्याननिष्ठोविधिमास्थाययोगवित्
८
शृण्वतःपरयाभक्त्याब्रह्मन्नेतदशेषतः
वक्तुमर्हसिधर्मज्ञयशोनारायणात्मकम् ९
श्रद्धिनःसूपविष्टस्यभगवन्वक्तुमर्हसि
पुलस्त्यउवाच
नारायणस्ययशसःश्रवणेयातवस्पृहा १०
सद्वंशान्वयपूतस्यन्याय्यंकुरुकुलोद्वह

शृणुष्वादिपुराणेषुदेवेभ्यश्चयथाश्रुति ११
ब्राह्मणानांचवदतांश्रुत्वावैसुमहात्मनाम्
यथाचतपसादृष्ट्वाबृहस्पतिसमद्युतिः १२
पराशरसुतःश्रीमान्गुरुर्द्वैपायनोऽब्रवीत्
तत्तेऽहकथयिष्यामियथाभक्तियथाश्रुति १३
यद्विज्ञातंमयासम्यगृषिमार्गेणसत्तम
कःसमुत्सहतेज्ञातुंपरंनारायणात्मकम् १४
विश्वावितारंब्रह्मायंनवेदयतितत्वतः तत्कर्मविश्वदेवानंतद्रहस्यंमहर्षिषु १५
सइज्यस्सर्वयज्ञानांसतत्त्वंतत्त्वदर्शिनाम्
अध्यात्ममध्यात्मविदांनरकंचविकर्मिणाम् १६
अधिदैवंचतद्दैवमधिदैवतसंज्ञितम्
अधिभूतंचतद्भूतंपरंचपरमार्थिनाम् १७
सयज्ञोवेदनिर्दिष्टस्तत्तपःकवयोविदुः
यःकर्त्ताकारकोबुद्धिर्यतःक्षेत्रज्ञएवच १८
प्रणवःपुरुषःशास्ताएकश्चेतिविभाव्यते
प्राणःपंचविधश्चैवध्रुवमक्षरमेवच १९
कालःपाकश्चयज्ञश्चयष्टाचाधीतमेवच
उच्यतेविविधैर्भावैःसएवायंतुतत्परम् २०

सएवभगवान्सर्वंकरोतिनकरोतिच सोस्मिन्कारयतेसर्वंस्थानिनांचकृतिःकृता २१
यजामहेतमेवाद्यंसएवोत्थाननिर्वृतः
योवक्तायच्चवक्तव्यंयश्चाहंतद्ब्रवीमिते २२
श्रूयतेयच्चवैश्राव्यंयच्चान्यत्परिजल्पितम्
याकथायाश्चश्रुतयोयोधर्मीधर्मतत्परः २३
विश्वंविश्वपतिर्यश्चसतुनारायणःस्मृतः
यत्सत्यंयदनृतमादिमध्यभूतंयच्चांत्यंनिरवधिकंचयद्भविष्यम् २४
यत्किंचिच्चरमचरंयदस्तिचान्यत्सर्वंतत्पुरुषवरःप्रधानभूतः
चत्वार्य्याहुःसहस्राणिवर्षाणांतत्कृतंयुगम् २५
तस्यतावच्छतीसंध्याद्विगुणाकुरुनंदन
यत्रधर्मश्चतुष्पादस्त्वधर्मःपादविग्रहः २६
स्वधर्मनिरताःशांताजायंतेयत्रमानवाः
विप्रास्थिताधर्मपराराजवृत्तिस्थितानृपाः २७
कृष्यामभिरतावैश्याःशूद्रा
शुःश्रूषवस्तथा
तदासत्यंचसत्वंचधर्मश्चैवविवर्धते २८
सद्भिराचरितोधर्मोयेनलोकःप्रवर्त्तते

एतत्कृतयुगेवृत्तंसर्वेषामेवपार्थिव २९ प्राणिनांधर्मसंज्ञानांनराणांनीचजन्मनाम्
त्रीणिवर्षसहस्राणित्रेतायुगमिहोच्यते ३०
तस्यतावच्छतीसंध्याद्विगुणापरिकीर्तिताद्वाभ्यामधर्मःपादाभ्यांत्रिभिर्धर्मोव्यवस्थितः ३१
यत्रसत्यंचसत्वंचक्रियाधर्मोविधीयते
त्रेतायांविकृतिंयांतिवर्णालोभेनसंयुताः ३२
चातुर्वर्ण्यस्यवैकृत्यंक्षांतिर्दौर्बल्यमेवच
एषात्रेतायुगगतिर्विचित्रादेवनिर्मिता ३३
द्वापरंद्विसहस्रंतुवर्षाणांकुरुनन्दन तस्यतावच्छतीसन्ध्याद्विगुणंयुगमुच्यते ३४
तत्राप्यतीवार्थपराःप्राणिनोरजसाहताः शठानैष्कृतिकाःक्षुद्रा
जायन्तेकुरुनन्दन ३५
द्वाभ्यांधर्मःस्थितःपद्भ्यामधर्मस्त्रिभिरुत्थितः
विपर्ययशतैर्धर्मःक्षयमेतिकलौयुगे ३६
ब्रह्मण्यभावश्च्यवतेतथास्तिक्यंविवर्ज्यते

व्रतोपवासास्त्यज्यंतेकलौवैयुगपर्यये ३७ तदावर्षसहस्रंतुवर्षाणांद्वेशतेतथा यत्राधर्मश्चतुष्पादोधर्मःपादपरिग्रहः ३८
कामिनस्तापसाःक्षुद्राजायंतेयत्रमानवाः
नचावसायिकःकश्चिन्नसाधुर्नचसत्यवाक् ३९
नास्तिकाब्राह्मणाभक्ताज्ञायंतेतत्रमानवाः
अहंकारगृहीताश्चप्रक्षीणस्नेहबंधनाः ४०
विप्राःशूद्रसमाचारास्संतिसर्वेकलौयुगे
आश्रमाणांविपर्यासःकलौसंप्रतिवर्तते ४१
वर्णानांचैवसंदेहोयुगांतेकुरुनंदन एषाद्वादशसाहस्रीयुगाख्यापूर्वनिर्मिता
४२
सहस्रयुगपर्यंतंतदहर्ब्राह्यमुच्यते
ततोहनिगतेतस्मिन्सर्वेषामेवजीविनाम् ४३
शरीरनिर्वृतिंदृष्ट्वाकालःसंहारबुद्धिमान्
देवतानांचसर्वेषांब्राह्मणानांमहीपते ४४
दैत्यानांदानवानांचयक्षराक्षसपक्षिणाम्गंधर्वाणामप्सरसांभुजंगानांचपार्थिव ४५
पर्वतानांनदीनांचपशूनांचैवसत्तम तिर्यग्योनिगतानांचक्रिमीणांदंशिनांतथा ४६
सर्वभूतपतिःपंचभूत्वाभूतानिभूतकृत् जगत्संहरणार्थायकुरुतेवैशसंमहत् ४७

भूत्वासूर्यश्चक्षुषीआददानोभूत्वावायुःप्राणिनांप्राणिजातम् भूत्वावह्निर्निर्दहन्सर्वलोकान्भूत्वामेघोभूयउग्रोऽभ्यवर्षत् ४८ भूत्वानारायणोयोगीसर्वमूर्तिविभावसुः गभस्तिभिःप्रदीप्ताभिःसंशोषयतिसागरान् ४९
ततःपीत्वार्णवान्सर्वान्नदीकूपांश्चसर्वतः
पर्वतानांचसलिलंसर्वमादाययोगवित् ५०
भूत्वाचैवसहस्तार्चिर्महींभित्वारसातलेरमतेजलमादायपिबन्रसमनुत्तमं ५१
मूर्त्तामूर्त्तेतदन्यच्चयदस्तिप्राणिषुध्रुवं
तत्सर्वमरविंदाक्षआदतेपुरुषोत्तमः ५२
वायुश्चबलवान्भूत्वाविधुन्वानोखिलंजगत्प्राणापानंसमासाद्यवायुनाक्रमतेहरिः ५३
ततोदेवगणानांचसर्वेषांचैवदेहिनाम् पंचेंद्रियगुणास्सर्वेभूतान्येवचयानिच
५४
घ्रेयंघ्राणंशरीरंचपृथिवीसंश्रितागुणाःलोकयात्राभगवतामुहूर्तेनविनाशिता ५५
जिह्वारसश्चस्नेहश्चसंश्रिताःसलिलेगुणाः
रूपंचक्षुर्विभागश्चनेत्रज्योतिःश्रितागुणाः ५६

स्पर्शःप्राणश्चचेष्टाचपवनंसंश्रितागुणाः
शब्दःश्रोत्रेचश्रवणंगगनंसंश्रितागुणाः ५७
मनोबुद्धिश्चचित्तंचक्षेत्रज्ञंचेतिसंश्रिताः
परेणपरमेष्ठीचहृषीकेशमुपाश्रिताः ५८ ततोभगवतस्तस्यरश्मिभिःपरिवारिताः वायुनापरिनुन्नाश्चभूमिशाखामुपाश्रिताः ५९
तेषांसंहरणोद्भूतःपावकःशतधाज्वलन् प्रदहन्नखिलंविश्वंवृत्तःसंवर्त्तकोनलः ६०
सपर्वतद्रुमान्गुल्मान्लतावल्लीस्तृणानिच
विमानानिचदिव्यानिपुराणिविविधानिच ६१
यानिचाश्रयणीयानिसर्वाण्यप्यदहद्भृशम्
भस्मीकृत्यतुतान्सर्वांल्लोकान्ल्लोकगुरोर्गुरुः ६२
सभूतिंधारयामासयुगांतेलोकसंभवाम्
सहस्रवृष्टिःशतधाभूत्वाकृष्णोमहाघनः ६३
दिव्यतोयेनहविषातर्पयामासमेदिनीं
ततःक्षीरनिकाशेनस्वादुनापरमांभसा ६४
शिशिरेणचपुण्येनमहीनिर्वाणमागमत्
तेनतोयेनसंपृक्तापयस्साधर्म्यतोधरा ६५
एकार्णावजलीभूतासर्वसत्वविवर्जिता

महासत्वान्यपिविभुंप्रविष्टान्यमितौजसं ६६
नष्टार्कपवनाकाशेसूक्ष्मेजगतिसंवृते संशोषमात्मनाकृत्वासमुद्राणांचदेहिनः ६७
दग्ध्वासंकोच्यचतथास्वपित्येकः सनातनः
पौराणंरूपमास्थायस्वपित्यमितविक्रमः ६८
एकार्णवजलेयायीयोगीयोगमुपासितः
अनेकानिसहस्राणियुगान्येकार्णवांभसि ६९
नचैवकश्चिदव्यक्तंव्यक्तोवेदितुमर्हति
कश्चैषपुरुषोनामकिंयोगःकश्चयोगवान् ७०
नपृष्ठेनैवमभितो नैवपार्श्वेनचाग्रतः कश्चिद्विज्ञायतेतस्यदृश्यतेदेवसत्तमः ७१
नभःक्षितिंपवनमपःप्रकाशनंप्रजापतिंभुवनधरंसुरेश्वरम् पितामहंश्रुतिनिलयंमुनिंप्रभुंसमापयञ्छयनमरोचयत्प्रभुः ७२ एवमेकार्णवीभूतेशेतेलोकेमहाद्युतिः प्रच्छाद्यसलिलेनोर्वींहंसोनारायणायते ७३
महतोरजसोमध्येमहार्णवसमस्यवै वारिजाक्षोमहाबाहुरक्षयंब्रह्मयद्विदुः ७४
आत्मरूपसरूपेणतमसासंवृतःप्रभुः मनःसात्विकमादाययत्रतत्सत्वमाहितं ७५

यथातथ्यंपरंज्ञानंभूतायब्रह्मणेततः
रहस्यंचतथोद्दिष्टंयथोपनिषदांस्मृतम् ७६
पुरुषोयज्ञइत्येतत्परमंपरिकीर्तितम्
यश्चान्यःपुरुषाख्यःस्यात्सएवपुरुषोत्तमः ७७
येचयज्ञकराविप्रायेॠत्विजइतिस्मृताः अस्मादेवपुराभूतावक्त्रेभ्यःश्रूयतेतथा ७८
ब्रह्माणंप्रथमंवक्त्रादुद्गातारंचसामगं
होतारंचतथाद्ध्वर्युंबाहुभ्यामसृजत्प्रभुः ७९
ब्रह्माणंब्राह्माणाच्छंसिस्तोतारौचैवसर्वशः
मेढ्राच्चमैत्रावरुणंप्रतिष्ठातारमेवच ८०
उदरात्प्रतिहर्तारंपोतारंचैवपार्थिव पाणिभ्यामथचाग्नीध्रमुन्नेतारंचयाजुषम् ८१
अच्छावाकमथोरुभ्यांसुब्रह्मण्यंचसामगम् एवमेवंसभगवान्षोडशैतान्जगत्पतिः ८२
स्वयंभूःसर्वयज्ञानामृत्विजोसृजदुत्तमान्
तदाचैषमहायोगीपुरुषोयज्ञसंज्ञितः ८३
वेदाश्चैवतथासर्वेसहांगोपनिषत्क्रियाः स्वपित्येकार्णवेचैवयदाश्चर्यमभूत्पुरा

८४
श्रूयतांतुतदाविप्रोमार्कंडेयःकुतूहलात्
गीर्णोभगवतातेनकुक्षावासीन्महामुनिः ८५
बहुवर्षसहस्रायुस्तस्यैववरतेजसः
अटंस्तीर्थप्रसंगेनपृथिवीतीर्थगोचरः ८६
आश्रमाणिचपुण्यानिदेवतायतनानिच
देशाद्राष्ट्राणिचित्राणिपुराणिविविधानिच ८७
जपहोमपराःशांतास्तपोभिरमलाःस्मृताः
मार्कंडेयस्ततस्तस्यशनैर्वक्त्राद्विनिर्गतः ८८
निष्क्रामन्तंनचात्मानंजानीतेदेवमायया
निष्क्रम्यतस्यउदरादेकार्णवमथोजगत् ८९
सर्वतस्तमसाछन्नंमार्कंडेयोन्ववैक्षत
तस्योत्पन्नंभयंतीव्रंव्यत्ययंचात्मजीवितम् ९०
देवदर्शनसंहृष्टोविस्मयंपरमंगतः
सोचिंतयदमोघात्मामार्कंडेयोथशंकितः ९१
किंनुस्याच्चित्तसंमोहःकिंनुस्वप्नोनुभूयते
व्यक्तमन्यतरोभावएतयोर्भवितामम ९२
नहिस्वप्नोह्ययंसत्ययुक्तंयत्सत्यमर्हति
नष्टचंद्रार्कपवनोनष्टपर्वतभूतलः ९३
कतमःस्यादयंलोकइतिशोकमुपागतः

ददर्शचापिपुरुषंस्वपंतंपर्वतोपमम् ९४
सलिलेऽधमथोमग्नंजीमूतमिवसागरे
तपंतमिवतेजोभिरामुक्तशशिभास्करम् ९५
गांभीर्यात्सागरमिवभासमानम्मवौजसा देवंद्रष्टुमिहायातःकोभवानितिविस्मयात् ९६
तथैवचमुनिःकुक्षिंपुनरेवप्रवेशितः
संप्रविष्टःपुनःकुक्षिंमार्कंडेयःसविस्मयम् ९७
तथैवचपुनर्भूयोविजानन्स्वप्रदर्शनम्
सतथैवयथापूर्वंपृथिवीमटतेवनम् ९८
पुण्यतीर्थजलोपेतंविविधान्याश्रमाणिच क्रतुभिर्यजमानांश्चसमाप्तगुरुदक्षिणैः ९९
अपश्यद्देवकुक्षिस्थान्यज्ञस्थान्शतशोद्विजान्
सद्वृत्तमाश्रिताःसर्वेवर्णाब्राह्मणपूर्वकाः १००
चत्वारआश्रमाःसम्यग्यथापूर्वंविलोकिता
एवंवर्षशतंसाग्रंमार्कंडेयेनधीमता १०१
चरतापृथिवीसर्वातत्कुक्षौहिसमीक्ष्यते
ततःकदाचिदथवैपुनःकुक्षेर्विनिर्गतः १०२
सुप्तंन्यग्रोधशाखायांबालमेकंनिरीक्ष्यच
तथैवैकार्णवजलेनीहारेणावृतांतरे १०३
अव्यक्तक्रीडितेलोकेसर्वभूतविवर्जिते

समुनिर्विस्मयाविष्टःकौतूहलसमन्वितः १०४
बालमादित्यसंकाशंनशक्नोत्यभिवीक्षितुम्
सोप्यचिंतयदेकांतेस्थित्वासलिलसन्निधौ
१०५
पूर्वदृष्टमिदंमेनेशंकितोदेवमायया
अगाधेसलिलेशेतेमार्कंडेयःसविस्मयः १०६
पूर्ववत्तमथोद्र ष्टुमव्रजत्त्रस्तलोचनः
सतस्मैभगवानाहस्वागतोबालभोइति १०७
बभाषेमेघतुल्येनस्वरेणपुरुषोत्तमः
मार्कंडेयनभेतव्यमागच्छस्वममांतिकम् १०८
मार्कंडेयउवाच
कोनाम्नाकीर्तयतिमांकुर्वन्परिभवंमम
दिव्यवर्षसहस्राख्यंधर्षयंश्चैवमेवयः
१०९
नह्येषचसदाचारोदेवेष्वपिममोचितः
मांब्रह्मापिहिसस्नेहोदीर्घायुरितिभाषत
े ११०
कस्तपोघोरमासाद्यममाद्यत्यक्तजीवितः
मार्कंडेयेतिमामुक्त्वामृत्युमीक्षितुम
र्हसि १११
एवंप्रक्षुभितःक्रोधान्मार्कंडेयोमहामु
निः
तदैनंभगवान्भूयोबभाषेमधुसूदनः ११२
श्रीभगवानुवाच
अहंतेजनकोवत्सहृषीकेशःपितागुरुः
आयुःप्रदातापौराणःकिंमांत्वंनोपसर्पसि

११३
मांपुत्रकामःप्रथमंत्वत्पितांगिरसो मुनिः
पूर्वमाराधयामासतपस्तीव्रंसमाश्रितः ११४ तंदृष्ट्वाघोरतपसंत्रिदशोत्तमतेजसम् दत्तवांस्त्वामहंपुत्रंमहर्षिममितौजसम् ११५
कस्समुत्सहतेचान्योयोगिभूतात्मगात्मकम्द्रष्टुमेकार्णवगतंक्रीडंतंयोगमायया ११६
ततःप्रहृष्टहृदयोविस्मयोत्फुल्ललोचनः मूर्ध्निबद्धांजलिपुटोमार्कंडेयोमाहातपाः ११७
नामगोत्रेतुसंप्रोच्यदीर्घायुर्लोकपूजितः
तस्मैभगवतेभक्त्यानमस्कारमथाकरोत् ११८
मार्कंडेयउवाच इच्छामितत्त्वतोज्ञातुमिमांमायांतवानघ यदेकार्णवमध्यस्थःशेषेत्वंबालरूपवान् ११९
किंसंज्ञश्चैवभगवान्लोकेविज्ञायसेप्रभोतर्कयेहंमहात्मानंकोह्यन्यःस्थातुमर्हसि १२०
श्रीभगवानुवाच
अहंनारायणोब्रह्मन्सर्वभूतविनाशनः
अहंसहस्रशीर्षास्यःसहस्रपदसंयुतः १२१

आदित्यवर्णःपुरुषोमुखेब्रह्ममयोह्यहम्
अहमग्निर्हव्यवहःसप्तसप्तिभिरन्वितः १२२
अहमिंद्रपदःशक्रॠतूनांपरिवत्सरः
अहंयोगिषुसांख्याख्योयुगांतावर्तएवच १२३
अहंसर्वाणिसत्वानिदैवतान्यखिलानिच
भुजगानामहंशेषस्तार्क्ष्योऽहसर्वपक्षिणाम् १२४
कृतांतःसर्वभूतानांविज्ञेयःकालसंज्ञितः अहंधर्मस्तपश्चाहंसर्वाश्रमनिवासिनाम् १२५
अहंदयापरोधर्मःक्षीरोदोहंमहार्णवः यत्सत्यंतत्परंत्वेकअहमेवप्रजापतिः १२६ अहंसांख्यमहंयोगोह्यहंतत्परमंपदम् अहमिज्याक्रियाचाहमहंविद्याधिपःस्मृतः १२७
अहंज्योतिरहंवायुरहंभूमिरहंजलम्
आकाशोहंसमुद्राश्चनक्षत्राणिदिशोदश १२८
अहंवर्षमहंसोमःपर्जन्योहमहंरविः
अहंपुराणंपरमंतथैवाहंपरायणम् १२९
भविष्येचापिसर्वत्रभविष्यत्सर्वसंग्रहःयत्किंचित्पश्यसेविप्रयच्छृणोषिचकिंचन १३०
यच्चानुभवसेलोकेतत्सर्वंमामनुस्मर विश्वंसृष्टंमयापूर्वंसृजेद्यापिचपश्यमाम् १३१
युगेयुगेचरक्षामिमार्कंडेयाखिलंजगत्

तदेतत्कथितंसर्वंमार्कंडेयावधारय १३२
शुश्रूषुरपिधर्मेषुकुक्षौचरसुखंमम
ममब्रह्माशरीरस्थोदेवाश्चॠषिभिःसह १३३
व्यक्तमव्यक्तयोगंमामवगच्छमुरद्विषम्
अहमेकाक्षरोमंत्रस्त्र्यक्षरश्चपितामहः १३४
परस्त्रिवर्गॐकारःपरमात्मप्रदर्शनः
एवमादिपुराणंचवदतेमांमहामते १३५
वक्त्रंयातोभगवतोमार्कंडेयोमहामुनिः
ततोभगवतःकुक्षिंप्रविष्टोमुनिसत्तमः १३६
तस्यासम्मुखमेकान्तेशुश्रूषुर्हंसमव्ययम्
यदक्षयंविविधमुपाश्रितंतुतन्महार्णवेव्यपगतचंद्रभास्करे १३७
शनैश्चरन्प्रभुरथहंससंज्ञितःसृजन्जगद्विहरतिकालपर्यये
अथचैवंशुचिर्भूत्वावरयामासवैतपः १३८
छादयित्वात्मनोदेहंपयसांबुजसंभवः
ततोमहात्मातिबलोमर्त्यलोकविसर्जने १३९
महतांचैवभूतानांविश्वोविश्वमचिंतयत्
तस्यचिंतयमानस्यनियतेसंस्थितेर्णवे १४०
निराकाशेतोयमयेसूक्ष्मेजगतिसंक्षये
ईशःसंक्षोभयामाससोर्णवंसलिलंगतः १४१
अथांतरादपांसूक्ष्ममथच्छिद्रमभूत्पुरा शब्दंप्रतिततोभूतोमारुतश्छिद्रसंभवः १४२

संलब्ध्वांतरसंक्षोभंव्यवर्धतसमीरणः नभस्वताबलवतावेगाद्विक्षोभितोर्णवः १४३
तस्यार्णवस्यक्षुब्धस्यतस्मिन्नंभसिमथ्यतः
कृष्णवर्त्मासमभवत्प्रभुर्वैश्वानरोमहान् १४४
ततःसंशोषयामासपावकःसलिलंबहु
समस्तजलधिश्छिद्रमभवद्विसृतंनभः १४५
आत्मतेजोभवाःपुण्याआपोमृतरसोपमाः
आकाशंछिद्रसंभूतंवायुराकाशंसंभवः १४६
अथसंघर्षसम्भूतंपावकंचास्यसंभवम्
दृष्ट्वापितामहोदेवोमहाभूतविभावनः १४७
दृष्ट्वाभूतानिभगवान्लोकसृष्ट्यर्थमुत्तमम्
ब्रह्मणोजन्मसहितंबहुरूपोह्यचिंतयत् १४८
चतुर्युगानांसंख्यातंसहस्रंयुगपर्यये
यत्पृथिव्यांद्विजेंद्राणांतपसाभावितात्मनाम् १४९
बहुजन्मविशुद्धात्माब्रह्मणोहरिरुच्यतेज्ञानंदृष्ट्वातुविश्वात्मायोगिनांयातियोग्यताम् १५०
तंयोगवंतंविज्ञायसंपूर्णैश्वर्यमुत्तमम्
पदेब्रह्मणिविश्वस्यन्ययोजयतयोगवित् १५१
ततस्तस्मिन्महातोयेमहेशोहरिरच्युतः
जलक्रीडांचविधिवत्सचक्रेसर्वलोककृत् १५२

पद्मंनाभ्युद्भवंचैकंसमुत्पादितवांस्ततः
सहस्त्रवर्णंविरजंभास्कराभंहिरण्मयम् १५३
हुताशनज्वलितशिखोज्जवलप्रभंसमुत्थितंशरदमलार्कतेजसम् विराजतेकमलमुदारवर्चसंमहात्मनस्तनुरुहचारुशैवलम् १५४
इति
श्रीपाद्मपुराणेप्रथमेसृष्टिखंडेपद्मप्रादुर्भावोनामैकोनचत्वारिंशोऽध्यायः ३९

चत्वारिंशोऽध्यायः
पुलस्त्यउवाच
अथयोगवतांश्रेष्ठमसृजद्भूरिवर्चसम्
स्रष्टारंसर्वलोकानांब्रह्माणंसर्वतोमुखम् १
तस्मिन्हिरण्मयेपद्मेबहुयोजनविस्तृते
सर्वतेजोगुणमयेपार्थिवैर्लक्षणैर्वृते २
तच्चपद्मंपुराभूतंपृथिवीरूपमुत्तमम्
नारायणसमुद्भूतंप्रवदंतिमहर्षयः ३
यत्पद्मंसारसादेवीपृथिवीपरिकथ्यते
येपद्मकेसरामुख्यास्तान्दिव्यान्पर्वतान्विदुः ४
हिमवंतंचनीलंचमेरुंनिषधमेवच
कैलासंशृंगवंतंचतथाद्रिं गंधमादनम् ५

पुण्यंत्रिशिखरंचैवकांतंमंदरमेवच
उदारंपिंजरंचैवविंध्यमस्तंचपर्वतम् ६
एतएवगणानांचसिद्धानांचमहात्मनाम्
आश्रयाः पुण्यशीलानांसर्वकामफलप्रदाः ७
एतेषामंतरेद्वीपोजंबूद्वीपइतिस्मृतः
जंबुद्वीपस्यसंस्थानंयाज्ञीयायत्रचक्रियाः ८
तेभ्योयद्द्रवतेतोयंदिव्यामृतरसोपमम् दिव्यतीर्थशताधाराः सरस्यःसर्वतःस्मृताः ९
यान्येतानीहपद्मस्यकेसराणिसमंततः
असंख्येयाःपृथिव्यांतेविविधाश्चैवपर्वताः १०
यानिपर्णानिपद्मस्यभूरिपूर्वाणिपार्थिवतेदुर्गमाःशैलचिताम्लेच्छदेशाःप्रकीर्तिताः ११
यान्यधोभागपत्राणितानिवासास्तुभागशः
दैत्यानामसुराणांचपन्नगानांचपार्थिव १२
तेषांमध्येंतरंयत्तुतद्रसातलसंज्ञितम्
महापातककर्माणोमज्जंतेयत्रमानवाः १३
चतुर्दिशासुसंख्याताश्चत्वारःसलिलाकराः एवंनारायणस्यार्थेमहीपुष्करसंभवा १४
प्रादुर्भावोप्ययंतस्मान्नाम्नापुष्करसंज्ञितः
एतस्मात्कारणाद्यज्ञेपुराणैःपरमर्षिभिः १५

यज्ञियैर्वेददृष्टांतैर्यज्ञैर्यूपचितिःकृता
एवंभगवतातेनविश्वव्याप्यधराचिता १६
पर्वतानांनदीनांचरचनाचैवनिर्मिता
विश्वस्ययश्चाप्रतिमप्रभावःप्रभाकराभोवरुणोमितद्युतिः १७
शनैःस्वयंभूर्व्यसृजत्सुषुप्तंजगन्मयःपद्मनिधिंमहार्णवे
विघ्नस्तपसिसंभूतोमधुर्नाममहासुरः १८
तेनैवचसहोद्भूतोह्यसुरोनामकैटभः
तौरजस्तमसोर्भूतौसंभूतौतामसौगणौ १९
एकार्णवंजगत्सर्वंक्षोभयेतांमहाबलौ
दिव्यरक्तांबरधरौश्वेतदीप्तोग्रदंष्ट्रिणौ २०
किरीटमकुटोदग्रौकेयूरवलयोज्ज्वलौ
महाविवृतताम्राक्षौपीनोरस्कौमहाभुजौ २१
महागिरेःसंहननौजंगमाविवपर्वतौ
नवमेघप्रतीकाशावादित्यप्रतिमाननौ २२
विपुलाभोगकेयूरकराभ्यामतिभीषणौ
पादसंचारविन्यासैर्विक्षिपंताविवार्णवम् २३
कंपयंतौहरिमिवशयानंमधुसूदनम्
तौतत्रविचरंतौतुपुष्करेविश्वतोमुखौ २४
योगिनांश्रेष्ठमत्यंतंदीप्तंददृशतुस्तदा
नारायणसमाज्ञातंसृजंतमखिलाः प्रजाः २५

दैवतानिचविश्वानिमानसांश्चसुतानृषीन् ततस्तावूचतुस्तत्रब्रह्माणमसुरोत्तमौ २६
दुष्टौयुयुत्मूसंक्रुद्धौक्रोधव्याकुलितेक्षणौ
कस्त्वंपुष्करमध्यस्थःसितोष्णीषश्चतुर्भुजः २७
आवामगणयन्मोहादास्सेत्वंविगतस्पृहः एह्यागच्छावयोर्युद्धंदेहित्वंकमलोद्भव २८
आवाभ्यांपरमेशाभ्यामशक्तःस्थातुमर्णवे
तत्रकश्चभवेत्तुभ्यंयेनचात्रनियोजितः २९
कःस्रष्टाकश्चतेगोप्ताकेननाम्नाभिधीयतेब्रह्मोवाच
ईश्वरःप्रोच्यतेलोकेविष्णुश्चानंतशक्तिधृत् ३०
तत्सकाशात्तुजातंमांस्रष्टारमवगच्छतम्
मधुकैटभाऊचतुः
नावयोःपरमंलोकेकिंचिदस्तिमहामुने ३१
आवाभ्यांच्छाद्यतेविश्वंतमसारजसाचवै
रजस्तमोमयावावामृषीणामतिलंघिनौ ३२
धर्मशीलंच्छादयन्तौनाशकौसर्वदेहिनाम्
आवाभ्यांयुज्यतेलोकोदुस्तराभ्यांयुगेयुगे ३३
आवामर्थश्चकामश्चयज्ञस्सर्वपरिग्रहः
सुखंयत्रमदोयत्रयत्रश्रीःकीर्तिरेवच ३४
येषांयत्कांक्षितंकिंचित्तत्तदावांविचि

ंतय
ब्रह्मोवाच
आवाभ्यांसंहतौदृष्ट्वायुवांपूर्वंपराजितौ ३५
तंसमाधायगुणिनंसत्वंचास्मिसमाश्रितः
यःपरोयोगयुक्तात्मायोक्षरःसत्वमेवच ३६
रजसस्तमसश्चैवयःस्रष्टाविश्वसंभवः
ततोभूतानिजायंतेसात्विकानीतराणिच ३७
सएवयुवयोर्नाशंवासुदेवःकरिष्यति
स्वपन्नेवततोदेवोबहुयोजनविस्तृतौ ३८
बाहूनारायणोब्रह्मकृतवानात्ममायया कृष्यमाणौततस्तस्यबाहुभ्यांबाहुशालिनौ
३९
चेरतुस्तौविगलितौशकुनाविवपीवरौ
ततस्तावाहतुर्गत्वावासुदेवंसनातनम् ४०
पद्मनाभंहृषीकेशंप्रणिपत्यनतावुभौ
जानीवस्त्वांविश्वयोनिंत्वामेकंपुरुषोत्तमम् ४१
आवयोश्चैवहेतुंत्वांजानन्तौबुद्धिकारणम्
अमोघदर्शनंसत्यंयतस्त्वांविद्वशाश्वतम् ४२
ततस्त्वामभितोदेवकांक्षावःप्रसमीक्षितुम्
अमोघदर्शनोसित्वंनमस्तेसमितिंजय ४३ श्रीभगवानुवाच

किमर्थंमामनुब्रूथयुवामसुरसत्तमौ गतायुष्कौयुवांभूयस्त्वहोजीवितुमिच्छथः ४४
मधुकैटभाऊचतुः यस्मिन्नकश्चिन्मृतवान्देवतस्मिन्वधंप्रभो
इच्छावःपुत्रतांचैवभवतःसुमहातपः ४५
श्रीभगवानुवाच
युवयोर्बाढमेतत्स्याद्भविष्येकलिसंभवे
भविष्यथोनसंदेहःसत्यमेतद्ब्रवीमिवाम् ४६
वरंप्रदायाथमहासुराभ्यांसनातनोविश्वधरःसुरोत्तमः
रजस्तमोजौतुतदांजनोपमौममर्दतावूरुतलेऽमरप्रभुः ४७
स्थित्वातस्मिंस्तुकमलेब्रह्माब्रह्मविदांवरः
ऊर्ध्वबाहुर्महातेजास्तपोघोरंसमाश्रितः ४८
प्रज्वलन्निवतेजोभिर्भाभिः स्वाभिस्तमोनुदः बभाषेसतुधर्मात्मासहस्रांशुरिवांशुभिः ४९
अथान्यद्रूपमास्थायप्रभुर्नरायणोव्ययः आजगाममहातेजायोगाचार्योमहायशाः ५० सांख्याचार्यश्चमतिमान्कपिलोब्रह्मणांवरः

उभावपिमहात्मानौपूजितौतत्रतत्परौ ५१
तौप्राप्तावूचतुस्तत्रब्रह्माणममितौजसम्
परावरविशेषज्ञौपूजितौचमहर्षिभिः ५२
ब्रह्मसंपरिवेद्यंतेविशालजगदास्थितौ
ग्रामणीस्सर्वभूतानांब्रह्मात्रैलोक्यपूजितः ५३
तयोस्तद्वचनंश्रुत्वाविबोध्यगतयोःपरम्
त्रीनिमान्कृतवान्लोकान्यथेयंब्रह्मणःश्रुतिः ५४
पुत्रंस्वसंभवंचैकंसमुत्पादितवान्भुवम्तदाग्रेचागतस्तस्यब्रह्ममानससंभवः ५५
उत्पन्नमात्रोब्रह्माणमुक्तवान्मानसःसुतः
किंकुर्मस्तवसाहाय्यंब्रवीतुभगवानिति ५६
ब्रह्मोवाच
यदेषकपिलोनामब्रह्मनारायणस्तथा
वदतोभवतस्त्वंतुतत्कुरुष्वमहामते ५७
ब्रह्मणासतथोक्तस्तौप्राहभूपसमुत्थितः
शुश्रूषुरस्मियुवयोःकिंकरोमिकृतांजलि ५८
श्रीभवगवानुवाच
यत्सत्यमक्षरंब्रह्मअष्टादशविधंचतत्
यत्सत्यममृतंतत्तुपरंपदमनुस्मर ५९
एतद्वचोनिशम्यैवंसययौदिशमुत्तरां
गत्वाचतत्रसब्रह्मअगमज्ज्ञानचक्षुषा ६०
ततोब्रह्माभुवर्नामद्वितीयमसृजत्प्रभुः

संकल्पयित्वामनसातमेवचमहामनाः ६१
ततःसोप्यब्रवीद्वाक्यंकिंकरोमिपितामह
पितामहसमाज्ञातोब्रह्माणंसमुपस्थितः ६२
ब्राह्मणस्यामृतरसोनुभूतस्तेनवैततः प्राप्तःसपरमंस्थानंसतयोःपार्श्वमागतः ६३
तस्मिन्नपिगतेसोथतृतीयमसृजत्प्रभुः मोक्षप्रवृत्तिकुशलंसुवर्नामयुतःप्रभुः ६४
सोपितंधर्ममास्थायतयोरेवागमद्गतिं एवंपुत्रास्त्रयोप्येतेगताःशंभोर्महात्मनः ६५
तान्गृहीत्वासुतांस्तस्यतौगतावूर्जितांगतिं
नारायणश्चभगवान्कपिलश्चयतीश्वरः ६६
यंकालंतेगताब्रह्मब्रह्मातंकालमेवच
तपोघोरतरंभूयःसंश्रितःपरमंपदं ६७
नचशक्तस्ततोब्रह्माप्रभुरेकस्तपश्चरन्
शरीरार्धात्ततोभार्यामुत्पादयतितच्छुभाम् ६८
आत्मनःसदृशान्पुत्रानसृजद्वैपितामहः
विश्वेप्रजानांपतयोयेभ्योलोकाविनिःसृताः ६९
विश्वेशंप्रथमंतावन्महात्मातपसात्मजम्
सर्वत्रसंहतंपुण्यंनाम्नाधर्मंससृष्टवान् ७०

दक्षंमरीचिमत्रिंचपुलस्त्यंपुलहंकतुम्
वसिष्ठंगौतमंचैवभृगुमंगिरसंमुनिं ७१
अत्यद्भुतास्स्वकृत्येनज्ञेयास्तेतुमहर्षयः
त्रयोदशगुणारंभायेवंशास्तुमहर्षिणां ७२
अदितिर्दितिर्दनुःकालाअनायुःसिंहिकाखसाप्राचीक्रोधाचसुरसाविनताकद्रुरेवच ७३
दक्षस्यापत्यमेतद्वैकन्याद्वादशपार्थिवनक्षत्राणिचचंद्र
स्यविंशतिस्सप्तचोर्जिताः ७४
मरीचेःकश्यपःपुत्रस्तपसानिर्मितःकिल
तस्मैद्वादशकन्याश्चदक्षस्ताश्चान्वमन्यत ७५
नक्षत्राणिचसोमायतथैवंदत्तवानृषिः
रोहिण्यादीनिसर्वाणिपुण्यानिकुरुनंदन ७६
लक्ष्मीस्सरस्वतीसंध्याविश्वेशाचमहायशाः
देवीसरस्वतीचैवब्रह्मणानिर्मिताःपुरा ७७
एताःपञ्चवरिष्ठावैसुरश्रेष्ठायपार्थिव दत्ताधर्मायभद्रं तेब्रह्मणादृष्टकर्मणा ७८
यारूपार्धवतीपत्नीब्रह्मणःकामरूपिणी
सुरभिःसहसाभूत्वाब्रह्माणंसमुपस्थिता ७९
ततस्तामगमद्ब्रह्मामैथुनेलोकपूजितः
लोकसर्जनहेतुज्ञोगवामर्थायसत्तम ८०
जज्ञेचैकादशसुतान्विपुलान्धर्मसंज्ञिता

न्
रक्तसंध्याभ्रसंकाशान्महतस्तिग्मतेजसः ८१
तेरुदंतोद्रवंतश्चगतवंतःपितामहम् रोदनाद्द्रवणाच्चैवरुद्रा
एवेतितेस्मृताः ८२
निर्हृतिश्चैवसंध्यश्चतृतीयश्चाप्ययोनिजः
मृगव्याधःकपर्दीचमहाविश्वेश्वरश्चयः ८३
अहिर्बुध्न्यश्चभगवान्कपालीचैवपिंगलः सेनानीश्चमहातेजारुद्राश्चैकादशस्मृताः ८४
तस्यामेवसुरभ्यांचगावोजाताःसुराश्चये अजश्चैवतुहंसश्चतथैवनृपसत्तम८५ ओषध्यःप्रवरायाश्चसुरभ्यास्तास्समुत्थिताः
धर्माल्लक्ष्मीस्तथाकामंसाध्यान्साध्याव्यजायत ८६
भवंचप्रभवंचैवकृशाश्वंसुवहंतथा
अरुणंवरुणंचैवविश्वामित्रचलध्रुवौ ८७
हविष्मंतंतनूजंचविधानाभिमतावपि
वत्सरंचैवभूतिंचसर्वासुरनिषूदनम् ८८
सुपर्वाणंबृहत्कांतिंसाध्यालोकनमस्कृतम्
वासवानुगतादेवीजनयामासवैसुरान् ८९
धरंवैप्रथमंदेवंद्वितीयंध्रुवमव्ययम्

विश्वावसुंतृतीयंचचतुर्थंसोममीश्वरं ९०
ततोनुरूपमायंचयमंतस्मादनंतरम्
सप्तमंचतथावायुमष्टमंनिर्हृतिंतथा ९१
धर्मस्यापत्यमेतद्वैसुरभ्यांतदजायत
विश्वेदेवाश्चविश्चायांधर्माज्जाताइतिस्मृताः ९२
दक्षश्चैवमहाबाहुःपुष्करस्तमएवच
चाक्षुषश्चततोत्रिश्चतथाभद्रमहोरगौ ९३
विश्वांतकवसुर्बालोनिकुंभश्चमहायशाः
रुरुदश्चातिसिद्धौजाभास्करप्रमितद्युतिः ९४
विश्वान्देवान्देवमाताविश्वेषांजनयत्सुतान्
मरुत्वतीमरुत्वतोदेवानजनयत्सुतान् ९५
अग्निश्चक्षूरविर्ज्योतिःसावित्रीमित्रमेवच
अमरंशरवृष्टिंचसुकर्षंचमहत्तरम् ९६
विराजंचैवराजंचविश्वायुंसुमतिंतथा
अश्वगंचित्ररश्मिंचतथाचनिषधंनृपं ९७
भूयएवंचात्मविधिंचारित्रंपादमात्रगं
बृहंतंवैबृहद्रूपंतथाचैवसनाभिगं ९८
मरुत्वतीप्रजाजज्ञेज्येष्ठांतंमरुतांगणं
अदितिःकश्यपाज्जज्ञेआदित्यान्द्वादशैवहि ९९
इंद्रो

विष्णुर्भगस्त्वष्टावरुणॐशोर्यमारविः पूषामित्रश्चवरदोधातापर्जन्यएवहि १०० इत्येतेद्वादशादित्यावरिष्टास्त्रिदिवौकसां
आदित्यस्यसरस्वत्यांजज्ञातेद्वौसुतौवरौ १०१
तपःश्रेष्ठौगुणश्रेष्ठौत्रिदिवस्यातिसंमतौ
दनुस्तुदानवान्जज्ञेदितिर्दैत्यान्व्यजायत १०२
कालातुकालकेयांस्तानसुरान्राक्षसांस्तथा
अनायुषायास्तनयाव्याधयश्चमहाबलाः १०३
सिंहिकाग्रहमाताचगंधर्वजननीमुनिः प्राचीत्वप्सरसांमातापुण्यानांभारतेतरा १०४
क्रोधासाःसर्वभूतानिपिशाचासाचपार्थिव जज्ञेयक्षगणांश्चैवराक्षसांश्चविशांपते १०५
चतुष्पदानिसत्वानिएतागाश्चैवसौरभी पुराणपुरुषश्चैवमायांविष्णुर्हरिःप्रभुः १०६
कथितस्तेनुपूर्वेणसंस्तुतश्चमहर्षिभिः
यश्चेदमग्र्यंशृणुयात्पुराणंसदानरःपर्वसुचेत्पठेत १०७
अवाप्यलोकंसहिवीतरागःपरत्रचस्वर्गफलानि

भुंक्ते
चक्षुषामनसावाचाकर्मणाचचतुर्विधम् १०८
प्रसादयतियःकृष्णंतस्यकृष्णःप्रसीदति
राज्यंचलभतेराजानिर्धनश्चोत्तमंधनम् १०९
क्षीणायुर्लभतेचायुःपुत्रकामोथसंततिम् यज्ञार्थिनस्तथाकामांस्तपांसिविविधानिच
११०
यंयंकामयतेकामंतंतंलोकेश्वराल्लभेत्
सर्वंविहाययइमंपठेद्वैपौष्करंहरेः १११
प्रादुर्भावंनरश्रेष्ठनतस्यह्यशुभंभवेत्
एषपौष्करकोनामप्रादुर्भावोमहात्मनः ११२
कीर्तितस्तुमहाराजव्यासश्रुतिनिदर्शनात्
विष्णुत्वंशृणुमेविष्णोर्हरित्वंचकृतेयुगे ११३
वैकुंठत्वंचदेवेषुकृष्णत्वंमानुषेषुच
ईश्वरस्यहितस्यैषाकर्मणांगहनागतिः ११४
सांप्रतंभूतभव्यंचशृणुराजन्यथातथं अव्यक्तोव्यक्तलिगस्थोयएषभगवान्प्रभुः
११५
नारायणोह्यनंतात्माप्रभवाप्ययएवच
एषनारायणोभूत्वाहरिरासीत्सनातनः ११६
ब्रह्मावायुश्चसोमश्चधर्मःशक्रोबृहस्पतिः
अदितेरपिपुत्रत्वमेत्यजः कुरुनंदन ११७

एषविष्णुरितिख्यातइन्द्रस्यावरजोविभुः प्रसादनंतस्यविभोरदित्याःपुत्रकारणम् ११८
वधार्थंसुरशत्रूणांदैत्यदानवरक्षसाम् ससर्जाथसुरान्कल्पेब्रह्माणंचप्रजापतीन् ११९
असृजन्मानसांस्तत्रब्रह्मवंशाननुत्तमान्
तेभ्योभवन्महात्मभ्यःपरंब्रह्मसनातनम् १२०
एतदाश्चर्यभूतस्यविष्णोःकर्मानुकीर्तितं
कीर्त्तनीयस्यलोकेषुकीर्त्यमानंनिबोधमे १२१
वृत्तेवृत्रवधेभीष्मवर्तमानेकृतेयुगे आसीत्त्रैलोक्यविख्यातःसंग्रामस्तारकामयः १२२
यत्रतेदानवाघोराःसर्वेसंग्रामदुर्जयाः
घ्नंतिदेवासुरान्सर्वान्सयक्षोरगराक्षसान् १२३
तेवध्यमानाविमुखाश्छिन्नप्रहरणारणे त्रातारंमनसाजग्मुर्देवंनारायणंप्रभुम् १२४
एतस्मिन्नंतरेमेघानिर्वाणांगारवर्चसः सार्कचंद्रग्रहगणंच्छादयंतोनभस्तलम् १२५

चंडविद्युद्गणोपेताघोरनिर्ह्रादकारिणः अन्योन्यवेगाभिहताःप्रववुःसप्तमारुताः १२६
दीप्ततोयाःसनिर्घातैःसहवज्रानलानिलैः
रवैस्सुघोरैरुत्पातैर्दह्यमानमिवाम्बरम् १२७
पेतुरुल्कासहस्राणिनिपेतुःखचराण्यपि
दैवानिचविमानानिप्रपतंत्युत्पतंतिच १२८
चतुर्युगांतसमयेलोकानांयद्भयंभवेत्
अरूपवतिरूपाणितस्मिन्नुत्पातलक्षणे १२९
तस्माद्दुष्प्रथितंसर्वंनप्राज्ञायतकिंचन
तिमिरौघपरिक्षिप्तानरेजुश्चदिशोदश १३०
विवेशरूपिणीकालीकालमेघावगुंठिता द्यौर्नभात्यभिभूतार्काघोरेणतमसावृता १३१
तांघनौघांसतिमिरांदोर्भ्यामाछिद्यसप्रभुः
वपुःस्वंदर्शयामासदिव्यंकृष्णवपुर्हरिः १३२
बलाहकांजननिभंबलाहकतनूरुहम्
तेजसावपुषाचैवकृष्णंकृष्णमिवाचलम् १३३
दीप्तपीतांबरधरंतप्तकांचनभूषणम्
धूम्रांधकारवपुषंयुगांताग्निमिवोत्थितम् १३४
वृत्तद्विगुणपीनांसंकिरीटाच्छन्नमूर्धज

म्
बभौचामीकरप्रख्यैरायुधैरुपशोभितम् १३५
चंद्रा
र्ककिरणोद्योतंगिरिकूटमिवोच्छ्रितम्
नंदकानंदितकरंकौस्तुभोद्भासितोरसम् १३६
शक्तिचित्रफलोदग्रंशंखचक्रगदाधरम्
विष्णुशैलंक्षमाशीलंश्रीवत्संशार्ङ्गपाणिनम् १३७
त्रिदशोदारफलदंस्वर्गस्त्रीचारुवल्लभम्सर्वलोकमनःकांतंसर्वसत्वमनोहरम् १३८
मायाविशालविटपंतोयदौघसमप्रभम्
विद्याहंकारमानाढ्यमहाभूतप्ररोहणम् १३९
विशेषपत्रैर्निचितंग्रहनक्षत्रपुष्पितम्
दैत्यलोकमहास्कंधंमर्त्यलोकप्रकाशितम् १४०
सागराकारनिर्ह्रादंरसातलगलाश्रयम् नागेंद्रपाशैर्विततंपक्षिजंतुसमन्वितम् १४१
शीलानाहार्यगंधाढ्यंसर्वलोकमहाद्रुमम् अव्यक्तानंदसलिलंव्यक्ताहंकारफेनिलम् १४२
महाभूतकरौघौघंग्रहनक्षत्रबुद्बुदम् विमानवाहनैर्व्याप्तंतोयदाडम्बराकुलम् १४३
जंतुमत्स्यगणाकीर्णंशैलशंखकुलैर्युतम्

त्रैगुण्यविषयावर्तंसर्वलोकतिमिंगिलम् १४४
वीरवृक्षलतागुल्मंभुजगोत्सृष्टशैवलम् द्वादशार्कमहाद्वीपंरुद्रैकादशपत्तनम् १४५
वस्वष्टपर्वतोपेतंत्रैलोक्यांभोमहोदधिम्
संध्यासंध्योर्मिसलिलमापूर्णानिलशोभितम् १४६
दैत्ययक्षगणग्रामंरक्षोगणझषाकुलम्
पितामहमहावीर्यंस्वर्गस्त्रीरत्नसंकुलम् १४७
श्रीकीर्तिकांतिलक्ष्मीभिर्नदीभिश्चसमाकुलम्
कालयोगमहावर्षप्रलयोत्पत्तिवेगितम् १४८
सत्संयोगमहापारंनारायणमहार्णवम्
देवातिदेवंवरदंभक्तानांभक्तवत्सलम् १४९
अनुग्रहकरंदेवंप्रशांतिकरणंशुभम्
हर्यश्वरथसंयुक्तसुपर्णध्वजशोभिते १५०
चंद्रार्कचक्ररचितउदाराक्षवृतांतरे अनंतरश्मिसंयुक्तेदुर्दर्शेमेरुकूबरे
१५१
तारकाचित्रकुसुमेग्रहनक्षत्रबंधुरे
भयेष्वभयदेव्योम्निदेवदैत्यापराजिते १५२
हर्यश्वरथसंयुक्तमुक्ताशोभासमन्वितम्
ददृशुस्तेस्थितंदेवंदिव्यलोकमयेरथे १५३

तेकृतांजलयःसर्वेदेवाइंद्रपुरोगमाः
जयशब्दंपुरस्कृत्यशरण्यंशरणंगताः १५४
एतेषांचगिरःश्रुत्वासविष्णुर्देवदैवतः
मनश्चक्रेविनाशायदानवानांमहामृधे १५५
आकाशेतुस्थितोविष्णुरुत्तमंवपुराश्रितः
उवाचदेवताःसर्वाःसप्रतिज्ञमिदंवचः १५६
शांतिंव्रजतभद्रं वोमाभैष्टमरुतांगणाः
जितामेदानवाःसर्वेत्रैलोक्यंपरिगृह्यताम् १५७
ततोस्यसत्यसंधस्यविष्णोर्वाक्येनतोषिताः
देवाःप्रीतिंपराजग्मुःप्राश्यामृतमिवोत्तमम् १५८
ततस्तमश्चसंहृत्यविनेशुश्चबलाहकाः प्रववुश्चशिवावाताःप्रसन्नाश्चदिशोदश १५९
शुद्धप्रायाणिज्योतींषिसोमंचक्रुःप्रदक्षिणम्
नविग्रहंग्रहाश्चक्रुःप्रसन्नाश्चापिसिंधवः १६०
विरजाअभवन्मार्गालोकाःस्वर्गादयस्त्रयःयथार्थमूहुस्सरितश्चुक्षुभेनतथार्णवः १६१
आसन्छुभानीन्द्रियाणिनराणामंतरात्मसु महर्षयोवीतशोकावेदानुच्चैरधीयत १६२ यज्ञेषुचहविःपाकंशिवमापचपावकः

प्रवृत्तधर्मसंवृत्तालोकामुदितमानसाः १६३
विष्णोःसत्यप्रतिज्ञस्यश्रुत्वारिनिधनागिरः
ततोभयंविष्णुमुखाच्छ्रुत्वादैतेयदानवाः १६४
उद्योगंविपुलंचक्रुर्युद्धायविजयायच
मयस्तुकांचनमयंत्रिनल्वांतरमव्ययम् १६५
चतुश्चक्रंसुविपुलंसुकल्पितमहायुधम्
किंकिणीजालनिर्घोषंद्वीपिचर्मपरिष्कृतम् १६६
रुचिरंरश्मिजालैश्चहैमजालैश्चशोभितम्
ईहामृगगणाकीर्णंपक्षिसंघविराजितम् १६७
दिव्यास्त्रशस्त्ररुचिरंपयोधरनिनादितम्स्वक्षंरथवरोदारंसूपस्थंगगनोपमम् १६८
गदापरिघसंपूर्णंमूर्तिमंतमिवार्णवम्
हेमकेयूरवलयंचंद्रमंडलकूबरम् १६९
सपताकध्वजोपेतंसादित्यमिवमंदरम् गजेंद्राभोगवपुषंक्वचित्केसरवर्चसम् १७०
युक्तमृक्षसहस्रेणसुधारांबुदनादितम्
दीप्तमाकाशगंदिव्यंरथंपररथारुजम् १७१
अध्यतिष्ठद्रणाकांक्षीमेरुंदीप्तमिवांशुमान्
तारस्तुक्रोशविस्तारमायामेचतथाविथम् १७२
शैलकूबरसंकाशंनीलांजनचयोपमम्

काललोहस्यरत्नानांसमूहाबद्धकूबरम् १७३
तिमिरोद्गारकिरणंगर्जंतमिवतोयदम्
लोहजालेनमहतासगवाक्षेणदंशितम् १७४
आयसैःपरिघैःपूर्णंक्षेपणीयैश्चमुद्गरैःप्रासैःपाशैश्चविततैरसंयुक्तैश्चकण्टकैः १७५
शोभितंत्रासनीयैश्चतोमरैःसपरश्वधैः उद्यतंद्विषतांहेतोर्द्वितीयमिवमंदरम् १७६
युक्तंखरसहस्रेणसोऽध्यारोहद्रथोत्तमम् विरोचनस्तुसंक्रुद्धोगदापाणिरवस्थितः १७७
प्रमुखेतस्यसैन्यस्यदीप्तशृंगइवाचलः युक्तंहयसहस्रेणहयग्रीवस्तुदानवः १७८ व्यूहितंदानवव्यूहंपरिचक्रामवीर्यवान् विप्रचित्तिसुतःश्वेतःश्वेतकुंडलभूषणः १७९
स्यंदनंवाहयामासपरानीकस्यमर्दनः व्यायतंकिष्कुसाहस्रंधनुर्विस्फारयन्महत् १८०
सचाहवमुखेतस्थौसप्ररोहइवाचलः
खरस्तुविष्किरिन्क्रोधान्नेत्राभ्यांरोपजंजलम् १८१
स्फुरद्दंतौष्ठनयनःसंग्रामंसोभ्यकांक्षत
त्वष्टात्वष्टादशहयंयानमास्थायदानवः १८२

दिव्यव्यूहप्रतीकाशायुद्धायाभिमुखःस्थितः
अरिष्टोबलिपुत्रश्चवरिष्ठोदुर्धरायुधः १८३
युद्धायाभिमुखस्तस्थौधराधरविकंपनः
किशोरस्त्वतिसंहर्षात्किशोरइवचोदितः १८४
अभवद्दैत्यमध्येसग्रहमध्येयथारविः
लंबस्तुनवमेघाभःप्रलंबांबरभूषणः १८५
दैत्यव्यूहगतोभातिसनीहारइवांशुमान्
वसुंधराभस्तदनुदशनौष्ठेक्षणायुधः १८६
हसंस्तिष्ठतिदैत्यानाम्मध्येक्रूरमहाग्रहः
अन्येहयगतास्तत्रमत्तेभेंद्रगताःपरे १८७
सिंहव्याघ्रगताश्चान्येवराहर्क्षेषुचापरे
केचित्खरोष्ट्रयातारःकेचित्तोयदवाहनाः १८८
पत्तयश्चापरेदैत्याभीषणाविकृताननाः एकपादास्त्वपादाश्चननृतुर्युद्धकांक्षिणः १८९
आस्फोटयंतोबहवःस्वनंतश्चतथापरे
दृप्तशार्दूलनिर्घोषानेदुर्दानवपुङ्गवाः १९०
तेगदापरिघैर्घोरैःशिलामुद्गरपाणयः बाहुभिःपरिघाकारैस्तर्जयंतिस्मदेवताः

१९१
प्रासैःखड्गैश्चपाशैश्चतोमरांकुशपट्टिशैः
चिक्रीडुस्तेशतघ्नीभिःशतधारैश्चमुद्गरैः १९२
खड्गशैलैश्चशैलैश्चपरिघैश्चोद्यतायुधैःयुक्तंबलाहकगणैःसर्वतःसंवृतंनभः १९३
एवंतद्दानवंसैन्यंसर्वसत्वमदोत्कटम्
देवताभिमुखंतस्थौमेघानीकमिवोदितम् १९४
रेजेचतद्दैत्यसहस्रगाढंवाय्वग्निशैलांबुदतोयकल्पम्
बलंबलौघाकुलमभ्युदीर्णंयुयुत्सयोन्मत्तमिवाबभासे १९५
श्रुतस्तेदैत्यसैन्यस्यविस्तारःकुरुनंदन
सुराणामपिसैन्यस्यविस्तरंवैष्णवंशृणु १९६
इति
श्रीपाद्मपुराणेप्रथमेसृष्टिखंडेदैत्यसेनावर्णनंनामचत्वारिंशत्तमोऽध्यायः ४०

एकचत्वारिंशोऽध्यायः पुलस्त्यउवाच
आदित्यावसवोरुद्रअश्विनौचमहाबलौ सबलाःसानुगाश्चैवसंनह्यन्तयथाक्रमम् १ पुरुहूतश्चपुरतोलोकपालःसहस्रदृक्

ग्रामणीःसर्वदेवानामारुरोहवरद्विपम् २
सव्येचास्यरथःपार्श्वेपक्षिप्रवरकेतनः
सुरारुचक्रचरणोहैमच्छत्रपरिष्कृतः ३
देवगंधर्वयक्षौघैरनुयातःसहस्रशः
दीप्तिमद्भिश्चस्वर्गस्थैर्ब्रह्मर्षिभिरभिष्टुतः ४
वज्रविस्फारितोद्भूतैर्विद्युदिंद्रा
युधप्रभैः
युक्तंबलाहकगणैःपर्वतैरिवकामगैः ५
यमारूढःसभगवान्पर्येतिसकलंजगत्
हविर्दानेषुगायंतिविप्रामखमुखेस्थिताः ६
स्वर्गसंग्रामयातेषुदेवतूर्यनिनादिषु
सेंद्रं तमुपनृत्यंतिशतशोह्यप्सरोगणाः ७
केतुनानागराजेनराजमानोयथारविः
युक्तोहयसहस्रेणमनोमारुतरंहसा ८
सम्यग्रथवरोभातियुक्तोमातलिनातदा कृत्स्नःपरिवृतोमेरुर्भास्करस्येवतेजसा ९
यमस्तुदंडमुद्यम्यकालयुक्तंचमुद्गरं
तस्थौसुरगणानीकेदैत्यानांचैवदर्शयन् १०
चतुर्भिःसागरैर्युक्तोलेलिहानैश्चपन्नगैः
शंखमुक्तांगदधरोबिभ्रत्तोयमयंवपुः ११
कालपाशान्समाविध्यहयैःशशिकरोपमैः वाय्वीरितजलाकारैःकुर्वन्लीलाःसहस्रशः १२

पांडुरोद्धूतवसनःप्रवालरुचिरांगदः
मणिश्यामोत्तमवपुर्हारकेणार्चितोदरः १३
वरुणःपाशधृङ्मध्येदेवानीकस्यतस्थिवान्
युद्धवेलामभिलषन्भिन्नवेलइवार्णवः १४
यक्षराक्षससैन्येनगुह्यकानांगणैरपि
युक्तश्चशंखपद्माभ्यांनिधीनामधिपःप्रभुः १५
राजराजेश्वरःश्रीमान्गदापाणिरदृश्यत
विमानयोधीधनदोविमानेपुष्पकेस्थितः १६
सराजराजःशुशुभेयक्षेशोनरवाहनः पूर्वपक्षेसहस्राक्षःपितृराजश्चदक्षिणे
१७
वरुणःपश्चिमेपक्षउत्तरेनरवाहनः
चतुःपक्षाश्चचत्त्वारोलोकपालामहाबलाः १८
आत्मदिक्षुचरंतश्चतस्यदेवबलस्यते
सूर्यःसप्ताश्वयुक्तेनरथेनानिलगामिना १९
श्रियाजाज्वल्यमानेनदीप्यमानैश्चरश्मिभिः
उदयास्तमयौचक्रेमेरुपर्यन्तगामिना २०
त्रिदिवद्वारचक्रेणतपसालोकमव्ययम्
सहस्ररश्मियुक्तेनभ्राजमानेनतेजसा २१
चचारमध्येदेवानांद्वादशात्मादिवाकरः
सोमःश्वेतहयोभातिस्यंदनेशीतरश्मिमान् २२
हिमतोयप्रपूर्णाभिर्भाभिराह्लादयञ्जगत्तमृक्षयोगानुगतंशिशिरांशुंद्विजेश्वरम् २३

शशच्छायांकिततनुंनैशस्यतमसःक्षयम्
ज्योतिषामीश्वरंव्योम्निरसदंप्रभुमव्ययम् २४
ओषधीनांपवित्राणांनिधानममृतस्यच
जगतःपरमंभागंसौम्यंसर्वमयंरसम् २५
ददृशुर्दानवाःसोमंहिमप्रहरणंस्थितम्
यःप्राणःसर्वभूतानांपंचधाभिद्यतेनृषु २६
सप्तस्कंधगतोलोकांस्त्रीन्दधारचकारच यमाहुरग्निकर्त्तारंसर्वप्रभवमीश्वरम्
२७
सप्तस्वरगतायस्ययोनिर्गीर्भिरुदीर्यते
यंवदंतिचलंभूतंयंवदंत्यशरीरिणम् २८
यमाहुराकाशगमंशीघ्रगंशब्दयोनिजम्
सवायुःसर्वभूतायुरुद्धतःस्वेनतेजसा २९
ववौप्रव्यथयन्दैत्यान्प्रतिलोमंसतोयदः
मारुतोदेवगंधर्वैर्विद्याधरगणैःसह ३०
चिक्रीडरश्मिभिश्शुभ्रैर्निर्मुक्तैरिवपन्नगैः
सृजंतःसर्पपतयस्तीव्रंरोषमयंविषम् ३१
शरभूताविलग्नाश्चचेरुर्व्यात्ताननादिविपर्वताश्चशिलाशृंगैःशतशाखैश्चपादपैः ३२
उपतस्थुसुरगणान्प्रहर्तुंदानवंबलम्
यःसदेवोहृषीकेशःपद्मनाभस्त्रिविक्रमः ३३
युगांतेकृष्णवर्त्माचविश्वस्यजगतःप्रभुः
सर्वयोनिःसमधुहाहव्यभुक्क्रतुसंस्थितः

३४
भूम्यम्बुव्योमभूतात्माश्यामःशांतिकरोरिहा
अविघ्नममरादीनांचक्रेचक्रगदाधरः ३५
सव्येनालम्यमहतींसर्वायुधविनाशिनीं
करेणकालद्यंवपुषाशत्रुकालप्रदांगदां ३६
शेषैर्भुजैःप्रदिप्ताभैर्भुजगारिध्वजःप्रभुः
दधारायुधजालानिशार्ङ्गादीनिमहाबलः ३७
सकश्यपस्यात्मभवंद्विजंभुजगभोजनम्
भुजगेंद्रेणवदनेनिविष्टेनविराजितम् ३८
अमृतारंभसंयुक्तंमंदराद्रिमिवोच्छितम्
देवासुरविमर्देषुबहुशोदृष्टविक्रमम् ३९
महेंद्रेणामृतस्यार्थेवज्रेणकृतलक्षणम्
विचित्रपत्रवसनंधातुमंतमिवाचलम् ४०
स्फीतक्रोधावलंबेनशीतांशुसमतेजसा
भोगिभोगावसक्तेनमणिरत्नेनभास्वता ४१
पक्षाभ्यांचारुपत्राभ्यामावृतंदिविलीलया
युगांतेसेंद्र
चापाभ्यांतोयदाभ्यामिवांबरम् ४२
नीललोहितपीताभिःपताकाभिरलंकृतम्
अरुणावरजंश्रीमानारुह्यसमरेप्रभुः ४३
सुवर्णवर्णवपुषंसुपर्णंखेचरोत्तमम्
तमन्वयुःसुरगणामुनयश्चसमाहिताः ४४
गीर्भिःपरममंत्राभिस्तुष्टुवुश्चगदाधरम

्
तद्वैश्रवणसंश्लिष्टंवैवस्वतपुरःसरम् ४५
वारिराजपरिक्षिप्तंदेवराजविराजितम्
पवनाबद्धनिर्घोषंसंप्रदीप्तहुताशनम् ४६
विष्णोर्जिष्णोःसहिष्णोश्चभ्राजिष्णोस्तेजसावृतम्
बलंबलवदुद्रिक्तेयुद्धायसमवर्तत ४७
स्वस्त्यस्तुदेवेभ्यइतिबृहस्पतिरभाषत
स्वस्त्यस्तुदैत्येभ्यइतिउशनावाक्यमाददे ४८
ताभ्यांबलाभ्यांसंजज्ञेतुमुलोविग्रहस्तथा
सुराणामसुराणांचपरस्परजयैषिणाम् ४९
दानवादैवतैःसार्द्धंनानाप्रहरणोद्यमाः
समीयुर्युध्यमानावैपर्वताइवपर्वतैः ५०
तत्सुरासुरसंयुक्तंयुद्धमत्यद्भुतंबभौ
धर्माधर्मसमायुक्तंदर्पेणविनयेनच ५१
ततोहयैःप्रजवितैर्वारणैश्चप्रचोदितैः
उत्पतद्भिश्चगगनेसासिहस्तैःसमंततः ५२
क्षिप्यमाणैश्चमुसलैःसंपतद्भिश्चसायकैःचापैर्विस्फार्यमाणैश्चपात्यमानैः
सुदारुणैः ५३
तद्युद्धमभवद्घोरंदेवदानवसंकुलम्
जगतस्त्रासजननंयुगसंवर्तकोपमम् ५४
स्वहस्तमुक्तैःपरिघैर्मुद्गरैश्चैवपर्वतैः

दानवास्समरेजघ्नुर्देवानिंद्रपुरोगमान् ५५
तेवध्यमानाबलिभिर्दानवैर्जितकाशिभिः विषण्णवदनादेवाजग्मुरार्तिंपरांमृधे ५६ तेचास्त्रशूलमथिताःपरिघैर्भिन्नमस्तकाःभिन्नोरस्कादितिसुतैःस्रवद्रक्तारणेबहु ५७
सूदिताःशरजालैश्चनिर्यत्नाश्चशरैःकृताःप्रविष्टादानवींमायांनशेकुस्तेविचेष्टितम् ५८
उत्तंभितमिवाभातिनिष्प्राणसदृशाकृति बलंसुराणामसुरैर्निष्प्रयत्नायुधंकृतम् ५९
दैत्यचापच्युतान्घोरांश्छित्वावज्रेणतान्शरान्
शक्रोदैत्यबलंघोरंविवेशबहुलोचनः ६०
सदैत्यप्रमुखान्सर्वान्हत्वादैत्यबलंमहत्
तामसेनास्त्रजालेनतमोभूतमथाकरोत् ६१
तेन्योन्यंनान्वबुध्यंतदैत्यानांवाहनानिच
घोरेणतमसाविष्टाःपुरुहूतस्यतेजसा ६२
मायापाशैर्विमुक्तास्तुयत्नवंतःसुरोत्तमाः
शिरांसिदैत्यसंघानांतमोभूतान्यपातयन् ६३
अपध्वस्ताविसंज्ञाश्चतमसानीलवर्चसा

पेतुस्तेदानवास्सद्यश्छिन्नपक्षाइवाद्रयः ६४
तत्राभिभूतदैत्यैंद्रमंधकारमिवांतरं
दानवंदेहसदनंतमोभूतमिवाभवत् ६५
तथासृजन्महामायांमयस्तांतामसींदहन् युगांतोद्योतजननींसृष्टामौर्वेणवह्निना ६६
सददाहचतांशाक्रींमायामयविकल्पिता दैत्याश्चादित्यवपुषासद्यउत्तस्थुराहवे ६७
मायामौर्वींसमासाद्यदह्यमानादिवौकसः
भेजिरेचंद्रविषयंशीतांशुसलिलह्रदम् ६८
तेदह्यमानाऔर्वेणवह्निनानष्टचेतसः
शशंसुर्वज्रिणंदेवाःसंतप्ताःशरणैषिणः ६९
संतप्तेमाययासेन्येहन्यमानेचदानवैः
चोदितोदेवराजेनवरुणोवाक्यमब्रवीत् ७०
पुराब्रह्मर्षिजःशक्रतपस्तेपेसुदारुणम् उर्वःसपूर्वंतेजस्वीसदृशोब्रह्मणोगुणैः
७१
तंतपंतमिवादित्यंतपसाजगदव्ययं
उपतस्थुर्मुनिगणादेवादेवर्षिभिःसह ७२
हिरण्यकशिपुश्चैवदानवोदानवेश्वरः
ॠषिंविज्ञापयामासपुरापरमतेजसम् ७३
ऊचुर्ब्रह्मर्षयस्तेतुवचनंधर्मसंहितम्
ॠषिवंशेषुभगवंश्छिन्नमूलमिदंकुलं ७४
एकस्त्वमनपत्यश्चगोत्रायान्योनविद्यते

कौमारंव्रतमास्थायक्लेशमेवानुवर्तसे ७५ बहूनिविप्रगोत्राणिमुनीनांभावितात्मनाम्
एकदेहानितिष्ठंतिविविक्तानिविनाप्रजाः ७६
एवंभूतेषुसर्वेषुपुत्रैर्मेनास्तिकारणम्
भवांश्चतापसश्रेष्ठःप्रजापतिसमद्युतिः ७७
तत्प्रवर्तस्ववंशायवर्धयात्मानमात्मना
समाधत्स्वोर्जितंतेजोद्वितीयांकुरुवैतनुं ७८
सएवमुक्तोमुनिभिर्मुनिर्मनसिताडितः
जगर्हतानृषिगणान्वचनंचेदमब्रवीत् ७९
यथाहिविहितोधर्मोमुनीनांशाश्वतः पुरा
आर्षंहिकेवलंकर्मवन्यमूलफलाशिनः ८०
ब्रह्मयोनौप्रसूतस्यब्राह्मणस्यात्मवर्तिनः
ब्रह्मचर्यंसुचरितंब्रह्माणमपिचालयेत्
८१
जनानांवृत्तयस्तिस्रोयेगृहाश्रमवासिनः
अस्माकंचवनेवृत्तिर्वनाश्रमनिवासिनां ८२
अब्भक्षावायुभक्षाश्चदंतोलूखलिनस्तथा
अश्मकुट्टादयोयत्रपंचाग्नितपसश्चये ८३
एतेतपसितिष्ठंतोव्रतैरपिसुदुश्चरैः ब्रह्मचर्यंपुरस्कृत्यप्रार्थयंतिपरांग

तिम् ८४
ब्रह्मचर्याद्ब्रह्मणस्यब्राह्मणत्वंविधीयते
एवमाहुःपरेलोकेब्राह्मचर्यविदोजनाः ८५
ब्रह्मचर्येस्थितोधर्मोब्रह्मचर्येस्थितंतपः
येस्थिताब्रह्मचर्येतुब्राह्मणादिवितेस्थिताः ८६
नास्तियोगंविनासिद्धिर्नास्तियोगंविनायशः
नास्तिलोकेयशोमूलंब्रह्मचर्यात्परंतपः ८७
योनिगृह्येंद्रियग्रामंभूतग्रामंचपंचकम्
ब्रह्मचर्यंसमाधत्तेकिमतःपरमंतपः ८८
अयोगकेशधरणमसंकल्पव्रतक्रिया
अब्रह्मचर्याचर्याचत्रयंस्याद्दंभसंज्ञितं ८९
क्वदाराःक्वचसंयोगःक्वचभावविपर्ययः
नन्वियंब्रह्मणासृष्टामनसामानसीप्रजा ९०
यद्यस्तितपसोवीर्यंयुष्माकंविजितात्मनाम्
सृजध्वंमानसान्पुत्रान्प्राजापत्येनकर्मणा ९१
मनसानिर्मितायोनिराधातव्यातपस्विभिः
नोदारयोगंबीजंचव्रतमुक्तंतपस्विनां ९२

यदिदंलुप्तधर्माख्यंयुष्माभिरिहनिर्भयैः
व्याहृतंसद्भिरत्यर्थमसद्भिरिवसंमतं ९३ वपुर्दीप्तांतरात्मानमेषकृत्वामनोमयं दारयोगंविनास्रक्ष्येपुत्रमात्मतनूरुहं ९४
एवमात्मानमात्मामेद्वितीयंजनयिष्यति
प्राजापत्येनविधिनादिधक्षंतमिवप्रजाः ९५
वरुणउवाच
उर्वस्तुतपसाविष्टोनिवेश्योरुंहुताशने
ममंथैकेनदार्भेणपुत्रस्यप्रसवारणिं ९६
तस्योरुंसहसाभित्वावरोसौह्यग्निरुत्थितः
जगतोदहनाकांक्षीपुत्रोग्निस्समपद्यत ९७
उर्वस्योरुंविनिर्भिद्यऔर्वोनामांतकोनलः
दिधक्षुरिवलोकांस्त्रीन्जज्ञेपरमकोपनः
९८
उत्पद्यमानश्चोवाचपितरंदीनयागिरा
क्षुधामेबाधतेतातजगद्भक्षेत्यजस्वमां ९९
त्रिदिवारोहिभिर्ज्वालैर्जृम्भमाणोदिशोदश
निर्दहन्सर्वभूतानिववृधेसॐतकोपमः १००
एतस्मिन्नंतरेब्रह्मामुनिमुर्वंसमागतः उवाचवार्यतांपुत्रोजगतस्त्वंदयांकुरु १०१

अस्यापत्पस्यतेविप्रकरिष्येसाह्यमुत्तमं
तथ्यमेतद्वचःपुत्रशृणुत्वंवदतांवर १०२
और्वउवाच
धन्योस्म्यनुगृहीतोस्मियन्मेत्वंभगवन्शिशोः
मतिमेतांददासीहपरमात्मन्हितायवै १०३
प्रभातकालेसंप्राप्तेकांक्षितव्येसमागमे
भगवंस्तर्पितःपुत्रःकैर्हव्यैःप्राप्स्यतेसुखम् १०४
कुत्रचास्यनिवासःस्याद्भोजनंतुकिमात्मकम्
विधास्यतीहभगवान्वीर्यतुल्यंमहौजसः १०५
ब्रह्मोवाच
बडवामुखेचवसतिःसमुद्रेवैभविष्यति
ममयोनिर्जलंविप्रतच्चामेयंव्रजत्वयं १०६
तत्रायमास्तेनियतंपिबन्वारिमयंहविः तद्वारिविस्तरंविप्रविसृजाम्यालयंचतम्
१०७
ततोयुगांतेभूतानामेषचाहंचपुत्रक
सहितोविचरिष्यावोनिष्पुराणकराविह १०८
एषोग्निरंतकालेतुसलिलाशीमयाकृतः
दहनः सर्वभूतानांसदेवासुररक्षसाम् १०९
एवमस्त्वितितंसोग्निःसंवृतज्वालमंडलः प्रविवेशार्णवमुखंनत्वोर्वंपितरंप्रभुम

एषादुर्विषहामायादेवैरपिदुरासदा और्वेणनिर्मितापूर्वंपावकेनोर्वसूनुना ११९
तस्मिंस्तुव्यथितेदैत्येनिर्वीर्यैषानसंशयः
शापोह्यस्याःपुरादत्तःसृष्टायेनैवतेजसा १२०
यद्येषाप्रतिहंतव्याकर्तव्योभगवान्सुखीदीयतांमेसखोशक्रतोययोनिर्निशाकरः १२१
तेनाहंसहसंगम्ययादोभिश्चसमावृतः
मायामेतांहनिष्यामित्वत्प्रसादान्नसंशयः १२२
एवमस्त्वितिसंहृष्टः शक्रस्त्रिदशवर्धनः संदिदेशाग्रतः सोमंयुद्धायशिशिरायुधम् १२३
गच्छसोमसहायन्त्वंकुरुपाशधरस्यवै असुराणांविनाशायजयार्थंत्रिदिवौकसाम् १२४
त्वंमतः
प्रतिवीर्यश्चज्योतिषामपिचेश्वरः त्वन्मयान्सर्वलोकेषुरसान्वेदविदोविदुः १२५
त्वयासमोनलोकेस्मिन्विद्यतेशिशिरायुधः
क्षयवृद्धीतवाव्यक्तेसागरेचैवचांबरे १२६
प्रवर्तयस्यहोरात्रात्कालंसंमोहयन्जगत्लोकच्छायामयंलक्ष्मतवांकःशशविग्रहः १२७

नविदुःसोमतेमायांयेचनक्षत्रयोनयः
त्वमादित्यपथादूर्ध्वंज्योतिषांचोपरिस्थितः १२८
तमः प्रोत्सार्यसहसाभासयस्यखिलंजगत्
शीतभानुर्हिमतनुर्ज्योतिषामधिपःशशी १२९
अपितत्कालयोगात्माइज्योयज्ञरथोव्ययः
ओषधीशःक्रियायोनिरपांयोनिरनुष्णगुः १३०
शीतांशुरमृताधारश्चपलःश्वेतवाहनः
त्वंकांतिःकांतवपुषांत्वंसोमः
सोमपायिनाम् १३१
सौम्यस्त्वंसर्वभूतानांतिमिरघ्नस्त्वमृक्षराट्
तद्गच्छत्वंमहासेनवरुणेनवरूथिना १३२
शमयस्वासुरींमायांययादह्यामहेरणे
सोमउवाच
यन्मांवदसियुद्धार्थंदेवराजवरप्रद १३३
एषवर्षामिशिशिरंदैत्यमायापकर्षणं
एतान्मेशीतनिर्दग्धान्पश्यस्वहिमवेष्टितान् १३४
तथाहिमकरोत्सृष्टाःसपाशाहिमवृष्टयः वेष्टयंतिचतान्दैत्यान्वायुर्मेघगणानिव १३५
तौपाशशीतांशुधरौवरुणेंदूमहाबलौ जघ्नतुर्हिमपातैश्चपाशपातैश्चदानवान् १३६
द्वावंबुनाथौसमरेतौपाशहिमयोधिनौ

मृधेचैरतुरंभोभिःक्षुब्धाविवमहार्णवौ १३७
ताभ्यामापूरितंसर्वंतद्दानवबलंमहत् जगत्संवर्त्तकांभोदैःप्रवर्षैरिवसंवृतं १३८
तावुद्यतावंबुनाथौशशांकवरुणावुभौ शमयामासतुस्तांतुमायांदैत्येन्द्र निर्मितां १३९
शीतांशुजालनिर्दग्धाःपाशैश्चास्कंदितारणे
नशेकुश्चलितुंदैत्याविशिरस्काइवाद्रयः १४०
शीतांशुनिहतास्तेतुदैत्यास्सर्वेनिपातिताः
हिमप्लावितसर्वांगानिरूष्माणइवाग्नयः १४१
तेषांतुदिविदैत्यानांनिपतंतिशुभानिवै विमानानिविचित्राणिनिपतंत्युत्पतंतिच १४२
तान्पाशहस्तग्रथितान्छादितान्शीतरश्मिभिः
मयोददर्शमायावीदानवान्दिविदानवः १४३
सशैलजालांविततांखड्गपट्टसहासिनीम्
पादपोत्करकूटस्थांकंदराकीर्णकाननां १४४
सिंहव्याघ्रगणाकीर्णांनदद्भिर्देवयूथपैः

ईहामृगगणाकीर्णांपवनाघूर्णितद्द्रुमाम् १४५
निर्मितांस्वेनपुत्रेणकूजंतींदिविकामगां
प्रथितांपार्वतींमायांससृजेससमंततः १४६
सासिशब्दैश्शिलावर्षैःसंपतद्भिश्चपादपैः
जघानदेवसंघांस्तेदानवानभ्यजीवयत् १४७
नैशाकरीवारुणीचमायेअंतर्हितेतदा
अभवद्घोरसंचारापृथिवीपर्वतैरिव १४८
नचारुद्धोद्रुमगणैर्देवोदृश्यतकश्चन
तदपध्वस्तधनुषंभग्नप्रहरणाविलम् १४९
निष्प्रयत्नंसुरानीकंवर्जयित्वागदाधरं
सहियुद्धगतःश्रीमानीशोनस्मव्यकंपत १५०
सहिष्णुत्वाज्जगत्स्वामीनचुक्रोधगदाधरःकालज्ञःकालमेघाभःसमीक्षन्कालमाहवे १५१
देवासुरविमर्दंचद्रष्टुकामस्तदाहरिः
ततोभगवतादिष्टौरणेपावकमारुतौ १५२
चोदितौविष्णुवाक्येनततोमायांव्यकर्षतांताभ्यामुद्भ्रांतवेगाभ्यांप्रबुद्धाभ्यांमहाहवे १५३
दग्धासापार्वतीमायाभस्मीभूताननाशह
सोनिलोनलसंयुक्तस्सोनलश्चानिलाकुलः १५४
दैत्यसेनांददहतुर्युगांतेष्विवमूर्च्छितौ
वायुःप्रजवितस्तत्रपश्चादग्निश्चमारुता

त् १५५
चेरतुर्दानवानीकेक्रीडंतावनलानिलौ भस्मीभूतेषुभूतेषुप्रपतत्सूत्पतत्सुच १५६
दानवानांविमानेषुनिपतत्सुसमंततः
वातस्कंधापविद्धेषुकृतकर्मणिपावके १५७
मायावधेप्रवृत्तेतुस्तूयमानेगदाधरे
निष्प्रयत्नेषुदैत्येषुत्रैलोक्येमुक्तबंधने १५८
प्रहृष्टेषुचदेवेषुसाधुसाध्वितिजल्पिषुजयेदशशताक्षस्यदैत्यानांचपराजये १५९
दिक्षुसर्वासुशुद्धासुप्रवृत्तेधर्मविस्तरे
अपावृतेचंद्रपथेस्वस्थानस्थेदिवाकरे १६०
प्रवृत्तिस्थेषुभूतेषुनृषुचारित्रवत्सुच
अभिन्नबंधनेमृत्यौहूयमानेहुताशने १६१
यज्ञशोभिषुदेवेषुस्वर्गमार्गंदिशत्सुच
लोकपालेषुसर्वेषुदिक्षुसंधानवर्तिषु १६२
भावेतपसिसिद्धानामभावेपापकर्मणाम्
देवपक्षेप्रमुदितेदैत्यपक्षेविषीदति १६३
त्रिपादविग्रहेधर्मेऽधर्मेपादपरिग्रहे
अपावृत्तेमहाद्वारेवर्तमानेचसत्पथे १६४
लोकेषुधर्मवृत्तेषुप्रवृत्तेष्वाश्रमेषुच

प्रजारक्षणयुक्तेषुराजमानेषुराजसु १६५
प्रशांतेषुचलोकेषुशांतेतमसिदानवे
अग्निमारुतयोस्तस्मिन्वृत्तेसंग्रामकर्मणि १६६
तन्मयाविमलालोकास्ताभ्यांजयकृतक्रियाः
तीव्रंदैत्यभयंश्रुत्वामारुताग्निकृतंमहत् १६७
कालनेमीतिविख्यातोदानवःप्रत्यदृश्यत
भास्कराकारमुकुटःशिंजिताभरणांगदः १६८
मंदराद्रिप्रतीकाशोमहारजतसंवृतः
शतप्रहरणोदग्रःशतबाहुःशताननः १६९
शतशीर्षःस्थितःश्रीमान्शतशृंगइवाचलः
कक्षेमहतिसंवृद्धोनिदाघइवपावकः १७०
धूम्रकेशोहरिश्मश्रुर्दंतुरोविकटाननः त्रैलोक्यांतरविस्तारंधारयन्विपुलंवपुः १७१
बाहुभिस्तुलयन्व्योमक्षिपन्पद्भ्यांमहीधरान्
ईरयन्मुखनिःश्वासैर्वृष्टिकारान्बलाहकान् १७२
तिर्यगायतरक्ताक्षंमंदरोदग्रवर्चसाम् दिधक्षंतमिवायांतंसर्वान्देवगणान्मृधे १७३
तर्जयंतंसुरगणांश्छादयंतंदिशोदश संवर्तकालेहृषितंदृष्टंमृत्युमिवोत्थितम् १७४

सुतलेनोच्छ्रयवताविपुलांगुलिपर्वणा लंबाभरणपूर्णेनकिंचिच्चिलितकर्मणा १७५ उच्छ्रितेनाग्रहस्तेनदक्षिणेनवपुष्मता दानवान्देवनिहतान्र्बुवन्तंतिष्ठतेतिच १७६
तंकालनेमिंसमरेद्विषतांकालनेमिनम् वीक्षंतेस्मसुराःसर्वेभयविह्वललोचनाः १७७
तंवीक्षंतेस्मभूतानिग्रसंतंकालनेमिनम् त्रिविक्रमंविक्रमंतंनारायणमिवापरम् १७८
सोभ्युच्छ्रयंपुनः
प्राप्तोमारुताघूर्णितांबरः
प्रक्रामदसुरोयोद्धुंत्रासयन्सर्वदेवताः १७९
समेयिवान्सुरेंद्रेणपरिष्वक्तोभ्रमन्रणे
कालनेमिर्बभौदैत्यःसविष्णुरिवमंदरः १८०
अथविव्यथिरेदेवाःसर्वेशक्रपुरोगमाः
कालनेमिनमायांतंदृष्ट्वाकालमिवापरम् १८१
दानवाननुपिप्रीषुःकालनेमिर्महासुरः
व्यवर्धतमहातेजास्तपांतेजलदोयथा १८२
तंत्रैलोक्यांतरगतंदृष्ट्वातेदानवेश्वराः
उत्तस्थुरपरिश्रांताः
पीत्वेवामृतमुत्तमम् १८३
तेवीतभयसंत्रासामयतारपुरोगमाः

तारकामयसंग्रामेसततंजितकाशिनः १८४ रेजुरायोधनगतादानवायुद्धकांक्षिणः मंत्रमभ्यसतांतेषांव्यूहंचपरिधावताम् १८५
प्रेक्षतांचाभवत्प्रीतिर्दानवंकालनेमिनम्
येतुतत्रमयस्यासन्मुख्यायुद्धपुरस्सराः १८६
तेतुसर्वेभयंत्यक्त्वाहृष्टायोद्धुमुपस्थिताः
मयस्तारोवराहश्चहयग्रीवश्चदानवः १८७
विप्रचित्तिसुतःश्वेतःखरलंबावुभावपि
अरिष्टोबलिपुत्रश्चकिशोराख्यस्तथैवच १८८
सुर्भानुश्चामरप्रख्यश्चक्रयोधीमहासुरः एतेस्त्रवेदिनःसर्वेसर्वेतपसिसुस्थिताः १८९
दानवाःकृतिनोजग्मुःकालनेमिनमुद्धतम् तेगदाभिस्सुगुर्वीभिश्चक्रैरथपरश्वधैः १९०
कालकल्पैश्चमुसलैःक्षेपणीयैश्चमुद्गरैः अश्मभिश्चास्त्रसदृशैस्तथाशैलैश्चदारुणैः १९१
पट्टिशैर्भिंडिपालैश्चपरिघैश्चोत्तमायसैः
घातिनीभिश्चगुर्वीभिःशतघ्नीभिस्तथैवच १९२

युगैर्यंत्रैश्चनिर्मुक्तैर्लांगलैरुग्रताडितैः
दोर्भिरायतमानैश्चपाशैश्चपरिघादिभिः १९३ भुजंगवक्त्रैर्लेलिहानैर्विसर्पद्भिश्चसायकैः
वज्रैःप्रहरणीयैश्चदीप्यमानैश्चतोमरैः १९४
विकोशैरसिभिस्तीक्ष्णैःशूलैश्चशितनिर्मलैः
दैत्यैःसंदीप्यमानैश्चप्रगृहीतशरासनैः १९५
ततःपुरस्कृत्यतदाकालनेमिनमाहवे
सादीप्तशस्त्रप्रवरादैत्यानांरुरुचेचमूः १९६
यैर्निमीलितसर्वांगावनालीवांबुदागमे
देवतानामपिचमूर्मुमुदेशक्रपालिता १९७
उपेताशिशिरोष्णाभ्यांतेजोभ्यांचंद्रसूर्ययोः
वायुवेगवतीसौम्यातारागणपताकिनी १९८
तोयदाबद्धवसनाग्रहनक्षत्रहासिनी
यमेंद्रधनदैर्गुप्तावरुणेनचधीमता १९९
साप्रदीप्ताग्निपवनानारायणपरायणा
सासमुद्रौघसदृशीदीप्यमानामहाचमूः २००
रराजास्त्रवतीभीमायक्षगंधर्वशालिनी
तयोश्चम्वोस्तदानींतुबभूवससमागमः २०१
द्यावापृथिव्योस्संयोगोयथास्याद्युगपर्

यये
तद्युद्धमभवद्घोरंदेवदानवसंकुलं २०२
क्षमापराक्रमपरंसदर्पविनयस्यदं
निश्चक्रमुर्बलाभ्यांतुभीमाभ्यांचसुरासुराः २०३
पूर्वापराभ्यांसंरब्धाःसागराभ्यामिवांबुदाः
ताभ्यांबलाभ्यांसंहृष्टाश्चेरुस्तेदेवदानवाः २०४
वनाभ्यांपार्वतीयाभ्यांपुष्पिताभ्यांयथानगाः
समाजघ्नुस्तथाभेरीःशंखान्दध्मुरनेकशः २०५
ब्रह्मांडंचभुवंचैवदिशश्चसमपूरयन् ज्याघाततलनिर्घोषधनुषांकूजितानिच २०६ दुंदुभीनांचनिर्ह्रादोदैत्यमंतर्दधुःस्वनम्
तेन्योन्यमभिसंपेतुर्यातयंतःपरस्परम् २०७
बभंजुर्बाहुभिर्बाहुयुद्धमन्येयुयुत्सवः
देवानामशनीर्घोराःपरिघांश्चोत्तमायुधान् २०८
निस्त्रिंशान्ससृजुःसंख्येगदागुर्वीश्चदानवाः
गदानिपातैर्भग्नांगाबाणैश्चशकलीकृताः

२०९
परिपेतुर्भृशंकेचित्पुनःकेचित्तुजघ्निरे
ततोरथैश्चतुरगैर्विमानैश्चपदातिभिः २१० समीयुस्तेतिसंरब्धारोषादन्योन्यमाहवे संवर्त्तमानास्समरेसंदष्टौष्टपुटाननाः २११
रथारथैर्नियुध्यंतेपादाताश्चपदातिभिः तेषांरथानांतुमुलःसशब्दःशब्दवाहिनाम् २१२
नभोनिदद्ध्वानयथानभस्येजलदस्वनैः बभंजिरेरथान्केचित्केचित्संमृदितारथैः २१३
संबाधमन्येसंप्राप्तानशेकुश्चलितुंरथाः अन्योन्यमध्येसमरेदोर्भ्यामुत्क्षिप्यदंशिताः २१४
संह्रादमाणास्सबलाजघ्नुस्तत्रासिचर्मिणः
अस्त्रैरन्येविनिर्भिन्नारक्तंवेमुर्हतायुधि २१५
क्षरज्जलानांसदृशाजलदानांसमागताः
अन्योन्यबाणवर्षेणयुद्धदुर्दिनमाबभौ २१६
एतस्मिन्नंतरेक्रुद्धःकालनेमिस्सदानवः
अवर्धतसमुद्रौघैःपूर्यमाणइवांबुदः २१७
तस्यविद्युल्लतापीडाःप्रदीप्ताशनिवर्षिणः

गात्रैर्नगगिरिप्रख्यैर्विनिपेतुर्बलाहकाः २१८
क्रोधान्निश्वसतस्तस्यभ्रूभेदस्वेदवर्षिणः
साग्निस्फुलिगाःप्रततामुखान्निश्चेरुरर्चिषः २१९
तिर्यगूर्ध्वंचगगनेववृधुस्तस्यबाहवः
पर्वतादिवनिष्क्रांताःपंचास्याइवपन्नगाः २२०
सोस्त्रजालैर्बहुविधैर्धनुर्भिःपरिघैरपि
दिव्यमाकाशमावव्रेपर्वतैरुच्छ्रितैरिव २२१
सोनिलोद्भूतवसनस्तस्थौसंग्रामलालसः संध्यातपग्रस्तशिलःसाक्षान्मेरुरिवाचलः २२२
ऊरुवेगप्रमथितैःशृंगशैलाग्रपादपैः
अपातयद्देवगणान्वज्रेणेवमहागिरीन् २२३
बाहुभिश्चसनिस्त्रिंशैश्छिन्नभिन्नशिरोरुहाः
नशेकुश्चलितुंदेवाःकालनेमिहतायुधि २२४
मुष्टिभिर्निहताःकेचित्केचिच्चद्विदलीकृताः
यक्षगंधर्वपतगाःसमहोरगकिन्नराः २२५
तेनवित्रासिताःपेतुःसमरेकालनेमिना नशेकुर्यत्नवंतोपियत्नंकर्तुंविचेतसः

२२६
तेनशक्रःसहस्राक्षोऽस्पदितःशरबंधनैः निष्प्रयत्नःकृतःसंख्येचलितुंनशशाकह २२७ निर्जलांभोदसदृशोनिर्जलार्णवसप्रभः निर्व्यापारःकृतस्तेनविपाशोवरुणोमृधे २२८
रणेवैश्रवणस्तेनपरीतःकालरूपिणा विलपन्लोकपालेशस्त्याजितोधनदःक्रियां २२९
यमःसर्वहरस्तेनमृत्युप्रहरणोरणे याम्यामवस्थांसंत्यज्यभीतःस्वांदिशमाविशत् २३०
सलोकपालानुत्सार्यहृत्वातेषांचकर्मतत् दिक्षुसर्वासुदेहंस्वंचतुर्धाविदधेतदा २३१
सनक्षत्रपथंगत्वादिव्यंस्वर्भानुदर्शितं
जहारलक्ष्मींसोमस्ययच्चास्यविषयंमहत् २३२
चालयामासदीप्तांशुंधर्मद्वारासभास्करं
शासनंचास्यविषयंजहारदिनकर्मच २३३
सोग्निंदेवमुखंजित्वाचकारात्ममुखाश्रयंवायुंचतरसाजित्वाचकारात्मवशानुगं २३४
ससमुद्रात्समानीयसमस्ताःसरितोबलात्
चकाराभिसुखावीर्यादेहभूताश्चसिंधवः २३५
अपःस्ववशगाःकृत्वादिविजायाश्चभूमिजाः

छादयामासजगतींसुगुप्तांधरणीधरैः २३६
सस्वयंभूरिवाभातिमहाभूतपतिर्महान्
सर्वलोकमयोदैत्यःसर्वलोकभयावहः २३७
सलोकपालैकवपुश्चंद्रसूर्यग्रहात्मवान्
पावकानिलसंभूतोरराजयुधिदानवः २३८
पारमेष्ठ्येस्थितःस्थानेलोकानांप्रभवोपमे
तंतुष्टुवुर्दैत्यगणादेवाइवपितामहं २३९
पंचतंनाभ्यवर्तंतविपरीतेनकर्मणा
वेदोधर्मःक्षमासत्यंश्रीश्चनारायणाश्रया २४०
सतेषामनुपस्थानात्सक्रोधोदानवेश्वरः
वैष्णवंपदमन्विच्छन्सगतोदेवतायतः २४१
सददर्शसुपर्णस्थंशंखचक्रगदाधरं
दानवानांविनाशायभ्रामयंतंगदांशुभां २४२
सजलांभोदसदृशंविद्युत्सदृशवाससं आरूढंस्वर्णपत्राढ्यंखेचरंकाश्यपंखगं २४३
दुष्टदैत्यविनाशायदृष्ट्वाखस्थमिवस्थितं
दानवोविष्णुमक्षोभ्यंबभाषेक्षुब्धमानसः २४४
अयंसरिपुरस्माकंपूर्वेषांप्राणनाशनः
अर्णवावासिनश्चैवमधोश्चकैटभस्यच २४५
अयंसरिपुरस्माकमसमःकिलकथ्यते
अनेकसंयुगेनेनदानवाबहवोहताः २४६

अयंसनिर्घृणोलोकेस्त्रीबालनिरपत्त्रपः येनदानवनारीणांसीमंतोद्वरणंकृतम् २४७ अयंसविष्णुर्देवानांवैकुंठश्चदिवौकसाम् अनंतोभोगिनांमध्येस्वयंभूश्चस्वयंभुवः २४८
अयंसनाथोदेवानामस्माभिर्विप्रकृष्यते अस्यक्रोधंसमासाद्यहिरण्यकशिपुर्हतः २४९
अस्यच्छायामुपाश्रित्यदेवामखमुखेस्थिताः
आज्यंमहर्षिभिर्दत्तमश्नुवंतित्रिधाहुतम् २५०
अयंसनिधनेहेतुःसर्वेषाममरद्विषाम् अस्यचक्रप्रविष्टानिकुलान्यस्माकमाहवे २५१
अयंसकिलयुद्धेषुसुरार्थेत्यक्तजीवितः सविभुस्तेजसायुक्तंचक्रंक्षिपतिशत्रुषु २५२
अयंसकालोदैत्यानांकालभूतेमयिस्थिते अतिक्रांतस्यकालस्यफलंप्राप्स्यतिकेशवः २५३
दिष्ट्येदानींसमक्षंमेविष्णुरेषसमागतः निष्पिष्टोबहुनासंख्येमय्येवप्रणशिष्यति २५४
यास्याम्यपचितिंदिष्ट्यापूर्वेषामद्यसंयुगे
इमन्नारायणंहत्वादानवानांभयावहम् २५५

क्षिप्रमेवहनिष्यामिरणेमरगणानहम्
जात्यंतरगतोप्येषबाधतेदानवान्मृधे २५६
एषोनंतःपुराभूत्वापद्मनाभइतिश्रुतः
जघानैकार्णवेघोरेतावुभौमधुकैटभौ २५७
द्विधाभूतंवपुःकृत्वासिंहस्यार्द्धंनरस्यच
पितरंमेजघानैकोहिरण्यकशिपुंपुरा २५८
शुभंगर्भमधत्तैनमदितिर्देवतारणिः
त्रीन्लोकानाजहारैकःक्रममाणस्त्रिभिःक्रमैः २५९
भूयस्त्विदानींसंप्राप्तेसंग्रामेतारकामये
मयासहसमागम्यसदेवोविनशिष्यति २६०
एवमुक्त्वाबहुविधंक्षिप्रंनारायणंरणे
वाग्भिरप्रतिरूपाभिर्युद्धमेवाभ्यरोचयत् २६१
क्षिप्यमाणोऽसुरेंद्रेणनचुकोपगदाधरः
क्षमाबलेनमहतासस्मितंचेदमब्रवीत् २६२
अल्पंदर्पबलंदैत्यस्थिरमक्रोधजंबलम्
हतस्त्वंदर्पजैर्दोषैर्हित्वायोभाषसेक्षमाम् २६३
अधमस्त्वंमममतोधिगेतत्तववाग्बलम्
केतत्रपुरुषाःसंतियत्रगर्जंतियोषितः २६४
अहंत्वांदैत्यपश्यामिपूर्वेषांमार्गगामिनम्
प्रजापतिंकृतंसेतुंत्यक्त्वाकःस्वस्तिम

ान्भवेत् २६५
अद्यत्वांनाशयिष्यामिदेवव्यापारघातकम्
स्वेषुस्वेषुचस्थानेषुस्थापयिष्यामिदेवताः २६६
एवंब्रुवतिवाक्यंतुमृधेश्रीवत्सधारिणि
जहासदानवःक्रोधाद्धस्तांश्चक्रेणसायुधान् २६७
सबाहुशतमुद्यम्यसर्वायुधगणान्रणे
क्रोधाद्विगुणरक्ताक्षोविष्णोर्वक्षस्यपातयत् २६८
दानवाश्चापिसमरेमयतारपुरोगमाः
उद्यतायुधनिस्त्रिंशाविष्णुमभ्यद्रवन्रणे २६९
सताड्यमानोऽतिबलैर्दैत्यैःसर्वायुधोद्यतैः
नचचालततोयुद्धेकंप्यमानइवाचलः २७०
संयुक्तश्चसुपर्णेनकालनेमिर्महासुरः
सर्वप्राणेनमहतींगदामुद्यम्यबाहुभिः २७१
घोरांज्वलंतीमुमुचेसंरब्धोगरुडोपरि कर्मणातेनदैत्यस्यविष्णुर्विस्मयमागमत् २७२
तदातेनसुपर्णस्यपातितामूर्ध्निसागदा
सुपर्णंव्यथितंदृष्ट्वाक्षतंचवपुरात्मनः २७३
क्रोधसंरक्तनयनोवैकुंठश्चक्रमाददे
व्यवर्द्धतचवेगेनसुपर्णेनसमंविभुः २७४

भुजाश्चास्यव्यवर्धंतव्याप्तवंतोदिशोदश विदिशश्चैवखंचापिगांचैवप्रतिपूरयन् २७५ ववृधेसपुनर्लोकान्क्रांतुकामइवौजसा तंजयायसुरेंद्राणांवर्द्धमानंनभस्तले २७६
ॠषयःसहगंधर्वास्तुष्टुवुर्मधुसूदनम्
सद्यांकिरीटेनलिखन्शिरसाभास्वरेणच २७७
पद्भ्यामाक्रम्यवसुधांदिशःप्रच्छाद्यबाहुभिः
सहस्रकरतुल्याभंसहस्रारमरिक्षयम् २७८
दीप्ताग्निसदृशंघोरंदर्शनेनसुदर्शनम्
सुवर्णरेणुपर्यंतंवज्रनाभंभयावहं २७९
मेदोस्थिमज्जरुधिरैःसिक्तंदानवसंभवैः
अद्वितीयंप्रहरणंक्षुरपर्यंतमंडलम् २८०
स्रग्दाममालानिचितंकामगंकामरूपिणं
स्वयंस्वयंभुवासृष्टंभयदंसर्वविद्विषाम् २८१
दधाररोषेणाविष्टंनित्यमाहवदर्पितं
क्षेपणाद्यस्यमुह्यंतिलोकाःसस्थाणुजंगमाः २८२
क्रव्यादानिचभूतानितृप्तिंयांतिमहामृधेतमप्रतिमकर्माणंसमानंसूर्यवर्चसा २८३
चक्रमुद्यम्यसमरेकोपदीप्तोगदाधरः प्रणष्टंदानवंतेजःकुर्वाणंस्वेनतेजसा २८४
चिच्छेदबाहूंस्तेनैवसमरेकालनेमिनः

तच्चवक्त्रशतंघोरंसाग्निचूर्णाट्टहासिवै २८५
तस्यदैत्यस्यचक्रेणप्रममाथबलाद्धरिः
सच्छिन्नबाहुर्विशिरानप्राकंपतदानवः २८६
कबंधावस्थितःसंख्येविशाखइवपादपः
तंवितत्यमहापक्षौवायोःकृत्वासमंजवम् २८७
उरसाताडयामासगरुडःकालनेमिनं सतस्यदेहोभिमुखोविबाहुःखात्परिभ्रमन् २८८
निपपातदिवंत्यक्त्वाक्षोभयन्धरणीतलम् तस्मिन्निपतितेदैत्येदेवाःसर्षिगणास्तथा २८९
साधुसाध्वितिवैकुंठंसमेताःप्रत्यपूजयन् अपरेयेतुदैत्यावैयुद्धेदृष्टपराक्रमाः २९०
तेसर्वेबाहुभिर्व्याप्तानशेकुश्चलितुंरणे
कांश्चित्केशेषुजग्राहकांश्चित्कंठेष्वपीडयत् २९१
चकर्तकस्यचिद्वक्त्रंमध्येगृह्णात्तथापरम्
तेगदाचक्रनिर्दग्धागतसत्वागतासवः २९२
गगनाद्भ्रष्टसर्वांगानिपेतुर्धरणीतले तेषुसर्वेषुदैत्येषुहतेषुपुरुषोत्तमः २९३
शक्रप्रियंततःकृत्वाकृतकर्मगदाधरः

तस्मिन्विमर्देसंवृत्तेसंग्रामेतारकामये २९४
तंचदेशंजगामाशुब्रह्मालोकपितामहः
सर्वैर्ब्रह्मर्षिभिःसार्द्धंगंधर्वाप्सरसांगणैः २९५
देवदेवंहरिंदेवःपूजयन्वाक्यमब्रवीत् कृतंदेवमहत्कर्मसुराणांशल्यमुद्धृतम्
२९६
निधनेनचदैत्यानांवयंचपरितोषिताः
योयंत्वयाहतोविष्णोकालनेमिर्महासुरः २९७
त्वामेतस्यॠतेह्यस्मिन्शास्ताकश्चिन्नविद्यते
एषदेवान्परिभवन्लोकांश्चसचराचरान् २९८
ॠषीणांकदनंकृत्वामामपिप्रतिगर्जति
तदनेनत्वदीयेनपरितुष्टोस्मिकर्मणा २९९
यदयंकालकल्पस्तेकालनेमिर्निपातितः तदागच्छस्वभद्रं तेगच्छामदिवमुत्तमाम् ३००
ब्रह्मर्षयस्त्वांतत्रस्थाःप्रतीक्षंतेसदोगताः
कंचाहंतवदास्यामिवरंवरभृतांवर ३०१
स्वस्थानस्थेषुदेवेषुतेषांचवरदोभवान्
निर्यातमेतत्त्रैलोक्यंस्फीतंनिहतकंटकम् ३०२
अस्मिन्नेवमृधेविष्णोशक्रायसुमहात्मने
एवमुक्तोभगवताब्रह्मणाहरिरव्ययः ३०३

देवान्शक्रमुखान्सर्वानुवाचशुभयागिरा विष्णुरुवाच
श्रूयतांत्रिदशास्सर्वेयावंतोत्रसमागताः ३०४
सुपर्णसहितैस्तत्रपुरस्कृत्यपुरंदरं
अस्माभिःसमरेसर्वैःकालनेमिमुखाहताः ३०५
दानवाविक्रमोपेताःशक्रादपिमहत्तराः
अस्मिन्महतिसंग्रामेद्वावेवतुविनिस्सृतौ ३०६
विरोचनस्तुदैतेयःस्वर्भानुश्चमहाबलः
स्वांदिशंभजतांशक्रोदिशंवरुणएवच ३०७
याम्यांयमःपालयतामुत्तरांचधनाधिपः ॠक्षैःसहसदायोगंगच्छतांचंद्रमास्तथा ३०८
अयमृतुमुखंसूर्योभजतामयनैः सह आज्यभागाःप्रवर्तंतांसदस्यैरभिपूजिताः ३०९
हूयंतामग्नयोविप्रैर्वेददृष्टेनकर्मणा देवाश्चबलिहोमेनस्वाध्यायेनमहर्षयः ३१०
श्राद्धेनपितरश्चैवतुष्टिंयांतुयथासुखम्
वायुश्चरतुमार्गस्थस्त्रिधादीप्यतुपावकः ३११
त्रयोवर्णाश्चलोकांस्त्रीस्तपर्पयंत्वात्मजैर्गुणैः
क्रतवःसंप्रवर्तंतांदीक्षणीयैर्द्विजात

िभिः ३१२
दक्षिणाश्चोपपद्यंतांयाज्ञिकैश्चपृथक्पृथक्
गाश्चसूर्योरसान्सोमोवायुःप्राणांश्चप्राणिषु ३१३
तर्पयन्तःप्रवर्तंतामेतेसोम्यैःस्वकर्मभिः
यथावदनुपूर्वेणमहेंद्रमलयोद्भवाः ३१४
त्रैलोक्यमातरःसर्वाःसमुद्रं
यांतुसिंधवः
दैत्येभ्यस्त्यज्यतांभीश्चशांतिंव्रजतदेवताः ३१५
स्वस्तिवोस्तुगमिष्यामिब्रह्मलोकंसनातनं
स्वगृहेस्वर्गलोकेवासंग्रामेवाविशेषतः ३१६
विश्वस्तैश्चनगंतव्यंनित्यंक्षुद्रा हिदानवाः
छिद्रे
षुप्रहरंत्येतेनतेषांसंस्थितिर्ध्रुवा ३१७
सौम्यानांनिजभावानांभवतामार्जवेमनः एवमुक्त्वासुरगणान्विष्णुस्सत्यपराक्रमः ३१८
जगामब्रह्मणासार्द्धंब्रह्मलोकंमहायशाःदेवानांमहतींप्रीतिमुत्पाद्यभगवान्प्रभ

ुः ३१९
एतदाश्चर्यमभवत्संग्रामेतारकामये
दानवानांचविष्णोश्चयन्मांत्वंपरिपृच्छसि ३२०
इति
श्रीपाद्मपुराणेप्रथमेसृष्टिखंडेपद्मोद्भवदेवासुरयुद्धेनामैकचत्वारिंशत्तमो- ऽध्यायः ४१

द्विचत्वारिंशत्तमोऽध्यायः
भीष्मउवाच
श्रुतःपद्मोद्भवोब्रह्मन्विस्तरेणत्वयेरितः
समासाद्भवमाहात्म्यमुत्पत्तिंचगुहस्यच १
श्रोतुमिच्छामितेब्रह्मन्यथाभूतःकृतंचयत्
तारकश्चकथंभूतोदानवोबलवत्तरः २
कार्त्तिकेयेनसब्रह्मन्कथंध्वस्तोमहासुरः
कथंरुद्रेणमुनयःप्रेषितामंदरंगिरिम् ३
कथंलब्धाउमातत्ररुद्रेणपरमेष्ठिना
एतदाख्याहिमेसर्वंयथाभूतंमहामुने ४
पुलस्त्यउवाच
कश्यपेनपुराप्रोक्तादितिर्दैत्यारणिःशुभा
वज्रसारमयैश्चांगैःपुत्रोदेविभविष्यति ५

वज्रांगोनामपुत्रस्तुभविताधर्मवत्सलः
साचलब्धवरादेवीसुषुवेवज्रदुश्छिदम् ६
सजातमात्रएवाभूत्सर्वशास्त्रार्थपारगः
उवाचमातरंभक्त्यामातः किंकरवाण्यहम् ७
तस्योवाचततोहृष्टादितिर्दैत्याधिपस्यतुबहवोमेहताःपुत्राःसहस्राक्षेणपुत्रक ८
तेषामपचितिंकर्तुंगच्छशक्रवधायतु
बाढमित्येवतांचोक्त्वाजगामत्रिदिवंबलात् ९
बध्वाततःसहस्राक्षंपाशेनामोघवर्चसा मातुरंतिकमागच्छद्व्याधःक्षुद्रमृगंयथा १०
एतस्मिन्नंतरेब्रह्माकश्यपश्चमहातपाः आगतौतत्रयत्रास्तांमातापुत्रावभीतकौ ११ दृष्ट्वातुतावुवाचेदंब्रह्माकश्यपएवच मुंचैनंपुत्रदेवेंद्रं किमनेनप्रयोजनम् १२
अवमानोवधःप्रोक्तःपुत्रसंभावितस्यतु
अस्मद्वाक्येनयोमुक्तस्त्वद्धस्तान्मृत
एवसः १३
परस्यगौरवान्मुक्तःशत्रूणाशत्रुराहवे
सजीवन्नेवहिमृतोदिवसेदिवसेपुनः १४
एतच्छ्रुत्वातुवज्रांगःप्रणतोवाक्यमब्रवीत्
नमेकृत्यमनेनास्तिमातुराज्ञाकृताहिमे १५
त्वंसुरासुरनाथोवैमान्यश्चप्रपितामहः

करिष्येत्वद्वचोदेवएषमुक्तःशतक्रतुः १६ तपसेमेरतिर्देवनिर्विघ्नंतच्चमेभवेत् त्वत्प्रसादेनभगवन्नित्युक्त्वाविररामह १७
तस्मिंस्तूष्णींस्थितेदैत्येप्रोवाचेदंपितामहः
ब्रह्मोवाच
तपस्त्वंकुरुमापन्नः सोस्मच्छासनसंस्थितः १८
अनयाचित्तशुद्ध्याहिपर्याप्तंजन्मनःफलम्
इत्युक्त्वापद्मजःकन्यांससर्जायतलोचनाम् १९
तामस्मैप्रददौदेवःपत्न्यर्थेपद्मसंभवः
वरांगीतिचनामास्याःकृत्वायातःपितापहः २०
वज्रांगोपितयासार्द्धंजगामतपसेवनम्
ऊर्द्ध्वबाहुस्सदैत्येंद्रो
चरद्वर्षसहस्रकम् २१
कालंकमलपत्राक्षःशुद्धबुद्धिर्महातपाः तावच्चाधोमुखःकालंतावत्पंचाग्निमध्यगः
२२
निराहारोघोरतपास्तपोराशिरजायत
ततःसॐतर्जलेचक्रेवासंवर्षसहस्रकम् २३
जलांतरंप्रविष्टस्यतस्यपत्नीमहाव्रता
तस्यैवतीरेसरसः स्थितासौमौनमाश्रिता २४
निराहारंतपोघोरंप्रविवेशमहाद्युतिः

तस्यांतपसिवर्तंत्यामिंद्र
श्चक्रेविभीषिकाम् २५
गत्वातुमर्कटाकारस्तदाश्रमपदंमहत्
ब्रसींचकर्षबलवान्गंधाद्यर्चाकरंडकम् २६
ततस्तुसिंहरूपेणभीषयामासभामिनीम्
ततोभुजंगरूपेणाप्यदशच्चरणद्वयम् २७
तपोबलवशात्सातुनवध्यत्वंजगामह
भीषिकाभिरनेकाभिः क्लेशयन्पाकशासनः २८
विररामयदानैववज्रांगमहिषीतदा शैलस्यदुष्टतांमत्वाशापंदातुंसमुद्यता २९
तांशापाभिमुखींदृष्ट्वाशैलःपुरुषविग्रहः
उवाचतांवरारोहांवरांगींभीतलोचनः ३०
शैलउवाच
नाहंमहाव्रतेदुष्टःसेव्योहंसर्वदेहिनाम्
विप्रियंतेकरोत्येषरुषितःपाकशासनः ३१
एतस्मिन्नंतरेजातःकालोवर्षसहस्रकः
तस्मिन्ज्ञात्वातुभगवान्कालेकमलसंभवः ३२
तुष्टःप्रोवाचवज्रांगंतदागत्यजलाशयम्
ब्रह्मोवाच
ददामिसर्वकामंतउत्तिष्ठदितिनंदन ३३
एवमुक्तस्तदोत्थायसदैत्येंद्र
स्तपोनिधिः
उवाचप्रांजलिर्वाक्यंसर्वलोकपितामहम् ३४

वज्रांगउवाच
आसुरोमास्तुमेभावःसंतुलोकाममाक्षयाः तपस्यभिरतिर्मेस्तुशरीरस्यास्यवर्तनम् ३५
एवमस्त्वितितंदेवोजगामस्वकमालयम्
वज्रांगोपिसमाप्तेतुतपसिस्थिरसंयमः ३६
संगंतुमिच्छन्स्वांभार्यांनददर्शाश्रमेस्वके
क्षुधाविष्टःसशैलस्यगहनंप्रविवेशह ३७
आदातुंफलमूलानिसचतस्मिन्व्यलोकयत्
रुदन्तींस्वांप्रियांदीनांतरुप्रच्छादिताननाम् ३८
तांविलोक्यततोदैत्यःप्रोवाचपरिसांत्वयन्
वज्रांगउवाच
केनतेपकृतंभद्रेयमलोकंयियासुना ३९
कंवाकामंप्रयच्छामिशीघ्रंप्रब्रूहिमानिनि
वरांग्युवाच
त्रासितास्म्यपविद्धास्मिताडितापीडितास्मिच ४०
रौद्रेणदेवराजेननष्टनाथेवभूरिशः
दुःखस्यांतमपश्यंतीप्राणांस्त्यक्तुंव्यवस्थिता ४१
पुत्रंमेतारकंदेहितस्माद्दुःखमहार्णवात्

एवमुक्तस्तुदैत्येंद्रकोःपव्याकुललोचनः ४२
शक्तोपिदेवराजस्यप्रतिकर्तुंमहासुरः
तपएवपुनश्चर्तुंव्यवस्यतमहाबलः ४३
ज्ञात्वातस्यतुसंकल्पंब्रह्माक्रूरतरंपुनः
आजगामत्वरायुक्तोयत्रासौदितिनंदनः ४४
ब्रह्मोवाच
किमर्थंपुत्रभूयस्त्वंकर्तुंनियममुद्यतः
तदहंतेपुनर्दद्मिकांक्षितंपुत्रमोजसा ४५
वज्रांगउवाच
उत्थितेनमयादृष्टासमाधानात्त्वदाज्ञया त्रासितेंद्रेणमामाहसावरांगीसुतार्थिनी ४६
पुत्रंमेतारकंदेहितुष्टोमेत्वंपितामह
ब्रह्मोवाच
अलंतेतपसावीरमाक्लेशेदुस्तरेविश ४७
पुत्रस्तुतारकोनामभविष्यतिमहाबलः
देवसीमंतिनीनांतुधम्मिल्लकविमोक्षकः ४८
इत्युक्तोदैत्यनाथस्तुप्रणम्यप्रपितामहम्
गत्वातांनंदयामासमहिषींकर्शितांतराम् ४९
तौदंपतीकृतार्थौतुजग्मतुःस्वाश्रमंतदा
आहितंतुतदागर्भंवरांगीवरवर्णिनी ५०
पूर्णंवर्षसहस्रंतुदधारोदरएवहि

ततोवर्षसहस्रांतेवरांगीसाप्रसूयत ५१ जायमानेतुदैत्येतुतस्मिन्लोकभयंकरे चचालसर्वापृथिवीप्रोद्भूताश्चमहार्णवाः ५२
चेलुर्धराधराश्चापिववुर्वाताश्चभीषणाः जेपुर्जप्यंमुनिवरानेदुर्व्यालमृगाअपि ५३
जहौकांतिश्चंद्रसूर्यौनीहारच्छादितादिशः जातेमहासुरेतस्मिन्सर्वेचापिमहासुराः ५४ आजग्मुर्हर्षितास्तत्रतथाचासुरयोषितः जगुर्हर्षसमाविष्टाननृतुश्चाप्सरोगणाः ५५
ततोमहोत्सवेजातेदानवानांमहाद्युते
विषण्णमनसोदेवाःसहेंद्राअभवंस्तदा ५६
वरांगीतुसुतंदृष्ट्वाहर्षेणापूरितातदा
बहुमेनेचदैत्येंद्रोविजातंतंतदातया ५७
जातमात्रस्तुदैत्येंद्रस्तारकश्चोग्रविक्रमः अभिषिक्तोसुरैर्मुख्यैःकुजंभमहिषादिभिः
५८
सर्वासुरमहाराज्येपृथिवीतुलनक्षमे
सतुप्राप्तमहाराज्यस्तारकोनृपसत्तम ५९
उवाचदानवश्रेष्ठोयुक्तियुक्तमिदंवचः
तारकउवाच
शृणुध्वमसुराःसर्वेवाक्यंमममहाबलाः ६०

वंशक्षयकरादेवाःसर्वेषामेवदानवाः
अस्माकंजातिधर्मेणविरूढंवैरमक्षयम् ६१
वयंतपश्चरिष्यामःसुराणांनिग्रहायतु
स्वबाहुबलमाश्रित्यसर्वएवनसंशयः ६२
तच्छ्रुत्वासंमतंकृत्वापारियात्रंययौगिरिं
निराहारःपंचतपाःपत्रभुग्वारिभोजनः ६३
शतंशतंसमानांतुतपांस्येतान्यथाकरोत्
एवंतुकर्शितेदेहेतपोराशित्वमागते ६४
ब्रह्मागत्याहदैत्येंद्रं वरंवरयसुव्रत सवव्रेसर्वभूतेभ्योनमेमृत्युर्भवेदिति
६५
तमुवाचततोब्रह्मादेहिनांमरणंध्रुवम्
यतस्ततोपिवरयमृत्युंयस्मान्नशंकसे ६६
!शिशोर्वैसप्तवासरात्
वव्रेमहासुरोमृत्युंमोहितोह्यवलेपतः ६७
जगामोमित्युदाहृत्यब्रह्मादैत्योनिजंगृहम्
अथाहमंत्रिणस्तूर्णंबलंमेसंप्रयुज्यताम् ६८
यदिवोमत्प्रियंकार्यंनिग्राह्याःसुरसत्तमाः
निगृहीतेषुमेप्रीतिर्जायतेचातुलाऽसुराः ६९
तारकस्यवचःश्रुत्वाग्रसनोनामदानवः सेनानीर्दैत्यराजस्यसज्जंचक्रेबलंचतत्

७०
आहत्यभेरींगंभीरांदैत्यानाहूयसत्वरः दशकोटीश्वरादैत्यादैत्यानांचंडविक्रमाः ७१
तेषामग्रेसरोजंभःकुजंभोनंतरोसुरः
महिषःकुंजरोमेघःकालनेमिर्निमिस्तथा ७२
मंथनोजंभकःशुम्भोदैत्येंद्रादशनायकाः
अन्येचशतशस्तत्रपृथिवीतुलनक्षमाः ७३
गरुडानांसहस्रेणचक्राष्टकविभूषितः
सकूबरपरीवारश्चतुर्योजनविस्तृतः ७४
स्यंदनस्तारकस्यासीत्व्याघ्रसिंहखरार्वभिः
युक्तारथास्तुग्रसनजंभकौजंभकुंभिनां ७५
मेघस्यद्वीपिभिर्युक्तःकूष्मांडैःकालनेमिनः
पर्वताभश्चतुर्दंष्ट्रोनिमेश्चैवमहागजः ७६
शतहस्ततुरंगस्थोमंथनोनामदैत्यराट् जंभकस्तूष्ट्रमारूढोगिरींद्राभंमहाबलः ७७
शुंभोमेषंसमारूढोन्येप्येवंचित्रवाहनाःप्रचंडाश्चित्रवर्माणःकुंडलोष्णीषभूषिताः ७८
तद्बलंदैत्यसिंहस्यभीमरूपंव्यजायत
प्रमत्तमत्तमातंगतुरंगरथसंकुलम् ७९
प्रतस्थेमरयुद्धायबहुपत्तिपताकिकम्

एतस्मिन्नंतरेवायुर्देवदूतोऽसुरालये ८० दृष्ट्वातद्दानवबलंजगामेंद्रस्यशंसितुं सगत्वातुसभांदिव्यांमहेंद्रस्यमहात्मनः ८१
शशंसमध्येदेवानांतत्कार्यंसमुपस्थितम् तच्छ्रुत्वादेवराजस्तुनिमीलितविलोचनः ८२ बृहस्पतिमुवाचेदंवाक्यंकालेमहाभुजः इंद्रउवाच
संप्राप्नोतिविमर्दोयंदेवानांदानवैःसह ८३
कार्यंकिमत्रतद्ब्रूहिनीत्युपायोपबृंहितम्
एतच्छ्रुत्वातुवचनंमहेंद्रस्यगिरांपतिः ८४
इत्युवाचमहाभागोबृहस्पतिरुदारधीः
बृहस्पतिरुवाच
सामपूर्वाश्रुतानीतिश्चतुरंगापताकिनी ८५
जिगीषतांसुरश्रेष्ठस्थितिरेषासनातनी
सामभेदस्तथादानंदंडश्चांगचतुष्टयम् ८६
नसांत्वगोचरेलुब्धानभेद्यास्त्वेकधर्मिणः
नदानमत्त्रसंसिद्ध्य्प्रैसह्यैवापहारिणाम् ८७
एकोभ्युपायोदंडोत्रभवतांयदिरोचते
एवमुक्तःसहस्राक्षएवमेतदुवाचह ८८
कर्त्तव्यतांचसंचिंत्यप्रोवाचामरसंसदि

इंद्रउवाच
अवधानेनमेवाचंशृणुध्वंनाकवासिनः ८९ भवंतोयज्ञभोक्तारोदिव्यात्मानोहिसान्वयाः
स्वेमहिम्निस्थितानित्यंजगतःपालनेरताः ९०
क्रियतांसमरोद्योगःसैन्यंसंयोज्यतांमम
आह्रियंतांचशस्त्राणिपूज्यंतांशस्त्रदेवताः ९१
वाहनानिविमानानियोजयद्ध्वंममेश्वराः
यमंसेनापतिंकृत्वाशीघ्रमेवदिवौकसः ९२
इत्युक्तास्समनह्यंतदेवानांयेप्रधानतः
वाजिनामयुतेनाजौहेमघंटापरिष्कृतम् ९३
नानाश्चर्यगुणोपेतंसंप्राप्तंदेवदानवैःरथंमातलिनायुक्तंदेवराजस्यदुर्जयम् ९४
यमोमहिषमास्थायसेनाग्रेसमवर्त्तत
चंडकिंकरवृंदेनसर्वतःपरिवारितः ९५
कल्पकालोद्गतज्वालापूरितोम्बरगोचरः हुताशनस्त्वजारूढःशक्तिहस्तोव्यवस्थितः
९६
पवनोऽङकुशहस्तश्चविस्तारितमहाजवः
भुजगेंद्रसमारूढोजलेशोभगवान्स्वयम् ९७
नरयुक्तेरथेदेवोराक्षसेशोवियच्चरः
तीक्ष्णखड्गयुतोभीमःसमरेसमवस्थितः ९८
महासिंहरथेदेवोधनाध्यक्षोगदायुधः चंद्रादित्यावश्विनौचचतुरंगबलान्विताः

९९
सेनान्योदेवराजस्यदुर्जयाभुवनत्रये कोटयस्तास्त्रयस्त्रिंशद्देवदेवनिकायिनाम् १००
हिमाचलाभेसितचारुचामरेसुवर्णपद्मामलसुंदरस्रजि
कृताभिरामोज्वलकुंकुमांकुरेकपोललीलालिकदंबसंकुले १०१
स्थितस्तदैरावणनामकुंजरे
महामनाश्चित्रविभूषणांबरः
विशालवज्रःसुवितानभूषितःप्रकीर्णकेयूरभुजंगमंडलः १०२
सहस्रदृग्वंदितपादपल्लवस्त्रिविष्टपेशोभतपाकशासनः
तुरंगमातंगकुलौघसंकुलासितातपत्त्रद्ध्वजशालिनीच १०३
बभूवसादुर्जयपत्तिसंतताविभातिनानायुधयोधदुस्तरा
ततोश्विनौचमरुतःससाध्याःसपुरंदराः १०४
यक्षराक्षसगंधर्वादिव्यनानास्त्रपाणयः जघ्नुर्दैत्येश्वरंसर्वेसंभूयतुमहाबलाः १०५
नचैवास्त्राण्यसज्जंतगात्रेवज्राचलोपमे अथोरथादवप्लुत्यतारकोदानवाधिपः १०६ जघानकोटिशोदेवान्करपार्ष्णिभिरेवच हतशेषाणिसैन्यानिदेवानांविप्रदुद्रुवुः

१०७
दिशोभीतानिसंत्यज्यरणोपकरणानिच दृष्ट्वातान्विद्रुतान्देवांस्तारकोवाक्यमब्रवीत् १०८
मावधिष्ठसुरान्दैत्यावज्रांगायचमंदिरे
शीघ्रमानीयदर्श्यंतांबद्धान्पश्यत्वयंसुरान् १०९
लोकपालांस्ततोदैत्योबद्ध्वाचेंद्र मुखान्रणे
सरुद्रान्सुदृढैःपाशैःपशुपालःपशूनिव ११०
सभूयोरथमास्थायजगामस्वकमालयं सिद्धगंधर्वसंघुष्टंविपुलाचलमस्तकम् १११ स्तूयमानोदितिसुतैरप्सरोभिःसुसेवितः इति
श्रीपाद्मपुराणेप्रथमेसृष्टिखंडेदेवासु रसंग्रामेतारकजयोनामद्विचत्वा- रिंशत्तमोऽध्यायः ४२

त्रिचत्वारिंशोऽध्यायः पुलस्त्यउवाच-प्रादुरासीत्प्रतीहारःशुभ्रचीनांशुकांबरः
सजानुभ्यांमहींगत्वापिहितास्यश्चपाणिना १
उवाचानाविलंवाक्यमल्पाक्षरपरिष्कृतम्

दैत्येंद्र
मर्कवृंदाभंविभ्रतंभास्वरंवपुः २
कालनेमिःसुरान्बद्ध्वाप्रादायद्वारितिष्ठति
सविज्ञापयतिस्थेयंक्ववंदिनिचयैःप्रभो ३
तन्निशम्याब्रवीद्दैत्यःप्रतीहारस्यभाषितम्
यथेष्ठंस्थीयतामेभिर्गृहंमेभुवनत्रयं ४
केवलंवासवंत्वेकंमुंडयित्वाविमुच्यताम्सितवस्त्रपरिच्छन्नंशुनःपादेनचिह्नितम् ५
एवंकृतेततोदेवादूयमानेनचेतसा
जग्मुर्जगद्गुरुंद्रष्टुंशरणंकमलोद्भवम् ६
विनिर्विण्णास्तमासाद्यशिरोभिर्द्धरणींगताः
तुष्टुवुःसुष्ठुवर्णाढ्यैर्वचोभिःकमलासनम् ७
देवाऊचुः-
नमस्त्वॐकारांकुरादिप्रसूत्यैविश्वस्थानानंतभेदस्यपूर्वम्
संभूतस्यानंतरंसत्वमूलेसंहारेच्छोस्तेनमःसत्वमूर्त्ते ८
व्यक्तीनांत्वामादिभूतंमहिम्नाचास्मादस्मानभिधानाद्विचिंत्य द्यावापृथ्व्योरूर्द्ध्वलोकांस्तथाधश्च

ांडादस्मात्वंविभागंचकर्थ ९
व्यक्तंमेरुर्यज्जरायुस्तवाभूदेवंविद्मस्त्वत्प्रणीतोवकाशः
व्यक्तंदेवाजज्ञिरेयस्यदेहाद्देहस्यांतश्चारिणोदेहभाजः १०
द्यौस्तेमूर्द्धालोचनेचंद्रसूर्यौव्यालाःकेशाःश्रोत्ररंध्रेदिशस्ते
! ११
मायाकारःकारणंत्वंप्रसिद्धोवेदैःशांतोज्योतिरर्कस्त्वमुक्तः
वेदार्थेनत्वांविवृण्वंतिबुद्ध्य्हाऋ!
त्पद्मांतःसंनिविष्टंपुराणम् १२
त्वांचात्मानंलब्धयोगागृणंतिसांख्यैर्याःस्ताःसप्तसूक्ष्माःप्रणीताः
तासांहेतुर्याष्टमीचापिगीतातास्वंतस्थोजीवभूतस्त्वमेव १३
दृष्ट्वामूर्त्तिंस्थूलसूक्ष्मांचकारयेवैभावाःकारणेकेचिदुक्ताः
संभूतास्तेत्वत्तएवादिसर्गेभूयस्तास्त्वांवासनांतेभ्युपेयाः १४
त्वत्संकेतस्त्वंतरायोनिगूढःकालोमेयोध्वस्तसंख्याविकल्पः
भावाभावाव्यक्तिसंहारहेतुःसोनंतस्त्वंतस्यकर्तानिधानम् १५
स्थूलस्सर्वोनर्थभूतस्ततोन्यस्सोर्थस्स

ूक्ष्मोयोहितेभ्योपिगीतः स्थूलाभावाश्चावृतायैश्चतेषांतेभ्यःस्थूलस्त्वंपुराणेप्रणीतः १६
भूतंभूतंभूतिमद्भूतभावंभावेभावेभावितंत्वंयुनक्षि
युक्तंयुक्तंव्यक्तिभावान्निरस्यस्थानेस्थानेव्यक्तिवृत्तिंकरोषि १७
इत्थंदेवोव्यक्तिभाजांशरण्यस्त्रातागोप्ताभावितोनंतमूर्तिः विरेमुरमरास्तुत्वाब्रह्माणमितिकारणम् १८
तस्थुर्मनोभिरिष्टार्थसंप्राप्तिप्रार्थनास्ततः
एवंस्तुतोविरिंचिस्तुप्रसादंपरमंगतः १९ अमरान्वरदोप्याहवामहस्तेननिर्दिशन् ब्रह्मोवाच-
नारीवाभर्तृकाकस्माद्धस्तसंत्यक्तभूषणा २०
नराजसेकुतश्शक्राम्लानवक्त्रसरोरुहः
हुताशनवियुक्तोपिधूमेननविराजसे २१
तृणौघेनप्रतिच्छन्नोदग्धदावश्चिरोषितः
यमामयशरीरेणक्लिष्टोनाद्यविराजसे २२
दंडेनालंबनेनेवकृष्टोयेनपदेपदे
रजनीचरनाथत्वंकिंभीतइवभाषसे २३
राक्षसेंन्द्रकृतादानेत्वमरातिक्षतोयथा तनुस्तेवरुणोच्छुष्कापरीतस्येववह्निना

२४
विमुक्तरुधिरंचाथपदंत्वंप्रविलोकय वायोभवान्विचेतस्कःखड्गाग्रैरिवनिष्कृतः २५
किंत्वंनतोसिधनदसंत्यज्येवकुबेरतां
रुद्रा
स्त्रिशूलिनःसंतोऽविदध्वंबहुशूरतां २६
भवतांकेनचाक्षिप्तातीव्रतानस्तदुच्यतां
एवमुक्ताःसुरास्तेनब्रह्मणाब्रह्मवर्तिना २७
वाचांप्रधानभूतत्वात्तेमारुतमचोदयन्
अथशक्रमुखैर्देवैःपवनःप्रतिचोदितः २८
प्राहदेवंचतुर्वक्त्रंभवान्वेत्तिचराचरं
पुरहूतमुखाःसबलानिमिषाविजिताःप्रसभंकिलदैत्यशतैः २९
क्रतवोविहिताभवतास्थितयेजगतांचमहाद्भुतचित्रगुणाः
अपियज्ञकृतःश्रुतकामफलाविहिताॠषयस्ततएवपुरः ३०
अपिनाकमभूत्किलयज्ञभुजांभवतोविनियोगवशात्सततम्
अपथृत्यविमानगणंसकृतोदनुजेनमहाकरभूमिसमः ३१
कृतवानसिसर्वगुणातिशयंयमशेषमहीधरराजतयामखभूषितमंशुमतामवधिंसुरधामगिरिंगगनेपिस

दा ३२
अधिवासविहारविधानुचितोदनुजेनपरिष्कृतशृंगतटः
प्रविलम्बितरत्नगुहानिवहोबहुदैत्यसमाश्रयतांगमितः ३३
असुरस्यचतस्यभयेनगतंसविषादशरीरनिमित्ततया
उपभोग्यतयाधिकृतंसुचिरंविमलद्युतिपूरितदिग्वदनं ३४
भवतैवविनिर्मितमादियुगेसुरहेतिसमूहवरंकुलिशं
दितिजस्यशरीरमवाप्यगतंशतधामतिभेदमिवाल्पविदः ३५
बाणैश्चयुधिविद्धांगाद्वारिद्वास्थैर्निदर्शिताः
लब्धप्रवेशाःकृच्छ्रेणवयंतस्यामरद्विषः ३६
सभायाममरादेवप्रकृष्योपनिवेशिताः
वेत्रहस्तैरजल्पंतस्तथोपहसिताःपरैः ३७
महार्थाःसिद्धसर्वार्थाभवंतःस्वल्पभाषिणः
शास्त्रयुक्तमथब्रूतमामराबहुभाषिणः ३८
सभेयंदैत्यसिंहस्यनशक्रस्यविशृंखला
वदद्भिरितिदैत्यस्यप्रेष्यैर्विहसिताबहु ३९
ॠतवोमूर्तिमंतश्चाप्यहर्निशमुपासते

कृतापराधंसत्रासंनत्यजंतिकथंचन ४०
तंत्रीलयनयोपेतंसिद्धगंधर्वकिन्नरैः
सरागमुपधाविष्टंगीयतेतस्यवेश्मसु ४१
कृताकृतोपकरणैर्मित्रादिगुरुलाघवः
शरणागतसंत्यागीत्यक्तसत्यप्रतिश्रयः ४२
इतिनिश्शेषमथवानिश्शेषंकेनशक्यते तस्याविनयमाख्यातुंस्रष्टातत्रपरायणम् ४३
इत्युक्त्वाव्यरमद्वायुःशनैर्देवविचेष्टितं
सुरानुवाचभगवांस्ततःस्मितमुखांबुजः ४४
ब्रह्मोवाच
अवध्यस्तारकोदैत्यःसर्वैरपिसुरासुरैः
यस्यवध्यस्सनाद्यापिजातस्त्रिभुवनेपुमान् ४५
मयासवरदानेनछंदयित्वानिवारितः
तपसःसांप्रतंराजात्रैलोक्यदहनात्मकः ४६
सतुवव्रेवधंदैत्यश्शिशुतःसप्तवासरात्
सतुसप्तदिनोबालःशंकराद्योभविष्यति ४७
तारकस्यनिहंतासभास्कराभोभविष्यति सांप्रतंचाप्यपत्नीकःशंकरोभगवान्प्रभुः
४८
हिमाचलस्यदुहितायाचदेवीभविष्यति
तस्याःसकाशाद्यःसूनुररण्याःपावकोयथा ४९
जनयिष्यतितंप्राप्यतारकोनभविष्यति
मयाऽभ्युपायःकथितोयथैषहिभविष्यति ५०

शेषंचाप्यस्यविभवंविभजध्वमनंतरं स्तोककालंप्रतीक्षध्वंनिर्विशंकेनचेतसा ५१
इत्युक्तास्त्रिदशास्तेनसाक्षात्कमलयोनिना
जग्मुस्तेप्रणिपत्येशंयथायोगंदिवौकसः ५२ ततोयातेषुदेवेषुब्रह्मालोकपितामहः निशांसस्मारभगवांस्तांदेवींपूर्वसंभवां ५३
ततोभगवतीरात्रिरुपतस्थेपितामहं तांविविक्तेसमालोक्यब्रह्मोवाचविभावरीम् ५४
ब्रह्मोवाच-
विभावरिमहत्कार्यंदेवानांसमुपस्थितं
तत्कर्तव्यंत्वयादेविशृणुकार्यस्यनिश्चयं ५५
! सुरशत्रुरनिर्जितः
तस्याभवायभगवान्जनयिष्यतिचेश्वरः ५६
सुतंसभवितातस्यतारकस्यांतकःकिल
शंकरस्याभवत्पत्नीसतीदक्षसुतातुया ५७
सापितुःकुपितादेवीकस्मिंश्चित्कारणांतरे
भवित्रीहिमशैलस्यदुहितालोकभाविनी ५८
विरहेणहरस्तस्यामत्वाशून्यंजगत्त्रयं
सतस्यहिमशैलस्यकंदरेसिद्धसेविते ५९
प्रतीक्षमाणस्तज्जन्मकिंचित्कालंनिवत्स

्यति
तयोःसुतप्ततपसोर्भवितायोमहान्सुतः ६०
भविष्यतिसदैत्यस्यतारकस्यविनाशकः
जातमात्राचसादेवीस्वल्पसंज्ञेवभामिनी ६१
विरहोत्कंठितागाढंहरसंगमलालसा
तयोःसुतप्ततपसोःसंयोगःस्याच्छुभावहः ६२
ततस्ताभ्यांतुजनितःस्वल्पोवाक्कलहोभवेत्
ततस्तुसंशयोभूयस्तारकस्यचदृश्यते ६३
तयोःसंयुक्तयोस्तस्मात्सुरतासक्तिकारणेविघ्नंत्वयाविधातव्यंयथाताभ्यांतथाशृणु ६४
गर्भस्थमेवतन्मातुःस्वेनरूपेणसंज्ञया ततोविहस्यशर्वस्तांविषण्णोनर्मपूर्वकं ६५
भर्त्सयिष्यतितांदेवींततःसाकुपितासती
प्रयास्यतितपश्चर्तुंततःसातपसायुता ६६
जनयिष्यतितंशर्वादमितद्युतिमंडलं
संभविष्यतिहंतासौसुरारीणामसंशयम् ६७
त्वयापिदानवादेविहंतव्यालोकदुर्जयाः
यावत्सुरेश्वरीदेहसंक्रांतगुणसंचया ६८
तत्संगमेनतावत्त्वंदैत्यान्हंतुंनशक्यसे
एवंकृतेतपस्तप्त्वात्वयासर्वंकरिष्यति ६९
समाप्तनियमादेवियदाचोमाभविष्यति

तदास्वमेवसारूपंशैलजाप्रतिपत्स्यते ७० तदात्वयापिसहिताभवानीसाभविष्यति रूपांशेनतुसंयुक्ताउमायास्त्वंभविष्यसि ७१
एकानंशेतिलोकस्त्वांवरदेपूजयिष्यति भेदैर्बहुविधाकारैःसर्वगांकामसाधिनीम् ७२
ॐकारवक्त्रागायत्रीत्वमितिब्रह्मवादिभिः
आक्रांतैरूर्जिताकाराराजभिश्चमहाभुजैः ७३
त्वंभूरितिविशांमाताशूद्रै श्शैवेतिपूजिता क्षांतिर्मुनीनामक्षोभ्यादयानियमिनामपि ७४
त्वंमहोपायसंदेहोनीतिर्नयविसर्पिणाम् परिचित्तिस्त्वमर्थानांत्वमीहाप्राणिहृच्छया ७५
त्वंमुक्तिस्सर्वभूतानांत्वंगतिःसर्वदेहिनाम्
रतिस्त्वंरतचित्तानांप्रीतिस्त्वंत्दृदिदेहिनाम् ७६
त्वंकीर्तिःसत्यभूतानांत्वंशांतिर्दुष्टकर्मणाम्
त्वंभ्रांतिःसर्वभूतानांत्वंगतिःक्रतुयाजिनाम् ७७

जलधीनांमहावेलात्वंचलीलाविलासिनी
प्रियकंठग्रहानंददायिनीत्वंविभावरी ७८
इत्यनेकविधैर्देवीरूपैर्लोकेत्वमर्चितायेत्वांस्तोष्यंतिवरदेपूजयिष्यंतिचापिये ७९
तेसर्वकामानाप्स्यंतिनियतानात्रसंशयः
इत्युक्तातुनिशादेवीतथेत्युक्त्वाकृताञ्जलि ८०
जगामत्वरितातूर्णंगृहंहिमगिरेर्महत्
तत्रासीनांमहाहर्म्येरत्नभित्तिसमाश्रयाम् ८१
ददर्शमेनामापाण्डुच्छविवक्त्रसरोरुहाम्किंचित्क्षामांमुखोदग्रस्तनभारावनामिताम् ८२
महौषधिगणाबद्धमंत्रराजनिषेविताम्
उदूढकनकोन्नद्धजीवरक्षामनोरमाम् ८३
मणिदीपगणज्योतिर्महालोकप्रकाशिते
प्रकीर्णबहुसिद्धार्थमनोज्ञपरिचारके ८४
शुद्धचीनांशुकच्छत्रभूशय्यास्तरणोज्ज्वले
धूपामोदमनोरम्येसज्जसर्वोपयोगिके ८५
ततःक्रमेणदिवसेगतेदूरंविभावरी
विजृंभितसुखोदर्केततोमेनामहागृहे ८६
प्रसुप्तप्रायपुरुषेनिद्राभूतोपचारके स्फुटालोकेशशभृतिभ्रान्तरात्रिविहंगमे ८७

रजनीचरसंचारभूतैरावृतचत्वरे
गाढकंठग्रहालग्नेशुभगोष्टजनेततः ८८
किंचिदाकुलतांप्राप्तेमेनानेत्रांबुजद्वये
आविवेशमुखेरात्रिःसुखमद्भुतसंगमा ८९
उन्मादायजगन्मातुःक्रमेणजठरांतरे
आविवेशातुलंजन्ममन्यमानाकदातुवै ९०
अरंजयद्गृहंदेव्यागुहारण्येविभावरी
ततोजगत्यानिर्वाणहेतुर्हिमगिरिप्रिया ९१
ब्राह्मेमुहूर्तेसुभगेप्रासूयतगुहारणिंतस्यांतुजायमानायांजंतवःस्थाणुजंगमाः ९२
अभवन्सुखिनःसर्वेसर्वलोकनिवासिनः
नारकाणामपितदासुखंस्वर्गसमंमहत् ९३
अभवत्क्रूरसत्वानांचेतःशांतंचदेहिनाम्
ज्योतिषामपितेजस्तुसुतरांचाभवत्तदा ९४
वनाश्रिताश्चोषधयःस्वादवंतिफलानिच
गंधवंतिचमाल्यानिविमलंचनभोभवत् ९५
मारुतश्चसुखस्पर्शोदिशश्चसुमनोहराः
ॠतूद्भूतफलायोगपरिपाकगुणोज्ज्वला ९६
अभवत्पृथिवीदेवीशालिमालाकुलापिच
तपांसिदीर्घचीर्णानिमुनीनांभावितात्मनाम् ९७
तस्मिन्गतानिसाफल्यंकालेनिर्मलचेतसाम्
विस्मृतानिचशास्त्राणिप्रादुर्भावंप्रपेदिरे ९८
प्रभावस्तीर्थमुख्यानांतदापुण्यतमस्त्व

भूत्
अंतरिक्षेमराश्चासन्विमानेषुसहस्रशः ९९
समहेंद्रजलाधीशवायुवह्निपुरोगमाः
पुष्पवृष्टिंप्रमुमुचुस्तस्मिंस्तुहिनभूधरे १००
जगुर्गंधर्वमुख्याश्चननृतुश्चाप्सरोगणाः
मेरुप्रभृतयश्चापिमूर्तिमंतोमहाचलाः १०१
तस्मिन्महोत्सवेप्राप्तेदिव्याः
प्रसृतपाणयः
सागरास्सरितश्चैवसमाजग्मुश्चसर्वशः १०२
हिमशैलोभवल्लोकेतदासर्वैश्चराचरैः
संसेव्यश्चाधिगम्यश्चसाश्रयश्चाचलोत्तमः १०३
अनुभूयोत्सवंदेवाजग्मुःस्वान्निलयास्तदा
देवनागेंद्रगंधर्वशैललीलावतीगणैः १०४
हिमशैलसुतादेवीत्वहंपूर्विकयाततः
क्रमेणबुद्धिमानीताविद्याञ्चानलसैर्बुधैः १०५
क्रमेणरूपसौभाग्यप्रबोधैर्भुवनत्रये
संपूर्णलक्षणाजाताहिमालयसुतातथा १०६
एतस्मिन्नंतरेशक्रोनारदंदेवसंमतम्
देवर्षिमथसस्मारकार्यसाधनतत्परः १०७
सतुशक्रस्यविज्ञायकांक्षितंभगवांस्तदा
आजगाममुदायुक्तोमहेंद्रस्यनिवेशनम् १०८

तंतुदृष्ट्वासहस्राक्षःसमुत्थायमहासनात्
यथार्हेणतुपाद्येनपूजयामासवासवः १०९
शक्रप्रणिहितांपूजांप्रतिगृह्ययथाविधि
नारदःकुशलंदेवमपृच्छत्पाकशासनम् ११०
पृष्टेचकुशलेशक्रःप्रोवाचवचनंप्रभुः इंद्रउवाच-
कुशलस्यांकुरस्तावत्संवृत्तोभुवनत्रये १११
तत्फलोद्भवसंपत्तौत्वंमयाविदितोमुने वेत्स्येवतत्समस्तंत्वंतथापिपरिचोदितः ११२
निर्वृतिंपरमांयातिनिवेद्यार्थंसुहृज्जने
तद्यथाशैलजादेवीयोगंयायात्पिनाकिना ११३
शीघ्रंतथोद्यमःसर्वैरस्मत्पक्षैर्विधीयताम्
अवगम्यार्थमखिलंततआमंत्र्यनारदः ११४
शीघ्रंजगामभगवान्हिमशैलनिकेतनम्
तत्रद्वारेसविप्रेंद्र
श्चित्रवेत्रलताकुले ११५
वंदितोहिमशैलेननिर्गतेनपुरोमुनिः
सहप्रविश्यभवनंभुवोभूषणतांगतम् ११६
निवेदितेस्वयंहैमेहिमशैलेनविस्तृते
महासनेमुनिवरोनिषसादातुलद्युतिः ११७
यथार्हमर्घ्यंपाद्यंचशैलस्तस्मैन्यवेदय

ेत्
मुनिःसप्रतिजग्राहतमर्घ्यंविधिवत्तदा ११८
गृहीतार्घम्मुनिश्रेष्ठमपृच्छत्श्लक्ष्णयागिरा
कुशलंतपसःशैलःशनैःफुल्लाननांबुजः ११९ मुनिरप्यद्रिराजानमपृच्छत्कुशलंतदा नारदउवाच-
अहोधर्मोचितस्तेऽस्तिसंनिवेशोमहागिरे १२०
पुथुत्वंमनसातुल्यंकंदराणांतवानघ गुरुत्वंतेगुणौघानांस्थावरादतिरिच्यते १२१
प्रसन्नताचतोयस्यमुनिभ्यश्चाधिकातव नलक्षयामःशैलेन्द्रकुत्राविनयितास्थिता १२२
नानातपोभिर्मुनिभिर्ज्वलनार्कसमप्रभैः पावनैःपावितोनित्यंत्वंकंदरसमाश्रयैः १२३
अवमत्यविमानानिस्वर्गवासविरागिणः
पितुर्गृहइवासीनादेवगंधर्वकिन्नराः १२४
अहोधन्योसिशैलेन्द्रयस्यतेकंदरंहरः
अध्यास्तेलोकनाथोहिरामध्यानपरायणः १२५
इत्युक्तवतिदेवर्षौनारदेसादरंगिरा
हिमशैलस्यमहिषीमेनामुनिदिदृक्षया १२६
अनुयातादुहित्रातुस्वल्पालिपरिचारिका

लज्जाप्रणयनम्राङ्गीप्रविवेशनिकेतनम् १२७
यत्रस्थितोमुनिवरःशैलेनसहितोवशी तंदृष्ट्वातेजसोराशिंमुनिंशैलप्रियातदा १२८
ववंदेगूढवदनापाणिपद्मकृताञ्जलि तांविलोक्यमहाभागांदेवर्षिरमितद्युतिः १२९
आशीर्भिरमृतोद्गाररूपाभिस्तांव्यवर्द्धयत्
ततोविस्मितचित्तातुहिमवद्गिरिपुत्रिका १३०
एक्षिष्टनारदंदेवीमुनिमद्भुतरूपिणम्
एहिवत्सेतिसाप्युक्ताॠषिणास्निग्धयागिरा १३१
कंठेगृहीत्वापितरमङ्केसातुसमाविशत्
उवाचमातातांदेवीमभिवंदयपुत्रिके १३२
भगवंतंतपोधन्यंपतिमाप्स्यसिसंमतम् इत्युक्तातुततोमात्रावस्त्रेणपिहितानना १३३
किंचित्कंपितमूर्द्धातुवाक्यंनोवाचकिंचन
ततःपुनरुवाचेदंवाक्यंमातासुतांतदा १३४ वत्सेवंदयदेवर्षिंततोदास्यामितेशुभम् रत्नक्रीडनकंरम्यंस्थापितंयच्चिरंमया १३५

इत्युक्तासाततोवेगादुद्गत्यचरणौतदा ववंदेमूर्ध्निसंधायपाणिपंकजकुड्मलम् १३६ कृतेतुवंदनेतस्यामातासखिमुखेनतु चोदयामासशनकैस्तस्याःसौभाग्यदर्शिताम् १३७
शरीरलक्षणानांचपरिज्ञानायकौतुकात् स्त्रीस्वभावात्स्वदुहितुश्चिंतांहृदिसमुद्वहन् १३८
ज्ञात्वातदिंगितंशैलोमहिष्यात्दृदयेनतु अनुदीर्णाकृतिर्मेनेरम्यमेतदुपस्थितम् १३९
चोदितःशैलमहिषीसख्यामुनिवरस्ततः
स्मिताननोमहाभागोवाक्यंप्रोवाचनारदः १४०
नजातोस्याःपतिर्भद्रे
लक्षणैश्चविवर्जितः
उत्तानहस्तासततंचरणैर्व्यभिचारिभिः १४१
सुच्छायास्याभविष्येयंकिमन्यद्बहुभाष्यते
श्रुत्वैतत्संभ्रमाविष्टोध्वस्तधैर्योहिमाचलः १४२
नारदंप्रत्युवाचाथसाश्रुकंठोमहागिरिः हिमवानुवाच-
संसारस्यातिदोषस्यदुर्विज्ञेयागतिर्यतः १४३
सृष्ट्याचावश्यभाविन्याकेनाप्यतिशयात्मना

कर्त्राप्रणीतामर्यादास्थितासंसारिणामियम् १४४
योजायतेहियद्वीजाज्जनितुःसोर्थसाधकः
जनिताचापिजातस्यनकश्चिदितिचस्फुटम् १४५
स्वकर्मणैवजायंतेविवधाभूतजातयः
अंडजोह्यंडजाज्जातःपुनर्जायेतमानवः १४६
मानुषोपिसरीसृप्यांमानुषत्वेनजायते
तत्रापिजातौश्रेष्ठायांधर्मस्योत्कर्षणेनतु १४७
अपुत्रजन्मनःशेषाःप्राणिनःसमवस्थिताः
मनुजास्तत्रसुतरांनयेनसहधर्मिणः १४८
क्रमेणाश्रमसंप्राप्तिर्ब्रह्मचारिव्रतादनु
तस्यकर्तुर्नियोगेनसंसारोयेनवर्धितः १४९
संसारस्यहिनोत्पत्तिःसर्वेस्युर्यदिनिर्गृहाः
कर्त्रातुशास्त्रेषुसदासुतलाभःप्रशंसितः १५०
प्राणिनांमोहनार्थायनरकत्राणकारणात्
स्त्रियाविरहितासृष्टिर्जंतूनांनोपपद्यते १५१
स्त्रीजातिस्तुप्रकृत्यैवकृपणादैन्यभागिनी
शास्त्रालोचनसामर्थ्याद्दूषितंतासुकर्तृणा १५२
तस्यांनोपरिभावज्ञाभवेदेतिचवेधसा

शास्त्रेषूक्तमसंदिग्धंबहुवारंमहाफलं १५३
दशपुत्रसमाकन्यायापिस्याच्छीलवर्जिता वाक्यमेतत्फलभ्रष्टंपुंसांग्लानिकरंफलं १५४
कन्याहिकृपणाशोच्यापितुर्दुःखविवर्द्धिनी
यापिस्यात्पूर्णसर्वार्थापतिपुत्रसमन्विता १५५
किंपुनर्दुर्भगाहीनापतिपुत्रधनादिभिः त्वंचोक्तवान्सुतायामेशरीरेदोषसंग्रहम् १५६
अहोमुह्यामिशुष्यामिग्लामिसीदामिनारद अयुक्तमपिवक्तव्यमप्राप्यमपिसांप्रतम् १५७
अनुग्रहायमेछिन्धिदुःखंकन्याश्रयंमुने परिच्छिन्नेप्यसंदिग्धेमनःपरिभवाश्रयात् १५८
तृष्णामुष्णातिनिष्णातंफललोभाश्रयात्पुनः
स्त्रीणांहिपरमंजन्मकुलानामुभयात्मनाम् १५९
इहामुत्रसुखायोक्तंसत्पतिप्राप्तिसंज्ञितम्
दुर्लभत्वात्सतःस्त्रीणांविगुणोपिपतिःकिल १६०

नप्राप्यतेविनापुण्यैःपतिर्नार्याःकदाचन
यतोनिस्साधनोधर्मःपरिणामोत्थितारतिः १६१
धनंजीवितपर्यंतंपत्यौनार्याःप्रतिष्ठितम्
निर्द्धनोदुर्मुखोमूर्खःसर्वलक्षणवर्जितः १६२
दैवतंपरमंनार्याःपतिरुक्तःसदैवहि
त्वयादेवर्षिणाप्रोक्तंनजातोस्याःपतिःकिल १६३
एतद्दौर्भाग्यमतुलमसंख्यंचदुरुद्वहम्
चराचरेभूतसर्गेचिंतासाव्यापिनीमुने १६४
सनजातइतिश्रुत्वाममेदंव्याकुलंमनः
मनुष्यदेवजातीनांशुभाशुभनिवेदकम् १६५
लक्षणंहस्तपादाभ्यांलक्षणंविहितंकिल सेयमुत्तानहस्तेतित्वयोक्तामुनिपुंगव १६६
उत्तानहस्तताप्रोक्तायाचतामेवनित्यका शुभोदयानांधन्यानांनकदाचित्प्रयच्छताम् १६७
सुच्छाययास्याश्चरणौत्वयोक्तौव्यभिचारिणौ
तत्रापिश्रेयसीह्याशामुनेनप्रतिभातिनः १६८
शरीरलक्षणाश्चान्येपृथक्फलनिवेदिनः इत्युक्त्वाविरतेशैलेमहादुःखविचारिणि

१६९
स्मितपूर्वमुवाचेदंनारदोदेवपूजितः नारदउवाच-
हर्षस्थानेचमहतित्वयादुःखंनिरुच्यते १७० अपरिच्छिन्नवाक्यार्थोमोहंयासिमहागिरे इमांशृणुगिरंमत्तोरहस्यपरिनिष्ठिताम् १७१
समाहितोमहाशैलमयोक्तस्यविचारणाम् नजातोस्याःपतिर्देव्यायन्मयोक्तंहिमाचल १७२
सनजातोमहादेवोभूतभव्यभवोद्भवः
शरण्यःशाश्वतःशास्ताशंकरःपरमेश्वरः १७३
ब्रह्मरुद्रेन्द्र
मुनयोगर्भजन्मजरार्दिताः
तस्यतेपरमेशस्यसर्वेक्रीडनकागिरे १७४
ब्रह्मांडतस्तदिच्छातःसंभूतोभुवनप्रभुः
आत्मनोनविनाशोस्तिस्थावरांतेपिभूधर १७५
संसारेजायमानस्यम्रियमाणस्यदेहिनः
नश्यतेदेहएवात्रनात्मनोनाशउच्यते १७६
ब्रह्मादिस्थावरांतोयंसंसारोयःप्रकीर्तितः
सजन्ममृत्युदुःखार्तोह्यनिशंपरिवर्तते १७७
महादेवोचलःस्थाणुर्नजातोजनकोजरः भविष्यतिपतिःसोस्याजगन्नाथोनिरामयः १७८ यदुक्तंचमयादेवीलक्षणैर्वर्जितातव

शृणुतस्यापिवाक्यस्यसम्यक्त्वेनविचारणम् १७९
लक्षणंदैविकोह्यंकःशरीरावयवाश्रयः
सचायुर्धनसौभाग्यपरिणामप्रकाशकः १८०
अनंतस्याप्रमेयस्यसौभाग्यस्यतुभूधर
नैवांकोलक्षणाकारःशरीरेसंविधीयते १८१
अतोस्यालक्षणंगात्रेशैलनास्तिमहामते
यच्चाहमुक्तवानस्याउत्तानकरतासदा १८२
उत्तानोवरदःपाणिरेषदेव्याःसदैवतु
सुरासुरमुनिव्रातवरदात्रीभविष्यति १८३
यच्चप्रोक्तंमयापादौसुच्छायौव्यभिचारिणौ
मत्तःशृणुत्वमस्यापिव्याख्योक्तिंशैलसत्तम १८४
चरणौपद्मसंकाशौस्वच्छावस्यानखोज्वलौ
सुरासुराणांनमतांकिरीटमणिकांतिभिः १८५
विचित्रवर्णैःपश्यद्भिःसुच्छायौप्रतिबिंबितौ
एषाभार्याजगद्भर्तुर्वृषांकस्यमहीधर १८६
जननीसर्वलोकस्यसंभूताभूतभाविनी
शिवेयंपावनायैवत्वत्क्षेत्रेपावनद्युतिः १८७
तद्यथाशीघ्रमेवैषायोगंयायात्पिनाकिनः तथाविधेयंविधिवत्त्वयाशैलेंद्रसत्तम १८८
अस्त्यत्रहिमहत्कार्यंदेवानांहिमभूधर

एवंश्रुत्वातुशैलेंद्रो
नारदात्सर्वमेवहि १८९
स्वमात्मानंपुनर्जातंमेनेमेनापतिस्तदा
उवाचचापिसंहृष्टोनारदंतुहिमाचलः १९०
दुस्तरान्नरकाद्घोरादुद्धृतोस्मित्वयाविभो
पातालादहमुद्धृत्यसप्तलोकाधिपःकृतः १९१
हिमाचलोस्मिविख्यातस्त्वयामुनिवराधुना हिमाचलाच्छतगुणांप्रापितोस्मिसमुन्नतिं १९२
आनंदादेवचाहारिहृदयंमेमहामुने नाध्यवस्यतिकृत्यानांविभागप्रविचारणम् १९३
भवद्विधानांनियतममोघंदर्शनंमुने भवद्भिरेवहिप्रोक्तंनिवासायात्मरूपिणाम् १९४
मुनीनांदेवतानांचस्वयंकर्तास्मिकल्मषम्तथापिवस्तुन्येकस्मिन्नाज्ञामेसंप्रदीयताम् १९५
इत्युक्तवतिशैलेंद्रेसतदाहर्षनिर्भरः
उवाचनारदोवाक्यंकृतंसर्वमितिप्रभो १९६
सुरकार्येसएवार्थस्तवापिसुमहत्तरः इत्युक्त्वानारदःशीघ्रंजगामत्रिदिवंततः १९७
सगत्वादेवभवनंमहेंद्रं संददर्शह ततोनुरूपेसमुनिरुपविष्टोमहासने १९८

पृष्टःशक्रेणप्रोवाचगिरिजासंश्रयांकथाम्
नारदउवाच-
यन्मह्यमुक्तंकर्तव्यंतन्मयाकृतमेवहि १९९
किंतुपंचशरस्येषुगोचरत्वमपेक्षितम् इत्युक्तोदेवराजस्तुमुनिनाकार्यदर्शिना २००
चूतांकुरास्त्रंसस्मारभगवान्पाकशासनः सस्मृतस्तुतदाक्षिप्रंसहस्राक्षेणधीमता २०१
उपतस्थेरतियुतःसविलासोझषध्वजः प्रादुर्भूतंचतंदृष्ट्वाशक्रःप्रोवाचमन्मथम् २०२
शक्रउवाच-
उपदेशेनबहुनाकिंत्वांप्रतिरतिप्रिय
मनोभवोसितेनत्वंवेत्सिभूतमनोगतम् २०३
तद्यथानुक्रमंतुत्वंकुरुनाकसदांप्रियम्शंकरंयोजयक्षिप्रंगिरिपुत्र्यामनोभव २०४
संयुक्तोमधुनानेनगच्छरत्यासहायवान् इत्युक्तोमदनस्तेनशक्रेणस्वार्थसिद्धये २०५
प्रोवाचपंचबाणोथवाक्यंभीतःशतक्रतुम् कामउवाच-
अनयादेवसामग्र्यामुनिदानवभीमया २०६

दुःसाध्यश्शंकरोदेवःकिंनवेत्सिजगत्प्रभो
तस्यदेवस्यवेत्थत्वंकारणंपदमव्ययम् २०७
प्रायःप्रसादेकोपेपिसर्वंहिमहतांमहत्
सर्वोपभोगसारंहिसौदर्यंस्वर्गसंभवम् २०८
विशेषंकांक्षतांशक्रसामान्याद्भ्रंशनंफलात्
श्रुत्वैतद्वचनंशक्रस्तमुवाचामरैर्युतः २०९
शक्रउवाच-
वयंप्रमाणंतेतत्ररतिकांतनसंशयः संदंशेनविनाशक्तिरयस्कारस्यनेष्यते २१० कस्यचिच्चक्वचिद्दृष्टंसामर्थ्यंनतुसर्वतः
इत्युक्तःप्रययौकामःसखायंमधुमाश्रितः २११
रतियुक्तोजगामाशुप्रस्थंतुहिनभूभृतः सतुप्राप्याकरोच्चिंतांकार्यस्योपायपूर्विकाम् २१२
महात्मानोहिनिष्कंपामनस्तेषांसुदुर्जयम्
तदादावेवसंक्षोभ्यनेत्थंतस्यजयोभवेत् २१३
संसिद्धिःप्रायशश्चैवपूर्वंसंशोध्यमानसम्
कथमेवंविधैर्भावैर्द्वेषानुगमनंविना २१४

क्रोधःक्रूरतरात्संगाद्भीषणेर्ष्यामहासखी
चापल्यान्मूर्ध्निविध्वस्तधैर्याधारमहाबला २१५
तामस्यविनियोक्ष्यामिमनसोविकृतिंपुरः
पिधायधैर्यद्वाराणिसंतोषमपकृष्यच २१६
अवगंतुंहिमांतत्रनकश्चिदिहपंडितः विकल्पमात्रसंस्थानंविरूपाक्षमनोभवम् २१७
प्रविश्याथक्रियारंभीगंभीरावर्तदुस्तरःभविष्यामिहरस्याहंतपःस्थस्यस्थिरात्मनः २१८
इंद्रियग्राममावृत्यरम्यसाधनसंविधिः चिंतयित्वेतिमदनोभूतभर्तुस्तदाश्रमम् २१९
जगामजगतीसारंसरलद्रुमवेदिकम्
शांतसत्वसमाकीर्णमचलंप्राणिसंकुलम् २२०
नानापुष्पलताजालंसानुसंस्थगणेश्वरम्
निर्व्यग्रवृषभोद्घुष्टंनीलशाद्वलसानुकम् २२१
तत्रापश्यत्त्रिनेत्रस्यरम्यंकंचिद्द्वितीयकम्
वीरकंवीरलोकेशमीशानसदृशद्युतिम् २२२
पक्वंकुंकुमकिंजल्कपुंजपिंगजटासटम् वेत्रपाणितमव्यग्रमुग्रंचाभद्रभूषणम् २२३

ततोनिमीलितोन्निद्रपद्मपत्रांतलोचनम् प्रेक्षमाणमृजुस्थानंनासावंशाग्रगोचरम् २२४
अतीवरम्यसिंहेंद्रचर्मलंबोत्तरीयकम्
श्रवणाहिफणोन्मुक्तनिश्वासानलपिंगलं २२५
प्रेंखत्कपोलपर्यंतचुंबिलंबिजटाचयम्
कृतवासुकिपर्यंतनाभिमूलनिवेशितम् २२६
ब्रह्मांजलिस्थनासाग्रनिबद्धोरगभूषणम् ददर्शशंकरंकामःक्रमप्राप्तांतिकःशनैः
२२७
ततोभ्रमरझंकारमालंब्यद्रुमसानुगम्
प्रविष्टःकर्णरंध्रेणभवस्यमदनोमनः २२८
शंकरस्तमथाकर्ण्यमधुरंमदनाश्रयम्
सस्मारदक्षतनयांदयितांरंतुमानसः २२९
ततःशिवस्यशनकैस्तिरोधायातिनिर्मला समाधिभावनातस्थौलक्ष्यप्रत्यक्षरूपिणी
२३०
ततस्तन्मयतांयातः प्रत्यूहपिहिताशयः
विवेशविबुधाधीशोविकृतिंमदनात्मिकाम् २३१
ईषत्क्रोधसमाविष्टोधैर्यमालंब्यधूर्जटिः
निरस्यमदनंस्थित्वायोगमायासमावृतः २३२
सतयामाययाविष्टोजज्वालमदनस्ततः
इच्छाशरीरोदुर्ज्ञेयोदोषावासोमहाशयः २३३
हृदयान्निर्गतःसोथवासनाव्यसनात्मकः
बहिस्थलंसमासाद्यउपतस्थेझषध्वजः २३४

अनुयातोहिसाह्येनमित्रेणमधुनासह
सहकारतरोर्दृष्ट्वामंदमारुतनिर्धुतं २३५
स्तबकंमदनोरम्यंहरवक्षसिसत्वरं
मुमोचमोहनंनाममार्गणंमकरध्वजः २३६
सतस्यहृदयेशुद्धेनामशालीमहाशरः
पपातपरुषःप्रांशुःपुष्पबाणोविमोहनः २३७
ततःकरणसंदोहेविद्धेतुहृदयेभवः
बभूवभूतपोकंप्यधैर्योपिमदनोन्मुखः २३८
ततःप्रभुत्वाद्भावानामावेशंस्वमपश्यत
वाक्यंबहुबभाषेथप्रत्यूहप्रसवात्मकं २३९
ततःकोपानलोद्भूतघोरहुंकारभीषणे
बभूववदनेनेत्रंतृतीयमनलाकुलं २४०
रुद्रस्यरौद्रवपुषोजगत्संहारभैरवम्
तदंतिकस्थेमदनेव्यस्फारयतधूर्जटिः २४१
तन्नेत्रविस्फुलिगेनक्रोशतांनाकवासिनाम्
गमितोभस्मतांतूर्णंकंदर्पःकामदर्पकः २४२
सतुतंभस्मसात्कृत्वाहरनेत्रोद्भवोनलः
व्यजृंभतजगद्दग्धुंज्ञात्वाहुंकारघस्मरं २४३
ततोभवोजगद्धेतोर्व्यभजज्जातवेदसम् सहकारेमधौचन्द्रेसुमनःस्स्वपरेष्वपि २४४
भृंगेषुकोकिलास्येचविभागेनस्मरानलं सबाह्याभ्यंतरेविद्धोहरोथस्मरमार्गणैः २४५

भागेष्वेतेषुसंविष्टंवीक्षतीवहुनाशनं
विभक्तंलोकसंक्षोभकरंदुर्वारजृंभितं २४६
तत्प्राप्तिस्नेहसंपूर्णकामेनहृदयेकिल
ज्वलन्नहर्निशंभीमोदुःखस्यवशगोभवत् २४७
विलोक्यहरहुंकारज्वालाभस्मीकृतंस्मरं
विललापरतिःक्रूरंबंधुनामधुनासह २४८
ततोविलप्यबहुशोमधुनापरिसांत्विता
जगामशरणंदेवमिंदुमौलित्रिलोचनं २४९
भृंगानुयातांसंगृह्यपुष्पितांसहकारजां लतांपत्रद्रुमच्छन्नांजातांपरभृतांसखीं २५०
निबध्यतुजटाजूटंकुटिलैरलकैरतिः
उद्वर्त्यगात्रंशुभ्रेणहृद्येनस्मरभस्मना २५१
जानुभ्यामवनिंगत्वाप्रोवाचेन्दुविभूषणम्
रतिरुवाच
नमःशिवायास्तुमनोमयायजगन्मयायाद्भुतवर्त्मनेनमः २५२
नमःशिवायास्तुसुरार्चितायतुभ्यंसदाभक्तकृपापराय
नमोभवायास्तुभवोद्भवायनमोस्तुतेध्वस्तमनोभवाय २५३
नमोस्तुमायामदनाश्रयायनमोनिसर्गामलभूषिताय
नमोस्त्वमेयायगुणायनायनमोस्तुसिद्धायपु

रातनाय २५४
नमः
शरण्यायनमोगुणायनमोस्तुतेभीमगणानुगाय
नमोस्तुनानाभुवनर्द्धिकर्त्रेनमोस्तुभक्ताभिमतप्रदाय २५५
नमोथकर्मप्रसवेनमःसदाअनंतरूपायसदैवतुभ्यम्
असह्यकोपायसदैवतुभ्यंशशांकचिह्नायनमोस्तुतुभ्यम् २५६
असीमलीलापरमस्तुतायवृषेंद्र
यानायपुरांतकाय
नमःप्रसिद्धायमहौषधायनमोस्तुनानाविधरूपकाय २५७
नमोस्तुकालायनमःकलायनमोस्तुतेकालकलातिगाय
चराचराचार्यविचार्यवर्यमाचार्यमुत्प्रेक्षितभूतसर्गं २५८
त्वामिंदुमौलिशरणंप्रपन्नाप्रियाप्तयेहंसहसामहेशं
प्रयच्छमेकामयशःसमृद्धिंपतिंविनातंभगवन्नजीवे २५९
प्रियःप्रियायाःपुरुषेशनित्यस्ततोपरःकोभुवनेष्विहास्ति
प्रभुःप्रभावीप्रभवःप्रियाणांप्रवीणपर्यायपरापरंतपः २६०
त्वमेवनाथोभुवनस्यगोप्तांदयालुरुन्मूलि

तभक्तभीतिः
इत्थंस्तुतःशंकरइंद्र मौलिर्वृषाकपिर्मन्मथकांतयातु २६१
तुतोषदोषाकरखंडधारीउवाचचैनांमधुरंनिरीक्ष्य
शंकरउवाच
भविष्यतिचकामोयंकालेकांतेचिरादथ २६२
अनंगइतिलोकेषुसविख्यातिंगमिष्यति
इत्युक्ताशिरसावंद्यगिरीशंकामवल्लभा २६३
जगामोपवनंचान्यद्रतिस्तुहिनपर्वते
रुरोदचापिबहुशोदीनारम्येस्थलेस्थले २६४
मरणव्यवसायापिनिवृत्ताचशिवाज्ञया
अथनारदवाक्येनचोदितोहिमभूधरः २६५
कृताभरणसंस्कारांकृतकौतुकमंगलां
स्वर्गपुष्पकृतापीडांशुभ्रचीनांशुकांबराम् २६६
सखीभ्यांसंयुतांशैलोगृहीत्वास्वसुतांततः
जगामसुभगेयोगेतदासंपूर्णमानसः २६७
सकाननान्युपाक्रम्यवनान्युपवनानिच
ददर्शरुदतींनारीमप्रतर्क्यांमहौजसम् २६८
नरूपेणेदृशीलोकेरम्येषुवनसानुषु
कौतुकेनपरामृष्टस्तांदृष्ट्वारुदतींगिरिः २६९
उपसृप्यततस्तस्यानिकटंसोप्यपृच्छत हिमवानुवाच-

कासिकस्यासिकल्याणिकिमर्थंचापिरोदिषि २७०
नैतदल्पमहंमन्येकारणंलोकसुंदरि सातस्यवचनंश्रुत्वाउवाचमधुनासह २७१
रुदंतीशोकवचनंश्वसंतीदैन्यवर्धनं
रतिरुवाच-
कामस्यदयितांभार्यांरतिंमांविद्धिसुव्रत २७२
गिरावस्मिंश्चभगवान्गिरिशस्तपसिस्थितः
तेनप्रत्यूहरुष्टेनक्रोधाद्विस्फार्यलोचनं २७३
विमुच्याग्निशिखाज्वालांकामोभस्मावशेषितः
अहंतुशरणंयातातंदेवंभयविह्वला २७४
स्तुतवत्यथसंतुष्टस्ततोमांगिरिशोब्रवीत्
तुष्टोहंकामदयितेकामोत्पत्तिर्भविष्यति २७५
त्वत्स्तुतिंचाप्यधीयानोनरोभक्त्यामदाश्रयः
लप्स्यतेकांक्षितंकामंनिवर्तमरणादपि २७६ प्रतीक्षमाणातद्वाक्यमाशावेशवशादहं शरीरंपरिरक्षिष्येकिंचित्कालंमहाद्युते २७७
इत्युक्तस्तुतयारत्याशैलःसंभ्रमभीषणः पाणावादायतनयांगंतुमैच्छत्स्वकंपुरं २७८

भाविनोवश्यभावित्वाद्भवित्रीभूतभाविनी लज्जमानासखिमुखैरुवाचपितरंगिरिं २७९
शैलपुत्र्युवाच-दुर्भगेनशरीरेणकिंममानेनकारणं
कथंचतांदशांप्राप्तश्शङ्करोमेपतिर्भवेत् २८०
तपोभिःप्राप्यतेभीष्टंनासाध्यंतुतपस्यतः
दुर्भगत्वंवृथालोकेविहितेसतिसाधने २८१
तपसिभ्रष्टसंदेहाततःस्वार्थजिगीषया एवंतपःकरिष्येहंयामीत्युक्तवतींसुताम् २८२
उवाचवाचाशैलेंद्रोगद्गदस्वरवर्णया
हिमवानुवाच-
उमेतिचापलंपुत्रिनक्षमंतावकंवपुः २८३
सोढुंक्लेशानुरूपस्यतपसःसौम्यदर्शने
भावीन्यपिचकार्याणिपदार्थानिसदैवतु २८४
भाविनोर्थाभवंत्येवबहवोऽनिच्छतोपिहि
तस्मान्नतपसातेस्तिबालेकिंचित्प्रयोजनम् २८५
भवनंचैवगच्छामिचिंतयिष्यामितत्रवै
इत्युक्तातुयदानैवगृहमन्वेतिशैलजा २८६
ततोद्रिश्चिंतयाविष्टःस्वसुतांप्रशशंसच
ततॐतरिक्षेदिव्याचवागभूद्भुवनत्रये २८७
उमेतिचापलंपुत्रित्वयोक्तातनयायतः
उमेतिनामतेनास्याभुवनेषुभविष्यति २८८

सिद्धिर्मूर्तिमतीत्वेषासाधयिष्यतिचिंतितम्
इतिश्रुत्वातुवचनंसतदाकाशमंडले २८९
अनुज्ञायसुतांशैलोजगामाशुस्वमंदिरम्
पुलस्त्यउवाच-शैलजापिययौशैलमगम्यमपिदैवतैः २९०
सखीभ्यामनुयातातुनियतानगराजजा
शृंगंहिमवतःपुण्यंनानाधातुविभूषितम् २९१
दिव्यपुष्पलताकीर्णंभ्रमरोद्घुष्टपादपम्
दिव्यप्रस्रवणोपेतंमनोरथशतोज्ज्वलम् २९२
नानापक्षिसमायुक्तंचक्रवाकोपशोभितम् जलजस्थलजैःपुण्यैःप्रफुल्लैरुपशोभितम्
२९३
चित्रकंदरसंगुह्यंदिव्यगेहसमन्वितम्
विहंगसंघसंघुष्टंकल्पपादपसंकटम् २९४
तत्रापश्यन्महाशाखंशाखिनंहरितच्छदम्
सर्वर्तुकुसुमोपेतंचक्रवाकोपशोभितम् २९५
नानापुष्पशताकीर्णंनानाविधफलान्वितम्
त्यक्तंसूर्यस्यरुचिभिर्भिन्नसंहतपल्लवम् २९६
तत्रांबराणिसंत्यज्यभूषणानिचशैलजा
संवीतावल्कलैर्दिव्यैर्दर्भनिर्मितमेखला २९७
त्रिःस्नातापाटलाहाराबभूवशरदांशतम्
शतमेकेनजीर्णेनपर्णेनावर्त्तयत्तदा २९८

निराहाराशतंसाभूत्समानांतपसोनिधिः ततउद्वेजिताःसर्वेप्राणिनस्तपसोग्निना २९९
ततःसस्मारभगवान्मुनीन्सप्तशतक्रतुः तेसमागम्यमुदिताःसर्वेसमुदितास्तथा ३००
पूजितास्तेमहेंद्रे
णपप्रच्छुस्तत्प्रयोजनम्
किमर्थंहिसुरश्रेष्ठसंस्मृतास्तुवयंत्वया ३०१
शक्रःप्रोवाचशृण्वंतुभगवंतःप्रयोजनम्
हिमाचलेतपोघोरंतप्यतेभूधरात्मजा ३०२
तस्याभिमतयोगेनभवंतःकर्तुमर्हथ
तपःसमापनंदेव्याजगदर्थेत्वरान्विताः ३०३
तथेत्युक्त्वाततःशैलंसिद्धसंघातसेवितम्
ऊचुरागम्यमुनयस्तामथोमधुराक्षरम् ३०४
पुत्रिकस्तेव्यवसितःकामःकमललोचने
तानुवाचततोदेवीसादरंगौरवान्मुनीन् ३०५
देव्युवाच-
तपस्यंतोमहाभागाःप्रोह्यमौनंभवादृशां वंदनायनियुक्ताधीर्याचयत्यविकल्पितम् ३०६
सुप्रसन्नमुखायूयंगृहीत्वासनमादितः उपविष्टाःश्रमंमुक्त्वाततःप्रक्ष्यथमामनु ३०७
इत्युक्तास्तेततश्चक्रुस्तत्रासनपरिग्रहम्

साचतान्विधिवत्पूर्वंपूजयित्वाविधानतः ३०८
उवाचादित्यसंकाशान्मुनीन्सप्तॠषीन्शनैःत्यक्त्वाव्रतात्मकंमौनंनत्वाचविधिवन्मुनीन् ३०९
भगवंतोपिमौनांतेतस्याःसप्तर्षयोप्यथ
गौरवाधारतांप्राप्तांपप्रच्छुस्तांपुनस्तथा ३१०
सापिगौरवगर्भेणमनसाचारुहासिनी
मुनीन्सर्वांस्तथालोक्यप्रोवाचप्रोह्यवाग्यमम् ३११
भगवंतोविजानीथप्राणिनांमनसेप्सितम् शरीरादिभिरत्यर्थंकदर्थ्यंतेहिदेहिनः ३१२
केचित्तुनिपुणास्तत्रघटंतेविविधोद्यमैः उपायैर्दुर्लभान्भावान्प्राप्नुवंतिह्यतंद्रिताः ३१३ अपरेतुपरिच्छिद्यनानाकारानुपक्रमान् देहांतरार्थंसारंभमाश्रयंतिहितद्व्रतम् ३१४
ममत्वाकाशसंभूतकुसुमस्रग्विभूषितम् विंध्यशृंगंस्प्रष्टुकामोहस्तःप्रसरतेमुहुः ३१५
अहंकिलभवंदेवंपतिंप्राप्तुंसमुद्यता प्रकृत्यैवदुराराध्यंतपस्यंतंचसंप्रति ३१६

सुरासुरैरनिर्णीतंपरमार्थक्रियाश्रयं सांप्रतंचापिनिर्दग्धोमदनोवीतरागिणा ३१७ कथमाराधयेदीशंमादृशीतादृशंशिवम् इत्युक्तामुनयस्तेतुस्थिरतांमनसस्ततः ३१८
ज्ञातुमस्यावचःप्रोचुःप्रक्रमात्प्रकृतार्थकम्
मुनयऊचुः-
द्विविधन्तुसुखंतावत्पुत्रिलोकेविभाव्यते ३१९
शरीरस्यास्यसंयोगश्चेतसश्चापिनिर्वृतिःप्रकृत्यातुसदिग्वासाभीमोभस्मास्थिभूषणः ३२०
कपालीभिक्षुकोनग्नोविरूपाक्षोऽस्थिरक्रियः
प्रमत्तोन्मत्तकाकारोबीभत्सोकृतसंग्रहः ३२१
पत्यानतेनचास्त्यर्थोमूर्तानर्थेनकांक्षितः
यदिस्वस्यशरीरस्यसुखमिच्छसिशाश्वतम् ३२२
तत्कथंतेमहादेवाद्भूतभाजोजुगुप्सितात्
स्रवन्नरवसासास्थिकपालकृतभूषणात् ३२३
श्वसदुग्रभुजंगेन्द्रकृतभूषणभूषितात्
श्मशानवासिनोरौद्रप्रमथानुगतादपि ३२४
सुरेन्द्रमकुटव्रातनिघृष्टचरणोऽरिहा हरिरस्तिजगद्धाताश्रीकान्तोऽनन्तमूर्ति

मान् ३२५
जप्योयज्ञभुजामस्तितथेन्द्रपाःकशासनः
देवतानांनिधिश्चास्तिज्वलनस्सर्वकामधुक् ३२६
वायुरस्तिजगद्धातायःप्राणस्सर्वदेहिनाम्
तथावैश्रवणोराजासर्वार्थमहिमाप्रभुः ३२७
एभ्यएकतमंकस्मान्नत्वंसंप्राप्तुमिच्छसि
उतान्यस्मादिहप्राप्यंसुखंतेमनसेहितम् ३२८
एवमेतत्तथापुत्रिप्रभावोलोकसम्पदाम् अस्मिन्देहेपरेवापिकल्याणप्राप्तयेतव ३२९
पितुरेवास्तितेसर्वंसुरेभ्योयन्निवेदितम्
वरस्यप्राप्तयेक्लेशस्सचाप्यत्राफलस्तरुः ३३०
प्रायेणप्रार्थितोह्यर्थस्समर्थोह्यतिदुर्लभः
स्वस्थानविनियोगित्वात्पुत्रितत्रापिलभ्यते ३३१
इत्युक्तवत्सुकुपितामुनिवर्येषुशैलजा उवाचक्रोधरक्ताक्षीविस्फुरद्दशनच्छदा ३३२
देव्युवाच-

असद्ग्रहस्यकानीतिर्व्यसनस्यक्वयंत्रणाविपरीतार्थबोद्धारःसत्पथेकेनयोजिताः ३३३
एवंमांवित्थदुष्प्रज्ञामस्थानासद्ग्रहप्रियाम्
नमांप्रतिविचारोस्तियदहंकारमानिनी ३३४
प्रजापतिसमाःसर्वेभवंतःसर्वदर्शिनः
ननूनंवित्थतंदेवंशाश्वतंजगतःप्रभुम् ३३५
अजमीशानमव्यक्तममेयमहिमोदयम् आस्तांतत्कर्मसद्भावंसंबोधंतावदावृतम् ३३६
विदुस्तंनहरिब्रह्ममुखाअपिसुरेश्वराः यत्तस्यविभवंस्वोत्थंभुवनेषुविजृंभितम् ३३७
प्रकटंसर्वभूतानांतदप्यथनवित्थकिं कस्यैतद्गगनंमूर्तिःकस्याग्निःकस्यमारुतः ३३८
कस्यभूःकस्यवरुणःकश्चंद्रार्कविलोचनः
कस्यार्चयंतिलोकेषुलिगंभक्त्यासुरासुराः ३३९
यच्चब्रह्मेश्वरादेवाविष्ण्विन्द्रा
द्यामहर्षयः
प्रभावंप्रभवंवापितेषामपिनवित्थकिं ३४०
अदितेःकश्यपाज्जातादेवानारायणादयः
मरीचेःकश्यपःपुत्रोह्यदितिर्दक्षपुत्रिका ३४१
मरीचिश्चापिदक्षश्चपुत्रौतौब्रह्मणःकिल

ब्रह्माहिरण्मयादंडादेवसिद्धविभूतिकः ३४२
कस्यप्रादुरभूद्ध्य्नाआ! त्प्राकृतःप्राकृतांशकः अथनारायणेनैवस्वकीयेच्छासमाश्रयात् ३४३ तत्प्रेरितःप्रयात्वेषजन्मनारायणात्मकम्
सापिकर्मणएवोक्ताप्रेरणाविवशात्मनाम् ३४४
यथोन्मादादिदुष्टस्यमतिरेवहिसाभवेत् इष्टानेवपदार्थान्वैविपरीतान्हिमन्यते ३४५
लोकस्यव्यवहारेषुदृष्टेषुहसतेसदा धर्माधर्मफलप्राप्तौविष्णुमेवनिबोधत ३४६
विदध्वमित्थंमुनयोऽसकृच्चमेगिरंगिरीशश्रुतिभूमिसन्निधौ
उत्कृष्टकेदारइवावनीतलेसुबीजमुष्टिंसुफलायकर्षकाः ३४७
तेतांश्रुत्वाहितांरम्यांप्रक्रमात्प्रक्रमक्रियाम्
वाचंवाचांपतिप्रख्याःप्रोचुश्चस्मितसुंदराः ३४८
मुनयऊचुः-
जातेलोकविधानेतुसत्यंतत्कार्यमुत्तमम् प्रायःप्रालेयशैलस्यशंकातत्कालरूपिणः ३४९

सत्यमुत्कंठिताःसर्वेयेयेकार्यार्थमुद्यताः
तेषांत्वरंतेचेतांसिकिंतुनाममहात्मनाम् ३५०
लोकयात्रानुगंतव्याविशेषेणविवक्षितैः यतस्तद्धर्ममेधंतेतत्प्रामाण्यंपरेधृताः ३५१
इत्युक्त्वामुनयोजग्मुस्त्वरितास्तुहिनाचलम्
तत्रतेपूजितास्तेनहिमशैलेनसादरम् ३५२
ऊचुर्मुनिवराःप्रीताःस्वल्पकंतुत्वरान्विताः
मुनयऊचुः-
देवोदुहितरंसाक्षात्पिनाकीतवमार्गते ३५३
तच्छीघ्रंपावयात्मानमाहुत्येवानलेहुतम्कार्यंहितच्चदेवानांसुचिरंपरिवर्तते ३५४
जगदुद्धारणायैषविधातव्यःसमुद्यमः
इत्युक्तस्तुतदाशैलोहर्षावेशवशान्मुनीन् ३५५
असमर्थोभवद्वक्तुमुत्तरंप्रार्थयन्निव ततोमेनामुनीन्वंद्यप्रोवाचस्नेहविक्लवा ३५६
दुहितुस्तान्मुनींश्चैववचनंस्वयमर्थवत्मेनोवाच-
यदर्थंदुहितुर्जन्मचेच्छंत्यपिमहाफलं ३५७

तदेवोपस्थितंसर्वंप्रक्रमेणैवसांप्रतम्कुलजन्मवयोरूपविभुत्वैस्सहितोपियः ३५८
वरस्तस्यापिनाहूयसुतादेयाह्ययाचतः
दिग्वासाजटिलःशूलीदग्धकामोपिकामदः ३५९
सतुमत्सुतयाघोरःकथंनामउपास्यते
मुनयउचुः-
एश्वर्यमवगच्छस्वशंकरस्यसुरासुराः ३६०
आराध्यमानपादाब्जयुगलाश्चसुनिर्वृताः
यस्योपयोगियद्रूपंतेनतत्प्रार्थ्यतेचिरम् ३६१
घोरंतपस्यतेबालातेनरूपेणनिर्वृता यत्साव्रतानिदिव्यानिनयिष्यतिसमापनम् ३६२
तदत्रावहितातावदस्मास्वेवभविष्यति
इत्युक्त्वागिरिणासार्द्धंययुर्यत्रास्तिशैलजा ३६३
जितार्कज्वलनज्वालातपस्तेजोमयीह्युमा
प्रोक्तासामुनिभिःस्निग्धंमानिन्याहवचोर्थवत् ३६४
नाहंक्षुद्रा
त्किलेच्छामिॠतेशर्वात्पिनाकिनः स्थितंचतारतम्येनप्राणिनांपरमर्द्धिदं ३६५
धीरतैश्वर्यकार्याणिप्रमाणमतुलंमहत् यस्मान्नकिंचिदपरंयच्चयस्मात्प्रवर्तते ३६६

यस्यैश्वर्यमनाद्यंतंतमहंशरणंगता
समःसव्यवसायश्चदीर्घेणविपरीतकः ३६७
एवंनिशम्यतेवाचंदेव्यामुनिवरास्तदा
आनंदाश्रुपरीताक्षाःसस्वजुस्तांतपस्विनीं ३६८
ऊचुश्चपरमप्रीताःशैलजांमधुरंवचः ॠषयऊचुः
अत्यद्भुतमहोपुत्रिज्ञानमूर्तिरिवामला ३६९
प्रसादयसिनोभावंभवभावप्रतिश्रयात् ननुविद्मोवयंतस्यदेवस्यैश्वर्यमद्भुतम् ३७०
त्वन्निश्चयस्यदृढतांवेत्तुंवयमिहागताः अचिरादेवतन्वंगिकामस्त्वेषभविष्यति ३७१
आदित्यस्सप्रभोयातिरत्नेभ्यःकाद्युतिःपृथक्
कोर्थोवर्णान्स्वकांस्त्यक्त्वातथात्वंगिरिशंविना ३७२
यामोनेकाभ्युपायेनतमभ्यर्थयितुंवयम्
अस्माकमपिचैषोर्थःसुतरांहृदिवर्तते ३७३
अतस्त्वमेवसाबुद्धिर्यतोनीतिस्त्वमेवहि अतोनिःसंशयंकार्यंशंकरोपिविधास्यति ३७४
इत्युक्त्वापूजितास्सर्वेमुनयोगिरिकन्यया
प्रययुर्गिरिशंद्रष्टुंप्रस्थंहिमवतोमहत् ३७५

गंगांभःप्लावितात्मानःपिंगाबद्धजटासटाःभृंगानुयातपाणिस्थमंदारकुसुमस्रजः ३७६ संप्राप्यतुगिरेःप्रस्थंददृशुःशंकराश्रमम्
प्रशांताशेषसत्वौघंपर्यस्तिमितकाननम् ३७७
निःशब्दक्षोभसलिलप्रयातंसर्वतोदिशम् तत्रापश्यंस्ततोद्वारिवीरकंवेत्रपाणिनम् ३७८
तमेतेमुनयःपूज्याविनीताःकार्यगौरवात् ऊचुर्मधुरभाषाभिस्तेवाचंवाग्मिनांवराः३ ७९
द्रष्टुंवयमिहायाताःशंकरंगुणनायकं त्रिलोचनंविजानीहिसुरकार्यप्रचोदिताः ३८०
त्वमेवनोगतिस्तत्रयथाकालानतिक्रमः स्यात्प्रार्थनैषाप्रायेणप्रतीहारमयीप्रभो ३८१
इत्युक्तोमुनिभिःसोथगौरवात्तानुवाचह सवनस्यापरांसंध्यांकर्तुंमंदाकिनींगतः ३८२
क्षणेनभाविताविप्रास्ततोद्रक्ष्यथशूलिनम् इत्युक्तामुनयस्तस्थुर्यत्नात्कार्यविचक्षणाः ३८३
गंभीरांबुधरंप्रावृट्तृषिताश्चातकायथा

तथाक्षणेननिष्पन्नसमाचारक्रियाविधिम् ३८४
वीरासनकृतोद्देशंमृगचर्मनियामितम्
ततोविनीतोजानुभ्यामवलंब्यमहींमुदा ३८५
उवाचवीरकोदेवंप्रणयैकसमाश्रयम्
संप्राप्तामुनयःसप्तद्रष्टुंत्वांदीप्ततेजसं ३८६
विभोसमादिशद्रष्टुंततोध्यानमिहार्हसि इत्युक्तोधूर्जटिस्तेनवीरकेणमहात्मना ३८७
भ्रूभंगसंज्ञयातेषांप्रवेशाज्ञांददौतदामूर्द्धकंपेनतान्सप्तवीरकोपिमहामुनीन् ३८८
आजुहावविदूरस्थान्दर्शनायपिनाकिनः त्वराबद्धजटास्तेचलंबकृष्णानिजांबराः ३८९
विविशुर्वेदिकांदिव्यांगिरीशस्यविभोस्ततः
वद्धपाणिपुटाक्षिप्तनाकपुष्पोत्त्करास्ततः ३९०
पिनाकिपादयुगलंवंद्यनाकनिवासिनः ततःस्निग्धेक्षिताःसंतोमुनयःशूलपाणिना ३९१
गिरीशंतेततोदृष्ट्वातेसमंतुष्टवुर्मुदा ३९२
मुनयऊचुः-

अहोकृतार्थावयमेवसांप्रतंसुरेश्वरैर्वंदितपादपल्लवम्
विलोकयामोगुणगौरवर्द्धिभिःसमादिशेःकार्यमशेषरक्षणम् ३९३
ततःप्रहस्यसर्वज्ञउवाचमुनिसत्तमान्
भवतांयद्धृदिगतंकार्यंतत्कुरुताधुना ३९४
इत्युक्तामुनयस्तूर्णंययुर्यत्रचशैलजा
बभाषिरेविभागज्ञागिरिजांगिरिगह्वरे
रम्यंप्रियमनोहारिमारूपंतपसादह ३९५
प्रीतस्तेशंकरःपाणिमेषप्रतिग्रहीष्यति
वयमर्थितवंतस्तेपितरंपूर्वमागताः ३९६
पित्रासहगृहंगच्छवयंयामःस्वमंदिरं इत्युक्तातपसःसत्यंफलमस्तीतिचिंत्यसा
३९७
त्वरमाणाययौवेश्मपितुर्दिव्यंसुशोभितं
सातत्ररजनींमेनेवर्षायुतसमांसती ३९८
हरदर्शनसंजातसमुत्कंठाहिमाद्रिजा
ततोमुहूर्त्तेब्राह्मेतुतस्याश्चक्रुःसुहृत्क्रियां ३९९
नानामंगलसंदोहान्यथावत्क्रमपूर्वकम्
दिव्यमंगलसंयोगान्मंदिरेबहुमंगले ४००
उपासतगिरिंमूर्त्ताॠतवःसर्वकामिकाः
वायवःसुखदाश्चासन्संमार्जनविधौगिरेः ४०१
हर्म्येषुश्रीःस्वयंदेवीकृतनानाप्रसाधना
कांतिःसर्वेषुभावेषुॠद्धिश्चभरणाकुला

४०२
चिंतामणिप्रभृतयोरत्नाश्शैलंसमंततः
उपतस्थुर्लताश्चापिकल्पकाद्यामहाद्रुमाः ४०३
ओषध्योमूर्तिमत्यश्चदिव्यौषधिसमन्विताःरसाश्चधातवश्चैवसर्वेशैलस्यकिंकराः ४०४
किंकरास्तस्यशैलस्यव्यग्राश्चाश्रमवर्तिनः
नद्यःसमुद्रानिखिलाःस्थावरंजंगमंचयत्
४०५
तेसर्वेहिमशैलस्यमहिमानमवर्द्धयन्
अभवन्मुनयोनागायक्षागंधर्वकिन्नराः ४०६
शंकरस्यापिविबुधागंधमादनपर्वते
सज्जमंडनसंभारास्तस्थुर्निर्मलमूर्त्तयः ४०७
शर्वस्याथजटाजूटेचंद्रखंडंपितामहः
बबंधप्रणयोदारविस्फारितविलोचनः ४०८
कपालमालांविपुलांचामुंडामूर्ध्निबध्नती
उवाचगिरिशंकालीपुत्रंजनयशंकर ४०९
योदैत्येंद्र
कुलंहत्वामांरक्तैस्तर्पयिष्यति
शौरिर्वतंसिकारत्नंकंठाभरणमुज्वलम् ४१०
भुजंगाभरणंगृह्यसज्जश्शंभोः पुरोभवत् शक्रोगजाजिनंतस्यवसाभ्यक्ताग्रपल्लवम् ४११
दध्रेसरभसंस्विद्यद्विस्तीर्णमुखपंकजम्

वायवश्चववुस्तीक्ष्णास्तीक्ष्णंहिमगिरिप्रभम् ४१२
वृषंविभूषयामासुर्हरयानंमनोजवम्
विरेजुर्नयनान्तस्थाः
शंभोःसूर्यानलेंदवः ४१३
स्वांद्युतिंलोकनाथस्यजगतः कर्मसाक्षिणः
चिताभस्मसमाधत्तकपालेरजतप्रभम् ४१४
मनुजास्थिमयींमालांनिबंबंधचपाणिना
प्रेताधिपःपुरेदूरेसभयःसमवर्तत ४१५
नानाकारमहारत्नभूषणंधनदाहृतम् विहायोदीप्तसर्पेंद्रकटकेनस्वपाणिना ४१६
कर्णोत्तंसंचकारेशोह्यमलंतक्षकंस्वयम् निष्पन्नाभरणंचैवप्रसाध्येशंप्रसाधनैः ४१७
तत्राप्येषानियमतोह्यभवन्व्यग्रमूर्तयःमुमोचाभिनवान्सर्वरम्यशालिरसौषधीन् ४१८ व्यग्रातुपृथिवीदेवीसर्वभावात्मनोरमा गृहीत्वावरुणःसाक्षाद्रत्नाढ्याभरणानिच ४१९
पुष्पाणिचविचित्राणिनानारत्नमयानितु तस्थौसाभरणोदेवःसर्वज्ञःसर्वदेहिनाम् ४२०
ज्वलनश्चापिदिव्यानिहैमान्याभरणानिच जातरूपपवित्राणिप्रयतःसमुपस्थितः ४२१ वायुर्ववौचसुरभिःसुखसंस्पर्शनोविभुम्

छत्रंचंद्रकरोद्दामंहासितंचशतक्रतुः ४२२
जग्राहमुदितःश्रीमान्बाहुभिर्वज्रभूषणःजगुर्गंधर्वमुख्याश्चननृतुश्चाप्सरोगणाः ४२३
वादयंतोतिमधुरंजगुर्गंधर्वकिन्नराः
मुहूर्तादृतवस्तत्रजगुश्चननृतुश्चवै ४२४
चपलाश्चगणास्तस्थुर्लोडयंतोहिमाचलम् उपविष्टःक्रमाद्धाताविश्वकृद्भगनेत्रहा ४२५
चकारौद्वाहिकंकृत्यंपत्न्यासहयथोदितम्
दत्तार्घ्योगिरिराजेनसुरवृंदैर्विनोदितः ४२६
अवसत्तांक्षपांतत्रपत्न्यासहपुरांतकः
ततोगंधर्वगीतेननृत्येनाप्सरसामपि ४२७
स्तुतिभिर्देवदैत्यानांविबुद्धोविबुधाधिपः
आमंत्र्यहिमशैलेंद्रं प्रभातेजाययासह ४२८
जगाममंदरगिरिंवायुवेगेनशृंगिणा ततोगतेभगवतिनीललोहितेसहोमयारतिमनुभूतभूधरः ४२९
सबांधवोभवतिहिकस्यनोमनोविशृंखलंजगतिहिकन्यकापितुः
पुरोद्यानेषुरम्येषुविविक्तेषुवनेषुच ४३०

सुरक्तहृदयोदेव्याविजहारभगाक्षिहा
ततोबहुतिथेकालेपुत्रनाम्नागिरेःसुता ४३१
सखीभिः
सहिताक्रीडांचक्रेकृत्रिमपुत्रकैः
कदाचिद्गंधतैलेनगात्रमभ्यज्यशैलजा ४३२
चूर्णैरुद्वर्तयामासमलेनापूरितांतनुम्
तदुद्वर्त्तनकंगृह्यनरंचक्रेगजाननम् ४३३
पुरुषंक्रीडतीदेवीतच्चाप्यक्षिपदंभसि जाह्नव्याशिवयासख्याततःसोभूद्बृहत्तनुः ४३४
कायेनातिविशालेनजगदापूरयत्तदा
पुत्रेत्युवाचतंदेवीपुत्रेत्यूचेचजाह्नवी ४३५
गांगेयइतिदेवैस्तुपूजितोभूद्गजाननः
विनायकाधिपत्यंचददावस्यपितामहः ४३६
पुनःसाक्रीडतीचक्रेतरुंचवरवर्णिनी
मनोज्ञमंकुरंरूढमशोकस्यशुभानना ४३७
वर्द्धयामासतंचापिकृतसंस्कारमंगलम्
बृहस्पतिमुखैर्विप्रैर्दिवस्पतिपुरोहितैः ४३८
ततोदेवैःसमुनिभिःप्रोक्तादेवीत्विदंवचः अधुनादर्शितेमार्गेमर्यादांकर्तुमर्हसि ४३९
फलंकिंभवितादेविकल्पितैस्तरुपुत्रकैः इत्युक्ताहर्षपूर्णांगीप्रोवाचातिशुभांगिरं ४४०

एकंनिरुदकेग्रामेयःकूपंकारयेद्बुधः
बिंदौबिंदौचतोयस्यसवसेद्वत्सरंदिवि ४४१
दशकूपसमावापीदशवापीसमोह्रदः
दशह्रदसमाकन्यादशकन्यासमोद्रुमः ४४२
एषावैशुभमर्यादानियतालोकभाविनी
इत्युक्तास्तुततोविप्राबृहस्पतिपुरोगमाः ४४३
जग्मुःस्वमंदिराण्येवभवानींवंद्यमातरं
गतेषुतेषुदेवोपिशंकरः पर्वतात्मजां ४४४
पाणिनालम्ब्यमानेननस्वमावासमगच्छत
चित्तप्रसादजननंप्रासादाट्टालगोपुरं ४४५
लंबमौक्तिकदामानंमालिकाकुलवेदिकं
सुनद्धकलधौतंचक्रीडागृहमनोगतं ४४६
प्रकीर्णकुसुमामोदमत्तालिकुलकूजितम् किन्नरोद्गीतसंगीतगृहांतरितभित्तिकम्
४४७
सुगंधिधूपसंघातंमनःप्राप्यमलक्षितं
क्रीडामयूरनारीभिरभितोरभसार्पितं ४४८
हंससंघातसंदिष्टस्फटिकस्तभंतोरणं
अनाविलमसंभ्रांत्याबहुशःकिन्नराकुलं ४४९
शुकैर्यत्राभिदृश्यंतेपद्मरागविनिर्मिताः
भित्तयोजातिसंभ्रांत्याप्रतिबिंबितमौक्तिकाः ४५०
तत्राक्षैःप्रिययादेवोविहर्तुमुपचक्रमेस्वछेंद्र

नीलभूभागेक्रीडंतौयत्रसंस्थितौ ४५१
वपुःसहायतांप्राप्तौविनोदरसनिर्वृतौ
एवंप्रक्रीडतोस्तत्रदेवीशंकरयोस्तदा ४५२
प्रादुर्भूतोमहाशब्दःपतितांबरगोचरः
तच्छ्रुत्वाकौतुकाद्देवीकिमेतदितिशंकरम् ४५३
पर्यपृच्छत्सुरवरंहरंविस्मितपूर्वकं उवाचदेवोनैतत्तेदृष्टपूर्वंशुचिस्मिते ४५४
एतेगणेशाःक्रीडंतेशैलेस्मिन्मत्प्रियाःसदा
तपसाब्रह्मचर्येणनामभिःक्षेत्रसेवनैः ४५५
यैरहंतोषितःपूर्वंतएतेमनुजोत्तमाः मत्समीपमनुप्राप्ताममहृद्याःशुभानने ४५६ कामरूपामहोत्साहामहारूपगुणान्विताः कर्मभिर्विस्मयंतेषांप्रयामिबलशालिनाम् ४५७
सामरस्यास्यजगतःसृष्टिसंहरणक्षमाः ब्रह्मचन्द्रेद्रं गंधर्वैस्सकिन्नरमहोरगैः ४५८ विवर्जितोप्यहंनित्यंनैभिर्विरहितोरमे हृद्यामेचारुसर्वाङ्गितएतेक्रीडितागिरौ ४५९
इत्युक्तातुतदादेवीत्यक्त्वातंविस्मयाकुला

गवाक्षांतरमासाद्यप्रेक्षतेचकितानना ४६० यावंतस्तेकृशादीर्घाह्रस्वाःस्थूलामहोदराः
व्याघ्रेभवदनाःकेचित्केचिन्मेषाजरूपिणः ४६१
अनेकप्राणिरूपाश्चज्वालास्याःकृष्णपिंगलाः
सौम्याभीमाः
स्मितमुखाःकृष्णपिंगजटास्सदा ४६२
नानाविहंगवदनानानाविधसुराननाः
कौशेयचर्मवसनानग्नाश्चान्योविरूपिणः ४६३
गोकर्णागजकर्णाश्चबहुवक्त्रेक्षणोदराः
बहुपादाबहुभुजादिव्यनानास्त्रपाणयः ४६४
अनेककुसुमापीडानानाव्याकुलभीषणाः
कृतनानायुधधरानानाकवचभूषणाः ४६५
विचित्रवाहनारूढादिव्यरूपावियच्चराः वीणावाद्यरवोद्घुष्टानानास्थानकनर्तकाः ४६६
गणेशांस्तांस्तथादृष्ट्वादेवीप्रोवाचशंकरम्
देव्युवाच-
गणेशाःकतिसंख्याताःकिंनामानःकिमात्मकाः ४६७
एकैकशोममब्रूहिनिष्ठितायेपृथक्पृथक् शंकरउवाच-
कोटिकोटिश्चसंख्यातानानाविख्यातपौरुषाः

४६८
जगदापूरितंसर्वमेभिर्भीमैर्महाबलैः
सिद्धक्षेत्रेषुरथ्यासुजीर्णोद्यानेषुवेश्मसु ४६९
दानवानांशरीरेषुबालेषून्मत्तकेषुच
एतेविशंतिमुदितानानाहारविहारिणः ४७०
ऊष्मपाःफेनपाश्चैवधूमपामधुपायिनः मेदाहारारुधिरपास्सर्वभक्षाह्यभोजनाः ४७१
देवादास्तापसाहारानानावाद्यरतिप्रियाः नहिवक्तुमनंतत्वाच्छक्यन्तेहिगणाःपृथक् ४७२
देव्युवाच-
नागत्वगुत्तरासंगःशुद्धांगोमुंजमेखली
मनःशिलेनकल्केनचपलोरंजिताननः ४७३
भृंगदष्टोत्पलानांचस्रग्दामामधुराकृतिःपाषाणशकलोत्तानकांस्यतालप्रवर्तकः ४७४
असौगणेश्वरोदेवकिंनामाकिन्नरानुगः
यएषगणगीतेषुदत्तकर्णोमुहुर्मुहुः ४७५
शर्वउवाच-
सएषवीरकोदेविसदामेहृदयप्रियः
नानाश्चर्यगुणाधारोगणेश्वरगणार्चितः ४७६
देव्युवाच
ईदृशस्यसुतस्यास्तिममोत्कंठापुरांतक कदाहमीदृशंपुत्रंद्रक्ष्याम्यानंददायकं ४७७

शर्वउवाच-
एषएवसुतस्तेस्तुनयनानंदकारकः त्वयामात्राकृतार्थोहिवीरकोपिसुमध्यमे ४७८
इत्युक्त्वाप्रेषयामासविजयांहर्षणोत्सुकां
वीरकानयनायाशुदुहिताभूभृतःसखीं ४७९
सावरुह्यत्वरायुक्ताप्रासादादंबरस्पृशःगणपंगणमध्यस्थंसूर्यकोटिप्रवर्तनम् ४८०
विजयोवाच-
एहिवीरकचापल्यात्त्वयादेवीप्रतोषिता
त्वामाह्वयतिचेत्युक्तस्त्यक्त्वापाषाणखंडकम् ४८१
देव्याःसपीपमागच्छद्विजयानुगतःशनैः
प्रासादशिखरोत्फुल्लरक्तांबुजनिभद्युतिः ४८२
तंदृष्ट्वाप्रस्थितानल्पस्वादुक्षीरपयोधरा
गिरिजोवाच-
पिबक्षीरमिदंवत्सस्रुतंपिबयथेच्छकम् ४८३
उवाचदेवीसस्नेहंगिरामधुरवर्णया
एहिसद्योहिजातोसिमेपुत्रकोदेवदेवेनदत्तोधुनावीरक ४८४
उक्तवत्यंकआधायपर्यष्वजत्तंकपोलेचुचुंबागराण्नंदिनी
मूÞ र्युपाघ्रायसंमार्ज्यगात्राणिचाभूषय

ामासदिव्यैःस्वयंभूषणैः ४८५
किंकिणीमेखलानूपुरैःसन्मणिप्रोतकेयूरहारैरमूल्यैर्गुणैः
कोमलैःपल्लवैश्चित्रितश्चारुभिर्मंगलैःकंकणैर्दिव्यमंत्रोद्भवैः ४८६
तस्यशुद्धैस्ततोभूरिभिश्चाकरोन्मिश्रसिद्धार्थकैरङ्गरक्षाविधिं
एवमादायचोवाचकृत्वास्रजंमूर्ध्निगोरोचनापत्रभंगोज्ज्वलैः ४८७
वत्सवत्साधुनाक्रीडसार्द्धंगणैरप्रमत्तोव्रजश्वभ्रवर्जंशनैः
व्यालमालाकुलाःशैलसानुद्रुमादंतिभिर्भग्नशाखाःपरंभंगिनः ४८८
जाह्नवीमंडलक्षुब्धतोयाकुलंमाविशेथाबहुव्याघ्रजुष्टेवने
वत्ससंख्येषुदुर्गेषुयद्वीरकपुत्रभावायतांस्वच्छचित्तोजनः ४८९
प्रार्थितंभव्यमायातिभाविन्यसौभाव्यतांसोपिनिर्वर्त्यसर्वैर्गुणैः
एवमुक्तोनयावीरकोमातरंसस्मयन्नाहलीलावशाविष्टधीः ४९०
एषमात्रास्वयंमेकृतःकंकणःपत्रकश्चित्रितःपाटलैर्बिंदुभिः
चारुपुष्पैरियंमालतीभिःकृतामालिकामेशिरस्याहिताकोमला ४९१
तोषयामीश्वरीमित्ययंसत्वरंचिंतयित्वाव्

रजद्बाह्यतःक्रीडनम् स्वैर्गणैःसंयुतोवीरकोहर्षितोदक्षिणात्पश्चिमंपश्चिमादुत्तरम् ४९२
उत्तरात्पूर्वमभ्येत्यसख्यायुताप्रेक्षतेतंगवाक्षांतराद्वीरकं
शैलपुत्रीबहिःक्रीडितारंजगत्स्नेहतःपुत्रलुब्धायतस्सोत्रकः ४९३
मोहमायातियःस्वल्पवेत्ताजडोमांसविण्मूत्रसंघातदेहोद्वहः
द्रष्टुमभ्यंतरंनाकवासेश्वरेष्विन्दुमौलिप्रविष्टेषुकक्षांतरम् ४९४
वाहनान्येवमारोहमाणास्ततोलोकपालास्त्रपूगंमुहूर्त्तावधि
खड्गएषोविखड्गाकरोनिर्मलःकृंतकःकस्यकेनाहृतोब्रूतनः ४९५
नोभवेद्धस्तदंडेनकिंब्रूमहेभीममूर्त्यंगणेनास्तिकृत्यंगिरौ
पाशएषोस्तितेनात्रकोबध्यतेमावृथालोकपालानुगास्तिष्ठत ४९६
एवमेवैतदित्यब्रुवंस्तेतदावीक्ष्यदेवानुगंवीरकंरक्षकं
प्राहदेवीवनेपर्वतेनिर्जराध्यग्निशालामुखेभूतलेभूतपाः ४९७
निर्झरांभोनिपातेषुनोमज्जतात्पुष्पजालावनद्धेषुधामस्वपि

प्रोच्चनानाद्रि कुंजावगाहेष्वथोमारुतास्फोटसंरक्षणेकामतः ४९८
कांचनोत्तुंगशृंगावरोहक्षितौहैमरेणूत्करासंगपिंगद्युतिः
खेचराणांवनेचापिरम्येबभौरूपसंपत्प्रकारोगणोवासितुम् ४९९
मंदरेकंदरेचारुवापीतटेकुन्दमंदारपुष्पप्रवालांबुजे
सिद्धनारीभिरापीतरूपामृतंविस्तृतैर्नेत्रमात्रैरनुन्मेषिभिः ५००
वीरकंशैलपुत्रीनिमेषांतरादस्मरत्पुत्रगृध्नुर्विनोदार्थिनी
सोपितादृक्क्षणावाप्तपुण्योदयोयोहिजन्मांतरेस्यात्मजत्वंततः ५०१
क्रीडतस्तस्यतृप्तिःकथंजायतेयोपिभावाज्यगद्वेधसातेजसा
कलिपतःप्रेक्षणंदिव्यगीतक्षणंनृत्यलोलैर्गणैशैःप्रवृत्यक्षणं ५०२
सिंहनादाकुलेगंडशैलेज्वलद्र
त्नजालेबृहत्सालतालेक्षणम्
फुल्लनानातमालालिकालेक्षणंवृक्षमूलेविलोलोमरालेक्षणम् ५०३
स्वल्पपंकेजलेपंकजांकेक्षणंमातुरंकेशुभेनिष्कलंकेक्षणम् परिक्रीडतेबाललीलाविसारीगणेशाधिपादेवता

नंदकारी ५०४
निकुंजेषुविद्याधरोद्गीतशीलःपिनाकीवलीलाविलासैःसलीलः
प्रकाश्यभुवनंगोभिस्ततोदिनकरेगते ५०५
देशांतरंतदापश्चाद्दूरस्थोधरणीधरः
मित्रत्वमस्यसुदृढंहृदयेद्योतयन्निव ५०६
नित्यमाराधितोविप्रैःश्रीमान्विघनसःसुतः
नाकरोत्सवितुर्मेरुरुपकारंपतिष्यतः ५०७
जनेष्वेषाव्यवस्थेतिश्रूयतेस्रवलितोह्यधः
दिनेनानुगतोभानुःस्वजनंपरिपूरयन् ५०८
संध्याबद्धांजलिपुटामुनयोभिमुखारविम्
यावदद्यासतेशीघ्रंनिवार्योष्णाभिभाविताम् ५०९
व्यजृंभताथलोकेस्मिन्क्रमाद्वैभावरंतमःकुटिलस्येवहृदयेकालुष्यंदूषयन्मनः ५१०
ज्वलत्फणिफणारत्नदीपोद्योतितभित्तिके
शयनेशशसंघातरत्नवस्त्रोत्तरच्छदे ५११
नानारत्नद्युतिलसच्छक्रचापविडंबके
रत्नैःकिंकिणिजालेनलसन्मुक्ताकलापके ५१२
कमनीयचलल्लीलावितानाच्छादितांबरे
मंदरेमंन्दसंचारंगतेगिरिसुतायुतः ५१३
तस्थौगिरिसुताबाहुलतामिलितकंधरः शशिम्!लिसितज्योत्स्नास्फारपूरितगोचरः ५१४

गिरिजाप्यसितापांगीनीलोत्पलदलच्छविः
विभावर्याचसंपृक्ताबभूवातीवगोमयी ५१५
तामुवाचततोदेवःक्रीडाकेलिकलायुताम् ५१६
इतिश्रीपाद्मपुराणेप्रथमेसृष्टिखंडेगौरीविवाहवर्णनंनामत्रिचत्वारिंशोऽध्यायः ४३

चतुश्चत्वारिंशोऽध्यायः
शर्वउवाच
शरीरेममतन्वंगिसितेभास्यसितद्युतिः
भुजंगीवासिताशुभ्रेसंश्लिष्टाचंदनेतरौ १
चंद्रातपेनसंपृक्तारुधिराम्बरसंवृता
रजनीवासितेपक्षेदृष्टिदोषंददासिमे २
इत्युक्तागिरिजातेनमुक्तकंठापिनाकिनम्
उवाचकोपरक्ताक्षीभ्रुकुटीविकृतानना ३
देव्युवाच-
स्वकृतेनजनःसर्वोजाड्येनपरिभूयते
अवश्यमर्थीप्राप्नोतिखंडनंशशिमंडन ४
तपोभिर्दीर्घचरितैर्यात्वांप्रार्थितवत्यहं
तस्यामेनियतस्त्वेषह्यवमानःपदेपदे ५
नैवास्मिकुटिलाशर्वविषमानचधूर्जटे
सविषस्त्वंजगत्ख्यातोव्यक्तदोषाकराश्रयः ६
त्वंहिमुष्णासिदशनान्नेत्रहंताभगस्यच आदित्यस्त्वांविजानातिभगवान्द्वादशात्म

कः ७
मूर्ध्निशूलंजनयसिस्वैर्दोषैर्मामधिक्षिपन्
यस्त्वंमामात्थकृष्णेतिमहाकालोसिविश्रुतः ८
यास्याम्यहंपरित्यक्तुमात्मानंतपसागिरिम्
जीवंत्यानमयाकृत्यंधूर्तेनपरिभूतया ९
कापालिकेनक्षुद्रेणश्मशानेनित्यवासिना
भूत्याविलिप्तस्वांगेनमातृमध्यस्थचारिणा १०
निशम्यतस्यावचनंकोपतीक्ष्णाक्षरंहरः उवाचानिष्टसंभ्रांतःप्रचलेनेंदुमौलिना ११
शर्वउवाच
अगात्मजासिगिरिजेनाहंनिंदापरस्तव
चाटूक्तिबुध्यातुमयाकृतउन्मादसंश्रयः १२
विकल्पःस्वस्थचित्तेतुगिरिजेनममक्रमात्यद्येवंकुपिताभीरुतत्तवाहंनवैपुनः १३
नर्मवादीभविष्यामिजहिकोपंशुचिस्मिते
शिरसाप्रणतेनैषरचितस्तेमयांजलि १४
निहीनोह्यपमानेननिंदितेनैतिविक्रियाम् असतांतुसतांनस्यान्मर्मस्पृष्टोनरःकिल १५
अनेकैश्चाटुभिर्देवीदेवेनप्रतिबोधिता कोपंतीव्रंनतत्याजसतीमर्मणिघट्टिता १६

अवष्टब्धमथाच्छिद्यवासःशंकरपाणिना विपर्यस्तालकावेगाद्गन्तुमैच्छच्चशैलजा १७
तस्याव्रजंत्याःकोपेनपुनराहपुरांतकः
सत्यंसर्वैरवयवैस्तनोषिसदृशांपितुः १८
हिमाचलस्यशृंगस्थमेवजालाकुलंमनः
तथादुरवगाह्येभ्योगहनोहितवाशयः १९
काठिन्यमश्मसारेभ्योवनेभ्योबहुलांगता
कुटिलत्वंनिम्नगाभ्योदुःसेव्यत्वंहिमादपि २०
संक्रांतंसर्वमेवैतत्तन्वंगिहिमभूधरात् इत्युक्तासापुनःप्राहगिरिशंशैलकन्यका २१
कोपकंपितमूर्द्धासाप्रस्फुरद्दशनच्छदा
उमोवाच-
स्यात्सर्वंदोषदानेननिंदायांगुणिनोबलात् २२
तवापिदुष्टसंपर्कात्संक्रांतंसर्वमेवहिव्यालेभ्योनेकजिह्वत्वंभस्मनोऽस्रेहवृत्तिता २३
हृत्कालुष्यंशशांकोत्थंदुर्बाधत्वंविषादपि
किंचात्रबहुनोक्तेनअलंवाचांश्रमेणते २४
श्मशानवासान्निर्भीस्त्वंनग्नत्वात्तवनत्रपा
निर्घृणत्वंकपालित्वाद्दयातेविगताचिरम् २५

इत्युक्त्वामंदिरात्तस्मान्निर्जगामहिमाद्रिजा
तस्यांव्रजंत्यांदेवेश्यांगणैःकिलकिलाकृता २६
क्वमातर्गच्छसीत्युक्त्वारुदद्भिर्धावितंपुनः
विष्टभ्यचरणौदेव्यावीरकोबाष्पगद्गदः २७
प्रोवाचमातःकिन्न्वेतत्क्वयासिकुपितातुरा
अहंत्वामनुयास्यामिव्रजंतींस्नेहवर्जिताम् २८
नोचेत्पतिष्येशिखराद्गिरेरस्यत्वयोज्झितः
उन्नम्यवदनंदेवीदक्षिणेनतुपाणिना २९
उवाचवीरकंमातात्वंशोकंपुत्रमाकृथाः
शैलाग्रात्पतितुंनैवनचगंतुंमयासह ३०
युक्तंतेपुत्रगच्छामियेनकार्येणतच्छृणुकृष्णेत्युक्ताहरेणाहंस्तंभितास्म्यवमानिता ३१
साहंतपःकरिष्यामियेनगौरीत्वमाप्नुयाम्
एषस्त्रीलंपटोदेवोयातायांमय्यनंतरम् ३२
द्वाररक्षात्वयाकार्यानित्यंरन्ध्रान्ववेक्षणम्
यथानकाचित्प्रविशेद्योषित्तत्रहरांतिकम् ३३
दृष्ट्वापरस्त्रियंचापिवदेथाममपुत्रक

शीघ्रमेवकरिष्यामियथायुक्तमनंतरम् ३४
एवमस्त्वितिदेवेशींवीरकोवाचसांप्रतम्
मातुराज्ञामृताहारप्लावितांगोगतज्वरः ३५
जगामरक्षांसद्रष्टुंप्रणिपत्यतुमातरम्
देवीचापश्यदायांतींसखींमातुर्विभूषिताम् ३६
कुसुमामोहिनींनामतस्यशैलस्यदेवताम् सापिदृष्ट्वागिरिसुतांस्नेहविक्लवमानसा ३७
क्वपुत्रिगच्छसीत्युच्चैरालिग्योवाचदेवता
सातस्याःसर्वमाचख्यौशंकरात्कोपकारणम् ३८
पुनश्चोवाचगिरिजादेवतांमातृसंमिताम्
उमोवाच-
नित्यंशैलाधिराजस्यदेवतात्वमनिंदिते ३९
सर्वतःसन्निधानंतेमनसातीववत्सला
अतस्तुतेप्रवक्ष्यामियद्विधेयंत्वयांबिके ४०
अन्यस्त्रीसंप्रवेशस्तुत्वयारक्ष्यःप्रयत्नतः
सरहस्येप्रयत्नेननिषेव्यःसततंगिरौ ४१
पिनाकिनःप्रविष्टायांवक्तव्यंमेत्वयानघे
ततोहंसंविधास्यामियत्क्षमंतदनंतरम् ४२
इत्युक्तातांतथेत्युक्त्त्वाजगामसागिरिंशुभा

उमापिपितुरुद्यानंजगामाद्रिसुताद्भुतम् ४३
अंतरिक्षंसमाविश्यमेघमालाविलप्रभम्
भूषणानिततोन्यस्यवृक्षवल्कलधारिणी ४४
ग्रीष्मेपंचाग्निसंतप्तावर्षासुचजलोषिता
वन्याहारानिराहाराशुष्कस्थंडिलशायिनी ४५
एवंसाधयतीतत्रतपः साचव्यवस्थिता
ज्ञात्वागतांगिरिसुतांदैत्यस्तत्रांतरेबली ४६
अंधकस्यसुतोहृष्टः पितुर्वधमनुस्मरन्
देवान्सर्वान्विजित्याजौबकभ्रातारणोत्कटः ४७
आडिर्नामांतरप्रेक्षीसततंचंद्रमौलिनः
आजगामामररिपुः पुरंत्रिपुरघातिनः ४८
सतत्रागत्यददृशेवीरकंद्वार्यवस्थितम्
विचिंत्यसोपिचवरंदत्तंकमलयोनिना ४९
हतेकिलांधकेदैत्येगिरिशेनासुरद्विषा
आडिश्चकारविपुलंतपःपरमदारुणम् ५०
समागत्याब्रवीद्ब्रह्मातपसापरितोषितः किमाडेदानवश्रेष्ठतपसाप्राप्तुमिच्छसि ५१
ब्रह्माणमाहदैत्यस्तुनिर्मृत्युत्वमहंवृणे
ब्रह्मोवाच-
जातानामिहसंसारेविनामृत्युंनयुज्यते ५२

यतस्ततोपिदैत्येंद्र मृत्युःप्राप्यश्शरीरिभिः इत्युक्तोदैत्यसिंहस्तुप्रोवाचांबुजसंभवम् ५३
रूपस्यपरिवर्तोमेयदास्यात्पद्मसंभव तदामृत्युर्ममभवेदन्यथात्वमरोस्म्यहम् ५४
इत्युक्तस्तुतदोवाचतुष्टःकमलसंभवः यदाद्वितीयोरूपस्यविवर्त्तस्तेभविष्यति ५५
तदातेभवितामृत्युरन्यथानभविष्यति इत्युक्तोमरतांमेनेदैत्यसूनुर्महाबलः ५६ तस्मिन्कालेत्वसंस्मृत्यतद्वधोपायमात्मनः
प्रतिहर्तुर्दृष्टिपथेवीरकस्याभवंस्तदा ५७
भुजंगरूपीरंध्रेणप्रविवेशदृशःपथम्
परिहृत्यगणेशस्यदानवोरौद्रदुर्जयः ५८
अलक्षितोगणेशेनप्रविश्याथपरांतनुम्
भुजंगरूपंसंत्यज्यजग्राहाथमहासुरः ५९
उमारूपंरमयितुंगिरिशंमूढचेतनः
कृत्वामायामयंरूपमप्रतर्क्यंमनोहरम् ६०
सर्वैरवयवैःपूर्णंसर्वाभिज्ञानबृंहितम्कृत्वाभगांतरेदंतंदैत्योवज्रमयंदृढम् ६१
तीक्ष्णाग्रंबुद्धिमोहेनगिरिशंहंतुमुद्यतः

कृत्वोमारूपसंस्थानंगतोदैत्योहरांतिकम् ६२
पापोरम्याकृतिश्चित्रभूषणांबरसंयुतः तंदष्ट्वागिरिशस्तुष्टस्तमालिग्यमहासुरम् ६३
मन्यमानोगिरिसुतांसर्वैरवयवांतरैः
अपृच्छत्साधुभावंतेगिरिपुत्रिनकृत्रिमम् ६४
यात्वंमदाशयंज्ञात्वाप्राप्तेहवरवर्णिनी
त्वयाविरहितंशून्यंममस्थानंजगत्त्रयम् ६५
प्राप्ताप्रसन्नवदनेयुक्तमेवंविधंत्वयि इत्युक्तोदानवेंद्र
स्तुतंबभाषेस्मितंशनैः ६६
सचाबुध्यदभिज्ञानैः प्राहत्रिपुरघातिनम्
दैत्यउवाच
यातास्मितपसःकामाद्वरंलब्धुंहिमाचलम् ६७
रतिश्चतत्रमेनाभूत्ततः
प्राप्तात्वदंतिकम्
इत्युक्तःशंकरःशंकांचित्तेप्राप्तोविचारयन् ६८
हृदयेनसमाधायदेवःप्रहसिताननः
कुपिताकुपितंबुद्ध्वाप्रकृत्याचदृढव्रता ६९
अप्राप्तकामासंप्राप्ताकिमेतत्संविजानत

ी
इतिचिंत्यहरस्तस्याअभिज्ञानंविचारयन् ७०
नापश्यद्वामपार्श्वेतुतदंकंपद्मलक्षणम्लोम्नामावर्तरचितंततोदेवःपिनाकधृक् ७१
बुद्ध्वातांदानवींमायामाकारंगूहयंस्ततःमेढ्रदंष्ट्रास्त्रमादायदानवंतमसादयत् ७२
नचाबुध्यततद्वृत्तंवीरकोद्वाररक्षकः
कुसुमामोदिनंदृष्ट्वास्त्रीरूपंदानवेश्वरम् ७३
दूतेनमारुतेनाशुबोधिताहिमशैलजा
श्रुत्वावायुमुखाद्देवीक्रोधरक्ताविलेक्षणा ७४
अपश्यद्वीरकंपुत्रंहृदयेनैवदूयता
देव्युवाच
मातरंमांपरित्यज्ययस्मात्वंस्नेहविक्लवाम् ७५
विहितावसरः स्त्रीणांशंकरस्यरहोविधौ
तस्मात्तेमानुषेरूक्षाजडाहृदयवर्जिता ७६
गणेशाकारसदृशीशिलामाताभविष्यति
निमित्तएषविख्यातोवीरकस्यसुतादरात् ७७
संभवेप्रक्रमेचैवविचित्राख्यानसंशयः एवमुत्सृष्टशापायांगिरिपुत्र्यामनंतरं ७८
निर्जगाममुखात्क्रोधःसिंहरूपीमहाबलः सतुसिंहःकरालस्यःसटाजटिलकंधरः ७९

ऊर्ध्वप्रोद्भूतलांगूलोदंष्ट्रोत्कटमुखावटः
व्यादितास्योलंबजिह्वःक्षामःकुक्षिबलादिषु ८०
अस्यास्येवर्तितुंदेवीव्यवस्थितवतीतदा
ज्ञात्वामनोगतंतस्याभगवांश्चतुराननः ८१
आजगामाश्रमपदंसंपदामाश्रयंयतः
आगम्योवाचदेवेशोगिरिजांस्पष्टयागिरा ८२
ब्रह्मोवाच-
किंपुनःप्राप्तुकामासिकिमलभ्यंददामिते विरम्यतामतिक्लेशात्तपसोस्मान्मदाज्ञया ८३
तच्छ्रुत्वोवाचगिरिजागुरोर्गौरवयंत्रितं
वाक्यंवाचाहरोद्गीर्णवर्णनिर्गमवांछितं ८४
देव्युवाच-
तपसादुष्करेणाप्तःपतिर्वैशंकरोमया समांश्यामलवर्णेतिबहुशःप्रोक्तवान्रहः ८५
तस्मादहंकांचनाभवर्णातन्नामसंयुता भर्तुर्भूतपतेरंगमेकतोनिर्विषंभवेत् ८६ तस्यास्तद्भाषितंश्रुत्वाप्रोवाचजगदीश्वरः
एवंभवत्वंभूयश्चभर्तुर्देहार्द्धचारिणी ८७

ततस्तत्याजतांकृष्णांफुल्लनीलोत्पलत्वचं
त्वक्चसाप्यभवद्भीमाघंटाहस्तात्रिलोचना ८८
नानाभरणसंपूर्णापीतकौशेयधारिणी तामब्रवीत्ततोब्रह्मादेवींनीलांबुजत्विषं ८९
निशेभूधरजादेहसंपर्कात्वंमदाज्ञया
संप्राप्ताकृतकृत्यत्वमेकानंशापुरोह्यसि ९०
यएषसिंहःप्रोद्भूतोदेव्याःक्रोधाद्वरानने
सतेस्तुवाहनंदेविकेतौचास्तुमहाबलः ९१
गच्छविंध्याचलंतत्रसुरकार्यंकरिष्यसि
पंचालोनामयक्षोयंयक्षलक्षपदानुगः ९२
दत्तस्तेकिंकरोदेविमयामायाशतैर्युतः इत्युक्त्वाकौशिकीदेवीविंध्यशैलंजगामह
९३
उमापिप्राप्तसंकल्पाजगामगिरिशांतिकं
प्रविशंतींतुतांद्वारादपहृत्यसमाहितः ९४
रुरोधवीरकोदेवींहेमवेत्रलताधरः
तामुवाचचकोपेनरूपेतुव्यभिचारिणीं ९५
प्रयोजनंनतेत्रास्तिगच्छयावन्नभक्ष्यसेदेव्यारूपधरोदैत्योदेवंवंचितुमागतः ९६
प्रविष्टोनचदृष्टोसौसचदेवेनघातितः
घातितेचाहमाज्ञप्तोनीलकंठेनकोपिना ९७

द्वारेत्वनवधानंतेयस्मात्पश्यामिवैततः भविष्यसिनमेद्वास्थोवर्षपूगाननेकशः ९८
अतस्तेनात्रदास्यामिप्रवेशंगम्यतांद्रुतम्
एकांमुक्त्वागिरिसुतांमातरंस्नेहवत्सलाम् ९९
प्रवेशंलभतेनान्यानारीकमललोचने
इत्युक्त्वातुतदादेवीचिंतयामासचेतसा १००
नारीनैवसदैतेयोवायुर्मेयामभाषत
वृथैववीरकश्शप्तोमयाक्रोधपरीतया १०१
अकार्यंक्रियतेमूढैःप्रायःक्रोधसमन्वितैः
क्रोधेननश्यतेकीर्तिःक्रोधोहंतिस्थितांश्रियम् १०२
अपरिच्छिन्नतत्वार्थापुत्रंशापितवत्यहंविपरीतार्थबुद्धीनांसुलभोविपदागमः १०३
संचिंत्यैवमुवाचेदंवीरकंप्रतिशैलजा
सज्जलज्जाविकारेणवदनेनाम्बुजत्विषा १०४
देव्युवाच-
अहंवीरकतेमातानतेस्तुमनसोभ्रमः
शंकरस्यास्मिदयितासुतातुहिनभूभृतः १०५
ममगात्रच्छविभ्रांत्यामाशंकांपुत्रधारयतुष्टेनगौरतादत्ताममेयंपद्मजन्मना १०६
मयाशप्तोस्यविदितेवृत्तांतेदैत्यनिर्मिते
ज्ञात्वानारीप्रवेशंतुशंकरेरहसिस्थिते

१०७
ननिवर्तयितुंशक्यःशापःकिंतुब्रवीमिते शीघ्रमेष्यसिमानुष्यात्सर्वकामसमन्वितः १०८
शिरसातुततोवंद्यमातरंपूर्णमानसः उवाचसाध्वींपूर्णेन्दुद्युतिंतुहिनशैलजां १०९
वीरकउवाच-
नतसुरासुरमौलिलसन्मणिप्रवरकांतिकरालिनखाङ्घ्रिके
नगसुतेशरणागतवत्सलेनवनमोवनतार्त्तिविनाशिनि ११०
तपनमंडलमंडितकंधरेपृथुसुवर्णनगद्युतिहारिके
विषमभंगविषंगमभीषितोगिरिसुतेभवतीमहमाश्रये १११
जगतिकाप्रणताभिमताददौझटितिसिद्धिमृतेभवतींयथा
जगतिकांप्रणमेच्छशिशेखरोभुवनभृन्मुनयोभवतींयथा ११२
विमलयोगविनिर्मितदुर्जयेसुतनुतुल्यमहेश्वरमंडली
विदलितांधकबांधवसंहतिःसुरवरैःप्रथमंत्वमभिष्टुता ११३
सितसटापटलोद्धतकंधराभवमहामृगराजरयस्थिता

विमलशक्तिमुखानलपिंगलायतभुजौघनिपिष्टमहासुरा ११४
निगदिताभुवनैरतिचंडिकाजननिशुंभनिशुंभनिषूदिनी
प्रणतचिंतितदाभवदानवप्रशमनैकरतिस्तरसाभुवि ११५
वियतिवायुपथेज्वलनाकुलेवनितलेतवदेविचयद्वपुः
तदजितेप्रतिमेप्रणमाम्यहंभुवनभाविनितेभववल्लभे ११६
जलधयोललितोद्धतवीचयोहुतवहोद्युतिदग्धचराचरः
फणसहस्रभृतश्चभुजंगमास्त्वमभिधास्यसिमामभयंकरा ११७
भगवतिस्थिरभक्तजनाश्रयेप्रतिगतोभवतीचरणाश्रयं
करणजातमिहास्तुममाश्रवैतवविलासमुखानुभवास्यदम् ११८
सुप्रसन्नाततोदेवीवीरकस्येतिसंस्तुता
प्रविवेशशुभंभर्तुर्भुवनंभूधरात्मजा ११९
द्वास्थोपिवीरकोदेवान्हरदर्शनकांक्षिणःव्यसर्जयत्स्वकानेवगृहानादरपूर्वकं १२०
नास्त्यत्रावसरोदेवादेव्याःसहवृषाकपिः निभृतःक्रीडतीत्युक्ताययुस्तेचयथागतं १२१
गतेवर्षसहस्रेतुदेवास्त्वरितमानसाः

ज्वलनंचोदयामासुर्ज्ञातुंशंकरचेष्टितं १२२
प्रविश्यपक्षिरंध्रेणशुकरूपीहुताशनः
ददर्शशयनेसर्वंरतौगिरिजयासह १२३
ददर्शतंचदेवेशोहुताशंशुकरूपिणं
तमुवाचमहादेवःकिंचित्कोपसमन्वितः १२४
शर्वउवाच
निषिक्तमर्धंदेव्यांमेवीर्यंचशुकविग्रहलज्जयाविरतिश्चास्यत्वमर्धंपिबपावक १२५
यस्मात्तुत्वत्कृतेविघ्नंतस्मात्त्वय्युपपद्यते
इत्युक्तःप्राञ्जलिर्वह्निरपिबद्वीर्यमाहितं १२६
तेनाप्लुतास्ततोदेवास्तन्मुखाऋभवोयतः
विपाट्यजठरंतेषांवीर्यंमाहेश्वरंततः १२७
निष्क्रांतंतप्तहेमाभंविततेशंकराश्रमे
तस्मिन्सरोमहज्जातंविमलंबहुयोजनं १२८
प्रोत्फुल्लहेमकमलंनानाविहगनादितम् तच्छ्रुत्वातुसरोदेवीजातंहेममहांबुजम्
१२९
जगामकौतुकाविष्टातत्सरःकनकांबुजम्
तत्रकृत्वाजलक्रीडांतदब्जकृतशेखरा १३०
उपविष्टाततस्तस्यतीरेदेवीसखीवृता
पातुकामाचतत्तोयंस्वादुनिर्मलपंकजम् १३१
अपश्यत्कृत्तिकास्तास्सषडर्कद्युतिसन्निभाः

पद्मपत्रेतुतद्वारिगृहीत्वाप्रस्थितागृहम् १३२
हर्षात्सोवाचपास्यामिपद्मपत्रेस्थितंपयः
ततःस्ताऊचुरखिलाःकृत्तिकाहिमशैलजाम् १३३
कृत्तिकाऊचुः- दास्यामोदयितेगर्भेसंभूतोयोभविष्यति
सोस्माकमपिपुत्रःस्यादस्मत्त्राताचवृत्तिमान् १३४
त्रिषुलोकेषुविख्यातःसर्वेष्वपिशुभानने इत्युक्तोवाचगिरिजाकथंमद्गात्रसंभवैः १३५
सर्वैरवयवैर्युक्तोभवतीभ्यःसुतोभवेत्
ततस्तांकृत्तिकाऊचुर्विधास्यामोस्यवैवयम् १३६
उत्तमान्युत्तमांगानियद्येवंतुभविष्यति
उक्तावैशैलजाप्राहभवत्वेवमनिंदिताः १३७
ततस्तुहर्षसंपूर्णापद्मपत्रस्थितंपयः
तस्यैददुस्तयाचापितत्पीतंक्रमशोजलम् १३८
पीतेतुसलिलेचैवतस्मिन्नेवक्षणेवरः
विपाट्यदेव्याश्चततोदक्षिणंकुक्षिमुद्गतः १३९
निश्चक्रामाद्भुतोबालोरोगशोकविनाशनः
प्रभाकरकरव्रातप्रकारप्रकरप्रभुः १४०
गृहीतनिर्मलोदग्रशक्तिशूलांकुशोनलः दीप्तोमारयितुंदैत्यानुत्थितःकनकच्छविः

१४१
एतस्मात्कारणादेवकुमारश्चापिसोभवत् वामंविदार्यनिष्क्रांतस्ततोदेव्याःपुनःशिशुः १४२
स्कंदोथवदनाद्वह्नेःशुभ्रात्षड्वदनोरिहा
कृत्तिकासलिलादेवशाखाभिःसविशेषतः १४३
शाखाःशिवाःसमाख्याताःषट्सुवक्त्रेषुविस्तृताः
यतस्ततोविशाखोसौख्यातोलोकेषुषण्मुखः १४४
स्कंदोविशाखःषड्वक्त्रःकार्तिकेयश्चविश्रुतः
पक्षेचैत्रस्यबहुलेपंचदश्यांमहाबलौ १४५
संभूतावर्कसदृशौविशालेशरकानने
सितेपक्षेतुपंचम्यांतथैतौपावकानलौ १४६
बालकाभ्यांचकारैकंसंध्यायामेवभूतये तस्यामेवततःषष्ठ्यामभिषिक्तोगुहःप्रभुः १४७
सर्वैरमरसंघातैर्ब्रह्मोपेंद्रेद्रं भास्करैः
गंधमाल्यैःशुभैर्धूपैस्तथाक्रीडनकैरपि १४८
छत्रैश्चामरजालैश्चभूषणैश्चविलेपनैः अभिषिक्तोविधानेनयथावत्षण्मुखःप्रभुः १४९
सुतामस्मैददौशक्रोदेवसेनेतिविश्रुताम्

पत्न्यर्थंदेवदेवेशोददौविष्णुरथायुधम् १५०
यक्षाणांदशलक्षाणिददावस्यधनाधिपः
ददौहुताशनस्तेजोददौवायुश्चवाहनम् १५१
ददौक्रीडनकंत्वष्टाकुक्कुटंकामरूपिणम्
एवंसुरास्तुतेसर्वेपरिवारमनन्तकम् १५२

ददुर्मुदितचेतस्काःस्कंदायादित्यवर्चसेजानुभ्यामवनौस्थित्वासुरसंघास्तमस्तुवन् १५३
स्तोत्रेणानेनवरदंषण्मुखंमुख्यशःसुराः
देवाऊचुः-
नमःकुमारायमहाप्रभायस्कंदायचास्कंदितदानवाय १५४
नवार्कबिंबप्रतिमप्रभावनमोस्तुगुह्यायगुहायतुभ्यम्
नमोस्तुतेलोकभयापहायनमोस्तुतेलोककृपापराय १५५
नमोविशालामललोचनायनमोविशाखायमहाव्रताय
नमोनमस्तेस्तुरणोत्कटायनमोमयूरोज्ज्वलवाहनाय १५६
नमोस्तुकेयूरधरायतुभ्यंनमोधृतोदग्रपताकिनेते
नमःप्रभावप्रणतायतेस्तुनमोऽस्तुघंटाधरधैर्यशालिने १५७
कुमारउवाच-

कंवःकामंप्रयच्छामिभवंतोब्रूतनिर्वृताःयद्यप्यसाध्यंकृत्यंनोहृदयेचिंतितंचिरम् १५८
इत्युक्तास्तुसुरास्तेनप्रोचुःप्रणतमौलयः
सर्वएवमहात्मानंगुहंमुदितमानसाः १५९
दैत्येंद्रस्तारकोनामसर्वामरकुलांतकृत् बलवान्दुर्जयस्तीक्ष्णोदुराचारोतिकोपनः १६०
तमेवजहिदुर्धर्षंदैत्यंसर्वविनाशनम् उपस्थितःकृत्यशेषोह्यस्माकंचभयावहः १६१ हिरण्यकशिपुश्चोग्रोह्यवध्योदेवतागणैः यज्ञघ्नःपापकर्मावैयेनब्रह्मापितापितः १६२
एतौहरस्वभद्रं तेतावकंचमहाबलम् एवमुक्तस्तथेत्युक्त्वासर्वामरपदानुगः १६३
जगामजगतांनाथस्तूयमानोमरेश्वरैः
तारकस्यवधार्थायजगतांकंटकस्यच १६४
ततश्चप्रेषयामासशक्रोगूढसमाश्रयः
दूतंदानवसिंहस्यपरुषाक्षरवादिनम् १६५
सतुगत्वाब्रवीद्दैत्यमभयोभीमदर्शनम्
दूतउवाच
शक्रस्त्वामाहदेवेशोदैत्यकेतुंदिवस्पतिः १६६
तारकासुरतच्छक्त्याघटयस्वयथेच्छया

यज्जगज्ज्वलनोद्दीप्तंकिल्बिषंचत्वयाकृतम् १६७
तस्याहंसादकस्तेद्यराजास्मिभुवनत्रये श्रुत्वैतदद्भुतंवाक्यंकोपसंरक्तलोचनः १६८
उवाचदूतंदुष्टात्मानष्टप्रायविभूतिकः तारकउवाच-
दृष्टंतेपौरुषंशक्रशतशोथमहारणे १६९
निस्त्रपत्वान्नतेशांतिर्विद्यतेशक्रदुर्मते
एवमुक्तेगतेदूतेचिंतयामासदानवः १७०
नालब्धसंश्रयःशक्रोवक्तुमेवमिहार्हति
जातःस्कंदोधुनाशक्राज्ज्ञायतेसमुपाश्रयात् १७१
निमित्तौघांस्तदादुष्टान्सोपश्यन्नाशवेदिनः
पांसुवर्षमसृक्पातंगगनादवनीतले १७२
वामनेत्रप्रकंपंचवक्त्रशोषंमनोमयम्
स्वकानांवक्त्रपद्मानांम्लानतांचव्यलोकयत् १७३
दुष्टांश्चप्राणिनोरौद्रा
न्सोपश्यद्दुष्टवादिनः
तदचिंत्यैवदितिजोन्यस्तचित्तोभवत्क्षणात् १७४
यावद्गजघटाघंटाघनत्काररवोत्कटाम् तद्वत्तुरंगसंघातहेषोत्साहविभूषिताम्

१७५
सैन्यैस्सेनान्तरोदग्रध्वजराजैर्विराजिताम्
विमानैश्चाद्भुताकारैश्चलितामलचामरैः १७६
विभूषणपिनद्धांचकिन्नरोद्गीतनादिताम्
नानानाकतरूत्फुल्लकुसुमापीडधारिणीम् १७७
विशोकास्त्रपरिस्फारचर्मनिर्मलदर्शिनींविद्युत्पुष्टद्युतिधरांनानावाद्यविनादिताम् १७८
सेनांनाकसदांदैत्यःप्रासादस्थोव्यलोकयत्
सचिंतयामासतदाकिंचिद्विभ्रांतमानसः १७९
अपूर्वःकोभवेद्योद्धायोमयानविनिर्जितः ततश्चिंताकुलोदैत्यःशुश्रावकटुकाक्षरम्सिद्धवंदिभिरुद्घुष्टमिदंहृदयदारुणम् १८०
जयातुलशक्तिदीधितिपंजरभुजदंडप्रचंडतर रभससुरवदनकुमुदविकासनविलासनेत्रकुमारवर १८१
जयदितिजकुलमहोदधिबडवानलमधुरमयूररथ
सुरमकुटकोटिकुंचितचरणनखांकुरमहासेन १८२
जयचलितललितचूडाकलापनवविमलकमल
दंडकांतदैत्येशवंशदुःसहदावानल १८३
जयविशाखविभोजयबालसप्तवासरभुवनालि शोकशमनजयसकललोकदितिसुतधुरंधरनाशकस्कंद

१८४
श्रुत्वैतत्तारकःसर्वमुद्घुष्टंदेववंदिभिः
सस्मारब्रह्मणोवाक्यंवधंबालादुपस्थितं १८५
स्मृत्वाधर्मौघविध्वंसीसदावीरपदानुगः मंदिरान्निर्जगामाशुशोकग्रस्तेनचेतसा १८६
कालनेमिमुखादैत्याःसंत्रस्ताभ्रांतचेतसः
स्वेष्वनीकेषुचतदात्वराविस्मितचेतसः १८७ हिरण्यकशिपुःप्राहदानवानांधुरंधरः त्रपाकरंभवेन्मह्यंबालस्यास्यपलायनम् १८८
यद्यहंहंतवेयामिसोपिवैकमलाश्रितः हत्वाहंबालकंचैनंदुःस्पर्शःस्यामकारणं १८९
यातधावतगृह्णीतयोजयध्वंवरूथिनीम्
कुमारंतारकोदृष्ट्वाबभाषेभीषणाकृतिः १९०
किंबालयोद्धुकामोसिक्रीडकंदुकलीलया
येनातपोनिसृष्टस्तेसत्संगरविभाषक १९१
बालत्वादथतेबुद्धिरेवंस्वल्पार्थदर्शिनी
कुमारोपितमग्रस्थंबभाषेहर्षवत्तमं १९२
शृणुतारकशास्त्रार्थइहनैवनिरूप्यते शस्त्रैरर्थानदृश्यंतेसमरेनिर्भरंभये

१९३
शिशुत्वंमावमंस्थामेशिशुःकष्टोभुजंगमः दुष्प्रेक्षोभास्करोबालस्तथाहंदुर्जयःशिशुः १९४
अल्पाक्षरोनमंत्रःकिंसस्फुरोदैत्यदृश्यते
कुमारेप्रोक्तवत्येवंदैत्यश्चिक्षेपमुद्गरं १९५
कुमारस्तंनिरासोग्रंचक्रेणामोघवर्चसा ततश्चिक्षेपदैत्येंद्रोभिंदिपालमयोमयं
१९६
करेणतंचजग्राहकार्तिकेयोमरारिहा
गदांमुमोचदैत्यायसमुत्थायखरस्वनाम् १९७
तयाहतस्ततोदैत्यश्चकम्पेचलराडिव
मेनेचदुर्जयंदैत्यस्तदाबालंसुदुःसहं १९८
चिंतयामासबुद्ध्य्वौप्राप्तःकालोनसंशयःकंपितंचसमालोक्यकालनेमिपुरोगमाः १९९
सर्वेदेत्यैश्वराजघ्नुःकुमारंरणदारुणं
सतैःप्रहारैरस्पृष्टस्तथाक्लैशैर्महाद्युतिः २००
सबालोबलिभिर्वेगैरयुध्यद्दानवैरणे
रणशौण्डाश्चदैत्येंद्रापुःनर्जघ्नुःशिलीमुखैः २०१
कुमारंसमरेदैत्याबलिनोदेवकंटकाः
कुमारस्यव्यथानाभूद्दैत्यास्त्रनिहतस्यतु २०२

प्राणांतकरणंजातंदेवानांदानवाहवं देवान्निपीडितान्दृष्ट्वाकुमारःकोपमाविशत् २०३
ततोस्त्रैर्दारयामासदानावानामनीकिनीम्
तैरस्त्रैर्निष्प्रतीकारैस्ताडितास्सुरकंटकाः २०४
कालनेमिमुखाःसर्वेरणेह्यासन्पराङ्मुखाःविद्रुतेषुचदैत्येषुप्रहतेषुसमंततः २०५
किन्नरोद्गारगीतैश्चहास्यसन्यस्तचेतनः
जघ्नेकुमारंगदयानिष्टप्तकनकत्विषा २०६
शरैर्मयूरंचित्रैश्चचकारविमुखंरणे
दृष्ट्वापराड्मुखोदेवोमुक्तरक्तंस्ववाहनम् २०७
जग्राहशक्तिंविमलांरणेकनकभूषणाम्
बाहुनाहेमकेयूररुचिरेणषडाननः २०८
ततोब्रवीन्महासेनस्तारकंदानवाधिपम्
तिष्ठतिष्ठसुदुर्बुद्धेयमलोकंविलोकय २०९
हतोह्यसिमयाशक्त्यास्मरस्वंदैत्यचेष्टितम्
इत्युक्त्वातुततः
शक्तिंमुमोचदितिजंप्रति २१०
साकुमारभुजोत्सृष्टातत्केयूररवानुगा विभेददैत्यहृदयंवज्रशैलेंद्रकर्कशम् २११
गतासुःसपपातोर्व्यांप्रलयेभूधरोयथा विकीर्णमकुटोष्णीषोविस्रस्ताखिलभूषणः

२१२
तस्मिन्विनिहतेदैत्येदानवानांधुरंधरे नाभूत्कश्चित्तदादुःखीनरकेष्वपिपापकृत् २१३
स्तुवंतःषण्मुखंदेवाःप्राक्रीडन्नागतस्मिताः
जग्मुःस्वानेवभुवनान्निरस्यासंस्तथोत्सुकाः २१४
ददुश्चापिवरंसर्वेदेवाश्चषण्मुखंप्रति
तुष्टाःसंप्राप्तसर्वार्थास्सहसिद्धैस्तपोधनैः २१५
देवाऊचुः
यःपठेत्स्कंदसंबंधांकथामेतांमहामतिः
शृणुयाच्छ्रावयेद्वापिसभवेत्कीर्तिमान्नरः २१६
बह्वायुःसुभगःश्रीमान्कीर्तिमान्शुभदर्शनः
भूतेभ्योनिर्भयश्चापिसर्वदुःखविवर्जितः २१७
संध्यामुपास्ययःपूर्वांस्कंदस्यचरितंपठेत्
सयुक्तःकिन्नरैःसर्वैर्महाधनपतिर्भवेत् २१८
इति
श्रीपाद्मपुराणेप्रथमेसृष्टिखंडेकुमारसंभवतारकवधौनाम-

चतुश्चत्वारिंशत्तमोऽध्यायः ४४

पंचचत्वारिंशत्तमोऽध्यायः भीष्मउवाच-
इदानींश्रोतुमिच्छामिहिरण्यकशिपोर्वधम्नरसिंहस्यमाहात्म्यंतथापापविनाशनम् १
पुलस्त्यउवाच-पुराकृतयुगेराजन्हिरण्यकशिपुः प्रभुः
दैत्यानामादिपुरुषश्चकारसुमहत्तपः २
दशवर्षसहस्राणिदशवर्षशतानिच
जलवासीसमभवत्स्नानमौनधृतव्रतः ३
वृतःशमदमाभ्यांचब्रह्मचर्येणचैवहि
ब्रह्माप्रीतोभवत्तस्यतपसानियमेनच ४
ततः स्वयंभूर्भगवान्स्वयमागत्यतत्रहि
विमानेनार्कवर्णेनहंसयुक्तेनभास्वता ५
आदित्यैर्वसुभिःसाध्यैर्मरुद्भिर्दैवतैस्सह
रुद्रै
र्विश्वसहायैश्चयक्षराक्षसपन्नगैः ६
दिग्भिश्चैवविदिग्भिश्चनदीभिःसागरैस्तथा
नक्षत्रैश्चमुहूर्तैश्चखचरैश्चमहाग्रहैः ७
देवैर्ब्रह्मर्षिभिःसार्द्धंसिद्धैः सप्तर्षिभिस्तथा
राजर्षिभिः

पुण्यकृद्भिर्गंधर्वाप्सरसांगणैः ८
चराचरगुरुःश्रीमान्वृतःसर्वैर्दिवौकसैःब्रह्माब्रह्मविदांश्रेष्ठोदैत्यंवचनमब्रवीत् ९
प्रीतोस्मितवभक्तस्यतपसानेनसुव्रत
वरंवरयभद्रं तेयथेष्टंकाममाप्नुहि १०
हिरण्यकशिपुरुवाच-नदेवासुरगंधर्वानयक्षोरगराक्षसाः नमानुषाः पिशाचाश्चहन्युर्मांदेवसत्तम
११
ऋषयोमानवाःशापैर्नशपेयुःपितामह
यदिमेभगवान्प्रीतोवरएषवृतोमया १२
नशस्त्रेणनचास्त्रेणगिरिणापादपेनवा
नशुष्केणनचाद्रेर्ण!
नस्याच्चान्येनमेवधः १३
भवेयमहमेवार्कःसोमोवायुर्हुताशनः
सलिलंचांतरिक्षंचनक्षत्राणिदिशोदश १४
अहंक्रोधश्चकामश्चवरुणोवासवोयमः
धनदश्चधनाध्यक्षोयक्षःकिंपुरुषाधिपः १५
ब्रह्मोवाच -
एषदिव्योवरस्तातमयादत्तस्तवाद्भुतः सर्वकामप्रदोवत्सप्राप्स्यसित्वंनसंशयः १६
एवमुक्त्वासभगवान्जगामाकाशमेवहि वैराजंब्रह्मसदनंब्रह्मर्षिगणसेवितम् १७ ततोदेवाश्चगंधर्वाऋषिभिःसहचारणाः

वरप्रदानंश्रुत्वैवंपितामहमुपस्थिताः १८
देवाऊचुः-
वरप्रदानाद्भगवन्वधिष्यतिसनोसुरः
तत्प्रसादश्चभगवन्वधोप्यस्यविचिंत्यताम् १९
भगवान्सर्वभूतानामादिकर्त्तास्वयंप्रभुः
स्रष्टाचहव्यकव्यानामव्यक्तप्रकृतिःपरः २०
सर्वलोकहितंवाक्यंश्रुत्वादेवःप्रजापतिः
आश्वासयामासतदासुशीतैर्वचनांबुभिः २१ अवश्यंत्रिदशानेनप्राप्तव्यंतपसःफलं तपसोऽन्तेस्यभगवान्वधंविष्णुःकरिष्यति २२
तच्छ्रुत्वाविबुधावाक्यंसर्वेपंकजजाननात्
स्वानिस्थानानिदिव्यानिविप्रजग्मुर्मुदान्विताः २३
लब्धमात्रेवरेसोथप्रजास्सर्वाअबाधत
हिरण्यकशिपुर्दैत्योवरदानेनगर्वितः २४
आश्रमेषुमहाभागान्मुनीन्वैशंसितव्रतान्सत्यधर्मपरान्दान्तान्धर्षयामासदानवः २५
देवांस्त्रिभुवनस्थांश्चपराजित्यमहासुरः
त्रैलोक्यंवशमानीयस्वर्गेवसतिदानवः २६

यदावरमदोत्सिक्तश्चोदितःकालधर्मिणा
यज्ञियानकरोद्दैत्यानयज्ञीयांश्चदैवतान् २७
तथादैत्याश्चसाध्याश्चविश्वेचवसवस्तथा
रुद्रादेवगणायक्षादेवद्विजमहर्षयः २८
शरण्यंशरणंविष्णुमुपतस्थुर्महाबलम्
देवदेवंयज्ञमयंवासुदेवंसनातनम् २९
देवाऊचुः-
नारायणमहाभागदेवास्त्वांशरणंगताः
त्रायस्वजहिदैत्येंद्रं
हिरण्यकशिपुंप्रभो ३०
त्वंहिनःपरमोदातात्वंहिनःपरमोगुरुः त्वंहिनःपरमोदेवोब्रह्मादीनांसुरोत्तमः ३१
विष्णुरुवाच-
भयंत्यजद्ध्वममराअभयंवोददाम्यहम्
तथैवत्रिदिवंदेवाः प्रतिपद्यतमाचिरम् ३२
एनंहिसगणंदैत्यंवरदानेनगर्वितम्
अवध्यममरेंद्राणांदानवेंद्रं
निहन्म्यहम् ३३
एवमुक्त्वातुभगवान्विश्वपोविष्णुरव्ययःहिरण्यकशिपुस्थानंजगामहरिरीश्वरः ३४
तेजसाभास्काराकारःशशीकांत्येवचापरः
नरस्यकृत्वार्धतनुंसिंहस्यार्द्धतनुंतथा ३५
नारसिंहेनवपुषापाणिंसंगृह्यपाणिना

ततोददर्शविस्तीर्णांदिव्यांरम्यांमनोरमाम् ३६
सर्वकामयुतांशुभ्रांहिरण्यकशिपोःसभाम् विस्तीर्णांयोजनशतंशतमध्यर्द्धमायताम् ३७
वैहायसींकामगमांपंचयोजनमुच्छ्रिताम्
जराशोकक्षमापेतांनिष्प्रकम्प्यांशिवांसुखाम् ३८
वेश्मासनवतींरम्यांज्वलंतीमिवतेजसा
अंतःसलिलसंयुक्तांविहितांविश्वकर्मणा ३९
दिव्यवर्णमयैर्वृक्षैःफलपुष्पप्रदैर्युताम्
नीलपीतासितश्यामैःश्वेतैर्लोहितकैरपि ४०
अवदातैस्तथागुल्मैरक्तमंजरिधारिभिः
सिताभ्रघनसंकाशांप्लवंतींचददर्शसः ४१
रश्मिमतीस्वभावेनदिव्यगंधमनोरमा
सुसुखानचदुःखासानशीतानचघर्मदा ४२
नक्षुत्पिपासेग्लानिंवाप्राप्यतांप्राप्नुवंतिते
नानरूपैरुपकृतासुचित्रैश्चसुभास्वरैः ४३
अतिचंद्रा
तिसूर्यातिशिखिकान्तिस्वयंप्रभा
दीप्यतेनाकपृष्ठस्थाभासयंतीविभासुरा ४४
सर्वेचकाशिरेतस्यांमुदिताश्चैवमानुषाः रसवच्चप्रभूतंचभक्ष्यभोज्यान्नमुत्तमं ४५

पुण्यगंधास्रजश्चापिनित्यकालफलाद्रुमाः उष्णेशीतानितोयानिशीतेचोष्णानिसंतिवै ४६
पुष्पिताग्रान्महाशाखान्प्रवालांकुरधारिणः
लतावितानसंछन्नान्कल्पानैक्षिष्ठसप्रभुः ४७
गंधवंतिचपुष्पाणिरसवंतिफलानिच
तानिशीतानिचोष्णानितत्रतत्रसरांसिच ४८
अपश्यद्भूपतीर्थानिसभायांतस्यसप्रभुः
नलिनैःपुंडरीकैश्चशतपत्रैःसुगंधिभिः ४९
रक्तैःकुवलयैश्चैवकल्हारैरुत्पलैस्तथा
नानाश्चर्यसमोपेतैःपुष्पैरन्यैश्चसुप्रियैः ५०
कारंडवैश्चक्रवाकैःसारसैःकुररैरपि विमलस्फटिकाभानिपांडुरच्छदनैर्द्विजैः
५१
बहुहंसोपगीतानिसारसानांरुतानिच
गंधयुक्तालतास्तत्रपुष्पमंजरिधारिणीः ५२
दृष्टवान्भगवान्हृष्टःखदिरान्वेतसार्जुनान्
चूतानिम्बानागवृक्षाःकदंबावकुलाधवाः ५३
प्रियंगवःपाटलाख्याःशाल्मल्यस्सहरिद्र
वाः
शालास्तालास्तमालाश्चचंपकाश्चमनोरमाः ५४
तथैवान्येव्यराजंतसभायांपुष्पिताद्रुमाः

एलाककुभकंकोललवलीकर्णपूरकाः ५५
मधुकाःकोविदाराश्चबहुतालसमुच्छ्रयाः
अंजनाशोकपर्णासाबहवश्चित्रकाद्रुमाः ५६
वरुणाश्चपलाशाश्चापनसास्सहचंदनैः
नीलास्सुमनसश्चैवनीपाश्चाश्वत्थतिंदुकाः ५७
पारिजाताश्चतरवोमल्लिकाभद्रदारवः
अटरूषाःपीलूकाश्चतथाचैवैलवालुकाः ५८
मंदारकाःकुरवकापुन्नागाःकुटजास्तथा
रक्ताःकुरवकाश्चैवनीलाश्चागरुभिःसह ५९
किंशुकाश्चैवभव्याश्चदाडिमाबीजपूरकाः कालेयकादुकूलाश्चहिंगवस्तैलवर्त्तिकाः ६०
खर्जूरानालिकेराश्चहरीतकमधूककाः सप्तपर्णाश्चबिल्वाश्चसयावाश्चशरावताः ६१
असनाश्चतमालाश्चनानागुल्मसमावृताः
लताश्चविविधाकाराःपुष्पपत्रफलोपगाः ६२
एतेचान्येचबहवस्तत्रकाननजाद्रुमाः
नानापुष्पफलोपेताव्यराजंतसमंततः ६३
चकोराःशतपत्राश्चमत्तकोकिलशारिकाः
पुष्पितान्पुष्पिताग्रांश्चसंपतंतिमहाद्रुमान् ६४
रक्तपीतारुणास्तत्रपादपाग्रगताःखगाः
परस्परमवैक्षंतप्रहृष्टाजीवजीविकाः ६५
तस्यांसभायांदैत्येंद्रो

हिरण्यकशिपुस्तदा
आसीनआसनेचित्रेदशनल्बेप्रमाणतः ६६
दिवाकरनिभेदिव्येदिव्यास्तरणसंस्तृते
हिरण्यकशिपुर्दैत्यआस्तेज्वलितकुंडलः ६७
उपचेरुर्महादैत्याहिरण्यकशिपुंतदा
दिव्यतालानिगीतानिजगुर्गंधर्वसत्तमाः ६८
विश्वाचीसहजन्याचप्रम्लोचेतिचपूजिता
दिव्याथसौरभेयीचसमीचीपुंजिकस्थला ६९
मिश्रकेशीचरंभाचचित्रभाश्रुतिविभ्रमा
चारुनेत्राघृताचीचमेनकाचोर्वशीतथा ७०
एतास्सहस्रशश्चान्यानृत्यगीतविशारदाः
उपातिष्ठंतराजानंहिरण्यकशिपुंप्रभुम् ७१
उपासतेदितेःपुत्राःसर्वेलब्धवरास्तथा
बलिर्विरोचनस्तत्रनरकःपृथिवीसुतः ७२
प्रह्लादोविप्रचित्तिश्चगविष्ठश्चमहासुरः
सुरहन्तादुःखकर्तासमनास्सुमतिस्तथा ७३
घटोदरोमहापार्श्वःक्रथनःपिठरस्तथा
विश्वरूपस्वरूपश्चविश्वकायोमहाबलः ७४
दशग्रीवश्चवालीचमेघवासामहासुरः
घटाभोविटरूपश्चज्वलनश्चेंद्रतापनः ७५
दैत्यदानवसंघास्तेसर्वेज्वलितकुंडलाः स्रग्विणोवर्मिणःसर्वेसर्वेचचरितव्रताः ७६
सर्वेलब्धवराःशूरास्सर्वेविहितमृत्यवः एतेचान्येचबहवोहिरण्यकशिपुंप्रभुम् ७७

उपासतेमहात्मानंसर्वेदिव्यपरिच्छदाः
विमानैर्विविधाकारैर्भ्राजमानैरिवाग्निभिः ७८
महेन्द्रवपुषःसर्वेविचित्रांगदबाहवः
भूषितांगादितेःपुत्रास्तमुपासतसर्वतः ७९
एश्वर्यंदैत्यसिंहस्ययथातस्यमहात्मनः
नश्रुतंनैवदृष्टंचकस्यापिभुवनत्रये ८०
रजतकनकचित्रवेदिकायांपरिकृतरत्नविचित्रवीथिकायाम्
सददर्शमृगाधिपःसभायांसुरुचिरजालगवाक्षशोभितायाम् ८१
कनकवलयहारभूषितांगंदितितनयंसमृगाधिपोददर्श
दिवसकरकरप्रभांज्वलंतंदितिजसहस्रशतैर्निषेव्यमाणम् ८२
ततोदृष्ट्वामहाभागंकालचक्रमिवागतम्
नारसिंहवपुश्छन्नंभस्मच्छन्नमिवानलम् ८३
हिरण्यकशिपोःपुत्रःप्रह्लादोनामवीर्यवान्
दिव्येनवपुषासिंहमपश्यद्देवमागतम् ८४
तंदृष्ट्वारुक्मशैलाभामपूर्वांतनुमाश्रितम्
विस्मितादानवाःसर्वेहिरण्यकशिपुश्चसः ८५
प्रह्लादउवाच-महाराजमहाबाहोदैत्यानामादिसंभव
नश्रुतंनैवमेदृष्टंनारसिंहमिदंवपुः ८६

अव्यक्तंपरमंदिव्यंकिमिदंरूपमागतम् दैत्यांतकरणंघोरंशंसतीवमनोमम ८७ अस्यदेवाःशरीरस्थाःसागराःसरितस्तथा हिमवान्पारियात्रश्चयेचान्येकुलपर्वताः ८८
चंद्रमास्सहनक्षत्रैरादित्यारश्मिभिःसह धनदोवरुणश्चैवयमःशक्रःशचीपतिः ८९ मरुतोदेवगंधर्वाऋषयश्चतपोधनाः नागायक्षाःपिशाचाश्चराक्षसाभीमविक्रमाः ९०
ब्रह्मादेवाःपशुपतिर्ललाटस्थाभ्रमंतिहिस्थावराणिचसर्वाणिजंगमानितथैवच ९१
भवांश्चसहितोस्माभिःसर्वैर्दैत्यगणैर्वृतः
विमानशतसंकीर्णासर्वायाभवतःसभा ९२
सर्वंत्रिभुवनंराजन्लोकधर्मश्चशाश्वतः दृश्यतेनरसिंहेस्मिंस्तथेदंनिखिलंजगत् ९३
प्रजापतिश्चात्रमनुर्महात्माग्रहाश्चयोगाश्चमहीनभश्च उत्पातकालश्चधृतिर्मतिश्चरतिश्चसत्यंचतपोदमश्च ९४
सनत्कुमारश्चमहानुभावोविश्वेचदेवाॠषयश्चसर्वे
क्रोधश्चकामश्चतथैवहर्षोदर्पश्चमोहःपितरश्चसर्वे ९५

प्रह्लादस्यवचःश्रुत्वाहिरण्यकशिपुःप्रभुः
उवाचदानवान्सर्वान्गणांश्चसगणाधिपः ९६
मृगेंद्रो
गृह्यतामेषअपूर्वांतनुमास्थितः
यदिवासंशयःकश्चिद्वध्यतांवनगोचरः ९७
तेदानवगणास्सर्वेमृगेंद्रं भीमविक्रम्
परिक्षिपंतोमुदितास्त्रासयामासुरोजसा ९८
सिंहनादंविमुच्याथनरसिंहोमहाबलः
बभंजतांसभांसर्वांव्यादितास्यइवांतकः ९९
सभायांभज्यमानायांहिरण्यकशिपुःस्वयम्
चिक्षेपास्त्राणिसिंहस्यरोषव्याकुललोचनः १००
सर्वास्त्राणामथश्रेष्ठंदंडमस्त्रंसुदारुणम्
कालचक्रंतथाघोरंविष्णुचक्रंतथापरं १०१
पैतामहंमहात्युग्रंत्रैलोक्यनिर्मितंमहत्
विचित्रामशनिंचैवशुष्काद्रर्चां!
शनिद्वयम् १०२
रौद्रं तथोग्रशूलंचकंकालंमुसलंतथा
अस्त्रंब्रह्मशिरश्चैवब्राह्ममस्त्रंतथैवच १०३
नारायणास्त्रमैंद्रं चआग्नेयंशैशिरंतथा
वायव्यंमथनंचैवकपालमथकिंकरम् १०४
तथाप्रतिहतांशक्तिंक्रौचमस्त्रंतथैवच

मोहनंशोषणंचैवसंतापनविलापने १०५
कंपनंशातनंचैवमहास्त्रंचैवरोधनम्
कालमुद्गरमक्षोभ्यंतापनंचमहाबलम् १०६
संवर्तनंमोहनंचतथामायाधरंवरम्
गान्धर्वमस्त्रंदयितमसिरत्नंचनंदकम् १०७
प्रस्वापनंप्रमथनंवारुणंचास्त्रमुत्तमम्
अस्त्रंपाशुपतंचैवयस्याप्रतिहतागतिः १०८
एतान्यस्त्राणिदिव्यानिहिरण्यकशिपुस्तदा
असृजन्नरसिंहस्यदीप्तस्याग्नेरिवाहुतिम् १०९
अस्त्रैःप्रज्वलितैःसिंहमावृणोदसुरोत्तमः
विवस्वान्घर्मसमयेहिमवंतमिवांशुभिः ११०
सह्यमर्षानिलोद्भूतोदैत्यानांसैन्यसागरः
क्षणेनाप्लावयत्सर्वंमैनाकमिवसागरः १११
प्रासैःपाशैश्चखड्गैश्चगदाभिर्मुसलैस्तथा
वज्रैरशनिभिश्चैवबहुशाखैर्महाद्रुमैः ११२
मुद्गरैःकूटपाशैश्चशिलोलूखलपर्वतैः शतघ्नीभिश्चदीप्ताभिर्दंडैरपिसुदारुणैः ११३
तेदानवाःपाशगृहीतहस्तामहेंद्र

तुल्याशनितुल्यवेगाः समंततोभ्युद्यतबाहुकायाःस्थिताःसशीर्षा इवनागपोताः ११४
सुवर्णमालाकुलभूषितांगाःसुतीक्ष्णदंष्ट्राकुलवक्त्रगर्ताः
स्फुरत्प्रभास्तेचसशृंगदेहाश्चीनांशुकाभांतियथैवहंसाः ११५
सोसृजद्दानवोमायामग्निंवायुंसमीरितम्
तमिंद्र
स्तोयदैःसार्धंसहस्राक्षोमहाद्युतिः ११६
महतातोयवर्षेणशमयमासपावकम् तस्यांप्रतिहतायांतुमायायांयुधिदानवः ११७
असृजद्घोरसंकाशंतमस्तीव्रंसमंततः तमसासंवृतेलोकेदैत्येष्वात्तायुधेषुच ११८
स्वतेजसापरिवृतोदिवाकरइवोद्गतः त्रिशिखांभ्रुकुटीमस्यददृशुर्दानवारणे ११९
ललाटस्थांत्रिकूटस्थांगंगांत्रिपथगामिवततःसर्वासुमायासुहतासुदितिनंदनाः १२० हिरण्यकशिपुंदैत्याविषण्णाश्शरणंययुः ततःप्रज्वलितःक्रोधात्प्रदहन्निवतेजसा १२१
तस्मिन्क्रुद्धेतुदैत्येंद्रे तमोभूतमभूज्जगत्

आवहःप्रवहश्चैवविवहोथसमीरणः १२२
परावहस्संवहश्चउद्वहश्चमहाबलः
तथापरिवहःश्रीमानुत्पातभयशंसिनः १२३
इत्येवंक्षुभिताःसप्तमरुतोगगनेचराः
येग्रहास्सर्वलोकस्यक्षयेप्रादुर्भवंतिहि १२४
तेसर्वेगगनेहृष्टाव्यचरंश्चयथासुखम्
अयोगतश्चाप्यचरद्योगंनिशिनिशाचरः १२५
सग्रहःसहनक्षत्रैस्तारापतिररिंदम
विवर्णतांचभगवान्गतोदिविदिवाकरः १२६
कृष्णःकबंधश्चतदालक्ष्यतेसुमहान्दिवि असृजच्चासितांसूर्योधूमवत्तांविभावसुः १२७
गगनस्थश्चभगवानभीक्ष्णंपरिविष्यते सप्तधूमनिभाघोराःसूर्यादिविसमुत्थिताः १२८
सोमस्यगगनस्थस्यग्रहास्तिष्ठंतिशृंङ्गगाः
वामेचदक्षिणेचैवस्थितौशुक्रबृहस्पती १२९
शनैश्चरोलोहितांगोलोहितांगसमद्युतिः
समंसमधिरोहंतसर्वेवैगगनेचराः १३०
शृंगाणिशनकैर्घोरायुगांतावर्त्तनग्रहाःचंद्रमाश्चसनक्षत्रोग्रहैःसहतमोनुदः १३१
चराचरविनाशायरोहिणींनाभ्यनंदत गृहीतोराहुणाचन्द्रउल्काभिरभिहन्यते

१३२
उल्काःप्रज्वलिताश्चंद्रे व्यचरंतयथासुखम् देवानामधिपोदेवःसोप्यवर्षतशोणितम् १३३ अपतद्गगनादुल्काविद्युद्रूपामहास्वना अकालेचद्रुमास्सर्वेपुष्प्यंतिचफलंतिच १३४
लताश्चसफलाःसर्वायाआहुर्दैत्यनाशिकाः
फलेफलान्यजायंतपुष्पेपुष्पंतथैवच १३५
उन्मीलंतिनिमीलंतिहसंतिप्ररुदंतिच
विक्रोशंतिचगंभीरंधूमायंतेज्वलंतिच १३६
प्रतिमास्सर्वदेवानांकथयंत्योमहद्भयम्
आरण्यैःसहसंसृष्टाग्राम्याश्चमृगपक्षिणः १३७
चुक्रुशुर्भैरवंतत्रमृगयुद्धउपस्थिते
नद्यश्चप्रतिकूलानिवहंतिकलुषोदकाः १३८
नप्राकाशंतचदिशोरक्तरेणुसमाकुलाः
वानस्पत्यानपूज्यंतेपूजनार्हाःकथंचन १३९
वायुवेगेनहन्यंतेभज्यंतेप्रणमंतिच
तथाचसर्वभूतानांछायानपरिवर्त्तते १४०
अपरेणगतेसूर्येसलोकानांयुगक्षये तदाहिरण्यकशिपोर्दैत्यस्योपरिवेश्मनः १४१
भांडागारायुधागारेनिविष्टमभवन्मधु असुराणांविनाशायसुराणांविजयायच १४२ दृश्यंतेविविधोत्पाताघोराघोरनिदर्शनाः

एतेचान्येचबहवोघोररूपाःसमुत्थिताः १४३
दैत्येंद्रस्यविनाशायदृश्यंतेरणशंसिनः
मेदिन्यांकंपमानायांदैत्येंद्रेणमहात्मनः १४४
महीधरानागगणानिपेतुरमितौजसः
विषज्वालाकुलैर्वक्त्रैर्विमुंचंतोहुताशनम् १४५
चतुःशीर्षाःपंचशीर्षाःसप्तशीर्षाश्चपन्नगाः
वासुकिस्तक्षकश्चैवकर्कोटकधनंजयौ १४६
एलामुखःकालियश्चमहापद्मश्चवीर्यवान्
सहस्रशीर्षश्शुद्धांगोहेमतालध्वजःप्रभुः १४७
शेषोनंतोमहानागोह्यप्रकंप्यश्चकंपिताः दीप्यंतेंतर्जलस्थानिपृथिवीविवराणिवै
१४८
सप्तदैत्येंद्रकोपेनकंपितानिसमंततः
नानातेजोधराश्चापिपातालतलचारिणः १४९
पातालेसहसाक्षुब्धेदुष्प्रकंप्याःप्रकंपिताः
हिरण्यकशिपुर्दैत्यस्तदासंस्पृष्टवान्महीम् १५०
संदष्टौष्ठपुटःक्रुद्धोवराहइवपूर्वजः
गंगाभागीरथीचैवकौशिकीसरयूरपि १५१
यमुनाचाथकावेरीकृष्णवेणीचनिम्नगा
तुंगभद्रामहावेगानदीगोदावरीतथा १५२

चर्मण्वतीचसिंधुश्चतथानदनदीपतिः
मेलकप्रभवश्चैवशोणोमणिनिभोदकः १५३
नर्मदाचशुभस्रोतास्तथावेत्रवतीनदी
गोमतीगोकुलाकीर्णातथापूर्वासरस्वती १५४
महाकालमहीचैवतमसापुष्पवाहिनी जंबूद्वीपंरत्नवच्चसर्वरत्नोपशोभितम् १५५
सुवर्णपुटकंचैवसुवर्णाकरमंडितम् महानदश्चलौहित्यश्शैलःकांचनशोभितः १५६ पत्तनंकोशकाराणांकशंचरजताकरम् मगधाश्चमहाग्रामाःपुण्ड्राउग्रास्तथैवच १५७
स्रुघ्नामल्लाविदेहाश्चमालवाःकाशिकोसलाः
भवनंवैनतेयस्यदैत्येंद्रेणाभिकंपितम् १५८
कैलासशिखराकारंयत्कृतंविश्वकर्मणा रत्नतोयोमहाभीमोलौहित्योनामसागरः १५९ उदयश्चमहाशैलउच्छ्रितःशतयोजनम् सवर्णवेदिकःश्रीमान्मेघपंक्तिनिषेवितः १६०
भ्राजमानोर्कसदृशैर्जातरूपमयैर्द्रुमैःसालैस्तालैस्तमालैश्चकर्णिकारैश्चपुष्पितैः १६१
अयोमुखश्चविख्यातःसर्वतोधातुमंडितः
तमालवनगंधश्चपर्वतोमलयःशुभः १६२

सुराष्ट्राश्चसबाह्लीकाश्शूद्रा भीरास्तथैवच
भोजाःपांड्याश्चवंगाश्चकलिगास्ताम्रलिप्तकाः १६३
तथैवपौंड्राःशुभ्राश्चवामचूडास्सकेरलाःक्षोभितास्तेनदैत्येनदेवाश्चाप्सरसांगणाः १६४
अगस्त्यभवनंचैवयदगस्त्यकृतंपुरा
सिद्धचारणसंघैश्चविप्रकीर्णंमनोहरम् १६५
विचित्रनानाविहगंसपुष्पितमहाद्रुमम्
जातरूपमयैःशृंगैरप्सरोगणसेवितम् १६६
गिरिःपुष्पितकश्चैवलक्ष्मीवान्प्रियदर्शनः
उत्थितःसागरंभित्वाविश्रामश्चंद्रसूर्ययोः १६७
रराजसमहाशृंगैर्गगनंविलिखन्निव
चंद्रसूर्यांशुसंकाशैःसागरांबुसमावृतैः १६८
विद्युत्त्वान्पर्वतःश्रीमानायतःशतयोजनम्
विद्युतांयत्रसंपातानिपात्यंतेनगोत्तमे १६९
ऋषभःपर्वतश्चैवश्रीमानृषभसंस्थितः कुंजरःपर्वतःश्रीमानगस्त्यस्यगृहंशुभम् १७०
विमलाख्याचदुर्द्धर्षासर्पाणांमालतीपुर

ी
तथाभोगवतीचापिदैत्येंद्रेणाभिकंपिता १७१
महासेनगिरिश्चैवपारियात्रश्चपर्वतः
चक्रवांश्चगिरिश्रेष्ठोवाराहश्चैवपर्वतः १७२
प्राग्ज्योतिषपुरंचापिजातरूपमयंशुभम्
यस्मिन्नुवासदुष्टात्मानरकोनामदानवः १७३
मेघश्चपर्वतश्रेष्ठोमेघगंभीरनिस्स्वनः षष्टिस्तत्रसहस्राणिपर्वतानांविशांपते १७४
तरुणादित्यसंकाशोमेरुश्चैवमहान्गिरिः यक्षराक्षसगंधर्वैर्नित्यंसेवितकंदरः १७५
हेमगर्भोमहासेनस्तथामेघसखोगिरिः कैलासश्चैवशैलेंद्रोदानवेंद्रेणकंपितः १७६
हेमपुष्करसञ्छन्नंतेनवैखानसंसरः
कंपितंमानसंचैवहंसकारंडवाकुलम् १७७
त्रिशृंगःपर्वतश्रेष्ठःकुमारीचसरिद्वरातुषारचयसंच्छन्नोमंदरश्चापिपर्वतः १७८
उशीरबीजश्चगिरिर्भद्रप्रस्थस्तथाद्रि
राट्
प्रजापतिगिरिश्चैवतथापुष्करपर्वतः १७९
देवाभःपर्वतश्चैवतथावैवालुकागिरिः क्रौंचःसप्तर्षिशैलश्चधूम्रवर्णश्चपर्व

तः १८०
एतेचान्येचगिरयोदेशाजनपदास्तथा
नद्यःससागराःसर्वाःदानवेनाभिकंपिताः १८१
कपिलश्चमहीपुत्रोव्याघ्रवांश्चप्रकंपितः
खेचराश्चनिशापुत्राःपातालतलवासिनः १८२
गणस्तथापरोरौद्रोमेघनामांकुशायुधः ऊर्द्ध्वगोभीमवेगश्चसर्वएतेभिकंपिताः १८३
गदीशूलीकरालश्चहिरण्यकशिपुस्तथा जीमूतघननिर्घोषोजीमूतइववेगवान् १८४ देवारिर्दितिजोदृप्तोनृसिंहंसमुपाद्रवत्
सतुतेनततस्तीक्ष्णैर्मृगेंद्रेणमहानखैः १८५
तदॐकारसहायेनविदार्यनिहतोयुधि महीचकालश्चशशीनभश्चग्रहास्ससूर्याश्चदिशश्चसर्वाः १८६
नद्यश्चशैलाश्चमहार्णवाश्चगताःप्रसादंदितिपुत्रनाशात्
ततःप्रमुदितादेवाऋषयश्चतपोधनाः १८७
तुष्टुवुर्नामभिर्दिव्यैरादिदेवंसनातनम्
यत्त्वयाविधृतंदेवनारसिंहमिदंवपुः १८८
एतदेवार्चयिष्यंतिपरापरविदोजनाः ब्रह्मोवाच-

भवान्ब्रह्माचरुद्रश्चमहेंद्रो देवसत्तमः १८९
भवान्कर्त्ताविकर्त्ताचलोकानांप्रभवोव्ययः
परांचसिद्धिंचपरंचसत्वंपरंरहस्यंपरमंहविश्च १९०
परंचधर्मंपरमंयशश्चत्वामाहुरग्र्यंपरमंपुराणम्
परंचसत्यंपरमंतपश्चपरंपवित्रंपरमंचमार्गं १९१
परंचयज्ञंपरमंचहोत्रंत्वामाहुरग्य्रंपरमंपुराणम्
परंशरीरंपरमंचब्रह्मपरंचयोगंपरमांचवाणीम् १९२
परंरहस्यंपरमांगतिंचत्वामाहुरग्य्रंपरमंपुराणम्
एवमुक्त्वातुभगवान्सर्वलोकपितामहः १९३
स्तुत्वानारायणंदेवंब्रह्मलोकंगतःप्रभुः
ततोनदत्सुतूर्येषुनृत्यंतीष्वप्सरःसुच १९४
क्षीरोदस्योत्तरंकूलंजगामहरिरीश्वरः
नारसिंहंवपुर्देवःस्थापयित्वासुदीप्तिमान् १९५
पौराणंरूपमास्थायप्रययौगरडध्वजः
अष्टचक्रेणयानेनभूतियुक्तेनभास्वता १९६

अव्यक्तप्रकृतिर्देवःस्वस्थानंगतवान्प्रभुः १९७
इति
श्रीपाद्मपुराणेप्रथमेसृष्टिखंडेनरसिंह प्रादुर्भावोनाम-पंचचत्वारिंशत्तमोऽध्यायः ४५

षट्चत्वारिंशत्तमोऽध्यायः श्रीभीष्मउवाच-नरसिंहस्यमाहात्म्यंविस्तरेणत्वयेरितं
तथाभवस्यमाहात्म्यंभैरवस्याभिधीयताम् १
पुलस्त्यउवाच
तस्यापिदेवदेवस्यशृणुत्वंकर्मचोत्तमं
आसीद्दैत्यॐधकोनामभिन्नांजनचयोपमः २
तपसामहतायुक्तोह्यवध्यस्त्रिदिवौकसाम्
सकदाचिन्महादेवंपार्वत्यासहितंविभुं ३
क्रीडमानंतदादृष्ट्वाहर्तुंदेवींप्रचक्रमे
एतांदेवींहराम्यद्यवियोगेमृत्युमेष्यति ४
ततःस्थिराभवित्रीमेभार्यैषालोकसुंदरी
बिबौष्ठंचारुवदनंचारुकांततरंमुखं ५
यद्येषानभवेद्भार्याजीवितेकिंप्रयोजनम्
एतांमतिमथास्थायमंत्रिभिःसहमंत्र्यच ६
चक्रेयोगंससैन्यस्यसेनापतिमभाषत
आनयस्वरथंमह्यंजैत्रंदेवनिपातनम् ७

जयिष्येत्रिदशान्सर्वान्विष्णुरुद्र
पुरोगमान्
हरिष्येपर्वतसुतांतयामेपहृतंमनः ८
मंत्रिणातस्यचाख्यातःकनकस्यवधस्सुरैः
परभार्यानुरक्तस्यकृतोदेवैःसवासवैः ९
ततःकोपपरीतात्माहन्मिदेवान्सशंकरान्
तंहत्वादानवंशक्रोभयादंधासुरस्यच १०
जगामशरणान्वेषीकैलासंशंकरालयं
दृष्ट्वाप्रणम्यदेवेशंचंद्रा
र्द्धकृतशेखरं ११
भीतोविज्ञापयामासधृतसाहस्रलोचनः
अभयंदेहिमेदेवदानवादंधकादहं १२
बिभेमितस्यपुत्रोद्यमयायुधिनिपातितः
तद्यावन्नसजानातिहतंपुत्रंमहासुरः १३
तावत्तत्रस्थएवाशुहन्यतांमद्भयावहः
स्त्रीलौल्याद्दानवःक्रूरःपरभार्यापहारकः १४
सर्वथाघातनीयस्तेभवतासुरसत्तम शक्रस्यैवंवचः श्रुत्वाशरण्यःशंकरस्तदा
१५
ददावभयमेवासौमाभैरितिशतक्रतोः
दत्ताभयोथकेलासादाजगामकुशस्थलीम् १६
वृतोभूतगणैरीशोवधार्थमंधकस्यतु
कृत्वारूपंमहाकायंविश्वरूपंसुभैरवं १७
सर्पैर्ज्वलद्भिर्धावद्भिर्भीमंभीमभुजंगवत्

जटासटाभिराकाशंफणिरत्नशिखार्चिषा १८
दहन्नतीवतेजोभिःकालाग्निरिवसंक्षये
मुखैर्दंष्ट्रांकुरांकैश्चद्वितीयेन्दुकलोज्ज्वलैः १९
पातालोदररूपाभैर्भैरवारावनादिभिः
भुजैरनेकसाहस्रैर्बहुशस्त्रकृतग्रहः २०
बह्वाभरणभूषाढ्यैरणेघोरनिनादिभिः
सिंहचर्मपरीधानंव्याघ्रत्वगुत्तरीयकं २१
गजाजिनकृताटोपंपतद्भृंगरवाकुलं
ईदृग्रूपंविधायेशोदनुदैत्यभयावहं २२
अवातरन्महींभीमोदनूनांक्षयकारकः अंधासुरोपिदनुजःपुत्रंश्रुत्वाहतंयुधि २३
क्रोधेनतमसाविष्टोरणतूर्याण्यचोदयत्
संहत्यावहितःप्राप्तोयत्रतेत्रिदशाःस्थिताः २४
महत्यासेनयासार्द्धंरथवारणयुक्तया
तेदेवादानवान्वीक्ष्यमहाहवकृतादरान् २५
व्यपयाततनुत्राणाःशंभुंशरणमन्वयुः
माभैरितिचतान्देवोदेवानुक्त्वात्रिलोचनः २६
गृहीत्वाशूलमातिष्ठद्दंष्ट्रारवधरोरुषा
अंधकेनाथरुष्टेनशतकोटिशरैर्गणाः २७
निहताश्चापिदेवानांबहूनामेकताकृतां
सस्फुलिगार्चिषोवह्नेर्मुंचमानः
पिनाकधृक् २८

शंभोर्भयमथोप्राप्यकिंनुपापःकरिष्यति
तमसाछादितायावद्देवाव्याकुलतांगताः ३९
संभ्रांतमानसानीकास्तदोचुःकार्यगौरवात् एतस्मिन्नंतरेसूर्यस्तेजोरूपोव्यवस्थितः ४०
उत्तस्थौनररूपेणकुर्वन्वितिमिरादिशः
नष्टेतमसिहृष्टाङ्गेखद्योतेप्रकटेस्थिते ४१
देवामुदमवापुस्तेस्पष्टाननविलोचनाः
उद्दीप्तास्तुसुराःसर्वेगणाःस्कंदपुरोगमाः ४२
स्तुवंतिविविधैस्तोत्रैःनररूपंदिवाकरम् अनौपम्यंजगद्व्यापिब्रह्मविष्णुशिवात्परम् ४३
स्निग्धविद्रुमसच्छायंसिंदूरारुणसप्रभम्
प्रभासंतंतदादृष्ट्वापंचांगालिगितावनिः ४४
पुनःप्रणामप्रवणंप्रणिधानपुरःसरम्
आलोक्यस्निग्धयादृष्ट्यादेवदेवंत्रिलोचनः ४५
उवाचस्निग्धगंभीरवाचादेवंशनैर्हरः
पूरयन्निवतेजोभिर्भगवान्भुवनत्रयम् ४६
दैत्यमायाभिपन्नानांदर्शनाकुलचेतसाम्
प्राणिनामिदमेवैकमविसंवादिदैवतम् ४७
अयमेवचसंसारसागरात्सकलादपि

सत्त्वानुत्तारयन्देवःकर्णधारायतेप्रभुः ४८
यजंतोजंतवोभक्त्यायंदेवंविविधाःसदा निःश्रेयसायकल्पंतेतंनतोभास्करंविभुम् ४९
यस्तूदयाद्रि
शिखरेमकुटायमानलीलागभस्तिभिरलंकुसुमप्रकाशैः
व्याप्यस्वदीधितिगणैःप्रदिशोदिशश्चदेदीप्यतेससविताविभवायलोके ५०
ब्रह्मेंद्ररुद्र मरुदच्युतवह्निपाथोनाथप्रयोगनिपुणैश्चऋषींद्रसंघैः
श्रेयोर्थिभिःप्रतिदिनंदिवसांगरागैर्दिव्यांगरागपरिलिप्तसमस्तदैहैः ५१
पूज्यंवपुस्तवसदाप्रलयेहिवेदैर्गीर्भिर्विचित्रपदमंडलमंडिताभिः
येत्वांस्तुवंतिपरसद्मनिसद्महीनानित्यंप्रसारितकराभुवितेभवंति ५२
येदद्रुकुष्ठपिटिकादिभिरर्दितांगाःशीर्णत्वचःकुनखिनश्च्युतकेशनाशाः
देवेशतेपितवपादनताभवंतिसद्योद्विरष्टशरदाकृतयोमनुष्याः ५३
सामेतिसामगगणाहिमखार्थकंत्वामध्वर्यवस्त्वृगितिबह्वृचमुख्यपूगाः त्वामेवमार्यमितिकार्यविदोधिगंतुंनागाश

रसोरुतरंतरीताः व्योमैतदंतरहितंपरितोहिगत्वागच्छंतिनश्रमदंहिमनागपीमे ६१
ध्यानैकयोगनिरताश्चसमाधिभावात्ध्यात्वापदंतवतुरीयमनंतमूर्ते
मुक्तामयास्तनुभृतोनभियाभियुक्तास्तद्ब्रह्मशाश्वतमचिंत्यमनाद्यनंतं ६२
जन्मादिरोगरहितंपरमंपुराणमीशंजरामरणशोकभयातिरिक्तम्
स्थूलानुभावनगणागणितंविशुद्धंवेदांतवादिभिरलंपरिमन्यतेयत् ६३
त्वामग्निपुंजवपुषंतपसांनिवासंयातादिवंसुचिरकालमुपास्यभक्ताः
भानोसुरासुरसमूहशिरोनिघृष्टपादारविंदयुगलामलचारुमूर्त्ते ६४
भूतेशभूतवरदासकृदव्ययात्मन्व्योमाट्टहाससवितर्भुवनैकदीप
ऋक्साममंत्रयजुषामधिवासनामसृष्टिस्थितिप्रलयकारणलोकपाल ६५
दीनस्यदेवकृपणस्यभवेभवेमेमग्नस्यचारुदविचारमनोरथानि
शश्वद्यतीश्वरशशीकरकंकघोरोत्पातोजरामरणशोकरुगांतरस्य ६६
यःप्रातःसायमिदंमध्याह्नेवापठेच्चदीप्तांशोः
सालोक्यंयातिरवेःप्राप्नोतिधर्मार्थकाम

ांश्च ६७
नित्यंतस्माच्चसूर्याच्चमनसोभिहितंचयत्नमस्तेदेवदेवेशभक्तानामभयंकर ६८
सुब्रह्मण्यनमस्तेतुसर्वदेवनमस्कृत तिग्मांशोवैनमस्तुभ्यंजगतश्चक्षुषेनमः
६९
प्रभाकरनमस्तेस्तुभानोजयजगत्पते
अनेनदनुमुख्येनपीडितोहंजगत्पते ७०
किंकरोमिकथंचैनंघातयामिदिवाकर
सूर्यउवाच-
जयशूलेनपापिष्ठंमायाशतविशारदम् ७१
जयंप्राप्नुहिदेवेशहत्वाशूलेनचांधकम्
गृह्यशूलंततोदूरमाक्षिप्यहरतेजसा ७२
ततोन्धकस्त्रिशूलेनाताडयत्पापकर्मकृत्
तस्मिन्युद्धेतथारुद्रो
ह्यन्धकेनाभिपीडितः ७३
मुमोचबाणमुत्युग्रंनाम्नापाशुपतंहियत् पिनाकमानम्यदोर्भ्यांपिनाकीशंकरःस्वयम्
७४
रुद्रबाणविनिर्भेदाद्रुधिरादन्धकस्यतु
अंधकाश्चसमुत्पन्नाश्शतशोथसहस्रशः ७५
तेषांविदार्यमाणानांरुधिरादपरेपुनः
बभूवुरंधकाघोरायैर्व्याप्तमखिलंजगत् ७६
तंतुमायाविनंदृष्ट्वादेवदेवस्तदांधकम्
पानार्थमंधकस्यास्रंससृजेमातृकास्तदा ७७
माहेश्वरींतथाब्राह्मींशौरींवाबाडवींतथ

ा
सौपर्णीमथवायव्यांशंखिनींतैत्तिरींतथा ७८
सौरींसौम्यांशिवदूतींचामुंडामथवारुणीं
वाराहींनारसिंहींचवैष्णवींचविभावरीं ७९
शतानंदांभगानंदांपिच्छिलांभगमालिनीं
बालामतिबलांरक्तांसुरभींमुखमंडिताम् ८०
मातृनंदांसुनंदांचबिडानींशकुनींतथा
रेवतींचमहापुण्यांतथैवशिखिपट्टिकां ८१
शूलेनचततोदैत्यंबिभेदत्रिपुरांतकः निर्गतंरुधिरंतस्मात्पपुस्तामातरस्तदा ८२
नीरक्तोहितदादैत्यश्शुष्कतांप्रापभूपतेशूलेप्रोतस्तदादैत्योदिव्यवर्षसहस्रकम् ८३
महाबलेनरुद्रेणविधृतोपिमृतोनहि स्तुतस्तेनतदाशंभुर्भक्त्यादैत्येनसुव्रत ८४
नमोस्तुशंभोभवनाशहेतोनमोस्तुतेदेववरप्रसीद
त्वंभूजलाग्नीरनभोर्कसोमयज्वाष्टमूर्तिर्भवभावनोलम् ८५
त्वांवैबाणोबहुवाद्येनतोष्यप्राप्तश्चैश्यंस्वेपुरेतत्स्वरक्ष्यम्
रक्षोधीशोबाहुभिस्तोल्यशैलंयुष्मत्क्रांतक्लिष्टरूपोह्यनौषीत् ८६

प्राप्तोप्यैश्यंसर्वरक्षोगणानांपुत्रंचापिप्रोर्जितंशक्रबंधम्
भवभयहरहरपरमउदारममसुखकरणनिखिलसुरसार ८७
जितमरुदभिमतवितरणपारतवपदकमलमिहारणसार
तवेशपादपंकजंकरोतियोनरोहृदिसदेशतस्यवांछितंददासिभक्तिभावितः ८८
मुनीश्वराःपुराहरंभवंतमेवमादरात्प्रपूज्यलिगरूपिणंसमापितामनोरथान्
भवोद्भवैकरूपिणंप्रपंचपंचकाकृतिंविचिंत्यवृक्षकोटरस्थएषजीवजीवनं ८९
भवेद्भवाङ्घ्रिचिंतनाप्तसर्वकामईश्वरत्वदीयकिंकरान्वितेपदेपदेसमागतः मूढोहंनाभिजानामित्वांस्तोतुंभक्तवत्सल ९०
सदीश्वरेणमनसाप्यनुकंप्योरणंगतः इतिस्तुतोमहेशस्तुभक्त्यादैत्येनसादरं ९१
गणेशतांददौतस्मैनामभृंगीरिटीतिच
एषतेमहिमाभूपहरस्यभवहारिणः ९२
कथितोविघ्नविघ्नाख्यस्तत्पराणांसुखावहःभीष्मउवाच
मनुष्यस्यापिदेवत्वंसुखंराज्यंधनंयशः ९३
जयंभोग्यंतथारोग्यमायुर्विद्यांश्रियंसुतं
बंधुवर्गशिवंसर्वंब्रूहिमेविप्रसत्तम ९४
पुलस्त्यउवाच

एभिर्गुणैर्युतःश्रीमान्सदैवब्राह्मणोभुवि
त्रैलोक्येतुसदामेध्योविप्रदेवोयुगेयुगे ९५
पूजयित्वाद्विजान्देवाःस्वर्गंभुंजंतिचाक्षयं
धरामवंतिराजानोलोकावित्तंसुखंशिवं ९६
लोकेविप्रसमोनास्तिदेवानामपिदैवतं सचधर्ममयःसाक्षाद्भुविमुक्तिप्रदोभृशं ९७
लोकानांसगुरुःपूज्यस्तीर्थभूतोनघोजनः सर्वदेवालयःसत्वोनिर्मितोब्रह्मणापुरा ९८
इममर्थंपुरापृष्टोनारदेनपितामहः कस्मिंस्तुपूजितेब्रह्मन्प्रसादीमाधवोभवेत् ९९
ब्रह्मोवाच -
यस्यविप्राःप्रसीदंतितस्यविष्णुःप्रसीदति
तस्माद्ब्राह्मणशुश्रूषुःपरंब्रह्माधिगच्छति १००
विष्णुर्ब्राह्मणदेहेषुसदावसतिनान्यथा
तस्माद्ब्राह्मणपूजायांविष्णुस्तुष्यतितत्क्षणात् १०१
विप्रान्यःपूजयेन्नित्यंदानमानार्चनादिभिः

कृतंक्रतुशतंतेनविध्युक्तंप्रियदक्षिणम् १०२
ब्राह्मणस्यमुखंक्षेत्रमनूषरमकण्टकम् वापयेत्सर्वबीजानिसाकृषिस्सार्वकालिकी १०३
अभिगम्यतुयद्दत्तंयच्चदानंमनोरमं विद्यतेसागरस्यांतोदानस्यांतोनविद्यते १०४
मनसापिनहिंसंतिभूदेवमाततायिनं मनोनुकूलतांयांतिदेवैरपिचदुर्लभां १०५ गृहेयस्यागतोविद्वान्नैराश्यंनोपगच्छतिसर्वपापक्षयस्तस्यचाक्षयंस्वर्गमश्नुते १०६
कालेदेशेचपात्रेचविप्रेयच्चार्पयेद्वसुतद्धनंचाक्षयंविद्धिजन्मजन्मनितिष्ठति १०७
नचदारिद्यतामेतिनातुरोनचकातरः
मनोनुकूलांप्रमदामर्चयित्वाद्विजान्लभेत् १०८
कृत्वासाहसकर्माणिदद्याद्विप्रायपर्वसुतद्दानंसुगुणंप्रोक्तमभयंलाभएवच १०९
विप्रपादतलोद्घृष्टिक्षतीभवतियःकरः
सकरःश्रीकरोनामअन्यःकर्मकरःकरः ११०
विप्रपादरजःपूताःपूतास्तज्जलबिन्दुभिः
विपद्भिश्चसदापापैर्मुक्तायांतित्रिविष्टपम् १११

विप्रपादरजःपूताःशुचयोगृहचत्वराः पुण्यक्षेत्रसमास्तेस्युःप्रशस्तायज्ञकर्मसु ११२
आदौब्रह्ममुखाद्विप्रःसमुद्भूतःपुरानघःवेदास्तत्रैवसंजाताःसृष्टिसंस्थितिहेतवः ११३
तस्माद्विप्रमुखेवेदाश्चार्पिताःपुरुषेणहि
पूजार्थंसर्वलोकानांसर्वयज्ञार्थतोध्रुवम् ११४
पितृयज्ञेविवाहेचवह्निकार्येषुशांतिषु
प्रशस्ताब्राह्मणानित्यंसर्वस्वस्त्ययनेषुच ११५
देवाभुंजंतिहव्यानिबलिप्रेतादयोसुराः
पितरश्चैवकव्यानिविप्रस्यैवमुखाद्र्
धुवम् ११६
देवेभ्यश्चपितृभ्यश्चयोदद्याद्यज्ञकर्मसु
दानंहोमंबलिचैवविनाविप्रेणनिष्फलम् ११७
भुंजंतिचासुरास्तत्रप्रेतादैत्याश्चराक्षसाः
तस्माद्ब्राह्मणमाहूयतेषुकर्माणिकारयेत् ११८
कालेदेशेचपात्रेचलक्षकोटिगुणंभवेत्
श्रद्धयाचद्विजंदृष्ट्वाप्रकुर्यादभिवादनम् ११९

दीर्घायुस्तस्यवाक्येनचिरंजीवीभवेन्नरः अनभिवादनाद्विप्रद्वेषादश्रद्धयापिच १२०
आयुःक्षीणंभवेत्पुंसांभूतिनाशश्चदुर्गतिः
आयुर्वृद्धिर्यशोवृद्धिर्वृद्धिर्विद्याधनस्यच १२१
पूजयित्वाद्विजान्श्रेष्ठोभवेन्नास्त्यत्रसंशयः
नविप्रपादोदककर्दमानिनवेदशास्त्रप्रतिघोषितानि १२२
स्वाहास्वधास्वस्तिविवर्जितानिश्मशानतुल्यानिगृहाणितानि
नारदउवाच
कश्चपूज्यतमोविप्रोह्यपूज्योवाथकोभवेत् १२३
विप्रस्यलक्षणंब्रूहियाथातथ्यंगुरोरपि ब्रह्मोवाच-
पूज्यःश्रोत्रियकोनित्यंसदाचारसमन्वितः १२४
सद्वृत्तःकलुषैर्मुक्तस्तीर्थभूतोजनोनघः
नारदउवाच-
जातःकः
श्रोत्रियस्तातसत्कुलेवाप्यसत्कुले १२५ सदसत्कर्मकर्तावाकःपूज्योभुविबाडवः ब्रह्मोवाच-

सत्श्रोत्रियकुलेजातोह्यक्रियोनैवपूजितः १२६
असत्क्षेत्रकुलेपूज्योव्यासवैभांडकौयथाक्षत्रियाणांकुलेजातोविश्वामित्रोस्तिमत्समः १२७
वेश्यापुत्रोवसिष्ठश्चअन्येसिद्धाद्विजादयः
तस्मात्सच्छोत्रियादीनांशृणुपुत्रकलक्षणम् १२८
धरायांतीर्थभूतानांसर्वपापहरायच
जन्मनाब्राह्मणोज्ञेयःसंस्कारैर्द्विजउच्यते १२९
विद्ययायातिविप्रत्वंत्रिभिःश्रोत्रियलक्षणम्
विद्यापूतोमंत्रपूतोवेदपूतस्तथैवच १३०
तीर्थस्नानादिभिर्मेध्योविप्रःपूज्यतमःस्मृतः
नारायणेसदाभक्तःशुद्धांतःकरणस्तथा १३१
जितेंद्रियोजितक्रोधस्समःसर्वजनेषुच
गुरुदेवातिथेर्भक्तःपित्रोःशुश्रूषणेरतः १३२
परदारेमनोयस्यकदाचिन्नैवमोदते
पुराणकथकोनित्यंधर्माख्यानस्यसंततिः १३३
अस्यैवदर्शनान्नित्यमश्वमेधादिजंफलम्
संलापेगतिमेत्यस्यभागीरथ्याप्लवस्यच १३४
व्रतैश्चविविधैःपूतोनित्यस्नानद्विजार्

चनैः
मित्रामित्रेदयालुःस्यात्समःसर्वजनेषुच १३५
परस्वंनहरेद्यस्तुतृणमप्यटवीगतम् कामक्रोधादिनिर्मुक्तइंद्रि यैरजितःपुमान् १३६
परदारान्नगृह्णातिमनसापिगृहागतान्
नारदउवाच-
गायत्र्यालक्षणंकिंवाप्रत्येकाक्षरजंगुणम् १३७
कुक्षिचरणगोत्राणांतस्याब्रूहिसुनिश्चयम्
ब्रह्मोवाच-
छंदोगायत्रीगायत्र्याःसवितादेवताध्रुवम् १३८
शुक्लवर्णात्वग्निमुखाविश्वामित्रऋषिस्तथा
ब्रह्मणश्शिरआरूढाशिखाविष्णुहृदिस्थिता १३९
उपनयनेनियोगःस्यात्सांख्यायनसगोत्रजा त्रैलोक्यचरणाज्ञेयापृथिवीकुक्षिसंस्थिता १४०
चतुर्विंशतिस्थानेचपादादौमस्तकांतके
चतुर्विंशत्यक्षरंन्यस्यब्रह्मलोकंसविंदति १४१
प्रत्यर्णदेवतांज्ञात्वाविष्णुसायुज्यम

ाप्नुयात्
अपरंचप्रवक्ष्यामिगायत्र्यालक्षणंध्रुवं १४२ सप्तपंचतथाब्रह्मयजुरष्टादशाक्षरम् ज्वलनादिहकारांतंजलेस्थित्वाशतंजपेत् १४३
उपपातककोट्यातुतथातिपातकैरपि ब्रह्महत्यादिभिःपापैर्मुक्तायांतिममालयं १४४
ॐअग्नेर्वाक्पुंसियजुर्वेदेनजुष्टात्सोमंपिबस्वाहा
विष्णुमंत्रंमहामंत्रंतथामाहेश्वरस्यच १४५
देवीसूर्यगणेशानांतथाक्रतुभुजांसुत
यस्यकस्यकुलेजातोगुणवानेवतैर्गुणैः १४६
साक्षाद्ब्रह्ममयोविप्रःपूजनीयःप्रयत्नतः
दानंदद्याच्चविधिवत्सदापर्वणिपर्वणि १४७
अक्षयंलभतेदाताजन्मकोटिशतान्प्रति
स्वाध्यायनिरतोविप्रोयःपठेत्पाठयेत्परान् १४८
धर्मंचश्रावयेल्लोकेसदाचारंश्रुतिंस्मृतिं
पुराणसंहितांनूनंतथैवधर्मसंहितां १४९
श्रावयित्वातुलोकेषुश्रावयित्वाद्विजातिषु

उर्व्यांविष्णुसमःसोपिपूजनीयोनरैःसुरैः १५०
यद्बलंचाक्षयंतस्यतीर्थभूतानघस्यच
समानमर्चनंकृत्वानरोयात्यच्युतालयं १५१
कदाचित्क्रियतेपापंविप्रःपापैर्नलिप्यते
चांडालस्यगृहेनिष्ठौभास्करज्वलनौयथा १५२
याजनाध्यापनाद्यौनात्तथैवासत्प्रतिग्रहात्
विप्राणांनभवेद्दोषोज्वलनार्कसमाद्विजाः १५३
तान्प्रतिग्रहजान्दोषान्प्राणायामव्यवस्थिताः
नाशयंतीहपापानिवायुर्मेघमिवांबरे १५४
गायत्रींयोजपेन्नित्यंप्राणायामसमन्वितां
प्रत्यक्षरामरैर्युक्तांस्वाङ्गेविन्यस्यतामपि १५५
सर्वपापाद्विनिर्मुक्तोजन्मकोटिकृतादपिब्रह्मणःपदवींप्राप्यसगच्छेत्प्रकृतेःपरम् १५६
प्राणायामयुतांतस्माद्गायत्रींजपनारद
नारदउवाच-
प्राणायामाःकथंब्रह्मन्प्रत्येकाक्षरदेवताः १५७
तेषांन्यासंतथांगेषुवदतातयथाक्रमम्

ब्रह्मोवाच-
गुददेशेत्वपानस्याद्धृदिप्राणोस्तिदेहिनः १५८
तस्माद्गुदंसमाकुंच्यप्राणेनसहयोजयेत्
पूरकेणतदापुत्रकृत्वाकुंभकमुत्तमं १५९
प्राणायामत्रयंकृत्वागायत्रींसंजपेदिद्वजः
अनेनैवजपेद्यस्तुमहापातकसंचयः १६०
सकृदुच्चारितेनैवक्षयंयात्युपपातकं
प्रतिवर्णस्वरंज्ञात्वाविन्यस्येद्यःकलेवरे १६१
सजनोब्रह्मतामेतिफलंवक्तुंनशक्नुमः प्रत्यक्षरस्ययद्दैवंशृणुपुत्रवदाम्यहं १६२
यज्जप्त्वाचपुनर्मातुस्तनंनपिबतिद्विजः आग्नेयंप्रथमंज्ञेयंवायव्यंतुद्वितीयकम् १६३
तृतीयंसूर्यदैवत्यंचतुर्थंवैयतंतथा
पंचमंयमदैवत्यंवारुणंषष्ठमुच्यते १६४
सप्तमंबार्हस्पत्यंतुपार्जन्यंचाष्टमंविदुः
एन्द्रं चनवमंज्ञेयंगांधर्वंदशमंतथा १६५
पौष्णमेकादशंविद्धिमैत्रंद्वादशकंस्मृतं
त्वाष्ट्रत्रयोदशंज्ञेयंवासवंतुचतुर्दशं १६६

मारुतंपंचदशकंसौम्यंषोडशकंस्मृतं
आंगिरसंसप्तदशंवैश्वदेवमतःपरं १६७
आश्विनंचैकोनविंशंप्राजापत्यंतुविंशकं
सर्वदेवमयंज्ञेयमेकविंशकमक्षरं १६८
रौद्रं
द्वाविंशकंज्ञेयंब्राह्मंज्ञेयमतःपरं
वैष्णवंतुचतुर्विंशमेताअक्षरदेवताः १६९
जपकालेतुसंचिंत्यतासुसायुज्यतांव्रजेत्ज्ञात्वातुदेवतास्तस्यवाङ्मयंविदितंभवेत् १७०
सर्वपापविनिर्मुक्तोब्रह्मणःपदवींव्रजेत्
गायत्रींविन्यसेत्पूर्वंशरीरेचात्मनोबुधः १७१
चतुर्विंशतिस्थानेषुआपादमस्तकेषुच
तत्कारंविन्यसेद्योगीपदांगुष्ठेविचक्षणः १७२
सकारंगुल्फदेशेतुविकारंजंघयोर्न्यसेत्
तुकारंजानुमध्येचवकारंचोरुदेशतः १७३
रेकारंगुह्यदेशेतुणिकारंवृषणेन्यसेत्
यंकारंकटिदेशेतुभकारंनाभिमण्डले १७४
गोकारंजठरेन्यस्यदेकारंस्तनयोर्न्यसेत्वकारंहृदयेन्यस्यस्यकारंकरदेशतः १७५
धीकारंवदनेन्यस्यमकारंतालुकेन्यसेत्
हिकारंनासिकाग्रेचधिकारंचक्षुषोर्न्यसेत् १७६

योकारंतुभ्रुंवोर्मध्येयोकारंचललाटके नःकारंतुमुखेपूर्वेप्रकारंदक्षिणेमुखे १७७
चोकारंपश्चिमेन्यस्यदकारंचोत्तरेन्यसेत्
यात्कारंमूर्ध्निविन्यस्यसर्वव्यापीव्यवस्थितः १७८
एतान्विन्यस्यधर्मात्माब्रह्मविष्णुशिवात्मकः
महायोगीमहाज्ञानीपरंनिर्वाणकंव्रजेत् १७९
संध्याकालेपुनर्न्यासंशृणुत्वंतद्यथार्थतः
ॐभूरितिहृदयेन्यस्यॐभुवश्शिरसिन्यसेत् १८०
ॐस्वःशिखायैतत्सवितुर्वरेण्यमितिकलेवरेॐभर्गोदेवस्यधीमहीतिनेत्रयोः १८१
ॐधियोयोनःप्रचोदयादितिकरयोर्न्यसेत् ॐआपोज्योतीरसोमृतंब्रह्मभूर्भुवःस्वरोम्
इत्युदकस्पर्शमात्रेणपापात्पूतोव्रजेद्धरिं १८२
ॐभूःॐभुवःॐस्वःॐमहःॐजनःॐतपःॐसत्यम् ॐतत्सवितुर्वरेण्यंभर्गोदेवस्यधीमहिधियोयोनःप्रचोदयात् ॐआपोज्योतीरसोमृतंब्रह्मभूर्भुवःस्वरोम

्
इतिसव्याहृतिसप्रणवांद्वादशॐकारांसंध्याकालेकुंभकेनवारत्रयंजप्त्वा सूर्योपस्थानेसावित्रींचतुर्विंशत्यक्षरांजप्त्वा
महाविद्याधिकोभवति ब्रह्मत्वंलभते १८३
षट्कुक्षिलक्षणांपुत्रगायत्रींशृणुयत्नतः
यांज्ञात्वातुपरंब्रह्मस्थानंगच्छतिवैद्विजः १८४
ॐतत्सवितुर्वरेणियंभर्गोदेवस्यधीमहिधियोयोनःप्रचोदयात् १८५
अथगायत्रीपंचशीर्षलक्षणम्
ॐभूः ॐभुवः ॐस्वः ॐमहःॐजनः ॐतपः ॐसत्यम्
ॐतत्सवितुर्वरेण्यंभर्गोदेवस्यधीमहिधियोयोनःप्रचोदयात् १८६
सव्याहृतिंतुगायत्रींपुनर्न्यासंतुकारयेत्
सर्वपापविनिर्मुक्तोविष्णुसायुज्यतांव्रजेत् १८७
ॐभूःपादाभ्याम् ॐभुवःजानुभ्याम् ॐस्वःकट्याम् ॐमहःनाभौ ॐजनःहृदयेन्यसेत् ॐतपःकरयोः ॐसत्यंललाटे
ॐतत्सवितुर्वरेणियंभर्गोदेवस्यधीमहिधियोयोनःप्रचोदयात्

इतिशिखायाम् १८८ एवंविप्रोनजानातिसएवब्राह्मणाधमः नतस्यक्षीयतेपाप्माभवेद्भूरिप्रतिग्रहः १८९
इमांयोवेत्तिगायत्रींसर्वबीजसमन्विताम्सवेत्तिचतुरोवेदान्योगज्ञानंजपत्रयम् १९०
यएनांनैवजानातिसशूद्रात्परतःस्मृतः तस्यापूतस्यविप्रस्यनदेयंपितृपार्वणम् १९१
नस्नानफलदःकश्चित्सर्वंचनिष्फलंभवेत् विद्यावित्तंतथाजन्मद्विजत्वंकारणंयतः १९२
निष्फलंसकलंतस्यमेध्यंपुष्पंयथाऽशुचौ
चतुर्वेदाश्चगायत्रीपुरावैतुलितामया १९३
चतुर्वेदात्परागुर्वीगायत्रीमोक्षदास्मृता
दशभिर्जन्मजनितंशतेनचपुराकृतम् १९४
त्रियुगंतुसहस्रेणगायत्रीहंतिकिल्बिषम्गायत्रीमक्षमालायांसायंप्रातश्चयोजपेत् १९५
चतुर्णामपिवेदानांफलंप्राप्नोत्यसंशयम्त्रिसंध्यंयोजपेन्नित्यंगायत्रींहायनंद्विजः १९६
तस्यपापंक्षयंयातिजन्मकोटिसमुद्भवम् गायत्र्!

युच्चारमात्रेणपापकूटात्पुनातिच १९७ स्वर्गापवर्गमाप्नोतिजप्त्वानित्यंद्विजोत्तमः
वासुदेवस्यमंत्राणिजपेद्यस्तुदिनेदिने १९८
प्रणमेच्चहरेःपादौसगच्छेदपवर्गिताम् वासुदेवस्यस्तोत्राणिमुखेचापिकथोत्तमा १९९
पंकस्यलवमात्रंतुतस्यदेहेनतिष्ठति वेदशास्त्रावगाहेनत्रिस्रोतःस्नानजंफलम् २००
धर्मपाठकृतांलोकेयज्ञकोटिफलंलभेत्
एवंविप्रगुणान्वक्तुंनशक्नोमिद्विजोत्तम २०१
विश्वरूपश्चकोदेहीसमूर्तोहरिरेवच
यस्यशापाद्विनाशःस्यादायुर्विद्यायशोधनम् २०२
वरदानात्समायांतिसर्वाःसंपत्तयस्तथा
विष्णुर्ब्रह्मण्यतामेतिसदाविप्रप्रसादतः २०३
नमोब्रह्मण्यदेवायगोब्राह्मणहितायच
जगद्धितायकृष्णायगोविंदायनमोनमः २०४
मंत्रेणैवंहरिंयस्तुपूजयेत्सततंनरः
प्रसादीचहरिस्तस्यविष्णुसायुज्यतांव्रजेत् २०५
यइदंशृणुयात्पुण्यमाख्यानंधर्मविग्रहम्

तस्यपापंक्षयंयातिजन्मजन्मकृतंचयत् २०६ यःपठेत्पाठयेद्वापिउपदेष्टाजनस्यच नतस्यपुनरावृत्तिःस्वर्गमक्षयमश्नुते २०७
धनंधान्यंलभेदत्रराज्यभोगानरोगिताम् सत्सुतंचशुभांकीर्तिंदेववद्रमतेदिवि २०८
इति
श्रीपाद्मपुराणेप्रथमेसृष्टिखंडेब्राह्मणसंस्कारोनामषट्चत्वारिंशत्तमोऽध्यायः ४६

सप्तचत्वारिंशत्तमोऽध्यायः
नारदउवाच-
तवप्रसादतोज्ञातोविप्रःपुण्यतमश्चयः यथाजानामिदेवेशक्रिययाब्राह्मणाधमम् १
ब्रूहिशीघ्रंसुरश्रेष्ठयदिप्रीतिंमयीच्छसि
ब्रह्मोवाच-
स्नानैर्दशविधैर्मुक्तस्तथैवतर्पणादिभिः २
संध्यासंयमहीनश्चसएवब्राह्मणाधमः
देवपूजाव्रतैर्मुक्तोवेदविद्यादिभिस्तथा ३
सत्यशौचादिभिश्चैवयोगज्ञानाग्नितर्पणैःपंचस्नानानानिविप्राणांकीर्तितानिमहर्ष

िभिः ४
आग्नेयंवारुणंब्राह्मंवायव्यंदिव्यमेवच आग्नेयंभस्मनास्नानमद्भिर्वारुणमुच्यते ५
आपोहिष्ठेतिवैब्राह्मंवायव्यंगोरजःस्मृतम्
अद्भिरातपवर्षाभिर्दिव्यंस्नानमुदाहृतम् ६
एतैस्तुमंत्रतःस्नानात्तीर्थानांफलमाप्नुयात्
तुलसीपत्रसंलग्नंसालग्रामशिलांबुच ७
गवांशृंगोदकंचैवविप्रपादोदकंचयत्
गुरूणामेवमुख्यानांपूतात्पूतमितिस्मृतिः ८
त्यागतीर्थादिभिर्यज्ञैर्व्रतहोमादिभिस्तथा
यत्फलंलभतेधीरःस्नानैरेतैस्तुतत्फलम् ९
तर्पणैश्चविनिर्मुक्तःपितॄणामेवनित्यशःपितृहानरकंयातिसंध्याहीनस्तुविप्रहा १०
मंत्रव्रतविहीनश्चवेदविद्यागुणैरपि
यज्ञदानादिभिर्मुक्तोब्राह्मणश्चाधमाधमः ११
यज्ञार्थकादेवलकानाक्षत्राग्रामयाजकाः
परदाररतानित्यंपंचैतेब्राह्मणाधमाः १२
मंत्रसंस्कारहीनाश्चशुचिसंयमवर्जिताः मोघाशिनोदुरात्मानोब्राह्मणाश्चाधमाधमा

ः १३
अपिस्तेयरतामूढाःसर्वधर्मविवर्जिताः
उन्मार्गगामिनोनित्यंब्राह्मणाश्चाधमाधमाः १४
श्राद्धादिकर्मरहितागुरुसेवाविवर्जिताः अमंत्राभिन्नमर्यादाएतेसर्वाधमाधमाः १५
असंभाष्याइमेदुष्टास्सर्वेनिरयगामिनः
अमेध्यास्तेदुराचाराअपूज्याश्चसमंततः १६
खड्गोपजीविकाःप्रेष्यागोवाहनरताद्विजाःकारुवृत्युपजीवाश्चगणवार्द्धषिकाश्चये १७
बालापण्याभिचाराश्चअंत्यजाश्रयमाश्रिताः
कृतघ्नाश्चगुरुघ्नाश्चएतेसर्वाधमाःस्मृताः १८
येचैवान्येहताचाराःपाषंडाधर्मनिंदकाः दूषकादेवभेदानामेतेब्रह्मद्विषोद्विजाः १९
तथापिब्राह्मणश्चैवनहंतव्यःकदाचन
एनंहत्वाद्विजश्रेष्ठब्रह्महापुरुषोभवेत् २०
अंत्यजातिषुम्लेच्छेषुतथाचलंडालजातिषु
पतितोवान्नयोनिभ्यांनहंतव्यःकथंचन २१
सर्वजातिस्त्रियंगत्वासर्वाभक्ष्यस्यभक्षणात्
द्विजत्वंनविनश्येतपुण्याद्विप्रोभवेत्

पुनः २२
नारदउवाच-
ईदृशंदुष्कृतंकृत्वापश्चात्पुण्यंसमाचरेत्
कांगतिंयात्यसौविप्रःसर्वलोकपितामह २३
ब्रह्मोवाच-
कृत्वासर्वाणिपापानिपश्चाद्यस्तुजितेंद्रि यः
मुच्यतेसर्वपापेभ्यःपुनर्ब्रह्मत्वमर्हति २४
शृणुपुत्रकथांरम्यांविचित्रांचपुरातनीम्
कस्यचिद्ब्राह्मणस्यापियौवनाढ्यः
सुतोभवत् २५
ततोयौवनसंपत्तेर्मोहाच्चपूर्वकर्मणः चांडालीमगमत्सद्यस्तस्याःप्रियतरोभवत् २६
तस्यामुत्पादितास्तेनपुत्रादुहितरस्तथास्वकुटुंबंपरित्यज्यगृहेतस्याश्चिरंस्थितः २७
अन्याभक्ष्यंनचाश्नातिघृणयाचसुरांत्यजेत्
तमुवाचसदासाचभक्षयान्यतरांसुराम् २८
तामुवाचतदाशौचंगदितुंनार्हसिप्रिये
उत्कारोजायतेतस्याःश्रवणात्सततंमम २९
एकदासमृगान्वेषात्श्रांतःसुप्तोगृहेदिव

ा
गृहीत्वासासुरांतस्यहसित्वाचमुखेददौ ३०
ततोविप्रमुखादग्निःप्रजज्वालसमंततः
ज्वालातुसकुटुबांतामदहच्चगृहंवसु ३१
हाहाकृत्वासमुत्थायविललापतदाद्विजः
विलापांतेचजिज्ञासासमारब्धाचतेनहि ३२
कुतश्चाग्निःसमुद्भूतोगृहेदाहःकथंमम
ततःखेतमुवाचेदंतेजस्तेब्राह्मणस्यच ३३
कथितेतद्यथावृत्तेब्राह्मणोविस्मयंगतः विमृश्यार्थमुवाचेदंपुनःखेऽस्यहितंवचः ३४
विप्रणष्टंसुतेजस्तेतस्माद्धर्मचरोभव
ततोमुनिवरान्गत्वापप्रच्छात्महितंद्विजः ३५
तमूचुर्मुनयःसर्वेदानधर्मंसमाचर
ऋषयऊचुः-
पूयंतेसर्वपापेभ्योब्राह्मणानियमैर्व्रतैः ३६
नियमान्शास्त्रदृष्टांश्चपूतत्वार्थमुपाचर
चांद्रायणांश्चकृच्छ्रांश्चतप्तकृच्छ्रान्पुनःपुनः ३७
प्राजापत्यांश्चदिव्यांश्चदोषशोषायसत्वरम्
गच्छतीर्थानिपूतानिगोविंदाराधनंकुरु ३८

क्षयमेष्यंतिपापानिनचिरेणसमंततः पुण्यतीर्थप्रभावाच्चगोविंदस्यप्रभावतः ३९
क्षयमेष्यंतिपापानिब्रह्मत्वंप्राप्स्यतेभवान्
शृणुतातयथावृत्तंकथयामःपुरातनम् ४० आहारार्थीपुरावत्सगरुडोविनतासुतः पतंगोपिबहिःसाक्षादंडान्निस्सृत्यशावकः ४१
क्षुधार्थीमातरंप्राहभक्ष्यंमेदीयतामिति
ततःपर्वतसंकाशंगरुडंचमहाबलम् ४२
दृष्ट्वामातामहाभागातनयंहृष्टमानसा
क्षुधांतेबाधितुंपुत्रनशक्नोमिसमंततः ४३
तवतातस्तपस्तेपेलौहित्यस्योत्तरेतटे कश्यपोनामधर्मात्मासाक्षाल्लोकपितामहः
४४
तत्रगच्छस्वपितरंपृच्छकामंयथातव
अस्योपदेशतस्तातक्षुधातेशममेष्यति ४५
ततोमातुर्वचःश्रुत्वावैनतेयोमहाबलः
अगमत्पितुरभ्याशंसमुहूर्तान्मनोजवः ४६
दृष्ट्वातातंमुनिश्रेष्ठंज्वलंतमिवपावकम्
प्रणम्यशिरसावाक्यमुवाचपितरंखगः ४७
भक्षार्थीसमनुप्राप्तःसुतोहंतेमहात्मनःक्षुधयापीडितोनाथभक्ष्यंमेदीयतांप्रभो

४८
ततोध्यानंसमालभ्यज्ञात्वातंविनतासुतं पुत्रस्नेहाद्वचश्चेदंप्रोवाचमुनिसत्तमः ४९
अनेकशतसाहस्रानिषादाःसरितांपतेः
तीरेतिष्ठंतिपापिष्ठास्तान्संभक्ष्यसुखीभव ५०
तीर्थमुत्सादयंतिस्मतीर्थकाकादुरासदाः
विनाविप्रंनिषादेषुभक्षयत्वमलक्षितं ५१
इंत्युक्तःप्रययौपक्षीभक्षयामासतांस्ततः
अलक्ष्यभावोविप्रोपिगिलितस्तेनपक्षिणा ५२
सतस्यगलकेगाढंलालगीतिद्विजस्तदा वमितुंगिलितुंचापिनशशाकद्विजोत्तमः ५३ गत्वाथपितरंप्राहकिमेतदितिमेपितः लग्नंमेगलकेसत्वंप्रतिकर्तुंनशक्नुयां ५४
तस्यतद्वचनंश्रुत्वाकश्यपस्तमुवाचह मयोक्तंतेपुरावत्सब्राह्मणोयंनबुध्यसे ५५
इत्युक्त्वाचमुनिर्धीमान्द्विजंप्राहसधार्मिकः
आगच्छत्वंममासन्नंहितंतेप्रादाम्यहं ५६ तमुवाचतदाविप्रःकश्यपंमुनिपुंगवम् ममैतेसुत्दृदोनित्यंसर्वेसंबंधिनःप्रिय

ाः ५७
श्वशुराःस्यालकाश्चाप्तास्सबालाश्चतथापरे
एतैःसहप्रयास्यामिनिरयंचापिवाशिवम् ५८
तस्यतद्वचनंश्रुत्वाविस्मितःकश्यपोब्रवीत्
द्विजानांचकुलेजातश्चांडालैःपतितोभवान् ५९
पुरुषास्तेप्रतिष्ठंतेघोरेचनिरयेध्रुवम्
चिरायनिष्कृतिस्तेषांनैवास्तीहकथंचन ६०
सर्वांश्चैवदुराचारांश्चांडालान्पापकारिणः
दोषांस्त्यक्तवानरःपश्चात्सुखीभवतिनान्यथा ६१
अज्ञानाद्यदिवामोहात्कृत्वापापंसुदारुणं
ततोधर्मंचरेद्यस्तुसगच्छेत्परमांगतिं ६२
पापकृन्नचरेद्धर्मंपापेकुर्यान्मतिंपुनः
शिलानावंयथारूढःसागरेसंनिमज्जति ६३
कृत्वासर्वाणिपापानितथादुर्गतिसंचयं
उपशांतोभवेत्पश्चात्तंदोषंशमयिष्यति ६४
तमुवाचमहाप्राज्ञंद्विजंमुनिवरोत्तमम्
यदिमांनजहातीहखगःसर्वांश्चबांधवान् ६५
ततःप्राणंचत्यक्ष्यामिखगेमर्मावघातिनि

नोचेत्त्यजतुमेबंधून्प्रतिज्ञामेदृढात्मनः ६६
ततस्तार्क्ष्यमुवाचेदंमुनिर्ब्रह्मवधेभयात्
उद्वमैतान्सविप्रांश्चम्लेछानेतान्समंततः ६७
वनेषुपर्वतान्तेषुदिक्षुतान्पतगेश्वर
उद्ववामततःशीघ्रंदोषज्ञःपितुराज्ञया ६८
ततःसर्वेऽभवन्व्यक्ताअकेशाःश्मश्रुवर्जिताः
यवनाभोजनप्रीताःकिंचिच्छ्मश्रुयुताश्चये ६९
अग्नौचनग्नकाःपापादक्षिणस्यामवाचकाः घोराःप्राणिवधेप्रीतादुरात्मानोगवाशिनः ७०
नैरृतेकुवदाःपापागोब्राह्मणवधोद्यताः
खर्पराःपश्चिमेपूर्वेनिवसंतिचदारुणाः ७१
वायव्यांचतुरुष्काश्चश्मश्रुपूर्णागवाशिनः
अश्वपृष्ठसमारूढाःप्रयुद्धेष्वनिवर्तिनः ७२
उत्तरस्यांचगिरयोम्लेच्छाःपर्वतवासिनः
सर्वभक्षादुराचाराःवधबंधरताःकिल ७३
एशान्यांनिरयास्संतिकर्तॄणांवृक्षवासिनः
एतेम्लेच्छास्थितादिक्षुघोरास्तेशस्त्र

पाणयः ७४
येषांचस्पर्शमात्रेणसचेलोजलमाविशेत्
एतेषांचकलौदेशेप्यकालेधर्मवर्जिते ७५
संस्पर्शंचप्रकुर्वंतिवित्तलोभात्समंततः
म्लेच्छांस्तान्मोचयित्वातुक्षुधयापरिपीडितः ७६
पुनराहद्विजस्तातक्षुधामेबाधतेतराम्
अवदद्गरुडंतत्रकश्यपःकृपयाद्रुतम् ७७
तिष्ठंतौविपुलौतत्रजिघांसूगजकच्छपौ
अप्रमेयौमहासत्वौसागरस्यैकदेशतः ७८
तावप्सुचद्रुतंवत्सक्षुधांतेवारयिष्यतःसपितुर्वचनंश्रुत्वातत्रगत्वाभिपद्यतौ
७९
नखैर्भित्वाकूर्मगजौमहासत्वौमहाजवः
खमुत्पपाततौधृत्वाविद्युद्वेगोमहाबलः ८०
आधारतांनगच्छंतिनगाश्चमंदरादयः
ततोयोजनलक्षेद्वेगत्वामारुतरंहसा ८१
महत्यांजंबुशाखायांनिपपातमहाबलः
भग्नासासहसाशाखातांपतंतींखगेश्वरः ८२
गोब्राह्मणवधाद्भीतोदधारतरसाबली धृत्वातांरुचिरंवेगाद्द्रवंतंखेमहाबलम् ८३
गत्वाविष्णुरुवाचेदंनररूपधरोहरिः कस्त्वंभ्रमसिचाकाशेकिमर्थंपतगेश्वर ८४ विधृत्यमहतींशाखांमहांतौगजकच्छपौ

तमुवाचद्विजस्तस्मिन्नररूपधरंहरिम् ८५
गरुडोहंमहाबाहोखगरूपःस्वकर्मणा
कश्यपस्यमुनेस्सूनुर्विनतागर्भसंभवः ८६
पश्यैतौचमहासत्वौभक्षणार्थंमयाधृतौ
नधराचममाधारोनवृक्षानचपर्वताः ८७
अनेकयोजनान्यूर्ध्वंदृष्ट्वाजंबूमहीरूहम्
अपतंतस्यशाखायांसहेमौपरिभक्षितुं ८८
भग्नासासहसाशाखातांचधृत्वाभ्रमाम्यहम्
कोटिकोटिसहस्राणांब्राह्मणानांगवांवधात् ८९
भयंतत्रविषादोमेसहसाप्राविशद्बुध
किंकरोमिकथंयामिकोमेवेगंसहिष्यति ९०
इत्युक्तेपतगश्रेष्ठंप्रोवाचेदंहरिस्तदा
अस्मद्बाहुंसमारुह्यभक्षेमौगजकच्छपौ ९१
गरुडउवाच-
ममाधारंनगच्छंतिसागराश्चनगोत्तमाः
अथचैवंमहासत्वंकथंत्वंधारयिष्यसि ९२
ऋतेनारायणादन्यःकोमांधारयितुंक्षमः
त्रैलोक्येकःपुमांस्तिष्ठेद्योवेगंमेसहिष्यति ९३
हरिरुवाच-
स्वकार्यमुद्धरेत्प्राज्ञःस्वकार्यंकुरुसांप्रतम्
कृत्वाकार्यंखगश्रेष्ठविजानीषेचमांध्रु

वम् ९४
महासत्वंचतंदृष्ट्वाविमृश्यमनसाखगः
एवमस्त्वितिचोक्त्वासपपातहमहाभुजे ९५
नचचालभुजस्तस्यसन्निपातेखगेशितुः
तत्रस्थित्वासतांशाखांमुमोचपर्वतालये ९६
शाखापतनमात्रेणसचराचरकानना
चचालवसुधाचैवसागराःप्रचकंपिरे ९७
ततश्चखादितौसत्त्वौसहसागजकच्छपौ
तृप्तिंनप्राप्तवान्सोपिक्षुधातस्यनशाम्यति ९८
एतज्ज्ञात्वातुगोविंदस्तमुवाचखगेश्वरम्भुजस्यमममांसंतुभक्षयित्वासुखीभव ९९
इत्युक्तेप्रचुरंमांसंभुजस्यतस्यतेनहि खादितंक्षुधयापुत्रव्रणंतस्यनविद्यते १००
तमुवाचमहाप्राज्ञश्चराचरगुरुंहरिम् कस्त्वंकिंवाप्रियंतेद्यकरिष्यामिचसांप्रतम् १०१
नारायणउवाच-
विद्धिनारायणंमांहित्वत्प्रियार्थंसमागतम्
रूपंस्वंदर्शयामासप्रत्ययार्थंचतस्यवै १०२
पीतवस्त्रंघनश्यामंचतुर्भुजमनोहरम् शंखचक्रगदापद्मधरंसर्वसुरेश्वरम् १०३ तंचदृष्ट्वागरुत्मांश्चप्रणम्यशिरसाहरि

म्
प्रियंकिंतेकरिष्यामिवदनःपुरुषोत्तम १०४
तमब्रवीन्महातेजादेवदेवेश्वरोहरिः
भवमेवाहनंशूरसखेत्वंसार्वकालिकम् १०५
तमुवाचखगश्रेष्ठोधन्योहंविबुधेश्वर सफलंजन्ममेनाथत्वांचदृष्ट्वाद्यमेप्रभो १०६
प्रार्थयित्वाचपितरावागमिष्यामितेन्तिकम्
प्रीतोविष्णुरुवाचेदंभवत्वमजरामरः १०७
अवध्यःसर्वभूतेभ्यःकर्मतेजश्चमत्समम्
सर्वत्रतेगतिश्चास्तुनिखिलंतुसुखंध्रुवम् १०८
संमिलतुद्रुतंसर्वंयत्तेमनसिवर्तते यथेष्टंप्रीतिमाहारमकष्टेनप्रलप्स्यसे १०९
व्यसनान्मातरंसद्योमोचयिष्यसिनान्यथा एवमुक्त्वाहरिः सद्यस्तत्रैवांतरधीयत ११०
तार्क्ष्योपिपितंरगत्वाकथयच्चाखिलंततः सतच्छ्रुत्वाप्रहृष्टात्मातनयंपुनरब्रवीत् १११
धन्योहंचखगश्रेष्ठधन्यातेजननीशिवा
धन्यंक्षेत्रंकुलंचैवयस्यपुत्रस्त्वमीदृशः ११२
यस्यपुत्रःकुलेजातोवैष्णवःपुरुषोत्तमः

कुलकोटिंसमुद्धृत्यविष्णुसायुज्यतांव्रजेत् ११३
विष्णुंयःपूजयेन्नित्यंविष्णुंध्यायेतगायति
जपेन्मंत्रंसदाविष्णोःस्तोत्रंतस्यपठिष्यति ११४
प्रसादंचभजेन्नित्यमुपवासंहरेर्दिने क्षयाच्चसर्वपापानांमुच्यतेनात्रसंशयः
११५
यस्यतिष्ठतिगोविंदोमानसेचसदैवहि
सएवचलभेद्दास्यंसपुण्यैःपुरुषोत्तमः ११६
जन्मकोटिसहस्रेभ्यःकृत्वासत्कर्मसंचयम्क्षयाच्चसर्वपापानांविष्णोःकिंकरतांव्रजेत् ११७
धन्योसौमानवोलोकेविष्णोस्सादृश्यमाव्रजेत्
नित्यःसुरवरैःपूज्योलोकनाथोच्युतोव्ययः ११८
सुप्रसन्नोभवेद्यस्यसएवपुरुषोत्तमः तपोभिर्बहुभिर्धर्मैर्मखैर्नानाविधैरपि ११९
विष्णुर्नलभ्यतेदेवैस्त्वयासौविप्रलभ्यते
सपत्नीव्यसनाद्धोरान्मातरंतेप्रमोचय १२० ततोयास्यसिदेवेशंकृत्वामातुःप्रतिक्रियाम्

गृहीत्वाजनकस्याज्ञांलब्ध्वाविष्णोर्वरंमहत् १२१
अंबापार्श्वंगतोहृष्टस्तांप्रणम्याग्रतःस्थितः
विनतोवाच-
अभवद्भोजनंतेद्यपुत्रदृष्टःपितापिच १२२
किर्थंवाविलंबस्तेचिंतयाव्यथिताह्यहम्
समातुर्वचनंश्रुत्वागरुडःप्रहसन्निव १२३
कथयामासवृत्तांतंसाश्रुत्वाविस्मिताभवत्
कथंचदुःष्करंकर्मशिशुभावात्त्वयाकृतम् १२४
धन्याहंमेकुलंधन्यंयस्त्वंविष्णुसखोऽभवः
लब्ध्वावरंमहात्मानंदृष्ट्वामेहृष्यतेमनः १२५
पौरुषेणत्वयावत्सउद्धृतंमेकुलद्वयम् सुपर्णउवाच-
मातःकिंतेकरिष्यामिप्रियमेवतदुच्यताम् १२६
कार्यंकृत्वाथयास्यामिपार्श्वंनारायणस्यच
एतच्छ्रुत्वातुसाप्राहगरुडंविनतासती १२७
महद्दुःखंचमेचास्तिकुरुतातप्रतिक्रियाम्
भगिनीमेसपत्नीसापणिताहंतयापुरा १२८

तस्यादास्यमहंप्राप्ताकस्तारयतिमामितः
कृष्णंकृत्वाविषैरश्वंतस्याःपुत्रैर्महोरगैः १२९
उषःकालेऽवदत्साचअश्वोयंकृष्णतांव्रजेत्ततोहमवंदतत्रसदाचायंरुचासितः १३०
मिथ्यातेवचनंमातः प्रतिज्ञांसाकरोत्तदा
ततोहमब्रुवंकद्रूशं!पथंनागमातरम् १३१
यदीमंकृष्णताभ्येतिहरेरश्वमहंतदा
कृताभवामितेदासीत्यहमेतत्तदाऽवदम् १३२
ततस्तस्मिन्हरेरश्वेकृतेकृष्णेचकृत्रिमैः
तस्याःपुत्रैश्वधूर्तैश्चदासीत्वमगमंतदा १३३
यस्मिन्कालेह्यभीष्टञ्चतस्याद्र व्यंददाम्यहम् तस्मिन्कालेह्यदासीत्वंयास्यामिकुलनंदन १३४
गरुडउवाच
पृच्छशीघ्रंचमातस्तांकरिष्यामिप्रतिक्रियाम्
भक्षयिष्यामितान्नागान्प्रतिज्ञामेयथार्थतः १३५
ततःकद्रूमुवाचेदंविनतादुःखितासती अभीष्टंवदकल्याणियेनमुच्येयकृच्छ्रतः १३६
अब्रवीत्सादुराचारापीयूषंदीयतामिति

एतच्छ्रुत्वातुवचनमभवत्साचनिष्प्रभा १३७ ततःशनैरुपागम्यतनयंप्राहदुःखिता अमृतंप्रार्थयत्पापातातकिंवाकरिष्यसि १३८
श्रुत्वावाक्यंगरुत्मांश्चमहाक्रोधसमन्वितः
अमृतंचानयिष्यामिमातर्माविमुखीभव १३९
एवमुक्त्वातुतरसासगतःपितुरंतिकम्
अमृतंचानयिष्यामिमातुरर्थेधुनाऽनघ १४०
सतस्यवचनुंत्वामुनिःप्राहखगेश्वरम्
सत्यलोकस्यवैचोर्ध्वेविश्वकर्मविनिर्मिता १४१
पुरीचास्तिसभारम्यादेवानांहितहेतवे
वह्निप्राकारदुर्लभ्यादुर्धर्षाचासुरैःसुरैः १४२
रक्षार्थंनिर्मितोदेवः सुरैस्तत्रमहाबलः
यंयंपश्यतिवीरःससएवभस्मतांब्रजेत् १४३
सुपर्णउवाच
नारायणाद्वरोलब्धोमयाचमुनिसत्तम भयंनास्तीहमेतातसुरासुरगणादपि ४४
एममुक्त्वागरुत्मान्सउद्धृत्यसागराज्जलम्
जगामाकाशमाविश्यखगश्चोर्ध्वंमनोजवः १४५
पक्षवातेनतस्यैवरजःसमुद्गतंबहु
तस्यांतिकंनचत्यक्तमगमत्तस्यतच्चयः १४६
गत्वाचंचूजलेनापिवह्निंनिर्वापयद्बली

रजोभिःपरिपूर्णाक्षोनसुरस्तंचपश्यति १४७
जघानरक्षिवर्गांस्तानमृतंचाहरद्बली
आनयंतंचपीयूषखगंगत्वाशतक्रतुः १४८
एरावतंसमारूढोवाक्यमेतदुवाचह
खगरूपधरःकस्त्वंपीयूषंहरसेबलात् १४९
अप्रियंसर्वदेवानांकृत्वाजीवेरतिःकथम्
विशिखैरग्निसंकाशैर्नयामियममंदिरम् १५०
श्रुत्वावाक्यंहरेःकोपादुवाचसमहाबलः
नयामितवपीयूषंदर्शयस्वपराक्रमम् १५१
एतच्छ्रुत्वामहाबाहुर्जघानविशिखैःशितैःयथामेरुगिरेःशृंगंतोयवर्षेणतोयदः १५२
नखैरशनिसंकाशैर्बिभेदगरुडोगजम्
मातलिचरथंचक्रंतथादेवान्पुरस्सरान् १५३
व्यथितोसौमहाबाहुर्मातलिर्गजपुंगवः
विमुखाःपक्षवातेनसर्वेदेवगणास्तदा १५४
ततस्तुकोपितोजिष्णुर्जघानकुलिशेनतम्
कुलिशस्यावपातेननचक्षुब्धोमहाखगः १५५
स्वंमोघंभिदुरंदृष्ट्वाहरिर्भीतोभवत्तदा
संनिवृत्यततोयुद्धात्तत्रैवांतरधीयत १५६
सुतरामपिगच्छंतंवेगाद्भूतलमागतः अब्रवीत्ससुरश्रेष्ठःसर्वदेवगणाग्रतः १५७
शक्रउवाच-
यदिदास्यसिपीयूषमिदानींनागमातरि भुजगाश्चामराःसर्वेक्रियंतेहिध्रुवंतया

१५८
प्रतिज्ञातेभवेन्नष्टानफलंजीवितस्यते
तस्मादिदंहरिष्यामिसंमतेनतवानघ १५९
गरुत्मानुवाच-यस्मिन्कालेह्यदासीसामातामेदुःखितासती
विदितासर्वलोकेषुहरेऽमृतंहरिष्यसि १६०
एवमुक्त्वामहावीर्योगत्वोवाचप्रसूंतदा
आनीतममृतंमातस्तस्याएवप्रदीयताम् १६१
प्रोत्फुल्लहृदयासाचदृष्ट्वापुत्रंसहामृतम्
तामाहूयामृतंदत्वाचादासीतांतदागता १६२
तृणकाष्ठानिभूतानिपशवश्चसरीसृपाः
दृष्ट्वासविस्मयास्सर्वेदेवामहर्षयस्तदा १६३
मोचयित्वातुतामंबांगरुडःसुष्ठुतांगतः
एतस्मिन्नंतरेशक्रोजहारसहसासुधाम् १६४
निधायगरलंतत्रतयाचानुपलक्षितः
प्रहृष्टहृदयाकद्रू
पुःत्रानाहूयसंभ्रमात् १६५
तेषांमुखेददौहृष्टाक्ष्वेडंचामृतलक्षणम्
तानुवाचप्रसूःपुत्रान्युष्माकंचकुलेसदा १६६
मुखेतष्ठिन्त्वमीदैवाबिंदवश्चस्तनिर्वृताः
महर्षयस्ततोदेवाःसिद्धगंधर्वमानुषाः १६७

ऊचुःस्सन्तुकुलेमातरस्माकंचप्रसादतः नागैर्विसर्जितादेवाःससिद्धामुनयस्तथा १६८
जग्मुःस्वमालयंहृष्टानागाःप्रमुदिताःस्थिताः
एतन्स्नितरेनागांश्चखादगरुडोबलात् १६९
दिक्षुपलायिताःशेषाःपर्वतेषुवनेषुच
सागरेषुचपातालेबिलेषुतरुकोटरे १७०
निभृतेषुनिकुञ्जेषुस्थिताःसर्पाश्चनिर्वृताः
भुजगास्तस्यभक्ष्याश्चसदैवविधिनिर्मिताः १७१
सखादयित्वानागांश्चसंभाष्यपितरावथ
विबुधान्पूजयित्वातुजगामहरिमव्ययम् १७२
यःपठेच्छृणुयाद्वापिसुपर्णचरितंशुभम्
सर्वपापविनिर्मुक्तःसुरलोकेमहीयते १७३
इति
श्रीपाद्मपुराणेप्रथमेसृष्टिखंडेगरुडोत्पत्तिर्नामसप्तचत्वारिंशॠमोऽध्यायः ४७

अष्टचत्वारिंशत्तमोऽध्यायः ब्रह्मोवाच-
अतःपरंतुविप्रर्षेचांडालपतितोद्विजः प्रलप्यचबहून्शोकान्जगामकश्यपंमुनिम् १ गत्वोवाचमुनिश्रेष्ठवदास्माकंहितंवचः यथापापाद्विमुच्येहंमुनिश्रेष्ठतथाकुरु

२
तमुवाचमहातेजाईषद्धास्यःसमंततः कश्यपउवाच-
संदर्शनाच्चम्लेछानामुपशांतोसिवैस्वयम् ३
गायत्र्याश्चजपैर्होमैर्व्रतैश्चांद्रायणदिभिः स्मरनित्यंहरेःपादमुपोष्यहरिवासरम् ४ अहर्निशंहरेर्ध्यानंप्रणामंकुरुतंप्रभुम्
तीर्थस्नानेनमंत्रेणपंकस्यांतंगमिष्यसि ५
ततःपापक्षयादेवब्राह्मणत्वंचलप्स्यसे व्रतैर्वृषाधिकैर्मोक्षंनाशयन्कल्मषंद्विज ६
मुनेस्तस्यवचःश्रुत्वाकृतकृत्योभवत्तदापुण्यंसविविधंकृत्वापुनर्ब्रह्मत्वमाप्तवान् ७
ततस्तप्त्वातपस्तीव्रंस्वर्लोकंचिरमभ्यगात्
सद्वृत्तस्याखिलंपापंक्षयंयातिदिनेदिने ८
असद्वृत्तस्यपुण्यंहिक्षयंयात्यंजनोपमम्
अनाचाराद्धतोविप्रआचारात्सुरतांव्रजेत् ९

ततःकंठगतैःप्राणैराचारंकुरुतेद्विजः कर्मणामनसांगेनसदाचारंसदाकुरु १० कश्यपस्योपदेशेनसविनीतोऽभवद्द्विजः आचारंतुपुनःकृत्वातपस्तप्तत्वादिवंगतः ११
अनाचारीहतोविप्रःस्वर्गलोकेषुगर्हितः आचारंतुपुनःकृत्वासुरलोकेमहीयते १२
नारदउवाच-
प्राप्नुवंतिगतिंलोकाःपूजयित्वाद्विजोत्तमान्
द्विजानांपीडनंकृत्वागतिंगच्छतिकांप्रभो १३
ब्रह्मोवाच-
क्षुधासंतप्तदेहानांब्राह्मणानांमहात्मनाम्
नार्चयेच्छक्तितोभक्त्यासयातिनरकंनरः १४
परुषेणक्रोशयित्वाक्रोधाद्यस्तुविसर्जयेत्
सयातिनरकंघोरंमहारौरवकृच्छ्रकम् १५
सन्निवृत्तस्ततःकीटाद्यन्त्यजातिषुजायते
ततोरोगीदरिद्रस्तुक्षुधयापरिपीडितः १६
नावमन्येत्ततोविप्रंक्षुधयागृहमागतम्
नददामीतियोब्रूयाद्देवाग्निब्राह्मणेषुसः १७
तिर्यग्योनिशतंगत्वाचांडाल्यमुपगच्छति

पादमुद्यम्ययोविप्रंहंतिगांपितरौगुरुम् १८
रौरवेनियतोवासस्तस्यनास्तीहनिष्कृतिः यदिपुण्याद्भवेज्जन्मसएवपंगुतांब्रजेत् १९
अतिदीनोविषादीचदुःखशोकाभिपीडितः एवंजन्मत्रयंप्राप्यभवेत्तस्यचनिष्कृतिः २०
मुष्टिचपेटकीलैश्चहन्याद्विप्रंतुयःपुमान्
तापनेरौरवेघोरेकल्पांतंसोपितिष्ठति २१
अथजन्मसमासाद्यकुक्कुरःक्रूरचंडकः अंत्यजातिषुजातोपिदरिद्रकुःक्षिशूलवान्
२२
पादमुद्यच्छतेवायस्तस्यपादेशिलीपदः
खंजोवामंदजंघोवाखण्डपादोभवेन्नरः २३
पक्षवातेनचांगानिप्रकंपंतेसदैवहि
मातरंपितरंविप्रंस्नातकंचतपस्विनम् २४
हत्वागुरुगणंक्रोधात्कुंभीपाकेचिरंभवेत्
उषित्वाचैवजायेतकीटजातिषुतत्परम् २५
विरुद्धंपरुषंवाक्यंयोवदेद्धिद्विजातिषु
अष्टौकुष्ठाःप्रजायंतेतस्यदेहेदृढंसुत २६
विचर्चिकाथदद्रूश्चमंडलःशुक्तिसिध्मकौ

कालकुष्ठस्तथाशुक्लस्तरुणश्चातिदारुणः २७
ततोभिषक्प्रयोगेचपापात्पुण्यंपलायते अपुण्याज्जलरेखेवतेनैवनिधनंवबजेत् २८ एषांमध्येमहाकुष्ठास्त्रयएवप्रकीर्तिताः
कालकुष्ठस्तथाशुक्लस्तरुणश्चातिदारुणः २९
महापातकभावानांज्ञानात्संसर्गतोपिवा
अतिपातकिनामेवत्रयोदेहेभवंतिवै ३०
संसर्गात्सहसंबंधाद्रोगःसंचरतेनृणाम्
दूरात्परित्यजेद्धीरःस्पृष्ट्वास्नानंसमाचरेत् ३१
पतितंकुष्ठसंयुक्तंचांडालंचगवाशिनम्
श्वानंरजस्वलांभिल्लंस्पृष्ट्वास्नानंसमाचरेत् ३२
दुरितस्यानुरूपेणदेहेकुष्ठाव्यवस्थिताः इहलोकेपरत्रैवाप्यत्रनास्तितुसंशयः ३३
न्यायेनोपार्जितांवृत्तिंब्रह्मस्वंहरतेतुयः
अक्षयंनरकंप्राप्यपुनर्जन्मनविद्यते ३४
पिशुनोयस्तुविप्राणांरंध्रान्वेषणतत्परः
तंदृष्ट्वाप्यथवास्पृष्ट्वासचेलोजलमाविशेत् ३५
ब्रह्मस्वंप्रणयाद्भुक्तंदहत्यासप्तमंक

ुलम्
विक्रमेणतुभुंजानोदशपूर्वान्दशापरान् ३६
नविषंविषमित्याहुर्ब्रह्मस्वंविषमुच्यते
विषमेकाकिनंहंतिब्रह्मस्वंपुत्रपौत्रकम् ३७
मोहाच्चमातरंगत्वाब्राह्मणींचगुरोस्त्रियम्
पतित्वारौरवेघोरेपुनरुत्पत्तिदुर्लभः ३८
पतंतिपितरस्तस्यकुंभीपाकेथतापने
अवीचिकालसूत्रेचमहारौरवरौरवे ३९
कदाचिदपिवातेषांनिष्कृतिंनानुमेनिरे
प्राणंहत्वाद्विजातीनांस्वयंयात्यपुनर्भवम् ४०
पतंतिपुरुषास्तस्यरौरवेचसहस्रशः
नारदउवाच-
सर्वेषामेवविप्राणांवधेचपातकंसमम् ४१
विषमंवाकुतस्तिष्ठेत्तत्त्वतोवक्तुमर्हसि
ब्रह्मोवाच-
हत्वाविप्रंध्रुवंपुत्रपातकंयदुदाहृतम् ४२
लभतेब्रह्महाघोरंवक्तव्यंचापरंशृणु लक्षकोटिसहस्राणांब्राह्मणानांवधंभजेत् ४३
वेदशास्त्रयुतंहत्वाश्रोत्रियंविजितेंद

्रि यम्
विप्रंचवैष्णवंहत्वातस्माद्दशगुणोत्तरम् ४४
स्ववंशान्पातयित्वातुपुनर्जन्मनविंदते त्रिवेदंस्नातकंहत्वावधस्यांतंनविन्दते ४५
श्रोत्रियंचसदाचारंतीर्थमंत्रप्रपूतकम् ईदृशंब्राह्मणंहन्तुःपापस्यांतोनविद्यते ४६
अपकारसंमुद्दिश्यद्विजःप्राणान्परित्यजेत्
दृश्यतेयेनचान्येनब्रह्महासभवेन्नरः ४७
वचोभिःपरुषैर्वृत्तैःपीडितस्ताडितोद्विजः
यमुद्दिश्यत्यजेत्प्राणांस्तमाहुर्ब्रह्मघातिनम् ४८
ऋषयोमुनयोदेवाःसर्वेब्रह्मविदस्तथा
देशानांपार्थिवानांचसचवध्योभवेदिह ४९
अतोब्रह्मवधंप्राप्पपितृभिःसहपच्यते
प्रायोपवेशकंविप्रंबुधःसंमानयेद्ध्रुवम् ५०
दोषैश्चापिविनिर्मुक्तमुद्दिश्यप्राणमुत्सृजेत्
सप्रलिप्तोवधैर्घोरैर्नतुयंपरिकीर्तयेत् ५१
आत्मघातंद्रुमारोहंकोटरैरूपजीविनं

यःकुर्यादात्मनोघातंस्ववंशेब्रह्महाभवेत् ५२
भ्रूणंचघातयेद्यस्तुशिशुंवाआतुरंगुरुम्ब्रह्महास्वयमेवस्यान्नतुयंपरिकीर्तयेत् ५३
मारयेच्चसगोत्रंवाब्राह्मणंब्राह्मणाधमः
तस्यैवतद्भवेत्पापंनतुयंपरिकीर्त्तयेत् ५४
पीडयित्वाद्विजंशूद्र स्वःकार्यंचापिसाधयेत् तत्रापापेचशूद्रस्यपातकंनान्यथाभवेत् ५५
तात्कालिकवधंहत्वाहंतारमाततायिनं नचहंताचतत्पापैर्लिप्यतेद्विजसत्तम ५६ आततायिनमायांतमपिवेदांतगंरणे जिघांसंतंजिघांसेच्चनतेनब्रह्महाभवेत् ५७
अग्निदोगरदश्चैवधनहारीचसुप्तघः
क्षेत्रदारापहारीचषडेतेह्याततायिनः ५८
खलोराजवधोद्योगीपितॄणांचवधेरतः
अनुयायीनृपोराज्ञश्चत्वारश्चाततायिनः ५९
तत्क्षणान्नमृतंविप्रंपुनर्हंतुंनयुज्यते
पुर्नहत्वावधंघोरंज्ञानात्प्राप्नोतिनिश्चितं ६०

लोकेविप्रसमोनास्तिपूजनीयोजगद्गुरुः
हत्वातंयद्भवेत्पापंतत्परंचनविद्यते ६१
देववत्पूजनीयोसौदेवासुरगणैर्नरैः
ब्राह्मणस्यसमोनास्तित्रिषुलोकेषुनिश्चितं ६२
नारदउवाच-
कांवृत्तिंसमुपाश्रित्यजीवितव्यंद्विजेनहि
अपानेनसुरश्रेष्ठतत्वतोवक्तुमर्हसि ६३
ब्रह्मोवाच-
अयाचिताचयाभिक्षाप्रशस्तासाप्रकीर्तिता उञ्छवृत्तिस्ततोभद्रासुभद्रा
सर्ववृत्तिषु ६४
यामाश्रित्यमुनिश्रेष्ठागच्छंतिब्रह्मणःपदम्
दक्षिणायज्ञशेषाणांग्राह्यायज्ञगतेनहि ६५
पाठनंयाजनंकृत्वाग्रहीतव्यंधनंद्विजैः पाठयित्वापठित्वाचकृत्वास्वस्त्ययनंशुभं ६६
ब्राह्मणानामिदंजीव्यंशिष्टावृत्तिःप्रतिग्रहः
शास्त्रोपजीविनोधन्याधन्यावृक्षोपजीविनः ६७
धन्यावृक्षलताजीव्यावाटीसस्योपजीविनः
अन्नजंतुवधेपापंतस्यदोषोपशांतये ६८

नवधान्यानिशस्तानिविप्रेभ्यःसंप्रदापयेत्
नचेत्प्राणिवधेह्यत्रक्षीयंतेचायुषोध्रुवं ६९
तस्माद्दद्यात्सुबहूनिपितृदेवद्विजातिषु
अभावात्क्षत्त्रियावृत्तिर्ब्राह्मणैरूपजीव्यते ७०
न्याययुद्धेषुयोद्धव्यंचरेद्वीरव्रतंशुभम्
सतयाचद्विजोवृत्यायद्धनंलभतेनृपात् ७१
पितृयज्ञादिदानेषुमेध्यंतद्धनमुच्यते समभ्यसेद्धनुर्विद्यांवेदयुक्तांसदानघः
७२
शक्तिकुंतगदाखड्गपरिघाणांसमंततः
अश्वारोहंगजारोहमैंद्रजालममानकं ७३
रथभूमिगतंयुद्धंयुक्तंसर्वत्रकारयेत्
द्विजदेवध्रुवाणांचस्त्रीणांवृत्तंतपस्विनाम् ७४
साधुसाध्वीगुरूणांचनृपाणांरक्षणाद्ध्रुवम्
यत्पुण्यंलभ्यतेशूरैःकथंतद्ब्रह्मवादिभिः ७५
सर्वपापक्षयंकृत्वासोक्षयंस्वर्गमश्नुते
सम्मुखेन्याययुद्धेचपतंतिब्राह्मणारणे

७६
तेव्रजंतिपरंस्थानंनगम्यंब्रह्मवादिनांधर्मयुद्धस्ययद्वृत्तंशृणुपुण्यंयथार्थतः ७७
संमुखेनप्रयुध्यंतेनचगच्छंतिकातरं
नभन्नंपृष्ठतोघ्नंतिनिःशस्त्रंप्रपलायितम् ७८
अयुध्यमानंभीरुंचपतितंगतकल्मषं
असच्छूद्रं स्तुतिप्रीतमाहवेशरणागतम् ७९
हत्वाचनरकंयांतिदुर्वृत्ताजयकांक्षिणः
एषाचक्षत्त्रियावृत्तिःसदाचारैस्तुगीयते ८०
यामाश्रित्यदिवंयांतिसर्वक्षत्रियकुंजराः
धर्मयुद्धेशुभोमृत्युःसंमुखेक्षत्त्रियस्यच ८१
अत्रपूतोभवेत्सोपिसर्वपापैःप्रमुच्यते
सतिष्ठेत्स्वर्गलोकेचप्रासादेरत्नभूषिते ८२
जांबूनदमयस्तंभेरत्नभूषितभूतले
इष्टद्रव्यैःसुसंपूर्णेदिव्यवस्त्रोपशोभिते ८३
पुरतःकल्पवृक्षाश्चतिष्ठंतिसर्वदायिनः
वापीकूपतटाकाद्यैरुद्यानैरुपशोभिते ८४
यौवनाढ्याश्चसेवंतेतंदेवपुरकन्यकाः तस्याग्रतोमुदानित्यंनृत्यंत्यप्सरसांग

णाः ८५
गीतंगायंतिगंधर्वादेवाश्चस्तुतिपाठकाः
एवंक्रमेणकल्पांतेसार्वभौमोभवेन्नृपः ८६
सर्वभोगैककर्ताचनीरुङ्मन्मथविग्रहः
तस्यपत्न्यःप्ररूपाढ्याःसदैवयौवनान्विताः ८७
धर्मशीलाःसुताःशुभ्राःसमृद्धाःपितृसंमताः
एवंक्रमेणभुंजंतिसप्तजन्मसुक्षत्रियाः ८८
अन्यायेनतुयोद्धारस्तिष्ठंतिनरकेचिरम् एवंचक्षत्रियावृत्तिर्ब्राह्मणैरुपजीव्यते ८९
वैश्यैःशूद्रै स्तथान्यैश्चअंत्यजैर्म्लेच्छजातिभिः येचयोधाःप्रयुध्यंतेन्याययुद्धेनसर्वदा ९०
तेपियांतिपरंस्थानंसर्वेवर्णाद्विजातयःनशूरोयोद्विजोभीरुरस्त्रशस्त्रविवर्जितः ९१
विपत्तौवैश्यवृतिंचकारयेदिद्वजसत्तमः वैश्यवृत्तिंवणिग्भावंकृषिंचैवतथापरैः ९२
कारयेत्कृषिवाणिज्यंविप्रकर्मनचत्यजेत्वणिग्भावान्मृषात्युक्तौदुर्गतिंप्राप्नुयादिद्वजः

आर्द्रद्र
व्यंपरित्यज्यब्राह्मणोलभतेशिवम् समुत्पाद्यततोवृत्तिंदद्याद्विप्रायसर्वशः ९४
पितृयज्ञेतथाचाग्नौजुहुयाद्विधिवद्द्विजः
तुलेऽसत्यंनकर्त्तव्यंतुलाधर्मप्रतिष्ठिता ९५
छलभावंतुलेकृत्वानरकंप्रतिपद्यते
अतुलंचापियद्द्र
व्यंतत्रमिथ्यापरित्यजेत् ९६
एवंमिथ्यानकर्त्तव्यामृषापापप्रसूतिका
नास्तिसत्यात्परोधर्मोनानृतात्पातकंपरम् ९७
अतःसर्वेषुकार्येषुसत्यमेवविशिष्यते
अश्वमेधसहस्रंतुसत्यंचतुलयाधृतम् ९८
अश्वमेधसहस्राद्धिसत्यमेवविशिष्यते
योवदेत्सर्वकार्येषुसत्यंमिथ्यापरित्यजेत् ९९
सनिस्तरतिदुर्गाणिस्वर्गमक्षयमश्नुते
वाणिज्यंकारयेद्विप्रोमिथ्याऽवश्यंपरित्यजेत् १००
वृद्धिंचनिक्षिपेत्तीर्थेस्वयंशेषंतुभोजयेत्
देहक्लेशात्तत्सहस्रगुणंभवतिसर्वदा १०१
अर्थार्जनविधौमर्त्याविशंतिविषमेजले

कांतारमटवींचैवश्वापदैःसेवितांतथा १०२
गिरिंगिरिगुहांदुर्गांम्लेच्छानांशस्त्रपातिनाम्
गृहंप्रतिभयंस्थानंधनलोभात्समंततः १०३
सुतदारान्परित्यज्यदूरंगच्छंतिलोभिनः
स्कंधेभारंवहंत्यन्येतर्यांचक्रेनिपातनैः १०४
क्षेपणीभिर्महादुःखैस्सदाप्राणव्ययेनच
अर्थस्यसंचयःपुत्रप्राणात्प्रियतरोमहान् १०५
एभिर्न्यायार्जितंवित्तंवणिग्भावेनयत्नतः
पितृदेवद्विजातिभ्योदत्तंचाक्षयमश्नुते १०६
एतौदोषौमहांतौचवाणिज्येलाभकर्मणि लोभानामपरित्यागोमृषाग्राह्यश्चविक्रयः १०७
एतौदोषोपरित्यज्यकुर्यादर्थार्जनंबुधः अक्षयंलभतेदानाद्वणिग्दोषैर्नलिप्यते १०८
पुण्यकर्मरतोविप्रःकृषिंहिपरिकारयेत् वाहयेद्दिवसस्यार्धंबलीवर्दचतुष्टयम् १०९
अभावात्त्रितयंचैवअविश्रामंनकारयेत् चारयेच्चतृणेऽच्छिन्नैचोरव्याघ्रविवर्जिते ११०

दद्याद्घासंयथेष्टंचनित्यमातर्पयेत्स्वयम्
गोष्ठंचकारयेत्तस्यकिंचिद्विघ्नविवर्जितम् १११
सदागोमयमूत्राभ्यांविघसैश्चविवर्जितम्
नमलंनिक्षिपेद्गोष्ठेसर्वदेवनिकेतने ११२
आत्मनःशयनीयस्यसदृशंकारयेद्बुधः
समंनिर्वापयेद्यत्नाच्छीतवातरजस्तथा ११३
प्राणस्यसदृशंपश्येद्गांचसामान्यविग्रहम्
अस्यदेहेसुखंदुःखंतथातस्यैवकल्पते ११४
अनेनविधिनायस्तुकृषिकर्माणिकारयेत्
सचगोवाहनैर्दोषैर्नलिप्येतधनीभवेत् ११५
दुर्बलंपीडयेद्यस्तुतथैवगदसंयुतम्
अतिबालातिवृद्धंचसगोहत्यांसमालभेत् ११६
विषमंवाहयेद्यस्तुदुर्बलंसबलंतथा
सगोहत्यासमंपापंप्राप्नोतीहनसंशयः ११७
योवाहयेद्विनासस्यंखादंतंगांनिवारयेत्
मोहात्तृणंजलंवापिसगोहत्यासमंलभेत् ११८
संक्रांत्यांपौर्णमास्यांचामावास्यायांतथैवच
हलस्यवाहनात्पापंगवामयुतहत्यया ११९
अमूषुपूजयेद्यस्तुसितैश्चित्रादिभिर्नरः
कज्जलैःकुसुमैस्तैलैःसोक्षयंस्वर्गमश्नुते १२०

घासमुष्टिंपरगवेयोददातिसदाह्निकम् सर्वपापक्षयस्यस्यस्वर्गंचाक्षयमश्नुते १२१
यथाविप्रस्तथागौश्चद्वयोःपूजाफलंसमम् विचारेब्राह्मणोमुख्योनृणांगावःपशौ तथा १२२
नारदउवाच-
विप्रोब्रह्ममुखेजातःकथितोमेत्वयानघ कथंगोभिःसमोनाथविस्मयोमेविधेध्रुवम् १२३
ब्रह्मोवाच-
शृणुचात्रयथातथ्यंब्राह्मणानांगवांयथा
एकपिंडक्रियैक्यंतुपुरुषैर्निर्मितंपुरा १२४
पुराब्रह्ममुखोद्भूतंकूटंतेजोमयंमहत्
चतुर्भागप्रजातंतद्वेदोग्निर्गौर्द्विजस्तथा १२५
प्राक्तेजःसंभवोवेदोवह्निरेवतथैवच परतोगौस्तथाविप्रोजातश्चैवपृथक्पृथक् १२६
तत्रसृष्टामयाचादौवेदाश्चत्वारएकशः स्थित्यर्थंसर्वलोकानांभुवनानांसमंततः १२७
अग्निर्हव्यानिभुंजीतदेवहेतोस्तथाद्विजः
आज्यंगोप्रभवंविद्धितस्मादेतेप्रसूतकाः १२८

नसंतियदिलोकेषुचत्वारोमीमहत्तराः
तदाखिलंचभुवनंनष्टंस्थावरजंगमम् १२९
एभिर्धृताःसदालोकाःप्रतिष्ठंतिस्वभावतःस्वभावोब्रह्मरूपोसावेतेब्रह्ममयाःस्मृताः १३०
तस्माद्गौःपूजनीयोसौविप्रदेवासुरैरपि
उदारःसर्वकार्येषुजातस्तथ्योगुणाकरः १३१
सर्वदेवमयःसाक्षात्सर्वसत्वानुकंपकः
अस्यकार्यंमयासृष्टंपुरैवपोषणंप्रति १३२
अतएवमयादत्तंवरंचातिसुशोभनम्
एकजन्मनितेमोक्षस्तवास्त्वितिविनिश्चितम् १३३
अत्रैवयेमृतागावस्त्वागच्छंतिममालयम्
पापस्यकणमात्रंतुतेषांदेहेनतिष्ठति १३४
देवीगौर्धेनुकादेवाश्चादिदेवीत्रिशक्तिका
प्रसादाद्यस्ययज्ञानांप्रभवोहिविनिश्चितः १३५
गवांसर्वपवित्राणिपुनंतिसकलंजगत् मूत्रंगोर्गोमयंक्षीरंदधिसर्पिस्तथैवच १३६
अमीषांभक्षणेपापंनतिष्ठतिकलेवरे तस्माद्घृतंदधिक्षीरंनित्यंखादंतिधार्मिकाः १३७
विशिष्टंसर्वद्रव्येषुगव्यमिष्टंपरंशुभम्

यस्यास्येभोजनंनास्तितस्यमूर्तिस्तुपूतिका १३८
अन्नाद्यंपंचरात्रेणसप्तरात्रेणवैपयः दधिविंशतिरात्रेणघृतंस्यान्मासमेककम् १३९
अगव्यैर्यस्तुभुंक्तेवैमासमेकंनिरंतरम्भोजनेतस्यमर्त्यस्यप्रेताःखादंतिचैवहि १४०
परमान्नंपरंशुद्धंस्विन्नंचातपतण्डुलैःभुक्त्वातुयत्कृतंपुण्यंकोटिकोटिगुणंभवेत् १४१
अन्यच्चापिचयद्द्र
व्यंहविष्यंशास्त्रनिर्मितम्
तद्भुक्तवायत्कृतंकर्मसर्वंलक्षगुणंभवेत् १४२
निरामिषंचयत्किंचित्तस्माद्यद्यत्फलंलभेत्
तस्माद्गौःसर्वकार्येषुशस्तएकोयुगेयुगे १४३
सर्वदासर्वकामेषुधर्मकामार्थमोक्षदः नारदउवाच-
केषुकिंवाप्रयोगेणपरंपुण्यंप्रकीर्तितं १४४
वदतत्सर्वलोकेशयथाजानामितत्वतः ब्रह्मोवाच
सकृत्प्रदक्षिणंकृत्वागोधनंचाभिवंदयेत्

१४५
सर्वपापैर्निनिर्मुक्तःस्वर्गंचाक्षयमश्नुते
सुराचार्योयथावंद्यःपूज्योसौमाधवोयथा १४६
सप्तप्रदक्षिणंकृत्वाचैश्वर्यात्पाकशासनः
कल्यउत्थायगोमध्येपात्रंगृह्यसहोदकम् १४७
निषिंचेद्योगवांशृंगंमस्तकेनैवतज्जलम् प्रतीच्छेतनिराहारस्तस्यपुण्यंनिबोधत १४८
श्रूयंतेयानितीर्थानित्रिषुलोकेषुनारद
सिद्धचारणयुक्तानिसेवितानिमहर्षिभिः १४९
अभिषेकस्समस्तेषांगवांशृंगोदकस्यच
प्रातरुत्थाययोमर्त्यःस्पृशेद्गांचघृतंमधु १५०
सर्षपांश्चप्रियंगूंश्चकल्मषात्प्रतिमुच्यते
घृतक्षीरप्रदागावोघृतयोन्योघृतोद्भवाः १५१
घृतनद्योघृतावर्तास्तामेसंतुसदागृहे घृतंमेसर्वगात्रेषुघृतंमेमनसिस्थितम् १५२
गावोममाग्रतोनित्यंगावःपृष्ठतएवच गावश्चसर्वगात्रेषुगवांमध्येवसाम्यहम्

१५३
इत्याचम्यजपेन्मंत्रंसायंप्रातरिदंशुचिः
सर्वपापक्षयस्तस्यस्वर्लोकेपूजितोभवेत् १५४
यथागौश्चतथाविप्रोययथाविप्रस्तथाहरिः हरिर्यथातथागंगाएतेनह्यवृषाःस्मृताः १५५
गावोबंधुर्मनुष्याणांमनुष्याबांधवागवाम्
गौश्चयस्मिन्गृहेनास्तितद्वंधुरहितंगृहम् १५६
गोमुखेचाश्रितावेदाःसषडंगपदक्रमाः
शृंगयोश्चस्थितौनित्यंसहैवहरिकेशवौ १५७
उदरेऽवस्थितःस्कंदःशीर्षेब्रह्मास्थितःसदा
वृषद्ध्वजोललाटेचशृंगाग्रइंद्रएवच १५८
कर्णयोरश्विनौदेवौचक्षुषोश्शशिभास्करौ
देंतेषुगरुडोदेवोजिह्वायांचसरस्वती १५९
अपानेसर्वतीर्थानिप्रस्रावेचैवजाह्नवी
ऋषयोरोमकूपेषुमुखतःपृष्ठतोयमः १६०
धनदोवरुणश्चैवदक्षिणंपार्श्वमाश्रितौ
वामपार्श्वेस्थितायक्षास्तेजस्वंतोमहाबलाः १६१
मुखमध्येचगंधर्वानासाग्रेपन्नगास्तथा
खुराणांपश्चिमेपार्श्वेऽप्सरसश्चसमाश्रिताः १६२

गोमयेवसतेलक्ष्मीर्गोमूत्रेसर्वमंगला पादाग्रेखेचरावेद्याहंभाशब्देप्रजापतिः १६३
चत्वारःसागराःपूर्णाधेनूनांचस्तनेषुवै गांचस्पृशतियोनित्यंस्नातोभवतिनित्यशः १६४
अतोमर्त्यःप्रपुष्टैस्तुसर्वपापैःप्रमुच्यते
गवांरजःखुरोद्धूतंशिरसायस्तुधारयेत् १६५
सचतीर्थजलेस्नातःसर्वपापैःप्रमुच्यते
नारदउवाच-
गवांचदशवर्णानांकस्यदानेचकिंफलम् १६६
ब्रूहितत्त्वंगुरुश्रेष्ठपरमेष्ठिन्प्रियंयदि
ब्रह्मोवाच-
श्वेतांगांब्राह्मणेदत्वामानवश्चेश्वरोभवेत् १६७
प्रासादेवसतेनित्यंभोगीचसुखमेधते धुम्रातुस्वर्गकांतारसंसारेपापमोक्षिणी १६८
अक्षयंकपिलादानंकृष्णांदत्वानसीदति पांडुरादुर्लभालोकेगौरीचकुलनंदिनी १६९ रक्ताक्षीरूपकामस्यधनकामस्यनीलिका एकांचकपिलांदत्वासर्वपापैःप्रमुच्यते १७०
यत्तुबाल्यकृतंपापंयौवनेवार्धकेकृतम्

वाचाकृतंकर्मकृतंमनसायत्प्रचिंतितं १७१
अगम्यागमनंचैवमित्रद्रोहेचपातकम्
मानकूटंतुलाकूटंकन्यानृतंगवानृतम् १७२
सर्वंचनाशयेत्क्षिप्रंकपिलांयःप्रयच्छति
दशयोजनविस्तीर्णामहापारामहानदी १७३
नाराचजलकांतारेप्रसृतेचोदकार्णवे यावद्वत्सस्यद्वौपादौमुखंयावन्नजायते १७४
तावद्गौःपृथिवीज्ञेयायावद्गर्भंनमुंचतिसुवर्णशृंगींवस्त्राढ्यांसर्वालंकारभूषिताम् १७५
ताम्रपृष्ठींरौप्यखुरांतथाकांस्योपदोहनाम्
शोभितांगंधपुष्पैश्चसर्वालंकारभूषितां १७६
ईदृशींकपिलांदद्यादिद्वजातौवेदपारगे
सर्वपापक्षयस्तस्यविष्णुलोकेऽच्युतोभवेत् १७७
तस्यांतुदुह्यमानायांभूमौपतंतिविंदवः
आरामादिविजायंतेबहुपुष्पफलोत्तमाः १७८
यत्रकामफलावृक्षानद्यःपायसकर्दमाः
प्रासादाश्चापिसौवर्णास्तत्रगच्छंतिगोप्रदाः १७९
दशधेनूश्चयोदद्यादेकंचैवधुरंधरं समानंतुफलंप्रोक्तंब्रह्मणासमुदाहृतम्

१८०
एकंचदशभिर्दद्यात्सहस्राणांशतंफलम्
तस्यानुसारतोवेद्यंफलंनारदयत्नतः १८१
पितॄनुद्दिश्ययःपुत्रोवृषंचमोक्षयेद्भुवि
पितरोविष्णुलोकेषुमहीयंतेयथेप्सितम् १८२
चतस्रोवत्सतर्यश्चएकस्यैववृषस्यच
मोक्ष्यंतेसर्वतःपुत्रविधिरेषसनातनः १८३
यावंतिचैवरोमाणितस्यतासांचसर्वशः तावद्वर्षसहस्राणिस्वर्गंभुजंतिमानवाः १८४
लांगूलेनवृषोयच्चजलंचोत्क्षिपतिध्रुवं तत्तोयंतुसहस्राब्दंपितॄणाममृतंभवेत् १८५
खुरेणकर्षयेद्भूमिंततोलोष्ठंचकर्दमः पितृभ्यश्चस्वधातत्रलक्षकोटिगुणंभवेत् १८६
विद्यमानेचजनकेयदिमाताविनश्यति चंदनेनांकिताधेनुस्तस्याःस्वर्गायदीयते १८७
दाताचैवपितॄणांचऋणंचैवप्रमुंचति अक्षयंलभतेस्वर्गंपूजितोमघवायथा १८८ सर्वलक्षणसंयुक्तातरुणागौःपयस्विनी समाप्रसूतिकाभद्रासाचगौःपृथिवीस्मृता १८९
तस्यदानेनमंत्रस्यपृथ्वीदानसमंफलं

शतक्रतुसमोमर्त्यःकुलमुद्धरतेशतं १९० गवांचहरणंकृत्वामृतेगोरथवत्सके क्रिमिपूर्णेसकूपेचतिष्ठेदाभूतसंप्लवं १९१
गवांचैववधंकृत्वापितृभिःसहपच्यते रौरवेनरकेघोरेतावत्कालंप्रतिक्रिया १९२ गोप्रचारप्रभग्नश्चषंडवाहनबंधनः अक्षयंनरकंप्रायान्पुनर्जन्मनिजन्मनि १९३
सकृच्चश्रावयेद्यस्तुकथांपुण्यतमामिमांसर्वपापक्षयस्तस्यदेवैश्चसहमोदते १९४
यइदंशृणुयाद्वापिपरंपुण्यतमंमहत्
सप्तजन्मकृतात्पापान्मुच्यतेतत्क्षणेनहि १९५
इति
श्रीपाद्मपुराणेप्रथमेसृष्टिखंडेगोमाहात्म्यंनामाष्टचत्वारिंशत्तमोऽध्यायः ४८

एकोनपञ्चाशोऽध्यायः नारदउवाच-
केनाचारेणविप्रस्यब्रह्मतेजोविवर्धते केनाचारेणतस्यैवब्राह्मंतेजोविनश्यति १ ब्रह्मोवाच-
शयनीयात्समुत्थायरात्र्यंशेद्विजसत्तमः देवांश्चैवस्मरेन्नित्यंतथापुण्यवतोध्र

ुवम् २
गोविंदंमाधवंकृष्णंहरिंदामोदरंतथा
नारायणंजगन्नाथंवासुदेवमजंविभुम् ३
सरस्वतींमहालक्ष्मींसावित्रींवेदमातरम्ब्रह्माणंभास्करंचन्द्रं
दिक्पालांश्चग्रहांस्तथा ४
शङ्करंचशिवंशंभुमीश्वरंचमहेश्वरम्
गणेशंचतथास्कन्दंगौरींभागीरथींशिवाम् ५
पुण्यश्लोकोनलोराजापुण्यश्लोकोजनार्दनःपुण्यश्लोकाचवेदेहीपुण्यश्लोकोयुधिष्ठिरः ६
अश्वत्थामाबलिर्व्यासोहनूमांश्चविभीषणःकृपःपरशुरामश्चसप्तैतेचीरजीविनः ७
एतान्यस्तुस्मरेन्नित्यंप्रातरुत्थायमानवः
ब्रह्महत्यादिभिःपापैर्मुच्यतेनात्रसंशयः ८
सकृदुच्चरितेतातसर्वयज्ञफलंलभेत्
गवांशतसहस्राणांदानस्यफलमश्नुते ९
ततश्चापिशुचौदेशेमलमूत्रंपरित्यजेत्
दक्षिणाभिमुखोरात्रौदिवाकुर्यादुदङ्मुखः १०
परतोदंतकाष्ठंचतृणैरुदुंबरादिभिः
अतःपरंचसंध्यायांसंयतश्चद्विजोभवेत् ११
पूर्वाह्णेरक्तवर्णांतुमध्याह्नेशुक्लवर्णिकाम्

सायंसरस्वतींकृष्णांद्विजोध्यायेद्यथाविधि १२
ततःसमाचरेत्स्नानंयथाज्ञानेनयत्नतः
अंगंप्रक्षालयित्वातुमृद्भिःसंलेपयेत्ततः १३
शिरोदेशेललाटेचनासिकायांहृदिभ्रुवोः
बाह्वोःपार्श्वेतथानाभौजान्वोरङ्घ्रिद्वयेतथा १४
एकालिगेगुदेतिस्रस्तथावामकरेदश
उभयोःसप्तदातव्यामृदःशुद्धिमभीप्सता १५
अश्वक्रांतेरथक्रांतेविष्णुक्रांतेवसुंधरे
मृत्तिकेहरमेपापंयन्मयापूर्वसंचितम् १६
अनेनैवतुमंत्रेणमृत्तिकांयस्तनौक्षिपेत्
सर्वपापक्षयस्तस्यशुचिर्भवतिमानवः १७
ततस्तुवेदपूर्वेणस्नानंकुर्याद्विचक्षणः
नदेनद्यांतथाकूपेपुष्करिण्यांतटाकके १८
जलराशौचवप्रेचघटस्नानंतथोत्तरम्
कारयेद्विधिवन्मर्त्यःसर्वपापक्षयायच १९
प्रातःस्नानंमहापुण्यंसर्वपापप्रणाशनम्यःकुर्यात्सततंविप्रोविष्णुलोकेमहीयते २०
प्रातःसंध्यासमीपेचयावद्दंडचतुष्टयम् तावत्पानीयममृतंपितॄणामुपतिष्ठते २१

परतोघटिकायुग्मंयावद्यामैकमाह्निकम् मधुतुल्यंजलंतस्मिन्पितॄणांप्रीतिवर्धनम् २२
ततस्तुसार्द्धयामैकंजलंक्षीरमयंस्मृतम्क्षीरमिश्रंजलंतावद्यावद्दण्डचतुष्टयम् २३
अतःपरंचपानीयंयावद्धिप्रहरत्रयम्
तत्परंलोहितंप्रोक्तंयावदस्तंगतोरविः २४
चतुर्थप्रहरेस्नानेरात्रौवातर्पयेत्पितॄन्
तत्तोयंरक्षसामेवग्रहणेनविनास्मृतम् २५
पानीयंसर्वसिर्द्ध्य्थंपुरैवनिर्मितंमया
रक्षार्थंतस्यतोयस्ययक्षाश्चैवधुरंधराः २६
नप्राप्नुवंतिपितरोयेचलोकांतरंगताः दुष्प्राप्यंसलिलंतेषामृतेस्वान्मर्त्यवासिनः २७
तस्माच्छिष्यैश्चपुत्रैश्चपौत्रदौहित्रकादिभिः
बंधुवर्गैस्तथाचान्यैस्तर्पणीयंपितृव्रतैः २८
नारदउवाच-
जलस्यदैवतंब्रूहितर्पणस्यविधिंमयि
यथाजानामिदेवेशतत्वतोवक्तुमर्हसि २९
ब्रह्मोवाच-

जलस्यदेवताविष्णुःसर्वलोकेषुगीयते जलपूतोभवेद्यस्तुविष्णुस्तच्छंकरोभवेत् ३०
जलंगंडूषमात्रंतुपीत्वापूतोभवेन्नरः
विशेषात्कुशसंसर्गात्पीयूषादधिकंजलम् ३१
सर्वदेवालयोदर्भोमयायंनिर्मितःपुरा
कुशमूलेभवेद्ब्रह्माकुशमध्येतुकेशवः ३२
कुशाग्रेशंकरंविद्धिकुशएतेप्रतिष्ठिताःकुशहस्तःसदामेध्यःस्तोत्रंमंत्रंपठेद्यदि ३३
सर्वंशतगुणंप्रोक्तंतीर्थेसाहस्रमुच्यते
कुशाःकाशास्तथादूर्वायवपत्राणिव्रीहयः ३४
बल्वजाःपुंडरीकाश्चकुशास्सप्तप्रकीर्तिताः
आनुपूर्व्येणमेध्याःस्युःकुशालोकेप्रतिष्ठिताः ३५
विनामंत्रेणयत्स्नानंसर्वंतन्निष्फलंभवेत्
अमृतात्स्वादुतामेतिसंस्पर्शाच्चतिलस्यच ३६
तस्माच्चतर्पयेन्नित्यंपितॄंस्तिलजलैर्बुधः
दशभिश्चतिलैस्तावत्पितॄणांप्रीतिरुत्तमा ३७

अग्निस्तंभभयाद्देवानचेच्छन्त्यतिविस्तरम्
स्नात्वायस्तर्पयेन्नित्यंतिलमिश्रोदकैःपितॄन् ३८
नीलपंडविमोक्षेणत्वमावास्यातिलोदकैः
वर्षासुदीपदानेनपितॄणामनृणोभवेत् ३९
वत्सरैकममायांतुतर्पयेद्यस्तिलैःपितृन्विनायकत्वमाप्नोतिसर्वदेवैःप्रपूज्यते ४०
युगाद्यासुचसर्वासुयस्तिलैस्तर्पयेत्पितॄन्
उक्तंयद्वाप्यमायांतुतस्माच्छतगुणाधिकम् ४१
अयनेविषुवेचैवराकामायांतथैवच तर्पयित्वापितृव्यूहंस्वर्गलोकेमहीयते ४२
तथामन्वंतराख्यायामन्यस्यांपुण्यसंस्थितौ
ग्रहणेचंद्रसूर्यस्यपुण्यतीर्थेगयादिषु ४३
तर्पयित्वापितॄन्यातिमाधवस्यनिकेतनम् तस्मात्पुण्याहकंप्राप्यतर्पयेत्पितृसंचयम् ४४
तर्पणंदेवतानांचपूर्वंकृत्वासमाहितः अधिकारीभवेत्पश्चात्पितॄणांतर्पणेबुधः ४५

श्राद्धेभोजनकालेचपाणिनैकेनदापयेत्
उभाभ्यांतर्पणेदद्याद्विधिरेषसनातनः ४६
दक्षिणाभिमुखोभूत्वाशुचिस्तुतर्पयेत्पितॄन्
तृप्यतामितिवाक्येननामगोत्रेणवैपुनः ४७
अकृष्णैर्यत्तिलैर्मोहात्तर्पयेत्पितृसंचयम्
भूम्यांददातियदपोदाताचैवजलेस्थितः ४८
वृथातद्दीयतेदानंनोपतिष्ठतिकस्यचित् स्थलेस्थित्वाजलेयस्तुप्रयच्छेदुदकंनरः ४९
नोपतिष्ठेत्पितॄणांतुसलिलंतन्निरर्थकम् आर्द्रवासाजलेयस्तुकुर्यादुदकतर्पणम् ५०
पितरस्तस्यतृप्यंतिसहदेवैस्सदानघ रजकैःक्षालितंवस्त्रमशुद्धंकवयोविदुः ५१
हस्तप्रक्षालनेचैवपुनर्वस्त्रंतुशुध्यति
शुष्कवासाःशुचौदेशेस्थानेयत्तर्पयेत्पितॄन् ५२
ततोदशगुणेनैवतुष्यंतिपितरोध्रुवम् स्नानंसंध्यांचपाषाणेखड्गेवाताम्रभाजने ५३
तर्पणंकुरुतेयस्तुप्रत्येकंचशताधिकम् रौप्यांगुलीयंतर्जन्यांधृत्वायत्तर्पयेत्पितॄन् ५४

सर्वंचशतसाहस्रगुणंभवतिनान्यथा तथैवानामिकायांतुधृत्वास्वर्णांगुलद्यंबुधः ५५
तर्पयेत्पितृसंदोहंलक्षकोटिगुणंभवेत् अंगुष्ठदेशिनीमध्येसव्यहस्तस्यखड्गकम् ५६
धृत्वानामिकयारत्नमंजलेरक्षयंफलं स्नानार्थमभिगच्छंतंदेवाःपितृगणैःसह ५७ वायुभूतानुगच्छंतितृषार्ताःसलिलार्थिनःनिराशास्तेनिवर्तंतेवस्त्रनिष्पीडनेनच ५८
तस्मान्नपीडयेद्वस्त्रमकृत्वापितृतर्पणम्
तिस्रःकोट्योऽधकोटीचयानिलोमानिमानुषे ५९
स्रवंतिसर्वतीर्थानितस्मान्नपरिपीडयेत्देवाःपिबंतिशिरसिश्मश्रुतःपितरस्तथा ६०
चक्षुषोरपिगंधर्वाअधस्तात्सर्वजंतवः
देवाःपितृगणाःसर्वेगंधर्वाजंतवस्तथा ६१
स्नानमात्रेणतुष्यंतिस्नानात्पापंनविद्यते
नित्यस्नानंचयःकुर्यात्सनरःपुरुषोत्तमः ६२
सर्वपापैर्विनिर्मुक्तोनानाकलोकेमहीयतेस्नानंतर्पणपर्यंतंदेवामहर्षयोविदुः ६३
अतःपरंचदेवानांपूजनंकारयेद्बुधः
गणेशंपूजयेद्यस्तुविघ्नस्तस्यनजायते ६४

आरोग्यार्थंचसूर्यंचधर्ममोक्षायमाधवम्
शिवंचकृत्यकामार्थंसर्वकामायचंडिकाम् ६५
देवांस्तुपूजयित्वातुवैश्वदेवबलिचरेत्
वह्निकार्यंततःकृत्वायज्ञंब्राह्मणतर्पणम् ६६
देवानांसर्वसत्वानांपुनस्त्रिविष्टपंव्रजेत्
गतागतंस्थिरंकृत्वाकामान्मोक्षंसुखंदिवम् ६७
तस्मात्सर्वप्रयत्नेननित्यंकर्माणिकारयेत्
नारदउवाच-
किमर्थंचजलंतातदेवाःपितृगणैःसह ६८
नप्राप्नुवंतिसर्वज्ञलभंतेमानवायथा
ब्रह्मोवाच
पुरासृष्टंमयातोयंसर्वदेवमयामृतम् ६९
तस्यैवरक्षणार्थंचरक्षायक्षाधनुर्धराः
घ्नंतितेपितरंदेवमस्मद्वाक्यान्नमानुषम् ७०
पशवःपक्षिणःकीटामर्त्यलोकेव्यवस्थिताः मर्त्यजाताश्चदेवायेतथैवमानुषाध्रुवम् ७१
तर्पयित्वागुरुंनित्यंसुरलोकेप्रतिष्ठिताः
अस्नायीचमलंभुंक्तेअजपीपूयशोणितम् ७२ अकृत्वातर्पणंनित्यंपितृहाचोपजायते

ब्रह्महत्यासमंपापंदेवानामप्यपूजने ७३ सन्ध्याकृत्यमकृत्वाचसूर्यंहंतिचपापकृत्
नारदउवाच-
ब्राह्मणस्यसदाचारक्रमंब्रूहिचकर्मणाम् ७४
इतरेषांचवर्णानांप्रवृत्तमखिलंवद ब्रह्मोवाच-
आचाराल्लभतेचायुराचाराल्लभतेसुखम् ७५
आचारात्स्वर्गंमोक्षंचआचारोहंत्यलक्षणम्
अनाचारोहिपुरुषोलोकेभवतिनिंदितः ७६
दुःखभागीचसततंव्याधितोल्पायुरेवच
नरकेनियतंवासोह्यनाचारान्नरस्यच ७७
आचाराच्चपरंलोकमाचारंशृणुतत्त्वतः
गोमयेनगृहेनित्यंप्रकुर्यादुपलेपनम् ७८
प्रक्षालयेत्ततःपीठंकाष्ठंपात्रंशिलातलम्
भस्मनाकांस्यपात्रंतुताम्रमम्लेनशुद्ध्य्ति ७९
शिलापात्रंतुतैलेनफालंगोवालकेनतु
स्वर्णरौप्यादिपात्रंतुजलमात्रेणशुध्यति ८०
अग्निनालोहपात्रंतुपाकप्रक्षालनेनतु
खननाद्दाहनाच्चैवउपलेपनधावनात् ८१
पर्जन्यवर्षणाच्चैवभूरमेध्याविशुध्यति

तैजस्सानांमणीनांचसर्वस्याश्ममयस्यच ८२ भस्मभिर्मृत्तिकाभिश्चशुद्धिरुक्तामयापुरा
शय्याभार्याशिशुर्वस्त्रमुपवीतंकमंडलुः ८३
आत्मनःकथिताश्शुद्धानपरेषांकदाचन
नभुंजीतैकवस्त्रेणनस्नायादेकवाससा ८४
नधारयेत्परस्यैवंस्नानवस्त्रंकदाचन
संस्कारंकेशदंतानांप्रातरेवसमाचरेत् ८५
गुरूणांचनमस्कारंनित्यमेवसमाचरेत् हस्तपादेमुखेचैवपंचाद्रोर्भो!जनंचरेत् ८६
पंचार्द्रकस्तुभुंजानःशतंवर्षाणिजीवति देवतानांगुरोराज्ञांस्नातकाचार्ययोरपि ८७
नाक्रामेत्कामतश्छायांविप्रस्यदीक्षितस्यच
गोगणंदेवतंविप्रंघृतंमधुचतुष्पथम् ८८
प्रदक्षिणंप्रकुर्वीतप्रख्यातांश्चवनस्पतीन्
गोविप्रावग्निविप्रौचविप्रौद्वौदंपतीतथा ८९
तयोर्मध्येनगच्छेतस्वर्गस्थोपिपतेद्ध्रुवम्
उच्छिष्टोनस्पृशेदग्निंब्राह्मणंदैवतंगुरुम् ९०

स्वशीर्षंपुष्पवृक्षंचयज्ञवृक्षमधार्मिकम्
त्रीणितेजांसिनोच्छिष्टउदीक्षेतकदाचन ९१
सूर्याचंद्रमसावेवंनक्षत्राणिचसर्वशः
नेक्षेद्विप्रंगुरुंदेवंराजानंयतिनांवरम् ९२
योगिनंदेवकर्माणंधर्माणांकथकंद्विजम्
नदीनांचप्रतीरेचपत्युश्चसरितांतथा ९३
यज्ञवृक्षस्यमूलेचउद्यानेपुष्पवाटके
शरीरस्यमलत्यागंनकुर्याज्जीवनेतथा ९४
विप्रस्यायतनेगोष्ठेरम्येराजपथेषुच
नक्षौरंकारयेद्धीरः कुजस्याह्निकदाचन ९५
मलंनधारयेद्दंतेनखंनवदनेक्षिपेत्
तैलाभ्यंगंनकुर्वीतवासरेरविभौमयोः ९६
स्वगात्रासनयोर्वाद्यंगुरोरेकासनादनम् नहरेच्छ्रोत्रियस्वंचदेवस्यापिगुरोरपि
९७
राज्ञस्तपस्विनांचैवपंगोरंधस्ययोषितः
पंथादेयोब्राह्मणायगोभ्योराजभ्यएवच ९८
रोगिणेभारतप्तायगुर्विण्यैदुर्बलायच
विवादंनचकुर्वीतनृपविप्रचिकित्सकैः ९९
ब्राह्मणंगुरुपत्नींचदूरतःपरिवर्जयेत्
पतितंकुष्ठसंयुक्तंचांडालंचगवाशिनम् १००
निर्धूतंज्ञानहीनंचदूरतःपरिवर्जयेत्
स्त्रियंदुष्टांचदुर्वृत्तामपवादप्रदायिनीम् १०१

कुकर्मकारिणींदुष्टांसदैवकलहप्रियाम्
प्रमत्तामधिकांगीञ्चनिर्लज्जांबाह्यचारिणीम् १०२
व्ययशीलामनाचारांदूरतःपरिवर्जयेत्
मलिनांनाभिवंदेतगुरुपत्नींकदाचन १०३
नस्पृशेत्तांचमेधावीस्पृष्ट्वास्नानेनशुद्ध्य्ति
सतयासहकेलिचवर्जयेच्चसदैवहि १०४
शृणुयाच्चवचोनूनंनपश्येच्चगुरोःस्त्रियम्
वधूंपुत्रस्यभ्रातुश्चस्वपुत्रींयुवतींध्रुवम् १०५
अन्यांचगुरुपत्नींचनेक्षेत्स्पर्शंनकारयेत्
ताभिःसहकथालापंतथाभ्रूभंगदर्शनम् १०६
कलहंनिस्त्रपांवाणींसदैवपरिवर्जयेत् नदद्याच्चसदापादंतुषांगारास्थिभस्मसु १०७
कार्पासास्थिषुनिर्माल्येचितिकाष्ठेचितौगुरौ
शुष्कंमीनंनभक्षेतपूतिगंधिममेध्यकम् १०८
विघसंचान्यदुच्छिष्टंपाकार्थंचपरस्यच
नस्थातव्यंनगंतव्यंक्षणमप्यसतासह १०९
नतिष्ठेच्चक्षणंधीरोदीपच्छायेकलिद्रुमे
अस्पृश्यैस्सहचालापंपतितैःकुपितैःसह ११०
नकुर्यात्क्षणमात्रंतुकृत्वागच्छेच्चरौ

रवम्
कनिष्ठंनाभिवंदेतपितृव्यंमातुलंतथा १११
उत्थायचासनंदद्यात्कृतांजल्यग्रतःस्थितः
तैलाभ्यक्तंतथोच्छिष्टमार्द्र
वस्त्रंचरोगिणम् ११२
पारावारगतोद्विग्नंवहंतंनाभिवादयेत्
यज्ञस्यांतर्गतंनष्टंक्रीडंतंस्त्रीजनैःसह ११३
बालक्रीडागतंचापिपुष्पयुक्तंकुशैर्युतम्
शिरःप्रावृत्यकर्णौवाअप्सुमुक्तशिखोपिवा ११४
अकृत्वापादयोःपूजांनाचामेद्दक्षिणामुखः उपवीतविहीनश्चनग्नकोमुक्तकच्छकः ११५
एकवस्त्रपिधानश्चआचांतोनैवशुध्यति
मध्यमाभिर्मुखंपूर्वंतिसृभिःसमुपस्पृशेत् ११६
अंगुष्ठदेशिनीभ्यांचनासांचतदनंतरम्
अंगुष्ठानामिकाभ्यांचचक्षुषीसमुपस्पृशेत् ११७
कनिष्ठांगुष्ठतश्श्रोत्रेनाभिमंगुष्ठकेनतु
तलेनहृदयंन्यस्यसर्वाभिर्मस्तकोपरि ११८
बाहूचाग्रेणसंस्पृश्यततःशुद्धोभवेन्नरः
अनेनाचमनंकृत्वामानवःप्रयतोभवेत् ११९

सर्वपापैर्विनिर्मुक्तःस्वर्गंचाक्षयमश्नुते
प्राणस्त्रिपुटशृंग्याचव्यानोपानश्चमुद्र या १२०
समानस्तुसमस्ताभिरुदानस्तर्जनींविना
नागःकूर्मश्चकृकरोदेवदत्तोधनंजयः १२१
उपप्रीणंतुतेप्रीतायेभ्योभूमौप्रदीयते
शयनंचार्द्रपादेनशुष्कपादेनभोजनम् १२२
नांधकारेचशयनंभोजनंनैवकारयेत् पश्चिमेदक्षिणेचैवनकुर्याद्दंतधावनम् १२३
उत्तरेपश्चिमेचैवनस्वपेद्धिकदाचन
स्वप्नादायुःक्षयंयातिब्रह्महापुरुषोभवेत् १२४
नकुर्वीतततःस्वप्नंशस्तंचपूर्वदक्षिणम् आयुष्यंप्राङ्मुखोभुंक्तेऽयशस्यंदक्षिणामुखः १२५
श्रियंप्रत्यङ्मुखोभुंक्तेयशोभुङ्क्तउदङ्मुखः
प्राच्यांनरोलभेदायुर्याम्यांप्रेतत्वमश्नुते १२६
वारुणेचभवेद्रोगीआयुर्वित्तंतथोत्तरे
देवानामेकभुक्तंतुद्विभुक्तंस्यान्नरस्यच १२७
त्रिभुक्तंप्रेतदैत्यस्यचतुर्थंकौणपस्यतु

निरामिषंहविर्देवामत्स्यमांसादिमानुषाः १२८
पूतिपर्युषितंदुष्टमन्येभुंजंत्यनावृताः
स्वर्गस्थितानामिहजीवलोकेचत्वारितेषांहृदयेचसंति १२९
दानंप्रशस्तंमधुराचवाणीदेवार्चनंब्राह्मणतर्पणंच
कार्पण्यवृत्तिस्वजनेषुनिंदाकुचेलतानीचजनेषुभक्तिः १३०
अतीवरोषःकटुकाचवाणीनरस्यचिह्नंनरकागतस्य
नवनीतोपमावाणीकरुणाकोमलंमनः १३१
धर्मबीजप्रसूतानामेतत्प्रत्यक्षलक्षणम्दयादरिद्रहृदयंवचःक्रकचकर्कशम् १३२
पापबीजप्रसूतानामेतत्प्रत्यक्षलक्षणम् श्रावयेच्छृणुयाद्वापिसदाचारादिकंनरः १३३
आचारादेःफलंलब्ध्वापापात्पूतोऽच्युतोदिवि १३४
इति
श्रीपाद्मपुराणेप्रथमेसृष्टिखंडेसदाचार वर्णनंनामैकोनपञ्चाशोऽध्यायः ४९ पञ्चाशत्तमोऽध्यायः
भीष्मउवाच-
यत्पुण्यमधिकंलोकेसर्वदासर्वसंमतम्

तद्वदस्वेच्छयाविप्रयत्कृतंपूर्वपूर्वकैः १
पुलस्त्यउवाच-एकदातुद्विजाःसर्वेव्यासशिष्यास्सहादरात्
व्यासंप्रणम्यपप्रच्छुधर्मंमांचयथाभवान् २
द्विजाऊचुः-
पुण्यात्पुण्यतमंलोकेसर्वधर्मेषुचोत्तमम्
किंकृत्वामानवा स्वर्गंभुंजतेचाक्षयंवद ३
लभ्यंचाकष्टकंशुद्धंवर्णानांमर्त्यवासिनाम्
गुरूणांचलघूनांचसाध्यमेकंक्रतुंवद ४
यद्यत्कृत्वाचदेवानांपूज्योनाकेभवेन्नरः
तत्तद्वदचनोब्रह्मन्प्रसादीभवधर्मतः ५
व्यासउवाच-
पंचाख्यानंवदिष्यामिशृणुध्वंतत्रपूर्वतः
पंचानामेककंकृत्वाविंदेन्मोक्षंदिवंयशः ६
पित्रोरर्चाऽथपत्युश्चसाम्यंसर्वजनेषुचमित्राद्रोहोविष्णुभक्तिरेतेपंचमहामखाः ७

प्राक्पित्रोरर्चयाविप्रायद्धर्मंसाधयेन्नरः
नतत्क्रतुशतैरेवतीर्थयात्रादिभिर्भुवि ८
पिताधर्मःपितास्वर्गःपिताहिपरमंतपः
पितरिप्रीतिमापन्नेप्रीयंतेसर्वदेवताः ९
पितरोयस्यतृप्यंतिसेवयाचगुणेनच
तस्यभागीरथीस्नानमहन्यहनिवर्तते १०
सर्वतीर्थमयीमातासर्वदेवमयःपिता मातरंपितरंचैवयस्तुकुर्यात्प्रदक्षिणम् ११
प्रदक्षिणीकृतातेनसप्तद्वीपावसुंघरा जानुनीचकरौयस्यपित्रोःप्रणमतःशिरः १२ निपतंतिपृथिव्यांचसोक्षयंलभतेदिवं तयोश्चरणयोर्यावद्रजश्चिह्नानिमस्तके १३
प्रतीकेचविलग्नानितावत्पूतःसुतस्तयोः
पादारविंदसलिलंयःपित्रोःपिबतेसुतः १४
तस्यपापक्षयंयातिजन्मकोटिशतार्जितं
धन्योसौमानवोलोकेपूतोसौसर्वकल्मषात् १५
विनायकत्वमाप्नोतिजन्मनैकेनमानवः
पितरौलंघयेद्यस्तुवचोभिःपुरुषाधमः १६
निरयेचवसेत्तावद्यावदाभूतसंप्लवं
पित्रोरनर्चनंकृत्वाभुंक्तेयस्तुसुताधमः १७
क्रिमिकूपेथनरकेकल्पांतमुपतिष्ठति रोगिणंचापिवृद्धंचपितरंवृत्तिकर्शितम्

१८
विकलंनेत्रकर्णाभ्यांत्यक्त्वागच्छेच्चरौरवम्
अंत्यजातिषुम्लेच्छेषुचांडालेष्वपिजायते १९
पित्रोरपोषणंकृत्वासर्वपुण्यक्षयोभवेत्नाराध्यपितरौपुत्रस्तीर्थदेवान्भजन्नपि २०
तयोर्नफलमाप्नोतिकीटवद्रमतेमहीम् कथयामिपुरावृत्तंविप्राःशृणुतयत्नतः २१
यंश्रुत्वानपुनर्मोहंप्रयास्यथपुनर्भुवि
पुरासीच्चद्विजःकश्चिन्नरोत्तमइतिस्मृतः २२
स्वपितरावनादृत्यगतोसौतीर्थसेवया ततःसर्वाणितीर्थानिगच्छतोब्राह्मणस्यच
२३
आकाशेस्नानचेलानिप्रशुष्यंतिदिनेदिने
अहंकारोऽविशत्तस्यमानसेब्राह्मणस्यच २४
मत्समोनास्तिवैकश्चित्पुण्यकर्मामहायशाः
इत्युक्तेचाननेतस्यअहदच्चबकस्तदा २५
क्रोधाच्चैवेरितस्तस्यसशशापद्विजोबकम्
पपातचबकःपृथ्व्यांसभस्मीभूतविग्रहः २६
भीर्द्विजेंद्रं महामोहःप्राविशच्चांतकर्मणि

ततःपापाच्चविप्रस्यचेलंखंचनगच्छति २७
विषादमगमत्सद्यस्ततःखंतमुवाचह
गच्छबाडबचांडालंमूकंपरमधार्मिकम् २८
तत्रधर्मंचजानीषेक्षेमंतेतद्वचोभवेत्
खाच्चतद्वचनंश्रुत्वागतोसौमूकमंदिरम् २९
शुश्रूषंतंचपितरौसर्वारंभान्ददर्शसः
ददतंशीतकालेचसम्यगुष्णंजलंतयोः ३०
तैलतापनतांबूलंतथातूलवतींपटीम्
नित्याशनंचमिष्टान्नंदुग्धखंडंतथैवच ३१
दापयंतंवसंतेचमधुमालांसुगंधिकां अन्यानियानिभोग्यानिकृत्यानिविविधानिच ३२
उष्णेचावीजयत्सोपिनित्यंचपितरावपि
ततस्तयोःप्रचर्यांचकृत्वाभुंक्तेथसर्वदा ३३
श्रमस्यवारणंकुर्यात्संतापस्यतथैवच
एभिःपुण्यैःस्थितोविष्णुस्तस्यगेहोदरेचिरम् ३४
अंतरिक्षेचक्रीडंतमाधारस्तंभवर्जिते तस्यापिभवनेनित्यंस्थितंत्रिभुवनेश्वरं ३५
विप्ररूपधरंकांतंनान्यैर्भूतंचसत्परम् तेजोमयंमहासत्वंशोभयंतंचमंदिरं ३६ दृष्ट्वाविस्मयमापन्नोविप्रःप्रोवाचमूककम्
विप्रउवाच-

आसन्नंचममागच्छत्वयैवेच्छामिशाश्वतं ३७ हितंमेसर्वलोकानांतत्वतोवक्तुमर्हसि मूकउवाच-
पित्रोरर्चांकरोम्यद्यकथमायामितेंतिकं ३८
अर्चयित्वातुपितरौकृत्यंतेकरवाणिवै तिष्ठमेद्वारदेशेचआतिथ्यंतेकरोम्यहम् ३९ इत्युक्तेचैवचांडालेचुकोपब्राह्मणस्तदाब्राह्मणंमांपरित्यज्यकिंकार्यमधिकंतव ४०
मूकउवाच-
किंकुप्यसिवृथाविप्रनबकोहंतवाधुना कोपस्सिद्ध्य्तितेतावद्बकेनान्यत्रकिंचन ४१
गगनेस्नानशाटीतेनशुष्यतिनतिष्ठति वचनंखात्ततःश्रुत्वामद्गृहंचागतोभवान् ४२
तिष्ठतिष्ठवदिष्यामिनोचेद्गच्छपतिव्रतां
तांचदृष्ट्वाद्विजश्रेष्ठदयितंतेफलिष्यति ४३
ततस्तस्यगृहाद्विष्णुर्द्विजरूपधरोविभुः
विनिस्सृत्यद्विजंप्राहगेहंतस्याःप्रयाम्यहं ४४
सविमृश्यद्विजश्रेष्ठस्तेनसार्धंचचालह

गच्छंतंतमुवाचेदंहरिंविप्रेतिविस्मितः ४५
किर्थंचत्वयाविप्रचांडालस्यगृहोदरे सदासंस्थीयतेतातयोषाजनवृतेमुदा ४६
हरिरुवाच-
इदानींमानसंशुद्धंनभूतंभवतोध्रुवम्
पतिव्रतादिकंदृष्ट्वापश्चाज्ज्ञास्यसिमांकिल ४७
विप्रउवाच-
पतिव्रताचकातातकिंवातस्याश्श्रुतंमहत्
येनाहंतत्रगच्छामिकारणंवदमेद्विज ४८
हरिरुवाच-
नदीनांजाह्नवीश्रेष्ठाप्रमदानांपतिव्रता
मनुष्याणांप्रजापालोदेवानांचजनार्दनः ४९
पतिव्रताचयानारिपत्युर्नित्यंहितेरता
कुलद्वयस्यपुरुषानुद्धरेत्साशतंशतं ५०
स्वर्गंभुनक्तितावच्चयावदाभूतसंप्लवं
स्वर्गाद्भ्रष्टोभवेद्वास्याःसार्वभौमोनृपःपतिः ५१
अस्यैवमहिषीभूत्वासुखंविंदेदनंतरं
पुनःपुनःस्वर्गराज्यंतस्यतस्यानसंशयः ५२
एवंजन्मशतंप्राप्यअंतेमोक्षोभवेद्ध्रुवम्
विप्रउवाच-
पतिव्रताभवेत्कावातस्याःकिंवाचलक्षणं ५३

ब्रूहिमेद्विजशार्दूलयथाजानामितत्त्वतःहरिरुवाच-
पुत्राच्छतगुणंस्नेहाद्राजानंचभयादथ ५४
आराधयेत्पतिंशौरिंयापश्येत्सापतिव्रता
कार्येदासीरतौवेश्याभोजनेजननीसमा ५५
विपत्सुमंत्रिणीभर्तुःसाचभार्यापतिव्रता
भर्तुराज्ञांनलंघेद्यामनोवाक्कायकर्मभिः ५६
भुक्तेपत्यौसदाचात्तिसाचभार्यापतिव्रतायस्यांयस्यांतुशय्यायांपतिःस्वपितियत्नतः ५७
तत्रतत्रचसाभर्तुरर्चांकरोतिनित्यशः
नैवमत्सरमायातिनकार्पण्यंनमानिनी ५८
मानेऽमानेसमानंचयापश्येत्सापतिव्रता
सुवेषंयानरंदृष्ट्वाभ्रातरंपितरंसुतं ५९
मन्यतेचपरंसाध्वीसाचभार्यापतिव्रता
तांगच्छद्विजशार्दूलवदकामंयथातव ६०
तस्यपत्न्योऽष्टतिष्ठंतितन्मध्येवरवर्णिनी
रूपयौवनसंपन्नादयायुक्तायशस्व्! ६१
शुभानामेतिविख्यातागत्वातांपृच्छतेहितं एवमुक्त्वातुभगवांस्तत्रैवांतरधीयत ६२
तस्यैवादृश्यतांदृष्ट्वाविस्मितोभूद्द्विजस्तदा
सचसाध्वीगृहंगत्वांपप्रच्छाथपतिव्रतां

६३
अतिथेर्वचनंश्रुत्वागृहान्निःसृत्यसंभ्रमात्
दृष्ट्वाद्विजंसतीतत्रद्वारदेशेस्थिताभवत् ६४
तांचदृष्ट्वाद्विजश्रेष्ठउवाचवचनंमुदा
प्रियंममहितंब्रूहियथादृष्टंत्वमेवहि ६५
पतिव्रतोवाच-
सांप्रतंपत्युरर्चास्तिनचास्माकंस्वतंत्रता
पश्चात्कार्यंकरिष्यामिगृहाणातिथ्यमद्यवै ६६
विप्रउवाच-
ममदेहेक्षुधानास्तिपिपासाद्यनचश्रमः
अभीष्टंवदकल्याणिनोचेच्छापंददामिते ६७
तमुवाचतदासापिनबकोहंद्विजोत्तम
गच्छधर्मतुलाधारंपृच्छतंतेहितंद्विज ६८
इत्युक्त्वासामहाभागाप्रययौचगृहोदरम्
तत्रापश्यद्द्विजोविप्रंयथाचांडालवेश्मनि ६९
विमृश्यविस्मयापन्नस्तेनसार्धंययौद्विजः
तिष्ठंतंचद्विजंतंचसोपश्यद्धृष्टमानसम् ७०
सचोवाचमुदाविप्रंदृष्ट्वातंतांसतींचसः देशांतरेचयद्वृत्तंतयाचकथितंकिल ७१

कथंजानातिमद्वृत्तंचांडालोपिपतिव्रता अतोमेविस्मयस्तातकिमाश्चर्यंपरंमहत् ७२
हरिउवाच-
ज्ञायतेकारणंतातसर्वेषांभूतभावनैः
अतिपुण्यात्सदाचाराद्यतस्त्वंविस्मयंगतः ७३
किमुक्तश्चतयात्वंचवदतत्सांप्रतंमुने विप्रउवाच-
प्रष्टुंधर्मतुलाधारंसाचमांसमुपादिशत् ७४
हरिरुवाच-
आगच्छमुनिशार्दूलअहंगच्छामितंप्रति
गच्छंतंचहरिंप्राहतुलाधारःक्वतिष्ठति ७५
हरिरुवाच-
जनानांनिकरोयत्रबहुद्रव्यसुविक्रये
विक्रीणातिचक्रीणातितुलाधारस्ततस्ततः ७६
जनोयवान्रसंस्नेहंकूटमन्नस्यसंचयं
सर्वंतस्यमुखादेवगृह्णातिचददात्यपि ७७
सत्यंत्यक्त्वानृतंकिंचित्प्राणांतेसमुपस्थिते
नोक्तंनरवरश्रेष्ठस्तेनधर्मतुलाधरः ७८
इत्युक्तेतुतमद्रा
क्षीद्विक्रीणंतंरसान्बहून्
मलपंकधरंमर्त्यंदंतकुड्मलपंकिलम् ७९
तत्रवस्तुधनोत्थांचभाषंतंविविधांगिरम् वृतंबहुविधैर्मर्त्यैःस्त्रीभिःपुंभिश्

चसर्वतः ८०
कथंकथमितिप्राहसतंमधुरयागिरा धर्मस्यमेसमुद्देशंवदप्राप्तॐऽतिकंहिते ८१
तुलाधारउवाच-
यावज्जनाःप्रतिष्ठंतिममैवसन्निधौद्विज
तावन्मेस्वस्थतानास्तियावच्चरात्रियामकः ८२
तच्चोपदेशमादायगच्छधर्माकरंप्रति
बकस्यमरणेदोषंखेचवस्त्राविशोषणम् ८३
सर्वंतत्रचजानीषेसज्जनाद्रोहकंव्रज
तत्रतस्योपदेशेनतवकामःफलिष्यति ८४
इत्युक्त्बातंतुलाधारःकरोतिक्रयविक्रयौतथातातगमिष्यामिसज्जनाद्रोहकंप्रति ८५
तुलाधारसमुद्देशान्नजानामितदालयम्
हरिरुवाच-
एह्यागच्छगमिष्यामित्वयासार्द्धंचतद्गृहम् ८६
अथवर्त्मनिगच्छंतमुवाचब्राह्मणोहरिं
विप्रउवाच-
तुलाधारेचनस्नानंनदेवपितृतर्पणम् ८७
मलदिग्धंचगात्रंतुसर्वंचेलमलक्षणम्
कथंजानातिमद्वृत्तंदेशांतरसमुद्भवम् ८८
अतोमेविस्मयस्तातसर्वंत्वंवदकारणम्
हरिरुवाच-
सत्येनसमभावेनजितंतेनजगत्त्रयम् ८९

तेनातृप्यंतपितरोदेवामुनिगणैःसह
भूतभव्यप्रवृत्तंचतेनजानातिधार्मिकः ९०
नास्तिसत्यात्परोधर्मोनानृतात्पातकंपरम्
विशेषेसमभावस्यपुरुषस्यानघस्यच ९१
अरौमित्रेप्युदासीनेमनोयस्यसमंव्रजेत्
सर्वपापक्षयस्तस्यविष्णुसायुज्यतांव्रजेत् ९२
एवंयोवर्ततेनित्यंकुलकोटिंसमुद्धरेत्
सत्यंदमःशमश्चैवधैर्यंस्थैर्यमलोभता ९३
अनाश्चर्यमनालस्यंतस्मिन्सर्वंप्रतिष्ठितम्
तेनवैदेवलोकस्यनरलोकस्यसर्वशः ९४
वृत्तंजानातिधर्मज्ञस्तस्यदेहेस्थितोहरिः
लोकेतस्यसमोनास्तिसमःसत्यार्जवेषुच ९५
सचधर्ममयःसाक्षात्तेनैवधारितंजगत्
द्विजउवाच-
ज्ञातंमेत्वत्प्रसादाच्चतुलाधारस्यकारणम् ९६
अद्रो
हकस्ययद्वृत्तंतद्ब्रूहित्वंयदीच्छसि
हरिरुवाच-
पुरैवराजपुत्रस्यकुलस्त्रीनवयौवना ९७
पत्नीवकामदेवस्यशचीववासवस्यच
तस्यप्राणसमाभार्यासुन्दरीनामसुन्दरी ९८

अकस्मात्पार्थिवस्यैवकार्येगन्तुंसमुद्यतः
मनसालोचितंतेनप्राणेभ्योपिगरीयसीम् ९९ कस्मिन्स्थानेस्थापयामियतोरक्षाभवेद्ध्रुवम्
इत्यालोच्यैवसहसात्वागतोस्यगृहंप्रति १००
उक्तंचतादृशंवाक्यंश्रुत्वासविस्मयंगतःनतातस्तेनचभ्रातानचाहंतवबान्धवः १०१ पितृमातृकुलस्यैवतस्यानहिसुहृज्जनः कथंचमद्गृहेतातस्थित्यास्वस्थोभविष्यसि १०२
एतस्मिन्नन्तरेतेनचोक्तंवाक्यंयथोचितम्लोकेत्वत्सदृशोनास्तिधर्मज्ञोविजितेन्द्रि यः १०३
सचाहतंचसर्वज्ञंवक्तुंनार्हसिदूषणम्
त्रैलोक्यमोहिनींभार्यांकःपुमान्रक्षितुंक्षमः १०४
राजपुत्रउवाच-धरण्यांपरिविज्ञायत्वागतोहंतवान्तिकम् एषातिष्ठतुतेऽगारेव्रजामिनिजमन्दिरम् १०५
इत्युक्तेसपुनःप्राहनगरेऽस्मिन्प्रशोभने
बहुकामुकसंपूर्णेकथंरक्षाभवेत्स्त्रियाः १०६

सचोवाचपुनस्तंचकुरुरक्षांव्रजाम्यहम् गृहस्थस्सङ्कटादाहधर्मस्यराजपुत्रकम् १०७
करोम्यनुचितंकार्यंस्वदास्यमुचितंहितम्सदाचैवेदृशीभार्यास्थातव्यामद्गृहेपितः १०८
अरक्षारक्षणेदेववदाभीष्टंकुरुप्रियम् ममतल्पेमयासार्धंशयानंभार्ययासह १०९ मन्यसेदैवतंस्वंचेत्तिष्ठेन्नोचेत्तुगच्छतु
क्षणंविमृश्यतंप्राहराजपुत्रःपुनस्तदा ११०

बाढमेतद्वचस्तातयथाभीष्टंतथाकुरु ततोभार्यांजगादाथअस्यवाक्याच्छिवाशिवम् १११
कर्तव्यंचनतेदोषआज्ञयाममसुंदरि एतदुक्त्वागतःसोपिभूपतेःशासनात्पितुः ११२
अनंतरंक्षपायांचयदुक्तंचतथाकृतम् योषितोर्मध्यगःसोपिनित्यंस्वपितिधार्निकः ११३
धर्मान्नचलतेसोपिस्वभार्यापरभार्ययोः
संस्पर्शात्स्वस्त्रियश्चास्यकामाभिलषितंमनः ११४

तस्याःसंसर्गतश्चैवदुहितैवप्रमन्यते स्तनौतस्यास्तुपृष्ठेचलगन्तौचपुनःपुनः ११५
बालकस्येवपुत्रस्यस्तनौमातुःसमन्यते तस्याअंगानिचांगेषुलगंतिचपुनःपुनः ११६ ततोमातुस्सुतस्येवसोमन्यतदिनेदिने तस्ययोषासुसंसर्गोनिवृत्तस्त्वभवत्ततः ११७
एवंसंवत्सरस्यार्द्धेतत्पतिश्चागतःपुरं अपृच्छत्तंचलोकेषुतस्यावृत्तमथोदितम् ११८
केचिद्भद्रं
बोधयन्तोयुवानोपिसुविस्मिताः केचिदाहुस्त्वयादत्तातयासार्द्धंस्वपित्यसौ ११९
स्त्रीपुंसोरेकसंसर्गात्शांततातुकथंभवेत्
तस्यांयस्याभिलाषोस्तिनपृष्टस्सवदेद्युवा १२०
लोकानांकुश्रुतिर्वार्तातेनपुण्यबलाच्छ्रुता
जनापवादमोक्षार्थंबुद्धिस्तस्याभवच्छुभा १२१
दारूणिस्वयमाहृत्याजिज्वलत्समहानलम् एतस्मिन्नंतरेतातराजपुत्रःप्रतापवान् १२२

आगमत्तद्गृहंसद्यःसोपश्यत्तंचयोषितम् प्रोत्फुल्लवदनांनारींप्रविषादगतंनरं १२३
अनयोर्मानसंज्ञात्वाराजपुत्रोवदद्वचः किंनसंभाषसेमांचमित्रकंचिरमागतम् १२४ अब्रवीत्सोपिधर्मात्माराजपुत्रमनष्टधीःयत्कृतंदुष्करंकर्ममयात्वद्धितकारणात् १२५
सर्वंव्यर्थमहंमन्येजनानांचप्रवादतः
अद्यवह्निमहंयास्येप्रपश्यंतुनरास्सुराः १२६
इत्युक्त्वासमहाभागःप्रविवेशहुताशनम्
विशतस्तस्यवह्नौनकुसुमंचिकुरालये १२७
नांगमस्यानलोधाक्षीन्नचवस्त्रंनकुंतलम्खेचदेवामुदासर्वेसाधुसाध्वितिचाब्रुवन् १२८
अपतन्पुष्पवर्षाणितस्यमूर्ध्निसमंततः यैर्यैश्चदुष्कृतंवाक्यंगदितंतावुभौप्रति १२९
तेषांमुखेप्रजायंतेकुष्ठानिविविधानिच तत्रागत्यचदेवाश्चवह्नेराकृष्यतंमुदा १३०
अपूजयन्सुपुष्पैश्चमुनयोविस्मयंगताः सर्वैर्मुनिवरैरेवंमनुष्यैर्विविधैस्तदा १३१
अर्च्यतेतुमहातेजाःसचसर्वानपूजयत्

सज्जनाद्रोहकंनामकृतंदेवासुरैर्नृभिः १३२
तस्यपादरजःपूतासस्यपूर्णाघराभवत् सुराश्चाहुश्चतंतत्रभार्यातेसंप्रगृह्यताम् १३३
एतस्यसदृशोलोकेनभूतोनभविष्यति
नास्तीतिसांप्रतंपृथ्व्यांकामलोभाजितःपुमान् १३४
देवासुरमनुष्याणांरक्षसांमृगपक्षिणाम्
कीटादीनांचसर्वेषांकामएषसुदुर्जयः १३५
कामाल्लोभात्तथाक्रोधान्नित्यंसत्त्वेषुजायते
संसारबंधकःकामोह्यकामोनक्वचिद्भवेत् १३६
अनेनैवजितंसर्वंभुवनानिचतुर्दश अमुष्यहृदयेनित्यंवासुदेवोमुदास्थितः १३७
एवंस्पृष्ट्वाथदृष्ट्वातंमनुष्याःसर्वकल्मषात्
पूयंतेह्यनघाश्चैवलभंतेचाक्षयांदिवम् १३८
एवमुक्त्वागतादेवाविमानैश्चदिवंमुदा मनुष्याःप्रययुस्तुष्टादंपतीस्वगृहंतथा १३९
दिव्यंचक्षुस्तदातस्यचासीद्देवान्सपश्यति
त्रैलोक्यस्यचवार्त्तांचजानातिलीलयाभृश

म् १४०
ततस्तस्यचवीथ्यांचदृष्टस्तेनसहैवसः
सपप्रच्छमुदातंचधर्मोद्देशंहितंवद १४१
सज्जनाद्रोहउवाच-गच्छबाडबधर्मज्ञवैष्णवंपुरुषोत्तमम्
तंचदृष्ट्वात्वभीष्टंतेसांप्रतंचफलिष्यति १४२
बकस्यनिधनंयद्वावस्त्रस्याशोषणंतथा जानीषेचापरोयश्चकामस्तेऽस्तिहृदिस्थितः १४३
एतच्छ्रुत्वातुवचनमागतोवैष्णवंप्रति विष्णुरूपद्विजेनैवसार्द्धंतेनमुदाययौ १४४
अपश्यत्पुरुषंशुद्धंज्वलं तंचपुरःस्थितम् सर्वलक्षणसंपूर्णंदीप्यमानंस्वतेजसा १४५
अब्रवीत्सचधर्मात्माध्यानस्थंचहरेःप्रियम्
वदनोयद्यद्वृत्तंवैदूरात्त्वांचागतोह्यहम् १४६
वैष्णवउवाच-
प्रसन्नस्तेसुरश्रेष्ठोदानवारीश्वरःसदादृष्ट्वात्वांचमनोऽस्माकंहृष्यतीवाधुनाद्विज १४७
कल्याणंचातुलंतेद्यफलिष्यतिमनोरथः सुरवर्त्मनितेनित्यंचेलंशुष्यतिनान्यथा

१४८
दृष्ट्वादेवंसुरश्रेष्ठंममगेहेहरिंस्थितम्
इत्युक्तेवैष्णवेनाथसतुतंपुनब्रवीत् १४९ क्वासौविष्णुःस्थितोनित्यंदर्शयाद्यप्रसादतः
वैष्णवउवाच-
अस्मिन्देवगृहेरम्येप्रविश्यपरमेश्वरम् १५०
तंदृष्ट्वाकिल्बिषाद्धोरान्मुच्यसेजन्मबंधानत्
तस्यतद्वचनंश्रुत्वाप्रविश्यसदनंप्रति १५१
अपश्यत्तंद्विजंविष्णुंतिष्ठंतंपद्मतल्पके
शिरसैवप्रवंद्याथजग्राहचरणौमुदा १५२
प्रसादीभवदेवेशनज्ञातस्त्वंपुरामया
इहामुत्रचदेवेशतवाहंकिंकरःप्रभो १५३
अनुग्रहश्चमेदृष्टोभवतोमधुसूदन रूपंतेद्रष्टुमिच्छामियदिचास्तिकृपामयि १५४
विष्णुरुवाच-
अस्तिमेत्वयिभूदेवप्रियत्वंचसदैवहि स्नेहात्पुण्यवतामेवदर्शनंकारितंमया १५५ दर्शनात्स्पर्शनाद्ध्य्नाआ! त्कीर्तनाद्भाषणात्तथा

सकृत्पुण्यवतामेवस्वर्गंचाक्षयमश्नुते १५६
नित्यमेवतुसंसर्गात्सर्वपापक्षयोभवेत् भुक्त्वासुखमनंतचमद्देहेप्रविलीयते १५७ स्नात्वाचपुण्यतीर्थेषुदृष्ट्वामांचैवसर्वतः
दृष्ट्वापुण्यवतांदेशान्ममदेहेविलीयते १५८
कथयित्वाकथांपुण्यांलोकानामग्रतःसदा सचैवनरशार्दूलमद्देहेप्रविलीयते १५९ उपोष्यवासरेस्माकंश्रुत्वामच्चरितंध्रुवम्
रात्रौजागरणंकृत्वामद्देहेप्रविल्यते १६०
अत्यंतघोषणोनृत्यगीतवाद्यादिकैस्सदा
नामस्मरन्द्विजश्रेष्ठमद्देहेप्रविलीयते १६१
मद्भक्तस्तीर्थभूतश्चत्वमेवबकमारणात्
यत्पापंतस्यमोक्षायसखेस्थित्वाउवाचह १६२
गच्छमूकंमहात्मानंतीर्थंपुण्यवतांवरम् मूकस्यदर्शनात्तातसर्वेदृष्टामहाजनाः
१६३
तेषांचदर्शनादेवतथासंभाषणान्मम
ममसंपर्कभावाच्चमद्गृहंचागतोभवान् १६४
जन्मकोटिसहस्रेभ्योयस्यपापक्षयोभवेत्
समांपश्यतिधर्मज्ञोयथातेनप्रसन्नता १६५

ममैवानुग्रहाद्वत्सअहंदृष्टस्त्वयानघ
तस्माद्वरंगृहाणत्वंयत्तेमनसिवर्तते १६६
विप्रउवाच-
अस्माकंसर्वथानाथमानसंत्वयितिष्ठतु
त्वदृतेसर्वलोकेशकदाचिन्नतुरोचताम् १६७
माधवउवाच-
यस्मादेतादृशीबुद्धिःस्फुरतेतेसदानघ
तस्मान्मत्सदृशान्भोगान्मद्गेहेसंप्रलप्स्यसे १६८
किंतुतेपितरौपूजामाप्नुतोनत्वयानघ
पूजयित्वातुपितरौपश्चाद्यास्यसिमत्तनुम् १६९
तयोर्निश्श्वासवातेनमन्युनाचभृशंपुनः तपःक्षरतितेनित्यंतस्मात्पूजयतौद्विज १७०
मन्युर्निपततेयस्मिन्पुत्रेपित्रोश्चनित्यशः
तन्निरयंनाबाधेहंनधातानचशंकरः १७१ तस्मात्वंपितरौगच्छकुरुपूजांप्रयत्नतः ततस्त्वंहितयोरेवप्रसादान्मत्पदंव्रज १७२
इत्युक्तेतुद्विजश्रेष्ठःपुनराहजगद्गुरुम्
प्रसन्नोयदिमेनाथरूपंस्वंदर्शयाच्युत १७३
ततोद्विजप्रणयतःप्रसन्नहृदयोवशी

रूपंस्वंदर्शयामासब्रह्मण्योब्रह्मकर्मणे १७४
शंखचक्रगदापद्मधारणंपुरुषोत्तमम्
कारणंसर्वलोकस्यतेजसापूरयज्जगत् १७५
प्रणम्यदंडवद्विप्रउवाचपुनरच्युतम्
अद्यमेसफलंजन्मअद्यमेचक्षुषीशिवे १७६
अद्यमेचकरौश्लाघ्यौधन्योहंजगदीश्वर
अद्यमेपुरुषायांतिब्रह्मलोकंसनातनम् १७७
नंदंतिबांधवामेद्यत्वत्प्रसादाज्जनार्दन
इदानींचप्रसिद्धामेसर्वेचैवमनोरथाः १७८
किंतुमेविस्मयोनाथमूकादिज्ञानिनोभृशम् कथंजानंतिमद्वृत्तंदेशांतरमुपस्थितम् १७९
तस्यगेहोदराकाशेस्थितोविप्रोतिशोभनः तथापतिव्रतागेहेतुलाधारशिरस्यपि १८० तथामित्राद्रोहकस्यत्वंचवैष्णवमंदिरे अनुग्रहाच्चमेविप्रतत्त्वतोवक्तुमर्हसि १८१
श्रीभगवानुवाच-पित्रोर्भक्तःसदामूकःपतिव्रताशुभाचसा सत्यवादीतुलाधारःसमःसर्वजनेषुच १८२ लोभकामजिदद्रोहोमद्भक्तोवैष्णवःस्मृतः संप्रीतोहंगुणैरेषांतिष्ठाम्यावसथेमुदा १८३
भारतीकमलाभ्यांचसहितोद्विजसत्तम

विप्रउवाच-
महापातकिसंसर्गान्नराश्चैवातिपातकाः १८४
इतिजल्पंतिधर्मज्ञाःस्मृतिशास्त्रेषुसर्वदा
पुराणागमवेदेषुकथंत्वंतिष्ठसेगृहे १८५
श्रीभगवानुवाच-कल्याणानांचसर्वेषांकर्त्तामूकोजगत्त्रये
वृत्तस्थोयोपिचाण्डालस्तंदेवाब्राह्मणंविदुः १८६
मूकस्यसदृशोनास्तिलोकेषुपुण्यकर्मतः
पित्रोर्भक्तिपरेनित्यंजितंतेनजगत्त्रयम् १८७
तयोर्भक्त्यात्वहंतुष्टःसर्वदेवगणैःसह
तिष्ठामिद्विजरूपेणतस्यगेहोदरेचखे १८८
तथापतिव्रतागेहेतुलाधारस्यमंदिरे
अद्रोहकस्यभवनेवैष्णवस्यचवेश्मनि १८९
सदातिष्ठामिधर्मज्ञमुहूर्तंनत्यजाम्यहम्
तेनपश्यंतिमांनित्यंयेत्वन्येपापकृज्जनाः १९०
पुण्यत्वाच्चत्वयादृष्टोममानुग्रहकारणात्
पित्रोर्भक्तिपरःशुद्धश्चांडालोदेवतांगतः १९१
तस्मात्तेनसहप्रीत्यातिष्ठामितस्यमंदिर

े
पुनःपुनःकथालापंकरोमिद्विजनंदन ९१२ तस्यवैमानसेनित्यंवर्तेऽहतभावनः सतज्जानातित्वद्वृत्तंतथापतिव्रतादयः १९३
तेषांवृत्तंवदिष्यामिशृणुत्वंचानुपूर्वशः
यच्छ्रुत्वासर्वथामर्त्योमुच्यतेजन्मबंधनात् १९४
पितुर्मातुःपरंतीर्थंदेवदेवेषुनैवहि
पित्रोरर्चाकृतायेनसएवपुरुषोत्तमः १९५
पित्रोराज्ञाचदेवस्यगुरोराज्ञासमंफलं आराधनाद्दिवोराज्यंबाधयारौरवंव्रजेत् १९६
सचास्माकंहृदिस्थोऽपितस्याहंहृदयेस्थितः
आवयोरंतरंनास्तिपरत्रेहचमत्समः १९७
मदग्रेमत्पुरेरम्येसर्वैश्चबांधवैःसह
सभुंजीताक्षयंभोगमंतेमयिचलीयते १९८
अतएवहिमूकोसौवार्त्तांत्रैलोक्यसंभवाम्जानातिनरशार्दूलएषतेविस्मयःकुतः १९९
द्विजउवाच-
मोहादज्ञानतोवापिनकृत्वापितुरर्चनं ज्ञात्वावाकिंचकर्तव्यंसदसज्जगदीश्वर २००
श्रीभगवानुवाच-

दिनैकंमासपक्षौवापक्षार्धंवाथवत्सरं पित्रोर्भक्तिःकृतायेनसचगच्छेन्ममालयं २०१
कारयित्वामनःकष्टमवश्यंनरकंव्रजेत् नकृतावाकृतावास्यात्पित्रोरर्चापरंपुरा २०२
वृषोत्सर्गंनरःकृत्वापितृभक्तिफलंलभेत् अन्नंवस्त्रंतथागव्यंसामिषंचनिरामिषम् २०३
सर्वंलक्षगुणंप्रोक्तंज्ञातिभ्योयत्प्रदीयते
सर्वस्वेनकृतंश्राद्धंयेनपुत्रेणधीमता २०४
जातिस्मरत्वंप्राप्नोतिपितृभक्तिफलंलभेत्
श्राद्धात्परोमहायज्ञस्त्रैलोक्येतुनविद्यते २०५
अत्रयद्दीयतेकिंचित्सर्वंचाक्षयमश्नुते अन्यस्मिंश्चायुतंविद्धिज्ञातिभ्योलक्षमुच्यते २०६
पिण्डेकोटिगुणंप्रोक्तंद्विजायानन्तमुच्यते
गंगाजलेगयायांचप्रयागेपुष्करेतथा २०७
वाराणस्यांसिद्धकुंडेगंगासागरसंगमे
अन्नपिंडंप्रदद्याद्यस्तस्यमुक्तिर्भवेद्ध्रुवम् २०८

पितरश्चाक्षयंस्वर्गंलभंतेजन्मनःफलम् भागीरथ्यांविशेषेणयस्तुदद्यात्तिलोदकम् २०९
मुक्तिमार्गंसचाप्नोतिपिंडदानेतुकिंपुनः
नदीतीरेषुसाहस्रंनदेत्वयुतमिष्यते २१० सामान्यफलसंसर्गाच्छ्राद्धंशतगुणंभवेत् अमायांचयुगाद्यायांग्रहणेसूर्यचंद्रयोः २११
पार्वणंकुरुतेयस्तुसोक्षयंलोकमश्नुते पितरस्तस्यतुष्यंतिसर्वेसमायुतंप्रति २१२
आशिषंदयितंदत्वाभोग्यंचानंतमात्मजे ततःपर्वणिपुत्रैश्चकर्त्तव्यंपार्वणंमुदा २१३
पित्रोर्यज्ञमिमंकृत्वामुच्यतेजन्मबंधनात्
अहन्यहनियच्छ्राद्धंनित्यश्राद्धमितिस्मृतम् २१४
श्रद्धयाकारयेद्यस्तुसोऽक्षयंलोकमश्नुते
तथैवापरपक्षेचकाम्यश्राद्धंविधानतः २१५
कृत्वाकामंसचाप्नोतियद्वामनसिवर्तते
आषाढीमवधिंकृत्वायस्तुपक्षस्तुपंचमः २१६
तत्रश्राद्धंप्रकुर्वीतकन्यांगच्छतुवानवा

कन्यांगतेसवितरियान्यहानितुषोडश २१७
क्रतुभिस्तानितुल्यानिसमाप्तवरदक्षिणैःकाम्यश्राद्धंमहापुण्यमिदंतस्यागतंशिवम् २१८
अभावात्कृष्णपक्षादौतुलायांकर्तुमर्हति अमावृश्चिकमायातिनैराश्यंपितरोगताः २१९
पुनःस्वभवनंयांतिशापंदत्वासुदारुणम् पितृशापेनपुत्रस्यनष्टंसर्वमितिस्मृतम् २२०
धनंपुत्रायशःकाम्यमभीष्टमायुरेवच सर्वाण्येतानिलभ्यंतेजन्मजन्मसुमानवैः २२१
पितॄणांचवरेणैवतस्मान्मैनंपरिज्यजेत् विवाहव्रतयज्ञादौकृत्वानांदीमुखंद्विजः २२२
अक्षयंलभतेपुण्यंगोत्रंतस्यप्रवर्द्धते
एतद्विपर्ययोयस्यसयातिनरकंनरः २२३
कुलक्षयोभवेत्तस्यसजीवोदुःखितोभवेत्
ततस्तुपूजयेदग्रेगणेशंशंभुनंदनम् २२४
परंषोडशमातॄश्चतत्पश्चात्पितृसंचयम् नांदीमुखेषुसर्वेषुप्रपितामहपूर्वकम् २२५
नांदीमुखेद्विजान्सर्वान्स्थापयेत्प्राङ्मुखान्सुधीः उच्चारयेम्नमोवाक्यंस्वधाचान्यत्रयोजयेत् २२६

ग्रहणेचंद्रसूर्यस्यदत्वापिंडोदकंनरः अक्षयंलभतेस्वर्गंपितॄणांपुष्टिवर्द्धनम् २२७
तत्रस्नानंनकुर्याद्यःशक्त्यापिंडोदकंनरः
नददातिपितॄणांतुचांडालत्वंसगच्छति २२८
सर्वंभूमिसमंदानंसर्वेव्याससमाद्विजाः
सर्वंगंगासमंतोयंराहुग्रस्तेनिशाकरे २२९
इंदोर्लक्षगुणंप्रोक्तंदशलक्षंतुभास्करे
गंगातोयेतुसंप्राप्तइंदोःकोटीरवेर्दश २३०
गवांशतसहस्रस्यसम्यग्दत्तस्ययत्फलम् तत्फलंजाह्नवीस्नानेराहुग्रस्तेनिशाकरे २३१
चंद्रसूर्यग्रहेचैवअवगाहतिजाह्नवीं सस्नातस्सर्वतीर्थेषुकिमर्थमटतेमहीम् २३२
सूर्यग्रहःसूर्यवारेसोमेसोमग्रहस्तथा चूडामणिरितिख्यातस्तत्रानंतफलंस्मृतम् २३३
समुपोष्यतयोःपूर्वेपुण्यतीर्थेतुयःपुमान्
दत्वापिंडोदकंदानंसत्यलोकेप्रतिष्ठितः २३४
द्विजउवाच-

पितुरेवमहायज्ञःश्राद्धंचभवतेरितं तातापश्चिमकालादौकिंकर्त्तव्यंसुतेनहि २३५
किंकृत्वाचपरंश्रेयोजन्मजन्मसुलभ्यते पुत्रेणधीमतादेवयत्नतोवक्तुमर्हसि २३६
श्रीभगवानुवाच-पूर्वेवयसिसंप्राप्तेपितापुत्रइतिस्मृतः
उत्तरेचसुतस्तातःपालनान्नतुपूजनात् २३७
देववत्पूजयेत्तातंस्नेहंकुर्याच्चपुत्रवत्
नलंघयेद्वचस्तस्यमनसापिकदाचन २३८
आतुरस्यपितुःपुत्रोयस्तुकुर्यात्प्रतिक्रियां
सोक्षयंलभतेस्वर्गंसदादेवैःप्रपूज्यते २३९
मुमूर्षोरपितातस्यपश्यतोमृत्युलक्षणम् कृत्वाचयजनंपुत्रोदेवानांतुल्यतांव्रजेत् २४०
विधिनानशनेनैवपितुःस्वर्गंददातियः
पुत्रस्यतस्यधीरस्यशृणुवक्ष्यामियद्गुणम् २४१
अश्वमेधसहस्राणिराजसूयशतानिच
भवेदनशनेपुण्यंतीर्थकोटिगुणंतयोः २४२
भागीरथ्याजलेचैवयोमृतःपुरुषोत्तमः पयोधररसंमातुर्नपिबेन्मुक्ततांव्रजेत्

२४३
वाराणस्यांत्यजेद्यस्तुप्राणांश्चैवयदृच्छया
अभीष्टंचफलंभुक्त्वामद्देहेप्रविलीयते २४४
यागतिर्योगयुक्तानांमुनीनामूर्द्ध्वरेतसां
सागतिस्त्यजतःप्राणान्ब्रह्मपुत्रेषुसप्तसु २४५
लोहितस्यविशेषेणतीरोत्तरसमाश्रितः
विधिनायस्त्यजेत्प्राणान्सचमत्समतांव्रजेत् २४६
तस्यैवचोर्वशीकेशेपुण्यतीर्थेद्विजोत्तम
मृतोत्पन्नःसमाप्नोतिसर्वंदोषैर्नलिप्यते २४७
गृहस्याभ्यंतरेयस्यप्राणत्यागोभवेद्ध्रुवम्
यावद्ग्रंथिर्गृहेतिष्ठेत्तावद्बंधोभवेतनौ २४८
हायनेहायनेचापिएकैकंपरिहीयते
पश्यतांपुत्रबंधूनांवंधनेनास्तिनिष्कृतिः २४९
पर्वतेकाननेदुर्गेस्थानेवाजलवर्जिते
मृतोदुर्गतिमाप्नोतिकीटादौजायतेपुनः २५०
संस्कारश्चभवेद्यस्यमृतस्यपरवासरे

षष्टिर्वर्षसहस्राणिकुंभीपाकेप्रतिष्ठति २५१
अस्पृश्यस्पर्शनादेवउच्छिष्टःपतितोमृतःसुचिरंनरकेस्थित्वाम्लेच्छजातिषुजायते २५२
तथैवबहुकीटेषुजायतेसत्त्वजातिषु तस्मान्नचिरकालेषुजानीयात्पुण्यपातकम् २५३
पुण्यात्पुण्यप्रयोगैश्चसर्वेषांमर्त्यवासिनाम्
मरणेयागतिःपुंसांगतिर्भवतितादृशी २५४
पुण्यतीर्थेमृतोयस्तुविष्णोर्नामानिचिंतयन्
पापात्पूतोव्रजेत्स्वर्गंसर्वदोषैर्नलिप्यते २५५
पितुर्मृतस्यदेहंतुवहेद्यस्तुसुतोबली पदेपदेश्वमेधस्यफलंप्राप्नोत्यसंशयम् २५६
प्राक्चितौचपितुर्देहेमुखाग्निंकारयेत्सुतः
विधिनामंत्रपूतेनपश्चाद्देहंदहेत्पुनः २५७
लोभमोहसमायुक्तंपापपुण्यसमावृतम् दहेयंसर्वगात्राणिदिव्यान्लोकान्सगच्छतु २५८
दग्ध्वाचलंघयेत्पुत्रोप्यस्थिसंचयनंप्र

ति
दशाहेसमनुप्राप्तेचार्द्र
वस्त्रंपरित्यजेत् २५९
छित्वाचलोहितंचेलंवह्नौचाथजलेक्षिपेत्
ततश्चैकादशाहेचश्राद्धंकुर्याद्विचक्षणः २६०
प्रेतस्यदेहपुष्ट्यर्थंब्राह्मणैकंतुभोजयेत्
दानंदद्याच्चविधिवद्वस्त्रंपीठंचपादुकाम् २६१
सर्वोपकरणैस्तुल्यंधरादिगजवाजिकम्
कृष्णांगांचप्रदद्यात्तुसर्वपापविमुक्तये २६२
चतुर्थाहेत्रिपक्षेचषण्मासेचाब्दिकेतथाद्वादशप्रतिमास्यानिश्राद्धान्येतानिषोडश २६३
यस्यैतानिनसंतीहयथाशक्तिचश्रद्धया
पिशाचत्वंस्थिरंतस्यदत्तैःश्राद्धशतैरपि २६४
अब्दमंबुघटंदद्यादन्नंचामिषसंयुतं
नित्यानित्यमभावाच्चक्षपन्मासंक्षमापयेत् २६५
सपिंडीकरणश्राद्धंगतेसंवत्सरेबुधः
पार्वणस्यविधानेनकारयेद्विजसत्तमः २६६
पितुरब्दमशौचंस्यान्मातुःषण्मासमेवच त्रिमासंतुस्त्रियश्चैवतदर्द्धंभ्रातृप

ुत्रयोः २६७
सपिंडानामशौचंस्याद्यावद्गेहेसतिष्ठति पुत्रस्ययन्निषिद्धंतुशृणुतातवदाम्यहम् २६८
ब्रह्मचारीसदाचारीनगच्छेच्चस्त्रियंक्वचित्
सप्तघट्याःपरंचैवनवघट्याश्चपूर्वतः २६९
सकालःकुतपोज्ञेयःपितॄणांदत्तमक्षयम्
श्राद्धेत्रीणिपवित्राणिदौहित्रंकुतपस्तिलाः २७०
त्रीणिचात्रप्रशंसंतिसत्यमक्रोधमत्वराम्
सायंसंध्यांपरान्नंचपुनर्भोजनमैथुनम् २७१
दानंप्रतिग्रहंचैवश्राद्धंकृत्वाविवर्जयेत्
अकर्तव्यशतंकृत्वाश्राद्धंकुर्याद्विचक्षणः २७२
तच्चकर्तव्यतामेतिस्वयमुक्तंविरिंचिना शृणुपुत्रपुरावृत्तंबहूनांचवदाम्यहम् २७३
गुरोर्गोहननंकृत्वाददुःश्राद्धंययुर्दिवम्
तेषांचकीर्त्तनादेवश्राद्धंभवतिचाक्षयम् २७४
वसिष्ठस्यमुनेःशिष्याब्राह्मणास्सप्तसु

व्रताः
पितृश्राद्धेसमायातेहोमधेनुंगुरोःप्रियाम् २७५
प्रार्थयित्वागृहंनीत्वासप्तभिर्भ्रातृभिर्मुदा
गव्यार्थंपितृयज्ञेतांधेनुंहत्वाविमृश्यच २७६
ददुर्मांसंचविप्रेचशेषंविप्रांस्त्वभोजयन्
समाप्यपितृकर्माणिवत्संसंगृह्यतेद्विजाः २७७
गुरौसमर्पयामासुर्धेनुर्व्याघ्रेणभक्षिता
ततस्तपोर्बलादेवज्ञात्वातेषांचकारणम् २७८
सशशापततःशिष्यांश्चाडालाश्चभविष्यथ
वेपमानास्ततोविप्राःकृतांजलिपुटाःस्थिताः २७९
धेनोर्मांसंप्रदातारःपितृकृत्येसदानघ
अकर्तव्यसहस्राणिमहांतिपातकानिच २८०
कुर्वंतःपितृकार्येषुपापात्पूतादिवंगताः
श्रुतंबहुविधंनाथमुखात्तेचपुरातनम् २८१
क्षंतुमर्हसिधर्मज्ञशापस्यांतोविधीयताम्
वसिष्ठउवाच-

शापोवोथयथापाप्मानतुधर्मविचारणात् २८२ चांडालादौसमुत्पन्नाःपुरावृत्तंस्मरिष्यथ
नचवोज्ञानलोपश्चस्मृतिशास्त्रमनष्टकम् २८३
पापयोनिंसमुत्तीर्यपश्चान्मोक्षंगमिष्यथ
ततःप्राणान्परित्यज्यगुरुशापात्तुतेद्विजाः २८४
जाताश्चांडालयोनौतुसर्वेज्ञानसमन्विताःस्तन्यंतैस्तुनपीतंवैस्मरद्भिःपूर्वजन्मतत् २८५
मृताजातामृगाःसर्वेचक्रवाकाःपुनर्वने
हंसास्तुमानसेतीर्थेशुक्लाजाताःपुनर्द्विजाः २८६
मुमूर्षवोमहाभागामृतास्तेखेदकारणात् तस्मिन्कालेमहाराजोधर्मकेतुरितिस्मृतः २८७
ययौस्नातुंततस्तीर्थंसदारःसपरिच्छदः ततोहंसास्त्रयोमोहाद्राज्यंभोग्यंतुयोषितः २८८ भक्ष्याणिचिंतयंतश्चलोकांतरमयुस्तदा ज्ञात्वावेदंचवेदांगंमोक्षंयास्यामहेवयम् १८९
चिंतयंतोगताअन्येततोलोकांतरंप्रति अथत्रयोनृपाजाताश्चत्वारोविप्रसत्तमाः

२९०
कुरुक्षेत्रेततोवेदान्वेदांगानिसमंततः तपोबलाद्विदंतिस्मवार्तांचामुत्रचेहच २९१
त्रयोराजकुलेजाताराजानोमदमोहिताः
ज्ञानलोपात्परंलोकंनजानंतिहितातिम् २९२
तेचविप्राश्चसंदेहादाहूयचेटकंस्वकम्
राज्ञोगच्छस्वकार्पण्यात्पत्रंदेहिचसंभ्रमात् २९३
सप्तव्याधादशार्णेषुमृगाःकालंजरेगिरौ
चक्रवाकाःशरद्वीपेहंसाःसरसिमानसे २९४
तेपिजाताःक्रुरुक्षेत्रेब्राह्मणावेदपारगाः
प्रस्थितादूतमध्वानंयूयंकिमवसीदथ २९५
गृहीत्वाचेटकोलेखंराज्ञस्तुसमदर्शयत्
दृष्ट्वालेखंतुराजानोराज्यंत्यक्त्वाययुर्द्विजान् २९६
श्रुत्वावाक्यंततस्तेषांगतास्तेचतपोधनाः
अचिरेणैवकालेनमोक्षंयाताश्चतैस्सह २९७
यइदंशृणुयाच्छ्राद्धेसप्तव्याधादिकंद्विज
अक्षयंचान्नपानंचपितॄणामुपतिष्ठति २९८
द्विजउवाच-
वित्तहीनस्यविप्रस्यपितृकार्यंकथंभवेत्तपस्विनोवनस्थस्यगृहस्थस्यचकेशव २९९

भगवानुवाच-
तृणकाष्ठार्जनंकृत्वाप्रार्थयित्वावराटकम्
करोतिपितृकार्याणिततोलक्षगुणंभवेत् ३००
अकर्तव्यंशतंकृत्वापितृश्राद्धंकरोतियःसर्वपापक्षयस्तस्यस्वर्गंयातिचमानवः ३०१
सर्वाभावेपितृतिथौगोभ्योघासंददातियः
फलंचपिंडदानस्यसंप्राप्नोत्यधिकंनरः ३०२
पुरावैराटविषयेरुरोदातीवदीनकः
पितृतिथौस्वयंप्राप्तेसर्वाभावाच्चरोदिति ३०३
रुदित्वासुचिरंसोपिपप्रच्छकोविदंद्विजंब्रह्मन्पितृतिथावद्यकिंस्वित्कृत्वाहितंभवेत् ३०४
वंराटकश्चमेनास्तिधनंब्रह्मविदांवर
उपदेशंचमेदेहियेनधर्मेस्थितोह्यहम् ३०५
द्विजउवाच-
गच्छशीघ्रंवनेतातमुहूर्तेकुतपेऽधुना
घासंपितरमुद्दिश्यगवेदेहीतिसत्वरम् ३०६
ततस्तस्योपदेशेनगृहीत्वाघासपूलकम् गवेदत्वायथाहृष्टःपुष्ट्यर्थंपितुरेवच ३०७
एतत्पुण्यप्रसादेनगतोसौसुरमंदिरम् स्वर्गंचसुचिरंभुक्त्वाउत्पन्नोधनिनांकुले ३०८
धनवान्सपुरापुण्यात्पितृयज्ञस्यकारणात्

सददातिपितुःपिंडंसर्वस्वेनधनेनच ३०९ तत्रैकजन्मनोभ्यासाद्गतोसौविष्णुमंदिरम्
भुक्त्वानन्तसुखंतत्रसार्वभौमोभवन्नृपः ३१०
पितृयज्ञात्परोयस्माद्धर्मोनास्तिकथंचनतस्मात्सर्वप्रयत्नेनशक्त्याकुर्यादमत्सरः ३११
यःपठेद्धर्मसंतानंजनानामग्रतोनरः विष्णुपद्याजलेस्नानंप्रतिलोकेचलभ्यते ३१२
जन्मजन्मकृतोयेनमहापातकसंचयः तत्सर्वंप्रलयंयातिसकृदुच्चरितेश्रुते ३१३
इति
श्रीपाद्मपुराणेप्रथमेसृष्टिखंडेपंचाख् यानोनामपंचाशत्तमोऽध्यायः ५०

एकपञ्चाशत्तमोऽध्यायः
नरोत्तमउवाच-
त्रिदशानांचदेवानामन्येषांजगदीश्वरः
प्रभुःकर्ताचहर्त्ताचगोप्ताभर्त्तापिताप्रसूः १
अस्माकंवाक्श्रमोविष्णोःकथनेनैवयुज्यतेकिंतुकौतूहलंमेस्तिपिपासावाक्षुधापिवा २
कृतंपृच्छतियेनैववक्तव्यंतत्प्रियेणहि

अतीतंचैवजानातिकथंनाथपतिव्रता ३
किंवातस्यांप्रभावंचवक्तुमर्हस्यशेषतः
भगवानुवाच-
कथितंमेपुरावत्सपुनःकौतूहलंद्विज ४
कथयिष्यामितत्सर्वंयत्तेमनसिवर्तते
पतिव्रतापतिप्राणासदापत्युर्हितेरता ५
देवानामपिसाराध्यामुनीनांब्रह्मवादिनांधवस्यैकस्ययानारीलोकेपूज्यतमास्मृता ६
तस्यासंमाननेगुर्वीनिभृतानभविष्यति
मध्यदेशेपुरातातनगरीचातिशोभना ७
तस्यांचब्रह्मजातीयासेव्यानाम्नीपतिव्रता
तस्याधवोभवत्कुष्ठीपूर्वकर्मविरोधतः ८
गलद्ब्रणास्यपत्युश्चनित्यंचर्यापरायणायद्यन्मनोरथंतस्यशक्त्यासाकुरुतेभृशम् ९
अर्चयेद्देववन्नित्यंस्नेहंकुर्यादमत्सरा
कदाचित्पथिगच्छंतींवेश्यांपरमसुंदरीम् १०
दृष्ट्वातीवाभवन्मोहान्मन्मथाविष्टचेतनः
निश्श्वस्यसुतरांदीर्घंततस्तुविमनाभवत् ११
श्रुत्वागृहाद्विनिःसृत्यसाध्वीपप्रच्छतंपतिं
उन्मनास्त्वंकथंनाथनिःश्वासस्तेकथंविभो

१२
ब्रूहिमेयच्चकर्तव्यमकर्तव्यंचत्प्रियम्
दयितंतेकरिष्यामित्वमेकोमेगुरुःप्रियः १३
अभीष्टंवदमेनाथयथाशक्तिकरोम्यहम् इत्युक्तेतामुवाचेदंवृथाकिंभाषसेप्रिये १४
नशक्तात्वंनचैवाहंमोघंवक्तुंनयुज्यते
प्रष्टुंनाधिकरोषीतियथादीर्घतरोःफलम् १५
भूमौस्थित्वातुखर्वात्मासमुद्धर्तुंप्रवांछति
तथामेरमणीलोभान्मोहाद्यदभिवांछितम् १६
दंपत्योरपिदुःसाध्यमपयानंवदाम्यहम्
पतिव्रतोवाच-
ज्ञात्वातुत्वन्मनोवृत्तंशक्ताहंकार्यसाधने १७
आदेशंकुरुमेनाथकर्तव्यंयेनकेनचित् यदितेदुर्लभंकार्यंकर्तुंशक्नोमियत्नतः १८
तदामेत्वतिकल्याणंफलिष्यतिपरेत्विह इत्युक्तेपरमःप्रीतःस्थितोवचनमब्रवीत् १९
पापाभ्यासाच्चपाप्मानंपृच्छतीतिविनिश्चयः
पथ्यस्मिन्संप्रगच्छंतींवेश्यांपरमसुंद

रीम् २०
सर्वतश्चानवद्यांगींदृष्ट्वामेदह्यतेमनः
यदितांत्वत्प्रसादाच्चप्राप्नोमिनवयौवनां २१
तदामेसफलंजन्मकुरुसाध्विहितंमम
यदिमांकुष्ठिनंदीनंपूतिगंधंनवव्रणम् २२
नगच्छतिवरारोहातदामेनिधनंहितम्
श्रुत्वातेनेरितंवाक्यंसाध्वीवचनमब्रवीत् २३
यथाशक्तिकरिष्यामिस्थिरीभवप्रभोधुना
मनसाथसमालोच्यक्षपांतेह्युषसिद्रुतम् २४
गोमयंसहशोधन्यागृहीत्वासाययौमुदा
संप्राप्यगणिकागेहंशोधयित्वाचचत्वरम् २५
प्रतोलद्यंवीथिकांचैवगोमयंप्रददौमुदा
सातूर्णमागतागेहेजनस्यालोकनेभयात् २६
एवंक्रमेणसासाध्वीचरतिस्मदिनत्रयम्
अथसावारमुख्याचचेटिकाश्चेटकानपि २७
अपृच्छत्कस्यकर्माणिशोभनानिचचत्वरे
मयानोक्तेप्युषःकालेकस्यमत्प्रियकारणात् २८
रुच्यकर्मणिदीप्यंतेरथ्याचत्त्वरवीथिकाः
परस्परेणसंचिंत्यवारमुख्यांचतेब्रुवन् २९
अस्माभिर्नकृतंभद्रे

कर्मचैतत्प्रमार्जनम्
अथसाविस्मयंगत्वासंचिंत्यरजनीक्षये ३०
तयाचदृश्यतेसाचतथैवपुनरागता
दृष्ट्वातांमहतींसाध्वींब्राह्मणींचपतिव्रताम् ३१
दधारचरणेतस्याहाक्षमस्वेतिभाषिणी
आयुर्देहंचसंपत्तिर्यशोर्थःकीर्तिरेव ३२
एतासांमेविनाशायस्फुरसीवपतिव्रते
यद्यत्प्रार्थयसेसाध्विनित्यंदास्यामितद्दृढम् ३३
सुवर्णंमणिरत्नंवाचेलंवायन्मनोरथं
तामुवाचततःसाध्वीनमेचार्थेप्रयोजनम् ३४
अस्तिकार्यंचतेकिञ्चिद्वदामिकुरुषेयदि
तदामेहृदिसंतोषःकृतंसर्वंत्वयाधुना ३५
गणिकोवाच-
सत्यंसत्यंकरिष्यामिद्रुतंवदपतिव्रते
कुरुमेरक्षणंमातर्द्रुतंकृत्यंचमेवद ३६
त्रपयानिकृतंवाच्यंतस्यामुक्तंवरंप्रियम्
क्षणंविमृश्यसावेश्याकृत्वाक्षांतिमुवाचच ३७
कुष्ठिनःपूतिगंधस्यसंपर्केदुःखिताभृशम्दिनैकंचकरिष्यामियद्यागच्छतिमद्गृहम् ३८
पतिव्रतोवाच-
आगमिष्यामितेगेहमद्यरात्रौचसुंदरि भुक्तभोग्यंपतिंहृष्टंपुर्नेष्यामिमद्ग

ृहम् ३९
गणिकोवाच-
गच्छशीघ्रंमहाभागेस्वगृहंचपतिव्रते पतिस्तेचार्द्धरात्रेसआगच्छतुचमद्गृहम् ४०
बहवोमेप्रियास्संतिराजानस्तत्समाश्चये एकैकोमद्गृहेनित्यंतिष्ठतीहनिरंतरम् ४१
अद्याहंमेगृहंशून्यंकरिष्यामिचत्वद्भयात्
सचागच्छतुतेभर्त्तासचास्मान्प्राप्यगच्छतु ४२
एतच्छ्रुत्वातुसासाध्वीगतासौस्वगृहेतथापत्यौनिवेदयामासकृत्यंतेफलितंप्रभो ४३
अद्यरात्रौचतद्गेहंगंतुंख्यातिंकरोतिसाप्रभूताःपतयस्तस्यास्तवकालोनविद्यते ४४
विप्रउवाच-
कथंयास्यामितद्गेहंमयागंतुंनशक्यते
एतज्ज्ञात्वाकुतःक्षांतिःकृतंकार्यंकथंभवेत् ४५
पतिव्रतोवाच-
स्वपृष्ठस्थमहंकृत्वानेष्यामितद्गृहंप्रति
सिद्धेह्यर्थेनयिष्यामिपुनस्तेनैववर्त्मना ४६
द्विजउवाच-
कल्याणित्वत्कृतेनैवसर्वंमेकृत्यमेष्यत

ि
इदानींयत्कृतंकर्मस्त्रीजनैरपिदुःसहम् ४७
तस्मिंश्चनगरेरम्येनित्यंचधनिनोगृहे
पौरेश्चप्रचुरंवित्तंहृतंराज्ञाश्रुतंतदा ४८
श्रुत्वासर्वान्निशाचारानाहूयनृपतीरुषाजीवितुंयदिवोवांछाचोरंमामद्यदास्यथ ४९
गृहीत्वातुनृपस्याज्ञांयत्तैर्जिघृक्षयाकुलैः
चारैश्चोरोगृहीतस्तैर्बलाच्चैवनृपाज्ञया ५०
नगरोपांतदेशेचवृक्षमूलेघनेवने
समाधिस्थोमहातेजामांडव्योमुनिपुंगवः ५१
व्यातिष्ठद्वह्निसंकाशोयोगिनांप्रवरोमुनिः
अंतर्नाडीगतोवायुःकिंचिन्नप्रतिभातिच ५२
तंब्रह्मतुल्यंतिष्ठन्तंदृष्ट्वादुष्टामहामुनिम्
चोरोयमद्भुताकारोधूर्तस्तिष्ठतिकानने ५३
एवमुक्त्वातुतंपापाबबन्धुर्मुनिसत्तम्
नोक्ताश्चनेक्षितास्तेनपुरुषाअतिदारुणाः ५४
ततोराजाउवाचेदंसंप्राप्तस्तस्करोमया
उपांतेचपथिद्वारेकुरुध्वंघोरदण्डनम् ५५
मांडव्यश्चमुनिस्तत्रपथिशूलेचकीलितः

पायुदेशेचतैर्दत्तंशूलंयावच्चमस्तकम् ५६
व्यथांसचनजानातिशूलेविद्धतनुर्यमात्
अन्यैरपिकृतोदण्डःकृतस्तैस्तुमनोहितः ५७
एतस्मिन्नंतरेरात्रावंधकारेघनोन्नते स्वपतिंपृष्ठतःकृत्वाप्रययौसापतिव्रता ५८
मांडव्यस्यतनौसङ्गात्कुष्ठिनोगंधआगतः
भग्नःसमाधिस्तस्यैवंकुष्ठिसंसर्गतोध्रुवम् ५९
मांडव्यउवाच-
एवंयेनाधुनाकृच्छ्रंकारितंगात्रवेदनम्
सएवभस्मतांयातुप्रोदितेचविरोचने ६०
मांडव्येनैवमुक्तस्सपपातधरणीतले
ततःपतिव्रताचाहब्रध्नोनोदयतुध्रुवं ६१
दिनत्रयंगृहंनीत्वाशापाद्वेश्मगताततः
शयनीयेस्थितंरम्येधृत्वाऽतिष्ठत्पतिव्रता ६२
शप्त्वातंचमुनिश्रेष्ठोगतोदेशमभीष्टकम्सूरोनोदयतेलोकेयावच्चैवदिनत्रयम् ६३
निखिलंव्यथितंदृष्ट्वात्रैलोक्यंसचराचरम्
शतक्रतुंपुरस्कृत्यगतादेवाःपितामहम् ६४
वृत्तंन्यवेदयन्सर्वंपद्मयोनौदिवौकसः
कारणंचनजानीमस्त्वंतुयोग्यंविधेहिनः ६५
ब्रह्मोवाच-
पतिव्रतायायद्वृत्तंमांडव्यस्यमुनेश्चय

त्
यथानोदयतेब्रध्नोधातादेवेष्ववेदयत् ६६
ततोदेवाविमानैश्चपुरस्कृत्यप्रजापतिम्
गतास्तदंतिकंविप्रतूर्णंसर्वेचभूतलम् ६७
तेषांश्रियाविमानानांमुनीनांकिरणैस्तथाशतसूर्यमिवाभातिनान्यत्रचगृहोदरे ६८
हाहतास्मिकथंसूरोमद्गृहेसमुपस्थितः
अदृश्यंततयादेवाविमानैर्हंससन्निभैः ६९
एतस्मिन्नंतरेब्रह्मातामुवाचपतिव्रताम् अखिलानांचदेवानांद्विजानांचगवांतथा ७०
यथैवनिधनंतेषांकथंतेपरिरोचते
मातःक्रोधंत्यजस्वाद्यसूर्यस्योदयनंप्रति ७१
पतिव्रतोवाच-
सर्वलोकानतिक्रम्यपतिरेकोगुरुर्मम अस्यमृत्युर्मुनेश्शापादुदितेचविरोचने ७२
तेनैवकारणेनैषमयाशप्तोदिवाकरः नकोपान्नचमोहाच्चलोभात्कामान्नमत्सरात् ७३
ब्रह्मोवाच-
एकस्यनिधनेनैवत्रैलोक्यस्यहितंभवेत् ततस्तेचाधिकंपुण्यंमातरेवंभविष्यति ७४ साचोवाचविधिंतत्रदेवानामग्रतःसती पतिंत्यक्त्वाचमेसत्यंशिवंमेनानुरोचते ७५

ब्रह्मोवाच-
उदितेचखगेसौम्येपत्यौतेभस्मतांगते स्वस्थेभूतेचत्रैलोक्येकरिष्यामिहितंतव ७६
भस्मनःपुरुषोभाव्यःकामदेवसमप्रभः गुणैःसर्वैर्युतोभर्तारतिवत्त्वंचसर्वदा ७७
यथापूज्योहरिर्दैवैर्यथालक्ष्मीश्चपूजिता
तथैवदंपतीस्वर्गेतस्मान्मद्वचनंकुरु ७८
पतिव्रतोवाच-
पत्युर्मेनिधनेब्रह्मन्विधवालोकनिंदिताकांस्तुलोकान्गमिष्यामिभग्नाचारामलीमसा ७९
ब्रह्मोवाच-
अतस्तेनास्तिदोषोवैनमृतस्तेधवोधुना
अस्माकंवचनेनैवकुष्ठीमन्मथतांव्रजेत् ८०
वदत्येवंविधौसाचविमृश्यक्षणमेवच
वाढमुक्तवतीसाचततस्सूर्योदयोभवत् ८१
अभवद्भस्मरूपोसौमुनिशापप्रपीडितः
भस्मनोमध्यतोजातोद्विजोमन्मथपीडितः ८२
दृष्ट्वाविस्मयपमापन्नाःसर्वेतेपुरवासिनः
मुदितादेवसंघाश्चजनःस्वस्थतरोभवत् ८३
विमानेनार्कवर्णेनस्वर्लॐकादागतेनच पतिनासहसासाध्वीसुरैःसार्द्धंगतादिवम्

८४
एवंपतिव्रतायस्माच्छुभाचैवतुमत्समा
तेनवृत्तंचजानातिभूतंभव्यंप्रवर्तनम् ८५
यइदंश्रावयेल्लोकेपुण्याख्यानमनुत्तमम्तस्यपापंक्षयंयातिजन्मजन्मकृतंचयत् ८६
अक्षयंलभतेस्वर्गंविबुधैःसंप्रयुज्यते
ब्राह्मणोलभतेवेदंजन्मजन्मसुबाडब ८७
सकृच्छृणोतियःपूतोदुष्कृतौघाद्विमुच्यते
सुरालयमवाप्नोतिस्वर्गाद्भ्रष्टोधनीभवेत् ८८
इति
श्रीपाद्मपुराणेप्रथमेसृष्टिखंडेपतिव्र तोपाख्यानंनामैकपंचाशत्तमोऽध्यायः ५१

द्विपञ्चाशत्तमोऽध्यायः
द्विजउवाच-
मांडव्यस्यमुनेर्विष्णोश्शूलाघातःकथंतनौ
पत्यौपतिव्रतायाश्चकथंकुष्ठंकलेवरे १
हरिरुवाच-
शिशुभावाच्चमांडव्योझिल्लिकायामभानतः
वस्तिदेशेतृणंदत्वामोहात्सचमुमोचताम् २
तेनापवाददोषेणधर्मस्याज्ञातुरेवच अंहोरात्रंव्यथाकृच्छ्राभुक्तातेनद्विज

न्मना ३
किंतुसमाधिनातेननज्ञातंशूलसंभवम्
कृच्छ्रंचमुनिनाकृत्स्नंयोगाभ्यासाद्भृशादपि ४
कुष्ठिनोब्रह्मणोघातादजितेंद्रि
यकारणात्
पूतिगंधंतनौकुष्ठंसंजातंद्विजसत्तम ५
पुराविप्रायतेनैवदत्तंगौरीचतुष्टयम्
कन्यकात्रितयंविप्रतेनतस्यपतिव्रता ६
अस्यास्तुकारणादेवसचमत्समतांव्रजेत्
अत्रतेविस्मयःकुत्रवेदकर्मपुरातनम् ७
द्विउवाच-
कृत्यानारीनयस्यैवतस्यस्वर्गोभवेद्ध्रुवम्
यथैतच्चरितंनाथसर्वेषांशिवमिष्यते ८
हरिरुवाच-
संतिकृत्याःस्त्रियःकाश्चित्पुंसःसर्वस्वदस्यच
तत्राप्यरक्षणीयांचमनसापिनधारयेत् ९
नस्त्रीणामप्रियःकश्चित्प्रियोवापिनविद्यते
गावस्तृणमिवारण्येप्रार्थयंतिनवंनवम् १०
पुमांसंवित्तहीनंचविरूपंगुणवर्जितम्
अकुलीनंचभृत्यंचकामिनीभजतेध्रुवम् ११
भर्तारंचगुणोपेतंकुलीनंचमहाधनम् सुंदरंरतिदक्षंचत्यक्त्वानीचंभजेद्वधूः

१२
उमानारदसंवादमाख्यानंविद्धिभूसुर येनविद्यास्त्रियाश्चेष्टाविविधाःकृत्स्नशोद्विज १३
स्वभावान्नारदोविप्रविश्वजिज्ञासकोमुनिः
स्वांतेविमृश्याथगतःकैलासंगिरिमुत्तमम् १४
वृषकेतुसदाख्यानसप्रतिष्ठेहिमेगिरौ प्रणिपत्यमहात्मावैपप्रच्छपार्वतींमुनिः १५
देविसीमंतिनीनांतुदुश्चेष्टांज्ञातुमुत्सहे
कौतुकेनत्वयाचर्यावधूनांसंप्रयुज्यते १६
सर्वासामपिनारीणांस्वान्तंजानासितत्त्वतः
तन्मांकथयसर्वेषुविनीतमज्ञमत्रच १७
देव्युवाच-
युवतीनांसदाचित्तंपुंसुतिष्ठत्यसंशयम् अस्मिन्योनौसुसंयोग्येसंगतेवाप्यसंगते १८
सुवेषंपुरुषंदृष्ट्वाभ्रातरंयदिवासुतम्योनिःक्लिद्यतिनारीणांसत्यंसत्यंहिनारद १९
स्थानंनास्तिक्षणंनास्तिनास्तिप्रार्थयितानरः

तेननारदनारीणांसतीत्वमुपजायते २० घृतकुंभसमानारीतप्तांगारसमःपुमान् तस्माद्घृतंचवह्निंचनैकस्थानेचधारयेत् २१
यथैवमत्तमातंगंसृणिमुद्गरयोगतः स्ववशंकुरुतेयंतातथास्त्रीणांप्ररक्षकः २२
पितारक्षतिकौमारेभर्तारक्षतियौवने पुत्राश्चस्थाविरेभावेनस्त्रीस्वातंत्र्यमर्हति २३
ततःस्वातंत्र्यभावाच्चस्वेच्छयाचवरांगना
पुरुषेणार्थिताधीराप्रेरणादिचरीभवेत् २४
अरक्षणाद्यथापाकःश्वकाकवशगोभवेत्
तथैवयुवतीनारीस्वच्छंदाद्दुष्टतांव्रजेत् २५
पुनरेवकुलंदुष्टंतस्यास्संसर्गतोभवेत्
परबीजेनयोजातःसचस्याद्वर्णसंकरः २६
जारजःसंकरःपापोनरकेनियतंवसेत्
कीटजातौगताजाताःपुनःसर्वेमहीतले २७
ततोम्लेच्छमुपानीतंकुलंस्याद्विजनंदन
कुलक्षयोभवेद्यस्मात्तस्माद्दुष्टांनधारयेत् २८
ज्ञात्वैवयोषितांदोषंक्षमतेयोनराधमः
सतिष्ठेन्निरयेघोरेरौरवेपितृभिःसह २९
काचित्पातयतेनारीकाचिदुद्धरतेकुलम्

तस्मात्सर्वप्रयत्नेनकुलजामुद्वहेद्बुधः ३०
कुलद्वयंसमानारीसमयित्वातुतिष्ठति साध्वीतारयतेवंशान्दुष्टापातयतिध्रुवम् ३१
दारेष्वधीनंस्वर्गंचकुलंपंकंयशोऽयशः पुत्रंदुहितरंमित्रंसंसारेकथयंतिच ३२ तस्मादेकांद्वितीयांवावामामुद्वाहयेद्बुधः
संतानार्थात्तुकामाच्चबहुदोषाश्रिताचसा ३३
रजस्वलांचवनितांनावगच्छतियःपतिः ब्रह्महाभ्रूणहासोपिदुर्गतिंचाधिगच्छति ३४
योमोहाद्दुर्भगांकृत्वासाध्वींत्यजतिपापकृत्
तस्यावधेनयत्पापंतद्भुक्त्वानरकंब्रजेत् ३५
वनिताहरणंकृत्वाचांडलकुलतांव्रजेत्
तथैववनिताहानात्पतितोजायतेनरः ३६
रामांविन्यस्यस्कंधेचचिरंयमपुरेवसेत्
मलमूत्रंशिरोदेशेनित्यंतस्यचसंपतेत् ३७
एवंवर्षसहस्राणिभारंवहतिदुर्मतिः पुनर्यावन्तिलोमानितावत्सरौरवंव्रजेत् ३८
पुनःकीटेषुसंतीर्णस्तदामानुषतांव्रजेत्

ततश्चकलहंशोकंप्राप्नोतिपूर्वकल्मषात् ३९
एवंजन्मत्रयंप्राप्यमुच्यतेपातकान्नरः
तत्कालंनरकंभुक्त्वासातुकाकीतुवञ्चकी ४०
उच्छिष्टनरकंभुक्त्वामानुषेविधवाभवेत्
यःपुनश्चांत्यजांगच्छेन्म्लेछांवापुल्कसांनरः ४१
द्वित्रिचतुर्गुणंभुक्त्वातत्रसंचीर्णवंचकः
मातरंगुरुभार्यांचब्राह्मणींमहिषींतथा ४२
अन्यांवाप्रभुपत्नींचगत्वायात्यपुनर्भवं
भगिनींतत्पुत्रभार्यांतथादुहितरंस्नुषाम् ४३
पितृव्यांमातुलानींतुतथैवचपितृष्वसाम्
मातृष्वस्रादिकामन्यांगत्वानास्तिचनिष्कृतिः ४४
ब्रह्महासभवेदंधोवचसाजडतांव्रजेत्
कर्णयोर्बधिरोजातश्च्यवतेनास्तिनिष्कृतिः ४५
उक्त्वाअश्लीलमत्यर्थमखिलंस्त्रीकृतेनहि
द्विजउवाच-
एवंदुष्कृतमासाद्यकथंमोक्षोभवेत्पुनः ४६
तत्समाचक्ष्वभगवन्श्रोतुमिच्छामितत्त्व

तः
श्रीभगवानुवाच तासांचगनमंकृत्वातप्तांलोहस्यपुत्तलद्यं ४७
समालिग्यत्यजेत्प्राणंशुचिर्लोकांतरंव्रजेत्
योवैगृहाश्रमंत्यक्त्वामच्चित्तोजायतेनरः ४८
नित्यंस्मरतिगोविंदंसर्वपापक्षयोभवेत् ब्रह्महत्यायुतंतेनकृतंगुर्वंगनागमात् ४९
शतंशतसहस्रंचपैष्टीमद्यस्यभक्षणात्
स्वर्णादेर्हरणंकृत्वातेषांसंसर्गकंचिरं ५०
एतान्यन्यानिपापानिमहान्तिपातकानिच
अग्निंप्राप्ययथातूलंतृणंशुष्कंप्रणश्यति ५१
तस्मान्मन्नामगोविंदंस्मृत्वापूतोभवेन्नरः
योवागृहाश्रमेतिष्ठेन्नित्यंगोविंदघोषणम् ५२
कृत्वाचपूजयित्वाचसपापात्सन्तरोभवेत्
भागीरथीतटेरम्येखगस्यग्रहणेशिवे ५३
गवांकोटिप्रदानेनयत्फलंलभतेनरः
तत्फलंसमवाप्नोतिसहस्रंचाधिकंचयत् ५४
गोविंदकीर्तनेतातमत्पुरेचाक्षयंवसेत्

कामात्सभवनेस्थित्वासार्वभौमोभवेन्नृपः ५५
पुराणेमत्कथांश्रुत्वामत्सादृश्यंलभेन्नरः
कथयित्वापुराणंचविष्णुसायुज्यतांव्रजेत् ५६
तस्मान्नित्यंचश्रोतव्यंपुराणंधर्मसंचयं
श्रावितव्यंप्रयत्नेनलोकेविष्णुतनुंव्रजेत् ५७
अन्यद्वास्त्रीकृतेदोषेयथायोगंभवेद्ध्रुवं
निशामयप्रवक्ष्यामितत्वतोद्विजनंदन ५८
सर्वबीजस्यदानेनसांबुकुंभंमहाफलम्
दद्याद्विप्रायपुण्याहेसद्यःपूतोभवेत्क्षणात् ५९
सर्वंधान्यादिकंबीजंकालेदद्याद्विजातयेसर्वपापक्षयंकृत्वाअक्षयंस्वर्गमश्नुते ६०
गुणंवक्ष्यामिविप्रर्षेसतीनांयादृशंदृढम्
शुद्धवंशोभवेत्तस्यानित्यंलक्ष्मीःप्रवर्तते ६१
उभयोर्वंशयोःस्वर्गोभर्तुरात्मनएवच
पतिव्रतागुणोविप्रविस्मृतःपृच्छतस्तव ६२
पुनर्वक्ष्यामियोषाणांसर्वलोकहितंशुभम्

उषित्वापूर्वकालंचपुण्यापुण्येनयोषितः ६३
पश्चात्पतिव्रतायाश्चताश्चगच्छंतिमद्गतिम्
षण्मासंवाथवर्षंवाअधिकंचप्रशस्यते ६४
पतिव्रताभवेद्याचयावत्पूताव्रजेद्दिवम्सुरापंविप्रहंतारंसर्वपापयुतंपतिम् ६५
पंकात्पूतंनयेत्स्वर्गंभर्त्तांरंयानुगच्छति
कंदर्पसदृशोभर्तासारतीवमनोरमा ६६
जिष्णोरेवचिरंलोकेभुंक्तेऽनतमयंसुखम्
पतिव्रताबलाद्याचविदूरेस्वामिपातने ६७
चिह्नंलब्ध्वामृतावह्नौपापादुद्धरतेपतिं
पतिव्रताचयानारीदेशांतरमृतेपतौ ६८
साभर्तुश्चिह्नमादायवह्नौसुप्त्वादिवंव्रजेत्
यास्त्रीब्राह्मणजातीयामृतंपतिमनुव्रजेत् ६९
सास्वर्गमात्मघातेननात्मानंनपतिंनयेत्
नम्रियेतसमंगत्वाब्राह्मणीब्रह्मशासनात् ७०
प्रव्रज्यागतिमाप्नोतिमरणादात्मघातिनी नरोत्तमउवाच-
सर्वासामपिजातीनांब्राह्मणःशस्यइष्यते ७१

पुण्यंचद्विजमुख्येनअत्रकिंवाविपर्ययः श्रीभगवानुवाच-ब्राह्मण्यास्साहसंकर्मनैवयुक्तंकदाचन ७२
निःशेषेस्यावधंकृत्वासनरोब्रह्महाभवेत्तस्माद्ब्राह्मणजातीयाविप्रयाचव्रतंचरेत् ७३
प्रवक्ष्यामियथातथ्यंशृणुविप्रयथार्थतः आपणांतरमामिष्यंभक्षयेन्नकदाचन ७४
अश्वमेधसहस्राणांहायनेफलमाप्नुयात्
अर्हणंचेष्टदेवस्यहरेर्व्रतमनुत्तमम् ७५
स्वामिनोपिजलंपिंडंसंप्रदद्यादमत्सरात्युगकोटिसहस्राणियुगकोटिशतानिच ७६
पतिनासहसासाध्वीविष्णुलोकेयुताभवेत् ततोमहाव्रतंप्राप्यनिरयेब्राह्मणीवधूः ७७
उद्धरेदुभयोर्वंशाञ्छतशोथसहस्रशः अतोबंधुजनैरेवपुत्रैर्भ्रात्रादिभिर्बुधैः ७८
विनियम्यसदातस्याव्रतलोपंनकारयेत् हरेश्चेद्वासरंप्राप्यविधवानव्रतंचरेत् ७९
पुनर्वैधव्यतामेतिजन्मजन्मनिदुर्भगा भोजनात्मत्स्यमांसस्यव्रतानांविप्रयोगतः ८०
चिरंनिरयमासाद्यशुनीभवतिनिश्चितम्

दुष्टायामैथुनंगच्छेद्विधवाकुलनाशिनी ८१ नरकाननुभूयाथगृध्रिणीदशजन्मसु द्विजन्मफेरवाभूत्वाततोमानुषतांव्रजेत् ८२
तथैवबालवैधव्यादासीत्वमुपगच्छति द्विजउवाच-
कन्यादानफलंब्रूहिवददास्याःफलंचयत् ८३
विधानंचयथोक्तंचयदिमेनुग्रहःप्रभो
श्रीभगवानुवाच-रूपाढ्येगुणसंपन्नेकुलीनेयौवनान्विते ८४
समृद्धेवित्तसंपूर्णेकन्यादानफलंशृणु
सर्वाभरणसंयुक्तांकन्यकांयोददातिच ८५
तेनदत्ताधरासर्वासशैलवनकानना
अर्द्धाभरणदानेनफलंदातुर्भवेदध्रुवम् ८६
अनाभरणकन्यायाःपादैकस्यफलंभवेत्
यःपुनःशुल्कमश्नातिसयातिनरकेनरः ८७
विक्रीयचात्मजांमूढोनरकान्ननिवर्त्तते
लोभादसदृशेपुंसिकन्यांयस्तुप्रयच्छति ८८
रौरवंनरकंप्राप्यचांडालत्वंचगच्छति
अतएवहिशुल्कंचजामातुर्नकदाचन ८९
गृह्णातिमनसाप्राज्ञोयद्दत्तंतस्यचाक्षयम्
भूमिंगांचहिरण्यंचधनंवस्त्रंचधान्यकम् ९०
जामातुर्यौतकंदत्वासर्वंभवतिचाक्षयम् विवाहसमयेवत्ससगोत्रपरगोत्रजैः ९१

यौतकंदीयतेकिंचित्तत्सर्वंचाक्षयंभवेत्दातानस्मरतेदानंप्रतिग्राहीनयाचते ९२
उभौतौनरकंयातश्छिन्नरज्जुर्घटोयथा
अवश्यंयौतकंदानंदातव्यंसात्विकेनहि ९३
अदत्वानरकंप्राप्यदासीत्वमुपगच्छति
अत्यासन्नेतिदूरस्थेचात्याढ्येचातिदुर्गते ९४
कुलहीनेचमूर्खेचषट्सुकन्यानदीयते
अतिवृद्धेचातिदीनेरोगिष्ठेदेशवासिनि ९५
अतिक्रुद्धेप्यसन्तुष्टेषट्सुकन्यानदीयते
एतेभ्यःकन्यकांदत्वानरकंचाधिगच्छति ९६
लोभात्संमानलाभाच्चकन्यकापरिवर्तनात् मुनीनांप्रेयसींनारींयुवतींरूपशालिनीम्
९७
सालंकारांसशय्यांचदत्वाऽनतफलंलभेत्
अनयोश्चफलंतुभ्यंयुवतीकन्ययोरपि ९८
एकावरायदातव्याअपराब्राह्मणायतु
क्रीतादेवायदातव्याधीरेणाकष्टकर्मणा ९९
कल्पकालंभवेत्स्वर्गंनृपोवाकौमहाधनी
प्रतिजन्मलभेतैषसुपत्नींवरवर्णिनीम् १००
यइदंशृणुयान्नित्यंपुण्याख्यानमनुत्तमम्
सर्वपापक्षयस्तस्यसर्वशास्त्रार्थपारगः १०१
लभेतसोऽक्षयंस्वर्गंनारीणांवल्लभोभवेत्

क्षत्रियोविजयीचाथलोकनाथोभवेद्ध्रुवम् १०२
श्रुतंहरतिपापानिजन्मजन्मकृतानिच सौभाग्यंलभतेलोकेतथैवचवरांगना १०३
इति
श्रीपाद्मपुराणेप्रथमेसृष्टिखंडेपंचाख् यानेस्त्रीणामाख्यानंनाम द्विपंचाशत्तमोऽध्यायः ५२

त्रिपञ्चाशत्तमोऽध्यायः द्विजउवाच-
तुलाधारस्यचरितंप्रभावमतुलंप्रभो वक्तुमर्हस्यशेषेणयदिमय्यस्त्यनुग्रहः १
श्री भगवानुवाच - सत्यभावादलोभाच्चदद्याद्योवैत्वमत्सरात्
नित्यंयज्ञशतंतस्यसुनिष्पन्नंसुदक्षिणम् २
सत्येनोदयतेसूरोवातिवातस्तथैवच नलंघयेत्समुद्रस्तुवेलांकूर्मोधरांतथा ३
सत्येनलोकास्तिष्ठंतिसर्वेचवसुधाधराः सत्याद्भ्रष्टोथयःसत्वोप्यधोवासीभवेद्ध्रुवम् ४
सत्यवाचिरतोथस्तुसत्यकार्यरतःसदा सशरीरेणस्वर्लोकमागत्याच्युततांव्रजेत्

५
सत्येनमुनयःसर्वेमांचगत्वास्थिरंगताः
सत्याद्युधिष्ठिरोराजासशरीरोदिवंगतः ६
सर्वशत्रुगणंजित्वालोकोधर्मेणपालितः
अकरोच्चमखंशुद्धंराजसूयंसुदुर्लभम् ७
चतुरशीतिसहस्राणिब्राह्मणानांचनित्यशः
भोजयेद्रुक्मपात्रेषुराजोपकरणेषुच ८
भोजयित्वोपकरणांस्तेभ्योदत्वाविसर्जयेत्
यदभीष्टंद्विजातीनामतोन्यद्दापयेद्धनम् ९
अदरिद्रं
ततोज्ञात्वाद्विजव्यूहंपरित्यजेत् तथैवस्नातकानांतुसहस्राणितुषोडश नित्यंसंभोजयेद्राजासत्येनैवविमत्सरः १०
अतिष्ठंतगृहेपूर्वंचिरंतस्यजिगीषया जितंतेनजगत्सर्वंप्राणानुग्रहकारणात् ११ सत्येनचासुरोराजाबलिरिंद्रोभविष्यति पातालस्थस्यतस्यैवभूयस्तिष्ठामिवेश्मनि १२
निरंतरंचतिष्ठामिस्वांतेपुण्यैककर्मणः यद्वापुरामयाबद्धोदैत्ययोनेर्विमोक्षणात् १३
तलंचैवामरत्वंहिशक्रत्वंप्रदाम्यहम् हरिश्चंद्रोनृपस्सत्यात्सवाहनपरिच्छदः

१४
स्वशरीरेणशुद्धेनसत्यलोकेप्रतिष्ठितः
राजानोबहवश्चान्येयेचसिद्धामहर्षयः १५
ज्ञानिनोयतयश्चैवसर्वेसत्येऽच्युताभवन्तस्मात्सत्यरतोलोकेसंसारोद्धरणक्षमः १६
तुलाधारोमहात्मावैसत्यवाक्येप्रतिष्ठितः
लोकेतत्सदृशोनास्तिसत्यवाक्यस्यकारणात् १७
अश्वमेधसहस्रेणसत्यंतुतुलयाधृतम् अश्वमेधसहस्राद्धिसत्यमेवविशिष्यते १८ सर्वंसत्याद्भवेत्साध्यंसत्योहिदुरतिक्रमः
सत्यवाक्येनसाधेनुर्बहुलास्वर्गगामिनी १९
सर्वंराष्ट्रंसमाधायपुनरावृत्तिदुर्लभातथायंसर्वदासाक्षीमृषानास्तिकदाचन २०
बह्वर्घमल्पमर्घंचक्रयविक्रयणेसुधीः
सत्यवाक्यंप्रशस्तंचविशेषात्साक्षिणोभवेत् २१
साक्षिणःसत्यमुक्त्वाचअक्षयंस्वर्गमाययुः
वावदूकःसभांप्राप्यसत्यंवदतिवाक्पतिः २२
सयातिब्रह्मणोगेहंयज्ञैरन्यैश्चदुर्लभम्
सभायांयोवदेत्सत्यमश्वमेधफलंलभेत् २३

लोभाद्द्वेषान्मृषोक्त्वाचरौरवंनरकंव्रजेत्
सर्वसाक्षीतुलाधारोजनानांशूरएवच २४
विशेषाल्लोभसंत्यागान्नाकेनिर्जरतांव्रजेत्
कश्चिच्छूद्रो
महाभागोनलोभेवर्ततेक्वचित् २५
वृत्तिश्शाकेनदुःखेनतथाशिलॐछतोभृशम्
जर्जरंवस्त्रयुग्मंचकरौपात्रेचसर्वदा २६
सदापिलाभविरहोनपरस्वंगृहीतवान्
तस्यजिज्ञासयैवाहंगृंहीत्वावस्त्रयुग्मकम् २७
अवकोटेनदीतीरेस्थितस्संस्थाप्यसादरम् सदृष्ट्वावस्त्रयुग्मंतन्नलोभेकुरतेमनः २८
इतरस्यपरिज्ञायतत्क्षांत्यास्वगृहंययौ ततोविचिंतयित्वातुहृदास्वल्पमितिद्विज २९
उदुंबरंहेमगर्भंमयातत्रैवपातितम्
किंकरेचनदीतीरेविकोणेजनवर्जिते ३०
तस्ययातस्यदेशेतुदृष्टंतेनतदद्भुतम्
अलंविधानमेतत्तुकृत्रिमंचोपलक्ष्यते ३१
ग्रहणेवाधुनाचास्यअलोभंनष्टमेवमे
अस्यैवरक्षणेकष्टमहंकारपदंत्विदम् ३२
यतोलोभस्ततोलाभोलाभाल्लोभःप्रवर्तते लोभग्रस्तस्यपुंसश्चशाश्वतोनिरयोभवेत्

३३
यदिनोविगुणंवित्तंयदावेश्मनितिष्ठति
तदामेदारपुत्राणामुन्मादोह्युपपद्यते ३४
उन्मादात्कामसंजातविकारान्मतिविभ्रमः
भ्रमान्मोहोप्यहंकारःक्रोधलोभावतःपरं ३५
एषांप्रचुरभावाच्चतपःक्षयंगमिष्यति क्षीणेतपसिवर्तंतेपंकाश्चित्तप्रमोहकाः ३६
तैश्चशृंखलयोगैश्चबद्धोनैवोद्धृतिंव्रजेत्
एतद्विमृश्यशूद्रोसौपरित्यज्यगृहंगतः ३७
स्वस्थादेवामुदातत्रसाधुसाध्वितिचाब्रुवन्
निर्ग्रंथिरूपमादायतस्यांतिकगृहंतथा ३८
गत्वाहंदैवसंवादमवदंभूतवर्तनम्
ततोभ्यासप्रसंगाच्चजनानांचपरिप्लवात् ३९
तस्ययोषातदागत्यपप्रच्छदैवकारणम्
ततोहमवदंतस्ययद्वाचेतोगतंद्रुतम् ४०
निभृतोथनिनादस्यकारणंकथितंमया
हृद्गतंपतिनातेद्यविधिनादत्तमज्ञवत् ४१
परित्यक्तंमहाभागेपुनर्नास्तीहतेवसु यावज्जीवतिदौर्विध्यंतस्यभोक्तानसंशयः ४२
गच्छमातर्गृहंशून्यमलब्धंतत्प्रपृच्छतम्

श्रुत्वातद्वैशिवंसाचवचनंपत्युरंतिके ४३
गत्वाप्रोवाचदुर्वृत्तंतच्छ्रुत्वाविस्मयंगतः
सविचिंत्यतयासार्धमागतोसौममांतिकम् ४४
निभृतंमामुवाचेदंक्षपणत्वंचकीर्तय
क्षपणकउवाच-
चाक्षुषंचिरसंशुद्धंहेलयातृणवत्कथम् ४५
त्वयात्यक्तंयतस्तातनास्तिभाग्यमकंटकम्
एश्वर्यमतुलंशौर्यंशीर्यतेभावुकंपुनः ४६
स्वबंधूनांमहद्दुःखमाजन्ममरणांतिकम्
द्रक्ष्यसेचात्मनानित्यंमृतानांयागतिर्ध्रुवम् ४७
तस्मात्तद्गृह्यतांतूर्णंभुंक्ष्वभोग्यमकंटकम्
एश्वर्यमतुलंशौर्यंलोकानांविस्मयंवरम् ४८
शूद्रउवाच-
नमेवित्तेस्पृहाचास्तिधनंसंसारवागुरा तद्विधौपतितोमर्त्योनपुनर्मोक्षकंव्रजेत् ४९
शृणुवित्तस्ययद्दोषमिहलोकेपरत्रच भयंचोराच्चज्ञातिभ्योराजभ्यस्तत्करादपि ५०
सर्वेजिघांसवोमर्त्याःपशुमत्स्यविविष्किराः

तथाधनवतांनित्यंकथमर्थास्सुखावहाः ५१ प्राणस्यांतकरोह्यर्थस्साधकोदुरितस्यच कालादीनांप्रियंगेहंनिदानंदुर्गतेःपरम् ५२
क्षपणकउवाच-
यस्यार्थास्तस्यमित्राणियस्यार्थास्तस्यबांधवाः
कुलंशीलंचपांडित्यंरूपंभोग्यंयशःसुखम् ५३
धनेनतुविहीनस्यपुत्रदारोज्झितस्यच कथंमित्रंकथंधर्मंदीनानांजन्मनःकथं ५४ सत्वादिक्रतुकार्यंचपुष्करिण्युपकारकं दानंनाकस्यसोपानंनिःस्वस्यचनसिद्ध्य्ति ५५
व्रतकार्यस्यरक्षाचधर्मादिश्रवणंभृशम् पितृयज्ञादितीर्थंचनिर्वित्तस्यनसिद्ध्य्ति ५६
तथारोगप्रतीकारःपथ्यमौषधसंचयं रक्षणंविग्रहश्चैवशत्रूणांविजयोध्रुवम् ५७
स्त्रीणांचजन्मनावार्तावसुयोगेनलभ्यते भूतभव्यप्रवृत्तानांसुकृतंदुष्कृतंचयत् ५८
तस्माद्बहुधनंयस्यतस्यभोग्यंयदृच्छया स्वर्गंवितरणादेवलप्स्यसेह्यचिरादितः ५९ शूद्रउवाच-

अकामाच्चव्रतंसर्वमक्रोधात्तीर्थसेवनम्दयाजप्यसमाशुद्धंसंतोषोधनमेवच ६०
अहिंसापरमासिद्धिःशिलॐछवृत्तिरुत्तमा
शाकाहारःसुधातुल्यउपवासःपरंतप ६१
संतोषोमेमहाभोग्यंमहादानंवराटकम् मातृवत्परदाराश्चपरद्रव्याणिलोष्ठवत्
६२
परदाराभुजंगाभाःसर्वयज्ञइदंमम
तस्मादेनंनगृह्णामिसत्यंसत्यंगुणाकर ६३
प्रक्षालनाद्धिपंकस्यदूरादस्पर्शनंवरं
इत्युक्तेतुनरश्रेष्ठपुष्पवर्षंपपातह ६४
मूर्ध्रिदेशेतनौतस्यसर्वदेवेरितंद्विज देवदुंदुभयोनेदुर्नृत्यंत्यप्सरसांगणाः ६५
जगुर्गंधर्वपतयोविमानंचापतद्दिवः ऊचुर्देवगणास्तत्रविमानमिदमारुह ६६ सत्यलोकंसमासाद्यभुंक्ष्वभोग्यंमहेंद्रवत्
संख्यातेनापिवर्तेतभोग्यकालस्यधार्मिक ६७
इत्युक्तेषुचदेवेषुशूद्रोवचनमब्रवीत्
कथंनिर्ग्रंथकस्यास्यज्ञानंचेष्टास्यभाषणम् ६८
किंवाहरिहरौब्रह्माकिंवाशक्रोबृहस्पतिःकिंवामच्छलनादेवसाक्षाद्धर्मइहागतः ६९
इत्युक्तेक्षपणश्चासौस्मितोवचनमब्रवीत्

विज्ञातुंचैववोधर्ममहंविष्णुरिहागतः ७०
विमानेनदिवंगच्छसकुटुंबोमहामुने
नत्प्रसादाच्चयुष्माकंसदैवनवयौवनम् ७१
भविष्यतिमहाप्राज्ञभाग्यानंत्यंप्रलप्स्यथ
दिव्याभरणसंयुक्तादिव्यवस्त्रोपशोभिताः ७२
गतास्तेसहसानाकंसर्वैर्बंधुजनैर्वृताः
एवंद्विजवरश्रेष्ठलोभत्यागाद्ययुर्दिवम् ७३
तुलाधारस्तथाधीमान्सत्यधर्मप्रतिष्ठितःयेनजानातितद्वृत्तंदेशांतरसमुद्भवम् ७४
तुलाधारसमोनास्तिसुरलोकेप्रतिष्ठितः
तस्मात्त्वमपिभूदेवसमंगत्वादिवंब्रज ७५
यइदंशृणुयान्मर्त्यःसर्वधर्मप्रतिष्ठितः
जन्मजन्मार्जितंपापंतत्क्षणात्तस्यनश्यति ७६
सकृत्पठनमात्रेणसर्वयज्ञफलंलभेत्
लोकानांपुरतोविप्रदेवानामर्च्यतांव्रजेत् ७७
इति
श्रीपाद्मपुराणेप्रथमेसृष्टिखंडेशूद्र स्यालोभाख्यानंनामत्रिपंचाशत्तमो- ऽध्यायः ५३

चतुःपञ्चाशत्तमोऽध्यायः श्रीभगवानुवाच
अद्रोहकस्यचाख्यातोमहिमालोकदुःसहः
एकतल्पगतांवामांक्षांत्वासर्वजितोभवत् १
ज्ञानिनामपिदुःसाध्यंमुनीनांब्रह्मचारिणां
सुरासुरमनुष्याणांविषमंतत्समंगतः २
स्वभावाद्विषमंकामंजेतुंकःपुरुषःक्षमः
अद्रोहकमृतेविप्रसएवभवजित्पुमान् ३
अहल्याहरणादेवसुरेशस्यभगांकता
पुनर्देव्याःप्रसादाच्चसहस्राक्षेतिविश्रुतः ४
विदितंसर्वलोकेचत्रैलोक्येसचराचरे
द्विजउवाच-
कथंचदेवदेवस्यअहल्याहरणंप्रभो ५
भगांकत्वंचसंप्रापसहस्राक्षःसुराधिपः
नगांकोपिभगांकत्वंसंप्राप्तस्सुराराट्कथम् ६
दुःश्रुतंसुरवैकल्यंश्रोतुमिच्छामितत्वतः
श्रीभगवानुवाच-पुरास्वांतोद्भवांकन्यांलोकेशश्चमहामनाः ७
गौतमायददौधातालोकपालाग्रतोमुदा
ततस्तुलोकपालानांमन्मथाविष्टचेतसाम् ८
शचीपतेस्तुसंमोहोहृदिशल्यइवस्थितः

लोकपालानतिक्रम्यसुवेषावरवर्णिनी ९
द्विजायरत्नभूतैषादत्ताकिंवाकरोम्यहम्
इतिसंचिंत्यतस्यास्तुवर्तमानेचयौवने १०
पुनश्चमाययादृष्टंरूपंतस्यास्सुशोभनम्
पुनश्चिन्तयमानोसौगौतमाध्यासनंगतः ११
पश्चात्तुतस्यगमनाद्यद्वृत्तंतच्छृणुष्वमे
एकदागौतमःस्नातुंगतोसौपुष्करंप्रति १२
साध्वीचगृहशौचेचगृहवस्तुनितत्परा प्रवृत्तादेववास्तूनांबलिकर्तुंचतत्परा १३
इंधनंवह्निकार्यंचनित्यकर्मानुसंचयम् एतस्मिन्नंतरेशक्रोमुनेस्तस्यमहात्मनः १४
रूपमास्थायगात्रेणप्रविवेशोटजंमुदा
पतिव्रतापतिंदृष्ट्वाश्रद्धयापरयासती १५
देवस्थानेचवस्तूनांसंचयंकर्तुमुद्यता
ततस्तामब्रवीदार्तोमुनिवेषधरोहरिः १६
प्रद्युम्नवशगोवामेदेहिमेचुंबनादिकम् एतस्मिन्नंतरेसाचत्रपायुक्ताब्रवीद्वचः १७
देवकार्यादिकंत्यक्त्वावक्तुंनार्हसिमेप्रभो
सर्वंजानासिधर्मज्ञपुण्यानांनिश्चयंमुने १८
अयमर्थोहिवेलायामधुनैवनयुज्यते

ततस्तांचारुसर्वांगींदृष्ट्वामन्मथपीडितः १९
अलंप्रियेनवक्तव्यंहृच्छयोमेप्रजायते कर्तव्यंचाप्यकर्तव्यंपत्युर्वचनसंमतम् २०
करोतिसततंयाचसाचनारीपतिव्रता लंघयेद्याचतस्याज्ञांसुरतेचविशेषतः २१ पुण्यंतस्याभवेन्नष्टंदुर्गतिंचाधिगच्छति
साब्रवीद्देववस्तूनिसंतिदेवार्थतोमुने २२
नित्यकर्माणिचान्यानिकिंवातेषुविपर्ययःसचोवाचसतींतत्रदेह्यालिगादिकंमम २३ मनसाभयमुत्सृज्यमयादत्तानितानिच इत्युक्त्वातांपरिष्वज्यकृतस्तेनमनोरथः २४
एतस्मिन्नंतरेविप्रमुनेर्हृद्यासकल्मषम्
ततोध्यानंसमारभ्याजानाद्वृत्तंशचीपतेः २५
तूर्णमेवद्वारदेशेगत्वाचसमुपस्थितः
शक्रोमुनिंतुसंलक्ष्यचौतुदेहंविवेशह २६
गच्छतःपृषदंशस्यपद्धतौप्रचचालह
मुनिस्तत्रावदत्तंवैकस्त्वंमार्जाररूपधृत् २७
भयात्तस्यमुनेरग्रेशक्रःप्रांजलिराश्रि

तः
मघवंतपुरोदृष्ट्वाचुकोपमुनिपुंगवः २८
यत्त्वयाचेदृशंकर्मभगार्थंछलसाहसम्
कृतंतस्मात्तवांगेषुसहस्रभगमुत्तमम् २९
भवत्विहतुपापिष्ठलिगंतेनिपतिष्यति
गच्छमेपुरतोमूढसुरस्थानंदिवौकसः ३०
पश्यंतिमुनिशार्दूलानराःसिद्धास्सहोरगाः
एवमुक्त्वामुनिश्रेष्ठोरुदंतींतांपतिव्रताम् ३१
पप्रच्छकिमिदानींतेकर्मदारुणमागतम्
इत्युक्तावेपमानासाभीतापतिमुवाचह ३२
अज्ञानाद्यत्कृतंकर्मक्षंतुमर्हसिवैप्रभो
मुनिरुवाच-
परेणाभिगतासित्वममेध्यापापचारिणी ३३
अस्थिचर्मसमाविष्टानिर्मांसानखवर्जिता
चिरंस्थास्यसिचैकापित्वांपश्यंतुजनाःस्त्रियः ३४
दुःखितातमुवाचेदंशापस्यांतोविधीयताम्
इत्युक्तेकरुणाविष्टोमन्युनापिपरिप्लुतः ३५
जगादगौतमोवाक्यंरामोदाशरथिर्यदा
वनमभ्यागतोविष्णुःसीतालक्ष्मणसंयुतः ३६
दृष्ट्वात्वांदुःखितांशुष्कांनिर्देहांपथिसंस्थितां

गदिष्यतिचवैरामोवसिष्ठस्याग्रतोहसन् ३७ किमियंशुष्करूपाचप्रतिमास्थिमयीशवा नदृष्टंमेपुराब्रह्मन्रूपंलोकविपर्ययम् ३८
ततोरामंमहाभागंविष्णुंमानुषविग्रहम् यद्वृत्तमासीत्पूर्वंतद्वसिष्ठःकथयिष्यति ३९
वसिष्ठवचनंश्रुत्वारामोवक्ष्यतिधर्मवित्
अस्यादोषोनचैवास्तिदोषोयंपाकशासने ४०
एवमुक्तेतुरामेणत्यक्त्वारूपंजुगुप्सितं
दिव्यंरूपंसमास्थायमद्गृहंचागमिष्यसि ४१
शप्त्वातुगौतमस्तांहितपस्तप्तुंगतोवनम्ततोत्यंतंशुष्करूपातथैवपथिसंस्थिता ४२
रामस्यवचनादेवगौतमंपुनरागता
गौतमोपितयासार्द्धमद्यैवंदिवितिष्ठति ४३
इंद्रो
पित्रपयायुक्तःस्थितश्चांतर्जलेचिरम्
स्थित्वाचांतर्जलेदेवीमस्तौदिंद्रा
क्षिसंज्ञिताम् ४४
सुप्रसन्नाततोदेवीस्तोत्रेतेणपरितोषितागत्वोवाचततःसाचवरोस्मत्तोविगृह्यताम् ४५
ततोदेवीमुवाचेदंशक्रःपरपुरंजयः
त्वत्प्रसादाच्चमेदेविवैरूप्यंमुनिशापजम् ४६

संत्यज्यदेवराज्यंचलब्ध्वाहंतुपुरायथा
तमुवाचततोदेवीपापंतंमुनिशापजम् ४७
हंतुब्रह्मादयोदेवाश्शक्तानाहंसुरेश्वरकिंतुबुद्धिंसृजाम्यद्ययेनलोकैर्नलक्ष्यते ४८
योनिमध्यगतंदृष्टिसहस्रंतेभविष्यति सहस्राक्षइतिख्यातस्सुरराज्यंकरिष्यसि ४९
मेषांडंतवशिश्नंचभविष्यतिचमद्वरात् इत्युक्त्वासाजगन्मातातत्रैवांतरधीयत ५० शक्रोदेववरैःपूज्योह्यद्यापिदिविवर्तते इंद्रस्यैतादृशीकामादवस्थाद्विजसत्तम ५१
इति
श्रीपाद्मपुराणेप्रथमेसृष्टिखंडेअहल्या हरणंनामचतुष्पंचाशत्तमोऽध्यायः ५४

पञ्चपञ्चाशत्तमोऽध्यायः श्रीभगवानुवाच-अपरंचप्रवक्ष्यामिकामेनाधिष्ठितस्यच
पुराभागीरथीतीरेद्विजःपरमहंसकः १
उपदेष्टासहस्राणांद्विजानांशांतिदःपरः
एकदंडधरःसाक्षात्कूर्मवद्धरणीस्थितः २
एकाकिनःसतस्तस्यदेवागारेविनिष्कृते पत्युर्गृहात्परंगेहंगंतुंसायंसमुद्यता ३

अकस्माद्युवतीनारीमिलितारूपधारिणी दृष्ट्वातांभगवान्विप्रोमन्मथस्यभयार्दितः ४
अगारजठरेकृत्वासचैनांप्राक्षिपत्क्षपाम्
अर्गलंसादृढंकृत्वादेवागारेसुशोभने ५
कदाचिदपितंद्वारादागंतुंनददातिह
एवंभूतःसमाधिस्थःक्षपांक्षिप्त्वाविलप्यसः ६
चिंतयंस्तांवरारोहांद्वारिकिंवाकृतंमम
एवंसंचिंत्यतामाहद्वारंदेहीहनःप्रिये ७
पतिश्चवशगःकांतेदयितस्तेभविष्यति ततस्तंप्राहसाविप्रंवृद्धंकामप्रलालसम् ८
अनन्वितागिरःस्तातवक्तुंत्वंनार्हसिप्रभो
अथासौभगवान्प्राहप्रचुरंचास्तिमेवसु ९
तवदास्यामिकल्याणिप्रस्फोटयकपाटिकाम्
विप्रमाहपुनःसाचत्वंवैमेधर्मतःपिता १०
मागच्छपुत्रिकांमांचपरयोषांचधार्मिक
मनसाससमालोच्यसुषिरेणपथागृहान् ११
बाहुनोद्धाट्यतेनैवगंतुंचैवसमुद्यतः
गच्छतश्चार्द्धमररउत्तमांगंसुसंकटे १२
प्रविष्टंनपुनश्चैतिपंचत्वमगमत्तदा
उषःकालेसमायातारक्षिणोयेचकिंकराः १३
अद्भुतंतंशवंदृष्ट्वातामुचुस्तेचविस्मि

ताः
कथंचनिधनंत्वस्यसंभूतंब्रूहिसुंदरि १४
कथयित्वातुतद्वृत्तमभीष्टंदेशमागता
एवंकामस्यमहिमादुर्निवारोजनेषुच १५
सर्वेषामपिजंतूनांसुरासुरनृणांभवेत् दृष्ट्वाऽमोघांवरारोहांसर्वलोकपितामहः
१६
च्युतबीजोभवत्तत्रलौहित्यसंभवस्मृतः
पुनातिसकलान्लोकान्सर्वतीर्थमयोहिसः १७
यमाश्रित्यनरोयातिब्रह्मलोककमनामयम्
द्विजउवाच-
कथंचब्रह्मणोमोहोह्यमोघाकावरांगना १८
उद्भवंतीर्थराजस्यश्र्नोतुमिच्छामितत्त्वतः
श्रीभगवानुवाच-मुनिर्देवैःसमाराध्यःपद्मयोनिसमप्रभः १९
शंतुनश्चेतिविख्यातःपत्नीतस्यपतिव्रता
अमोघेतिसमाख्यातारूपयौवनशालिनी २०
अस्याश्चपतिमन्वेष्टुंयातोब्रह्माचतद्गृहम्
तस्मिन्कालेमुनिश्रेष्ठःपुष्पाद्यर्थंवनंगतः २१
सातंदृष्ट्वासुरश्रेष्ठमर्घ्यपाद्यादिकंददौ
दूरेभिवादनंकृत्वासागृहंप्रविवेशह २२
तांचदृष्ट्वानवद्यांगींधाताकामवशंगतः

स्रष्टात्मानंसमाधायाचिंतयत्तांपुरोगताम् २३
बीजंपपातखट्वायांब्रह्मणःपरमात्मनः ततोब्रह्मागतस्त्रस्तस्त्वरयापरिपीडितः २४
अथायातोमुनिर्गेहंशुक्रंपीठेददर्शह तमपृच्छद्वरारोहांकश्चाप्यत्रागतःपुमान् २५
तमुवाचततोऽमोघाब्रह्माह्यत्रागतःपते त्वामेवान्वेषितुंनाथमयादत्तोत्रपीठकः २६
शुक्रस्यकारणंचात्रतपसाज्ञातुमर्हसि ततोध्यानात्परिज्ञातंतेनैवचद्विजन्मना २७
ब्रह्मरेतःपरंसाध्वीपालयस्वममाज्ञया
उत्पद्यतेसुतस्तेतुसर्वलोकैकपावनः २८
आवयोःसर्वकल्याणंफलिष्यतिमनोगतम्
ततःपतिव्रतातस्यआज्ञामागृह्यसंभवात् २९
पपौरेतोमहाभागाब्रह्मणःपरमात्मनः
आवर्तइवसंजज्ञेरौद्रगर्भइतिस्फुरन् ३०
प्रसोढुंनैवशक्तासाशंतनुंचाब्रवीत्ततः
गर्भंधारयितुंनाथनशक्नोम्यधुनाप्रभो ३१
किंकिरिष्यामिधर्मज्ञप्राणोमेसंचलत्यपि
आज्ञापयमहाभागगर्भंत्यक्ष्यामियत्रच ३२
पत्युराज्ञांसमादायमुक्तोगर्भोयुगंधरे पयस्तेजोमयंशुद्धंसर्वधर्मप्रतिष्ठितम्

३३
तन्मध्येपुरुषःशुद्धःकिरीटीनीलवाससा रत्नदाम्नाचविद्धांगोदुःप्रेक्ष्योज्योतिषांगणः ३४
ततोदेवगणाःस्वर्गात्पुष्पवर्षमवाकिरन् प्रसूतःसर्वतीर्थेषुतीर्थराजइतिस्मृतः ३५
ततोरामइतिख्यातःप्रजातोहंभृगोःकुले क्षत्रियान्पितृहंतॄंस्तुससैन्यबलवाहनान् ३६
हत्वायुद्धगतान्भीतान्पंकैःसर्वैर्युतोह्यहम्
ब्रह्महत्यासमंघोरंमद्गेहेसमुपस्थितम् ३७
पंकयुक्तंकुठारंमेक्षालितंनैवशुद्ध्य्ति
ततःखेचाभवद्वाणीराममद्वचनंकुरु ३८
यत्रतीर्थेकुठारंतेनिर्मलंचभवेदिह
तत्रतेसर्वपापानांजातानांचक्षयोभवेत् ३९
जनानांतत्रसर्वेषांहितार्थंतिष्ठमानद
चपलंगच्छतीर्थानिसर्वाणिसुमहांतिच ४०
तेषांमध्येमहातीर्थेपर्शुःशुद्धोभवेद्यदि
तंचजानीहितीर्थेषुमुक्तिदंपरिकीर्तितम् ४१
तच्छ्रुत्वाजामदग्न्यस्तुतीर्थानिप्रयय

ौतदा
गंगांसरस्वतींशुभ्रांकावेरींसरयूंतथा ४२
गोदावरींचयमुनांकद्रूचं!वसुदांतथा
अन्यांचपुण्यदांरम्यांगौरींपूर्वांस्थितांशुभाम् ४३
गच्छतस्तस्यधीरस्यसदागतिसमस्यच क्षालितःसर्वतीर्थेषुनपुनर्निर्मलोभवत्
४४
ततोगिरिगुहांदुर्गांमहारण्यंचपर्वतम्
गिरिकूटंचदुर्लभ्यंययौतीर्थमसौहरिः ४५
नचनिर्मलतामेतिकुठारस्तस्यतेनच
विषादमगमत्तत्ररामःपरपुरंजयः ४६
हाहेतिविविधंकृत्वाचोपविश्यधरातले
प्रचिंतामगमद्वीरस्तमुवाचपुनस्तथा ४७
पूर्वस्यांदिशिदेवेशतीर्थंचास्तिगुहोदरे
तच्छ्रुत्वानरशार्दूलोगत्वाकुंडंददर्शसः ४८
प्रदक्षिणंजलावर्तंशुभ्रंपापहरंशुभम्
तज्जलस्पर्शमात्रेणकुठारःशुद्धतांगतः ४९
ततोरामोभिषेकंतुकृतवान्प्रमुदान्वितः
शुद्धात्मनस्त्वपापस्यबुद्धिर्जाताप्रपाविनी ५०
सरामःसुचिरंस्थित्वातीर्थराजंप्रसाद्यतम्
ततस्ततोऽचलात्प्राप्यपुरंवेगसमन्वितः ५१

ख्यातंकृत्वाततश्चोर्व्यांगतोसौलवणार्णवम्
अयंतीर्थवरःसाक्षात्पितामहकृतोभुवि ५२
सुखदःसर्वतःशुद्धोमुक्तिमार्गप्रदःकिल
एवंकामप्रभावंचविद्धिदुर्वारदुःसहम् ५३
कामाज्जातंवृषंपापंपुण्यंपुण्यप्रयोगतःसजातश्चैवलौहित्योविरंचेश्चैवचौरसः ५४
शंतनॐक्षेत्रसंजातस्त्वमोघागर्भसंभवः विरिञ्चिनाजितःकामःशांतनोरप्यमत्सरात् ५५
तस्याःपतिव्रतात्वाच्चतीर्थात्तीर्थवरोहिसः
एवंयस्तुपठेन्नित्यंपुण्याख्यानमिदंशिवम् ५६
शृणुयाद्वामुदापृथ्व्यांमुक्तिमार्गंसगच्छति ५७
इति
श्रीपाद्मपुराणेप्रथमेसृष्टिखंडेपंचाख् यानेलौहित्योत्पत्तिर्नाम पंचपंचाशत्तमोऽध्यायः ५५

षट्पञ्चाशत्तमोऽध्यायः श्रीभगवानुवाच-पुराशर्वःस्त्रियोदृष्ट्वायुवतीरूपशालिनीः
गंधर्वकिन्नराणांचमनुष्याणांचसर्वतः १

मंत्रेणताःसमाकृष्यत्वतिदूरेविहायसि
तपोव्याजपरोदेवस्तासुसंगतमानसः २
अतिरम्यांकुटींकृत्वाताभिःसहमहेश्वरः
क्रीडांचकारसहसामनोभवपराभवः ३
एतस्मिन्नंतरेगौर्याश्चित्तमुद्भ्रांततांगतम्
अपश्यद्ध्य्नायोगेनक्रीडंतंजगदीश्वरम् ४
स्त्रीभिरंतर्गतंज्ञात्वारोषस्यवशगाभवत्
ततःक्षेमंकरीरूपाभूत्वाचप्रविवेशसा ५
व्योमैकांतेतिदूरेचकामदेवसमप्रभम्
वामातिमध्यगंशुभ्रंपुरुषंपुरुषोत्तमम् ६
स्त्रीभिःसहसमालिग्यप्रक्रीडंतंमुहुर्मुहुः
चुंबंतंनिर्भरंदेवंहरंरागप्रपीडितम् ७
वृत्तंक्षेमंकरीदृष्ट्वानिपपाताग्रतस्तदा
तासांकेशेषुचाकृष्यचकारचरणाहतिम् ८
त्रपयापीडितश्शर्वःपराङ्मुखमवस्थितः
केशेष्वाकृष्यरोषात्ताःपातयामासभूतले ९
स्त्रियःसर्वाधरांप्राप्यसहसाविकृताननाः
उमाशापप्रदग्धांगाम्लेच्छानांवशमागताः १०
ताश्चांडालस्त्रियःख्याताअधवाधवसंयुताः अद्याप्युमाकृतंशापंसर्वास्ताश्चसमश्नु

युः ११
अथोमाशतधारूपंकृत्वेशंसंगतातदा
एवंप्रभावंजानीहिकामस्यसततंद्विज १२
ततश्चिरात्तयासार्द्धंगतःकैलासमंदिरं अतःक्षेमंकरींदृष्ट्वायेभिनंदंतिमानवाः
१३
तेषांवित्तर्द्धिविभवाभवंतीहपरत्रच
कुंकुमारक्तसर्वांगिकुंदेन्दुधबलानने १४
सर्वमंगलदेदेविक्षेमंकरिनमोस्तुते
योगिनीसाम्यंतेनैवसंमुखाविमुखापिवा १५
दृष्ट्वातांनाभिवंदेद्यस्तस्ययुद्धेपराजयः
राजगृहेषुविद्यायांनमस्काराज्जयोभवेत्
१६
एवंकामस्यमाहात्म्यंभवोमोहवशंगतः
अयंदेवासुराणांचक्षमयाप्रभुतांगतः १७
अस्यैवसदृशोलोकेनभूतोनभविष्यति
रामामङ्कस्थितांरम्यांक्षमातल्पगतेनच १८
त्यक्त्वैवसाधितालोकास्सुरासुरसुदुर्लभाः
एवंवैष्णवमुख्यश्चसुरासुरगणार्चितः १९
योनोददातिभुक्त्यग्न्यंशेषंचस्वयमश्नुते
एवमभ्यासधैर्येणदीर्घकालेसुखंगते २०
प्राक्संगमात्स्वभार्यांचदृष्ट्वामांप्रददौमुदा

द्वादशाब्दंप्रसंकल्प्यप्राग्भोगोमयिवेशितः २१
तेनतस्यगृहेनित्यंतिष्ठामिगृहरक्षणात्
तथाधात्रीफलस्यापिसदास्वरसमीहते २२
तस्मादुक्तोमयान्येषांवैष्णवानांचवैष्णवः
पुरायेविप्रमेभक्तास्सुरामत्पथगामिनः २३
तैरेवनकृतंयच्चतदनेनकृतंपरम् तस्माद्वैष्णवसर्वस्वंनामरम्यंमयाकृतम् २४
अस्यवेश्मनितिष्ठामिमुहूर्तंनचलाम्यहम् अतोयेचैवमद्भक्तास्तेष्वहंसुलभोद्विज २५
अस्माकंपदवींतेभ्योह्यद्यदद्मिस्वकारणम्
आवयोर्विप्रसौजन्यंस्वप्नभोज्यादिकंसमम् २६
सायुज्यंचसखित्वंचपश्यभूदेवनांतरम्
ततोमूकादयःसर्वेस्वागताहरिमीश्वरम् २७
गंतुकामादिवंपुण्यास्सदाराःसपरिच्छदाः येचतेषांगृहाभ्याशेप्यात्मनोगृहगोधिकाः २८
नानाकीटादयोयेचतेषामनुययुःसुराः व्यासउवाच-
एतस्मिन्नंतरेदेवाःसिद्धाश्चपरमर्षयः २९ प्रचक्रुःपुष्पवर्षाणिसाधुसाध्वित्यनादयन्

देवदुंदुभयोनेदुर्विमानेषुवनेषुच ३० समारुह्यरथंस्वंस्वंहरिवीथीपुरंययुः तदद्भुतंसमालोक्यविप्रोऽवोचज्जनार्दनम् ३१
उपदेशंचदेवेशब्रूहिमेमधुसूदन श्रीभगवानुवाच-गच्छस्वपितरौतातशोकविक्लवमानसौ ३२
समाराध्यप्रयत्नेनमद्गृहंप्राप्स्यसेचिरात्
पितृमातृसमादेवानतिष्ठंतिसुरालये ३३
याभ्यांसुगर्हितंदेहंशिशुत्वेपालितंसदा अज्ञानदोषसहितंप्रपुष्टंचापिवर्धितम् ३४
याभ्यांतयोस्समंनास्तित्रैलोक्येसचराचरे
ततोदेवगणास्सर्वेपंचभिस्तैर्मुदान्विताः ३५
माधवंसंस्तुवंतश्चगतास्तेहरिमंदिरम्
खचितांचपुरींरम्यांविश्वकर्मविनिर्मिताम् ३६
रत्नाढ्यामिष्टसंपूर्णांकल्पवृक्षादिभिर्युताम्
शातकुम्भमयैर्गेहैस्सर्वरत्नैस्सकर्बुराम् ३७
वज्रवैडूर्यसोपानांस्वर्णदीतोयसंयुताम्गीतवाद्यादिसंपूर्णांसर्वदुर्गसमाकुलाम् ३८

कोकिलालापबहुलांसिद्धगंधर्वसेविताम् रूपाढ्यैःसुजनैःपूर्णांप्रयांतीमिवखेपुरीम् ३९
ततःस्थित्वाच्युताःसर्वेसर्वलोकोर्ध्वतोभृशम्
द्विजोपिपितरौगत्वासमाराध्यप्रयत्नतः ४०
अचिरेणैवकालेनसकुटुंबोहरिंययौ
पंचाख्यानमिदंपुण्यंमयातेसमुदाहृतम् ४१
यःपठेच्छृणुयाद्वापितस्यनास्तीहदुर्गतिः
ब्रह्महत्यादिभिःपापैर्नलिप्येतकदाचन ४२
गवांकोटिप्रदानेनयत्फलंलभतेनरः
तत्फलंसमवाप्नोतिपंचाख्यानावगाहनात् ४३
स्नानेनपुष्करेनित्यंभागीरथ्यांचसर्वदायत्फलंतदवाप्नोतिसकृच्छ्रवणगोचरात् ४४
दुःस्वप्नंनाशयेत्क्षिप्रंतथारोग्यंप्रयच्छति
लक्ष्म्यारोग्यकरंचैवतस्माच्छ्रोतव्यमेवहि ४५
इति
श्रीपाद्मपुराणेप्रथमेसृष्टिखंडेपंचाख् यानंनामषट्पंचाशत्तमोऽध्यायः ५६

सप्तपञ्चाशत्तमोऽध्यायः द्विजाऊचुः-
कीर्तिर्धर्मोथलोकेषुसर्वाणिप्रवराणिच

वदनोमुनिशार्दूलयदिनोस्तित्वनुग्रहः १
व्यासउवाच-
यस्यखातेवनेगावस्तृप्यंतिमासमेवच
यद्वासप्तदिनात्पूतःसर्वदेवैःसपूजितः २
पुष्करिण्याविशेषेणपूतायायज्ञकर्मणा
यत्फलंजलदानेनसर्वमत्रास्यितच्छृणु ३
हायनेहायनेचैवकल्पंकल्पंविधीयते
दानात्स्वर्गमवाप्नोतितोयदःसर्वदोभुवि ४
मेघेवर्षतिखातेचजायंतेयेतुशीकराः
तावद्वर्षसहस्राणिदिवमश्नातिमानवः ५
तोयैरन्नादिपाकैश्चप्रसन्नोमानवोभवेत्
प्राणानांचविनान्नैश्चधारणन्नैवजायते ६
पितॄणांतर्पणंशौचंरूपंवैगंध्यनाशनम्
बीजंत्विहार्जितंसर्वंसर्वंतोयेप्रतिष्ठितम् ७
वस्त्रस्यधावनंरुच्यंभाजनानांतथैवच
तेनैवसर्वकार्यंचपानीयंमेध्यमेवच ८
तस्मात्सर्वप्रयत्नेनवापीकूपतटाककम्
कारयेच्चबलैःसर्वैस्तथासर्वधनेनच ९
ततोविनिर्जलेदेशोयोददातिजलाशयम्
वासरेवासरेतस्यकल्पंस्वर्गंविनिर्दिशेत् १०
त्रिविष्टपाच्च्युतोविप्रोवेदशास्त्रार्थपारगः
लोकबंधुःसधर्मात्मातपस्तप्त्वादिवंव्रजेत् ११

एवंजन्माष्टकंप्राप्यएकस्याक्षयमिष्यतेक्षत्त्रियाणांकुलेजातःसार्वभौमोभवेन्नृपः १२
विशोऽक्षयंधनंविद्याज्जन्मजन्मसुयत्प्रियम्
शूद्रादयोन्त्यजाश्चान्येलभंतेस्वर्गतिंमुहुः १३
चतुर्हस्तप्रमाणंतुकूपंखनतियःपुमान् परोपकारकंनित्यंकल्पंस्वर्गंतुहायने १४
द्विगुणेद्विगुणंविद्याच्छतंचैवचतुर्गुणे
विंशत्किष्कुप्रमाणांतुदद्यात्पुष्करिणींतुयः १५
विष्णोर्धामलभेत्सोपिदिव्यभोगंतथैवच
अनंतरंनृपोजातोधनीवागीश्वरोभवेत् १६
एवंद्विस्त्रिश्चतुर्वापिगुणतोभोग्यमिष्यते
विस्तीर्णेप्रचुरंविद्धिसहस्रेणाच्युतोदिवः १७
सहस्राद्द्विगुणेनैवसुरपूज्योभवेन्नरः
जंतवस्तत्रयेसंतियावंतोजीवनंययुः १८
तत्संख्याकाजनास्तस्यकिंकराःपृष्टलग्नकाः
भवंतिसततंगेहेपुरेजनपदेषुच १९
विहायपितरंभोग्याधनेक्षीणेयथावनम्

पक्षिणस्सूकरश्चैवमहिषीकरिणीतथा २०
उपदेष्टाचकर्त्ताचषडेतेस्वर्गगामिनः
दिव्यंचपक्षिणांचैवशतंस्वर्गंविनिर्दिशेत् २१
क्रोडोवर्षसहस्रंतुमहिष्ययुतहायनम्
देवरूपंसमास्थायकरिण्यालक्षमुच्यते २२
कोट्येकमुपदेष्टुश्चकर्तुरक्षयमेवच
पुराधनिसुतेनैवकृतःख्यातोजलाशयः २३
अयुतधनव्ययेनैवप्राणेनैवबलेनच
सर्वसत्वोपकारायशिवश्रद्धायुतेनच २४
कालेनकियताचापिक्षीणवित्तोभवत्किल
कश्चिदर्थीधनीतस्यमूल्यदानायचोद्यतः २५
विमृश्यधनिनाचोक्तंव्याहारंशृणुताधुना
दीनारस्यायुतंवातेदास्याम्यस्याश्चकारणात् २६
लब्धंतेपुष्करिण्याश्चपुण्यंलाभात्प्रमन्यसे
शक्त्यादत्वाथमूल्यंतांस्वीयांकर्तुंव्यवस्थितः २७
एवमुक्तेसतंप्राहवासरेप्ययुतंपुनः
फलंभवतिवैनित्यंपुण्यंपुण्यविदोविदुः २८
एतस्मिन्निर्जलेदेशेशिवंखातंकृतंचमे
स्नानपानादिकंकर्मसर्वेकुर्वंत्यभीष्टतः २९
तस्मान्मेप्ययुतार्थस्यनैत्यकंफलमिष्यते

ततस्तस्याभवद्धास्यंतथैवचसभासदाम् ३० ह्रियाचपीडितःसोपिवाक्यमेतदुवाचह सत्यमेतद्वचोस्माकंपरीक्षांकुरुधर्मतः ३१
मत्सरात्सतुतंप्राहशृणुमेवचनंपितः
दीनारायुतमेतत्तेदत्वाचानीयप्रस्तरम् ३२
पातयिष्यामितेखातेयथायोगंप्रमज्जतु
उन्मज्जतिचयत्कालेप्रस्तरःसंतरत्यपि ३३
क्षयंयास्यतिनोवित्तंनोचेन्मेधर्मतोहिसा
बाढमुक्त्वायुतंतस्यगृहीत्वास्वगृहंगतः ३४
साक्षिणामग्रतस्तेनप्रस्तरः पातितस्तथा पुष्करिण्यांमहत्यांचदृष्टंनरसुरासुरैः ३५
ततोधर्मतुलायांतुतुलितंधर्मसाक्षिणा
दीनारायुतदानस्यपुष्करिण्याजलस्यतु ३६
नसमंतुदिनैकंतुजलस्यधर्मतोभृशम्
धनिनोमानसंदुःखंमोघार्थंचपरेहनि ३७
शिलोच्चयोऽभवत्तीर्णोद्वीपवच्चजलोपरि
ततः कोलाहलःशब्दोजनानांसमुपस्थितः ३८
तच्छ्रुत्वाद्भुतवाक्यंचमुदातौचागतौततःदृष्ट्वाशैलंतथाभूतंकृतंतेनायुतंतथा ३९
ततःखाताधिपेनैवशैलंदूरेनिपातितम्
पुण्यंखातस्यचोत्खातेप्रलुप्तस्यसुतेनहि ४०

सोपिनाकंसमारुह्यजन्मजन्मसुनिर्वृतः
गोत्रमातृगणानांचनृपाणांसुहृदांतथा ४१
सखीनांचोपकर्तॄणांखातंखात्वाऽक्षयंफलम्तपस्विनामनाथानांब्राह्मणानांविशेषतः ४२
खातंतुजनयित्वातुस्वर्गंचाक्षयमश्नुते
तस्मात्खातादिकंविप्राःशक्तितोयःकरिष्यति ४३
सर्वपापक्षयात्पुण्यंमोक्षंयायान्नसंशयः
यइदंश्रावयेल्लोकेधर्माख्यानंमहोत्कटम् ४४
सर्वखातप्रदानस्यफलमश्नातिधार्मिकः
ग्रहणेभास्करस्यैवभागीरथ्यांतटेवरे ४५
गवांकोटिप्रदानस्यफलंश्रुत्वालभेन्नरः
नचदारिद्रतामेतिनशोकंव्याधिसंचयम् ४६
असंमानंमहद्दुःखमुभयोर्नाधिगच्छति
इति
श्रीपाद्मपुराणेप्रथमेसृष्टिखंडेखातादि कीर्तनंनामसप्तपंचाशत्तमोऽध्यायः ५७

अष्टपञ्चाशत्तमोऽध्यायः
व्यासउवाच-
शाखिनामेवसर्वेषांफलंवक्ष्यामियादृशम्
तच्छृणुध्वंमहाभागारोपणेचपृथक्पृथक् १
यस्तुरोपयतेतीरेपुण्यवृक्षान्समंततः
तस्यपुण्यफलंज्ञातुंकथितुंनैवशक्यते २

अन्यत्ररोपणंकृत्वाशाखिनांयत्फलंलभेत्
ततोजलसमीपेतुलक्षकोटिगुणंभवेत् ३
स्वयंपुष्करिणीतीरेत्वनंतंफलमश्नुते
तस्माच्छतगुणंब्रूमःशाखिनांपुण्यकारिणाम् ४
अश्वत्थरोपणंकृत्वाजलाशयसमीपतः
यत्फलंलभतेमर्त्योनतत्क्रतुशतैरपि ५
पतंतियानिपत्राणिजलेपर्वणिपर्वणि
तानिपिंडसमानीहपितॄणामक्षयंययुः ६
खादंतिपतगास्तत्रफलानिकामतोध्रुवम् ब्रह्मभक्ष्यसमंतस्यपुण्यंभवतिचाक्षयम्
७
अश्वत्थेनैवभक्ष्येणरोपणेनैवयत्फलम्
तद्वैक्रतुशतैर्नैवपुत्रैरेवशतैरपि ८
उष्णेच्छायांप्रगृह्णंतिगावोदेवद्विजातयः
कर्तुःपितृगणानांचस्वर्गोभवतिचाक्षयः ९
कर्तुंस्वस्थस्यवैविघ्नमक्षयत्वान्नशक्यते
तस्मात्सर्वप्रयत्नेनरोपयेद्वृक्षमाधवम् १०
एकंवृक्षंसमारोप्यनरःस्वर्गान्नहीयते तस्मादेवमहावृक्षंरोपयध्वंद्विजोत्तमाः ११
जलानांनिकटेरम्येरसानांक्रयविक्रये मार्गेजलाशयेवृक्षान्रोपयेद्योमहाशयः १२

अश्वत्थादीन्समारोप्यस्वर्गंयातिमनोरमम्
अर्चयित्वातुयत्पुण्यंप्रवक्ष्यामिद्विजातयः १३
स्नात्वाश्वत्थंस्पृशेद्यस्तुसर्वपापैःप्रमुच्यते
अस्नातोयःस्पृशेन्मर्त्योलभतेस्नानजंफलम् १४
दृष्ट्वाचनाशयेत्पापंस्पृष्ट्वालक्ष्मींप्रपद्यते
प्रदक्षिणेभवेदायुःसदाश्वत्थनमोस्तुते १५
चलद्दलायवृक्षायसदाविष्णुस्थितायच बोधिसत्वाययोग्यायसदाश्वत्थनमोस्तुते १६ अश्वत्थायतुहव्यंतुपयोनैवेद्यमेवच पुष्पंधूपंदीपकंचदत्वास्वर्गान्नहीयते १७
सपुत्रंचाक्षयंविद्धिधनवृद्धियशस्करम्
विजयंमानदंभद्रमश्वत्थस्यप्रपूजनम् १८
यज्जप्तंचहुतंस्तोत्रंयन्त्रमंत्रादिकंचयत्
सर्वंकोटिगुणंप्रोक्तंमूलेचलदलस्यच १९
यस्यमूलेस्थितोविष्णुर्मध्येतिष्ठतिशंकरः
अग्रभागेस्थितोब्रह्माकस्तंजगतिनार्चयेत् २०

सोमवारेत्वमायांचस्नानंयन्मौनिनाकृतम्
दानस्यगोसहस्रस्यफलंचाश्वत्थवंदने २१
सप्तप्रदक्षिणेनैवगवामयुतजंफलम्
प्रचुराल्लक्षकोटिश्चतस्मात्कार्याहिसासदा २२
यत्किंचिद्दीयतेतत्रफलमूलजलादिकम्
सर्वंतच्चाक्षयफलंजन्मजन्मसुजायते २३
अहोश्वत्थसमोनास्तिवृक्षरूपीहरिर्भुवि
यथापूज्योद्विजोलोकेयथागावोयथामराः २४
तथाश्वत्थवृक्षरूपीदेवःपूज्यतमःस्मृतः
रोपणेरक्षणेस्पर्शेपूजाकर्मणिवैसदा २५
ददातिवित्तंपुत्रांश्चस्वर्गंमोक्षंपुनःक्रमात्
किंचिच्छेदंतुयःकुर्यादश्वत्थस्यतनौनरः २६
कल्पैकंनिरयंभुक्त्वाचांडालादौप्रजायतेमूलच्छेदेनतस्यैवसचयात्यपुनर्भवम् २७ पुरुषास्तस्यतिष्ठंतिरौरवेघोरदर्शने अश्वत्थस्यैकवृक्षस्यरोपणेयत्फलंभवेत् २८
तथैवचंपकेर्केचत्रयाणांरोपणेपिच अष्टौबिल्वस्यवृक्षाश्चन्यग्रोधाश्चैवसप्तच २९
निंबस्यदशवृक्षाश्चफलंचैषांसमंभवेत् एकैकस्यफलंचोक्तंवृक्षाणांरोपणेद्विजाः ३०

एवंबुध्वातुधर्मात्मायःकुर्यात्कृत्रिमंवनम्
कल्पकोटिसहस्राणिकल्पकोटिशतानिच ३१ नाकमेतिसचूतस्यसमारोप्यसहस्रकम् ततोद्वित्रिगुणेनैवन्यूनेवाप्रचुरेपिवा ३२
भुंक्तेभुक्त्वापुनःकुर्यान्नृपोवाथसदीश्वरः
स्वर्गंभोग्यंततोराज्यंकल्याणंमंगलंशुभम् ३३
आरोग्यंशौर्यसंपन्नमारामादेवजायते
फलानियस्यखादंतिजंतवोथसहस्रशः ३४
आश्रिताविहगाःकीटाःपतगाःशलभादयः
छायाश्रिताश्चयेसत्वास्तत्संख्याताःपृथग्जनाः ३५
तस्यकिंकरतांयांतिशतशोदेवतार्चिताः
येचवृक्षामहासत्वास्सर्वेतेदेवरूपिणः ३६
तदर्चापितृवत्कार्याशुश्रूषांजलपिंडकम्मर्त्यलोकेचतेपुत्रास्तस्यजन्मनिजन्मनि ३७
सुरूपाःसुविनीताश्चसदापुण्यक्रियाशुभाः एवंगणेशतांयांतिजंतवश्चूतलग्नकाः ३८
धात्रीहरीतकीचान्येकटुतिक्ताम्लसंभवाः
सर्वेचारामतःशुद्धाःफलदाःशिवदाःसदा ३९
प्रासादायत्रसौवर्णाःसर्वरत्नविभूषिताःसर्वाभरणसंयुक्ताविमानाश्चानिलोपमाः ४०

शातकुंभमयावृक्षाःसदैवसर्वदायिनः सर्वर्तुसुखदाःसौम्यकन्यकाअप्सरस्समाः ४१
गीतनृत्यपराधीरास्तत्रतिष्ठंतिवृक्षदाःपुष्करिण्योविशेषेणखातान्यन्यानियानिच ४२
शुद्धोपलांतरचितानद्यःपायसकर्द्दमाः पुनर्दुग्धसफेनाश्चअन्नादिषड्रसान्विताः ४३
मर्त्यलोकेयथाभोग्यंपुनःस्वर्गेपुनर्भुवि
पुनरेवतदभ्यासात्खातमारामकंपुनः ४४
यथापुण्यादिकंकृत्वास्वर्गमर्त्याधिपःपुमान्
अशक्तस्तुप्रपांकृत्वापुष्करिण्याःफलंलभेत् ४५
प्रपायालक्षणंचात्रसर्वपापहरंपरं
सर्वभोगप्रदंशुद्धंस्वर्गापवर्गदंस्थिरं ४६
लक्षणंचप्रवक्ष्यामिप्रपायाःकीर्तिवर्धनम्
निर्जलेऽध्वनिपृक्तेचस्थानेकृत्वाचमंडपम् ४७
बहुपान्थेसमायातेग्रीष्मवर्षाशरत्स्वपि अगरुकादिसौगंध्यंजलंपूगंसचंद्रकम् ४८
आसनंचैवतांबूलंदत्वास्वर्गान्नहीयते

एवंवर्षत्रयेणैवपुष्करिण्याःफलंलभेत् ४९
स्वर्गाच्चैवाच्युतोमर्त्योदेवैरपिप्रपूज्यते
मासमेकंतुयोदद्यात्प्रपांग्रीष्मेथनिर्जले ५०
कल्पैकंतुवसेत्स्वर्गेस्वर्गाद्भ्रष्टोमहीयते
प्रपादास्तत्रतिष्ठंतियत्रपुष्करिणीप्रदाः ५१
नोचेद्धर्मघटोदेयःपुण्यःपापक्षयायच एषधर्मघटोज्ञेयोब्रह्मविष्णुशिवात्मकः ५२
तवप्रसादात्सफलाःममसंतुमनोरथाः स्वर्णमाषंचतुर्भागंदक्षिणार्थंघटस्यच ५३
एवंवर्षत्रयेणैवप्रपादानफलंलभेत् यःपठेच्छ्रावयेद्वापिपुष्करिण्यादिजंफलम् ५४
साक्षात्पापाद्भवेन्मुक्तस्तत्प्रसादात्तुसद्गतिः
जनेषुश्रावयेद्यस्तुपुण्याख्यानमिदंशुभम् ५५
कल्पकोटिसहस्राणिसुरलोकेसतिष्ठति ५६
इति
श्रीपाद्मपुराणेप्रथमेसृष्टिखंडेपुष्करिण्यादिधर्मकीर्तनंनामाष्टपंचाशत्तमो

ऽध्यायः ५८

एकोनषष्ठित्तमोऽध्यायः
व्यासउवाच-
अतःपरंप्रवक्ष्यामिकीर्त्तिधर्मंपरंशुभम्
सेतुबंधफलंपुण्यंब्रह्मणाभाषितंयथा १
कांतारेदुस्तरेपंकेपुरुशंकुसमाकुलं
आलिकृत्वाभवेत्पूतोदेवत्वंयातिमानवः २
वितस्तौतुलभेत्स्वर्गंदिव्यंवर्षशतंसमम्
एवंसंख्याविधानेननरःस्वर्गान्नहीयते ३
कदाचित्पंकयोगाच्चस्वर्गाद्भुविविजायतेतदाभट्टारकःश्रीमान्रोगशोकविवर्जितः ४
पंकादौसंक्रमांश्चैवकृत्वास्वर्गान्नहीयते
सर्वपापंक्षयंतस्यसंप्रयातिदिनेदिने ५
तथालिसंक्रमाणांचफलंतुल्यंप्रकीर्तितम्धनप्राणाव्ययेनैवधीमताक्रियतेसदा ६
श्रूयतांयत्पुरावृत्तमाख्यानंवृद्धसंमतं
कश्चिच्चोरोमहाभीष्मेस्तेयकर्मणिचोद्यतः ७
कांतारेगोशिरःस्थाप्यक्रांत्वास्तेयंगतोह्यसौ
धनापहरणंकृत्वागृहस्थस्यचतेनहि ८

गतःस्वमंदिरंतत्रजनागच्छंतिवर्त्मनि सर्वेषामेकपादस्यसुखंभवतिनिश्चितं ९ एकपादेह्रदेदुर्गेतारकंगोशिरःपरम् चांद्रायणंचतत्तस्यकांतारेसंस्थितंशिरः १०
ततश्चोरस्यनिधनेचित्रगुप्तप्रणीतके
धर्मस्यफलमात्रंतुएतस्यचनविद्यते ११
नदैवंपैतृकंकार्यंतीर्थंस्नानंद्विजार्चनं
दानंगुरुजनेमानंज्ञानंपरहितंशुभम् १२
मनसानकृतंतेनक्रिययाचकथंपुनः
कृतंसाहसिकंस्तेयंपरदाराभिमर्शनम् १३
भूतमिथ्यापवादंचसाधुनिंदापरंतथा
एवंशतसहस्रंतुतथागोहरणंकृतम् १४
तत्राहधर्मराजस्तुकालानलसमप्रभः
नयतैनंफलंशूरादुर्गतिंचापुनर्भवम् १५
एतस्मिन्नंतरेवोचच्चित्रगुप्तोनुकंपकः
अस्त्यस्यगोशिरःपुण्यंकिचिन्नाथक्षमाधुना १६
नृपोद्वादशवार्षिक्यंलभेत्पुण्योदयंक्षितौ
तथाहधर्मराजस्तंगच्छमर्त्यंदुरात्मक १७
अकंटकंचराज्यंचभुंक्ष्वद्वादशवत्सरम्
यद्धृतंगोशिरोमार्गेमुक्तस्तस्यैवकारणात् १८
पुनरत्रसमागम्यसंगंताचापुनर्भवम्

ततःकृतांजलिर्देवमुवाचदुःखपीडितः १९
धर्मराजानुकंपाचमय्येवंपापकारिणि
कुरुनाथत्वनाथेचजानामिप्रीतिपूर्वकम् २०
धर्मराजस्तुतंचाहबाढमेवमितोव्रज
स्मरिष्यसिस्ववृत्तांतंमत्प्रसादात्सुदुःखितः २१
एतस्मिन्नंतरेचैवमोचितःकिंकरेणहि
तस्यजन्माभवत्कौचदुर्विधेचातिवाणिके २२
आजन्मविविधंदुःखंभुक्तंपूर्वविकर्मतः
भुक्त्वाक्लेशंमहांतंचएकविंशतिहायनम् २३
तस्मिन्राष्ट्रेमृतोभूपःस्वकर्मपरिपीडितः
एतस्मिन्नंतरेऽमात्यैःसमालोक्यसुमंत्रिभिः २४
अनेकपरिमर्शैस्तुपृथिव्यांभ्रमणंकृतम् तमावृण्वंश्चतेसद्यःसर्वेषांपुरतोदृढम् २५
ततोराज्याभिषेकश्चकृतस्तैस्तुविमत्सरैःसचराज्यंचसंश्रित्यधर्मराजवरेणच २६
अकरोदालिकंकर्मशिलाबद्धंचमृण्मयम्
संक्रमंजलदुर्गेचतरणिंचतथापरे २७
वापीकूपतटाकानिप्रपाराममहीरुहं
कृतवान्विविधंयज्ञंदानपुण्यमतःपरम् २८
स्मरंश्चपूर्वकर्म्माणिसर्वपापक्षयायवैकृतंबहुविधंधर्मंव्रतानिविविधानिच २९
सुराणांब्राह्मणानांचगुरूणांचैवतर्पणात

्
पापात्पूतोययौगेहंधर्मराजस्यधीमतः ३०
सयानस्थंततोदृष्ट्वाक्रोधरक्तेक्षणोभवत्
सचतंप्रांजलिप्राहभोधर्मकुरुतारणम् ३१
चित्रगुप्तोब्रवीद्वाक्यंधर्मराजसमीपतःकर्मणामनसापूतोविष्णुलोकंसगच्छतु ३२
सतच्छ्रुत्वापुनश्चाहतस्यविज्ञायकारणम्स्मितःप्रीत्याप्रसन्नात्मागच्छगच्छाच्युतालयम् ३३
विमानंसुरलोकाच्चस्वागतंवर्णकर्बुरम् समारुह्यगतःस्वर्गंपुनरावृत्तिदुर्लभम् ३४
तस्मात्किष्कुप्रमाणंहिदत्तंयेनालिकंपुरा
सतुराज्यान्वयंस्वर्गंमहांतंचानुगच्छति ३५
तथैवगोप्रचारंतुदत्वास्वर्गान्नहीयते यागतिर्गोप्रदस्यैवध्रुवंतस्यभविष्यति ३६
व्यामैकंगोप्रचारंतुमुक्तंयेनसुधीमता तस्यस्वर्गंभवेदिष्टंकिमन्यैःपुरुभाषितैः ३७
गोप्रचारंयथाशक्तियोवैत्यजतिहेतुना
दिनेदिनेब्रह्मभोज्यंपुण्यंतस्यशताधिकम् ३८

तस्माद्गवांप्रचारंतुमुक्त्वास्वर्गान्नहीयते
यश्छिनत्तिद्रुमंपुण्यंगोप्रचारंछिनत्यपि ३९
तस्यैकविंशपुरुषाःपच्यंतेरौरवेषुच
गोचारघ्नंग्रामगोपःशक्तोज्ञात्वातुदण्डयेत् ४०
छेत्तारंधर्मवृक्षाणांविशेषाद्गोप्रचारघम्
तस्यदंडेसुखंतस्यतस्मात्तंदंडयेत्तुसः ४१
प्रासादंकुरुतेयस्तुविष्णुलिगस्यमानवः त्रिकांडंपंचकाडंचसुशोभंसुघटान्वितम् ४२ इतोऽधिकंतुयोदद्यान्मृन्मयंवादृषन्मयम्वसुवृत्तिसुपूर्णंचसुरम्यंदिव्यभूतलम् ४३
प्रतिष्ठाकर्मसंपन्नंकिङ्करादिभिरावृतम्
सुलिगमिष्टदेवस्यविष्णोरेवविशेषतः ४४
कृत्वाचविष्णुसायुज्यंसमाप्नोतिनरोत्तमः
तथैवप्रतिमांकृत्वाहरेरन्यतरस्यच ४५
कृत्वादेवकुलंरम्यंयत्फलंलभतेनरः नतन्मखसहस्रैस्तुदानैर्भुविव्रतादिभिः ४६
कल्पकोटिसहस्राणिकल्पकोटिशतानिच

प्रासादेरत्नसंयुक्तेसंपूर्णद्रव्यसंकुले ४७
सवसेत्कामगेयानेसर्वलोकमनोहरे
स्वर्गाच्च्युतोभवेद्रा
जासार्वभौमोगुणैर्वशी ४८
शिवलिगेतुप्रासादंकारयित्वास्वशक्तितः
यदुक्तंविष्णुलिगेतुतज्ज्ञेयंशिववेश्मनि ४९
भुंक्तेभोगंमहाभागोमनःशर्मकरंपरम्
रामाभिरामसंपूर्णंसर्वतःसुखदंदिवि ५०
उर्व्यामक्षयभोग्यानिनृपोवाथमहाधनी
हरस्यप्रतिमांयश्चकृत्वादेवगृहेनरः ५१
सुलिगांवासुरूपांवाकल्पकोटिंवसेद्दिवि
स्वर्गाद्भ्रष्टोभवेद्रा
जाधनीपूज्यतमोपिवा ५२
देवीलिगेषुसर्वेषुकृत्वादेवगृहंनरः
सुरत्वंप्राप्नुयाल्लोकेदेव्यास्सर्वसुखोद्भवे ५३
भृशमच्युततामेतिसुखमेतिनिरामयम्
रत्नसंसृष्टप्रासादेमणिकर्बुरभूतले ५४
रामायुतप्रसंभोग्येदेवीसंसृष्टनिर्भये
नृत्यगीतपरेरम्येसर्वेंद्रियमनोरमे ५५
रत्नमर्द्दलतालाढ्येसर्वदास्त्रीजनेरिते
निर्मलेसुखदेरम्येरत्नानांसुशुभेगृहे ५६
तथैवप्रतिमायाश्चदेव्याःप्रासादमुत्तमम

्
नियुतंकल्पकोटीनांस्वर्लोकमेतिमानवः ५७
स्वर्गाद्भ्रष्टोभवेद्भूपोदेवीभक्तिपरायणः
एवंचजन्मसाहस्रंस्मरएवभवेद्भुवि ५८
प्रासादंगाणपत्यंचदेव्यावाप्रीतिमान्नरः
कृत्वासुरगणानांचपूजितोदिविजायते ५९
तथैवराजतामेतिभोग्यान्देवीपुरेतथा
अविघ्नंसर्वकार्येषुसदैवगणपोयथा ६०
आज्ञानस्खलितातस्यसुरासुरनरेषुच
तथैवसौरप्रासादेफलमेतिनरोत्तमः ६१
अरोगीसुप्रसन्नात्माकामदेवसमप्रभः
वरदःसर्वलोकेषुयथाब्रध्नस्तथाहिसः ६२
सुरस्यप्रतिमायांचगृहंकृत्वाशिलामयम्
कल्पकोटिशतंभुक्त्वास्वर्गमुर्वीश्वरोभवेत् ६३
विष्ण्वादिसर्वदेवानामर्चनंयत्पृथक्पृथक्
प्रत्येकंसंप्रवक्ष्यामिनराणांहितहेतवे ६४
घृतप्रदीपंयोदद्यात्मासमेकमहर्निशम्
दिव्यंवर्षायुतंस्वर्गेपूजितोदेवसत्तमैः ६५
घृतस्नानंतथालिगेयःकुर्याद्भुविमानवः
कल्पकोटिसहस्राणिमासैकेलभतेनरः ६६

तिलतैलप्रदीपस्यतथान्यस्यार्द्धकंफलम्
मासैकंजलदानस्यफलेनेश्वरतांव्रजेत् ६७
धूपदानेनगंधर्वंचंदनेद्विगुणंभवेत्
मृगमदागरुसत्वस्यदानेबहुफलंभवेत् ६८
मालापुष्पप्रदानेननरःस्यात्त्रिदेशेश्वरः
शीतेतूलपटींदत्वासर्वदुःखात्प्रमुच्यते ६९
जन्मजन्मसुलभ्येतउष्णेचशीतलांपटीम्
दत्वाचनैवसीदेतशक्त्यावस्त्रंददातियः ७०
चतुर्हस्तप्रमाणंचवर्ष्मवेष्टंसुशोभनम्पिधानंचरणानांचदत्वास्वर्गान्नहीयते ७१
शक्त्यास्वर्णप्रदानेनस्वर्गेपूज्योभवेन्नरः
दशयोजनविस्तीर्णेमंडपेरूपभाग्भवेत् ७२
सुवर्णंरत्नसंयुक्तंदत्त्वादशगुणंलभेत्वज्रवैडूर्यगारुत्ममाणिक्यादीननर्घतः ७३
दत्वालिगेविधानाच्चब्राह्मणेवायशस्विनिशतयोजनविस्तीर्णमंडलेधिपतिर्भवेत् ७४
तथैवभुविजातोपिसर्वलोकप्ररंजनः
सुरभिद्रव्यदानेनवावदूकश्चसुंदरः ७५
रक्तामृतसुकंठश्चपूगदानान्नरोभवेत्
वरदासीप्रदानेननरःकल्पंवसेद्दिवि ७६
वरदासीप्रदानेनउर्व्यांजातोधनेश्वरः
तथैवभृत्यदानेनबहुभृत्योभवेद्दिवि ७७
धरायामक्षयाऋद्धिर्जन्मजन्मसुजायते

सर्वतूर्यप्रदानेनगुणवान्लोकसंमतः ७८
नृत्यगीतादिशास्त्रेणगंधर्वाणांपतिर्भवेत्
दासीदासयुतःस्वर्गेधनैःस्त्रीभिर्वरैर्युतः ७९
तथैवगोप्रदानेनतावत्कालंवसेद्दिवि लिगेदुग्धप्रदानाच्चनरःकल्पंवसेद्दिवि ८०
दध्नास्नानेनद्विगुणंघृतेनतुशताधिकम्
अन्नंषड्रससंयुक्तंदत्वाक्षितिपतिर्भवेत् ८१
तथैवपायसंदत्वामुनीनांप्रवरोभुवि
हविष्यान्नंमुदादत्वावेदशास्त्रार्थपारगः ८२
निरामिषप्रदानाच्चब्रह्मचारीव्रतीभवेत्मधुदानाच्चसौभाग्यंगुडेनलवणेनच ८३
शर्करादिभिर्लावण्यंसर्वलोकेषुगीयते देवानांशंभुलिगानामर्चांकृत्वाविधानतः ८४
अनुक्रमेणस्वर्गादौलोकानांसपतिर्भवेत् लोकानांचहितार्थायदेवास्तिष्ठंतिसंमुखाः ८५
सकृत्प्रदक्षिणांकृत्वाशंभुलिगेषुपंडितः
दिव्यंवर्षशतंपूर्णंस्वर्गमेतिनरोत्तमः ८६

एवमेवक्रमेणैवनमस्कारैःस्वयंभुवः
लोकवंद्योव्रजेत्स्वर्गंतस्मान्नित्यंसमाचरेत् ८७
लिगरूपस्यदेवस्ययोधनंहरतेनरः
सचरौरवमासाद्यहरणात्कीटतांव्रजेत् ८८
दातुःपूजांचलिगार्थेहरेश्चाप्याददातियःकुलकोटिसहस्रेणनरकान्ननिवर्तते ८९
जलपुष्पादिदीपार्थेवसुचान्यद्गृहीतवान्पश्चान्नदीयतेलोभादक्षयंनरकंव्रजेत् ९०
दासींहृत्वातुलिगस्यनरकान्ननिवर्तते
कामार्तोमातरंगच्छेन्नगच्छेच्छिवचेटिकाम् ९१
शिवदासींततोगत्वाशिवस्वहरणेतथा
भक्षणादन्नपानानान्नरोदुर्गतिमाप्नुयात् ९२
अतोदेवलविप्रोयोनरकान्ननिवर्तते
तस्माद्वेश्याजनानांचदौष्ट्यमेवहितंभवेत् ९३
अतस्तुगणिकांस्पृष्ट्वानरःस्नानाद्विशुध्यति
मलिनांदुर्गतिंयातिबहुपूरुषसंश्रयात् ९४
वेश्यातपस्विनीयाचदेवार्चनरतासदा पतिव्रतपराशुद्धास्वर्गंचाक्षयमश्नुते ९५
गणिकांमातृवद्यस्तुसदासन्नांप्रपश्यति देववत्सुरलोकेषुनिखिलंभोगमश्नुते ९६

सुरासुरनराणांचवंदनीयोयथाहरिः
तथार्होयंसर्वलोकेसर्वभूतैकपावनः ९७
देवदासःसदायस्तुदेवकृत्येषुलोलुपः
सचगच्छतिलोकेशोदेवलोकेमहीयते ९८
एतेषामेवलिगानिकारयित्वाचमंडपम्
शक्त्यायंलभतेनाकंकालस्यनिश्चयंशृणु ९९
हायनैकंतृणेनैवशरकांडेनतच्छतम्
अयुतंत्वन्यकाष्ठेनलक्षंखादिरदारुणा १००
कोटिकोटिचपाषाणैःसुदृढैर्यत्नसंयुतैः तस्मात्सर्वप्रयत्नेनमंडपंकारयेद्बुधः
१०१
यावत्कालंवसेत्स्वर्गेनरोमंडपकारकः
तावत्कालंचहरणेनरोदुर्गतिमाप्नुयात् १०२
जनानांनिचयेरम्येवस्तूनांक्रयविक्रये
आश्रयेचाध्वगानांचनदीनदसमागमे १०३
देवानांमंडपंकृत्वायत्फलंलभतेनरः तत्फलंसमवाप्नोतिद्विगुणंविप्रमंदिरे १०४
अनाथस्यचदीनस्यश्रोत्रियस्यविशेषतः कारयित्वागृहंरम्यंनरःस्वर्गान्नहीयते १०५
यइदंशृणुयान्नित्यंपुण्याख्यानमनुत्तमम्
अक्षयंलभतेस्वर्गंप्रासादादेःफलंलभेत् १०६
धनिनांचेश्वराणांचतथापुण्यवतांपुनः

पाठयित्वापठित्वातुनरःस्वर्गान्नहीयते १०७
देवानांदासदासीनांसदादेवालयेषुच पठेद्यस्तुसदाविप्रोमोक्षमार्गंसगच्छति १०८
नृपाणामीश्वराणांचधनिनांगुणिनांपुरः पठित्वामोक्षमाप्नोतिश्रवणात्तत्फलंलभेत् १०९
द्विजाऊचुः-
सामान्येकःपरःपुण्योमर्त्यलोकेद्विजोत्तम
सुलभोमर्त्यपूज्यस्तुमुनीनांचतपस्विनाम् ११०
चातुर्वर्ण्याश्रमाणांचपापपुण्यवतांनृणाम्
गुणागुणवतांचैववर्णावर्णवतांतथा १११
व्यासउवाच-
सर्वेषामेवभूतानांरुद्राक्षेणयुतोवरः दर्शनाद्यस्यलोकानांपापराशिःप्रलीयते ११२
स्पर्शनाद्दिवमश्नातिधाराणाद्रौद्र तांव्रजेत्
शिरस्युरसिबाहौचरुद्राक्षंधारयेत्तुयः ११३
सचेशानसमोलोकेमखेसर्वत्रगोचरः यत्रतिष्ठत्यसौविप्रस्सदेशःपुण्यवान्भव

ेत् ११४
तंदृष्ट्वाप्यथवास्पृष्ट्वानरःपूयेतकल्मषात्
यज्जप्यंतर्पणंदानंस्नानमर्चाप्रदक्षिणम् ११५
यत्किंचित्कुरुतेपुण्यंनिखिलंतदनंतकम्
तीर्थानांचमहत्तीर्थंरुद्राक्षस्यफलंद्विजाः ११६
अस्यैवधारणाद्देहीपापात्पूतोऽतिपुण्यभाक्
गृहीत्वाचाक्षमालांचब्रह्मग्रंथियुतांशिवाम् ११७
यज्जप्तंचकृतंदानंस्तोत्रंमंत्रंसुरार्चनम्
सर्वंचाक्षयतामेतिपापंचक्षयमाव्रजेत् ११८
मालायालक्षणंब्रूमःश्रूयतांद्विजसत्तमाः
तस्यास्तुलक्षणंज्ञात्वाशैवमार्गंप्रलप्स्यथ ११९
निर्योनिकीटविद्धंचभग्नलिगंयथाक्रमम् अन्योन्यंबीजलग्नंचमालायांपरिवर्जयेत् १२०
स्वयंचग्रथितायाचश्लथान्योन्यप्रसज्जिता
शूद्रा

दिग्रथिताऽशुद्धादूरात्तांपरिवर्जयेत् १२१
मध्यमालग्नकंबीजंजप्तव्यंचयथाक्रमम् हस्तसंभ्रमणेनैवमेर्वामर्शंपुनःपुनः १२२ संख्यातंयज्जपेन्मंत्रमसंख्यातंचनिष्फलम्
सर्वेषामेवदेवानांजपेन्मंत्रंस्वमालया १२३
प्रयतःसकलेतीर्थेकोटिकोटिगुणंभवेत् शुद्धायामेवभूम्यांतुमेध्यकेवृक्षमूलके १२४
गोष्ठेचतुष्पथागारेविष्णोर्मंत्रंशिवस्यच
गणपतेश्चसूरस्यलिगेनंतफलंलभेत् १२५
शून्यागारेशवस्याग्रेश्मशानेचचतुष्पथे
देवीमंत्रंजपेद्यस्तुसद्यस्सिध्यतिसाधकः १२६
यावच्चावैदिकंमंत्रंपौराणंचागमोद्भवम्
सर्वंरुद्रा
क्षमालायामीप्सितेष्टार्थदायकम् १२७
रुद्राक्षस्रवजंशुद्धंजलंशिरसिधारयेत्
सर्वस्मात्कल्मषात्पूतःपुण्यंभवतिचाक्षयम् १२८
रुद्राक्षस्यचप्रत्येकंबीजंप्रत्येकनिर्जरं धारयेद्यस्तनौमर्त्यःसुराणांसत्तमोभवेत

् १२९
द्विजाऊचुः-
रुद्राक्षस्तुकुतोजातःकुतोवामेध्यतांगतः
किमर्थंस्थावरोभूमौकेनैवचप्रचारितः १३०
व्यासउवाच-
पुराकृतयुगेविप्रास्त्रिपुरोनामदानवः
सुराणांचवधंकृत्वाअंतरिक्षपुरेहिसः १३१
प्रणाशेसर्वलोकानांस्थिरोब्रह्मवरेणच
शुश्रावशंकरोभीमंदेवैरीशोनिवेदितम् १३२
ततोऽजगवमासज्यबाणमंतकसन्निभम् धृत्वातंचजघानाथदृष्टंदिव्येनचक्षुषा १३३
सपपातमहीपृष्ठेमहोल्केवच्युतोदिवः
घटनव्याकुलाद्रुद्रात्पतिताः
स्वेदबिंदवः १३४
तत्राश्रुबिंदुतोजातोमहारुद्रा
क्षकःक्षितौ
अस्यैवचफलंजीवानजानंत्यतिगुह्यतः १३५
ततःकैलासशिखरेदेवदेवंमहेश्वरम्
प्रणम्यशिरसाभूमौस्कंदोवचनमब्रवीत् १३६
रुद्राक्षस्यफलंनाथज्ञातुमिच्छामितत्त्वतः
जप्येथधारणेचैवदर्शनेस्पर्शनेपिवा १३७
ईश्वरउवाच-
लक्षंतुदर्शनात्पुण्यंकोटिर्वैस्पर्शने

नच
दशकोटिफलंपुण्यंधारणाल्लभतेनरः १३८
लक्षकोटिसहस्राणिलक्षकोटिशतानिच
जप्त्वास्यलभतेपुण्यंनात्रकार्याविचारणा १३९
उच्छिष्टोवाविकर्मस्थोयुक्तोवासर्वपातकैः
मुच्यतेसर्वपापेभ्योरुद्राक्षधारणेनवै १४०
कंठेरुद्राक्षमादायश्वापदोम्रियतेयदि सोपिरुद्रत्वमाप्नोतिकिंपुनर्मानुषादयः १४१
ध्यानधारणहीनोपिरुद्राक्षंयदिधारयेत्
सर्वपापविनिर्मुक्तःसयातिपरमांगतिम् १४२
कार्तिकेयउवाच-एकवक्त्रंद्वित्रिचतुःपंचषड्वक्त्रमेवचसप्ताष्टनववक्त्रंचदशैकादशवक्त्रकम् १४३
रुद्राक्षंद्वादशास्यंचत्रयोदशमुखंतथा चतुर्दशास्यसंयुक्तंस्वयमुक्तंचशंकरम्
१४४
तेषांचतन्मुखानांचदेवताःकाश्चतद्वद
गुंणोवाकीदृशस्तेषांदोषोवाजगदीश्वर १४५
यदिमेनुग्रहोवास्तिकथयस्वयथार्थतः
ईश्वरउवाच-
एकवक्त्रःशिवःसाक्षाद्ब्रह्महत्यांव्यपोहति १४६

तस्मात्तुधारयेद्देहेसर्वपापक्षयायच
शिवलोकंसगच्छेच्चशिवेनसहमोदते १४७
महतापुण्ययोगेनहरानुग्रहकारणात्
एकवक्त्रंलभेन्मर्त्योकैलासंचषडानन १४८
देवदेवोद्विवक्त्रंचयस्तुधारयतेनरः सर्वपापक्षयंयातियद्गुह्यंगोवधादिकम् १४९
स्वर्गंचाक्षयमाप्नोतिद्विवक्त्रधारणात्ततः
त्रिवक्त्रमनलस्साक्षाद्यस्यदेहेप्रतिष्ठति १५०
तस्यजन्मार्जितंपापंदहत्यग्निरिवेंधनम्स्त्रीहत्याब्रह्महत्याभ्यांबहूनांचैवहत्यया १५१
यत्पापंलभतेमर्त्यःसर्वंनश्यतितत्क्षणात्
यत्फलंवह्निपूजायामग्निकार्येघृताहुतौ १५२
तत्फलंलभतेधीरःस्वर्गंचानंतमश्नुते
त्रिवक्त्रंधारयेद्यस्तुसचब्रह्मसमोभुवि १५३
निचितंदुष्कृतंसर्वंदहेज्जन्मनिजन्मनि
नचोदरेभवेद्रोगोनचैवापटुतांव्रजेत् १५४
पराजयंनलभतेनाग्निनादह्यतेगृहम् एतान्यन्यानिसर्वाणिवज्रादेश्चनिवारणम् १५५

नाशुभंविद्यतेकिंचित्त्रिवक्त्रस्यतुधारणात्
चतुर्वक्त्रःस्वयंब्रह्मायस्यदेहेप्रतिष्ठति १५६
सभवेत्सर्वशास्त्रज्ञोद्विजोवेदविदांवरः
सर्वधर्मार्थतत्त्वज्ञःस्मार्तःपौराणिकोभवेत् १५७
यत्पापंनरहत्यायांबहुसत्त्वेषुवेश्मसु
तत्सर्वंदहतेशींघ्रंचतुर्वक्त्रस्यधारणात् १५८
महेशस्तुष्यतेनित्यंभूतानामधिपोभवेत्
सद्योजातस्तथेशानस्तत्पुरुषोऽघोरएवच १५९
वामदेवइमेदेवावक्त्रैःपंचभिराश्रिताः अतःसर्वत्रभूयिष्ठाःपंचवक्त्रोधरातले १६०
रुद्र
स्यात्मजरूपोयंतस्मात्तंधारयेद्बुधः
कल्पकोटिसहस्राणिकल्पकोटिशतानिच १६१
तावत्कालंशिवस्याग्रेपूजनीयःसुरासुरैः
सार्वभौमोभवेद्भूमौशर्वतेजाःशिवालये १६२
तस्मात्सर्वप्रयत्नेनपंचवक्त्रंतुधारयेत्
षड्वक्त्रंकार्तिकेयंतुधारयन्दक्षिणेभुजे १६३
ब्रह्महत्यादिभिःपापैर्मुच्यतेनात्रसंश

यः
स्कंदस्यसदृशःशूरःकल्पांतेसमुपस्थिते १६४
नात्रपराजयंचैतिगुणानामाकरोभुवि कुमारत्वमवाप्नोतियथागौरीशनंदनः १६५
ब्राह्मणोभूपपूज्यश्चक्षत्रियोलभतेजयम्वैश्याःशूद्रादयोवर्णाःसदैश्वर्यप्रपूरिताः
तस्यैववरदागौरीमातेवसुलभाभवेत् १६६
ततोभुजबलादेवविश्वतेजाभवेन्नरः
वाग्मीधीरस्सभायांचनृपवेश्मनिसंसदि १६७
नचकातरतामेतिनैवभंगोभवेद्ध्रुवम् १६८
एतान्यन्यानिसर्वाणिषड्वक्त्रस्यैवधारणात्
सप्तवक्त्रोमहासेनस्त्वनंतोनामनागराट् १६९
अस्यप्रत्येकवक्त्रेतुप्रतिनागाव्यवस्थिताः
अनंतःकर्कटश्चैवपुंडरीकोथतक्षकः १७०
विषोल्बणश्चकारीषःशंखचूडश्चसप्तमः
एतेनागामहावीर्याःसप्तवक्त्रेव्यवस्थिताः १७१
अस्यधारणमात्रेतुविषंनक्रमतेतनौ
हरश्चपरमप्रीतोभवेन्नागेश्वरेयथा १७२
प्रीत्यास्यासर्वपापानिक्षयंयांतिदिनेदिने

ब्रह्महत्यासुरापानंस्तेयादिगुरुतल्पजम् १७३
यत्पापंलभतेमर्त्यःसर्वंनश्यतितत्क्षणात्
देवस्यसदृशंभोज्यंत्रैलोक्येनिश्चितंलभेत् १७४
अष्टवक्त्रोमहासेनःसाक्षाद्देवोविनायकः अस्यैवधारणादेवयत्पुण्यंतच्छृणुष्वमे १७५
जन्मजन्मनमूर्खःस्यान्नातुरोनचनष्टधीः अविघ्नंसर्वकार्येषुतस्यैवसततंभवेत् १७६ नैपुण्यंलिपिकार्येषुमहाकार्येषुकौशलम्सर्वारंभादिकार्येषुक्षमंतस्यदिनेदिने १७७
अर्धकूटंतुलाकूटंसर्वकूटंतथैवच शिश्नोदरकरेणैवसंस्पृशेद्वागुरुस्त्रियम् १७८
एवमादीनिसर्वाणिहंतिपापानिसर्वथा
अक्षयंत्रिदिवंभुक्त्वामुक्तोयातिपरांगतिम् १७९
गुणान्येतानिसर्वाणिअष्टवक्त्रस्यधारणात्
नवास्यंभैरवंप्रोक्तंधारयेद्यस्तुबाहुतः १८०
कपिलंमुक्तिदंधृत्वाममतुल्यबलोभवेत् लक्षकोटिसहस्राणिब्रह्महत्याःकरोतियः

१८१
ताःसर्वादहतेशीघ्रंनववक्त्रस्यधारणात् सुरलोकेसदादेवैःपूजितोमघवान्यथा १८२ हरवद्वरवेश्मस्थोगणेशोनात्रसंशयः पन्नगाश्चविनश्यंतिदशवक्त्रस्यधारणात् १८३
वक्त्रेचैकादशेवत्सरुद्रा श्चैकादशस्मृताः शिखायांधारयेन्नित्यंतस्यपुण्यफलंशृणु १८४
अश्वमेधसहस्राणियज्ञकोटिशतानिच
गवांशतसहस्रस्यसम्यग्दत्तस्ययत्फलम् १८५
तत्फलंशीघ्रमाप्नोतिवक्त्रैकादशधारणात्हरस्यसदृशोलोकेपुनर्जन्मनविद्यते १८६
रुद्रा
क्षंद्वादशास्यंयःकंठदेशेतुधारयेत्
आदित्यस्तुष्यतेनित्यंद्वादशास्येव्यवस्थितः १८७
गोमेधंनरमेधंचकृत्वायत्फलमश्नुते तत्फलंशीघ्रमाप्नोतिवज्रादेश्चनिवारणम् १८८
नैववह्नेर्भयंचैवनचव्याधिःप्रवर्तते
अर्थलाभंसुखंभुंक्तईश्वरोनदरिद्रता १८९
हस्त्यश्वनरमार्जारमूषकाञ्छशकांस्तथा
व्यालदंष्ट्रिसृगालादीन्हत्वाव्याघातयत्यपि १९०

मुच्यतेनात्रसंदेहोवक्त्रद्वादशधारणात्वक्त्रत्रयोदशोरुद्रोरुद्रा
क्षःप्राप्यतेयदि १९१
शंतमःसतुविज्ञेयःसर्वकामफलप्रदः
सुधारसायनंचैवधातुवादश्चपादुका १९२
सिध्यंतितस्यवैसर्वेभाग्ययुक्तस्यषण्मुख
मातृपितृस्वसृभ्रातृगुरून्वाथनिहत्यच १९३
मुच्यतेसर्वपापेभ्योत्रयोदशास्यधारणात् अक्षयंलभतेस्वर्गंयथादेवोमहेश्वरः १९४ चतुर्दशमुखंवत्सरुद्राक्षंयदिधारयेत् सततंमूर्ध्निबाहौवाशक्तिपिंडंशिवस्यच १९५
किंपुनर्बहुनोक्तेनवर्णितेनपुनःपुनः पूज्यतेसततंदेवैःप्राप्यतेपुण्यगौरवात् १९६
कार्तिकेयउवाच-भगवन्श्रोतुमिच्छामिवक्त्रेवक्त्रेयथाविधि
न्यसनंकेनमंत्रेणधारणंवाकथंवद १९७
ईश्वरउवाच-
शृणुषण्मुखतत्त्वेनवक्त्रेवक्त्रेयथाविधि
अमंत्रोच्चारणादेवगुणाह्येतेप्रकीर्तिताः १९८

यःपुनर्मंत्रसंयुक्तंधारयेद्भुविमानवः गुणास्तस्यमहत्त्वंचकथितुंनैवशक्यते १९९ इदानींमंत्रादिश्यंते ॐ रुद्र एकवक्त्रस्य
ॐ खंद्विवक्त्रस्य ॐ वुंत्रिवक्त्रस्य ॐ ह्रींचतुर्वक्त्रस्य ॐ ह्रांपंचवक्त्रस्य
ॐ ह्रूँ षड्वक्त्रस्य ॐ ह्रःसप्तवक्त्रस्य
ॐ कंअष्टवक्त्रस्य ॐ जूंनववक्त्रस्य ॐ क्षंदशवक्त्रस्य ॐ श्रींएकादशवक्त्रस्य
ॐ ह्रींद्वादशवक्त्रस्य ॐ क्षौंत्रयोदशवक्त्रस्य
ॐ न्रांचतुर्दशवक्त्रस्य एवंमंत्रायथाक्रमंन्यस्तव्याः शिरस्युरसिमालांचगृहीत्वायोव्रजेन्नरः
पदेपदेश्वमेधस्यफलमाप्नोतिनान्यथा २००
सर्वेषामपिवक्त्राणांधारणेमत्समोभवेत्
तस्मात्सर्वप्रयत्नेनरुद्रा
क्षंपुत्रधारय २०१
धारयित्वातुरुद्रा क्षंम्रियतेयःक्षितौनरः सयातिमत्पुरंरम्यंसर्वदेवैःप्रपूजितः २०२
मरुदेशेपुरावत्सवाणिज्यायकिलस्थले

गच्छन्वणिक्सुतस्ताततरौप्रेताप्रपीडितः २०३
नरीनर्तिततःप्रेताद्विजेनपरमैक्षिच कात्वंनृत्यसिदीनासिसंवृताजीर्णवाससा २०४
अथसाचद्विजंप्राहदेवदूतान्मयाश्रुतम् अस्यचारुनरस्यैववज्रपातेनसांप्रतम् २०५ निश्चितंनिधनंविप्रमद्भर्त्तातुभविष्यति
एतस्मिन्नंतरेनाकाद्वज्रंतस्यशिरोपरि २०६
अपतत्सपपातोर्व्यांरुद्राक्षस्यार्धखंडके ततोममपुरात्पुत्रविमानंचापतद्द्रुतम् २०७
समारुह्यततःश्रीमांस्तत्रतिष्ठतिसंचिरम्
ममांशकंसमासाद्यईश्वरःकौधनीभवेत् २०८ एवंरुद्राक्षखंडेचमृतस्यसुगतिःसुत ज्ञानेनधारिणःपुंसःफलंवक्तुंनशक्नुमः २०९
सशैवोवाभवेच्छाक्तोगाणपत्योथसौरकः योदधातिमृतोमालामेकंरुद्राक्षकंतुवा २१०
यःपठेत्पाठयेद्वापिश्रावयेच्छृणुतेपिवासर्वपापात्प्रमुक्तात्मासुखंस्वर्गंलभे

त्क्रमात् २११
इति
श्रीपाद्मपुराणेप्रथमेसृष्टिखंडेरुद्राक्षमाहात्म्यंनामैकोनषष्ठितमोऽध्यायः ५९

षष्ठितमोऽध्यायः
स्कंदउवाच-
अपरस्यापिपृच्छामिफलस्यपूततांतरोः
सर्वलोकहितार्थायवदनोजगदीश्वर १
ईश्वरउवाच-
धात्रीफलंपरंपूतंसर्वलोकेषुविश्रुतम्
यस्यरोपान्नरोनारीमुच्यतेजन्मबंधनात् २
पावनंवासुदेवस्यफलंप्रीतिकरंशुभम्
अस्यभक्षणमात्रेणमुच्यतेसर्वकल्मषात् ३
भक्षणेचभवेदायुःपानेवैधर्मसंचयः
अलक्ष्मीनाशनंस्नानेसर्वैश्वर्यमवाप्नुयात् ४
यस्मिन्गृहेमहासेनधात्रीतिष्ठतिसर्वदा
तस्मिन्गृहेनगच्छंतिप्रेतादैतेयराक्षसाः ५
नगंगानगयाचैवनकाशीनचपुष्करम्
एकैवहिनृणांधात्रीसंप्राप्तेहरिवासरे ६
एकादश्यांपक्षयुगेधात्रीस्नानंकरोतियः
सर्वपापक्षयंयांतिविष्णुलोकेमहीयते ७
धात्रीफलंसदासेव्यंभक्षणेस्नानएवच नियतंपारणेविष्णोःस्नानमात्रेहरेर्दिने

८
संयतेपारणेचैवधात्र्येकस्पर्शनेनरः भुक्त्वातुलंघयेद्यस्तुएकादश्यांसितासिते ९
एकेनैवोपवासेनकृतेनतुषडानन सप्तजन्मकृतात्पापान्मुच्यतेनात्रसंशयः १०
अक्षयंलभतेस्वर्गंविष्णुसायुज्यमाव्रजेत्
तस्मात्सर्वप्रयत्नेनधात्रीव्रतंसमाचर ११
धात्रीद्रवेणसततंयस्यकेशाःसुरंजिताः
नपिबेत्सपुनर्मातुःस्तनंकश्चित्षडानन १२
धात्रीदर्शनसंस्पर्शान्नाम्नउच्चारणेपिवा
वरदःसंमुखोविष्णुःसंतुष्टोभवतिप्रियः १३
धात्रीफलंचयत्रास्तेतत्रतिष्ठतिकेशवः
तत्रब्रह्मास्थिरापद्मातस्मात्तांतुगृहेन्यसेत् १४
अलक्ष्मीर्नश्यतेतत्रयत्रधात्रीप्रतिष्ठति
संतुष्टास्सर्वदेवाश्चनत्यजंतिक्षणंमुदा १५
धात्रीफलेननैवेद्यंयोददातिमहाधनम्
तस्यतुष्टोभवेद्विष्णुर्नान्यैःक्रतुशतैरपि १६

स्नात्वाधात्रीद्र
वेणैवपूजयेद्यस्तुमाधवम्
सोभीष्टफलमाप्नोतियद्वामनसिवर्तते १७
तथैवलक्षणंस्मृत्वापूजयित्वाफलेनतु
सुवर्णशतसाहस्रंफलमेतिनरोत्तमः १८
यागतिर्ज्ञानिनांस्कंदमुनीनांयोगसेविनाम्
गतिंतांसमवाप्नोतिधात्रीसेवारतोनरः १९
तीर्थसेवाभिगमनेव्रतैश्चविविधैस्तथा
सागतिर्लभ्यतेपुंसांधात्रीफलसुसेवया २०
प्रीतिश्चसर्वदेवानांदेवीनांनोगणस्यच
संमुखावरदास्नानेधात्रीफलनिषेवणे २१
ग्रहादुष्टाश्चयेकेचिदुग्राश्चदैत्यराक्षसाः
सर्वेनदुष्टतांयांतिधात्रीफलसुसेवनात्
२२
सर्वयज्ञेषुकार्येषुशस्तंचामलकीफलम्
सर्वदेवस्यपूजायांवर्जयित्वारविंसुत २३
तस्माद्रविदिनेतातसप्तम्यांचविशेषतः
धात्रीफलानिसततंदूरतःपरिवर्जयेत् २४
यस्तुस्नातितथाश्नातिधात्रींचरविवासरे
आयुर्वित्तंकलत्रंचसर्वंतस्यविनश्यति २५
संक्रान्तौचभृगोर्वारेषष्ठ्यांप्रतिपिदिध्रुवम्
नवम्यांचाप्यमायांचधात्रींदूरात्परित्यजेत् २६

नासिकाकर्णतुंडेषुमृतस्यचिकुरेषुवा तिष्ठेद्धात्रीफलंयस्यसयातिविष्णुमंदिरम् २७
धात्रीसंपर्कमात्रेणमृतोयात्यच्युतालयम्
सर्वपापक्षयस्तस्यस्वर्गंयातिरथेनतु २८
धात्रीद्र
वंनरोलिप्त्वायस्तुस्नानंसमाचरेत् पदेपदेश्वमेधस्यफलंप्राप्नोतिधार्मिकः २९
अस्यदर्शनमात्रेणयेवैपापिष्ठजंतवः
सर्वेतेप्रपलायंतेग्रहादुष्टाश्चदारुणाः ३०
पुरैकःपुल्कसःस्कंदमृगयार्थंवनंगतः
मृगपक्षिगणान्हत्वातृषयापरिपीडितः ३१
क्षुधयामलकीवृक्षंपुरःपीनफलान्वितम्
दृष्ट्वासंरुह्यसहसाचखादफलमुत्तमम् ३२
ततोदैवात्सवृक्षाग्रान्निपपातमहीतले
वेदनागाढसंविद्धःपंचत्वमगमत्तदा ३३
ततःप्रेतगणाःसर्वेरक्षोभूतगणास्तथा
तनुंवोढुंमुदासर्वेयेवैशमनसेवकाः ३४
नशक्नुवंतिचांडालंमृतंद्रष्टुंमहाबलाः अन्योन्यंविग्रहस्तेषांममायमितिभाषताम् ३५
ग्रहीतुंचापिनेतुंचनशक्तास्तेपरस्परम् ततस्तेतुसमालोक्यगतामुनिगणान्प्रति ३६

प्रेताऊचुः-
किमर्थंमुनयोधीराश्चांडालंपापकारिणम् प्रेक्षितुंनवयंशक्तानचापियमसेवकाः ३७ म्रियंतेपातितायेचस्थिरैर्युद्धपराङ्मुखाः
साहसैःपातिताभीतावज्राग्निकाष्ठपीडिताः ३८
सिंहव्याघ्रहतामर्त्याव्याघ्रैर्वाजलजंतुभिः
जलस्थलस्थिताःप्रेताःवृक्षपर्वतपातिताः ३९
पशुपक्षिहतायेचकारागारेगरेमृताः आत्मघातमृतायेचश्राद्धादिकर्मवर्जिताः ४०
गूढकर्ममृताधूर्तागुरुविप्रनृपद्विषः पाषंडाःकौलिकाःक्रूरागरदाःकूटसाक्षिणः ४१
आशौचान्नस्यभोक्तारःप्रेतभोग्यानसंशयः ममायमितिभाषंतोनेतुंतंचनशक्नुमः ४२
आदित्यइवदुष्प्रेक्ष्यःकिंवाकस्यप्रभावतः
मुनयऊचुः-
अनेनभक्षितंप्रेताःपक्वंचामलकीफलम् ४३
तत्संगंयांतितस्यैवफलानिप्रचुराणिच
तेनैवकारणेनायंदुष्प्रेक्ष्योभवतांध्रुवम् ४४

वृक्षाग्रपतितस्याथप्राणःस्नेहान्नचत्यजेत्
नायंचारेणसूर्यस्यनचान्येपापकारिणः ४५
धात्रीभक्षणमात्रेणपापात्पूतोव्रजेद्दिवम्
प्रेताऊचुः-
पृच्छामोवोह्यविज्ञानान्नवयंनिंदकाःक्वचित् ४६
विष्णुलोकाद्विमानंतुयावन्नैवात्रगच्छति
उच्यतांमुनिशार्दूलावोद्रुतंमनसिस्थितम् ४७
यावद्विजानघोषंतिवेदमंत्रादिकल्पितम् घोष्यंतेयत्रवेदाश्चमंत्राणिविविधानिच
४८
पुराणस्मृतयोयत्रक्षणंस्थातुंनशक्नुमः
यज्ञहोमजपस्थानदेवतार्चनकर्मणाम् ४९
पुरतोवैनतिष्ठामस्तस्माद्वृत्तंसमुच्यताम्
किंवैकृत्वाप्रेतयोनिंलभंतेहिनराद्विजाः ५०
श्रोतुमिच्छामहेसम्यक्कथंवैविकृतंवपुः द्विजाऊचुः-
शीतवातातपक्लेशैःक्षुत्पिपासाविशेषकैः ५१
अन्यैरपिचदुःखैर्येपीडिताःकूटसाक्षिणः

वधबंधप्रमीताश्चप्रेतास्तेनिरयंगताः ५२
छिद्रान्वेषपरायेचद्विजानांकर्मघातिनः तथैवचगुरूणांचतेप्रेताश्चापुनर्भवाः ५३
दीयमानेद्विजाग्र्येतुदातारंप्रतिविध्यति
चिरंप्रेतत्वमाश्रित्यनरकान्ननिवर्तते
५४
परस्यवाऽत्मनोवागांकृत्वापीडनवाहने
नपालयंतियेमूढास्तेप्रेताःकर्मजाभुवि ५५
हीनप्रतिज्ञाश्चासत्यास्तथाभग्नव्रतानराः
नलिनीदलभुक्ताश्चतेप्रेताःकर्मजाभुवि ५६
विक्रीणन्तिसुतांशुद्धांस्त्रियंसाध्वीमकंटकाम्
पितृव्यमातुलादेश्चतेप्रेताःकर्मजाभुवि ५७
एतेचान्येचबहवःप्रेताजाताःस्वकर्मभिः प्रेताऊचुः-
नभवंतिकथंप्रेताःकर्मणाकेनवाद्विजाः ५८
हितायवदनस्तूर्णंसर्वलोकहितंपरम्
द्विजाऊचुः-
येनचैवकृतंस्नानंजलेतीर्थस्यधीमता ५९
नमस्कृतंपरंलिगंनप्रेतोजायतेनरः
एकादश्यामुपोष्यैवद्वादश्यांचविशेषतः ६०
पूजयित्वाहरिंमर्त्याःप्रेतत्वंनव्रजंतिवै

वेदाक्षरप्रसूतैश्चस्तोत्रमंत्रादिभिस्तथा ६१
देवानांपूजनेरक्तानवैप्रेताभवंतिते
श्रुत्वापौराणिकंवाक्यंदिव्यंचधर्मसंहितम् ६२
पाठयित्वापठित्वाचपिशाचत्वंनगच्छति
व्रतैश्चविविधैःपूताःपद्माक्षधारणैस्तथा ६३
जप्त्वापद्माक्षमालायांप्रेतत्वंनैवगच्छति
धात्रीफलद्रवैःस्नात्वानित्यंतद्भक्षणेरताः ६४
तेनविष्णुंसुसंपूज्यनगछंतिपिशाचताम् प्रेताऊचुः-
सतांसंदर्शनात्पुण्यमितिपौराणिकाविदुः ६५
तस्माद्वोदर्शनंजातंहितंनःकर्तुमर्हथ
प्रेतभावाद्यथामुक्तिःसर्वेषांनोभविष्यति ६६
व्रतोपदेशकंधीरायुष्माकंशरणागताः
ततोदयालवःसर्वेतानूचुर्द्विजसत्तमाः ६७
धात्रीणांभक्षणंशीघ्रंकुर्वतांमुक्तिहेतवे
प्रेताऊचुः
धात्रीणांदर्शनेविप्रावयंस्थातुंनशक्नुमः ६८

कथंतेषांफलानांचशक्तावैभक्षणेधुना द्विजाऊचुः-
अस्माकंवचनेनात्रधात्रीणांभक्षणंशिवम् ६९
फलिष्यतिपरंलोकंतस्माद्गंतुंसमर्हथ
अथतेभ्योवरंलब्ध्वाधात्रीवृक्षंपिशाचकैः ७०
समारुह्यफलंप्राप्यभक्षितंलीलयातदा
ततोदेवालयात्तूर्णंरथंपीनसुशोभनम् ७१
आगतंतंसमारुह्यसचांडालपिशाचकाः
गतास्तेत्रिदिवंपुत्रव्रतैर्यज्ञैःसुदुर्लभम् ७२
स्कंदउवाच-
धात्रीभक्षणमात्रेणपुण्यंलब्ध्वादिवंगताः
तद्भक्षिणःकथंस्वर्गंनगच्छंतिनरादयः ७३
ईश्वरउवाच-
पूर्वंतेज्ञानलोपाच्चनजानंतिहिताहितम्
उच्छिष्टंश्वभिरुत्स्पृष्टंश्लेष्ममूत्रंशकृत्तुवा ७४
मत्वाचमोहिताःश्रेष्ठंप्रेतादंतिसदैवहिशकृच्छौचजलंवांतंबलिसूकरकुक्कुटैः ७५
मृतकेसूतकेजप्यंनत्यक्तंयेनकेनचित्
तस्यान्नंचजलंप्रेताःखादंतितुसदैवहि ७६
दुर्दांतागृहिणीयस्यशुचिसंयमवर्जिता गुरुनिःसारितादुष्टासंतिप्रेताश्चतत्रव

ै ७७
अपुङ्गवाःकुलैर्जात्याबलोत्साहविवर्जिताः
बधिराश्चकृशादीनाःपिशाचाःकर्मजातयः ७८
क्षणंचमंगलंनास्तिदुःखैर्देहयुताभृशम्
तेनैवविकृताकाराःसर्वभोगविवर्जिताः ७९
नग्नकारोगसंतप्तामृतारूक्षामलीमसाः
एतेचान्येचदुःखार्ताःसदैवप्रेतजातयः ८०
तेनकर्मविपाकेनजायंतेकाममीदृशाः
पितृमातृगुरूणांचदेवनिंदापराश्चये ८१
पाषंडाःकौलिकाःपापास्तेप्रेताःकर्मजाभुवि
गलपाशैर्जलैःशस्त्रैर्गरलैरात्मघातकाः
८२
इहलोकेचतेप्रेताश्चांडालादिषुसंभवाः
अंत्यजाःपतिताश्चैवपापरोगमृताश्चये ८३
अंत्यजैर्घातितायुद्धेतेप्रेतानिश्चिताभुवि
महापातकसंयुक्ताविवाहेचबहिष्कृताः ८४
शौर्यात्साहसिकायेचतेप्रेताःकर्मजाभुविराजद्रोहकरायेचपितॄणांद्रोहचिंतकाः ८५
ध्यानाध्ययनहीनाश्चव्रतैर्देवार्चनादिभिः
अमंत्राःस्नानहीनाश्चगुरुस्त्रीगमनेरताः ८६
तथैवचांत्यजस्त्रीषुदुर्गतासुचसंगताः

मृताःक्रूरोपवासेनम्लेच्छदेशस्थितामृताः ८७
म्लेच्छभाषायुताशुद्धास्तथाम्लेच्छोपजीविनः
अनुवर्तंतियेम्लेच्छान्स्त्रीधनैरुपजीवकाः ८८
स्त्रियोयैश्चनरक्ष्यंतेतेप्रेतानात्रसंशयः
क्षुधासंतप्तदेहंतुश्रांतंविप्रंगृहागतम् ८९
गुणपुण्यातिथिंत्यक्त्वापिशाचत्वंव्रजंतिते
विक्रीणंतिचवैगाश्चम्लेच्छेषुचगवाशिषु ९०
प्रेतलोकेसुखंस्थित्वातेचयांत्यपुनर्भवम्
अशौचाभ्यंतरेयेचजाताश्चपशवोमृताः ९१
चिरंप्रेताःपिशाचाश्चमृताजाताःपुनःपुनःजातकर्ममुखैश्चैवसंस्कारैर्येविविर्जिताः ९२
एकैकस्मिश्चसंस्कारेप्रेतत्वंपरिहीयते
स्नानसंध्यासुरार्चाभिर्वेदयज्ञव्रताक्षरैः ९३
आजन्मवर्जिताःपापास्तेप्रेताश्चापुनर्भवाः
भोजनोच्छिष्टपात्राणियानिदेहमलानिच ९४

निपातयंतियेतीर्थेतेप्रेतानात्रसंशयः दानमानार्चनैर्नैवयैर्विप्राभुवितर्पिताः ९५
पितरोगुरवश्चैवप्रेतास्तेकर्मजाभृशम्
पतिंत्यक्त्वाचयानार्योवसंतिचेतरैर्जनैः ९६
प्रेतलोकेचिरंस्थित्वाजायंतेचांत्ययोनिषु
पतिंचवंचयित्वायाविषयेंद्रियमोहिताः ९७
मिष्टंचादंतियाःपापास्तास्तुप्रेताश्चिरंभुवि
विण्मूत्रभक्षकायेचब्रह्मस्वभक्षणेरताः ९८
अभक्ष्यभक्षकाश्चान्येतेप्रेताश्चापुनर्भवाः
बलाद्येपरवस्तूनिगृह्णंतिनददत्यपि ९९
अतिथीनवमन्यंतेप्रेतानिरयमास्थिताः
तस्मादामलकींभुक्त्वास्नात्वातस्यद्र
वेणच १००
सर्वपापाद्विनिर्मुक्तोविष्णुलोकेमहीयते
तस्मात्सर्वप्रयत्नेनसेवयामलकींशिवाम् १०१
यइदंशृणुयान्नित्यंपुण्याख्यानमिदंशुभम्
सर्वपापप्रपूतात्माविष्णुलोकेमहीयते १०२

श्रावयेत्सततंलोकेवैष्णवेषुविशेषतः सयातिविष्णुसायुज्यमितिपौराणिकाविदुः १०३
स्कंदउवाच-
महीरुहफलंज्ञातंप्रपूतंद्विविधंप्रभो इदानींश्रोतुमिच्छामिपत्रंपुष्पंसुमोक्षदम् १०४
ईश्वरउवाच-
सर्वेभ्यःपत्रपुष्पेभ्यःसत्तमातुलसीशिवा
सर्वकामप्रदाशुद्धावैष्णवीविष्णुसुप्रिया १०५
भुक्तिमुक्तिप्रदामुख्यासर्वलोकपराशुभायामाश्रित्यगताःस्वर्गमक्षयंमुनिसत्तमाः १०६
हितार्थंसर्वलोकानांविष्णुनारोपितापुरातुलसीपत्रपुष्पंचसर्वधर्मप्रतिष्ठितम् १०७
यथाविष्णोःप्रियालक्ष्मीर्यथाहंप्रियएवच
तथेयंतुलसीदेवीचतुर्थोनोपपद्यते १०८
तुलसीपत्रमेकंतुशतहेमफलप्रदम्
नान्यैःपुष्पैस्तथापत्रैर्नान्यैर्गंधानुलेपनैः १०९
तुष्यतेदैत्यहाविष्णुस्तुलस्याश्चदलैर्विना

अनेनपूजितोयेनहरिर्नित्यंपराशया ११० तेनदत्तंहुतंज्ञातंकृतंयज्ञव्रतादिकम् जन्मजन्मनिभासित्वंसुखंभाग्यंयशःश्रियं १११
कुलंशीलंकलत्रंचपुत्रंदुहितरंतथा
धनंराज्यमरोगत्वंज्ञानंविज्ञानमेवच ११२
वेदवेदांगशास्त्रंचपुराणागमसंहिताः
सर्वंकरगतंमन्येतुलस्याभ्यर्चनेहरेः ११३
यथागंगापवित्रांगीसुरलोकेविमोक्षदा
यथाभागीरथीपुण्यातथैवंतुलसीशिवा ११४
किंचगंगाजलेनैवकिंचपुष्करसेवया
तुलसीदलमिश्रेणजलेनैवप्रमोद्यते ११५
माधवःसंमुखोयस्यजन्मजन्मसुधीमतः
तस्यश्रद्धाभवेछ्रुत्वातुलस्याहरिमर्चितुम् ११६
योमंजरीदलैरेवतुलस्याविष्णुमर्चयेत्
तस्यपुण्यफलंस्कन्दकथितुंनैवशक्यते ११७
तत्रकेशवसान्निध्यंयत्रास्तितुलसीवनम्
तत्रब्रह्माचकमलासर्वदेवगणैःसह ११८
तस्मात्तांसंनिकृष्टेतुसदादेवींप्रपूजयेत्
स्तोत्रमंत्रादिकंयद्वासर्वमानंत्यमश्नुते ११९
येचप्रेताश्चकूश्मांडाःपिशाचाब्रह्मराक्षसाः
भूतदैत्यादयस्तत्रपलायंतेसदैवहि १२०

अलक्ष्मीर्नाशिनीघूर्णायाडाकिन्यादिमातरः
सर्वाःसंकोचितांयांतिदृष्ट्वातुतुलसीदलं १२१
ब्रह्महत्यादयःपापव्याधयःपापसंभवाः कुमंत्रिणाकृतायेचसर्वेनश्यंतितत्रवै १२२
भूतलेवापितंयेनहर्यर्थंतुलसीवनम् कृतंक्रतुशतंतेनविधिवत्प्रियदक्षिणम् १२३
हरिलिगेषुचान्येषुसालग्रामशिलासुच
तुलसीग्रहणंकृत्वाविष्णोःसायुज्यमाव्रजेत् १२४
नंदंतिपुरुषास्तस्यमाधवार्थेक्षितौतुयःतुलसींरोपयेद्धीरःसयातिमाधवालयम् १२५
पूजयित्वाहरिंदेवंनिर्माल्यंतुलसीदलम्
धारयेद्यःस्वशीर्षेतुपापात्पूतोदिवंव्रजेत् १२६
पूजनेकीर्त्तनेध्यानेरोपणेधारणेकलौ
तुलसीदहतेपापंर्स्वर्गंमोक्षंददातिच १२७
उपदेशंदिशेदस्याःस्वयमाचरतेपुनः १२८
सयातिपरमंस्थानंमाधवस्यनिकेतनम्
हरेःप्रियकरंयच्चतन्मेप्रियतरंभवेत् १२९
सर्वेषामपिदेवानांदेवीनांमचसमंततः श्राद्धेषुयज्ञकार्येषुपर्णमेकंषडानन १३०

तस्मात्सर्वप्रयत्नेनतुलसीसेवनंकुरु
तुलसीसेवितायेनतेनसर्वंतुसेवितम् १३१
गुरुंविप्रंदेवतीर्थंतस्मात्सेवयषण्मुखशिखायांतुलसींकृत्वायस्तुप्राणान्परित्यजेत् १३२
दुष्कृतौघाद्विनिर्मुक्तःस्वर्गमेतिनिरामयम्
राजसूयादिभिर्यज्ञैर्व्रतैश्चविविधैर्यमैः १३३
यागतिःप्राप्यतेधीरैःतुलसीसेविनांभवेत्तुलसीदलेनचैकेनपूजयित्वाहरिंनरः १३४
वैष्णवत्वमवाप्नोतिकिमन्यैःशास्त्रविस्तरैः
नपिबेत्सपयोमातुस्तुलस्याःकोटिसंख्यकैः १३५
अर्चितःकेशवोयेनशाखामृदुलपल्लवैः
भावयेत्पुरुषान्मर्त्यःशतशोथसहस्रशः १३६
पूजयित्वाहरिंनित्यंकोमलैस्तुलसीदलैः
प्रधानतोगुणास्ताततुलस्यागदितामया १३७
निखिलंपुरुकालेनगुणंवक्तुंनशक्नुमः
यस्त्विदंशृणुयान्नित्यमाख्यानंपुण्यसंचयम् १३८
पूर्वजन्मकृतात्पापान्मुच्यतेजन्मबंधनात्
सकृत्पठनमात्रेणवह्निष्टोमफलंलभेत् १३९
नतस्यव्याधयःपुत्रमूर्खत्वंनकदाचन

सर्वदाजयमाप्नोतिनगच्छेत्सपराजयं १४०
लेखस्तिष्ठेद्गृहेयस्यतस्यलक्ष्मीःप्रवर्तते
नचाधयोनचप्रेतानशोकोनावमानना १४१
नतिष्ठंतिक्षणंतत्रयत्रेयंवर्ततेलिपिः १४२
इति
श्रीपाद्मपुराणेप्रथमेसृष्टिखंडेतुलसीमाहात्म्यंनामषष्टितमोऽध्यायः ६०

एकषष्टितमोऽध्यायः द्विजाऊचुः-
तुलसीपुष्पमाहात्म्यंश्रुतंत्वत्तोहरेःशुभम्
तस्यास्तोत्रंकृतंपुण्यंश्रोतुमिच्छामहेवयम् १
व्यासउवाच-
पुरास्कंदपुराणेचयन्मयाकीर्तितंद्विजाःकथयामिपुराणंचपुरतोमोक्षहेतवे २
शतानंदमुनेःशिष्याःसर्वेतेसंशितव्रताः
प्रणिपत्यगुरुंविप्राःपप्रच्छुःपुण्यतोहितम् ३
पूर्वंब्रह्ममुखान्नाथयच्छ्रुतंतलसीस्तवम्
तद्वयंश्रोतुमिच्छामस्त्वत्तोब्रह्मविदांवर ४

शतानंदउवाच-
नामोच्चारेकृतेतस्याःप्रीणात्यसुरदर्पहा
पापानिविलयंयांतिपुण्यंभवतिचाक्षयम् ५
साकथंतुलसीलोकैःपूज्यतेवंद्यतेनहि
दर्शनादेवयस्यास्तुदानंकोटिगवांभवेत् ६
धन्यास्तेमानवालोकेयद्गृहेविद्यतेकलौ सालग्रामशिलार्थंतुतुलसीप्रत्यहंक्षितौ
७
तुलसींयेविचिन्वंतिधन्यास्तेकरपल्लवाः
केशवार्थंकलौयेचरोपयंतीहभूतले ८
किंकरिष्यतिसंरुष्टोयमोपिसहकिंकरैः
तुलसीदलेनदेवेशःपूजितोयेनदुःखहा ९
तीर्थयात्रादिगमनैःफलैःसिध्यतिकिन्नरः स्नानेदानेतथाध्यानेप्राशनेकेशवार्चने
१०
तुलसीदहतेपापंकीर्तनेरोपणेकलौ
तुलस्यमृतजन्मासिसदात्वंकेशवप्रिये ११
केशवार्थंचिनोमित्वांवरदाभवशोभने
त्वदंगसंभवैर्नित्यंपूजयामियथाहरिम् १२
तथाकुरुपवित्रांगिकलौमलविनाशिनि मंत्रेणानेनयःकुर्याद्विचित्यतुलसीदलम् १३
पूजनंवासुदेवस्यलक्षकोटिगुणंभवेत् प्रभावंतवदेवेशिगायंतिसुरसत्तमाः १४ मुनयःसिद्धगंधर्वाःपातालेनागराट्स्वयम्

नतेप्रभावंजानंतिदेवताःकेशवादृते १५ गुणानांपरिमाणंतुकल्पकोटिशतैरपि कृष्णानंदात्समुद्भूताक्षीरोदमथनोद्यमे १६
उत्तमांगेपुरायेनतुलसीविष्णुनाधृता प्राप्यैतानित्वयादेविविष्णोरंगानिसर्वशः १७
पवित्रतात्वयाप्राप्तातुलसींत्वांनमाम्यहम्
त्वदंगसंभवैःपत्रैःपूजयामियथाहरिम् १८
तथाकुरुष्वमेऽविघ्नंयतोयामिपरांगतिम्
रोपितागोमतीतीरेस्वयंकृष्णेनपालिता १९
जगद्धितायतुलसीगोपीनांहितहेतवे
वृंदावनेविचरतासेविताविष्णुनास्वयम् २०
गोकुलस्यविवृर्द्ध्य्थंकंसस्यनिधनायच
वसिष्ठवचनात्पूर्वंरामेणसरयूतटे २१
राक्षसानांवधार्थायरोपितात्वंजगत्प्रिये
रोपितातपसोवृद्ध्य्तैउ!
लसींत्वांनमाम्यहम् २२
वियोगेवासुदेवस्यध्यात्वात्वांजनकात्मजा
अशोकवनमध्येतुप्रियेणसहसंगता २३
शङ्करार्थंपुरादेविपार्वत्यात्वंहिमालये
रोपितातपसोवृद्ध्य्तैउ!

लसींत्वांनमाम्यहम् २४
सर्वाभिर्देवपत्नीभिःकिन्नरैश्चापिनंदने
दुःस्वप्ननाशनार्थायसेवितात्वंनमोस्तुते २५
धर्मारण्येगयायांचसेवितापितृभिःस्वयम्
सेवितातुलसीपुण्याआत्मनोहितमिच्छता २६
रोपितारामचंद्रेणसेवितालक्ष्मणेनच
पालितासीतयाभक्त्यातुलसीदंडकेवने २७
त्रैलोक्यव्यापिनीगंगायथाशास्त्रेषुगीयते
तथैवतुलसीदेवीदृश्यतेसचराचरे २८
ऋश्यमूकेचवसताकपिराजेनसेविता
तुलसीवालिनाशायतारासंगमहेतवे २९
प्रणम्यतुलसीदेवींसागरोत्क्रमणंकृतम्
कृतकार्यःप्रहृष्टश्चहनूमान्पुनरागतः ३०
तुलसीग्रहणंकृत्वाविमुक्तोयातिपातकैः
अथवामुनिशार्दूलब्रह्महत्यांव्यपोहति ३१
तुलसीपत्रगलितंयस्तोयंशिरसावहेत्
गंगास्नानमवाप्नोतिदशधेनुफलप्रदम् ३२
प्रसीददेविदेवेशिप्रसीदहरिवल्लभे क्षीरोदमथनोद्भूतेतुलसित्वांनमाम्यहम् ३३
द्वादश्यांजागरेरात्रौयःपठेत्तुलसीस्तवम्
द्वात्रिंशदपराधांश्चक्षमतेतस्यकेशवः ३४

यत्पापंयौवनेबाल्येकौमारेवार्द्धकेकृतम्
तत्सर्वंविलयंयातितुलसीस्तवपाठतः ३५ प्रीतिमायातिदेवेशस्तुष्टोलक्ष्मींप्रयच्छति
कुरुतेशत्रुनाशंचसुखंविद्यांप्रयच्छति ३६
तुलसीनाममात्रेणदेवायच्छंतिवांछितम्
गर्ह्याणमपिदेवेशोमुक्तिंयच्छतिदेहिनाम् ३७
तुलसीस्तवसंतुष्टासुखंवृद्धिंददातिच
उद्गतंहेलयाविद्धिपापंयमपथेस्थितम् ३८
यस्मिन्गृहेचलिखितोविद्यतेतुलसीस्तवः नाशुभंविद्यतेतस्यशुभमाप्नोतिनिश्चितम् ३९
सर्वंचमंगलंतस्यनास्तिकिंचिदमंगलम् सुभिक्षंसर्वदातस्यधनंधान्यंचपुष्कलम् ४०
निश्चलाकेशवेभक्तिर्नवियोगश्चवैष्णवैः जीवतिव्याधिनिर्मुक्तोनाधर्मेजायतेमतिः ४१
द्वादश्यांजागरेरात्रौयःपठेत्तुलसीस्तवम्
तीर्थकोटिसहस्रैस्तुयत्फलंलक्षकोटिभिः ४२
तत्फलंसमवाप्नोतिपठित्वातुलसीस्तवम् ४३

इति
श्रीपाद्मपुराणेप्रथमेसृष्टिखंडेतुलसीस्तवमाहात्म्यंनामैकषष्टितमोऽध्यायः ६१

द्विषष्टितमोऽध्यायः द्विजाऊचुः-
मज्जनादखिलंपापंक्षयंयातिसुनिश्चितम्
महापातकमन्यच्चतदादेशंवदस्वनः १
पापात्पूतोऽक्षयंनाकमश्नुतेदिविशक्रवत्सुरयोनेर्नहानिःस्यादुपदेशंवदस्वनः २
अत्रभोग्यंपरंसर्वंमृतेस्वर्गेसुरोत्तमः
कलिपापहतानांचस्वर्गसोपानमुच्यते ३
व्यासउवाच-
गतिंचिंतयतांविप्रास्तूर्णंसामान्यजन्मनाम्
स्त्रीपुंसामीक्षणाद्यस्माद्गंगापापंव्यपोहति ४
गंगेतिस्मरणादेवक्षयंयातिचपातकम्
कीर्तनादतिपापानिदर्शनाद्गुरुकल्मषम् ५
स्नानात्पानाच्चजाह्नव्यांपितॄणांतर्पणात्तथा
महापातकवृंदानिक्षयंयांतिदिनेदिने ६
अग्निनादह्यतेतूलंतृणंशुष्कंक्षणाद्यथातथागंगाजलस्पर्शात्पुंसांपापंदहेत्क्षणात् ७

संप्राप्नोत्यक्षयंस्वर्गंगंगास्नानेनकेशवम्
यशोराज्यंलभेत्पुण्यंस्वर्गमंतेपरांगतिम् ८
पितॄनुद्दिश्यगंगायांयस्तुपिंडंप्रयच्छति
विधिनावाक्यपूर्वेणतस्यपुण्यफलंशृणु ९
अन्नैकेनतुसाहस्रंवर्षंपूज्यःसुरालये
तिलेनद्विगुणंविद्धितथामेध्यफलेनच १०
गव्येनविधिनाविप्राःस्वर्गस्यांतोनविद्यते
एवंपिडप्रदानेननित्यंक्रतुशतंभवेत् ११
पितरोनिरयस्थायेधन्यास्तेमर्त्यवासिनः
धनपुत्रयुतारोग्यंसुखसंमानपूजिताः १२
रसातलगतायेचयेचकीटामहीतले स्थावरेपक्षिसंघादौतेमर्त्याधनिनोनृपाः १३
तत्तत्पुत्रैश्चपौत्रैश्चगोत्रैर्दौहित्रकैस्तथा
जामातृभागिनेयैश्चसुहृन्मित्रैःप्रियाप्रियैः १४
प्रदीयतेजलंपिंडंयथोपकरणान्वितम्
गंगातोयेषुतीरेषुतेषांस्वर्गोऽक्षयोभवेत् १५
पिंडादूर्ध्वंस्थितायेचपितरोमातृगोत्रजाः

भवंतिसुखिनःसर्वेमर्त्याश्शतसहस्रशः १६
स्वर्गेतस्यस्थिताःसत्वाअधःस्थामध्यवासिनः
नित्यंवांञ्छंतिसद्गंगांगच्छंतुसुरनिम्नगाम् १७
एकोगच्छतिगंगांयःपूयंतेतस्यपूरुषाः
एतदेवमहापुण्यंतरतेतारयत्यपि १८
गंगाकृत्स्नगुणंवक्तुंनशक्तश्चतुराननः
अतःकिंचिद्वदाम्यत्रभागीरथ्याद्विजागुणम् १९
मुनयःसिद्धगंधर्वायेचान्येसुरसत्तमाः
गंगातीरेतपस्तप्त्वास्वर्गलोकेऽच्युताभवन् २०
दिव्येनवपुषासर्वेकामगेनरथेनच
अद्यापिननिवर्तंतेरत्नपूर्णक्षयेषुवै २१
प्रासादायत्रसौवर्णास्सर्वलोकोर्ध्वगाश्शिवाः
इष्टद्रव्यैःसुसंपूर्णाःस्त्रियोयत्रमनोरमाः २२
पारिजातःसमाःपुष्पवृक्षाःकल्पद्रुमोपमाः
गंगातीरेतपस्तप्त्वातत्रैश्वर्यंलभंतिहि २३
तपोभिर्बहुभिर्यज्ञैर्व्रतैर्नानाविधैस्तथा
पुरुदानैर्गतिर्याचगंगांसंसेवतांचसा २४

जारजंपतितंदुष्टमंत्यजंगुरुघातिनम्
सर्वद्रोहेणसंयुक्तंसर्वपातकसंयुतम् २५
त्यजंतिपितरंपुत्राःप्रियंपत्न्यःसुहृद्गणाः
अन्येचबांधवाःसर्वेगंगातुनपरित्यजेत् २६
यथामातास्वयंजन्ममलशौचंचकारयेत्
क्रोडीकृत्यतथातेषांगंगाप्रक्षालयेन्मलम् २७
भवंतितेसुविख्याताभोग्यालंकारपूजिताः
दर्शनेक्रियतेगंगासकृद्भक्त्यानरैस्तुयैः २८
तेषांकुलानांलक्षंतुभवात्तारयतेशिवा
स्मृतार्तिहर्त्रीयैर्ध्यातासंस्तुतासाधुमोदिता २९
गंगातारयतेनॄणामुभौवंशौभवार्णवात्
संक्रांतिषुव्यतीपातेग्रहणेचंद्रसूर्ययोः ३०
पुण्येस्नात्वातुगंगायांकुलकोटिंसमुद्धरेत्
शुक्लपक्षेदिवामर्त्यागंगायामुत्तरायणे ३१
धन्यादेहंविमुंचंतिहृदिस्थेचजनार्दने
अनेनविधिनायस्तुभागीरथ्याजलेशुभे ३२
प्राणांस्त्यक्त्वाव्रजेत्स्वर्गंपुनरावृत्तिवर्जितम्
योगंगानुगतोनित्यंसर्वदेवानुगोहिसः ३३

सर्वदेवमयोविष्णुर्गंगाविष्णुमयीयतः
गंगायांपिंडदानेनपितॄणांवैतिलोदकैः ३४
नरकस्थादिवंयांतिस्वर्गस्थामोक्षमाप्नुयुः
परदारपरद्रव्यबाधाद्रोहपरस्यच ३५
गतिर्मनुष्यमात्रस्यगंगैवपरमागतिः
वेदशास्त्रविहीनस्यगुरुनिंदापरस्यच ३६
समयाचारहीनस्यनास्तिगंगासमागतिः
किंयज्ञैर्बहुवित्ताढ्यैःकिंतपोभिःसुदुष्करैः ३७
स्वर्गमोक्षप्रदागंगासुखसौभाग्यपूजिता
नियमैःपरमैर्नित्यंकिंयोगैश्चित्तरोधकैः ३८
भुक्तिमुक्तिप्रदागंगासुखमोक्षाग्रतःस्थिता
अनेकजन्मसंघातपापंपुंसांविनश्यति ३९
स्नानमात्रेणगंगायांसद्यःस्यात्पुण्यभाङ्नरः
प्रभासेगोसहस्रस्यराहुग्रस्तेदिवाकरे ४०
लभतेयत्फलंदानेगंगास्नानाद्दिनेदिने
दृष्ट्वातुहरतेपापंस्पृष्ट्वातुलभतेदिवम् ४१
प्रसंगादपिसागंगामोक्षदात्ववगाहिता
सर्वेन्द्रियाणांचापल्यंवासनाशक्तिसंभवम् ४२
निर्घृणत्वंततोगंगादर्शनात्प्रविनश्यति

परद्रव्याभिकांक्षित्वंपरदाराभिलाषिता ४३
परधर्मेरुचिश्चैवदर्शनादेवनश्यति यदृच्छालाभसंतोषस्स्वधर्मेषुप्रवर्तते ४४
सर्वभूतसमत्वंचगङ्गायांमज्जनाद्भवेत् यस्तुगंगांसमाश्रित्यसुखंतिष्ठतिमानवः ४५
जीवन्मुक्तस्सएवेहसर्वेषामुत्तमोत्तमः
गंगांसंश्रित्ययस्तिष्ठेत्तस्यकार्यंनविद्यते ४६
कृतकृत्यस्सवैमुक्तोजीवन्मुक्तश्चमानवःयज्ञोदानंतपोजप्यंश्राद्धंचसुरपूजनम् ४७
गंगायांतुकृतंनित्यंकोटिकोटिगुणंभवेत्
अन्यस्थानेकृतंपापंगंगातीरेविनश्यति ४८
गंगातीरेकृतंपापंगंगास्नानेननश्यति
आत्मनोजन्मनक्षत्रेजाह्नवीसंगतेदिने ४९
नरःस्नात्वातुगंगायांस्वकुलंचसमुद्धरेत्
आदरेणयथास्तौतिधनवंतंसदानरः ५०
सकृद्गंगांतथास्तुत्वाभवेत्स्वर्गस्यभाजनम्
अश्रद्धयापिगंगायांयोसौनामानुकीर्तनं ५१
करोतिपुण्यवाहिन्यास्सवैस्वर्गस्यभाजनम्
क्षितौभावयतोमर्त्यान्नागांस्तारयतेप्य

धः ५२
दिवितारयतेदेवान्गंगात्रिपथगास्मृता
ज्ञानतोज्ञानतोवापिकामतोऽकामतोपिवा ५३
गंगायांचमृतोमर्त्यःस्वर्गंमोक्षंचविंदति
यागतिर्योगयुक्तस्यसत्वस्थस्यमनीषिणः ५४
सागतिस्त्यजतःप्राणान्गंगायांतुशरीरिणःचांद्रायणसहस्राणियश्चरेत्कायशोधनम् ५५
पानंकुर्याद्यथेच्छंचगंगांभःसविशिष्यतेतावत्प्रभावस्तीर्थानांदेवानांतुविशेषतः ५६
तावत्प्रभावोवेदानांयावन्नाप्नोतिजाह्नवीम्
तिस्रःकोट्योर्धकोटीचतीर्थानांवायुरब्रवीत् ५७
दिविभुव्यन्तरिक्षेचतानितेसन्तिजाह्नविविष्णुपादाब्जसंभूतेगंगेत्रिपथगामिनि ५८
धर्मद्रवेतिविख्यातेपापंमेहरजाह्नवि विष्णुपादप्रसूतासिवैष्णवीविष्णुपूजिता
५९
त्राहिमामेनसस्तस्मादाजन्ममरणांतिकात्
श्रद्धयाधर्मसंपूर्णेश्रीमतारजसाचते ६०
अमृतेनमहादेविभागीरथिपुनीहिमां
त्रिभिःश्लोकवरैरेभिर्यःस्नायाज्जाह्नवीजले ६१
जन्मकोटिकृतात्पापान्मुच्यतेनात्रसंशयः

मूलमंत्रंप्रवक्ष्यामिजाह्नव्याहरभाषितम् ६२
सकृज्जपान्नरःपूतोविष्णुदेहेप्रतिष्ठतिमंत्रश्चायं-
ॐ नमोगंगायैविश्वरूपिण्यै नारायण्यै नमो
नमः ६३
जाह्नवीतीरसंभूतांमृदंमूर्ध्नाबिभर्तियः
सर्वपापविनिर्मुक्तोगंगास्नानंविनानरः ६४
गंगाजलोर्मिनिर्धूतपवनंस्पृशतेयदि
सपूतःकल्मषाद्घोरात्स्वर्गंचाक्षयमश्नुते ६५
यावदस्थिमनुष्यस्यगंगातोयेप्रतिष्ठति
तावद्वर्षसहस्राणिस्वर्गलोकेमहीयते ६६
पित्रोर्बंधुजनानांचअनाथानांगुरोरपि
गंगायामस्थिपातेननरःस्वर्गान्नहीयते ६७
गंगांप्रतिवहेद्यस्तुपितॄणामस्थिखंडकम्पदेपदेश्वमेधस्यफलंप्राप्नोतिमानवः ६८
धन्याजानपदायेचपशवःपक्षिकीटकाः स्थावराजंगमाश्चान्येगंगातीरसमाश्रिताः ६९
क्रोशांतरमृतायेचजाह्नव्याद्विजसत्तमाःमानवादेवतास्संतिइतरेमानवाभुवि ७०
गंगास्नानायसंगच्छन्पथिसंम्रियतेयदि
सचस्वर्गमवाप्नोतिगंगास्नानफलंलभेत् ७१

गंगाजलेप्रयास्यंतितेजीवाःपथियेमृताः
कीटाःपंतंगाश्शलभाःपादाघातेनगच्छतां ७२
येवदंतिसमुद्देशंगंगांप्रतिजनंद्विजाः
तेचयांतिपरंपुण्यंगंगास्नानफलंनराः ७३
जाह्नवींयेचनिंदंतिपाषण्डैर्हतचेतसः
तेयांतिनरकंघोरंपुनरावृत्तिदुर्लभम् ७४
दुस्थोवापिस्मरन्नित्यंगंगेतिपरिकीर्तयन्
पठन्स्वर्गमवाप्नोतिकिमन्यैर्बहुभाषितैः ७५
गंगागंगेतियोब्रूयाद्योजनानांशतैरपि मुच्यतेसर्वपापेभ्योविष्णुलोकंसगच्छति
७६
अंधाश्चपंगवस्तेचवृथाभवसमुद्भवाः
गर्भपाताद्विपद्यंतेयेगंगांनगतानराः ७७
नकीर्तयंतियेगंगांजडतुल्यानराधमाः
परान्नोपदिशंतिस्मवातूलाश्चित्तविभ्रमाः ७८
नपठंतिजनायेचतेषांशास्त्रंविनिष्फलम्
गंगापुण्यफलंविप्राःकुधियःपतिताधमाः ७९
पाठयंतिजनायेचश्रद्धयानिपठंतिच
गच्छंतितेदिवंधीरास्तारयंतिपितॄन्गुरून् ८०
पाथेयकंगच्छतांयोवसुशक्त्याप्रयच्छति भागीरथ्यालभेत्स्नानंयःपरान्नेनगच्छति ८१

कर्तुःस्नानफलंविद्यादिद्वगुणंप्रेरकस्यच
इच्छयानिच्छयाचापिप्रेरणेनान्यसेवया ८२
जाह्नवींयोगतःपुण्यांसगच्छेन्निर्जरालयम्
द्विजाऊचुः-
गंगायाःकीर्तनंव्यासश्रुतंत्वत्तोविनिर्मलम् ८३
गंगाकस्मात्किमाकाराकुतःसाह्यतिपावनी व्यासउवाच-
शृणुध्वंकथयाम्यद्यकथांपुण्यांपुरातनीं ८४
यांश्रुत्वामोक्षमार्गंचप्राप्नोतिनरसत्तमः
ब्रह्मलोकंपुरागत्वानारदोमुनिपुंगवः ८५
नत्वाविधिंचपप्रच्छपूतंत्रैलोक्यपावनम्किंसृष्टंचत्वयातातसंमतंशंभुकृष्णयोः ८६
सर्वलोकहितार्थायभुवःस्थानेसमीहितम्
देवीवादेवताकावासर्वासामुत्तमोत्तमा ८७
यांसमासाद्यदेवाश्चदैत्यमानुषपन्नगाः
अंडजाःस्वेदजावृक्षायेचान्यउद्भिज्जादयः ८८
सर्वेयांतिशिवंब्रह्मन्समग्रंविभवंध्रुवम्
ब्रह्मोवाच-
सृजताचपुराप्रोक्तामायाप्रकृतिरूपिणी ८९

आद्याभवस्वलोकानांत्वत्तोभवंसृजाम्यहम्
एतच्छ्रुत्वापरासाचसप्तधाचाभवत्तदा ९०
गायत्रीवाक्चस्वर्लक्ष्मीस्सर्वसस्यवसुप्रदा
ज्ञानविद्याउमादेवीशक्तिबीजातपस्विनी ९१
वर्णिकाधर्मद्र
वाचएतास्सप्तप्रकीर्तिताः
गायत्रीप्रभवावेदावेदात्सर्वंस्थितंजगत् ९२
स्वस्तिस्वाहास्वधादीक्षाएतागायत्रिजास्मृताः
उच्चारयेत्सदायज्ञेगायत्रींमातृकादिभिः ९३
क्रतौदेवाःस्वधांप्राप्यभवेयुरजरामराः ततस्सुधारसंदेवामुमुचुर्धरणीतले ९४ अथसस्यवतीपृथ्वीओषधीनांपराशुभा फलमूलैरसैर्भक्ष्यैर्जनाःसुस्थतराभवन् ९५
भारतीसर्वलोकानांचाननेमानसेस्थिता तथैवसर्वशास्त्रेषुधर्मोद्देशंकरोतिसा ९६
विज्ञानंकलहंशोकंमोहामोहंशिवाशिवम्
तयाविनाजगत्सर्वंयात्यतत्त्वमितिस्मृतम् ९७
कमलासंभवश्चैववस्त्रभूषणसंचयः
सुखंराज्यंत्रिलोकेतुततःसाहरिवल्लभा ९८

उमयाहेतुनाशंभोर्ज्ञानंलोकेषुसंततम् ज्ञानमाताचसाज्ञेयाशंभोरर्धाङ्गवासिनी ९९
वर्णिकाशक्तिरत्युग्रासर्वलोकप्रमोहिनीसर्वलोकेषुलोकानांस्थितिसंहारकारिणी १००
देव्याचनिहतौपूर्वमसुरौमधुकैटभौ
रुरुश्चापिहतोघोरःसर्वलोकपरिश्रुतः १०१
सर्वदेवैकजेतारंसाजघ्नेमहिषासुरम् निहतालीलयादेव्यायेऽसुरादैत्यपुंगवाः १०२
एवंबलानिदैत्यानांनिहत्यसर्वदातया पालितंमोदितंचैवकृत्स्नमेतज्जगत्त्रयम् १०३
धर्मद्रवस्वरूपाचसर्वधर्मप्रतिष्ठिता
महतींतांसमालोक्यमयाकमंडलौधृता १०४
विष्णुपादाब्जसम्भूताशंभुनाशिरसाधृता
अस्माभिश्चत्रिभिर्युक्ताब्रह्मविष्णुमहेश्वरैः १०५
धर्मद्रवापरिख्याताजलरूपाकमंडलौ बलियज्ञेषुसंभूताविष्णुनाप्रभविष्णुना
१०६
छद्मनाछलितःपूर्वंबलिर्बलवतांवरः
ततःपादद्वयेनैवक्रांतंसर्वंमहीतलम् १०७
नभःपादश्चब्रह्माण्डंभित्वाममपुरःस्थितः
मयासंपूजितःपादःकमण्डलुजलेनवै १०८

प्रक्षाल्यैवार्चितात्पादाद्धेमकूटेऽपतज्जलम्
तत्कूटाच्छंकरंप्राप्यभ्रमतेसाजटास्थिता १०९
ततोभगीरथेनैवसमाराध्यशिवंभुवि
आनीयाराधितोनित्यंतपसागजपुंगवः ११०
तेनभित्वानगंवीर्यात्त्रिभिर्दंतैःकृतंबिलम्
ततस्त्रिबिलगायस्मात्त्रिस्रोतालोकविश्रुता १११
हरिब्रह्महरयोगात्पूतालोकस्यपावनी
समासाद्यचतांदेवींसर्वधर्मफलंलभेत् ११२
पाठयज्ञपरैःसर्वैर्मंत्रहोमसुरार्चनैः
सागतिर्नभवेज्जंतोर्गंगासंसेवयाचया ११३
धर्मस्यसाधनोपायोह्यतःपरोनविद्यते
त्रैलोक्यपुण्यसंयोगात्तस्मात्तांव्रजनारद ११४
गंगातोयास्थिसंयोगात्सुतास्तेसगरस्यच स्वर्गताःपितृभिश्चैवस्वपूर्वापरजैःसह ११५
ततोब्रह्ममुखाच्छ्रुत्वानारदोमुनिपुंगवः
गंगाद्वारेतपःकृत्वाब्रह्मणासदृशोभवत् ११६
सर्वत्रसुलभागंगात्रिषुस्थानेषुदुर्लभागंगाद्वारेप्रयागेचगंगासागरसंगमे ११७

त्रिरात्रेणैकरात्रेणनरोयातिपरांगतिम्
तस्मात्सर्वप्रयत्नेनसद्योमुक्तिंविचिंतयेत् ११८
ततोगच्छतधर्मज्ञाःशिवांभागीरथीमिह
अचिरेणैवकालेनस्वर्गंमोक्षंप्रगच्छथ ११९
विशेषात्कलिकालेचगंगामोक्षप्रदानृणां
कृच्छ्राच्चक्षीणसत्वानामनंतःपुण्यसंभवः १२०
ततस्तेब्राह्मणाहृष्टाःश्रुत्वाव्यासाद्गिरंशुभाम्
गंगायांतुतपस्तप्त्वामोक्षमार्गंययुस्तदा १२१
यइदंशृणुयान्मर्त्यःपुण्याख्यानमनुत्तमम्
सर्वंतरतिदुःखौघगंगास्नानफलंलभेत् १२२
सकृदुच्चारितेचैवसर्वयज्ञफलंलभेत्
दानंजप्यंतथाध्यानंस्तोत्रंमंत्रंसुरार्चनम् १२३
तत्रैवकारयेद्यस्तुसचानंतफलंलभेत् तस्मात्तत्रैवकर्त्तव्यंजपहोमादिकंनरैः १२४
अनंतंचफलंप्रोक्तंजन्मजन्मसुलभ्यते १२५ इति
श्रीपाद्मपुराणेप्रथमेसृष्टिखंडेगंगामा हात्म्यंनाम
द्विषष्टितमोऽध्यायः ६२

त्रिषष्ठितमोऽध्यायः पुलस्त्यउवाच-एतस्मिन्नंतरेपूर्वंव्यासशिष्योमहामुनिः
नमस्कृत्यगुरुंभीष्मसंजयःपरिपृच्छति १
देवानांपूजनोपायंक्रमंब्रूहिसुनिश्चितम्
अग्रेपूज्यतमःकोसौकोमध्योनित्यपूजने २
अंतेचपूजाकस्यैवकस्यकोवाप्रभावकः
किंवाकंचफलंब्रह्मन्पूजयित्वालभेन्नरः ३
व्यासउवाच-
गणेशंपूजयेदग्रेत्वविघ्नार्थंपरेत्विह
विनायकत्वमाप्नोतियथागौरीसुतोहिसः ४
पार्वत्यजनयत्पूर्वंसुतौमहेश्वरादिमौ
सर्वलोकधरौशूरौदेवौस्कंदगणाधिपौ ५
तौचदृष्ट्वानगसुतासिध्यर्थंपर्यभाषत
इदंतुमोदकंपुत्रौदेवैर्दत्तंमुदान्वितैः ६
महाबुद्धीतिविख्यातंसुधयापरिनिर्मितम्
गुणंचास्यप्रवक्ष्यामिशृणुतंतुसमाहितौ ७
अस्यैवाघ्राणमात्रेणअमरत्वंलभेद्ध्रुवम्
सर्वशास्त्रार्थतत्त्वज्ञःसर्वशस्त्रास्त्रकोविदः ८
निपुणःसर्वतंत्रेषुलेखकश्चित्रकृत्सुधी

ः
ज्ञानविज्ञानतत्त्वज्ञःसर्वज्ञोनात्रसंशयः ९
पुत्रौधर्मादधिकतांप्राप्यसिद्धिशतंव्रजेत्
यस्तस्यवैप्रदास्यामिपितुस्तेसंमतंत्विदम् १०
श्रुत्वामातृमुखादेवंवचःपरमकोविदः
स्कंदस्तीर्थंययौसद्यःसर्वंत्रिभुवनस्थितं ११
बर्हिणंस्वंसमारुह्यत्वभिषेकःकृतःक्षणात्
पितरौप्रदक्षिणंकृत्वालंबोदरधरस्सुधीः १२
ततएवमुदायुक्तःपित्रोरेवाग्रतस्थितः पुरतश्चतथास्कंदोमेदेहीतिब्रुवन्स्थितः १३
ततस्तुतौसमीक्ष्याथपार्वतीविस्मिताब्रवीत्
सर्वतीर्थाभिषेकैस्तुसर्वदेवैर्नतैस्तथा १४
सर्वयज्ञव्रतैर्मंत्रैर्योगैरन्यैर्यमैस्तथा
पित्रोरर्चाकृतःकोपिकलांनार्हतिषोडशीम् १५
तस्मात्सुतशतादेषोधिकःशतगुणैरपि

अतोददामिहेरम्बेमोदकंदेवनिर्मितम् १६
अस्यैवकारणादस्यअग्रेपूजामखेषुच
वेदशास्त्रस्तवादौचनित्यंपूजाविधासुच १७
पार्वत्यासहभूतेशोददौतस्मैवरंमहत्
अस्यैवपूजनादग्रेदेवास्तुष्टाभवंतुच १८
सर्वासामपिदेवीनांपितॄणांचसमंततः
तपोभवतुनित्यंचपूजितेग्रेगणेश्वरे १९
ततःसर्वेषुयज्ञेषुपूजयेद्गणपंद्विजः
कोटिकोटिगुणंतेषुदेवदेवीवचोयथा २०
दत्वासर्वगुणंपुण्यंदेवदेव्यातथामुदा
कृतंगणाधिपत्यंचसर्वदेवाग्रतस्तदा २१
तस्मात्प्राज्येषुयज्ञेषुस्तोत्रेषुनित्यपूजने
गणेशंपूजयित्वातुसर्वसिद्धिंलभेन्नरः २२
एवंज्ञात्वातुदेवैस्तुदयितप्राप्तिकाम्यया
पूजितश्चाथसर्वैस्तुस्वर्गमोक्षार्थतोध्रुवम् २३
नक्ताहारश्चतुर्थ्यांतुपूजयित्वागणाधिपं
लिगेवाप्रतिमाचित्रेदेवःपूज्योभवेद्यदि २४
गणाधिपनमस्तुभ्यंसर्वविघ्नप्रशांतिद
उमानंदप्रदप्राज्ञत्राहिमांभवसागरात् २५
हरानंदकरध्यानज्ञानविज्ञानदप्रभो
विघ्नराजनमस्तुभ्यंप्रसन्नोभवसर्वदा २६

कृतोपवासोगणपंपूजयेद्योनरोमुदा
सर्वपापविनिर्मुक्तःसुरलोकेमहीयते २७
स्तोत्रंतस्यप्रवक्ष्यामिनामद्वादशकंशुभं
ॐनमोगणपतयेमंत्रएषउदाहृतः २८
गणपतिर्विघ्नराजोलंबतुंडोगजाननः
द्वैमातुरश्चहेरम्बएकदंतोगणाधिपः २९
विनायकश्चारुकर्णःपशुपालोभवात्मजः द्वादशैतानिनामानिप्रातरुत्थाययःपठेत् ३०
विश्वंतस्यभवेद्वश्यंनचविघ्नंभवेत्क्वचित्
महाप्रेताश्शमंयांतिपीड्यतेव्याधिभिर्नच
सर्वपापाद्विनिर्मुक्तोह्यक्षयंस्वर्गमश्नुते ३१
इति
श्रीपाद्मपुराणेप्रथमेसृष्टिखंडेगणपतिस्तोत्रंनाम-
त्रिषष्टितमोऽध्यायः ६३

चतुष्षष्टितमोऽध्यायः व्यासउवाच-
पुनरन्यत्प्रवक्ष्यामिस्तोत्रंगणाधिपस्यच
सर्वसिद्धिकरंपूतंसर्वाभीष्टफलप्रदं १

एकदंतंमहाकायंतप्तकांचनसन्निभम्
लंबोदरंविशालाक्षंवंदेहंगणनायकं २
मुंजकृष्णाजिनधरंनागयज्ञोपवीतकम्
बालेंदुकलिकामौलिवंदेहंगणनायकं ३
सर्वविघ्नहरंदेवंसर्वविघ्नविवर्जितम्
मूषकोत्तममारुह्यदेवासुरमहाहवे ४
योद्धुकामंमहाबाहुंवंदेहंगणनायकम्
अंबिकाहृदयानंदंमातृकापरिवेष्टितम् ५
भक्तिप्रियंमदोन्मत्तंवंदेहंगणनायकम् चित्ररत्नविचित्रांगंचित्रमालाविभूषणम् ६
कामरूपधरंदेवंवंदेहंगणनायकम् गजवक्त्रंसुरश्रेष्ठंचारुकर्णविभूषितम् ७
पाशांकुशधरंदेवंवंदेहंगणनायकम् यक्षकिन्नरगंधर्वैःसिद्धविद्याधरैस्सदा ८
स्तूयमानंमहादेहंवंदेहंगणनायकम्
गणाष्टकमिदंपुण्यंभक्तितोयःपठेन्नरः ९
सर्वसिद्धिमवाप्नोतिरुद्रलोकेमहीयते
ननिःस्वतांतथाभ्येतिसप्तजन्मसुमानवः १०
यइदंपठतेनित्यंमहाराजोभवेन्नरः
वश्यंकरोतित्रैलोक्यंपठनाच्छ्रवणादपि
स्तोत्रंपरंमहापुण्यंगणपस्यमहात्मनः ११
इति
श्रीपाद्मपुराणेप्रथमेसृष्टिखंडेगणपतिस

्तोत्रंनाम-
चतुष्षष्टितमोऽध्यायः ६४

पञ्चषष्टितमोऽध्यायः
व्यासउवाच-
नांदीमुखेषुसर्वेषुपूजयेद्योगणाधिपम् तस्यसर्वोभवेद्वश्यःपुण्यंभवतिचाक्षयम् १
गणानांत्वेतिमंत्रेणसर्वयज्ञघटेषुच
सर्वसिद्धिमवाप्नोतिस्वर्गंमोक्षंलभेन्नरः २
मृण्मयेप्रतिमायांचचित्रेचाथदृषण्मये
द्वारदारुणिपात्रेचहेरबंलेखयेद्बुधः ३
अन्यस्मिन्नपिदेशेतुसततंदृष्टिगोचरे
स्थापयित्वातुहेरबंशक्त्यायःपूजयेद्बुधः ४
तस्यकार्याणिसिद्ध्यंतिदयितानिसमंततः
नविघ्नंजायतेकिंचित्त्रैलोक्यंवशमानयेत् ५
विद्यार्थीलभतेविद्यांवेदशास्त्रसमुद्भवाम्
अन्यांचशिल्पिविद्यांचविजयांस्वर्गदायिनीम् ६
धनार्थीविपुलंवित्तंकन्यांसाध्वींमनोरमाम्
एश्वर्यंधर्मसाध्यंचतनयंकुलमोक्षदम् ७

नरोगैःपीड्यतेकश्चिन्नग्रहैःप्रेतयोनिभिः
शृंगिभिर्नापिरक्षोभिर्विद्युद्भिर्वनतस्करैः ८
नराजाकुप्यतिगृहेनचमारीप्रवर्तते
नदौर्भिक्ष्यंनदौर्बल्यंपूजयित्वाविनायकम् ९
अभिप्रेतार्थसिर्द्ध्य्थंपूजितोयःसुरैरपि
सर्वविघ्नछिदेतस्मैगणाधिपतयेनमः १०
मंत्रश्चायं ॐनमोगणपतये नारायणप्रियैःपुष्पैरन्यैश्चापिसुगंधिभिः
मोदकैःफलमूलैश्चद्रव्यैःकालोद्भवैस्तथा ११
दधिदुग्धैःप्रियैर्वाद्यैरपिधूपसुगंधिभिः
पूजयेद्गणपंयस्तुसर्वसिद्धिमवाप्नुयात् १२
विशेषात्तस्यलिगेतुयोददातिवसुप्रियम्
पूजोपकरणंवस्त्रंसर्वंलक्षगुणंभवेत् १३
देशेचभारतेवर्षेवनितापूर्वसन्निधौ
लौहित्यदक्षिणेतीरेलिगरूपोविनायकः १४
हरगौरीसमादेशाद्देवानांसंमतेनच
स्थितोलोकप्रशांत्यर्थंसर्वविघ्नविनाशनात् १५

पूजयित्वातुतंदेवंशक्तितोद्रव्यसंचयैः विनायकत्वमाप्नोतिवेदशास्त्रार्थपारगः १६
सकृत्प्रदक्षिणंकृत्वादृष्ट्वास्पृष्ट्वातुमानवः
अक्षयंलभतेस्वर्गंसदादेवैःप्रपूज्यते १७
संसर्गिणांचम्लेछानांगत्यर्थंसुतपस्विनाम्
पुत्रार्थंसर्वलोकानांतत्रशंभुर्विनायकः १८
कृत्वाभिषेकंलौहित्येस्पृशेद्यस्तुगणाधिपम्
सप्तजन्मकृतात्पापान्मुच्यतेनात्रसंशयः १९
नवैधव्यंनकार्पण्यंनशोकंनतुमत्सरम्
विनायकंसमासाद्यजन्मन्मनिसंलभेत् २०
पुनःसिद्धिःपुनर्भोग्यंपुनःकीर्तिःपुनर्बलम्
पूजयित्वातुगणपंनरस्यनात्रसंशयः २१
अस्यपूजामकृत्वाचसर्वाभीष्टंविनश्यति तत्रदेवाश्चसुप्रीताब्रह्मविष्णुहरादयः २२
मघोनोगणपस्याथपूजाविरहितस्यच अथासुरैर्महावीर्यैर्हिरण्याक्षमुखैरणे २३
मघवातुजितोवीर्याद्धिरण्याक्षेणवैतदा

ततस्सुराश्चनिर्वीर्यायावद्वर्षशतंपुरा २४
दैवासुरेमहायुद्धेसुराणांचपराजयः ततोदेवाधिदेवेतुशिवेदेवैर्निवेदितम् २५ भगवन्नसुरैर्नोहिजितंराज्यंगतामखाः एतस्मिन्नंतरेशंभुर्देवान्वचनमब्रवीत् २६
हेरंबायवरोदतउमयाप्रीतयामया
पूजयातेपरासिद्धिर्देवादीनांभवत्विति २७
अवजानातियोमोहात्पुरुषस्तुमहोत्सवे
नभवेत्तस्यसिद्धिश्चरणेचापिपराजयः २८
महामखेनयुष्माभिःपूजागणपतेःकृता हेलयानकृतामोहात्तस्मात्प्राप्तःपराजयः २९
शीघ्रंगच्छतवैपुण्यांगणपस्यमहात्मनः पूजांकुरुतधर्मज्ञाजयस्तूर्णंभविष्यति ३०
ततोहरमुखाच्छ्रुत्वावचःक्षेमपरंहितम् प्रहृष्टाविबुधास्सर्वेगणपस्यपुरःस्थिताः ३१
देवाऊचुः-
गणाधिपनमस्तुभ्यंसर्वदेवैकपालक
स्वर्गभोगप्रदप्रीत्याहेरंबत्वांनताःस्मह ३२
जयदंसर्वयुद्धेषुसिद्धिदंसर्वकर्मसु
महामायंमहाकायंहेरंबत्वांनताःस्मह ३३

एकदंतंमहाप्राज्ञंलंबतुंडंविनायकम् देवंमहर्षिदेवानांमिंद्रस्यचनताःस्मह ३४
यत्तेपुरार्चनंयज्ञेनकृतंतत्क्षमस्वनः सुराणांचगिरःश्रुत्वागणपोवाक्यमब्रवीत् ३५
युष्माभिर्व्रियतांदेवावरोमत्तोहिवांच्छितः
ततःशक्रादयःसर्वेबृहस्पतिपुरोगमाः ३६ ऊचुर्गणपतिंदेवाजयोस्माकंभवत्विति देवानांवचनंश्रुत्वागणेशोवाक्यमब्रवीत् ३७
बाढमेवसुरश्रेष्ठाजयोवोभवतुद्रुतम्
ततोदेवगणास्सर्वेहर्षनिर्भरमानसाः ३८
गणेशंपूजयामासुर्गंधसारैस्तुमण्डनैः
दिव्यधूपैःसुवस्त्रैश्चकुसुमैर्नन्दनोद्भवैः ३९
पारिजातादिभिःपुष्पैरन्यैर्देवमनोहरैः
पूजितोगणपोदेवैरुवाचसुरसत्तमान् ४०
गच्छध्वंविबुधादेवंविष्णुमद्भुतसाहसम्
सविधास्यतिवःकामंवांच्छितंचततःसुराः ४१
स्वंस्वंरथंसमारुह्यगतास्तेहरिमव्ययम् पीतांबरंनमस्कृत्यऊचुर्देवगणामुदा ४२
हरात्मजंतुसंप्राप्यपूजयित्वागणाधिपम् आगतास्त्वत्सकाशंवैमहात्मन्नद्यकेशव ४३
एतच्छ्रुत्वातुदेवानांवचनंहरिरव्ययः

यथातथ्यमुवाचेदंहनिष्येदैत्यपुंगवान् ४४
श्रुत्वावागमृतंदेवानारायणमुखाच्च्युतम्
हृष्टाश्चसुमुदाविष्टाद्रव्यैरिष्टैःसमर्चयन् ४५
पुनर्विष्णुरुवाचेदंदेवानिंद्र
पुरोगमान्
स्वंस्वंबलंसमाहृत्यसज्जीभवतविज्वराः ४६
हरिष्येतान्दुराचारान्बलंचैवसमंततः
अस्त्रवृंदंतुसंगृह्ययूयंतिष्ठतनिर्भयाः ४७
माधवस्यवचःश्रुत्वाप्रगताःसुरपुंगवाः
विमानानिसमारुह्यसर्वेदिव्यास्त्रधारिणः ४८
देवानांहर्षवाक्यानिदैत्यचारैःश्रुतानिवै
राजानंकथयामासुर्हिरण्याक्षंमहाबलम् ४९
श्रुत्वादैत्यपतिस्तत्रचुकोपातिमहाबलः
सचिवांस्तुसमाहूयक्रुद्धोवचनमब्रवीत् ५०
अधुनेंद्रादिदेवाश्चनिखिलाःक्रूरबुद्धयः
माधवंचपरीप्सन्तःशंभौसर्वन्यवेदयन् ५१
कथंजयंचलप्स्यामोदैत्यवृंदेतिदारुणे
त्रिपुरारिरुवाचेदंगणेशंयजतामराः ५२
पूजयित्वातुतंदेवंजेष्यथासुरदानवान्
ततोदेवगणैर्हृष्टैःपूजितोगणनायकः ५३

गणाधिपेनतुष्टेनक्रूरोदत्तोवरोमहान्
जेष्यथाद्यासुरान्सर्वांस्ततोदेवामुदान्विताः ५४
हरिंनिवेदयामासुरस्मद्वधपरीप्सवः
हरेर्बाढमुपश्रुत्यरथिनःशस्त्रपाणयः ५५
युद्धार्थमधितिष्ठंतिनिर्जरास्त्वभयामयि
यस्ययाशक्तिरस्तीहदेवाञ्जेतुंवदत्वलम् ५६
ततोराज्ञोवचःश्रुत्वामधुर्वचनमब्रवीत् जेष्यामिचहरिंराजन्सहायंमेनियोजय ५७ जितेनारायणेदेवाःसभयास्त्रिदशाध्रुवम् तस्मान्नारायणोऽस्माकंभागःसर्वपुरंजयः ५८
ततोधुंधुश्चसुंदश्चकालकेयोमहाबलः सहायश्चमधोस्तस्यजेष्यामोमाधवंनृप ५९ सर्वदैत्यबलेमुख्याश्चत्वारोदृढविक्रमाः
कालमृत्युसमावीराःसर्वास्त्रविधिपारगाः ६०
बलस्तत्राब्रवीद्वाक्यंयस्मिन्जयउपस्थितः
तंचजेष्यामिजिष्णुंचप्रतिज्ञामेदृढानृप ६१
नमुचिश्चमुचिश्चैवभ्रातरौबलदर्पितौ ऊचतुस्तौनृपंह्यावांजेष्यावोवैबलाद्बलौ

६२
जम्भश्चैवाब्रवीद्वाक्यमिंद्रमिंद्र पुरोगमान्
जेष्यामिनात्रसंदेहोदैत्याभवतविज्वराः ६३
त्रिपुरश्चाब्रवीद्वाक्यंजेष्यामिचविनायकम्
तावदूचेऽथसेनानीर्मयोदेवांतकोबली ६४
कुबेरंप्रतिरक्षोभिःसर्वांश्चैवहिरण्यकान्
एतस्मिन्नंतरेतत्रनारदोमुनिसत्तमः ६५
गत्वोवाचहिरण्याक्षंजिष्णुदूतोहमागतः राज्यंत्यजस्ववाचानःप्राणेषुयदितेहितम् ६६
नचेद्युध्यस्वमामद्यनवागच्छरसातलम्
ततःकोपादुवाचेदंनारदंमुनिसत्तमम् ६७
अहिंस्यस्त्वंब्राह्माणाद्यगच्छतूर्णंममाग्रतः
देवानांचविपत्तिंचकदनंनिधनंपुरः ६८
पश्यविप्रक्षणेनांतंप्राप्तंहरिहरादिकम्
एवमुक्त्वासदैत्येंद्रोबलाध्यक्षमुवाचह ६९
सज्जीकृत्यबलंसर्वान्रथांश्चानयतद्रुतम्
दैत्यराजवचःश्रुत्वाबलाध्यक्षःसमंततः ७०

बलान्याहूयसहसासंत्रस्तास्तूर्णमागताः कोटिकोटिसहस्राणिअक्षौहिण्योबलानिच ७१ एकैकस्यचवीरस्यवाहनानिमहांतिच स्यंदनानिविचित्राणिगजोष्ट्राश्वखरानपि ७२
सिंहव्याघ्रलुलायांश्चसमारुह्यययुस्तदावाद्यैःसर्वैश्चभूयिष्ठैःसिंहनादैर्भयानकैः ७३
दिशस्तुपूरयामासुस्सिन्धुवेलाचलाधराः सर्वलोकाश्चवित्रेसुःसमुद्राश्चचकंपिरे ७४
देवदुंदुभयोनेदुःसर्वदेवैःसमीरिताः
वाद्यैश्चविविधैरन्यैर्वायुपूर्णैर्घनस्वनैः ७५
सर्वलोकाभयत्रस्तायेचत्रैलोक्यवासिनः
भ्रष्टकामागताकाशंघोरंतीव्रंमहाहवम् ७६
परिघैःपाशशूलैश्चखड्गयष्टिपरश्वधैः
शरैश्चनिशितैर्घोरैर्जघ्नुरन्योन्यमाहवे ७७
शस्त्रास्त्रैर्बहुधामुक्तैर्दिशःसर्वानिरंतरम्
विगृहेषुधरण्यांचपर्वतेषुजलेषुच ७८
देवस्थानेतथाकाशेपर्वताग्रेषुसानुषु
गह्वरेषुमहारण्येतयोर्युद्धमवर्तत ७९
पुष्कलादिघनानांचवर्षधाराजलंयथा
पतंत्यस्त्राणिसैन्येषुशतशोथसहस्रशः ८०

केचित्पेतुःपृथिव्यांतुशरैःसंभिन्नविग्रहाः
शक्तिभिर्मुसलैश्चान्येछत्रशूलपरश्वधैः ८१
पतिताःसंमुखेशूरायुद्धेषुन्यायवर्तिनः गच्छंतिसुरसद्मानिस्वाम्यर्थेयेत्वभीरवः ८२
येचान्येकातराःपापाहंतारोविमुखान्रणे अन्यायैर्येचयोद्धारस्तेयान्तियममंदिरं ८३
त्रिदिवस्थागजारोहाःसैन्धवस्थास्तथापरान्
रथस्थांश्चरथारोहाःपदगांश्चपदातयः ८४ परस्परंविनिघ्नंतिशूरायुद्धाभिकांक्षिणः
मुदिताःसत्वसंपन्नाधर्मिष्ठाबलसंवृताः ८५
केषांचिद्वाहवश्छिन्नामुसलैर्भिन्नमस्तकाः
केशाश्शिरांसिवस्त्राणिनिपेतुर्धरणीतले ८६
मध्यच्छिन्नास्तथाभिन्नाः पेतुरुर्व्यांमहाबलाः खड्गपातैस्तथाचोग्रैश्छ्रिन्नभिन्नाःपरश्वधैः ८७
गामेवपतिताधीरादिव्यालंकारभूषिताः

प्रदीप्तोभूद्धरादेशोवीरैर्नागैर्हयैरथैः ८८
विविधाभरणैर्नष्टैःपताकाभिश्चकेतुभिः
ततोवसुंधरासर्वासशैलवनकानना ८९
रुधिरौघप्लुतातत्रविबुधासुरयोर्युधि
क्रव्यादैर्बहुभिस्तत्रखादितोद्रव्यसंचयः ९०
लोहितंप्रचुरंपीतंरक्षोभिश्चवृकादिभिः
अन्यैर्महागणैरेवक्षतजंपवनान्वितम् ९१
खादितंप्रीतिमद्भिश्चफेरुगृध्रगणैर्मुदा
एतस्मिन्नंतरेसूरिःसुरपूज्योबृहस्पतिः ९२
मृतसंजीवनीविद्यांसुराणांसंजजापह
विशल्यकरणींदिव्यांब्रह्मविद्यांमहाबलां ९३
ततोधन्वंतरिर्विद्वान्सुरवैद्योमनोजवः
औषधैस्तत्प्रयोगैश्चरणेपर्यटतेमुदा ९४
तत्रदेवाश्चजीवंतियेमृताश्चमहाहवे
अव्रणाबलसंपन्नाःप्रयुध्यंतिभृशंपुनः ९५
एवंशतसहस्रंतुगणंदैत्यस्यचोद्धतम् पतितंपुण्ययोगाच्चशरैर्निर्भिन्नकंधरम् ९६
ततस्तुजयशब्देननंदंतिसिद्धचारणाः ऋषयःखेचराश्चान्येयेचैवाप्सरसांगणाः ९७ गीतिंगायंतिगंधर्वाःशशंसुःपरमर्षयः

अथक्रुद्धोमहातेजादैत्यमुख्योमहाबलः ९८
कालकेयइतिख्यातःसेनानीर्दैत्यपस्यच
स्यन्दनस्थोमहावीर्योधनुरादायतत्रच ९९
जघानसुरसंघांस्तान्नर्तयामासभूतले
निरंतरशरौघेणच्छादितंगगनंतदा १००
निपतंतिशराःसैन्येकोटिकोटिसहस्रशः
निपतंतिततोदेवाःसंयुगेष्वनिवर्तिनः १०१
रुधिरोद्गारिणस्सर्वेसिद्धगंधर्वकिन्नराः
विशिखैःपीडितादेवानिपेतुर्धरणीतले १०२
केचिच्छरशतैर्भिन्नास्सहस्रैरयुतैस्तथापेतुरुर्व्यांमहावीर्यायेरणेसुरपुंगवाः १०३
व्यथिताश्चाभवन्सर्वेस्यंदनस्थादिवौकसःशरैःप्रव्यथितास्तेतुस्थातुंशक्तानसंमुखे १०४
तेनावगाहितंसैन्यंगजेनेवसरोवनम् शरैस्तस्यार्दितादेवावज्रानलसमप्रभैः १०५
नशेकुःसमरेस्थातुंमघवंतंययुस्तदा चित्ररथइतिख्यातोदेवश्शस्त्रभृतांवरः १०६
ययौस्यंदनमारुह्ययुद्धंप्रतिधनुर्धरः
अब्रवीद्वचनंसोपिसेनान्यंतुमहासुरम् १०७
यथाहंसिमहाशूरसुरसेनांमुदान्वितः
सत्वंप्रशंसनीयश्चशूरोसिसुरसंमतः १०८

हिरण्याक्षप्रियंकर्मकृतंयुद्धेत्वयाधुना
इदानींममबाणैश्चगच्छस्वयममंदिरम् १०९
ततश्चकालकेयस्तुस्मितोवचनमब्रवीत्
पुरैवविजितोदेवगणःसर्वःप्रलीलया ११०
इदानींतुस्थितंयुद्धेबलंसर्वंतुहेलया
यदितेनिधनेप्रीतिरस्तीहसुरपुंगव १११
एभिस्त्वांनिशितैर्बाणैर्नयामियममंदिरम्
इत्युक्त्वापरमक्रुद्धोबाणमंतकसन्निभम् ११२
जघानसमरेवीरस्त्रिभिश्चिच्छेदसॐबरे पुनर्बाणांश्चसमरेयोजयित्वाद्रुतंरुषा ११३
जघानप्रचुरान्दैत्यांस्तांश्चकर्त्तसलाघवात्
ततोन्योन्यंशरैस्तीक्ष्णैःकालानलसमप्रभैः ११४
युद्धेधनुष्मतांश्रेष्ठश्चिच्छेदभुविवेगतः
तद्युद्धमभवद्देवदैत्ययोर्धर्मतोभृशम् ११५
द्रष्टुकामागताःपार्श्वमृषिदेवाःसुरोरगाः एवंशतसहस्राणिबाणानांविधृतानिच ११६ अन्योन्यंसमरेवीरौविजयायविरेजतुः

अथक्रुद्धोमहातेजागंधर्वाणांपतिस्तदा ११७
त्रिभिर्बिभेदबाणैश्चललाटेहृदिपंचभिः सप्तभिर्जठरेनाभौबस्तौतस्यसपंचभिः ११८ शरैःसंपातितोदैत्योमुग्धःकश्मलतांगतः शिथिलीकृतचापश्चलेभेसंज्ञांचिराद्बली ११९
मधुसंज्ञंत्रिभिर्बाणैस्सबिभेदसुरोत्तमम्
चकर्त्तधनुरस्त्रैश्चदैत्यराजस्यपश्यतः १२०
ततोबाणसहस्रैस्तुकालांतकसमप्रभैः
बिभेददैत्यसिंहंतुसुराणामुत्तमोबली १२१
हतचेताःसदैत्येंद्रोबहुशोणितसंस्रवः
विह्वलोबहुबाणार्तःशूलंजग्राहदानवः १२२
शूलहस्तस्यतस्यैवचतुर्भिस्तुरगान्शरैः
हत्वाचपातयामासत्रिभिर्यंतारमेवच १२३
जघानशूलमुर्वीष्ठस्ततोगंधर्वसत्तमम् विचकर्त्तत्रिभिर्बाणैःशूलंचित्ररथोबली १२४
शूलंचनष्टकंदृष्ट्वाहतभोगमिवोरगम् गृहीत्वामुद्गरंघोरंप्रदुद्रावसुरंबली १२५
समुद्गरंसमायातंदैत्यसेनाधिपंतदा विचकर्त्तशिरोदेहादर्धचंद्रेणसंभ्रमात् १२६

सपपातमहीपृष्ठेसंचचालवसुंधरा ततोदैत्यगणाःसर्वेविमुखाविप्रदुद्रुवुः १२७
इति
श्रीपाद्मपुराणेप्रथमेसृष्टिखंडेकालकेय वधोनाम-
पंचषष्टितमोऽध्यायः ६५

षट्षष्टितमोऽध्यायः व्यासउवाच-
भ्रातरंनिहतंदृष्ट्वाकालेयोनामदानवः
चित्ररथंप्रदुद्रा
वधृत्वाबाणंसकार्मुकम् १
दृष्ट्वासुरंविधावंतंकालमृत्युसमप्रभम्
अरौत्सीत्तंमहावीर्योजयंतःपाकशासनिः २
अब्रवीच्चमहातेजादैतेयंसुरसत्तमः
तथ्यंधर्माभिसंयुक्तंलोकद्वयहितंध्रुवम् ३
शस्त्राभिघातदुःखार्तंकश्मलंचान्यसंयुतम्
प्रभग्नंचनिरस्तंचयोहंतिसचबालिशः ४
सुचिरंरौरवंभुक्त्वातस्यदासोभवेच्चिरम्तस्मान्मामुंप्रयुध्यस्वयुद्धधर्मस्थितोभव ५
जयंतमब्रवीद्वाक्यंकालेयःक्रोधमूर्च्छितः

निहत्यभ्रातृहंतारमथत्वांहन्मिसांप्रतम् ६
ततस्तंचासुरश्रेष्ठंकालानलसमप्रभम्
जयंतोनिशितैर्बाणैर्जघानसुरसत्तमः ७
निचकर्त्तशरान्सोपित्रिभिर्विव्याधचासुरः
यथावृष्टिगणंप्राप्यनदीगैरिकवाहिनी ८
तथातौचमहावीर्यौनक्षीणौनचकातरौ
नशर्मपरिलेभातेपरस्परजयैषिणौ ९
अथतस्यचदैत्यस्यधनुश्चिच्छेदचेषुणा
यंतारंपंचभिर्बाणैःपातयामासभूतले १०
अष्टाभिर्निशितैर्बाणैश्चतुरोश्वानपातयात्
शक्तिंसंगृह्यभूमिष्ठःकुमारंचजघानह ११
गदयापीडितंसाश्वंसवरूथंसकूबरम्
पातयित्वाधरण्यांचसिंहनादंननादह १२
लाघवात्सधरांगत्वागदापाणिरुपस्थितः वज्रपाताद्यथाशब्दोलोकानांदुःसहोभवेत् १३
तथातयोर्गदापातेशब्दःस्यात्तुमुहुर्मुहुः
एवंतयोर्गदायुद्धंयावदब्दचतुष्टयम् १४
प्रभग्नेतेगदेखस्थौखड्गचर्मधरावुभौ
तदापदातिनोर्युद्धमद्भुतंलोमहर्षणं १५
दृष्ट्वाचविस्मयंजग्मुर्देवासुरमहोरगाःखड्गपातैर्मुहूर्तांतेतयोश्छिन्नेतुवर्

मणी १६
अभवत्खड्गयुद्धंचतयोर्युद्धातिशीलिनोः
दधारचिकुरेतस्यजयंतोभीमविक्रमः १७
शिरश्छित्वास्यखड्गेनपातयामासभूतले
ततस्तुजयशब्देनदेवाःसर्वेननंदिरे १८
प्रभग्नादैत्यसंघाश्चदिशःसर्वाःप्रदुद्रुवुः १९
इति
श्रीपाद्मपुराणेप्रथमेसृष्टिखंडेकालेयव धोनाम-
षट्षष्टितमोऽध्यायः ६६

सप्तषष्टितमोऽध्यायः व्यासउवाच-
एतच्छ्रुत्वातुदैत्येंद्रो हिरण्याक्षोमहाबलः
सरोषश्चातिताम्राक्षोह्यसुरानादिदेशह १
स्वयंगच्छामियुद्धायदेवानांविजिघांसया
नागच्छंतिनयुद्ध्य्तेंतेनमार्गाद्विशन्त्वितः २
एतच्छ्रुत्वातुवचनंशेषादैत्यगणाधिपाः
युद्धायप्रययुःसर्वेशूलपाशातिपंडिताः ३
अधिकंपूर्वसैन्याश्चतथाशतगुणैरपि
निरंतरंतथाकाशंप्रययुर्युद्धकांक्षिणः ४
ततोरुद्रास्ससाध्याश्चविश्वेचवसवस्तथा
स्कंदश्चगणपश्चैवविष्णुजिष्णुपुरोगमाः ५

सर्वेयोद्धुंगतास्तेचहृष्टारणसमुत्सुकाः
एतस्मिन्नंतरेयुद्धंदेवदानवयोरपि ६
नभूतंनश्रुतंपूर्वंसर्वलोकभयंकरम्
शस्त्रास्त्रैबर्हुधायुक्तंशिशिरेणेवकाननम् ७
धरांस्वर्गौकआकाशंसंरुध्ययुद्धमाबभौ अन्योन्यंजघ्नुराकाशेतथान्योन्यंमहीतले ८
शक्तिभिर्मुसलैर्भल्लैर्बहुभिःशरवृष्टिभिः
दारुणैःखड्गपातैश्चतथाचक्रपरःश्वधैः ९
अन्यायुधैश्चविविधैर्निर्जघ्नुस्तेपरस्परम्
अभवन्घोररूपाणिधराकाशेव्ययानिच १०
शस्त्रैःशरैरसृक्पातैःकंकवायसजंबुकैः
यथामुसलधाराभिर्घनावर्षंतिलोहितम् ११
तथैवक्षतजैःस्रस्तैःस्वाङ्गाच्चदेवदानवाः
केचित्पतंतिमुह्यंतिस्खलंतिचहसंतिच १२
मुंचंतिचार्तनादांश्चसिंहनादंमुहुर्मुहुः
केषांचिद्बाहवश्छिन्नाश्छिन्नपादास्तथापरे १३
छिन्नपार्श्वोदराःकेचिन्निपेतुःशतशोभुवि

कोटिकोटिसहस्राणिगजवाज्यसुराणिच १४
अपतन्धरणीपृष्ठेरक्तौघेबहुधाभुवि
ततस्तुधरणीपृष्ठेत्वभवल्लोहितार्णवः १५
विपरीतास्ततोनद्यःसद्यस्तत्रविसुस्रुवुः
तृणकाष्ठपरास्तत्रशक्तयोदारुसंचयाः १६
मुद्गरामुसलाःशूलामकराद्याभवंतिच
जयंतिकाध्वजामीनाःकमठाश्चर्मकायकाः १७
शरादिभिर्महोष्ट्रैश्चनिरुद्धाःप्रचुरैस्तथा
केशचामरशैवालाःसंपूर्णास्तास्ततःस्ततः
१८
पतद्भिश्चतथान्यैश्चविविधैःक्षतजार्णवःतदावसुंधरासर्वासशैलवनकानना १९
रुधिरौघामहाघोरासर्वलोकभयंकरा
स्कंदस्यशक्तिपातेनगतादैत्ययमक्षयम् २०
पर्शुनापरमेणैवअग्निनाग्निशिखैःशरैः
वरुणस्यचपाशेनबद्धामग्नायमक्षये २१
येषांपुत्रैश्चपौत्रैश्चपुरोगैःसचिवैस्तथा
निपातिताश्चदैतेयाःशरशक्त्यृष्टिवृष्टिभिः २२
ग्रहैश्चश्वसनैरेवयक्षगंधर्वकिन्नरैः
महत्यागदयाचैवकुबेरेणच धीमता २३
घनानांनिकरैर्वज्रैस्तुषारैर्विधुनेरितैः

पन्नगानांविषैर्घोरैर्दैत्याःपेतुर्धरातले २४
अन्यैश्चविविधैर्देवैःकोटिकोटिसहस्रशः
पातिताःप्रययुस्सर्वेधरण्यांतुगतासवः २५
देहांस्त्यक्त्वादिवंयांतिकेचिच्चयममंदिरम्
केचिद्गच्छंतिपातालंपुण्यापुण्यप्रयोगतः २६
एतस्मिन्नंतरेवेदाञ्जजल्पुःपरमर्षयः
स्वस्त्यस्तुब्राह्मणेभ्यश्चगोभ्यःस्त्रीभ्यस्तपस्विषु २७
प्रयुध्यमानेष्वन्येषुसांप्रतंसर्वजंतुषु
विबुधैरर्दितादैत्याःशेषाःपर्वतमाश्रिताः २८
प्रजग्मुश्चदिशःसर्वाःकातरारणभीरवः
दैत्यव्यूहेप्रभग्नेचबलोनाममहाबलः २९
अर्दयामासदेवांश्चसंयम्याग्निसमैःशरैः
तस्यबाणार्दितादेवाबहवोबलदर्पिताः ३०
पतिताधरणीपृष्ठेकेचिद्भग्नारणाजिरे
दृष्ट्वातस्यमहत्कर्मदारुणंलोकभीषणम् ३१
शशंसुरृषयोदेवास्तत्रशिष्टाःप्रचुक्रुशुः
अथक्रुद्धोमहातेजाश्शतक्रतुररिंदमः ३२
जघानशरसंदोहैर्बलंबलवतांवरम् सोपिक्रुद्धोबलोयुद्धेतथाशक्रंससंभ्रमः

३३
रुधिरेणावसिक्तांगौप्रसृतेनमहाबलौ
तौयथामाधवेमासिपुष्पितौकिंशुकद्रुमौ ३४
चक्राणिचसहस्राणिशूलानिमुसलानिच
निचखानरणेशक्रेचपलेचासुरोत्तमः ३५
तानिचक्राणिशूलानिनिचकर्त्तशरोत्तमैः
सुरराट्सहसाभ्रांतोलीलयासमरेबली ३६
सचदैत्योमहातेजाःशक्त्याचैवपुरंदरम्
निजघानतदातूर्णंगजस्थंचस्तनांतरे ३७
तयाविनिहतःशक्रःप्रचचालगजोपरि
लब्धसंज्ञोबलंजिष्णुर्बिभेददनुजंक्षणात् ३८
रथसंस्थस्यहस्तौचधनुश्चिच्छेदचेषुणा
चर्मतीक्ष्णंध्वजंतस्यशरेणैकेनवीरहा ३९
चतुर्भिर्निशितैर्बाणैर्विव्याधचतुरोहयान्
शरेणैकेनसूतस्यशिरश्चिच्छेदतत्क्षणात् ४०
छिन्नधन्वाहतरथोहताश्वोहतसारथिः
निपत्यमूर्च्छितःपृथ्व्यांमुहूर्तान्मृत्युमापसः ४१
अथक्रुद्धोमहादैत्योनमुचिःसुरदर्पहा
गदामादायसहसासजघानमहागजम् ४२
यथामेरुगिरेःशृंगेवज्रपातोभवेद्ध्रुवम्तथैवचमहाशब्दोह्यभवल्लोमहर्षणः ४३
प्रहारेणार्दितःपद्मीसंचचालसविह्वलः

रुधिरेणावसिक्तांगोविमुखोवेदनातुरः ४४
शतक्रतुंविधावंतिशतशोथसहस्रशः
अर्धचंद्रै
क्षुःरप्रैश्चचिच्छेदपाकशासनः ४५
जंतुभिस्तस्यमायाभिरर्दितास्सुरपुंगवाःभूमौनिपतिताःकेचित्केचित्सुप्तारथोपरि
४६
दृष्ट्वातस्यमहत्कर्ममाधवोविशिखांस्तथाजंतुभूतान्सचक्रेणचिच्छेददेहलग्नकान् ४७
ततोजिष्णुस्त्रिभिर्बाणैःपातयामासभूतलेपृथिव्यांपतितोदैत्योमूर्च्छितस्खलितःपुनः ४८
दधारमुद्गरंघोरंशक्रंहंतुंसमुद्यतः
ततोजघानमघवाकुलिशेनमहासुरम् ४९
सपपातमहीपृष्ठेक्षतवक्षामहाबलः साधुसाध्वितिदेवाश्चसिद्धाश्चैवमहर्षयः ५०
अपूजयंस्तदाशक्रंबहुभिःपुष्पवृष्टिभिः ततोदैत्यगणाःसर्वेभीतास्तत्रप्रदुद्रुवुः
गीतंगायंतिगंधर्वाननृतुश्चाप्सरोगणाः ५१ इति
श्रीपाद्मपुराणेप्रथमेसृष्टिखंडेबलनमुचिवधोनाम-
सप्तषष्टितमोऽध्यायः ६७

अष्टषष्टितमोऽध्याय व्यासउवाच-
बलंचनिहतंदृष्ट्वानमुचिंचस्वकाग्रजम् मुचिस्तत्राब्रवीद्वाक्यंज्येष्ठोमेसूदितस्त्वया १
परोक्षेणाधुनात्वांचशरैर्नेष्यामिभास्करिम्
तमब्रवीन्महातेजाःशक्रःसर्वसुरार्चितः २
भ्रातुस्तेधर्मपंथानमिदानींलप्स्यसेध्रुवम्
वह्नेरुष्णमविज्ञायप्रमोहाच्छलभायथा ३
सहसाप्रविशंत्यग्निंतथामांयोद्धुमिच्छसि
एवंब्रुवाणमिन्द्रं
चजघानविशिखैस्त्रिभिः ४
सचिच्छेदत्रिभिर्बाणैःशक्रःपरपुरंजयः
ततोजघानदशभिरिंद्रमैरावणंत्रिभिः ५
सप्तभिर्मातलिछित्वानादैरुच्चैर्ननादह
शक्रंप्रतिपुनर्दैत्योभ्रामयामाससंभ्रमात् ६
आयसींतांगदांकोपान्महाबलपराक्रमः
ततस्तुलाघवाच्छक्रोजघानकुलिशेनहि ७
भिदुरस्यावपातेनगतासुर्निपपातह
दनुजस्यप्रपातेनसंचचालवसुंधरा ८
देवाःप्रचक्रुर्नृत्यानिदानवाविप्रदुद्रुवुः ९

इति
श्रीपाद्मपुराणेप्रथमेसृष्टिखंडेमुचिवधोनामाष्टषष्टितमोऽध्यायः ६८

एकोनसप्ततितमोऽध्यायः
व्यासउवाच-
तारेयोबलसंपन्नःशक्रतुल्यपराक्रमः
जघानविशिखैस्स्कन्दंपितृघातिनमाहवे १
ततस्स्कन्दोमहाबाहुर्हरितुल्यपराक्रमः
विचकर्तशरांस्तांस्तान्निर्बिभेदशरोत्तमैः २
सदैत्यस्सहसास्कंदंछादयामासमार्गणैः
असंभ्रान्तःप्रचिच्छेदविशाखोविशिखैस्तदा ३
तारेयोग्निशरैःस्कंदंजघानरणमूर्धनि
विशिखंभिदुरप्रख्यंचखानहरनंदने ४
वैश्वानरेणसेनानीस्तत्रसंपर्यवारयत्
रौद्रमस्त्रंपुनर्दैत्यःप्रेषयामासतंप्रति ५
तन्निरस्तंकृतंतेनबाणेनास्फालितेनच अघोरंप्राक्षिपद्दैत्योघोररूपंसुदारुणं ६
भूधराविटपास्सिंहास्तथासर्पादयःशराः धावंतिपार्वतीपुत्रंकोटिकोटिसहस्रशः ७ छित्वातांस्तुशरान्स्कंदोबिभेददैत्यपुंगवं

आपादंशीर्षपर्यंतंशरैरग्न्यर्कसन्निभैः ८
स्वर्णपुंखाःशरालग्नादेहेदैत्यपतेर्भृशं
रेजुस्तेस्वर्णशकलायथाकृष्णशिलोच्चये ९
तस्यदेहात्ततश्चैवबहुसुस्रावशोणितं
यथाचमाधवेमासिपुरुपुष्पश्शमीतरुः १०
स्यंदनाधश्चराश्वाश्चशिश्यिरेभूमिलग्नकाः
अथक्रुद्धोमहादैत्यःशूलंभीमंचदारुणं ११
धृत्वातंप्रतिचिक्षेपकालमृत्युसमप्रभं
पार्वतीनंदनेनापिशूलंपाशुपतेनह १२
क्षिप्तंतेनकृतंदग्धंमुहूर्तेनरणाजिरे पुनःशक्तिंमुमोचाथब्रह्मदत्तान्तुदानवः
१३
शूलंप्रतिजघानाथशतकूटसमप्रभम्
ततोऽस्त्रेवज्रसंकाशेजघटातेवियत्यपि १४
तयोस्सवीर्ययोरस्त्रेधरण्यांप्रणिपेततुः
ततोदैत्यपतिःस्कंदंशरैरग्निशिखोपमैः १५
अर्दयामाससहसाघनधारेवपर्वतं
तांस्तुच्छित्वामहाबाहुःसेनानीश्चापमस्यवै १६
विचकर्तार्धचंद्रेणतथायंतुःशिरोमहत्
तथाश्वान्बहुभिर्बाणैःपातयामासभूतले १७
गृहीत्वामुसलंवेगात्सदुद्रावस्थलेगुहं

!शिखिनंशिखिवाहनं १८
ततोमोहंगतोबर्हीप्रचकंपेमुहुर्मुहुः
ततःस्कंदःपुनस्तंचजघानासुरपुंगवं १९
प्रचिच्छेदासिनावेगान्मुसलंचातिदारुणं
तारेयःशक्तिमादायजघानक्रौंचदारणम् २०
सोपिशक्तिंमुमोचाथअमोघांदुष्टघातिनीम्
ततःसंदह्यसाशक्तिर्विश्वप्रलयकारिणी २१
यमदंडसमानंचभित्वापुनर्गुहंगता
सगतासुःपपातोर्व्यांचालयंश्चवसुंधरां २२
पुष्पधूपादिभिःस्कंदःसर्वदेवैःप्रपूजितः २३
इति
श्रीपाद्मपुराणेप्रथमेसृष्टिखंडेतारेयव धोनामैकोनसप्ततितमोऽध्यायः ६९

सप्ततितमोऽध्यायः
व्यासउवाच-
ततोदेवांतकोदैत्योव्यनदत्समरंप्रति
रणंचकारधर्मेणसंदष्टौष्ठपुटोबली १
सगत्वाचाब्रवीद्वाक्यंसर्वलोकविगर्हितंनजानासिमहद्धर्मंदुष्टमोहाद्यथाक्रमम् २
पापपुण्यप्रयोगेणनिग्रहानुग्रहेप्रभुः
अहंचनिर्मितोधात्राकरोमितवशासनम् ३
नजानासियतोधर्मंकालमृत्युपुरःसरः
नरोगोनजराकालोनमृत्युर्नचकिंकरः ४
धर्मात्प्रचलितः

कर्मीकष्टंयातिदिवानिशम्
उक्तंवसुंमहावीर्यंयमंधर्मैकसाक्षिकम् ५
सजघानत्रिभिर्बाणैःकालमृत्युसमप्रभैः
प्रचिच्छेदसधर्मात्मातेत्वन्यैर्विशिखैस्त्रिभिः ६
ततस्तूच्चैःशरैःप्राज्यैर्युगांतानलसप्रभैः
निजघानयमंसंख्येसचिच्छेदशरैःशरान् ७
एतस्मिन्नंतरेक्रुद्धौपरस्परजयैषिणौ
जघ्नतुःसमरेन्योन्यंमहाबलपराक्रमौ ८
अहोरात्रंतयोर्युद्धमवर्त्ततसुदारुणम्
एतस्मिन्नन्तरेक्रुद्धःशक्त्याप्रशमनंरुषा ९
बिभेददैत्यशार्दूलोह्यहंकारयुतोबली
तामेवाथरुषाधर्मोगृहीत्वाशक्तिकांद्रुतं १०
निजघानतयैवामुंस्तनयोरंतरेभृशम्
सविह्वलितसर्वांगोमुखादागतशोणितः ११
ततःक्रुद्धोमहातेजाधृत्वादंडंसुदारुणम्
अमोघंपातयामासतस्यदैत्यस्यविग्रहे १२
साश्वंरथंतथासूतंयोद्धारंशस्त्रसंचयम्
चकारभस्मसात्तंचशमनःक्रोधमूर्च्छितः १३
पतितेचतथादैत्येदुर्धर्षोनामदानवः
शमनंशूलहस्तस्तुप्रदुद्रावजिघांसया १४
शूलहस्तंसमायांतंबडवानलसन्निभम्
आससादरणेमृत्युःशक्तिहस्तोतिनिर्भयः १५

सचदृष्ट्वाऽसुरोमृत्युंशूलेनैवजघानह शक्तिंचैवततोमृत्युःप्रचिक्षेपरणाजिरे १६
संदह्यसहसाशूलंवह्निकूटसमप्रभम् दैत्यस्यहृदयंभित्वागतासाचधरातलम् १७ सरथःसपपातोर्व्यांशक्तिजर्जरविग्रहः अथान्योदुर्मुखोमृत्युंकृष्टचापोमहाबलः १८
खड्गचर्मधरःकालोरथएवगतोभवत्
दृष्ट्वातंविशिखैःप्राज्यैर्जघानसयमंरणे १९
सचाप्लत्यरथाद्देवोह्यसिनाचसकुंडलम्
शिरश्चिच्छेदसहसापातयित्वाचभूतले २०
हतशेषंबलंसर्वंप्रदुद्रावदिशोदश २१
इति
श्रीपाद्मपुराणेप्रथमेसृष्टिखंडेदेवांतकर्दुर्धर्षदुर्मुखवधोनामसप्ततिमोऽध्या यः ७०

एकसप्ततितमोऽध्यायः
व्यासउवाच-
अथान्योनमुचिःक्रुद्धःस्यंदनस्थोदिवौकसः
विशिखैरर्दयामसघोरैराशीविषोपमैः १
ततस्तुसंयुगेदेवाःसिद्धकिन्नरपन्नगाः
नशक्नुवंतिबाणानांवेगंसोढुंसमंततः २

रथमुच्चैश्श्रवोश्वेनयुक्तंमातलिनेरितम्
पुरुहूतःसमास्थायप्रागमत्तंमहाबलम् ३
दृष्ट्वाशक्रंमहावीर्यंनमुचिर्दैत्यपुंगवः
अब्रवीद्वासवंसंख्येवचनंसानुगंतदा ४
प्राकृतंनिर्जरंहत्वानयशोस्तिनचप्रियम्नलाभकृतकंवापिनजयस्तुपुरष्टुत ५
तस्मात्वयिहतेत्रैवसर्वंभवतिशाश्वतम्
देवराज्यंप्रलप्स्यामिसुखंभोग्यंसुरालये ६
तमब्रवीन्महातेजाःशक्रःपरपुरंजयः
शूरतावाक्यमात्रेणसर्वत्रसुलभाभवेत् ७
महापराक्रमंयद्वाअस्तितेदानवाधम
दर्शयस्वाहवेवीर्यंपुरंनेष्यामिभास्करेः ८
एतच्छ्रुत्वामहातेजाश्चुकोपदैत्यपुंगवःपंचभिर्निशितैर्बाणैर्जघानसुरसत्तमम् ९
तांस्तुचिच्छेदमघवाक्षुरप्रैःपंचभिर्द्रुतम्
जग्मतुस्तौमहावीर्यौसमरेविषयैषिणौ १०
अन्योन्यंसहसावेगाच्छरैश्चिच्छिदतुःशरान्
बिभिदातेथगात्राणिविशिखैर्भिदुरोपमैः ११
अत्यपूर्वंकृतंकर्मताभ्यामेवरणेभृशम्
लाघवंशरसंधानग्रहमोक्षंसुदुर्लभम् १२

दृष्ट्वातुविस्मयंजग्मुर्देवासुरगणास्तदा
एतस्मिन्नंतरेदैत्योमायास्संप्रमुमोचह १३
विशिखाःशतशस्तत्रविनिश्चेरुस्समंततः
शक्रःकोपात्पुनःशीघ्रंधनुरुद्यम्यवीर्यवान् १४
जघानविशिखैरुग्रैःसर्वगात्रेषुसंज्वलन्ततोमार्गणसाहस्रैरष्टभिस्त्वधिकंतथा १५
बिभिदातेततोन्योन्यंचिच्छिदातेपरस्परम्शरैर्निरंतराकाशंददृशुस्तत्रसंयुगे १६
निपतंतिधरापृष्ठेखड्गपातैःसहस्रशः
एवंसुदीर्घकालेतुगतेतस्मिन्महाहवे १७
मायास्त्रंदर्शयामासक्रूरकृन्नमुचिस्तदा
तामसंत्रिषुलोकेषुकृतंस्यात्तुनिरंतरम् १८
परस्परंनपश्यंतिदेवासुरगणाभृशम् सूर्यचंद्रग्रहाणांचवह्नीनांचदिवौकसाम् १९
तस्मिंस्तमसिदुष्पारेगभस्तिर्नैवदृश्यते
दैत्यस्यचततस्तूर्णंशरैरग्निशिखोपमैः २०
विभग्नाःसर्वदेवाश्चशक्रश्चरणसंमुखे
शरैर्विभिन्नदेहास्तुनिपेतुर्धरणीतले २१
प्रभग्नाश्चापरेशूरास्संयांतिचदिशोदश

कूटंतस्यपरिज्ञायसर्वदेवार्चितोहरिः २२
सौम्यमस्त्रंमुमोचाथदिविसूर्यशतप्रभम्
विलंबितंसमालोक्यशक्त्याचबहुघंटया २३
जघानोरसिदैत्यस्यसपपातव्यथान्वितः
चिरात्संलभ्यसंज्ञांचदैतेयःक्रोधमूर्च्छितः २४
गत्वावेगात्सुरश्रेष्ठमैरावतंदधारह त्रासयामाससुतरामिंद्रस्यद्विरदंरुषा
२५
धृत्वासतुगजंसेंद्रं मुमोचधरणीतले
ततोभूमिगतःशक्रःकश्मलंचक्षणंगतः २६
अवप्लुत्यसदैत्येंद्रोगजदंतांतरस्थितः शक्रंग्रहीतुकामस्यवधार्थंयूथपस्यसः २७
असिनाऽसुरमुख्यस्यशिरश्छित्वान्यपातयत्सर्वेप्रजहृषुर्देवागंधर्वाललितंजगुः
मुदितास्तेचमुनयःस्तुवंतिसुरसत्तमम् २८
इति
श्रीपाद्मपुराणेप्रथमेसृष्टिखंडेद्विती यनमुचिवधोनामैकसप्ततितमोऽध्यायः ७१

द्विसप्ततितमोऽध्यायः
व्यासउवाच-
दिव्यंरथंसमास्थायधनुर्हस्तोबलैर्युतः
गत्वाचमाधवंसंख्येदेवासुरगणाग्रतः १
क्रोधेनमहताविष्टोमधुर्निर्जरमर्दनः
अब्रवीत्परुषंवाक्यमव्ययंहरिमीश्वरम् २

नारायणनजानासियुद्धधर्ममितःकथम् अन्यायाद्दुर्वधोपायंकृत्वानष्टोनशोचसि ३
अनेनपंकयोगेनव्यवहाराकृतस्यच सुरत्वंचोपनष्टंस्यादन्यसृष्टिंकरोम्यहम् ४
त्वामेवनिहनिष्यामिसहदेवगणैरिह इत्युक्त्वाधनुरादायजघानविशिखैर्विभुम् ५
माधवस्तान्बिभेदाथशरैर्वज्रसमप्रभैः
बहुभिस्सर्वगात्रेषुजघानचमधुंततः ६
माययाछादितःसोभूद्दैत्यस्तंसुरसत्तमाः
येवैशूराश्चरुद्रा
द्यास्त्रिदशास्सत्त्वधारिणः ७
देव्योनानाविधाश्चापिसायुधावाहनान्विताः
सेनान्योगणपादेवालोकेशहरविष्णवः ८
अन्येग्रहादयोदेवाःसर्वेयुध्यन्तिसंगताः
विनष्टाश्चतदादेवामधोर्वैमाययाध्रुवम् ९
संमुखेविमुखेचैवशरशक्त्यृष्टिवृष्टिभिःपतंतिसहसादेवाभूमौशस्त्राभिपीडिताः १०
एतस्मिन्नंतरेविष्णुर्गृहीत्वाचसुदर्शनम्
असुरान्माययादेवान्जघानरणमूर्धनि ११
अथतेषांशिरांस्येषछित्वाचैवसहस्रशः

पातयामासदेवेशोदैत्यानांचसुरात्मनाम् १२ एवमन्यान्विभुर्दैत्यान्द्रावयामाससंगरात् तंदृष्ट्वामुनयोदेवाःसर्वेविस्मयमाययुः १३
कर्णेकर्णेप्रजल्पंतेदेवामुनिगणास्तथा
सदादेवैकगोप्ताचहरिरव्ययईश्वरः १४
सर्वसाक्षीत्वयंदेवोदैत्यजिष्णुर्युगेयुगे
कथंहंतिसुरान्सर्वान्कल्पांतइहजायते १५
एतस्मिन्नंतरेदूरेमधुर्मायांप्रयोजिता
हररूपधरोभूत्वाअब्रवीद्धरिमव्ययम् १६
दैत्यानामग्रतःपापरणेदेवान्समंततः हत्वाकिंतेशिवंचाद्यधर्मकीर्तियशोगुणाः १७
महतोन्मत्तभावेननजानासिपरान्स्वकान् अतस्त्वांनिशितैर्बाणैर्नयामियमसादनम् १८
एवमुक्त्वाशरैरुग्रैर्जघानकेशवंरणे
निचकर्तशरांस्तांस्तुमाधवोवाक्यमब्रवीत् १९
जानामित्वांरणेदैत्यंहररूपधरंप्रियम्
शूरंशूरविकर्माणंमधुंमायानियोजितम् २०
मिथ्यालोकंप्रदास्यामिपातयित्वारणाजिरे एतस्मिन्नंतरेतीक्ष्णैःशरैर्विव्याधसंयुगे २१

जटिलंवृषकेतुंचवृषभस्थंमहेश्वरम्
तयोर्युद्धमतीवासीद्देवदानवयोस्तदा २२
परस्परंभिंदतोश्चप्राप्तान्प्राप्तान्शरान्शरैः
क्षुरप्रेणधनुस्तस्यचिच्छेदहरिरव्ययः २३
ततश्चपातयामासघोटकंवृषरूपिणम् सदैत्यश्शूलहस्तोथप्रदुद्रावजगत्पतिम् २४
भ्रामयित्वाततःशूलंजघानपरमेश्वरम्
त्रिभिश्चिच्छेदबाणैश्चशूलंकालानलप्रभम् २५
ततःक्रूरोमहाबाहुर्मधुर्मायातिमायिकः
देवीरूपंसमास्थायसिंहस्थःप्रययौहरिः २६
शरैर्बहुविधैर्विष्णुंजघानैवाब्रवीद्वचः
स्वामीतुमेसुरश्रेष्ठत्वयैवपातितोयुधि
२७
अहंत्वांचहनिष्यामिसुतौस्कंदविनायकौ
उक्तवंतंचदैतेयंजघानबहुमार्गणैः २८
सपपातमहीपृष्ठेगतासुर्लोहितोद्गिरः
पितरौनिहतौदृष्ट्वामायावद्धोमहाबलः २९
स्कंदःशक्तिंसमादायप्रायाद्योधयितुंहरिम्
ततोधाताऽब्रवीद्वाक्यंस्कंदंमोहप्रपीडितम् ३०
पश्यतेपितरौदूरेपश्यंतौयुद्धमीदृशम्

अंतरिक्षेभ्रमंतौचसंस्थितौलोकसाक्षिणौ ३१
एतच्छ्रुत्वाततोदृष्ट्वातत्रैवांतरधीयतततोधुंधुश्चसुंधुश्चभ्रातरावतिदर्पितौ ३२
वधंप्रतिहरेर्युद्धेपेततुर्गरुडोपरि खड्गहस्तंचधुंधुंचसगदंसुंधुमेवच ३३ चिच्छेदनंदकेनैकंगदयासादयत्परम् पेततुस्तौधरापृष्ठेप्रवीरौक्षतविक्षतौ ३४
मधुस्तदागतस्तूर्णमंतर्धानंतमोवृतः पातयामासविष्णौचमाययाशतपर्वतान् ३५
ततस्तान्पर्वतांश्छित्वातमसोऽन्तर्गतोयुधि
क्रोधात्सुदर्शनेनैवशिरश्छित्वानिपातितः ३६
ततोब्रह्मादिभिर्देवैश्शंभुनात्रिदशैरपि
मधुसूदनइतिख्यातिर्विष्णोर्लोकेषुकारिता ३७
इति
श्रीपाद्मपुराणेप्रथमेसृष्टिखंडेमधुवधो नामद्विसप्ततितमोऽध्यायः ७२

त्रिसप्ततितमोऽध्यायः व्यासउवाच-

ततोवृत्रोमहातेजादैत्यानांप्रवरोयुधि दिग्गजाढ्यंगजारूढःप्राद्रवद्बलसूदनम् १
आगच्छंतंततोवृत्रंशरैःकालानलप्रभैः
विव्याधसर्वगात्रेषुद्विरदस्थोमहाहवे २
ततोवृत्रस्तुशीर्षंचजिष्णोरेवपतत्रिणा
विव्याधसहसातेनसचचालमहाबलः ३
आत्मानंचसमाश्वास्यधनुरुद्यम्यवीर्यवान्
ववर्षशरवर्षेणतस्यदैत्यस्यविग्रहे ४
शरांश्छित्वाबिभेदाशुशरैराशीविषोपमैः
शतक्रतुंमहावीर्यःसर्वदेवाधिपंयुधि ५
ततःशरसहस्रैस्तुदैत्यंविव्याधदेवराट्
परस्परंशरायांतियथासप्ताश्वरश्मयः ६
एवंशरसहस्रैस्तुविभिदातेपरस्परम्
मनोजवसमाःशीघ्रागाढाःशिखरिणोयथा ७
बडवानलसंस्पर्शाःखगावज्रारभेदकाः
तयोर्धनुष्मतोर्युद्धेशरास्तुल्यगुणान्विताः ८
एवंक्रमेणयुद्धेचअहोरात्रमवर्तत
महेंद्रोद्विरदंतस्यशूलेनैवजघानह ९
सनिपत्यमहीपृष्ठेलाघवात्स्वरथंययौ रथस्थस्तस्यदेवस्यशक्त्याचैरावणंदृढम् १०
बिभेदलाघवेनाशुवज्रेणेवमहागिरिं शुशुभेकंपमानस्तुसेंद्रसःचमहागजः ११

ततःशक्तिंसमादायआविध्यमघवाऽसुरम्
बिभेदोरसिदैत्यस्यसपपातरथोपरि १२
क्षणात्संज्ञांसमालंब्यसविनद्यपतत्त्रिणा
बिभेदसमरेशक्रंसततःकश्मलंगतः १३
इंद्र
संःज्ञांपुनःप्राप्यजघानविशिखैःशितैः
शतकोटिसमैर्बाणैरर्दितोव्यथयान्वितः १४
ततोवृत्रोमहाशूलंप्राक्षिपन्निर्जरेश्वरे
शांभवास्त्रेणदेवेशोवैष्णवास्त्रंमुमोचह १५
उभयोरंबरेचास्त्रेवह्निकूटसमप्रभे
अन्योन्यंजघ्नतुस्तत्रस्फुलिगानिविमुंचती १६
स्पर्शनेचस्फुलिगानामुभयोःसेनयोर्भटाः
नशक्ताःसंमुखेस्थातुंशलभाज्वलनेयथा १७
दग्धाःपेतुःपृथिव्यांचदिशस्सर्वाःप्रदुद्रुवुः
देवदानवयोर्वीराःशून्यस्तत्राभवद्रणः १८
अस्त्रंनिरस्तकंदृष्ट्वासदैत्यःक्रोधमूर्च्छितः
माययाशैलसंदोहमस्त्रंशक्रेमुमोचह १९
बाणौघैःशैलसंघातंप्रचिच्छेदरणेहरिः
अघोरंप्रासृजद्दैत्यःपुरुहूतेमहाबले २०

कोटिकोटिसहस्राणिजंतूनांप्रवराणिच
सिंहशार्दूलभल्लूकवृकव्याघ्रमहागजाः २१
दंदशूकादयःसत्वाःप्रधावंतिसुरेश्वरं
क्षुरप्रैरर्धचंद्रै
श्चभल्लैःशिलीमुखैस्तथा २२
असंप्राप्तान्प्रचिच्छेदमघवापरवीरहा
ततोवृत्रोमहाबाहुर्धनुरुद्यम्यवीर्यवान् २३
बिभेदशरसाहस्रैर्वज्रकल्पैःशतक्रतुं
छित्वाक्षुरप्रैश्शक्रश्चधनुस्तस्यचकर्तच २४
सूतंचाश्वान्पृथिव्यांचपातयामासतत्क्षणात्
सकंटकांगदांभीमांसंपूज्यासुरसत्तमः २५
जघानपद्मिनःशीर्षेमोहाद्दंतीक्षितिंययौसगदःसर्वदेवेशोधरणींसमुपस्थितः २६
ततस्तयोर्गदायुद्धमवर्ततमुहुर्मुहुः
तयोःप्रहरतोःशब्दोगदापातोद्भवोध्रुवं २७
आवर्तंपरिवर्तंचचक्रतुस्तौपुनःपुनः
अधऊर्ध्वंप्रहारंचपार्श्वयोरतिभीषणं २८
बभूवैवंतयोर्युद्धंलोकालोकभयंकरं दृष्ट्वादेवगणाःसिद्धादानवाविस्मयंगताः २९
युद्ध्य्मानौतुतौवीरौमृत्युसंशयमागतौ देवदानववीराश्चद्रष्टुंनैवतदीशिरे ३० ईशब्रह्मादयःखेतुस्थिताद्र

ष्टुंतदद्भुतं
तयोर्हुंकारशब्देनगदापातस्वनेनच ३१
ऊर्ध्वोर्ध्वमगमच्छब्दोह्यशनेश्चोपजायते
भग्नेगदेद्वयोरेवकरःसंपुटितस्तयोः ३२
एवंचैवार्धयामेनतयोरस्त्रेनिपेततुः
एतस्मिंन्नन्तरेवीरौखड्गचर्मधरौतदा ३३
प्रतियोद्धुंमहाघोरमाहवेसंप्रचेरतुः
निस्त्रिंशौविद्युदुल्काभौतयोर्गात्रेचचर्मणी ३४
दृश्येतेसर्वलोकैश्चलाघवंविस्मयंगतैः
चिच्छिदातेतयोरेवचर्मणीबहुवर्णके ३५
भीष्मकंबलयुद्धंचतयोरेवंप्रवर्तते
मंडलंचक्रधन्वंचलाघवंचपरिप्लुतं ३६
वृत्रवासवयोर्युद्धंवृत्रवासवयोरिव
केशान्वृत्रस्यउत्प्लुत्यसंप्रधृत्यासिनाद्रुतं ३७
शिरश्चिच्छेदसहसामघवारणमूर्धनि
जयशब्दस्ततस्त्वासीद्देवानांचसमंततः ३८
प्रोत्फुल्लहृदयादेवामघवंतमपूजयन्
देवदुंदुभयोनेदुर्ननृतुश्चाप्सरोगणाः ३९
गीतंगायंतिगंधर्वामुनयःस्तुतिपाठकाः
भीताःपलायिताःसर्वेदैत्यास्त्यक्तायुधादिशः ४०
इति
श्रीपाद्मपुराणेप्रथमेसृष्टिखंडेवृत्रा

सुरवधोनामत्रिसप्ततितमोऽध्यायः ७३

चतुस्सप्ततितमोऽध्यायः
व्यासउवाच-
चतुर्भिस्तुरगैर्जुष्टंरथंसूर्यसमप्रभंत्रैपुरिःसंरुरोहाथाब्रवीद्वाक्यंगणाधिपं १
पितामेनिहतः पित्रातवयस्माद्गणाधिप
तस्मात्त्वामद्यविशिखैर्नयामियमसादनं २
ततस्तमब्रवीद्देवोगणेशस्त्रिपुरात्मजं
तवतातेनदुष्टेनसुराणामहितंपुरा ३
कृतंकर्ममहत्पापंश्रुतंनोजनकेनहि
पापकर्मरतंदुष्टंज्ञात्वाज्ञानबलेनच ४
अवधीत्तंशरैकेनपितरंतेबलेनच पंकात्प्रतारितोमोहात्प्रेषितोयममंदिरं
५
त्वांचाहंतत्पथंदैत्यप्रेषयाभिक्षणादिह
उक्तवंतंमहाप्राज्ञंसुराणांचगणाधिपं ६
विव्याधदशभिस्तीक्ष्णैःकालानलसमप्रभैः
ततःशरसहस्रैस्तुदैत्यंविव्याधसाहसात् ७
यमदंडसमैर्बाणैःक्षुरप्रैश्चशिलीमुखैः
कंकपत्रैर्महातीक्ष्णैर्वज्रानलसमप्रभैः ८
विचकर्तशरांश्चास्यलंबोदरःसुरार्चितः
पुनर्विव्याधविशिखैःसहसाभिदुरोपमैः ९
शरैरर्दितसर्वांगोमूर्च्छितस्त्वपतद्भु

वि
ततोभद्रश्चसौभद्रोभीषणोनिर्जरांतकः १०
स्वांस्वांगदांसमादायदुद्रुवुस्तंविनायकम्
युगपत्तेगदापातैर्निजघ्नुर्गणनायकम् ११
लाघवात्तुवृथाकृत्वागदास्तेषांमहाबलः
भद्रकस्यतुशीर्षेचाहनत्परशुनातदा १२
सौभद्रस्योत्तमांगंचअसिनाग्रेनिपातितम्
भीषणस्यकुठारेणखड्गेननिर्जरांतकम् १३
पातयित्वाचहेरम्बोमहागिरिसमांस्तदा
चतुरोगणमुख्यांश्चअन्यांश्चापातयदिद्वषः १४
ततःसंज्ञांसमालभ्यत्रैपुरिश्चासुरोत्तमः
समारुह्यरथंस्वंचजघानसुरसत्तमम् १५
विशिखैरर्धचंद्रै
श्चक्षुरप्रैर्भल्लकैस्तथा
तांस्तुचिच्छेदधर्मात्मापुनर्विव्याधतंशरैः १६
चतुर्भिःसैंधवांश्चैवशरैकेनचसारथिम्
शरैःसंपातयामासधरण्यांगणनायकान् १७
लाघवात्तुरथंचान्यंगत्वात्रिपुरनंदनः
विशिखैर्वज्रसंकाशैःसंबिभेदगणाधिपम् १८
रुधिरेणावसिक्तांगोरुषाघोरयमप्रभः
ललाटेचत्रिभिर्बाणैस्सप्तभिश्चस्तनांतरे १९

चतुर्भिर्नाभिदेशेचपंचभिर्मुष्टिमस्तकेसंबिभेदमहाक्रोधोबलिनंशंभुनंदनः २०
शरैरर्दितसर्वांगःसदैत्योरणमूर्धनि
कश्मलंपरमंगत्वासंपपातरथोपरि २१
ततःसूतेनधीरेणअपनीतोरणाजिरात्
विमुखंनाहनच्छूरोविनायकःसुरार्चितः २२
चिरात्संज्ञांसमालभ्ययंतारंचाब्रवीद्वचः
गच्छसूतरणेभीरुंविनायकंहरात्मजम् २३
ततोयंताब्रवीद्वाक्यंसत्यंपथ्यंचकोमलम्हरात्मजशरान्सोढुंकस्समर्थोरणाजिरे २४
तस्मान्मोहगतस्त्वंचमयानीतःप्रभासुत
एतज्ज्ञात्वात्विदानींभोयद्युक्तंतद्विधीयताम् २५
एतस्मिन्नंतरेराज्ञाप्रेरितःकविसत्तमः
औषधादिप्रयोगेणगजःसंज्ञामबोधयत् २६
अकारयच्छतगुणप्राणंचजयमादिशत्
प्राग्जलंमंत्रितंदत्वारुरोधास्याङ्गकव्रणान् २७
सगजोदशनैरेवस्फोटयामासवैगिरिम्
एवंशतसहस्राणिसैन्यानिसैन्यपालकान् २८
पातयामाससमितौगजःपरमदुर्जयः सदैत्यस्तस्यपृष्ठस्थःशरैःकालानलप्रभैः २९
हत्वात्वपातयच्चोर्व्यांमुख्यमुख्यान्सुराधिपान्

शरैस्तस्यतदादेवायमदंडसमप्रभैः ३०
निपतंतिमहावीर्यारुधिरौघपरिप्लुताः
यस्मिन्यस्मिंश्चमार्गेतुसदैत्यःसगजोगतः ३१
तत्रतत्रचकाराशुभीषणंसंचितंशरैः
गजेनपातिताःकेचिद्गजारोहेणचापरे ३२
वेगेनभ्रमणेनैवसुराःकेचित्प्रतापिताः
एवंसुरगणाध्यक्षाःशस्त्रास्त्रैर्विविधैश्चतम् ३३
सगजंयुद्धनिर्भीतानिजघ्नुर्बहुभिःशरैः
तथापितद्गजंयोद्धुंनशक्तास्तेमहाबलाः ३४
क्षिप्रंतांस्तुगजोदंतैस्त्रैपुरोऽपातयच्छरैः
नगतायेधरण्यांचदेवाजर्जरविग्रहाः ३५
शरण्यंगणपंजग्मुर्भीतास्तेवेदनातुराः देवानांकदनंदृष्ट्वागणाधीशःप्रतापवान्
३६
सगजंताडयामासवज्रानलसमैःशरैः
सगजोवेगसंरुद्धःशरेणचसमुत्थितः ३७
अथोतौद्वौशरैरेवबिभिदातेपरस्परम्
उभौतौनर्दमानौचअन्योन्यंजयमैच्छताम् ३८
शोणितैर्लिप्तसर्वांगौवीरमुख्यौसुरासुरौ
अथाखुंसगजोमत्तोबिभेददशनैःस्वकैः ३९
आखुनाभिद्रुतोनागोघोरयुद्धंतयोःपरम् अधोर्ध्वंसंविभागेचचतुर्भिर्युद्धमद्भु

तम् ४०
सशब्दंतुमुलंयुद्धंसर्वलोकभयंकरम्
दशनैर्दशनैरेवशरैरेवशरोत्तमैः ४१
तद्घोरमभवद्युद्धंदेवदानवसंगरे
आखुकोभेदयांचक्रेमहानांगंमहाबलम् ४२
पर्शुनापृष्ठवंशाग्रेस्थित्वातेनाहनत्पुनः
दैत्यस्यदशनद्वारेहृदिस्कंधेथलाघवात् ४३
सगजःसपपातोर्व्यांगतासुर्लोहितंवमन्
शशंसुर्मुनयोदेवास्साधुसाध्वितिचाब्रुवत् ४४
अत्रान्येस्त्रैरमोघैश्चैदैत्यानाजघ्नुराहवे
यावत्तुसेनयोर्नैवजययुद्धंसमापयेत् ४५
इति
श्रीपाद्मपुराणेप्रथमेसृष्टिखंडेत्रैपु रिविमर्दोनामचतुस्सप्ततितमोऽध्यायः ७४

पञ्चसप्ततितमोऽध्यायः व्यासउवाच-
श्रुत्वामहेश्वराद्वाक्यंदेवाःशक्रपुरोगमाः
दुद्रुवुर्दैत्यसंघांस्तान्सर्वेसर्वान्समंततः १
आजगाममहाबाहुःकुंभोनाममहासुरः
नैरृतोयक्षराजानंगदयाचाहनद्भृशम् २

गुह्यकेशोगदापातैर्जघानभृशमुत्तमम् ततोन्योन्यंगदायुद्धमभवद्भीषणंतयोः ३ चक्रबंधंमहाबंधंपुरोवध्यनिबंधनम् प्राचुरंभीषणंयानंस्फोटतैलाभिवास्तिकम् ४
तेनकृत्वामहायुद्धमवसानेधनेश्वरः
पातयामासतंस्फोटंतस्यकुंभस्यचोरसि ५
भग्नदंष्ट्रस्ततःकुंभोनिपपातमहीतले
स्यंदनस्थोमहावीर्योजंभोहरिहयंतदा ६
जघानशरसंघैश्चतथैवैरावणंभृशम्
वासवोभिदुरेणैवसंबिभेदासुरोत्तमम् ७
सपपातधरापृष्ठेगतासुर्लोहितोक्षितः
तथारण्यंसुघोरंच अघोरं घोरमेवच ८
चतुरोगणमुख्यांश्चशक्त्याबिभेदसंयुगे
सेनान्यश्चैवप्रत्येकंपातयामासलाघवात् ९
सौरभंशरसंघैश्चजयंतोवशमानयत्
शक्तिहस्तंचसंह्रादंयमदंडंनरांतकम् १०
हत्वाचपातयामाससभस्मीकृतविग्रहः
कालश्चखड्गपातेनपातयामासबाभ्रवम् ११
शक्त्यामृत्युर्बिभेदाश्वंतथानिर्घृणकंरणे
अग्निनादह्यमानाश्चसप्तैतेचमहाबलाः १२
भद्रबाहुर्महाबाहुःसुगंधोगंधएवच
भौरिकोवल्लिकोभीमएतेसेनाग्रगामिनः १३
रणेसंदग्धदेहाश्चपेतुरुर्व्यांगतासवः
पाशबद्धामहावीर्यावरुणस्यमहात्मनः १४

पेतुरुर्व्यांमहासत्वाःशूराःशूरभयानकाः
शूरस्यरश्मिजालेननिहताःपञ्चदानवाः १५
तुरुतुंबुरुदुर्मेधस्साधकासाधकाभिधाः
क्रूरक्रौंचरणेशानमोदसंमोदषण्मुखाः १६
शरैर्निपातितादैत्याःसंयुगेमातरिश्वना
नैर्ऋतोगदयाभीमंपातयामासभूतले १७
शूलपातैश्चरुद्रा णांशतशोदैत्यदानवाः
निपेतुःसंयुगेभीताःसंमुखारणपंडिताः १८
वसूनांशरपातैश्चशूराणांरश्मिमालिनाम्
मेघानांकरकाभिश्चवज्रपातैस्सुदारुणैः १९
निपातितारणेदैत्याःशतशोबलशालिनः
कुबेरस्यगदापातैर्निपतंतिसहस्रशः २०
शक्रस्यभिदुरेणैवभेदितादैत्यपुंगवाः
असंख्याताःपतंत्युर्व्यांस्कंदशक्त्यात
थाहताः २१
गणेशपर्शुपातेनपतंतिमुख्यमुख्यकाः
वैकुंठकरमुक्तेनचक्रेणतीव्रकर्मणा २२
दैत्यानांप्रवराणांचशिरांसिनिपतंतिकौ
शमनोयमदंडेनकोटिकोटिसहस्रशः २३
अपातयत्तदाभूम्यांकालःखड्गेनदानवान्
मृत्युश्शक्त्यातथादैत्यान्पाशीपाशेनचा
परान् २४
पातेनतक्षकादीनांसुधांशोःशिशिरेणच
अश्वारोहीखरोमन्योहनिपाशस्तथागजान् २५
परिघेणगजंकुंभेदैत्यानांनाशयत्ततः
एवमश्वान्गजांश्चैवलाघवात्सन्यपातयत् २६

एवंसिद्धैश्चगंधर्वैरप्सरोभिर्महाबलैः
अन्याभिर्देवताभिश्चसमातृगणनायकैः २७
निपातितामहोघोरायेतेप्रलयदानवाः
शरैश्चखड्गपातैश्चशूलशक्तिपरश्वधैः २८
यष्टिपरिघकुंतैश्चपातयंत्यसुरान्सुराः
एवंसंक्षीयमाणेषुदैत्यराट्समपद्यत २९
आदित्यरथसंकाशंरथरत्नविभूषितम्
शातकुंभमयंदिव्यंघंटाचामरभूषितम् ३०
पताकाध्वजसंपूर्णंरम्यंशक्ररथोपमम्
समारुह्यमहावीरोहिरण्याक्षोऽसुराधिपः ३१
जघानशरजालैश्चदुर्निवार्यःसुरासुरैः
ससैन्यानिगजान्वीरोरथांश्चसहसैंधवान् ३२
पातयामासभूमौचशतशोथसहस्रशः
एवंचरन्सवृंदेषुनिखिलेषुदिवौकसाम् ३३
पातयामासदैत्येंद्र
शःरौघान्मृत्युसन्निभान्
क्रमेणसमरेचाथदेवसैन्यान्यमंथत ३४
यथापुष्करिणीवृंदेगजःकंजवनंशितैः
शरपातैरथोवेगात्सिंहनादैःपुनःपुनः ३५
धरण्यांपतितावेगात्तदादैत्येश्वरस्यच
दशभिश्चसुतीक्ष्णाग्रैर्जयंतंसजघानह ३६
रेमंतंपंचभिर्बाणैःशक्रंपंचदशेनतु
चित्ररथंविंशतिभिःपंचविंशतिभिर्गुहम् ३७
हेरंबंत्रिशरेणैवचत्वारिंशच्छरैर्यमम्
तथैवकालंमृत्युंचपाणिनाद्विगुणेनच ३८
गुह्यकेशंजगत्प्राणंदशभिर्दशभिःशरैः

षडिभश्चसप्तभिश्चैवरुद्रा न्सर्वान्पृथक्पृथक् ३९
वसून्सर्वांश्चसशरैःसिद्धगंधर्वपन्नगान्
दशाष्टदशभिःषडिभर्युद्धेदेवान्भिनत्त्यसौ ४०
ओजौघादतिवीर्यात्तुशीघ्रलाघवर्दशनान्
आपत्प्राप्ताःसुराभीत्याप्रतिकर्तुंनचेश्वराः ४१
महेशशूलसंकाशैःशरैर्मर्मविभेदिभिः
ताडितानिर्जरायुद्धेमूर्च्छिताधरणींययुः ४२
तस्यैवसंमुखेस्थातुंनशेकुःप्रवरास्सुराः
ततोदेवाविनिर्धूतास्त्रिदिवेशेनसंयुताः ४३
शरण्यंतेहरिंतत्रशरणंताडिताययुः
एतस्मिन्नंतरेविष्णुःप्राहजिष्णुंखगेश्वरम् ४४
अधुनागच्छदैत्यस्यसंमुखंरणमूर्धनि
नाशायसततस्तूर्णंगतस्तस्यांतिकंजवात् ४५
सरथंमार्गणैर्भित्वाविष्णुमारोधयज्जवम्रथस्यसंमुखेदैत्यउवाचविष्णुमव्ययम् ४६
अन्यसृष्टिंकरोम्यद्यहत्वात्वांचसनिर्ज्जरम्
ततोविष्णुरुवाचेदंगर्जंतंदैत्यपुंगवम्

४७
शक्तस्त्वंस्पर्द्धनेपापयदियुद्धेस्थिरोभव
ततःशरशतैरेवजघानविष्णुमव्ययम् ४८
असंभ्रांतःसचिच्छेदयमदंडनिभान्शरान्
पुनःशरसहस्राणिप्रेरयामासतंरणे ४९
तांश्चछित्वाशरैःशौरिस्तंचविव्याधमार्गणैः
प्रगौरवादहार्याभैःसंस्पर्शाद्बाडवानलैः ५०
शरैश्चभेदकैस्तीक्ष्णैःखगमैश्चमनोजवैः लाघवात्केशवास्त्रस्यतूलशुष्कतृणोपमैः ५१
हैमैःशरसहस्रैस्तुताडितोदैत्यपुंगवः
बाधयाभ्यर्दितःक्रुद्धोधृत्वाशिखरिणंरणे ५२
जघानमाधवंवेगाद्धिरण्याक्षोमहाबलः
तंचसंचूर्णयामासगदयालीलयाहरिः ५३
एवंपर्वतसाहस्रंपातितंतुक्रमेणहि
तथैवलाघवाच्चूर्णंहरिणादानवारिणा ५४
पुनर्बाहुसहस्राणिकृत्वासौदानवोत्तमः शरैःशक्तिभिरत्युग्रैःशूलैःपरशुकादिभिः ५५
ववर्षबहुभिर्विष्णुंक्रोधाविष्टेनचेतसातांस्तुतेनैवप्रहितांश्चिच्छेदसुरसत्तमः ५६

शरैर्दीप्तैर्महाघोरैरसुराणांभयंकरैः विव्याधसर्वगात्रेषुशंभुशूलोपमैश्शरैः ५७
दानवाधिपतिः संख्येह्यव्ययोहरिरीश्वरः सचकश्मलतांगत्वासर्वशक्तिमनुत्तमाम् ५८ कालजिह्वोपमांघोरामष्टघंटासमन्विताम् हरेरुरसिपीनेचविद्रुत्यापातयद्द्रुतम् ५९
शुशुभेससुरश्रेष्ठस्तडित्त्वत्सान्द्र मेघवत्
ततश्चचुक्रुशुर्दैत्याजयेतिसाधुवादिनः ६०
ततश्चक्रंदैत्यसैन्येदानवारिर्व्यसर्जयत्
तेषांशिरांसिसंच्छिद्यमाधवंपुनरागमत् ६१ सदैत्यंशक्तिपातेनपातयामासवैरणे चिरात्संज्ञांसमालंब्यवह्निबाणेनकेशवम् ६२
निजघानरणेक्रुद्धोहरिःकौबेरमाक्षिपत् ततोमुमोचमायास्त्रंचासुरंचातिदारुणम् ६३ सिंहव्याघ्रलुलायांश्चतद्वद्द्विपसरीसृपान्
जघानसमरेविष्णुंहिरण्याक्षःप्रतापवान् ६४
ततोमायास्त्रसंभूतान्शस्त्रास्त्रौघान्रणेहरिः

प्रचिच्छेदशरैरेवशूलेनैवमताडयत् ६५ सविह्वलितसर्वांगस्तत्क्षणंलोहितोक्षितः
विचकर्षहरन्विष्णुरसृग्विप्लुतविग्रहः ६६
तच्छूलंचत्रिभिर्बाणैःप्रविव्याधसुराधिपः
वरूथंसध्वजंकेतुंरथंचैवातपत्रकम् ६७
यंतारंचप्रचिच्छेददशभिश्चहरिःशरैः
पातितेचरथेदैत्यःसंप्लुत्याथरथंपरम् ६८
आरुरोहसदैत्येंद्रसंःमुखंचाकरोद्बली
ततोयुद्धंमहाघोरमभवल्लोमहर्षणम् ६९
हिरण्याक्षस्यचहरेर्लोकविस्मापनंमहत्
अस्त्रयुद्धंतथान्योन्यंकृतप्रतिकृतंचतत् ७०
ततोनियुद्धेसततंदिव्यवर्षशतंगतम्
ततोदैत्योमहासत्वोववृधेवामनोयथा ७१
मुखेनजग्राहरुषात्रैलोक्यंसचराचरम्
भूमंडलंसमुद्धृत्यविवेशचरसातलम् ७२
शेषाश्चविविशुर्दैत्यास्तमनुप्रीतिसंयुताः
ततोविष्णुर्महातेजाज्ञात्वादैत्यबलंमहत् ७३
दधाररूपंवाराहंदैत्यराजजिघांसया
धृत्वाक्रोडतनुंविष्णुर्विवेशतमनुद्रुतम् ७४

तत्रगत्वारसामूलेरसातलगतांमहीम् दृष्ट्वास्वदंष्ट्रयोर्दध्रेलोकाधारांवसुंधराम् ७५
तांधृत्वागच्छतस्तस्यविष्णोरमिततेजसः
समाजगामदैत्येंद्रो
धृष्टंवाग्भिस्तुदन्ननु ७६
मायाक्रोडतनुर्विष्णुर्दुर्वचांसिसहन्रुषा
जलोपरिदधारेमांधरांभूधरएवच ७७
तस्यांन्यस्यस्वसत्वंचसचकारतदाचलाम् ततःपश्चात्ससंलग्नोदैत्यराट्समुपस्थितः
७८
क्रोधेनमहताविष्टोजघानगदयाहरिम्
माययासूकरोविष्णुस्तांगदांसमवंचयत् ७९
योगयुक्तोयथामृत्युंकौमोदक्याहनच्चतम्
ततःपुनारुषाविष्टोहिरण्याक्षोमहाबलः ८०
मुष्टिनाप्राहरद्देवंदक्षिणेतुभुजेप्रभोः
एवंयुद्धंमहाघोरंसव्यासव्यंगतागतम् ८१
परिभ्रमणविक्षेपंकृतानुकरणंतथा
ततोब्रह्मादयोदेवायुद्धंपश्यंतिखेस्थिताः ८२
स्वस्तिप्रजाभ्योदेवेभ्यऋषिभ्यश्चेतिचाब्रुवन्
ऊचुश्चदेवदेवेशंविष्णुंवाराहरूपिणम् ८३
माक्रीडबालवद्देवजह्यमुंदेवकंटकम्

ततोविष्णुर्महातेजामायावाराहरूपधृत् ८४
ब्रह्माद्यनुमतिंप्राप्यचक्रंप्राक्षिपदुल्बणम्
सहस्रसूर्यसंकाशंसहस्रारंमहाप्रभम् ८५
दैत्यांतकरणंरौद्रं प्रलयाग्निसमप्रभम्
तच्चक्रंविष्णुनामुक्तंहिरण्याक्षंमहाबलम् ८६
चकारभस्मसात्सद्योब्रह्मादीनांचपश्यताम्
दैत्यांतकरणंरौद्रं चक्रंचागमदच्युतम् ८७
ततोब्रह्मादयोदेवाःशक्रुमुख्याश्चलोकपाः
दृष्ट्वाचविजयंविष्णोःस्तुवंतिस्मसमागताः ८८
देवाऊचुः-
नताःस्मविष्णुंजगदादिभूतंसुरासुरेंद्रंजगतांप्रपालकम्
यन्नाभिपद्मात्किलपद्मयोनिर्बभूवतंवैशरणंगताःस्मः ८९
नमोनमोमत्स्यवपुर्द्धरायनमोस्तुतेकच्छपरूपधारिणे
नमःप्रकुर्मश्चनृसिंहरूपिणेतथापुनर्वामनरूपिणेनमः ९०
नमोस्तुतेक्षत्रविनाशनायरामायरामायदशास्यनाशिने

प्रलंबहंत्रेशितिवाससेनमोनमोस्तुबुद्धायचदैत्यमोहिने ९१
म्लेच्छांतकायापिचकल्किनाम्नेनमःपुनःक्रोडवपुर्धराय
जगद्धितार्थंचयुगेयुगेभवान्बिभर्तिरूपंत्वसुराभवाय ९२
निषूदितोऽयह्यधुनाकिलत्वयादैत्योहिरण्याक्षइतिप्रगल्भः
यश्चेंद्र
मुख्यान्किललोकपालान्संहेलयाचैवतिरश्चकार ९३
सवैत्वयादेवहितार्थमेवनिपातितोदेववरप्रसीद
त्वमस्यविश्वस्यविसर्गकर्ताब्राह्मेणरूपेणचदेवदेव ९४
पातात्वमेवास्ययुगेयुगेचरूपाणिधत्सेसुमनोहराणि
त्वमेवकालाग्निहरश्चभूत्वाविश्वंक्षयंनेष्यसिचांतकाले ९५
अतोभवानेवचविश्वकारणंनतेपरंजीवमजीवमीश
यत्किंचभूतंचभविष्यरूपंप्रवर्त्तमानंचतथैवरूपम् ९६
सर्वंत्वमेवासिचराचराख्यंनभातिविश्वंत्वदृतेचकिंचित्
अस्तीतिनास्तीतिचभेदनिष्ठंत्वय्येवभातंसदसत्स्वरूपम् ९७

ततोभवंतंकतमोपिदेवनज्ञातुमर्हत्यविपक्वबुद्धिः
ऋतेभवत्पादपरायणंजनंतेनागतास्मश्शरणंशरण्यम् ९८
व्यासउवाच-
ततोविष्णुःप्रसन्नात्माउवाचत्रिदिवौकसःतुष्टोस्मिदेवाभद्रं
वोयुष्मत्स्तोत्रेणसांप्रतम् ९९
यइदंप्रपठेद्भक्त्याविजयस्तोत्रमादरात्नतस्यदुर्लभंदेवास्त्रिषुलोकेषुकिंचन १००
गवांशतसहस्रस्यसम्यग्दत्तस्ययत्फलम् तत्फलंसमवाप्नोतिकीर्तनाच्छ्रवणान्नरः १०१
सर्वकामप्रदंनित्यंदेवदेवस्यकीर्तनम् अतःपरंमहाज्ञानंनभूतंनभविष्यति १०२
इति
श्रीपाद्मपुराणेप्रथमेसृष्टिखंडेदेवासु रसंग्रामसमाप्तौविजयस्तोत्रंनाम-पंचसप्ततितमोऽध्यायः ७५

षट्सप्ततितमोऽध्यायः
संजयउवाच-
येऽसुराश्चमृतायुद्धेसंमुखेविमुखेऽपिवागतिंतेषामहंब्रह्मन्श्रोतुमिच्छामितत्त्वतः १

असंख्याताइमेदैत्यास्त्रैलोक्येसचराचरे अद्याप्यासन्गताःकुत्रएतन्मेशंसभोगुरो २
व्यासउवाच-
येमृतास्संमुखेशूरादैत्यानांप्रवरारणे
स्वयंप्राप्यचदेवत्वंभोग्यमश्नंतिशाश्वतम् ३
प्रासादायत्रसौवर्णानानारत्नाविभूषिताःसर्वकामप्रदावृक्षाःस्वर्णदीतोयसंयुताः ४
पद्मोत्पलसुकल्हारैर्गंधाढ्यैरन्यपुष्पकैः
दधिदुग्धाज्यखंडैश्चयुतापुष्करिणीशुभा ५
अतीवरूपसंपन्नाःसदैवनवयौवनाः
तत्रराज्यंप्रकुर्वंतितथैववसुधातले ६
एवंजन्माष्टकंप्राप्यधनिनोध्यक्षमंत्रिणः
अर्धसंमुखगात्रेणदिवमश्नंतिशाश्वतम् ७
विमुखाःकातराभीतायेचमायाविनोरणे
तेयांतिनिरयंघोरंयेचदेवद्विजद्विषः ८
पतितंमूर्च्छितंभग्नमन्ययोद्धारमाहवे
हंतारोनिरयंयांतितेचम्लेच्छाःकुवाचकाः ९
परन्यासापहर्तारोविमुखास्संतितत्त्वतः
रात्रौवाविपिनेनष्टेचोरास्साहसकारिणः १०
सर्वभक्षरतामूढाम्लेच्छागोब्रह्मघातकाःकुवाचकाःपरेम्लेच्छाएतेयेकूटयोनयः ११
तेषांपैशाचिकीभाषालोकाचारोनविद्यते

नास्तिशौचंतपोज्ञानंनदेवपितृतर्पणम् १२
दानश्राद्धादिकंयज्ञेसुराणांचप्रपूजनम्पितॄणांचनशुश्रूषाद्विजदेवतपस्विनाम् १३
ज्ञानलोपादतस्तेषांमलशौचंनविद्यते
मातरंभगिनींचान्यांगृहिणींकामयंतिच १४
सर्वोविपर्ययोलोकात्सदाचारोमलीमसः
तार्क्ष्यस्योद्ववनानांचअन्येषांगोत्रवासिनाम् १५
कुलजातास्सदादैत्यायेषांपुण्यमकारणम्
दुर्गतिंचमृतायांतिद्विजस्त्रीशिशुघातिनः १६
गवाशिनोदुरात्मानोह्यभक्ष्यभक्षणेरताः
कीटयोनिंव्रजंत्येतेतरवश्चपिपीलिकाः १७
नमंत्रेषुनदेवेषुकल्पंतेतेसुरद्विषः अग्रजःसहजस्तेषांसदृङ्नोग्राम्यवृत्तयः १८
लोमकेशप्रणेतारःक्रव्यभक्षरताभुवि साहसंचव्रतंदानंस्नानंयज्ञादिकंचयत् १९ मत्स्यमांसादिषुप्रीतामृषावचनभाषिणः सदाकामास्सदालोभास्सदाक्रोधमदान्विताः २०
वधबंधरतोद्वेगाद्यूतसंगीतसंप्रियाः
कुभृत्याःकुजनप्रीताःपूतिगंधरतानराः २१
नदेवेषुनविज्ञेषुनधर्मश्रवणेषुच
स्तोत्रमंत्रादिकेपुण्येयथाकार्येष्वनिश्चयाः २२

बहुरोगाधिरोषाश्चबहुरूपपरिच्छदाः नरजातिषुदैत्यानांचिह्नान्येतानिभूतले २३
नजानंतिपरंलोकंनगुरुंस्वंनचापरं
गर्भपूरणमिच्छंतिनातिथिंनगुरून्द्विजान् २४
नदेवंनसुतंगोत्रंनमित्रंनचबान्धवं
स्वप्नेदानंनजानंतिभक्षणान्नपरिच्छदं २५
गोपायंतिधनंयस्मात्तेयक्षानररूपिणः
प्राणांतेपिधनंकिचिन्नदिशंतिचराजनि २६
तेयक्षादुर्गतिस्थाश्चपरार्थेभारवाहकाःप्रेतानांलक्षणंयद्वासर्वलोकविगर्हितं
२७
स्त्रीणांचपुरुषाणांचशृणुष्वैकमनामम
मलपंकधरानित्यंसत्यशौचविवर्जिताः २८
दंतकुंतलवस्त्राणांवपुषोमलसंचयाः
गृहपीठादिपात्राणांसकृच्छौचंनरोचते २९
नपश्यंतिसुखंस्त्रीणांविशंतिकाननेद्रुतं
विघसोच्छिष्टपूतीनांभक्षणेभिरताभुवि ३०
अन्नपानंचशयनमन्धकारेषुरोचते
कदाचित्स्वस्थतानास्तिक्वचिद्वाशुचितातनौ ३१
लक्षणंनरलोकेषुप्रेतानामीदृशंकिल हिताहितंनजानंतिमित्रामित्रंगुणागुणम् ३२

पापपुण्यादिकंस्थानंस्नानंदेवद्विजार्चनं
अरिमित्रमुदासीनंनविंदंतिस्वभावतः ३३
मर्त्यस्थाःपशवस्तेचज्ञायंतेबुद्धिसंमतैः
बुद्ध्य्नाआ!
नात्वभावाश्चभ्रमंतिचमृषाभुवि ३४
यक्षरूपानरास्तेचसर्वकर्मबहिष्कृताः
एषांभेदंप्रवक्ष्यामिलक्षणंधरणीतले ३५
विजातामर्त्यलोकेषुपापस्यैवानुरूपतः
मलीमसभुविप्रस्थंनागरंछद्मरूपिणं ३६
विघसादिप्रभोक्तारंकाकमाहुर्मनीषिणः
अभक्ष्येनिरतःपापःकुकुरःपूतिसंप्रियः ३७
प्रवृत्तस्सर्वगृह्येषुभक्ष्याभक्ष्यसजीवनः
भूम्यांपश्वादियोनीनांकुलेषुप्राप्तसंभवाः ३८
शुनोविगृह्यहस्तेनम्लेच्छानांभक्षणप्रियाः
विशेषात्सूकराणांचतथाचरणयोधिनां ३९
पोषणेभक्षणेप्रीताःपूतिगर्ह्येष्वसाधुषु
पर्वतेकरणाद्वह्नेःकाष्ठसंचयसंग्रहे ४०
विज्ञेयास्तेसदाम्लेच्छाःक्षत्रियाणांभयाकुलाः
लोकानांनष्टधर्मेचसदाशौचविवर्जिते ४१

कुलीनानांतदाम्लेच्छाभविष्यंतिचदस्यवः
तेषांसंसर्गतोन्येचसंबंधादन्नभोजनात् ४२
मैथुनात्तस्ययोषासुतद्भावंतुव्रजंतिते
तस्मिन्कालेजनास्सर्वेदुःखरोगप्रतापिताः ४३
दुर्भिक्षान्नपरामूढाःसदाराजप्रपीडिताःतत्रासत्येरतामर्त्याःसर्वशौचविवर्जिताः ४४
नश्रूयंतेजनैरेवपुराणागमसंहिताः
मद्यमांसप्रियाःपापास्सर्वभक्षास्सुदारुणाः ४५
दारुणाचारनिरतानित्यंछलपरायणाः
नपुष्णंतिसुतास्तातंप्रसुवंचगुरूनपि ४६
नशुश्रूषंतिवैभृत्याः
स्वामिनंगुणशालिनम्
भर्तारंनस्त्रियःकाश्चिच्छ्वशुरौचस्वमातरः ४७
नित्यकष्टानरास्तत्रकलहश्चगृहेगृहे
नृपाम्लेच्छाःसुरापाश्चतथामंत्रिपुरोहिताः ४८
मनुष्यैश्चबलिस्तेषांमत्स्यैर्मांसैर्निरामिषः
पाषंडायासयोगेभ्यःप्रधानागुणवार्तयोः ४९
धनिकैःकोकिलैर्मंदैर्व्याप्तंतैस्तुमहीतलम्
ततोन्योन्यंप्रियामूढावनेवानगरेषुच ५०

भक्ष्याभक्ष्यंसमश्नंतिमत्स्यमांसादिकंनराः
वनेद्विजातयश्चान्येभुंजतेचानुपापकम् ५१ भक्तिमंतंपशुंचान्यत्सर्वेयांत्यपुनर्भवम्
पातयंतिपितॄन्पापाःसर्वेतेपूर्वदेवकाः ५२
पिशाचाराक्षसायेचमुर्त्यकागुह्यकाध्रुवम्
एतेचाविनयप्रीतानदेवानचमानुषाः ५३
संजयउवाच-
कथंचमर्त्यभावेषुलक्षंजानंतितात्त्विकाः
एतंमेसंशयंनाथदूरीकुरुततस्ततः ५४
व्यासउवाच-
कृतपापानुरूपास्तुद्विजातिष्वन्यजातिषु असुराराक्षसाःप्रेताःस्वभावंनत्यजंतिते ५५
जातायेचासुरामर्त्येसदातेकलहोत्सुकाः कुहकाःकच्चराःक्रूराःविज्ञेयाराक्षसाभुवि ५६
जनोद्विग्नादिकंदानंतथादेवार्चनंभुवि
उग्रभावाद्धनंलब्ध्वाराज्यंभुञ्जंतिशाश्वतम् ५७
जयंशौर्यादिकंपुण्यंपुनःपापक्षयंव्रजेत्

एवमुर्व्यांतथानाकेनागलोकेयमालये ५८
उग्रेणतपसाकश्चित्सुरत्वंलभतेदिवि
वासुदेवंसमाराध्यप्रह्लादःसुरपूजितः ५९
हरंतथान्धकोदैत्यःस्तुत्वातत्सभ्यकोभवत्
तस्यैवगणमुख्यत्वंलेभेभृंगीमहाबलः ६०
एतेचान्येचबहवोबलिरिंद्रोभविष्यति
गच्छंतिसद्गतिंतातइहामुत्रचसर्वदा ६१
केचिद्दैत्यकुलेजाताःपृथिव्यांसुरसत्तमाः
भावयंतिपितॄन्सर्वान्शतशोथसहस्रशः ६२
एकेनापिसुप्त्रेणकुलत्राणंचधीमता एकोपिवैष्णवःपुत्रःकुलकोटिंसमुद्धरेत् ६३
जितेंद्रि
योपिधर्मात्माद्विजदेवार्चनेरतः
क्षयेधर्मेकलौशेषेपुरेजनपदेषुच ६४
एकोरक्षतिधर्मात्मापुरेग्रामंजनंकुलम्
विज्ञातृमेदुरंचासीद्ब्राह्मणानांपुरंमहत् ६५
तत्रसर्वेद्विजाःशश्वत्संध्योपासनतत्पराः
वेदपाठरताधीरादेवातिथिद्विजार्चकाः ६६
यज्ञव्रताग्निकर्माणःषट्कर्मपरिनिश्चयाः
अतिकृच्छ्रेचतेषांवैनपापेवर्ततेमनः ६७

कुर्वंतिसततंवीराव्रतंयज्ञंसनातनम् कदाचिद्दैवयोगाच्चगृहस्थश्चसकोविदः ६८
वह्नौजुहोतिविप्रर्षिराज्यंमंत्रेणमंत्रवित्
तस्मिन्कालेचतस्यैवमूत्रकृच्छ्रंसुदारुणम् ६९
तत्प्रोज्झितुंगतःसोपिरक्षार्थंस्थाप्यचेटिकाम्
तस्यास्त्वनवधानेनशुनाचाज्यंचभक्षितम् ७०
भियातयाततःपात्रंस्वीयमूत्रेणसंभृतम् असंलक्ष्याजुहोदग्नौसविप्रस्त्वरयाततः ७१
आश्चर्यंचततोवह्नौलक्षितंतेनतत्क्षणात्कूटंहेममयंसाक्षात्स्वर्णंजांबूनदप्रभं ७२
गृहीत्वातन्मुदाविप्रःपापयोगंचकारह पप्रच्छविस्मयाद्दासींकथमेतद्वदप्रिये ७३
मुदातत्रयथावृत्तंकथितंतुतयाद्विज ततोनित्यंयथाकालंतच्चतस्यप्रवर्तते ७४ समृद्धिरद्भुतागेहेलोकविस्मयकारिणी ततःपरस्पराच्छ्रुत्वासर्वैरेवचतत्पुरे ७५
कृतंकर्मदुराचारंश्रुत्वालोभादसाधुभिः गुरुलोभाच्चसुमहत्स्वांतेपंकंविशत्यपि

७६
पंकादेवभयान्मोहान्मतिभ्रंशोभवत्ततः अथकिल्बिषकूटेनदग्धमेवपुरंचतत् ७७
स्त्रियोदुष्टाजनादुष्टाःसर्वेपापबलात्तदा
वृद्धोज्ञाताद्विजस्तत्रतत्कार्येनमतिंदधौ ७८
तस्यभार्यातदासाध्वीपुरुदुःखेनसंयुता भर्तारंकृच्छ्रसन्तप्तापुरकार्यंजगादसा ७९
ब्राह्मण्युवाच-कष्टंमेवर्ततेनाथदृष्ट्वात्वांदुःखसंयुतम्
ग्रामाचारमिमंयद्वाप्यपरंकर्तुमर्हसि ८० ततस्तत्रसदोषज्ञःस्मित्वावचनमब्रवीत् यस्तुजीवतिपापेनत्यक्त्वाधर्मंपरंहितम् ८१
सवैधेयोमहाभागेप्रगच्छत्यपुर्भनवम्
एतेविप्रादुराचाराःसदारास्सपरिच्छदाः ८२
अतिपातकयोगाच्चमहापातकसंमताः
सहपापेनमहताप्रयास्यंतिरसातलम् ८३
अंतेऽपुनर्भवंप्राप्यापराधांतोनविद्यते अहमेकोत्रतिष्ठामिस्वपुण्यपरिरक्षणात् ८४
ततस्सातमुवाचेदंलोकहास्यवचस्तव वक्तुमर्हसिनश्चाग्रेनपुरोन्यस्यकस्यचि

त् ८५
द्विजउवाच-
यदियास्यामिचान्यत्रइतोहंतत्क्षणात्प्रिये
सवित्तैःस्वजनैरेवपुरीयास्यत्यथोगतिम् ८६
इत्युक्त्वापरमप्रीतःसंगृह्यचधनंस्वकम्क्षिप्रंसचतयासार्धंययौसीमांतरंद्विजः ८७
स्थित्वापश्यत्पुरीतावत्स्थिरातिष्ठतिपूर्ववत्
साचाहतंपतिंसाध्वीपुरीचेयंननश्यति ८८
विमृश्यतामुवाचेदंविप्रवर्यस्सुविस्मितः
किंनुतिष्ठतितत्रैवद्र
व्यमस्मद्गृहाद्बहिः ८९
विचार्यसाधवंप्राहमयाभ्रांत्याउपानहौ नानीतेतिष्ठतस्तत्रधारयिष्यामिकिंनुवै ९०
एवमुक्त्वापतिंसाध्वीगृहीत्वातेउपागता पत्युरभ्याशतोदृष्टंपुरंनिर्व्यथनंगतम् ९१
ततोविप्रादयोवर्णाःकच्चराःपुरवासिनः तिष्ठंतिनरकेघोरेदुःखिताश्चापुनर्भवे ९२ कृच्छाद्यमपुरंयांतिनास्तितेषांचनिष्कृतिः

पूतिगंधंततोमेध्यंवर्जनीयंप्रकीर्तितम् ९३
पूर्ववद्भक्षणेप्रीतोह्यद्यपापंकरोतिच स्तेयशीलोनिशाचारीबुधैर्ज्ञेयस्सवंचकः ९४
अबुधःसर्वकार्येषुअज्ञातःसर्वकर्मसु समयाचारहीनस्तुपशुरेवसबालिशः ९५ एवमुष्ट्रादयस्संतिभक्षादिनकुलादयः हिंस्रोज्ञातिजनोद्वेगरितेयुद्धेचकातरः ९६
विघसादिप्रियोनित्यंनरःश्वाकीर्तितोबुधैः
चौर्यकर्मरतोनित्यंबहुमित्रप्रवंचकः ९७
मिथुनेकलहोनित्यंमर्त्यस्तुपरिकीर्तितःप्रकृत्याचपलोनित्यंसदाभोजनचंचलः ९८
प्लवगःकाननप्रीतोनरःशाखामृगोभुवि
सूचकोभाषयाबुध्यास्वजनेन्यजनेषुच ९९
उद्वेगजनकत्वाच्चसपुमानुरगःस्मृतः
बलवान्क्रांतशीलश्चसततंचानपत्रपः १००
पूतिमांसप्रियोभोगीनृसिंहस्समुदाहृतः
तत्स्वनादेवसीदंतिभीताअन्येवृकादयः १०१
द्विरदादिनरायेचज्ञायंतेदूरदर्शिनः
एवमादिक्रमेणैवविजानीयान्नरेषुच १०२
सुराणांलक्षणंब्रूमोनररूपंव्यवस्थितम् द्विजदेवातिथीनांचगुरुसाधुतपस्विनाम् १०३

पूजातपोरतोनित्यंधर्मशास्त्रेषुनीतिषु
क्षमाशीलोजितक्रोधःसत्यवादीजितेंद्रिं
यः १०४
दयालुर्दयितोलोकेरूपवान्मधुरस्वरः
वागीशःसर्वकार्येषुगुणीदक्षोमहाबलः १०५
साक्षरश्चापिविद्वांश्चगीतनृत्यार्थतत्त्ववित्
आत्मविद्यादिकार्येषुसर्वतंत्रीस्वरेषुच १०६
हविष्येषुचसर्वेषुगव्येषुचनिरामिषे
सद्योगास्वादद्र
व्येचप्रत्यग्रेचातिशोभने १०७
गंधमाल्येषुवस्त्रेषुशास्त्रेष्वाभरणेषुच
संप्रीतश्चातिथौदानेपार्वणादिषुकर्मसु १०८
स्नानदानादिभिःकार्येव्रतैर्यज्ञैःसुरार्चनैः
कालोगच्छतिपाठैश्चनक्लीबंवासरंभवेत् १०९
अयमेवमनुष्याणांसदाचारोनिरंतरम्
देववन्मानवाचारोगीयतेमुनिसत्तमैः ११०
किंतुसत्त्वाधिकोदेवोमनुष्योभीतएवच
गंभीरःसर्वदादेवःसदैवमानवोमृदुः १११
द्वयोस्तुत्याचसंप्रीतिर्नदैत्यादौभवेत्किल
प्रीतिभावंपरंसौख्यंसौहृदंसुकृतंशुभम्

११२
दैवमानुषयोरेवदैत्यराक्षसयोस्तथा प्रेतादीनांचप्रेतेषुपशौप्रीतिःपशोरपि ११३
काकादयःस्वजातौचतथान्येचस्वजातिषु प्रीताभवंतिचाप्रीताविद्यातेषांचलक्षणम् ११४
एवंपुण्यविशेषेणसविशेषासुजातिषु
प्रियाप्रियंविजानीयात्पुण्यापुण्यंगुणागुणम् ११५
दंपत्योर्नसुखंकिंचिज्जातिभेदान्नृणांभुवि
स्वजातिषुभवेत्प्रीतिर्मुक्तोवानिरयेपिवा ११६
अतिपुण्याल्लभेदायुःशोभनाः पुण्यकारिणः पापात्मानोलभंतेऽन्तयेचदैत्यादयोनराः ११७
कृतेजाताःसुराभूमौनदैत्याश्चान्यजातयः त्रेतायामेकपादंचद्विपदंद्वापरेयुगे ११८ संध्यायांचकलेरेवसर्वपादंचसंकुलम् देवादीनांभवेज्जातंभारतंयत्प्रवर्तितम् ११९
येतेदुर्योधनस्यैवयोधाःसैन्यादयस्तथा तेचदैत्यादयःसर्वेयेचकर्णादयोभुवि १२० गांगेयोवसुमुख्यश्चद्रोणोदेवमुनिःप्रभुः

अश्वत्थामाहरःसाक्षाद्धरिर्नंदकुलोद्भवः १२१
पंचेंद्रापांःडवाजाताविदुरोधर्मएवच गांधारीद्रौपदीकुंतीचैतादेव्योधरातले १२२
देवदैत्याःकलेर्मध्येदैत्याश्शेषेचमानवाः
उत्पत्स्यंतेसदाप्रेताःक्रव्यादाःपशुपक्षिणः १२३
तेषांचकुलटादासीनित्यकष्टायवीयसी
नित्यंद्वंद्वेषुसंप्रीत्यातेषामाचारभाषिणी १२४
किल्बिषेषुचसर्वेषुकलहेन्यायकर्मणि
रतादैत्यादयोयेतेसर्वेनिरयगामिनः १२५
वैशंपायनउवाच-दैत्यादीनांमृषाभावात्सुरत्वंनसुरालयम्कथंभोग्यंकथंसौख्यमारोग्यंबलसंचयम् १२६
राज्यमायुस्तथाकीर्तिरभीष्टंदयितंबलम् नीतिविद्यादिकंभाव्यंजन्मवृद्धंसनातनम् १२७
दानाध्ययनकर्माणियज्ञादिचकथंप्रभो एतदाप्तायशिष्यायमह्यंभोवक्तुमर्हसि १२८ व्यासउवाच-
दैत्यानांसाहसादेवतपोभवतिनिश्चितम् व्रतंयज्ञादिकंचैवसंप्रीतिःस्वजनस्यच १२९

योदांतोविगुणैर्मुक्तोनीतिशास्रार्थतत्त्वगः
एतैश्चविविधैःपूतःसभवेत्सुरलक्षणः १३०
पुराणागमकर्माणिनाकेष्वत्रचवैद्विज
स्वयमाचरतेपुण्यंसधरोद्धरणक्षमः १३१
विशेषाद्वैष्णवंदृष्ट्वाप्रीयतेपूजयेच्चयः
विमुक्तस्सर्वपापेभ्यस्सधरोद्धरणक्षमः १३२
षट्कर्मनिरतोविप्रस्सर्वयज्ञरतस्सदा धर्माख्यानप्रियोनित्यंसधरोद्धरणक्षमः १३३
विश्वासघातिनोयेचकृतघ्नाव्रतलोपिनः द्विजदेवेषुविद्विष्टाःशातयंतिधरांनराः १३४
येचमद्यरताः पापाद्यूतकर्मरतास्तथा
पाषंडपतितालापाःशातयंतिधरांनराः १३५
सुकर्मरहितायेचनित्योद्वेगाश्चनिर्भयाःस्मृतिशास्त्रार्थकोद्विग्नाश्शातयंतिधरांनराः १३६
निजवृत्तिंपरित्यज्यकुर्वंतिचाधमांचये गुरुनिंदारताद्वेषाच्छातयंतिधरांनराः १३७
दातारंयेरोधयंतिपातकेप्रेरयंतिच दीनानाथान्पीडयंतिशातयंतिधरांनराः १३८ एतेचान्येचबहवःपापकर्मकृतोनराः

पुरुषान्पातयित्वातुशातयंतिधरांनराः १३९
यइदंशृणुयाद्र
म्यंगुह्याद्गुह्यंपरंहितम्
नतस्यदुर्गतिर्दुःखंदौर्भाग्यंदीनताभुवि १४०
नदैत्यादौभवेज्जन्मस्वर्लोकेशाश्वतंसुखम्
नाकालेमरणंतस्यनचपापैःप्रलिप्यते १४१
इहसर्वजनाध्यक्षस्त्रिदिवेत्रिदिवेश्वरः
कल्पंकल्पंदिवंभुक्त्वामोक्षमार्गंव्रजत्यसौ १४२
इति
श्रीपाद्मपुराणेप्रथमेसृष्टिखंडेपुण्यव्यक्तिर्नामषट्सप्ततितमोऽध्यायः ७६

सप्तसप्ततितमोऽध्यायः
वैशंपायनउवाच-प्रभवत्ययमाकाशेनित्यंद्विजवरप्रभो
कोयंकोवाप्रभावोस्यकुत्रजातोघृणीश्वरः १
किंकरोतिहिकार्यंवैयतोरश्मिमयोभृशम्
देवैर्मुनिवरैस्सिद्धैश्चारणैर्दैत्यराक्षसैः २
निखिलैर्मानुषैःपूज्यःसदैवब्राह्मणादिभिः
व्यासउवाच-

परमंब्रह्मणस्तेजोब्रह्मदेहाद्विनिस्सृतम् ३
साक्षाद्ब्रह्ममयंविद्धिधर्मकामार्थमोक्षदम्
मयूखैर्निर्मलैःकूटमतिचंडंसुदुःसहम् ४
दृष्ट्वाप्रदुद्रुवुर्लोकाःकरैश्चंडैःप्रपीडिताः
ततश्चसागराःसर्वेवरनद्योनदादयः ५
शुष्यंतिजंतवस्तत्रम्रियंतेचातुराजनाः
अथशक्रादयोदेवाब्रह्माणंसमुपागताः ६
इममर्थंतदाप्रोचुर्देवांश्चविधिरब्रवीत्
आदिर्ब्रह्मतनोर्देवाःसत्त्वगोजनकःप्रभुः ७
अयंरजोमयःसाक्षात्सुधांशुस्तनुमध्यगः
एताभ्यांपालितालोकास्त्रैलोक्येसचराचराः ८
दिव्योपपादकादेवायेवात्रैवजरायुजाः
अंडजाःस्वेदजाश्चैवयेवात्रैवोद्भिज्जादयः ९
सूर्यस्यास्यप्रभावंतुवक्तुमेवनशक्नुमः अनेनरक्षितालोकाजनिताःपालिताध्रुवम् १०
अस्यैवसदृशोनास्तिसर्वेषांपरिरक्षणात् यंचदृष्ट्वाप्युषःकालेपापराशिःप्रलीयते ११
तमाराध्यजनामोक्षंसाधयंतिद्विजातयः

संध्योपासनकालेतुविप्राब्रह्मविदःकिल १२ उद्बाहवोभवंत्येवतेचदेवप्रपूजिताः अस्यैवमंडलस्थांचदेवींसंध्यास्वरूपिणीं १३
समुपास्यद्विजास्सर्वेलभंतेस्वर्गमोक्षकौ
धरायांपतितोच्छिष्टाःपूतास्तेचास्यरश्मिभिः १४
संध्योपासनमात्रेणकल्मषात्पूततांव्रजेत्
दृष्ट्वाचांडालकंगोघ्नंपतितंकुष्ठसंगतम् १५
महापातकसंकीर्णमुपपातकसंवृतम्
पश्यंतियेनरास्सूरंतेपूतागुरुकिल्बिषात् १६
अस्योपासनमात्रेणसर्वरोगात्प्रमुच्यते नांधत्वंनचदारिद्रय्नंदुःखंनचशोच्यताम् १७
लभतेचइहामुत्रसमुपास्यविरोचनम् अदृष्टानैवलोकैश्चदेवाहरिहरादयः १८ ध्यानरूपप्रगम्यास्तेदृष्टोदेवोह्ययंस्मृतः
देवाऊचुः
अस्तुप्रसादनाराध्यश्चास्तूपासनपूजनम् १९
अस्यैवदर्शनंब्रह्मन्प्रलयानलसंमितम्

सर्वेनरादयस्सत्वामृतावस्थांगताभुवि २०
अस्यतेजःप्रभावेणप्रणष्टास्सागरादयः
नसमर्थावयंसोढुंकथमन्येपृथग्जनाः २१
तस्मात्तवप्रसादाच्चपूजयामोयथारविम्
यजंतिचनराभक्त्यातदुपायोविधीयताम् २२
देवानांवचनंश्रुत्वागतोब्रह्मखगेश्वरम्गत्वास्तोतुंसमारेभेसर्वलोकहितायवै २३
देवत्वंसर्वलोकस्यचक्षुर्भूतोनिरामयः
ब्रह्मरूपधरःसाक्षाद्दुष्प्रेक्ष्यःप्रलयानलः २४
सर्वदेवस्थितस्त्वंहिसदावायुसखस्तनौ अन्नादिपाचनंत्वत्तोजीवनंचभवेद्ध्रुवम् २५
उत्पत्तिप्रलयौदेवत्वमेकोभुवनेश्वरः त्वदृतेसर्वलोकानांदिनैकंनास्तिजीवनम् २६
प्रभुस्त्वंसर्वलोकानांत्रातागोप्तापिताप्रसूः
चराचराणांसर्वेषांत्वत्प्रसादाद्धृतंजगत् २७
देवेषुत्वत्समोनास्तिभगवंस्त्वखिलेषुच सर्वत्रतेस्तिसद्भावस्त्वयैवधारितंजगत् २८
रूपगंधादिकारीत्वंरसानांस्वादुतात्वया एवंविश्वेश्वरःसूरोनिखिलस्थितिकारकः २९ तीर्थानांपुण्यक्षेत्राणांमखानांजगतःप्

रभो
त्वमेकःप्रयतोहेतुस्सर्वसाक्षीगुणाकरः ३०
सर्वज्ञःसर्वकर्ताचहर्तापातासदोत्सुकः ध्वांतपंकामयघ्नश्चदारिद्रय्दुःखनाशनः ३१
प्रेत्येहचपरोबंधुःसर्वज्ञःसर्वलोचनः त्वदृतेसर्वलोकानामुपकारीनविद्यते ३२ आदित्यउवाच-
पितामहमहाप्राज्ञविश्वेंद्रविश्वभावक ब्रूहिशीघ्रंपरंयत्तेकरिष्यामिमतंविधे ३३
ब्रह्मोवाच-
मयूखस्त्वतिचंडश्चलोकानामतिदुःसहः यथैवमृदुतामेतितथाकुरुसुरेश्वर ३४
आदित्यउवाच-
किरणाःकोटिकोटिर्मेलोकनाशकराःपराः
नचाभीष्टकरालोकेप्रयोगाच्छिन्धितान्प्रभो ३५
ततोविरिंचिनातूर्णंरविवाक्यवशाद्ध्रुवं
आहूयविश्वकर्माणंकृत्वावज्रमयींभ्रमि ३६
चिच्छेदचरवेर्भानून्प्रलयानलसन्निभान् तैरेवरचितंतत्रविष्णोश्चक्रंसुदर्शनम् ३७
अमोघंयमदंडंचशूलंपशुपतेस्तथा कालस्यचपरःखड्गश्शक्तिर्गुरुप्रमोदिनी

३८
चंडिकायाःपरंशस्त्रंविचित्रंशूलकंतथा
चक्रेब्रह्माज्ञयाशीघ्रंतेनैवविश्वकर्मणा ३९
सहस्रकिरणंशिष्टमन्यच्चैवप्रशातितम्
अजनोपायभावेनपुनश्चकश्यपान्मुने ४०
अदितेर्गर्भसंजातआदित्यइतिवैस्मृतः
अयंचरतिविश्वांतेमेरुशृंगंभ्रमत्यपि ४१
सदोर्ध्वंदिनरात्रंचधरण्यालक्षयोजने ग्रहाश्चंद्रादयस्तत्रचरंतिविधिनोदिताः ४२
सूरःसंचरतेमासान्द्वादशद्वादशात्मकः संक्रमादस्यसंक्रांतिःसर्वैरेवप्रतीयते ४३
तासुयद्वाफलंब्रूमोलोकानांनिखिलंमुने
धनुर्मिथुनमीनेषुकन्यायांषडशीतयः ४४
वृषवृश्चिककुंभेषुसिंहेविष्णुपदीस्मृतातर्पणंचाक्षयंविद्धिदानंदेवार्चनंतथा ४५
षडशीतिसहस्राणिषडशीतौफलंभवेत्
विष्णुपद्यांतुलक्षंतुअयनेकोटिकोटकं ४६
विष्णुपद्यांतुयद्दानमक्षयंपरिकीर्तितंदातुर्वदामिसान्निध्यंसदाजन्मनिजन्मनि ४७
शीतेतूलपटीदानान्नदुःखंजायतेतनौ तुलादानेतल्पदानेद्वयोरेवाक्षयंफलं ४८ सर्वोपकरणांशय्यांयोददातिविमत्सरः

वर्णमुख्यायविप्रायसराजपदवींलभेत् ४९ तथैवाग्निंजलंदत्वानदीतीरेपथिप्रगे दत्वाचतैलतांबूलमूर्व्याअधिपतिर्भवेत् ५०
सत्यभावादिद्वजंनत्वाधनीचाक्षयतांव्रजेत्
माघेमास्यसितेपक्षेपंचदश्यामहर्मुखे ५१ पितॄंस्तिलजलैरेवतर्पयित्वाक्षयोदिवि सुलक्षणांचगांदत्वाहेमशृंगांमणिप्रभाम् ५२
रौप्यखुरप्रदेशांचतथाकांस्यसुदोहनाम् एतांदत्वाद्विजाग्र्यायसार्वभौमोभवेन्नृपः ५३
दत्वान्नाभरणंराजामंडलेशोधनीश्वरः
तिलधेनुंतुयोदद्यात्सर्वोपस्करणान्विताम् ५४
सप्तजन्मार्जितात्पापान्मुक्तोनाकेऽक्षयोभवेत्
भोज्यान्नंब्राह्मणेदत्वाअक्षयंस्वर्गमश्नुते ५५
धान्यंवस्त्रंतथाभृत्यंगृहपीठादिकंचयत्योददातिद्विजाग्र्यायतंचलक्ष्मीर्नमुंचति ५६
यत्किंचिद्दीयतेदानंस्वल्पंवायदिवाबहु
अक्षयंपरलोकेषुयुगाद्यासुतथैवच ५७
यद्वादेवार्चनंस्तोत्रंधर्माख्यानप्रति

श्रवः
पुनातिसर्वपापेभ्योदिविपूज्योभवत्यसौ ५८
तृतीयामाघमासस्यसितामन्वंतरास्मृता
तस्यांयद्दीयतेदानंसर्वमक्षयमुच्यते ५९
धनंभोग्यंतथाराज्यंनाकंकल्पांतरस्थितम्तस्माद्दानंसतांपूजाप्रेत्यानंतफलप्रदा ६०
मन्वंतरातुमाघेस्यात्सप्तमीयाशितीतरा तिथिःपुण्यतमाप्रोक्तापुराणैरभिरक्षिता ६१
माघमासेसितेपक्षेसप्तमीकोटिभास्करा तामुपोष्यनरःपुण्यांमुच्यतेनात्रसंशयः ६२
सूर्यग्रहणतुल्याहिशुक्लामाघस्यसप्तमी
अरुणोदयवेलायांतस्यांस्नानंमहाफलम् ६३
यच्चतत्रकृतंपापंमयासप्तसुजन्मसु
तन्मेरोगंचशोकंचभास्करीहंतुसप्तमी ६४
जननीसर्वभूतानांसप्तमीसप्तसप्तिके
सप्तम्यामुदितेदेविनमस्तेरविमंडले ६५
अर्कपत्रंयवाःपुष्पंसुगंधंबदरीफलम्
तत्पत्रेताम्रपात्रेवायुक्तमानीयतण्डुलम् ६६
यज्ञसूत्रंससिंदूरंदत्वाचार्घंसुशोभनम्सर्वपापंक्षयंयातिसप्तजन्मकृतंचयत् ६७
नरकैःपीड्यतेतावद्रोगैःपापैश्चदुःखदैः
हविष्यंभोजयेदन्नंशुद्धमातपतंडुलैः ६८

वर्जयेच्चशिलाघृष्टंशृंगबेरंतुशाककम् कोरदूषकपत्रंचरंभाच्छागीघृतंतथा ६९ केशकीटादिकंवर्ज्यमुष्णोदस्नानमेवच अल्पबीजादिकंसर्वंव्रतेसूरस्यवर्जयेत् ७०
अन्यच्चनाचरेत्तत्रधर्मचिंतांविनाव्रतीसौरव्रतंमहापुण्यंपुराणैरभिनंदितम् ७१
वर्षकोटिसहस्राणिवर्षकोटिशतानिच
आदित्यस्यसमंभोग्यंलभतेदिविशाश्वतम् ७२
एवंस्वर्गक्षयादेवराजाभूमौमहाधनी
मर्त्यलोकेपुराभ्यासात्करोतिभास्करव्रतम् ७३
तथास्वयंसुखंभोग्यंलभतेदिविशाश्वतम्
आरोग्यंसंपदंजन्मीभास्करस्यप्रसादतः ७४
रविवारेभवेद्याचसप्तमीमाघशुक्लके
महाजयेतिविख्याताअन्यत्रविजयास्मृता ७५
विजयाकोटिलक्षंस्यादनंतंस्यान्महाजया
तत्रैकेनव्रतेनैवमुच्यतेजन्मबंधनात् ७६
अश्वरत्नंसुवर्णंचरक्तवस्त्रंचधान्यकम्ददातिभास्करप्रीत्यास्वर्गमर्त्यपतिःक्रमात् ७७
एषांभेदंप्रवक्ष्यमिशृणुविप्रयथार्थवत् उत्तमाभरणैर्युक्तंसद्वाहंयोददातिह ७८
समुद्रै
स्सप्तभिर्जुष्टांभूमिमेत्यारिवर्जिताम्

लभेद्भवांतरेमर्त्यमेकेनैकाधिपोभवेत् ७९
अश्वहीनंचपत्रांगंवृषभैर्वाप्यलंकृतम्
हेममाषंद्विमाषंवादक्षिणाविहिताबुधैः ८०
रत्नभांडंमहार्थंचहैमैरेवकृतंचयत् स्वर्णंवाकेवलंदत्वात्रिविष्टपधनेश्वरः ८१
रक्तवस्त्रंचधान्यंचशक्तितोयःप्रयच्छतिस्वर्गोर्व्योरीशतामेतिनतंलक्ष्मीर्विमुंचति ८२
अरोगीसुप्रसन्नात्मादस्युजेताप्रतापवान्
यावत्प्रभासतेभानुस्तावत्पूज्यतमोहिसः ८३
माघादौद्वादशींमायांसप्तमींकारयेत्सतु इहाभीष्टफलंभुक्त्वासुरैश्चैवप्रपूज्यते ८४
अर्काङ्गसप्तमीव्रतंकृत्वाचविधिवद्बुधःपापात्पूतइहाभीष्टंसंप्राप्यमुक्तिमाप्नुयात् ८५
लक्षणंचप्रवक्ष्यामिमासिमासिचयोविधिः
व्रतस्यास्यप्रसादाच्चसुराणामर्चितोदिवि ८६
शुक्लपक्षेरविदिनेप्रवृत्तेचोत्तरायणे
पुंनामधेयनक्षत्रेगृह्णीयात्सप्तमीव्रतम् ८७
हस्तोमैत्रंतथापुष्यःश्रवोमृगपुनर्वसु

पुंनामधेयनक्षत्राण्येतान्याहुर्मनीषिणः ८८
पंचम्यामेकभक्तंतुषष्ठ्यांनक्तंप्रकीर्तितम्
सप्तम्यामुपवासंचअष्टम्यांपारणंभवेत् ८९
अर्काग्रंशुचिगोमयंसुमरिचंतोयंफलंचाश्नु
तेमूलंनक्तमुपोषणंचविधिवत्कृत्वैकभक्तंतथा
क्षीरंवाप्यशनंघृताक्तमितिचप्रोक्ताःक्रमेणामुना
कृत्वावासरसप्तमींदिनकृतःप्राप्नोत्यभीष्टंफलं ९०
अर्काग्रंग्रामात्पूर्वोत्तरदिग्गतार्कविटपस्यशाखाग्रस्थितं विशिष्टंसूक्ष्मपत्रद्वयंसतोयंदन्तैरस्पृष्टंपातव्यं शुचिगोमयंभूमावपतितंमद्याङ्गुष्ठाभ्यांपलमात्रंदन्तैरस्पृष्टंसतोयंपातव्यम् सुमरिचमव्रणमपुरातनंस्थूलमवशुष्कमेकंदन्तैरस्पृष्टंसतोयंपातव्यम् तोयंब्रह्मपित्रङ्गुलीमूलप्रसरंपातव्यम्
फलंखर्जूरनारिकेलानामन्यतमंदंतैरस्पृष्टंपातव्यं
घृताक्तमितिचाहारंमयूरडिंभपरिमाणं

घृतमपितत्परिमाणम् ९१
आत्मनोद्विगुणांछायांयदाकुर्वीतभास्करःतदानक्तंविजानीयान्ननक्तंनिशिभोजनं ९२
प्रथमंपूजयेद्देवंफलपुष्पादिमंत्रकैः अन्नदानंततःकुर्याद्विध्युक्तपरिमाणकं ९३
ततोध्यानम्-
सर्वलक्षणसंपूर्णंसर्वाभरणभूषितं
द्विभुजंरक्तवर्णंचरक्तपंकजधृत्करं ९४
तेजोबिंबंबहुजलमध्यस्थंसपरिच्छदं
पद्मासनगतंदेवंरक्तगंधानुलेपनं ९५
आदित्यंचिंतयेद्देवंपूजाकालेविशेषतः
अथमंत्रश्चायं- भास्करायविद्महेसहस्ररश्मयेधीमहितन्नःसूर्यःप्रचोदयात् ९६
जप्यएषपरःप्रोक्तःसप्तम्यांविजयावहः
करवीरैःकरंजैश्चरक्तकुंकुमसन्निभैः ९७
पश्चाच्चपारणाकार्यातथाष्टम्यांविशेषतः
अष्टम्यामेवकर्तव्यंनवम्यांनैवपारणं ९८
व्रतेफलंनचाप्नोतिनवम्यांपारणेकृते पारणंत्वपराह्णेतुकटुतिक्ताम्लवर्जितं ९९
तंडुलंशोधयेद्यत्नात्तृणबीजादिकंत्यजेत्
मुद्गमाषतिलादीनिघृतंचपरिवर्जयेत् १०० ब्राह्मणान्भोजयेद्भक्त्याशक्तःक्षीराद

िहव्यकैः
यथाशक्त्यन्नपानैश्चव्यंजनैश्चनिरामिषैः १०१
विप्रायदक्षिणांदद्याद्विभज्यचानुरूपतः इमामनंतफलदांयःकुर्यात्सप्तमींनरः १०२
सर्वपापप्रशमनींधनपुत्रविवर्धनीम्
मासिमासिद्विजश्रेष्ठव्रतंकृत्वार्कतुष्टये १०३
यःकुर्यात्पारणंभक्त्यासूर्यलोकंसगच्छति
कल्पकोटिंवसेत्स्वर्गेततोयातिपरांगतिं १०४
इदमेवपरंगुह्यंभाषितंशंभुनापुरा श्रवणात्सततंतस्यव्रतस्यपरिपालनात् श्रावयेद्वापिलोकस्यफलंतुल्यंप्रकीर्तितं १०५
इति
श्रीपाद्मपुराणेप्रथमेसृष्टिखंडेअर्काङ्गसप्तमीव्रतंनाम-सप्तसप्ततितमोऽध्यायः ७७

अष्टसप्ततितमोऽध्यायः वैशंम्पायनउवाच-भगवंस्त्वत्प्रसादाच्चश्रुतंमेपावनंव्रतं
अपरंश्रोतुमिच्छामिब्रध्नस्यचप्रियंचयत

् १
व्यासउवाच-
कैलासशिखरेरम्येसुखासीनंमहेश्वरं
प्रणम्यशिरसाभूमौस्कंदोवचनमब्रवीत् २
अर्काङ्गाख्यविधिस्त्वत्तोमयैवंविस्तराच्छ्रुतः
वारादेर्यत्फलंनाथश्रोतुमिच्छामितत्त्वतः ३
ईश्वरउवाच-
रक्तपुष्पैरवेर्वारेत्वर्ध्यंदद्याद्व्रतीनरः
नक्ताहारंहविष्यांन्नंकृत्वास्वर्गान्नहीयते ४
सप्तम्याश्चसदाचारंसर्वमेवार्कवासरे
कुर्वतःप्रीतिमाप्नोतिसगणःपरमेश्वरः ५
शूरस्यसदृशंयातितिथिवारस्यपालनात्
एकेनगाणपत्यस्ययावत्सूरोनभस्तले ६
सर्वकामप्रदंपुण्यमैश्वर्यंरोगनाशनम्
स्वर्गदंमोक्षदंपुण्यंरवेर्वारेव्रतंहितम् ७
रविवारेणसंक्रांत्यासप्तम्यातद्दिनेशिवे
व्रतपूजादिकंचाप्यंसर्वंचाक्षयतांव्रजेत् ८
आदित्यवासरेशुभ्रेग्रहाधिपप्रपूजनम् प्राणादहतवक्त्रेणनिःसार्यमंडलेन्यसेत्

९
द्विभुजंरक्तपद्मस्थंसुगलंरक्तवाससं
सर्वरक्ताभरणंध्यात्वाहस्ताभ्यांपुष्पंविधृतसंघ्रायैशान्यांक्षिपेत् १०
आदित्यायविद्महेभास्करायधीमहि
तन्नोभानुःप्रचोदयात् ११
ततोगुरूपदिष्टेनविधिनाचविलेपनम्
विलेपनांतेसद्धूपंधूपांतेचप्रदीपकम् १२
प्रदीपांतेचनैवेद्यंततोवारिनिवेदयेत्
ततोजप्यंस्तुतिंमुद्रानं!
मस्कारंतुकारयेत् १३
अंजलिप्रथमामुद्राद्वितीयाधेनुकास्मृता
एवंयःपूजयेदर्कंरविसायुज्यमाव्रजेत् १४
ममब्रह्मवधंघोरंकपालंकरलग्नकम् रवेस्तस्यप्रसादात्तुमुक्तंवाराणसीतटे १५
रवेःपरतरंदैवंत्रैलोक्येतुनविद्यते यस्यप्रसादतोघोरान्मुक्तोहंगुरुकिल्बिपात् १६
स्कंदउवाच-
श्रुत्वात्वत्तोगिरंनाथविस्मयोमेऽभवत्प्रभो
त्वदन्योस्तिनकोदेवःकथंब्रह्मवधंत्वयि १७
त्वंचज्ञानीश्वरोयोगीलोकेभोक्ताऽक्षरोव्ययः

देवानांगुरुरेकस्त्वंव्याप्तरूपीमहेश्वरः १८
सर्वज्ञोवरदोनित्यंसर्वेषांप्राणिनांप्रभुः
दुष्कृतंतेकुतोनाथतथाक्रोधोविशेषतः १९
शिवउवाच-
लोकानांचहितार्थायपृथग्भूतायुगेयुगे
सर्वंकुर्मोवयंपुत्रब्रह्मविष्णुमहेश्वराः २०
नास्माकंबंधमोक्षौचनाकार्यंकार्यमेववा
तथालोकस्यरक्षार्थंचरामोविधिपूर्वकम् २१
सर्वंचपरमंचैवसर्वविघ्नविनाशनम्
सर्वरोगप्रशमनंसर्वार्थप्रतिसाधकम् २२
एकोसौबहुधाभूत्वाकालभेदादनिंदितः
मासेमासेतुतपतिएकोद्वादशतांव्रजेत् २३
मित्रोमार्गशिरेमासिपौपेविष्णुःसनातनः
वरुणोमाघमासेतुसूर्योवैफाल्गुनेतथा २४
चैत्रेमासितपेद्भानुर्वैशाखेतापनःस्मृतः
ज्येष्ठमासेतपेदिंद्रआषाढेतपतेरविः २५
गभस्तिःश्रावणेमासियमोभाद्रपदेतथा
हिरण्यरेताश्वयुजिकार्तिकेतुदिवाकरः २६
इत्येतेद्वादशादित्यामासिमासि
प्रकीर्तिताः
उरुरूपामहातेजायुंगांतानलवर्चसः २७
यइदंपठतेनित्यंतस्यपापंनविद्यते

नरोगोनचदारिद्रय्नांवमानोभवेत्क्वचित् २८
अक्षयंलभतेस्वर्गंसुखंराज्यंयशःक्रमात्महामंत्रंप्रवक्ष्यामिसर्वप्रीतिकरंपरम् २९
ऊँ नमःसहस्रबाहवेआदित्यायनमोनमः
नमस्तेपद्महस्तायवरुणायनमोनमः ३०
नमस्तिमिरनाशायश्रीसूर्यायनमोनमः
नमःसहस्रजिह्वायभानवेचनमोनमः ३१
त्वंचब्रह्मात्वंचविष्णूरुद्र स्त्वंचनमोनमः त्वमग्निःसर्वभूतेषुवायुस्त्वंचनमोनमः
३२
सर्वगःसर्वभूतेषुनहिकिंचित्त्वयाविना चराचरेजगत्यस्मिन्सर्वदेहेव्यवस्थितः ३३
इतिजप्त्वालभेत्कामंस्वर्गभोग्यादिकंक्रमात्
आदित्योभास्करःसूर्योअर्कोभानुर्दिवाकरः ३४
सुवर्णरेतामित्रश्चपूषात्वष्टाचतेदश स्वयंभूस्तिमिराशश्चद्वादशःपरिकीर्तितः ३५
नामान्येतानिसूर्यस्यशुचिर्यस्तुपठेन्नरः
सर्वपापाच्चरोगाच्चमुक्तोयातिपरांगतिम् ३६

पुनरन्यत्प्रवक्ष्यामिभास्करस्यमहात्मनः
रक्ताख्यायेरक्तनिभास्सिंदूरारुणविग्रहाः ३७
यानिनामानिमुख्यानितच्छृणुष्वषडानन
तपनस्तापनश्चैवकर्त्ताहर्त्ताग्रहेश्वरः ३८
लोकसाक्षीत्रिलोकेषुव्योमाधिपोदिवाकरः
अग्निगर्भोमहाविप्रःस्वर्गःसप्ताश्ववाहनः ३९
पद्महस्तस्तमोभेदीऋग्वेदोयजुस्सामगः
कालप्रियंपुंडरीकंमूलस्थानंचभावितम् ४०
यःस्मरेच्चसदाभक्त्यातस्यरोगभयंकुतः
शृणुकार्तिकयत्नेनसर्वपापहरंशुभम् ४१
नसंदेहोमनाक्कार्यआदित्यस्यमहामते
ऊँ इंद्रा यनमः ऊँ विष्णवेनमः ४२
एषजप्यश्चहोमश्चसंध्योपासनमेवच
सर्वशांतिकरश्चैवसर्वविघ्नविनाशनः ४३
नाशयेत्सर्वरोगांश्चलूताविस्फोटकादिकान्
कामलादिकरोगांश्चयेरोगाश्चैवदारुणाः ४४
एकाहिकंत्र्यहिकंचज्वरंचातुर्थिकंतथा कुष्ठंरोगंक्षयंरोगंकुक्षिरोगंज्वरंतथा ४५
अश्मरीमूत्रंकृच्छ्रांश्चनानारोगामयांस्तथा

येवातप्रभवारोगायेरोगागर्भसंभवाः ४६
मर्दयन्तोमहारोगामर्दितावेदनात्मकाः
विलयंयांतितेसर्वआदित्योच्चारणेनतु ४७
रक्षमांदेवदेवेशग्रहरोगभयेषुच
प्रशमंयांतितेसर्वेकीर्तितेतुदिवाकरे ४८
मूलमंत्रंप्रवक्ष्यामिसर्वकामार्थसाधकम्
भुक्तिमुक्तिप्रदंनित्यंभास्करस्यमहात्मनः ४९
मंत्रश्चायं ॐ ह्रांह्रींसः सूर्यायनमः अनेनमंत्रेणसदासर्वसिद्धिर्भवेद्ध्रुवं ५०
व्याधयोवैनबाधंतेनचानिष्टंभयंभवेत् सूर्यावर्तोदकंयस्तुगृहीत्वातुक्रमेणतु ५१
तस्यप्राशनमात्रेणनरोरोगात्प्रमुच्यते नदातव्यंनख्यातव्यंजप्तव्यंचप्रयत्नतः ५२
अभक्तेष्वनपत्येषुपाषण्डलौकिकेषुच
कटुतैलसमायुक्तंनस्येपानेचदापयेत् ५३
सूर्यावर्तजलंपुत्रसर्वरोगाद्विमुच्यतेमूलमंत्रस्तुजप्तव्यःसंध्यायांहोमकर्मसु ५४
जप्यमानेतुंनश्यंतिरोगाःक्रूरग्रहास्तथा
किमन्यैर्बहुभिःशास्त्रैर्मंत्रैर्वाबह

ुविस्तरैः ५५
सर्वशांतिरियंवत्ससर्वार्थप्रतिसाधिका
नास्तिकायनदातव्यादेवब्राह्मणनिंदके ५६
गुरुभक्तायदातव्यानान्येभ्योपिकदाचन प्रातरुत्थाययोनित्यंकीर्तयिष्यतिमानवः
५७
गोघ्नःकृतघ्नकश्चैवमुच्यतेसर्वपातकैः
शरीरारोग्यकृच्चैवधनवृद्धियशस्करः ५८
जायतेनात्रसंदेहोयस्यतुष्येद्दिवाकरः
एककालंद्विकालंवात्रिकालंनित्यमेवच ५९
यःपठेद्र
विसान्निध्येसोऽभीष्टंफलमाप्नुयात्
पुत्रार्थीलभतेपुत्रंकन्यार्थीकन्यकांलभेत् ६०
विद्यार्थीलभतेविद्यांधनार्थीलभतेधनं
शृणुयात्संयुतोभक्त्याशुद्धाचारसमन्वितः ६१
सर्वपापविनिर्मुक्तस्सूर्यलोकंव्रजत्यपि
भास्करस्यव्रतेयच्चव्रताचारमखेषुच ६२
पुण्यस्थानेषुतीर्थेषुपठेत्कोटिगुणंभवेत्
ग्रहेभोज्येषुपूजायांब्रह्मभोज्येद्विजाग्रतः ६३
यइदंपठतेविप्रस्तस्यानंतफलंभवेत् तपस्विनांचविप्राणांदेवानामग्रतःसुधीः

६४
यःपठेत्पाठयेद्वापिसुरलोकेमहीयते ६५ इति
श्रीपाद्मपुराणेप्रथमेसृष्टिखंडेसूर्यशांतिर्नामाष्टसप्ततितमोऽध्यायः ७८

एकोनाशीतितमोऽध्यायः
व्यासउवाच-
मध्यदेशेस्वराट्सम्राट्भद्रे
श्वरइतिश्रुतः
तपोभिर्बहुभिःपूतोव्रतैर्नानाविधैरपि १
देवांस्तुपूजयेन्नित्यंसुभावेनसदाखलु
तस्यसव्येऽभवत्कुष्ठंकरेश्वेतमजायत २
ततोभिषक्प्रयोगाच्चलक्षणंदृश्यतेपुरा
आहूयद्विजमुख्यांश्चमंत्रिणःसोब्रवीद्वचः ३
राजोवाच-
किल्बिषंमेकरेविप्रादुःसहंलोकगर्हितं
तस्मात्पुण्यंमहाक्षेत्रंयत्रत्यक्ष्यामिविग्रहं ४
आज्ञापयतधर्मज्ञाःपरलोकहितायवै वंशहीनस्यमेवीराःप्रेत्यामुत्रहितंचयत् ५
तद्ब्रूतसुप्रसन्नामउद्दिष्टंयत्करोम्यहं
द्विजाऊचुः

परित्यक्तेत्वयाराष्ट्रेधर्मशीलेनधीमता ६
नष्टंजगदिदंराजंस्तस्मान्नोवक्तुमर्हसि अयमस्यप्रतीकारोह्यस्माभिरवगम्यते ७
सूरंमंत्रैर्महादेवंयत्नादाराधयप्रभो
राजोवाच-
केनोपायेनविप्रेंद्रा
स्तोषयिष्यामिभास्करं ८
अमेध्येनाथकुष्ठेनलोकानांगर्हितेनच
अदृश्यःसर्वभूतानांगर्हितोस्मिद्विजातयः ९
किंकरिष्यामिराज्यंचकिंस्यादाराधनेनतु
द्विजाऊचुः-
अत्रस्थित्वास्वराज्येतुसमुपास्यविरोचनं १०
प्रमुच्यकिल्विषाद्घोरात्स्वर्गंमोक्षंचलप्स्यसे
एतच्छ्रुत्वातुराजेंद्र
प्रःणिपत्यद्विजोत्तमान् ११
आकार्षीत्तस्यसूर्यस्यपरमाराधनंचयत् नित्यपूजांतथामंत्रैरुपहारैर्विलेपनैः
१२
फलैर्नानाविधैरर्घैरक्षतातपतंडुलैः
जपापुष्पार्कपर्णैश्चकरवीरकरंजकैः १३
रक्तकुंकुमसिन्दूरैस्तथावासंतिकादिभिः
सुगंधकदलीपत्रैस्तत्फलैःसुमनोहरैः १४

अर्घ्यमौदुंबरेकृत्वासदासूर्यायपार्थिवः
आदित्यसंमुखोदत्तेसदामंत्रिपुरोहितैः १५
महिषीभिस्तथाचार्घोभोगिनीभिःसमंततः
सर्वैरंतःपुरस्थैश्चसपत्नीकैश्चरक्षिभिः १६
चेटवर्गैस्तथान्यैश्चदीयतेऽघोदिनेदिने
अर्कशांतिभिरत्युग्रैःस्तोत्रमंत्रादिभिःपरैः १७
मूलमंत्रान्यमंत्रैश्चयजंतिस्मदिवाकरं
तथार्कांगव्रतंचान्यत्कृतंतैःसुसमाहितैः १८
क्रमात्समांसमासाद्यरोगस्यांतंगतोनृपः
बाधितेचामयेघोरेसराजानिखिलंजगत् १९
नियम्यकारयामासकल्येचयाजनव्रतम्
एवमेवजपापुष्पंसुगंधंकदलीफलम् २०
बाणैर्जायाभिरालभ्यमर्कपर्णान्यपुष्पकं
एवमेवमहापुण्यंकृत्वासर्वजनप्रियं २१
हविष्यान्नोनिराहारोजनोयजतिभास्करम् एवमेवत्रिभिर्वर्गैरर्चितस्तैर्विभाकरः
२२
संतुष्टोभूपमागम्यकृपयाचाब्रवीद्वचः
वरंवरयचाभीष्टंयस्तेमनसिवर्तते २३
सर्वेषांवोहितार्थायसानुगःपुरवासिनाम्
राजोवाच-
यदीच्छसिवरंदातुंसर्वलोचनमत्प्रियम् २४

सर्वेषांनःपरंस्वर्गंत्वत्सकाशेभवत्विति
सूर्यउवाच-
अमात्यास्तेद्विजाविप्राःसदारास्सपरिच्छदाः २५
नवीनयौवनाःशुद्धायावदाभूतसंप्लवम्
तिष्ठंतुमत्पुरेरम्येसर्वभोगैर्निरामयाः २६
सुरद्रुमैःसुसंपूर्णैःप्रासादैर्द्रुमकल्पकैः
प्रमदाभिर्महाभागनृत्यगीतादिभिःपरैः २७
पंचकल्पांतरेराजामन्वादौत्वंभविष्यसि
अमीतेमनुजाभूपपुरस्थाश्चपुरोधसः २८
तथाजनपदस्थाश्चविद्वांसोधनिनोनराः
तत्रमत्तोवरंलब्ध्वासुखंस्वर्गमवाप्स्यथ २९
एवमुक्त्वाजगच्चक्षुस्तत्रैवांतरधीयत
ततोभद्रेश्वरोराजासपुरोदिविमोदते ३०
तत्रकीटादयोयेचतेपीताःससुतादयः
स्वर्गेदेवद्रुमेभोग्यंकुर्वंतिमहदद्भुतम् ३१
एवमेवनृपाविप्रामुनयश्शंसितव्रताः
येचक्षत्रादयोवर्णास्सूरस्वर्गंययुर्द्रुतम् ३२
कैश्चिदभ्यर्थितंवित्तंपुत्रदारास्तथापरैः

सुखंस्वर्गंतथारोग्यंभास्करस्यप्रसादतः ३३
पुण्यकूटमिदंभद्रं यःपठेन्मानवःशुचिः सर्वपापक्षयस्तस्यरुद्रवत्पूजितोभुवि ३४
सर्वसाक्षीभवेत्स्वर्गेवरदोभास्करप्रियः
शृणोतिसंयतोमर्त्यःसोभीष्टंफलमाप्नुयात् ३५
पारगःसर्वपापानांभास्करस्यैवसंसदि
वावदूकोभवेन्नित्यंश्रवणात्पुण्यवान्धनी ३६
इदंगुह्यातिगुह्यंचभास्करेणप्रचारितं
इदंयमायकथितंक्षितौव्यासेनकीर्तितम् ३७
इति
श्रीपाद्मपुराणेप्रथमेसृष्टिखंडेभद्रेश्वराख्यानंनामैकोनाशीतितमोऽध्यायः ७९

अशीतितमोऽध्यायः वैशंपायनउवाच-श्रुतोग्रहेश्वरस्यैषप्रभावस्त्वत्प्रसादतः
रव्यादीनांग्रहाणांचसाधनंनोवदद्विज १
केतेरव्यादयस्तेषांकथंतोषःकथंप्रियम्
कालेदेशेतुसंप्राप्तेदर्शनंतच्छिवाशिवम् २

व्यासउवाच-
ग्रहादयोयेलोकेतुभुंजंतिपुण्यपातकम्
शिवाशिवंचकुर्वंतिविश्वकर्मक्षयायवै ३
सूरःकालॐतकोज्ञेयोजनेषुचग्रहेषुच
तिग्मसौम्याच्चयोगात्सनिग्रहानुग्रहेप्रभुः ४
ग्रहभावाच्चतस्यैवसंतोषंनिगदाम्यहम्
उदुम्बरपलाशाभ्यांपल्लवाभ्यांजुहोतियः ५
आकृष्णेनेतिमंत्रेणमूलकेनाथशांतये
जुहुयादाज्ययुक्ताभ्यामभीष्टफलहेतवे ६
शांतयेसर्वरोगाणांवधबंधविमोचने
एकैकेनतुमंत्रेणहोतव्यंचशतंशतम् ७
शितंचच्छागलंदद्यात्सूरायादित्यवासरे
भोजयेद्ब्राह्मणान्शक्त्याहव्यकव्यैर्मनोहरैः ८
सप्तम्यांचसितेपक्षेपंचदश्यांतथैवच
रोगाद्विमुच्यतेरोगीनरोगात्कृच्छ्रमेष्यति ९
परमंचामरंसत्वमाब्रह्मस्तंबमात्रके ब्रह्मांडेचाणुमात्रेचसूरःसंभावयिष्यते १०
संहारांतंक्रमात्सर्वमुत्पत्तिस्थितिकारणात्
प्राणसर्गेजनानांसपाताविश्वचरस्तनौ ११ मृत्युकालेतनोर्मध्यात्प्राणेनसहगच्छतिशीर्षान्तस्थःसदाचंद्रो

द्विरष्टकलयायुतः १२
अहर्निशंसुधावृष्टिंदेहेवर्षत्यधोमुखः
जंतवस्तेनजीवंतिमहासत्वानुमात्रकाः १३
उर्व्यांसस्यानिपुष्णातितथास्थावरजंगमान्
एताभ्यांपुष्पवद्भ्यांचधारितंजनितंजगत् १४
तयोराराधनात्पुष्टिःसदापुण्यापरार्धिकासाधयेत्सर्वकार्याणिसाधकःसर्वदाशुचिः १५
नपूजयतियोमोहात्सुधांशुंमानवाधमः
आयुस्तस्यक्षयंयातिनरकंचाधिगच्छति १६
निष्कलंककलाधारगंगाधरशिरोमणे
द्वितीयायांजगन्नाथतुभ्यंचंद्र
नमोस्तुते १७
तिथिमन्यामनुप्राप्यनमस्कारंविधोरपि प्रकरोतिनरोयस्तुसोभीष्टंफलमाप्नुयात्
१८
अत्रिनेत्रोद्भवश्रीमन्क्षीरोदमथनोद्भवमहेशमुकटावासतुभ्यंचंद्रनमोस्तुते १९
दिव्यरूपनमस्तुभ्यंसुधाकरजगत्पते
शुक्लपक्षेतथाकृष्णेत्रियामायांविदुर्बुधाः २०
ऊँ ह्रांह्रींसोमायनमः इतिजप्यमंत्रः
प्रभातेजपनीयः- एवंयःपूजयेत्सोमंश्रावयेच्चशृणोतिवा
सपीयूषसमोलोकेभवेज्जन्मनिजन्मनि २१

एवंसहस्रनाम्नायःस्तौतिपूजयतेभुवि सोऽक्षयंलभतेस्वर्गंपुनरावृत्तिदुर्लभम् २२
इतिसोमपूजा-
पित्तलेभाजनेकांस्येदधिपूर्णेघृतेशिवे
न्यूनोऽधिकस्तुविभवाच्छ्रुत्वाकर्मविमत्सरः २३
स्वर्णेवाराजतेवारेसौम्येकृष्णभवेबुधम्संस्थाप्यसर्वसंस्थानेदद्याद्बहुसुतायच २४
परंभवतिसौभाग्यंपीयूषादधिकंभृशम् स्त्रीणांचपुरुषाणांचनदौर्भाग्यंकदाचन २५
रूपसौभाग्यकामोहंदधिपूर्णंचभाजनम् ददामिकांस्यपात्रस्थंदेहिसौभाग्यरूपकम् २६
द्विजायवाक्यपूर्वेणदद्याद्विमत्सरोनरःशक्तितोदक्षिणादेयातथावस्त्रादिकंनवम् २७
भोज्यान्नंसर्वसम्पूर्णंतांबूलंसुमनोहरम्
पुष्पमालादिकंदद्याद्रूपसौभाग्यहेतवे २८
एवंयःकुरुतेदानंसोमोद्दिष्टंद्विजातये स्वर्लोकेनरलोकेवारूपसौभाग्यभुग्भवेत् २९

इति
श्रीपाद्मपुराणेप्रथमेसृष्टिखंडेसोमार् चनं-
नामाशीतितमोऽध्यायः ८०

एकाशीतितमोऽध्यायः वैशंपायनउवाच-उद्भवंलोहितांगस्यसंतोषंतुजनेषुच प्रभावंवैभवंतेजःश्रोतुमिच्छामितत्त्वतः १
व्यासउवाच-
हरांशसंभवोदेवःकुजातःपृथिवीसुतः
सत्त्वस्थस्सत्वसंपूर्णश्शूरःशक्तिधरोभुवि २
तीक्ष्णःक्रूरग्रहोदेवोलोहितांगःप्रतापवान्
कुमारोरूपसंपन्नोविद्युत्पातमयःप्रभुः ३
अनेनभर्जितादैत्याःक्रव्यादायसुरद्विषःदशायोगाच्चमनुजाउद्भिज्जाःपशुपक्षिणः ४
वैशंपायनउवाच-शंभोरेषकथंजातःकथंजातोमहीसुतः
ग्रहोदेवःकथंक्रूरएतदिच्छामिवेदितुम् ५
कथमस्यभवेत्तुष्टिःसर्वलोकेषुसर्वदा
गुरोमय्याप्तभावेतुवदनिस्संशयंमुखात् ६
व्यासउवाच-

हिरण्याक्षकुलेधीमानसुराणांचपार्थिवः
अंधकेतिसमाख्यातोदैत्यःसर्वसुरांतकृत् ७
जातोविष्णुवरादेवजातोविष्णुपराक्रमः
तेनैवनिर्जितादेवास्सेन्द्रा
क्रःतुभुजःक्रमात् ८
ततोदेवाविधिंगत्वावचनंचेदमब्रुवन्
अन्धकेनैवचास्माकंहृतंराज्यंसुखंमखः ९
तस्मात्तस्यवधोपायउच्यतांतद्विधीयताम्
अथधाताब्रवीद्वाक्यंदेवानस्यचनैधनम् १०
नास्तिविष्णुवरादेवपीयूषस्यचभक्षणात्
किंतुतस्यासुरत्वस्ययथापरिभवोध्रुवम् ११
कुर्वेलोकहितार्थायश्रद्धांकामसमन्विताम्
विचिकित्सातुतत्रैवसर्वास्त्रीरतिगच्छति १२
त्यक्त्वैकांपार्वतींदुर्गांनतस्यमानसंस्थिरम्
ततःक्रुद्धोजगत्स्वामीतंचवैरूप्यतांनयेत् १३
ततोऽसुरत्वंसंत्यज्यगणस्तस्यभविष्यति
एवमुक्त्वाप्रजाध्यक्षःश्रद्धांकामसमन्विताम् १४
विचिकित्सांस्वमायांचप्रेषयामासतंप्रतिततोविचेष्टितःकामाद्योषान्वेषणतत्परः १५
स्वदारान्परयोषांचनापश्यद्विचिकित्सया
ततोमायाप्रयुक्तोसौत्रैलोक्यंविचचारह १६

दृष्टंचहिमवत्पृष्ठेस्त्रीरत्नंचातिशोभनं
दृष्ट्वाचपार्वतींदैत्यःकामस्यवशगोभवत् १७
ज्ञानलोपात्ततोदुर्गांग्रहीतुंतांसचेच्छति
उमाचकोटवीरूपंकृत्वादेहस्यचात्मनः १८
ईश्वरस्यांतिकस्थाचग्रहीतुंतांससारसः
ततःकामविचेताश्चउन्मत्तीकृतचेतनः १९
नजहातिशिवांधात्रींपार्वतींदैत्यपुंगवःततोध्यानात्समागम्यमिलितः पार्वतींधवः २०
दृष्ट्वातंचसदैत्येन्द्र
प्रःगतस्तुस्वमालयम् सज्जीकृत्यस्वयोधांश्चशंभुंजेतुंसमुत्सुकः २१
गौरीमेवसमानेतुंकाममोहादचेतनः
एतच्छ्रुत्वातुत्रिदशागत्वातंनंदिनेरिताः २२
अकुर्वंश्चमहद्युद्धंघोरंलोकभयंकरम्
दैत्यान्रणेमृतांस्तत्रदैत्याचार्योह्यजीवयत् २३
एतद्वृत्तंतुकैलासेसर्वेचैवन्यवेदयन् क्रोधाच्छंभुस्तदावाक्यंनंदिनंनिजगादह २४
गच्छदैत्यालयंवीरद्रुतमेवममाज्ञया

पश्यतांसर्वदैत्यानांदैत्येंद्र स्यचसंसदि २५
गृहीत्वाचिकुरेऽत्यर्थंभार्गवंतंदुरात्मकम्
लब्ध्वाचास्मत्सकाशंवैविह्वलंचानयक्षणात् २६
ततोनंदीश्वरःश्रीमान्पार्वतीपतिनेरितः
काव्यंतंकुंतलेधृत्वादैत्यानांपुरतोबलात् २७
आनयंतंचतंदैत्याजघ्नुःप्रहरणैःशरैः
नशेकुस्तेरुजांकर्तुंनंदिनोबलशालिनः २८
देवानामग्रतोनंदीगृहीत्वातंचकुंतले
हरस्यपुरतोहृष्टःसहतेनसमाययौ २९
गृहीत्वाभार्गवंशंभुरसुराणांगुरुंरुषा अगिलद्रौद्रमूर्तोसौकालांतकसमःप्रभुः
३०
ततोदैत्यपतिःक्रुद्धःसर्वसैन्यवृतोबली
दुद्रावशंकरंतत्रघोरैःप्रहरणादिभिः ३१
त्रिदशाश्चतथाक्रुद्धास्ततोविद्याधरादयः
प्रययुःसमरंतत्रदैत्यानांचभृशंरुषा ३२
एतस्मिन्नंतरेघोरंयुद्धंभीष्मंसमुत्थितम्
देवदानवयोरेवंसर्वलोकभयंकरम् ३३
ततःप्रत्ययितास्त्रैश्चदेवानिघ्नंतिदानवान्

दनुजानिर्जरांस्तत्रविनिघ्नंतिमहाहवे ३४
शातकुंभमयाङ्गैस्तेशरैर्वज्रसमानकैः
बिभिदूरत्नपुंखैश्चपरस्परजयैषिणः ३५
दीपयंतिभृशंकांतैस्तद्गात्राणिनभांसिच
वीर्यवंतोमहादैत्यानमोघैरस्त्रसंचयैः ३६
हत्वाचपातयामासुःकाश्यपाःसुरसत्तमाः जगद्व्याप्तंमहासैन्यंबलायुधसुसंवृतम् ३७
नीतंक्षयंसुरैःसर्वैःशस्त्रैःप्रत्ययितैःक्षणात्
स्वयंचयुध्यमानेनमहादेवेनयत्नतः ३८ शूलोद्धृतोपिसुचिरमविनष्टोऽथनम्रधीः अन्धकोगणतांनीत्वाकृतोभृंगीरिटिर्द्विज ३९
ततोदेवान्समाभाष्यशुक्रमुद्गीर्णवान्शिवः
भूमौनिपतितोगर्भस्ततोभौमइतिस्मृतः ४०
शुक्रश्शिवंसमाभाष्यगतोदैत्यान्मुदान्वितः
एवंभौमस्समुत्पन्नोहरांशोभूसमुद्भवः ४१
तस्यपूजाचतुर्थ्यांतुभौमवारेचसुव्रतैः
दशाद्यरिष्टेचतथागोचरेनिष्टराशिगे ४२
त्रिकोणेमंडलेचैवरक्तपुष्पानुलेपनैः
एवंवैपूजितोभौमःप्रयच्छतिमतिंधनम् ४३
पुत्रान्सुखंयशश्चैवकिंभूयःश्रोतुमिच्छसि

व्यासउवाच-
एतद्वःकथितंशिष्याधर्माख्यानंशुभावहम् ४४
यच्छ्रुत्वानपुनर्भूयोजायतेम्रियतेपिवाद्विजातीनांपुण्यदंचसंसेव्यंचशुभेप्सुभिः ४५
यथासुखंचगच्छध्वंकृतकृत्याममाज्ञया
ब्रह्मोवाच-
एवंविश्राव्यभगवान्व्यासःसत्यवतीसुतः ४६
निर्णीयधर्मंविविधंशम्याप्रासमगात्सुत
त्वमपिश्रद्धयावत्सज्ञात्वातत्त्वंयथासुखम् ४७
विहरस्वयथाकालंगायमानोहरिंमुदा
लोकान्धर्मंचोपदिशन्प्रीणयन्जगतांगुरुम् ४८
पुलस्त्यउवाच-इत्युक्तःप्रययौभूपनारदोगंधमादनम्
नारायणंमुनिवरंद्रष्टुंबदरिकाश्रमे ४९
इति
श्रीपाद्मपुराणेप्रथमेसृष्टिखंडेभौमोत् पत्तिपूजनंनामैकाशीतितमोऽध्यायः ८१

द्व्यशीतितमोऽध्यायः
भीष्मउवाच-
श्रुतंसूर्यस्यचंद्र स्यभौमस्यापिप्रपूजनं

बुधस्यसोमसूनोश्चपूजनंकथयाधुना १
पुलस्त्यउवाच-तारागर्भसमुद्भूतोबुधश्चंद्रकुमारकः
सौम्यःक्रूरोग्रहोज्ञेयःशुभाशुभप्रदोनृणां २
शराकारंमंडलंतुबुधस्यपरिकीर्तितं
हरिन्मणिसमैर्वर्णैश्चूर्णैःकुर्यात्तुमंडलं ३
पूजयेत्तत्रगंधाद्यैःपुष्पैर्धूपैस्सुशोभनैः
दानंचविधिवत्कुर्याद्दशारिष्टेचगोचरे ४
कर्पूराश्चैवमुद्गाश्चहरिद्वस्त्रंहरिन्मणिः
सुवर्णंचयथाशक्तिदद्याद्बोधनतुष्टये ५
सोमपुत्रमहाप्राज्ञवेदवेदांगपारग
नमस्तेग्रहमध्यस्थप्रसन्नोभवमेसदा ६
इतिस्तुत्वामहाराजबुधंभक्त्यासमाहितः
प्राप्नुयान्निखिलान्कामान्सोमसूनुप्रसादतः ७
गुरोश्चपूजनंप्रोक्तंपट्टसाकारमंडले
पीतवर्णैःसुनिष्पन्नैश्चूर्णैराजन्सुशोभनैः ८
पीतैर्गंधयुतैःपुष्पैर्वस्त्रैर्हेम्नाचपूजयेत्
दशागोचरयोर्दौष्ट्येदानंदद्याच्चशक्तितः ९

चणकद्विदलंचैवपीतवस्त्रंसुवर्णकं
पुष्यरागंतुविप्रायदद्याच्चारिष्टशांतये १०
बृहस्पतेसुराचार्यसर्वशास्त्रविशारद
दानेनानेनसंतुष्टोभवसौम्योममाधुना ११
एवंकृतेतुराजेंद्रस्वानुकूलोभवेद्गुरुः सर्वान्कामानवाप्नोतिनरोगुरुसमर्चनात् १२
भार्गवस्यापिवक्ष्यामिपूजनंनृपतेधुना यत्कृत्वासर्वकामाप्तिःसम्यक्पुंसांप्रजायते १३
पंचकोणंसमुद्दिष्टंमंडलंभार्गवस्यतु चूर्णकैःश्वेतवर्णैश्चविधिनासुधियाकृतं १४
श्वेतगंधैश्चपुष्पैश्चवस्त्रैश्चापिसितैस्तथा
पूजयेद्भार्गवंभक्त्यानरःश्रद्धासमन्वितः १५
रौप्यंचदक्षिणादानंयथाशक्तिप्रकीर्तितंदशाद्यरिष्टेचोत्पन्नेसितमश्वंप्रदापयेत् १६
तंडुलाःश्वेतवस्त्रंचरौप्यंचंदनमेवच
कर्पूरंचसुगंधाढ्यंदेयंदानंद्विजातये १७
भृगुपुत्रमहाभागदानवानांपुरोहित
दानेनानेनसंतुष्टोभवसर्वासुरार्चित १८
इतिमंत्रंसमुच्चार्यदद्याद्दानंयथोदितं

तस्यतुष्टोभवत्याशुभार्गवःकुरुनंदन १९
शनैश्चरस्यपूजार्थंमंडलंचनराकृति
कृत्वाचूर्णैःकृष्णवर्णैःपूजयेत्तत्रभक्तितः २०
कृष्णैर्गन्धैश्चपुष्पैश्चवस्त्रैश्चापितथाविधैः
लोहंचदक्षिणादानंपिण्याकंचतिलस्यच २१
दानंशनैश्चरारिष्टेकृष्णांगांकृष्णवस्त्रकं
सुवर्णंचयथाशक्तिदद्यान्नीलमणिंतथा २२
सूर्यसूनोमहाभागछायापुत्रमहाबल अधोदृष्टेभवशनेप्रसन्नोऽस्मात्प्रदानतः २३
एवंस्तुत्वाशनिंभक्त्यायश्चदद्यादिद्वजातये
स्वानुकूलोभवेत्तस्यशनिःपापेचगोचरे २४
राहोर्वर्णादिकंसर्वंशनिवन्मंडलंतथा
सूर्याकारंसमुद्दिष्टंतत्रपूजार्कसूनुवत् २५
गोमेदंसर्षपाश्चैवतिलामाषाश्चकृष्णकाः महिषीचतथाच्छागोदानंराहोःप्रकीर्तितम् २६
सिंहिकासुतदैत्येंद्रराहोचंद्रार्कमर्दन
भवतुष्टोमहाभागदानेनानेनसुव्रत २७ केतोर्मंडलकंकुर्याद्ध्वजाकृतिसुशोभनम्

शनिवत्सकलंज्ञेयंपूजावर्णादिकंनृप २८
सप्तधान्यंसमुद्दिष्टंसस्वर्णंकेतुदानकम्
एवंकृतेस्वानुकूलौभवेतांचनृणांनृप २९
प्रदद्यातांधनंपुत्रान्सुखंसौभाग्यमेवच आकृष्णेतिरवेर्मंत्रइमंदेवास्तथाविधोः ३०
अग्निर्मूर्धेतिभौमस्यमंत्रोजप्येर्हणेतथा
उद्बुध्यस्वेतींदुसूनोर्बृहस्पतेगुरोस्तथा ३१
अन्नात्परीतिशुक्रस्यशन्नोदेवीरयंशनेः
कयानइतिराहोश्चकेतोःकेतुमितिस्मृतः ३२
एतेमंत्रास्समुद्दिष्टाग्रहणांपूजनेजपे एवंकृतेनृपश्रेष्ठानुकूलाअखिलाग्रहाः ३३
भवंतिपुंसांसततंयच्छंतिचसुसंपदः
एतन्महाराजमयासमस्तंतुभ्यंसमुद्दिष्टमिहक्रमेण ३४
श्रुत्वानरःसर्वश्रुतार्थसारमेतीश्वरस्यैवचसन्निधानम्
इदंपवित्रंयशसोनिधानमिदंपितॄणामतिवल्लभंस्यात् ३५
इदंचदेवेष्वमृतायकल्पतेपुण्यावहंपातकिनांचपुंसाम्
इतिपठतियशस्यंयःशृणोतीहभक्त्यामधुमुरनकारेरर्चनंवाथपश्येत् ३६

मतिमपिचजनानांयोददातींद्र लोकेविधिशिवविबुधेन्द्रै
पूःज्यतेकल्पमेकम्
यइदंशृणुयान्नित्यमृषीणांचरितंशुभम् ३७
विमुक्तस्सर्वपापेभ्यःस्वर्गलोकेमहीयतेतपःकृतेप्रशंसंतित्रेतायांज्ञानमेवच ३८
द्वापरेयज्ञमित्याहुर्दानमेकंकलौयुगे
सर्वेषामेवदानानामिदमेवैकमुत्तमम् ३९
अभयंसर्वभूतानांनास्तिदानमतःपरम्
दानंप्रधानंशूद्र
स्यत्वित्याहभगवान्प्रभुः ४०
दानेनसर्वकामाप्तिस्तस्यसंजायतेतपः
पुण्यंपवित्रमायुष्यंसर्वपापविनाशनम् ४१
पुराणमेतत्कथितंतीर्थश्राद्धानुवर्णनम्शृणोतियःपठेद्वापिश्रीमान्संजायतेनरः ४२
सर्वपापविनिर्मुक्तःसलक्ष्मीकंहरिंलभेत्
इदंमहाराजअगादितुभ्यंपुण्यंमहापातकनाशनंच ४३
ब्रह्मार्करुद्रै श्चसुपूजितंचश्रोतव्यमेतत्प्रवदंतितज्ज्ञाः
सृष्टिखंडमिदंराजन्मयातुभ्यंप्रकीर्तितम् ४४
पुराणस्यादिभूतंचनवधासृष्टिपौष्करम् द्विजेभ्यःश्रावयेद्विद्वान्यश्चवैशृणु

[illegible]

[illegible]

Padma PurŒöa by Veda Vyasa, edited by Khemraj Shri Krishna Das, 1984 edition.
Typed by Naresh Prasad Singh, B.A.
Part I proofread by Maya Nand Sastri, Ved Vyakaranacharya,
parts II and III proofread by Rashmi Sharma, M.A. and Ph.D.
Font conversion by Claude Setzer and Ralph Bunker.